Mehmet Arif DEMİRER

27 MAYIS

MASALLAR ve GERÇEKLER

TOPLUMSAL YAYINCILIK

27 MAYIS

Masallar
ve
Gerçekler

Mehmet Arif Demirer

İstanbul, 2012

27 Mayıs Masallar ve Gerçekler

Toplumsal Yayıncılık
Araştırma - İnceleme

Copyright © Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları 5846 sayılı yasanın hükmüne göre kitabı yayınlayan Günyüzü Yayıncılık (Toplumsal Yayıncılık) ve Yazarı Mehmet Arif Demirer'e aittir. Yayıncının ve Yazarın izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

Yazarı : Mehmet Arif Demirer
Genel Yayın Yönetmeni : Hatice Bahtiyar
Genel Yayın Koordinatörü : Oktay Cesur Olgun
Görsel Yönetmen : Ali Kamil Temizel
Sayfa Tasarım : Bora Çokdinleten

E-posta: gunyuzuyayincilik@gmail.com

ISBN : 978-605-62517-7-1
Yayıncı Sertifika No: 22193
1. Baskı: İstanbul, 2012

Genel Dağıtım
GÜNYÜZÜ YAY. BAS. DAĞ.
Cemal Nadir Sok. Büyük Milas Han.
No:24/D Cağaloğlu-İstanbul
Tel - Faks: (0212) 528 59 00
E-posta: gunyuzuyayincilik@gmail.com
www.gunyuzuyayincilik.com

Baskı - Cilt
Barış Matbaa Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C. Blk.
No:291 Topkapı /İstanbul
Tel: (0212) 674 85 28

27 MAYIS

Masallar
ve
Gerçekler

Mehmet Arif Demirer

TOPLUMSAL
YAYINCILIK

Mehmet Arif Demirer (1939)

Öğrenim

1. B.A. Cambridge Üniversitesi Mühendislik Fakültesi 1961

2. M.A. Cambridge Üniversitesi Mühendislik Fakültesi 1965

3. Certificate of Advanced Engineering (İleri Düzey Mühendislik Belgesi)

Cambridge Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, 1964

4. MBA Ankara Gazi Üniversitesi 1979

Akademik Çalışma

Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 1983-1986

(Teknoloji Transferi Dersinin Oluşturulması ve Verilmesi Endüstri Mühendisliği Bölümü Son Dönem)

Mesleki Faaliyet

1. Leyland Kamyonları Montaj Fabrikası Müdürlüğü 1966-4972

2. Suudi Arabistan Hükümetine dolaysız müteahhitlik hizmeti 1972-1974

3. Steyr Traktörleri Türkiye Temsilciliği 1975-1995

4. Yalıkavak Clüb Monakus konaklama tesisi yatırımı ve yöneticiliği 1988

5. Milas Savran-Ekinambarı-Akyol Sùları Projesi sahibi ve yöneticiliği 2006

6. MAY-Su A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanlığı 2007

7. TUBİTAK Proj. Yürütücüsü.2009

Sosyal Çalışmalar

1. Türkiye-AB Derneği Kurucu Üyesi
2. Kıbrıs Türk Kalkınma Platformu Kurucu Üyesi
3. Hür Demokratlar Fikir Külübü Kurucu Üyesi
4. Kemalist Atılım Birliği Yönetim Kurulu Üyesi
5. Demokratlar Kulübü Derneği Yönetim Kurulu Üyesi 2005-2008
6. Gezi: Türkiye Dışında 84 Ülke 1953-2007
7. İngiltere Bodrum-Muğla Fahri Konsolos 1988-1994 (İstifa)

Politika

Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcılığı 1994-1997 (İstifa) Demokrat Parti Genel İdare Kurulu üyeliği 2009

Yayın Çalışmaları

1. Yaklaşık 2100 Makale (Adalet Gazetesi ve FORUM Dergisi)
2. Yayımlanmış 35 Kitap (31 Mart 2009 itibari ile) 1992 yılında yayımlanmış bir kitabımın başlığı: EKOPOLİTİKA
3. Kemalist-Demokrat TÜRKİYE Dergisi Sayı 1-165
4. ATATÜRK Araştırma Merkezi'nin hazırlamakta olduğu 700 maddeden oluşacak ATATÜRK Ansiklopedisi'nin 49 maddesinin yazarlığı
5. Lozan'da Petrol Kavgası (Amerikalı Chester'ın yapamadığını Atatürk'ün Çetinkaya'sı yaptı) Toplumsal Dönüşüm Yayınları Mart 2010
6. Cumhuriyet Türkiye'sinde Anayasa Oyunları (27 Mayıs 1960 İhtilali'nden Günümüze) Toplumsal Dönüşüm Yayınları Eylül 2010

Web Siteleri:

www.kemalizim1938.org-www.dp1946.org-www.may-su.com

İçindekiler

Yayınevi Önsözü 11
Hüsamettin Cindoruk Önsözü 13
Rıfkı Salim Burçak'ın (1996) 27 Mayıs Darbesi Hakkında Yazdığı Bir Önsöz 16
Mbk Üyelerinin 1960 Yılında Yaşları 19
27 Mayıs'ı Yapan 38 Üyeli Milli Birlik Komitesi 21
Mbk Üyelerinin Yazdığı Yayımladığı Kitaplar 23
27 Mayıs İle İlgili Makaleler-Söyleşiler-Savunmalar 24
27 Mayıs'ı Yapanların Yakınlarının-Yardımcılarının Kitapları 25
Chp'lilerin (Alkışlayanlar) Yazdığı Kitaplar-Makaleler 25
2011 Yılında 27 Mayıs'ı Yorumlayan Bir Kitap 26
Ahmet Er-Orhan Erkanlı-Orhan Birgit'ten Çarpıcı Örnekler 27
Mbk Üyelerinin Kitaplarında "27 Mayıs'ın Nedenleri" 30
Ekrem Acuner 30
Rifat Baykal 31
Orhan Erkanlı 33
Numan Esin 42
Suphi Gürsoytrak 47
Suphi Karaman 53
Kamil Karavelioğlu 61
Osman Köksal 63
Fikret Kuytak 73
Cemal Madanoğlu 78
Muzaffer Özdağ 85
Şükran Özkaya 89

Şefik Soyuyüce 91
Dündar Taşer 101
Haydar Tunçkanat 103
Alparslan Türkeş 115
Sıtkı Ulay 141
Ahmet Yıldız 147
27 Mayıs'ı Yapanların Yakınları-Yardımcıları 154
Necip San 154
Faruk Güventürk 154
Dündar Seyhan 155
Emin Aytekin 159
Talat Aydemir 163
Tarık Güryay 169
Sadi Koçaş 171
Alkışlayanların Kitapları 204
Enver Ziya Karal 204
Muammer Aksoy 208
Ömer Sami Coşar-Abdi İpekçi 210
Bedii Faik 214
Metin Toker 219
Müşerref Hekimoğlu 257
Kurtul Altuğ 260
Bedri Baykam 272
Nihat Erim 284
Orhan Birgit 296
Seçil Karal-Akgün 300
Cüneyt Akalın 309
Nejat Gülen 317
Kopya Çeken Bir Yazar Sinan Onuş 324
Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı
Ve 27 Mayıs Darbesi 326

Yıpranma Süreci 335
Bir Eşik Noktası: Tahkikat Komisyonu 336
Nazım Hikmet'in Şiiri: Adnan Bey'e Sövüntü 341
Uzun Dipnotlar 346
Kronoloji (8 Ağustos 1957-5 Temmuz 1964) 380
228 Gazete İle 8 Ocak 1946-18 Eylül 1961 Tarihleri Arasında Bir Yolculuk 397
Türkiye'de Açlık 413
Anıtkabir Açıldı-Atatürk Vatan Toprağına Kavuştu 446
Menderes'in 1954 Amerika Seyahati 461
Ortadoğu'da Diplomatik Gelişmeler 13 Ocak 1955 463
6 Eylül Olaylarına Doğru 26 Ağustos 1955 469
27 Mayıs'a Yeşilhisar'da Yeşilışık 25 Mart 1960 510
Resmi Gazeteler 555
12 Uçak Dolusu Altın İle Kaçan Demokrat Partililer 557
Ekonomi Eki 572
Masallarda Ekonomi İle İlgili İddialar 574
Ekonominin İflası Hakkındaki İddiaların Özeti 581
Demokrat Parti'nin Yatırımlarının Özeti 602
1960 Yılında, 27 Mayıs Öncesi Temeli Atılan Yeni Yatırımlar Hizmete Açılan Tesisler 603
Menderes, Moskova'ya Kredi İçin Mi Gidecekti? 617
Atatürk, Menderes Ve Kennedy 619
Menderes'in Moskova Ziyareti Hakkında Gerçekler 620
Ekonomi Eki-'Sonsöz' Niyetine 'Okuyucuya Mektup' 622
Kıbrıs Eki 638
6 Eylül 1955 Olayları Kronolojisi 1955 641
6 Eylül 1955 Olayları İle İlgili Dört Kişi 643
Gazete Başlıkları İle Zürih Ve Londra Antlaşmalarına GidenYol 655
Zürih Ve Londra Antlaşmaları 660

Ek-1 Son Söz Sayın Rauf Raif Denktaş'tan 661
Ek-2 1955 Yılı Eylül Ayında İstanbul'da Başka
Neler Oldu? 662
Ek-3 6 Eylül Olayları Hakkında
Yassıada'dan Kopup Gelen Mantıksızlık 663
Ek-4 Zürih Resmi Tebliği 665
Ek-5 4 Mart 1959 Tbmm Zürih Ve Londra Antlaşmaları
Müzakeresi 667
Ek-6 Seferberklik Tetkik Kurulu-6 Eylül 1955 Olayları 669
Yeşilhisar Olayları Eki 673
Giriş 675
1960 Yılında 27 Mayıs Öncesi Erken Seçim
Tartışmaları 677
Yeşilhisar Olayları Birinci Olay(139)-17 Şubat 1960 679
İkinci Olay-24 Mart 1960 680
Kayseri Hakimiyet Gazetesi'nin 26.3.1960 Günü
Yayımladığı Tebliğ 684
Ulus Gazetesi'nde 25-29 Mart Günleri Yeşilhisar Olayları .. 689
Kronoloji 694
Yeşilhisar'dan 24 Mart 1960'Da Menderes'e
Gönderilen Telgraflar 698
Kayseri Valisi Ahmet Kınık'ın Chp Genel
Başkanına Çektiği Telgraf 698
7 Nisan 1960-Dp Meclis Grubu'nda Adnan
Menderes'in Konuşması 700
Söyleşiler 703
Devlet Arşivlerinden İki Belge 709
Yeşilhisar Olayları Eki - Sonsöz 711
Menderes-İnönü 27 Mayıs Öncesi Neredeydiler? 714
Kaynakça 715

Önsöz

Her devrimin evrimsel bir süreci vardır. Uluslar devrimlerden sonraki evrimsel süreci ne kadar ustalıkla yönetirlerse yapılan devrimin meyvelerini o denli çabuk toplarlar. İdeal devrim evrimsel sürecinde kan dökülmeyen devrimdir.

Devrimi halk yaparsa daha kolay benimser. Evrimsel sürecinde devrim; artçı devrimlerle desteklenmek zorunda kalmaz. Çünkü devrim ve artçı devrim sürecinde mutlaka karşı devrimler zarara uğrayan ekonomik sınıflar tarafından yapılacaktır.

Her devrimin birbirine benzeyen yanları bulunmakla beraber Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı devrim yapanların asker kökenli olması, fazla kan akmaması, ulusal bağımsızlık mücadelesi ile birlikte gerçekleşmesi nedeniyle ve hedef kitlenin sadece İstanbul'da bulunmasından dolayı sancısız bir devrim olmuştur. Yani bir yerde Türk Halkı henüz neler olup bittiğinin pek farkında değildir.

İsmet İnönü çok sevdiği Mustafa Kemal'in vasiyeti olarak kabul ettiği çok partili rejime geçerken, Atatürk'ün yaptığı devrimden zarar gören ruhban, feodal ve sermaye sınıfının yerleşik tabanlarını kullanarak hemen Demokrat Parti'de mevzileneceğini bilseydi buna müsaade eder miydi? Adnan Menderes bu sınıfların kendi partisinde çöreklenip, Demokrat Partiyi kendi amaçlarına hizmet edecek şekilde yeniden dizayn edeceklerini bilseydi bu partiyi kurar mıydı?

Hiçbir Türk'ün siyasete atılırken vatana ihanet ederek şahsi menfaatlerini, milletin menfaatlerinin üstünde tutmayı düşündüğünü gönül kabul etmiyor. Ama siyasi tarihimizin tecrübeleri liderlerin ne kadar iyi niyetli olursa olsun çevresinin hemen bu üç sınıf tarafından kuşatıldığını ve liderin halkla ilişkisinin kesildiğini göstermektedir.

Atatürk devrimlerinin yapılmasında temel dayanağı olan Türk Ordusu'nun bu devrimleri korumak için halkın yerine geçerek karşı devrimlere karşı artçı devrimler yapması maalesef karşı devrimciler tarafından siyasete malzeme edilerek "ihtilal" olarak nitelendirilmiş ve yapanlara da "diktatör" denilmiştir.

Ama artık günümüzde üniversite mezunu oranı yüzde on beşlere çıkmış ve okuma yazma oranı da yüzde doksanları aşmıştır. Yani Türk Milleti artık Atatürk Devrimleri'ni karşı devrimlere karşı koruyacak kültür birikimine ulaşmıştır. Başka bir deyişle bu konuda artçı devrim yapmak için aracıya, tefeciye ihtiyaç duymamaktadır.

Bir artçı devrim yapılacaksa bunu sandıkta hür iradesiyle kendi gerçekleştirmektir. Bu nedenle İç Hizmet Kanunu'nda ki "Türkiye Cumhuriyetini koruma ve kollama" görevinin koruma kısmı çıkartılarak sadece "kollama" şeklinde düzeltilmelidir.

Bu kitap bu çalışmaya tarihsel bilgi desteği sağlamak, konuyu bilmeyen gençlerimize doğru analiz yapmalarına katkıda bulunmak maksadıyla kaleme alınmıştır.

Toplumsal Yayıncılık

Önsöz

Demokrat Parti, tarihimizin içinde yel gibi esti geçti. Daha çok, Yassıada Mahkemesi ile hatırlanıyor. Akılda bırakılan, Menderes ve arkadaşlarının dramıdır. Oysa Demokrat Parti on dört yıl süren yaşamında ekonomik, siyasal ve kültürel hayatımızın pek çok mühürünü peş peşe vurdu.

1946-1950 arası; çok partili hayata geçiş süreci, yurtsever, barışçı, bir halk direnişinin soğukkanlı, sağduyulu sonuç alışının örneği gösterilebilir.

1946 seçimlerinde egemen iktidarın, hileli ve baskılı çalıntı oylarla yönetimini sürdürmesi kolaylıkla bir isyana dönüşebilirdi.

Demokrat Parti, sokaklara değil meydanlara, üç dört gün süren kurultaylara dayanan muhalefet örgüsünü sabırla 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar taşıdı.

Kahire'deki Tahrir Meydanı örneklerine[1] başvurmadan, kimi zaman uzlaşma arayarak, genç demokrasimizi daha özgür bir genel seçime, tek parti iktidarını yenilgiye götürmeyi başardı. Aslında 14 Mayıs 1950, Cumhuriyet'in gerçekleştirdiği en önemli reform ve hedeftir.

Üstelik iktidarın kavgasız ve ihtilafsız el değiştirmesi bugün bile benzersiz niteliğini koruyor.

1950 seçimleri ile pek güçlü Meclis iktidarı elde etmesine rağmen, Demokrat Parti devri sabık dönemine izin vermedi.[2]

---

(1) Kahire'de 2010 yılında Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e karşı gösterilerin yapıldığı büyük meydan

(2) Bu konuda bir görüş, Metin Çulhaoğlu: "Devri sabık yaratmak" bir iktidarın, kendinden önceki iktidarın ve o iktidarın icraatının üzerine üzerine gitmesi, eski iktidar ne yaptıysa hemen hepsini yeniden gündeme getirerek hesap sorması, kısacası kendisinden önce ne yapıldıysa bunları güncel bir kavga vesilesi sayması anlamına

Aslında bu siyaset, Demokrat Parti içinde çok tartışılmasına rağmen, ülkemize yeni bir dönem için zaman ve zemin kazandırmıştır.

Doğu siyaset kültürü açısından eşine rastlanmayan bu basiret olgunluğunu kaydetmek gerekiyor.

14 Mayıs 1950 ile başlayan ve on yıl süren Demokrat Parti iktidarı inanılmaz bir kalkınma öyküsüdür.

Sayın Mehmet Arif Demirer, eserleri ile bu dönemin içini, içeriğini; önemini hepimiz adına inkâr edilemez biçimde açıklıyor, kanıtlıyor. Milli bir görevi yerine getiriyor. Bir yurttaşlık görevini, sorumluluğunu hepimiz adına genç kuşaklara taşıyor.

Demokrat Parti, devri sabık yaratmadı. Bir darbe ile önyargılı bir ihtilal mahkemesinde zulme uğradı.

Bir köpeğin bile hesabı soruldu. O dönemin tanığı ve avukatı olarak şunu yaşadım:

Önce suç ihdas edildi. Sonra o suça uygun sanıklar bulunup yargılandılar.

Yargılayanlar; Yassıada Mahkemesi'nin Savcısı, ana muhalefet partisi ve Üniversite'nin bir kısım öğretim üyeleridir.

Bir diğer deyişle, nefret ve kinle bilenmiş yeni iktidar sahipleri, destekçileri, basını, devşirme yargının aracılığında ilmik ilmik sonuca gittiler.

Barışla iktidara gelen, Demokrat Parti kanla, idamla, acı ile ölümsüzlüğe gitti.

Osmanlı'da son idam edilen sadrazam Benderli Ali Paşa, 1821 yılında öldürülmüştü. Yaklaşık bir buçuk asır sonra Cumhuriyet'in bir başbakanını asarak tarihimize simsiyah bir leke sürdük.

Yassıada Mahkemesi'nin ilk gününü acı ile hatırlıyorum:

---

gelir. Türkiye'de siyasal literatüre (bildiğim kadarıyla) 1950 yılında Demokrat Parti'nin CHP'nin yerini almasıyla girmiştir. DP yöneticileri, ilk canım cicim döneminde ülkede siyasal huzur ve sükûn adına geçmiş CHP iktidarı ile fazla uğraşmayacaklarını "*devri sabık yaratmayacağız*" sözüyle dile getirmişlerdir.

Bir cezaevinde bir mahkeme; asabi ama kararlı savcılar, yargıçlar. Disiplin kurmak, baskıyı belli etmek için bol jandarmalı, tek taraflı bir özel yetkili mahkeme. Ve bir spor salonu.

Bir mahkemenin ilk günü, son karar gününün aynasıdır.

Özel yetkili mahkemelerin tümü, bir suçun varlığını peşin kabul ederler. Onlar için adil yargılama önlerine getirilen sanıklar arasında ceza tertibi açısından ayıklama yapmaktır. Yoksa masumiyet karinesi ya da davanın hukuksal dayanaksızlığı söz konusu değildir. Eğilimleri, eğitimleri adaletin önüne koşulmuştur.

Özel görevli ve yetkili mahkemenin hedefinde avukatlar ve sanıklar vardır. Onları sindirmek ve susturmak gerekir.

O süreçte dört avukat tutuklandık. Sıkıyönetim cezaevlerine gönderildik. Sanıklar, duruşmadan atıldı. Bir tek savunma delili, tanığı, bilirkişi isteği dikkate alınmadı.

Davaları, iddia makamı ve yargıç işbirliği içinde sürüklediler. Hatıra defterlerini delil diye kabul ettiler.(3)

Yarım asır sonra daha objektif, o dosyaları okuyor ve görüyorum ki, Yassıada'da mahkûm olan Türk Adaleti'dir. Çünkü mahkeme doğal değildi. Ama savcılar ve yargıçlar doğal mahkemelerden seçilmişlerdi.

Türk Adalet Kurumu, Yassıada kararının sorumluluğunu bugün de taşıyor. Metodolojisi, içeriği zaman zaman canlanıyor.

Benzer mahkemeler, davalar kuruluyor.

Bu mahkemelerde görev alacak yargıç bulamadığımız gün, işte adil yargılama o vakit demokrasimizin organı, erki, güvencesi olacaktır.

Bence, Demokrat Parti'ye de, adalete de yazık oldu.

Ders almadığımız görülüyor.

Üzüntümüz bu.

Sayın Mehmet Arif Demirer'i kutluyor, başarılar diliyorum.

Hüsamettin Cindoruk

(3) Nejat Gülen gibi kişileri bilirkişi diye kabul ettiler. Bkz. Alkışlayanlar, Nejat Gülen bölümü

RIFKI SALİM BURÇAK'IN (1996) 27 MAYIS DARBESİ HAKKINDA YAZDIĞI BİR ÖNSÖZ

"27 Mayıs askeri müdahalesi, Türk Demokrasisi'nin ilk rejim buhranını oluşturmuş ve kendinden sonra gelen buhranlar üzerinde şu veya bu ölçüde ama daima önemli tesirler bırakmıştır."

27 Mayıs'ın, incelenmesi ve açığa çıkarılması gereken sayısız sorunları vardır. Buhranın getirdiği siyasi ve hukuki nitelikteki bu sorunların objektif bir inceleme ve tahlilden geçirilmesi, ülkemizdeki demokratik rejimin geleceği ve istikrarı açısından elbetteki büyük bir önem taşıyor...

"Askeri müdahale, bilindiği gibi, yoğun bir propaganda ile birlikte gelmiş ve sonuna kadar böylesine bir propaganda ile beslenmiştir.

"Gerçekleri sonradan yerlerine oturtmak, meselelere tarafsız bir zihniyetle yaklaşan araştırıcıların işidir..."

* * *

DEMİRKIRAT BELGESELİ AÇIK OTURUMU AÇIŞ KONUŞMASI-R.S. Burçak

27 Mayıs İhtilali'ne halkımızın bakış açısı hakkında genel bir değerlendirme yapacağım.

27 Mayıs müdahalesi ülkemizde yıllar boyu gerçeklere aykırı olarak anlatılmış, ihtilal üzerinde övgüler yapılmış ve ortaya bir ihtilal edebiyatı çıkarılmıştır. Oysa geçirdiğimiz bunalım dönemlerinden gereken dersleri alabilmemiz için, bu konuların dürüstçe işlenip tahlil edilmesi, gerçeğe uygun sonuçlar çıkarılması ve milletimize, ihtilal edebiyatının değil, bunların sunulması lazımdır.

Bu bakımdan 27 Mayıs'ın bir belgeselle tartışmaya açılması yararlı olmuştur.

Burada en önemli mesele, 27 Mayıs'ın milletle beraber yapılıp yapılmadığı, ihtilalin milletimizce onaylanıp onaylanmadığı meselesidir.

27 Mayıs, halkımızın katıldığı, desteklediği bir hareket değildir. Türk halkı başında da sonunda da, ihtilalin arkasında yer almamış, bu hareketi onaylamamış, kendisine söz hakkı verildiği anda da darbeye karşı olduğunu oyları ile göstermiş, süngü ile devrilen partiyi kendi oyları ile yeniden iktidar yapmıştır. 1961 genel seçimlerinin anlamı budur. Zira Demokrat Parti'nin devamı ve mirasçısı olduklarını açıkça söyleyen yeni partiler, seçimde Türk Milleti'nden Demokrat Parti adına oy istediler ve parlamentoda çoğunluğu ele geçirdiler.

Bu, aslında Demokrat Parti'nin başka bir ad altında iktidara gelmesi ve ihtilalcinin de halkımız tarafından cezalandırılması demektir.

1961 seçimlerine karşı ihtilalci çevrelerde baş gösteren derin öfkenin ve yeni müdahale hazırlıklarının sebebi buydu.

İhtilalin seçim hesapları şöyle yapılmış:

Türkiye'nin en güçlü siyasi partisi olan Demokrat Parti kapatılınca onun yerini CHP dolduracak, ihtilalciler Temelli Senatör sıfatı ile ömür boyu parlamentoda kalacaklar, ellerindeki iktidarı da ortakları olan CHP'ye teslim edecekler.

Halk Partisinin 61 seçiminde % 60 oyla seçilip kazanacağı bekleniyordu. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. CHP'nin ihtilaldeki rolünü sezen ve olup bitenlerden onu da sorumlu sayan uyanık ve adalet duygusu yüksek olan milletimiz, 61 seçimlerinde ihtilal ile birlikte Halk Partisi'ni de bir ölçüde cezalandırdı.

% 60 oy ile iktidara geleceğini uman CHP, Meclis'e ancak % 36,7 oyla gelebildi. Cumhuriyet Halk Partisi, bir önceki seçimlerde aldığı oyu (% 41?) bile toplayamadı.

Demek ki, Türkiye'de ihtilal sona ererken halkımız tarafından cezalandırılan iki kuruluş vardı:

- Biri bizzat İhtilal idaresi
- Diğeri de CHP

Darbeye maruz kalan Demokrat Parti ise bu buhrandan prestij ve itibarını koruyarak ayrıldı ve Türk siyasi hayatına şerefle ama matem içinde veda etti.

Yakın tarihimizin red ve inkâr edilemeyecek gerçeği budur.

Bu gerçek ortada iken, 27 Mayıs Darbesi'nin milletçe benimsenip desteklenmiş olduğunu kim iddia edebilir.

* * *

Bu kitabı, DP Antalya Milletvekili Adnan Selekler'in 1994 yılında yayımladığı ***27 Mayıs Zor Günler*** başlıklı kitabının bir paragrafını hatırlatarak, rahmetli Adnan Menderes'e ithaf ediyorum (anısına sunuyorum).

27 Mayıs 1960 sabahı, Harp Okulu. DP Bakanları ve milletvekilleri birer birer tutuklanıyor ve Harp Okulu'na getiriliyorlar. Başbakan Yardımcısı Medeni Berk konuşuyor:

"Yazık oldu Menderes'e.

"Her zaman ağzından

'Keban Barajı, ERDEMİR Fabrikası ve Boğaz Köprüsü'nün yapıldığını görmeden Allah canımı almasın' *dileğini eksik etmezdi. Artık göremeyecek."* (Sayfa 30)

ERDEMİR Tesisleri 1965 yılı Mayıs ayında üretime başladı.

Boğaz Köprüsü 29 Ekim 1973 tarihinde hizmete açıldı. Demirel temeli atmıştı. Açılışta davetlilerin arasında yoktu!

Keban Barajı'nın yapımına 12 Haziran 1966 tarihinde başlandı. Baraj 1974 yılında üretime geçti.

* * *

27 Mayıs olmasaydı, Köprü ve Baraj altmışlı yıllarda tamalanırdı. On yıl gecikmezdi. Menderes de en çok 70 yaşında Başbakan ya da eski (Sabık) Başbakan olarak her üçünü de görmüş olurdu.

Bu kitabı aziz ruhuna ithaf ediyorum.

Mehmet Arif Demirer

11.11.2011

MBK ÜYELERİNİN 1960 YILINDA YAŞLARI

Org. Cemal Gürsel: 65
Kur. Alb. Ekrem Acuner: 44
Bnb. Fazıl Akkoyunlu: 49
Kur. Alb. Refet Aksoyoğlu: 40
Hv. Kur. Alb. Mucip Ataklı: 41
Tümg. İrfan Baştuğ: 52-öldü
Yzb. Rifat Baykal: 36
Hv. Kur. Yarbay Emanullah Çelebi: 35
Yzb. Ahmet Er: 33 (81)
Kur. Bnb. Orhan Erkanlı 36 (48-63)
Kur. Bnb. Vehbi Ersü: 42
Kur. Yzb. Numan Esin: 31 (76)
Kur. Bnb. Suphi Gürsoytrak: 35
Kur. Yarbay Orhan Kabibay: 42
Kur. Bnb. Kadri Kaplan: 39
Kur. Yarbay Mustafa Kaplan: 37
Kur. Yarbay Suphi Karaman: 38 (78)
Bnb. Muzaffer Karan: 43
Kur. Yzb: Kamil Karavelioğlu: 33 (80)
Kur. Alb. Osman Köksal: 44
Dz. Kur. Bnb. Münir Köseoğlu: 38
Kur. Alb. Fikret Kuytak: 45
Kur. Alb. Sami Küçük: 44 (92)
Tümg. Ceml Madanoğlu: 53 (75)

Kur. Alb. Sezai Okan: 43
Kur. Yzb. Muzaffer Özdağ: *27 (65)*
Org. Fahri Özdilek: 62
Kur. Bnb. Mehmet Özgüneş: **39**
Kur. Bnb. Selahattin Özgür: 35
Kur. Bnb. Şükran Özkaya: **35 (80)**
Yzb. İrfan Solmazer: 35
Kur. Bnb. Şefik Soyuyüce: 36
Bnb. Dündar Taşer: 35 (48)
Kur. Alb. H. Tunçkanat: 39 (49-75)
Kur. Alb. Alparslan Türkeş: 43 (77)
Tuğg. Sıtkı Ulay: 53 (61-88)
Kur. Yarbay Ahmet Yıldız: 39 (80)
Kur. Alb. Muzaffer Yurdakuler: 45

NOT:
Adları **Bold** olarak verilenler idamları onaylayanlardır. 15.9.1961 günü bu kişilerin ortalama yaşı 41.5'tir.
Bold ve altı çizili olanlar son aşamada karar değiştiren 4 MBK üyesidir.
İtalikler yurtdışına sürülenlerdir.
Parantez içindeki rakamlar kitaplarını yazdıklarındaki yaşlarıdır.

27 MAYIS'I YAPAN 38 ÜYELİ MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ

Vefat İrfan Baştuğ-Tuğgeneral, 12 Eylül 1960 tarihinde trafik kazasında vefat etmiştir.

İstifa Cemal Madanoğlu-Tümgeneral, 6 Haziran 1961 tarihinde görüş ayrılığı ve Silahlı Kuvvetler Birliği'nin kurulması nedenleriyle MBK'dan ve TSK'den istifa etmiştir.

BÖLÜNEN MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ ÜYELERİ

İDAMCILAR

ACUNER Ekrem
AKSOYOĞLU Rafet
ATAKLI Mucip
ÇELEBİ Emanullah
ERSÜ Vehbi
KAPLAN Kadri
KUYTAK Fikret
OKAN Sezai
ÖZGÜNEŞ Mehmet
ÖZKAYA Şükran
TUNÇKANAT Haydar
YILDIZ Ahmet
YURDAKULER Muzaffer

27.6.1960 ortalama yaş: 40
Toplam 13 Üye

İDAMA KARŞI OLANLAR

GÜRSEL Cemal
GÜRSOYTRAK Suphi
KARAMAN Suphi
KARAVELİOĞLU Kamil
KÖKSAL Osman
KÜÇÜK Sami
ÖZDİLEK Fahri
ÖZGÜR Selahattin
ULAY Sıtkı

27.6.1960 ortalama yaş: 44
Toplam 9 Üye

SÜRÜLENLER (14'LER)
AKKOYUNLU Fazıl
BAYKAL Rifat
ER Ahmet
ERKANLI Orhan
ESİN Numan
KABİBAY Orhan
KAPLAN Mustafa
KARAN Muzaffer
KÖSEOĞLU Münir
ÖZDAĞ Muzaffer
SOLMAZER İrfan
SOYUYÜCE Şefik
TAŞER Dündar
TÜRKEŞ Alparslan

27.6.1960 ortalama yaş: 37
Toplam 14 Üye

KOMİTE'YE ALINMAYANLAR
Dündar Seyhan
Talat Aydemir
Sadi Koçaş

MBK ÜYELERİNİN YAZDIĞI YAYIMLADIĞI KİTAPLAR

1. Er, Ahmet: ***Hatıralar ve Hayat,*** 2008
2. Erkanlı, Orhan: ***Anılar, Sorunlar, Sorumlular,*** 1972, ***Askeri Demokrasi,*** 1987
3. Esin, Numan: ***Devrim ve Demokrasi***, 2005
4. Karaman, Suphi: ***Ulusal Devlet-Ulusal Ordu,*** 2000
5. Karavelioğlu, Kamil: ***Bir Devrim (27 Mayıs)-2 Darbe (12 Mart-12 Eylül),*** 2007
6. Köksal Osman, İnkılap Mektupları (Uğur Mumcu'nun yayımladığı anılar) 1987
7. Küçük, Sami: ***Rumeli'den 27 Mayıs'a,*** 2008
8. Madanoğlu Cemal: ***Anılar,*** 1982
9. Özkaya, Şükran: ***Adım Adım 27 Mayıs***, 2005
10. Taşer, Dündar: ***Mesele***, 1973
11. Tunçkanat, Haydar: İkili Antlaşmaların İçyüzü, 1970, ***27 Mayıs Devrimi***, 1996
12. Türkeş, Alparslan: ***Bazı Gerçekler (Savunmalar),*** 1963, ***27 Mayıs, 13 Kasım, 21 Mayıs ve Gerçekler,*** 1977, ***Anılar,*** 1994
13. Ulay, Sıtkı: ***Harbiye Silah Başına*** 1968, ***Giderayak,*** 1996
14. Yıldız, Ahmet: İhtilalin İçinden Anılar, Değerlendirmeler, 2002

14 Yazar, 19 Kitap

MAKALELER-SÖYLEŞİLER-SAVUNMALAR

1. Muzaffer Özdağ ***27 Mayıs'60, Milli Birlik-Güvenlik Operasyonu,*** 1998
2. Bedri Baykam'ın ***27 Mayıs İlk Aşkımızdı*** kitabındaki söyleşiler: (1990)
   Acuner, Ekrem;
   Gürsoytrak, Suphi;
   Karaman, Suphi;
   Küçük, Sami;
   Madanoğlu, Cem
3. Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** kitabındaki söyleşiler: (1991)
   Güventürk, Faruk;
   Çelikoğlu, Adnan;
   Gürsoytrak, Suphi;
   Madanoğlu, Cemal;
   Türkeş, Alparslan;
   Karaman, Suphi;
4. ***Bazı Gerçekler*** kitabındaki Savunmalar: (1963)
   Türkeş, Alparslan;
   Baykal, Rifat;
   Özdağ, Muzaffer
5. Erkanlı, Orhan: Robert Kolej Konferansı:
   27 Mayıs Hareketi'nin ATATÜRKÇÜLÜK Açısından İncelenmesi
6. Sadık Göksu'nun ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs*** kitabında (1992)
   Yıldız, Ahmet;
   Karaman, Suphi;
   Gürsoytrak, Suphi;

Özdağ, Muzaffer;
Özgür, Selahattin;
Tunçkanat, Haydar;
Ulay, Sıtkı;

7. Cüneyt Akalın'ın ***27 Mayıs Bir Devrimdir*** kitabının ÖNSÖZ'ü yazarı
M. Kadri Kaplan

MBK İLE İLİŞKİLİ YAZARLARIN KİTAPLARI

1. Dündar Seyhan: ***Gölgedeki Adam,*** 1966
2. Emin Aytekin: İhtilal Çıkmazı, 1967
3. Talat Aydemir: ***Talat Aydemir'in Hatıraları***, 1968
4. Tarık Güryay: ***Bir İktidar Yargılanıyor,*** 1971
5. Sadık Göksu: ***Darbeler, Demirkıratlar ve 27 Mayıs,*** 1992
6. Ümit Özdağ: ***Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri,*** 1997
7. Talat Turhan: ***Devrimci bir Subayın Etkinlikleri***, 2001
8. Nesrin Turhan: *İhtilalin Süvarisi,* 2004
9. Öner Gürcan: ***Ben İhtilalciyim Fethi Gürcan***, 2005
10. Adnan Çelikoğlu: ***Bir Darbeci Subayın Anıları,*** 2010
11. Sadi Koçaş: ***ATATÜRK'ten 12 MART'a,*** 1997

CHP'LİLERİN (Alkışlayanlar) YAZDIĞI KİTAPLAR-MAKALELER

1. Metin Toker, ***Demokrasiden Darbeye,*** 1966; ***Yarı Silahlı, Yarı Kulahlı Bir Ara Rejim***, 1967; İnönü'nün Son Başbakanlığı, 1969

2. Kurtul Altuğ, ***27 Mayıstan 12 Mart'a,*** 1976; ***Bir Numaralı Tanık,*** 2006
3. Müşerref Hekimoğlu, ***27 Mayıs'ın Romanı,*** 1975
4. Nihat Erim, ***Günlükler,*** 2005
5. Orhan Birgit, ***Evvel Zaman İçinde,*** 2006
6. Bedii Faik, *İhtilalciler Arasında bir Gazeteci,* 1967
7. Muammer Aksoy, ***Partizan Radyo-DP,*** 1960
8. Enver Ziya Karal, ***27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşu,*** 1960
9. Seçil Karal Akgün, ***27 Mayıs, Bir İhtilal, Bir Devrim, Bir Anayasa,*** 2009
10. Ömer Sami Coşar-Abdi İpekçi, *İhtilalin İçyüzü,* 1965
11. Cüneyt Akalın, ***Askerler ve Dış Güçler, Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı,*** 2000; ***27 Mayıs Bir Devrimdir,*** 2010

KOPYA ÇEKEN BİR YAZAR

1. Onuş, Sinan: ***Parola: İhtilal, 27 Mayıs'ı Yapanlar Anlatıyor,*** 2004 Toplam 17. Kitap

2011 YILINDA 27 MAYIS'I YORUMLAYAN BİR KİTAP

1. Prof. Dr. Tanel Demirel:
   Türkiye'nin Uzun On Yılı-Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi

NOT: Toplam 48 kitap Bu kitaplardan ***27 Mayıs'ın Nedenleri ve Uygulamaları*** hakkında kısa alıntılar.

ÖRNEK: ER-ERKANLI-BİRGİT'in 27 MAYIS AÇIKLAMALARI

Ahmet Er, 1927 yılında Manisa ilinin Akhisar ilçesinin Sünnetçiler Köyü'nde doğmuştur

27 Mayıs 1960 harekatı içinde de görev alan Ahmet Er, Milli Birlik Komitesi üyesi olarak hizmet etmiştir. Daha sonra otuz sekiz kişilik Milli Birlik Komitesi üyeleri arasında meydana gelen itilaf sonucu yurt dışına gönderilen "Ondörtler" grubu arasında yer almış ve 13 Kasım 1960'da Libya Büyükelçiliği Devlet Müşavirliği'ne atanmıştır. 1962'de yurda dönmüş ve doğduğu köye yerleşmiştir.

31 Mart 1965'te Alpaslan Türkeş'le birlikte CKMP'de siyasete atılan Ahmet Er, CKMP'nin 1969 Şubat ayında Adana'daki kongresinde MHP'ye dönüşümüyle birlikte, bu partinin 12 Eylül darbesine kadar Genel Başkan Yardımcılığı'nı yürüttü. 12 Eylül'den sonra, cuntanın mahkemelerinde yargılanan Er, yapmış olduğu tarihi bir savunmayla darbecilere meydan okudu.

Ahmet Er, ***Hatıralarım ve Hayatım,*** başlıklı kitabının 62. sayfasında çok anlamlı bir bela okumuş:

"İhtilal öncesi bir gün Orhan Erkanlı'yı ziyarete gitmiştim. Kendisi Davutpaşa'daki Tank Tabur Komutanı idi. Odasına girdiğimde iki siviller görüşür haldeydi. Onlara döndü ve

'Yüzbaşım (Ahmet Er) ***yabancı değil, devam edin'***

dedi. Bunun üzerine o iki sivil şahıs şunları söylediler:

'Binbaşım (Orhan Erkanlı), ***Saraçhane'de iki grubu birbiriyle çatıştırdık, kavga bütün şiddetiyle devam ediyor, başka bir emriniz var mıdır?'***

Erkanlı: 'Teşekkür ederim. Devam edin...'

O iki sivil şahıs ayrılıp gittiler. Erkanlı ile yalnız kalmıştık.

'Binbaşım, bu adamlar kimdir?'

Erkanlı cevap verdi:

'Bunlar Halk Partisi milletvekilleridir.'

'Memleketin genç evlatlarını birbirine kırdırıyorlar. Bu ne haince bir iştir' dedim.

Erkanlı cevap verdi: 'Olaya öyle bakma. Onlar ihtilale zemin hazırlıyorlar'

'Allah belalarını versin' dedim ve ayrıldım."

* * *

Orhan **Erkanlı**, 25 Mart 1963 tarihinde Robert Kolej Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti'nin düzenlediği 'ATATÜRK' konulu seri konferanslarda, rakamları abartılı bir şekilde çarpıtarak,

27 Mayıs Hareketi'nin ATATÜRKÇÜLÜK Açısından İncelenmesi başlığı altında konuşmuş:

"27 Mayıs bir İhtilal değildir. Bir İnkılap da değildir. Bir Hükümet Darbesi hiç değildir...O halde nedir? 27 Mayıs Atatürkçülüğün yeni taşması ve boşalmasıdır... Planımız, plansızlıktır, diyen bir anlayışın sahipleri, milyonlarca lirayı israf etmekteler. 10 Yılda 36 milyar dış yardım alan ve 20 milyar borçlanan, Türkiye'nin geleceğini 2009 yılına kadar ipotek altına sokan bir ekonomik nizam ve mali politika, memleketi her gün iflasa, felakete yaklaştırmakta... Nihayet 1959 yılı sonu ile 1960 yılı içinde öyle bir hale gelindi ki; Muhalefet Lideri Meclis'te 'Şartlar tamam olursa, ihtilal meşru olur' demek mecburiyetinde kaldı... İhtilal kararı takriben 1959 yılı sonu ile 1960 yılbaşı arasında verildi ve azami süre olarak 1960 senesi yaz mevsimi kabul edildi."

* * *

CHP Yeşilhisar İlçe Başkanı Mustafa Ünal'ın, 17 Şubat 1960 günü DP İlçe Başkanı'na tabancasındaki kurşunları boşaltırken söyledikleri: (1)

"İsmet Paşa'nın dediği günler geldi. Sizin hesabınızı göreceğiz."

CHP Urfa Milletvekili Atalay **Akan**, 26 Mart 1960 günü Yeşilhisar'da herkesin önünde Niğde Valisi, Yurtiçi Ordu Komutanı ve Emniyet Genel Müdürü'ne hitaben, ***"60 gün sonra İçişleri bakanı olacağım. Sizleri emeklilik maaşlarınızdan mahrum edeceğim"*** demiştir. (2)

* * *

Orhan **Birgit**: ***"28 Nisan 1960 olaylarını ise itiraf ediyorum ki organize ettim. Perde arkasındayım o işin. Öğrencilerin gösteri yapmasını istiyorduk biz. Ne yapacaklardı 'Katiller, diktatörler' diye bağıracaklardı, nümayiş yapacaklardı."*** (Vatan Gazetesi, 8 Şubat 2009)

YORUM: 27 Mayıs, ne idi, ne değildi, bu sayfadaki açıklamalarla çok iyi anlaşılıyor

(1) Görgü tanığı, Mustafa Ünal'ın oğlu Sn Ahmet Ünal, bu olayı ve babasının bu sözlerini yazılı olarak teyit etti.

(2) Anlatan o tarihte Yeşilhisar C. Savcısı olan Sayın Saim Dinçaslan. (Bana 18 Nisan 2010 tarihinde Ankara Anadolu Kulübü'nde yaptığı bu açıkaması, ayrıca 14 Şubat 2011 tarihli AKSİYON Dergisi'nde yayımlanmışır.

MBK ÜYELERİNİN KİTAPLARINDA "27 MAYIS'IN NEDENLERİ"

Ekrem Acuner (d. 1919 İstanbul), (ö. 3 Ocak 2003), Türk siyasetçi.

1935 yılında Harp Okulu'nu bitirmiştir. Kurmay Albay olarak Genelkurmay Başkanlığında Şube Müdürü iken, 27 Mayıs 1960 Askeri İhtilali'ne katılmıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

12 Aralık 1968 tarihinde Silahlı Kuvvetler içinde oluşturulduğu ileri sürülen Milli Demokratik Devrim Ordusu adlı gizli bir örgütle ilişkileri olduğu iddiasıyla dokunulmazlığı kaldırılan 5 tabii senatörden biridir. (Diğerleri Sezai Okan, Şükran Özkaya, Mucip Ataklı ve Suphi Karaman'dır)

Ekrem Acuner ile yapılan Söyleşi'den alıntı: (Sayfa 26-39)

Baykam: *"Sizin yaptığınız ilk ciddi temaslar 58'de miydi?"*

"58 idi. Daha ciddi ve daha netleşmişti durum... 27 Mayıs müdahalesi, aynen 27 Mayıs Anayasası'nın başlangıcında söylendiği gibi, hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruiyetini yitirmiş bir iktidara karşı milletçe direnme hakkını kullanan, onun ayrılmaz parçası TSK tarafından gerçekleştirilmiştir. Eser, hem Türk milletinin hem Silahlı Kuvvetlerindir.

"...basında, anayasa ihlallerinde, tahkikat komisyonları, muhalefete karşı yapılan eylemler, kanlı olay tertipleri, Türkiye'nin bağımsızlığını ve cumhuriyetini tehlikeye sokmuştur. Bir iç savaş çıksaydı o dönemlerde, yüz binlerce kişi ölür, birden bir tarafı Amerikan süper gücü, diğer tarafı da Sovyet süper gücünün etkisi altına girerdi. Ondan sonra hiçbir şeyi kurtaramazdınız."

Baykam: ***Bugün[1] aynı durumda olsanız gene ihtilal yapar mıydınız?***

"Tabii. Tabii.

Baykam: ***"Yani hiç pişmanlık duymuyorsunuz?"***

"Demirel de, Anıtkabir'e gidiyordu, İnönü ile beraber. 27 Mayıs olayından sonra herkes tehlikesini anlamıştı bu işin. 27 Mayıs'a sahip çıkmanın gereğini duymuşlardı.

"Bir defa 27 Mayıs, ATATÜRK'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine erişmenin yolunu açmıştır... İki, sonradan yapılan 12 Mart ve 12 Eylül hareketleri, halka karşı gelmiştir. Halkın isteklerini kısıtlayıcı mahiyette gelmiş, orduyu halk nazarında tereddüte düşürmüştür..."

* * *

Rıfat Baykal (d. 1926 İzmir), Türk asker ve siyasetçi.

1960 askeri darbesine Yüzbaşı olarak fiilen katılmıştır.

13 Kasım 1960'da İhtilal komitesinin parçalanması üzerine 14'lerden biri olarak Tel-Aviv'e sürgüne gönderildi.

Tel-Aviv'den dönüşünde Alparslan Türkeş'in lideri olduğu sonradan Milliyetçi Hareket partisi adını alacak olan Cumhuriyetçi Köylü Millet partisine katıldı bu partinin yönetim kadrosunda yer aldı.

Baykal Rıfat, ***Bazı Gerçekler (Savunmalar)***

"Malum partizan[2] çevrelere ait gazete ve mecmualarda[3]çıkan yazılarla, 13 Kasım'ın tahliline gidilmiş... 13 Kasım'ı anlayabilmek için 27 Mayıs'ın nedenini öğrenmek icabeder. 27 Mayıs, o günkü anonsta[4] bulur:

(1) 4 Ocak 1990

(2) CHP

(3) AKİS Dergisi

(4) Radyo'da Türkeş'in okuduğu açıklama

"Meşruiyetini, aktivitesini, milletin evvelce kendisine vermiş olduğu sevgi ve güven hissine kaybetmiş bir iktidara, bir zihniyete karşı kardeş kavgasına mani olmak, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak için tarafsız bir hakem rolü oynayacak olan Silahlı Kuvvetler idareye el koymuştur..."

"27 Mayıs Milli Birlik hareketinin hazırlanması ve teşkilatlanması çok zor olmuş ve uzun seneler sürmüştü.

"... yakın zamanda kazanacağını zannettiği iktidarı ordunun devralması, bir partinin(5) 77 yaşındaki liderini(6) endişeye düşürmüştü. O günlerdeki ümit, zan ve temennilerin hilafına bu, eski asker, 77 yılın tecrübeleri ile devrim idaresinin genç yöneticilerine yardımcı olmaktan uzaktır." (Sayfa 31- 33)

"Komite içindeki CHP kanadını muhtelif sebeplerle destekleyen birkaç kişinin daha katılması ile Temmuz ayı sonunda münakaşalar baş gösterdi... Yanlış anlamalara meydan vermemek için tavzih etmek (açıklamak) *isterim. Evet, biz CHP'li değildik, olmadık.(7) Biz DP'li değildik, olmadık."* (Sayfa 34)

"27 Mayıs, hırslı ve partizan politikacılar tarafından daima istismar edilmiştir. İlk günleri hatırlayalım. Bir parti lideri, fesih edilen DP'nin oylarını kendi partisine çekebilmek için, ihtilalle hiçbir alakası olmadığını, yapılmasını asla arzu etmediğini ifade ederken, direktif verdiği karargahı ve yakın çevreleri ise, tarafsız ve aydın çevreyi kazanabilmek, idari ve adli mekanizmayı tesirleri altına alabilmek için, ihtilalin kendileri tarafından hazırlandığını, ordunun kendi partileri ile birlik oldukları hususunu dikkatle yaymaya çalışıyorlardı." (Sayfa 43)

* * *

(5) CHP

(6) İsmet İnönü

(7) Orhan Erkanlı daha sonra CHP milletvekili oldu.

Orhan Erkanlı (d. 1924 Kırşehir), Türk asker ve siyasetçi.
Darbe hareketine Kurmay Binbaşı olarak fiilen katılmıştır.
13 Kasım 1960'da İhtilal komitesinin parçalanması üzerine 14'lerden biri olarak Mexico City'ye sürgüne gönderildi.
Daha sonra 2. (XIII). Dönem CHP İstanbul milletvekilliği yapmıştır.

Erkanlı, Orhan: ***Anılar, Sorunlar, Sorumlular,*** 1972,

"İhtilallerin, askeri darbelerin, değişmez özelliği; gizli örgütler tarafından gerçekleştirilmiş olmalarıdır... gizlilik ve emniyet unsurları hazırlık ve oluş safhalarının yazılı olarak tespitine imkan vermez. Filhakika 27 Mayıs öncesine ait elimizde hiçbir yazılı vesika yoktur. Böylece tarih en güvenilir kaynaktan yoksun kalır. Olayları aydınlığa çıkarmak, yazmak ve yaymak isteyenlerin başvuracakları yegane kaynak, hadiseleri yaratmış ve yaşamış olanların yazıları veya sözleridir. Çoğu hallerde bunlar da kısır, sınırlı ve eksik bilgilerdir. Tarafsızlıkları, bütünlükleri, ve hatta doğrulukları şüphelidir." (Sayfa 1)

"Bir iki iktidar gazetesi hariç, basın bütünüyle DP karşısında..." (Sayfa 8)

"Silahlı Kuvvetler kendi haline terk edilmiş,(8) *dış yardımlarla artan maddi gücüne rağmen, morali tamamen sarsılmış..."* (Sayfa 8)

"İşsizlik, sefalet, hastalık artmakta, ilk yıllarda cebine biraz para giren, yüzü gülen köylü artık bu paranın eskisi kadar işe yaramadığını, hergün kıymetinden kaybettiğini anlamakta ve toprağını, köyünü terk ederek büyük şehirlere akmakta... Enflasyonun artan tesiri elindekileri alıp götürmüş, köylü yine kaderiyle başbaşa kalmıştır..." (Sayfa 10)

(8) Fena mı?

"Milli Birlik Komitesi adıyla iktidarı ele alan teşkilatın başlangıcı 1955-1956 senelerine kadar gider..." (Sayfa 12)

"Bu arada 1958'in ilk aylarında '9 Subay Olayı' olarak anılan ihanete maruz kaldık. Örgütün önemli halkalarından birisi koptu... Bu olay bizi paniğe uğrattı, her an tutuklanmak tehdidi içinde yaşıyorduk. Örgütün çalışmalarına ara vermek ve bir süre toplanmamak, aksine dağılmak kararını verdik." (Sayfa 12-13)

"Nihayet 1960 senesi geldi. DP artık tam manasıyla raydan çıkmış, memleket bir muharebe meydanına dönmüş ve mukadder akıbet ufukta görünmüştü. Tekrar birleşmek ve örgütü harekete geçirmek ihtiyacını duyan arkadaşlarımız birer ikişer birbirlerini aramaya başladılar. Kısa zamanda toparlandık... Bizim 1956'da bir ihtimal olarak düşündüğümüz ve hazırlıklı olmak gereğini duyduğumuz, VAZİFE günü büyük bir hızla yaklaşıyordu. 1959 sonu ve 1960 başlarında birkaç büyük toplantı yaptık...(9) *ve en son olarak Ankara'da Türkeş'in evinde toplanarak ihtilal kararını verdik. Karar kesindi. Sadece günü tayin etmemiştik. Şahsen bundan sonra hiçbir büyük toplantıya katılmadım. Davutpaşa Kışlası'ndaki Üçüncü Zırhlı Tugay'ın Tabur Kumandanı bulunuyordum.*(10)*"* (Sayfa 13-14)

"Hiçbir zaman yazılmayan, hafızalara işlenen bu prensip kararları şöyleydi:

1. İhtilal kansız olacak, suçlular özel bir mahkemede yargılanacak; 2. Meclis dağıtılacak; 3. Bütün partiler kapatılacak; 4. Askeri bir idare kurulacak; 5. Süratle bir 'İnkılap Meclisi'teşkil edilecek ve Askeri Cunta ile beraber memleketi idare edecek; 6. Yeni bir anayasa hazırlanacak; 7. Dinin politikaya alet edilmesi, din istismarı derhal önlenecek, uluslararası bir İslam konferansı toplanarak dinde

(9) O tarihlerde DP de CHP de 1960 yılında muhtemel bir erken seçimi konuşuyor. Bkz. Cumhuriyet Gazeteleri

(10) Bkz. Ahmet Er'in bu günler hakkında yazdıklarına, sayfa 9

reform imkanları araştırılacak; 8. Planlama teşkilatı kurulacak...[11]*; 9. Atatürk devrimleri müsamahasız uygulanacak. Kemalizm ilmi bir doktrin haline getirilecek...*" (Sayfa 14)

"Yanlışlıkla yayımlanan bir radyo bildirisi, 27 Mayıs'ın halk nazarındaki itibarını ve güvenini sarsmıştır. İhtilale karşı olanlar bu fırsatı kaçırmadılar ve yıllarca yazdılar, söylediler..."

"Henüz Komite resmen açıklanmamıştı, bir sürü insan Komite üyesi sıfatıyla kendi kendine icraat yapıyordu. Bunlardan birisi, Et ve Balık Kurumu meselesini de kendisine iş edinmiş ve Kurum'a giderek araştırma yapmış... (Bu albay[12] *birçok nitelikleri bakımında nKomite'ye alınacak durumda olduğu halde, bu hatası yüzünden alınmamıştır. Halen orduda korgeneraldir.) Olay daha önce gazetelerde de yer almış ve iyice yayılmıştı. Komite..., durumun bir bildiriyle açıklanmasını... kararlaştırdı... Albay bildiriyi kendine göre düzelttikten sonra Komite'ye tekrar göstermeye lüzum görmeden radyoevine göndermiş.... Öğlen ajansında haber okundu..."*

(11) CHP, bunlardan bir tek planlama teşkilatına (DPT) izin vermiş!

(12) Mithat Ceylan

Sahife 1672-Resmi Gazete-7 Temmuz 1960

O GÜNLERİN FEVKALADELİKLERİ DOLAYISIYLA RESMİ GAZETE'YE GİRMEYEN YAYINLAR

"Milli Birlik Komitesi Başkanlığından tebliğ edilmiştir:(13)

"1. Kahraman ve fedakar üniversiteli gençlerimizin 28 Nisan 1960'tan 27 Mayıs 1960 tarihine kadar yaptıkları masum ve imanlı gösteriler sırasında bu asil gençliğimize eski hükümetçe coplarla, kılıçlarla hücum ettirildiği, hiç müdafaa vasıtası olmayan gençlerin teşkil ettikleri kitleler üzerine insafsızca ateş açıldığı, kendilerinin ağır şekilde dövüldüğü, yaralandığı ve bir çok gençlerin öldürüldüğü artık muhterem halkımızın malumu olmuştur."

"Hürriyet şehitlerimizin tesbiti işine Silahlı Kuyvvetlerimizin idareyi ele aldığı andan itibaren ehemmiyetle devam edilmektedir."

"Bugüne kadar yapılan inceleme ve araştırmalarda bir çok ipuçları ele geçmiştir. Cinayetleri yapanların kendi suçlarını örtmek ve cesetleri yok etmek için akla hayale gelmeyecek canavarca tedbirlere başvurdukları anlaşılmaktadır. Şehitlerin gizli yerlere gömüldükleri, ıssız yerlerdeki kuyulara atıldıkları, bir kısmının bozdolaplarına konduğu ve bir kısmının da hayvan yemi yapılan makinalarda kıyılarak toz haline getirildiği hakkında korkunç haberler alınmaktadır."

"Aramalara dikkat ve hassasiyetle devam edilmektedir. Korkunç bir vahşetle işlenen bu cinayetler er veya geç mutlaka meydana çıkarılacak ve sayın umumi efkarın ıttılaına arz edilecektir.

(13) Albayın radyoya gönderdiği Tebliğ. Tarihi 3 Haziran 1960. Bunun yanlış olduğunu bile bile 7 Temmuz 1960 günü Resmi Gazete'de yayımlamanın ne anlamı, gerekçesi ya da izahı var? Kısa cevap: YOK. Çünkü inanmış bir kere. Eğer yanlış olduğuna inansa idi, herhalde Resmi Gazete'de yayımlatmazdı ?

"Cinayetlerin kısa zamanda meydana çıkarılması ve canilerin ele geçirilmesi için sayın talebe velilerinin ve sayın halkımızın resmi makamlara ve Üniversite tahkik heyetlerine yardımcı olmalarını rica ederiz."

"İkinci olumsuz etkiler yapan haber, Celal Bayar'ın 103 milyon parası olduğuna dair bilgilerin basına intikaliydi... (Sayfa 59)

"...özellikle Bayar ve Menderes'in, ilk celsede... 'Biz bu mahkemeyi tanımıyor ve kabul etmiyoruz. Milletin oylarıyla iktidara gelmiş bir partiyi, Hükümet ve Meclis Grubu olarak yargılayamazsınız. Silah zoruyla bizi iktidardan indirenler hakkımızdaki kararlarını versinler, kendimizi savunmuyoruz...' dediklerini fark edelim. Durum ne olurdu... korkunç bir skandal olurdu. 14 Ekim tarihinde(14) *Komite, bırakın takdir hakkını kullanarak sanıkları direkt olarak cezalandırmak cüretini göstermek; memur tayin etmekten aciz hale düşmüş, içinden parçalanmış ve erimişti. Ne yapardık? Kendilerini zorla konuşturmaya mı çalışırdık? Veya mahkemeyi paydos edip serbest mi bırakırdık? Bu ihtimallerin o gün doğru karşılıkları olmadığı gibi bugün de yoktur.* ***Bayar ve Menderes bizim korktuğumuzu başımıza getirmemekle çok büyük bir fırsat kaçırmışlardır..."*** (Sayfa 121)

"13 Kasım'dan(15) *sonra, asıl iktidar o tarihte 'Silahlı Kuvvetler Birliği' olarak isimlendirilen başka bir cuntaya geçti. Kurucu Meclis, Anayasa ve Seçim Kanunu yapan bir uzmanlar*(16) *topluluğu idi, memleketin yönetiminde hiçbir zaman söz sahibi olmadı.*(17) *Yeni cunta perde arkasından, Türkiye'yi seçimlere getirdi. Bu cuntanın kilit noktalarında görev alanların bir kısmı, 22 Şubat ve 21 Mayıs ayaklanmalarını*(18) *denediler. Fakat büyük kısmı orduda kaldı; ordunun en yüksek*

(14) Yassıada'da duruşmaların başladığı tarih.

(15) Türkeş ve 13 arkadaşının yurtdışına sürgüne gönderildikleri tarih: 13 Kasım 1960.

(16) % 75'i CHP'li politikacılardan oluşan bir uzmanlar topluluğu

(17) Oysa savaş ilan etmek yetkisi vardı, 157 sayılı Kuruluş Kanunu'na göre.

(18) Başarılı olsa 'Devrim' denecekti, olmayınca 'Ayaklanma'...

kumanda kademelerinde görev aldılar ve nihayet onlar da 12 Mart darbesini yaptılar...[19]*"*

"27 Mayıs, daha başlagıçta birkaç bakımdan ihtilal niteliğini yitirmişti. Evvela Komite'nin lideri yoktu... Komite'de devamlılık fikri ve genel bir siyasi yön de mevcut değildi..."

"27 Mayıs, ilk günden itibaren yanlış takdim edildi.... Atatürkçülük'ün arkasına sığınarak ve kendisine hakem görevi vererek işe başladı..."

"MBK üyelerini ve ona yardımcı olanları üç kategoride mütalaa etmek yanlış olmaz. Gerçek ihtilalciler, müdahaleciler ve ne yapacağını bilmeyenler..."

"...Türkeş bu grubun[20] *lideri olarak takdim edildi. Halbuki aramızda, iktidarı devam ettirmekten başka müşterek bir taraf, anlayış ve inanış mevcut değildi..."*

"Müdahaleciler veya statükocular diyebileceğimiz ikinci grup... Halk Partisi sempatizanlarından teşekkül ediyordu... Gürsel cumhurbaşkanlığını nişan alırken... tabii senatörlük formulüne can kurtaran simidi gibi sarıldırlar ve bir daha bırakmadılar..."

"Üçüncü grup ise kuvvet ve emniyet dengesine göre iki kutup arasında dolaşan, fikir ve fiili güçleri olmayan, bu heyete yanlışlıkla ve tesadüfen katılan kişilerdi...[21]*"*

"Tabii senatörlük müessesesinin fikir babası İsmet İnönü'dür...[22] (Sayfa 142-146)

"24 Ekim (1961) *tarihinde Çankaya'da kumandanlar ve parti liderleri arasında yapılan meşhur protokol..."* (Sayfa 185)

Orhan **Erkanlı**, 25 Mart 1963 tarihinde Robert Kolej Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti'nin düzenlediği 'ATATÜRK' konulu seri konferanslarda, rakamları abartılı bir şekilde çarpıtarak,

(19) Elleri alışmıştı bir kere...

(20) Gerçek ihtilalciler grubunun

(21) En iyi örnek Fazıl Akkoyunlu.

(22) 18 Ekim 1960, Afetinman'ın evinde Ekrem Acuner ve Fikret Kutyak ile yapılan pazarlıkta. Bkz sayfa 39

27 Mayıs Hareketi'nin ATATÜRKÇÜLÜK Açısından İncelenmesi başlığı altında konuşmuş:

"27 Mayıs bir İhtilal değildir.

Bir İnkılap da değildir.

Bir Hükümet Darbesi hiç değildir..."

"O halede nedir?

27 Mayıs Atatürkçülüğün yeni taşması ve boşalmasıdır..."

"Planımız, plansızlıktır, diyen bir anlayışın sahipleri, milyonlarca lirayı israf etmekteler. 10 Yılda 36 milyar dış yardım alan ve 20 milyar borçlanan, Türkiye'nin geleceğini 2009 yılına kadar ipotek altına sokan bir ekonomik nizam ve mali politika, memleketi her gün iflasa, felakete yaklaştırmakta..."

"Nihayet 1959 yılı sonu ile 1960 yılı içinde öyle bir hale gelindi ki; Muhalefet Lideri Meclis'te 'Şartlar tamam olursa, ihtilal meşru olur' demek mecburiyetinde kaldı... İhtilal kararı takriben 1959 yılı sonu ile 1960 yılbaşı arasında verildi ve azami süre olarak 1960 senesi yaz mevsimi kabul edildi."

* * *

Orhan Erkanlı'nın ikinci kitabı: ***Askeri Demokrasi,*** 1987

"Demokrat Parti'nin iktidara gelişini Türk Silahlı Kuvvetleri sevinç ve ümitlerle karşılamıştı. 1950 seçimlerinden hemen önce ve sonra Bayar ve arkadaşlarıyla subayların bazı temasları olmuşsa da 1957'de ortaya çıkan '9 Subay Olayı'na kadar fiili bir hareket, başkaldırma görülmemiştir.(23) *Denebilir ki, 1954 seçimlerinin yapılmasını takip eden yıllarda DP iktidarında görülen* ***duraklama***(24)*, orduyu da etkisi altına almış ve ilk gizli örgüt nüveleri kurulmuştur.* ***Çünkü, 4-5***

(23) 9 Subay Olayı 1956 yılına kadar geri gidiyor.

(24) Duraklama ne demek? 1954 seçimlerinden sonra ne durmuş? Yatırımların en hızlı olduğu dönem 1954-157 dönemidir. Menderes, 8.8.1957, son şeker fabrikasının temelini atarken şöyle konuşmuştur: ***"İktisadi Milli Mücadelenin Meydan Muharebesi Kazanılmıştır"***. Bu tarihten sonra altyapı yatırımlarına devam edilmiştir. Yeni büyük sanayi yatırımı yoktur. Sanayi yatırımları özel sektöre kaymıştır.

senelik DP iktidarı ordunun hiçbir meselesini halletmemiş, tersine, iktidar orduyu adeta unutmuştu.[25]" (Sayfa 9)

"27 Mayıs'ın beş on subayın, iki örgütün, eseri olduğunu düşünmek çok hatalıdır. 27 Mayıs binlerce subayın müştereken gerçekleştirdiği bir devrimdir. O tarihlerde her subayın kafasında bir '27 Mayıs' hayali vardı. Bir gün bu hayaller gerçekleşti.[26]" (Sayfa 12)

"25 Mart-3 Nisan arasındaki Yeşilhisar Olayı, 2 Nisan Kayseri ziyareti, İnönü'ye memlekette dolaşma hakkının dahi tanınmayacağını, muhalefet görevinin yapılmasının imkansız hale geldiğini belirten son baskı örnekleriydi.[27]"

"DP, 'CHP'nin yıkıcı, gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin memleket sathında nelerden ibaret olduğunun tahkik, tespit ve memleketin her tarafında yaygın bir halde görülen faaliyetlerin...' gerekçesiyle bir 'Meclis Tahkikat Encümeni' kurulmasını istiyordu... Tahkikat Komisyonu DP'nin istekleri doğrultusunda kuruldu ve çalışmalar başladı. ***Ve bu, bardağı taşıran son damla oldu...*** *27 Mayıs'ın öncü hareketleri olarak nitelendirebileceğimiz, hürriyet mücadelesine yön veren talebe hareketleri başladı:"*

"Ankara ve İstanbul'daki üniversite olayları, Ankara Kızılay'daki 555 K nümayişleri..."

"Ankara, Harp Okulu Yürüyüşü, 21 Mayıs..."

"6 Mayıs günü...Cemal Gürsel, masasının üzerinde 'İzin Kağıdı'nı buldu ve hiçbir reaksiyon göstermeden, liderliğini üstlendiği ihtilalci gruba haber vermeden İzmir'e gitti."(Sayfa13-15)

Orhan Erkanlı'nın kitabın 15. Sayfasından itibaren kullandığı bazı Ara Başlıklar:

"28 NİSAN OLAYLARI-28 NİSAN BAŞKA BİR GECEYDİ-29 NİSAN-30 NİSAN ERDELHUN ATEŞ EMRİ VERDİ-HARBİYELİLERİN YÜRÜYÜŞÜ İHTİLAL İÇİN BİR ALARMDI-27 MAYIS

(25) 27 Mayıs darbesi'nin yeni bir gerekçesi: DP, Ordu'yu ihmal etmiş.

(26) Ona bakarsak, Ahmet Yıldız'ın darbe hayali 1943 yılında teğmen iken oluşmuş.

(27) İlk defa bir MBK üyesi Yeşilhisar'a değiniyor. Ancak son derece yüzeysel bir biçimde. Bkz. Yeşilhisar Eki.

DEVRİMİ-MİLLİ BİRLİK KOMİTESİNİN KURULUŞU-14'LER OLAYINDAN SONRA YENİ CUNTALAR OLUŞTU-KESİN KARAR İNÖNÜ İLE TEMASTAN SONRA VERİLMİŞTİR" (Sayfa 15-90)

"14'leri kim seçti? Nasıl tespit edildiler... Bu liste hazırlanırken, CHP mensupları ve bunlar aracılığı ile İnönü ile temas edilmiş, onların tasvibi alınmadıktan sonra kesin karar verilmiştir. Bu olayın şahitlerinden çoğu hayattadırlar. CHP milletvekili olarak bulunduğum sıralarda bana bu konudaki bilgilerini aktarmışlardır." (Sayfa 90-91)

Ara Başlıklar'ın devamı:

"TÜRKİYE'Yİ ASKERİ CUNTALAR YÖNETİYORDU-GENERALLER, ALBAYLARIN EMRİNE GİRDİLER-TARİHİ YARGILAMA BAŞLIYOR-SONUÇ ON BİR AYDA ALINABİLDİ-KARAR VE İNFAZLAR-BALMUMCU GARNİZONU" (Sayfa 94-173)

"İstanbul'da Yıldız yolu üzerinde Jandarma Garnizonu 27 Mayıs'tan bir süre sonra nezaret haline getirildi. 27 Mayıs'ta ve müteakip günlerde toplanan DP yöneticileri, bazı devlet memurları önce Davutpaşa Kışlası'nda muhafaza altına alındılar, sonra Balmumcu'ya nakledildiler... Balmumcu'da 27 Mayıs'ın ikinci büyük nezarethanesi, hapishanesi teşekkül etmiş oldu. Balmumcu'da tutuklu bulunanlar arasında; partililer, valiler, bankacılar, polis şefleri, tüccarlar... hülasa her sınıf ve meslekten insanlar vardı. ***Bu kişiler niçin tutuklanmışlardır, hangi makamlar bu hususta emir vermiştir, suçları ne idi, kimler tarafından nezaret altına alınmışlardı. Bu soruların cevabını bulmak mümkün değildir. Bilinen, birkaç kişi hariç Balmumcu sakinlerinin tutuklanması için Milli Birlik Komitesi'nin bir emir ve direktif vermediğidir. İleride Yassıada hatıraları gibi Balmumcu anıları da yazılacak, karanlık kalan birçok mesele aydınlığa kavuşacaktır."*** (Sayfa 173-174)

Orhan Erkanlı'nın kişiler hakkında yorumları: (Sayfa 257)

"GÜRSEL: Evet general İzmir'deki evinden gelip, idareye el koymuştu...Bir gün başkan geldi... 'Arkadaşlar ben sanıklar için yer buldum. Gereken emirleri verdim. Burası Yassıada'dır. Eskiden tanıdığım bir topçu yarbayını da kumandan tayin ettim. Çok sert bir adamdır.

Kuş uçurtmaz, kimseye göz açtırmaz...Gürsel esasen Türkeş'i sevmiyordu..."

"İNÖNÜ: İnönü'nün başta olmayacağı bir Türkiye tasavvur edemiyorduk. İnönü, ATATÜRK'ün vekili ve devamıydı. Bu kanaatlar 27 Mayıs'a kadar devam etti... 27 Mayıs'tan sonra ortaya atılan 'Paşa'nın bu işte haberi vardı' görüşü ve dedikoduları tamamen yalandır. Bir tahmin olarak, Gürsel'in 13 Kasım'a karar vermeden İnönü'nün fikrini aldığı ileri sürülebilir."

"BAYAR: Bayar'ın yargılamalar sırasında gösterdiği metanet, sükunet...saygı ve takdir..."

"MENDERES: (Erkanlı'nın Menderes ile Yassıada'da söyleşiden alıntılar) *"İstifa etmeyi birkaç defa denedim. Sayın Bayar... kabul etmediler... Bu soru* (Ordu'yu yedeksubaylarla idare ederim, dediniz mi?) *üzerine irkildi... '...ben bunları nasıl düşünür ve söylerim. Bir Başbakan ve bir Türk olarak bu sözler benim ağzımdan çıkar mı... Doğrusu böyle bir ihtilali beklemiyordum... Münferit olayların dışında bir ihtilal ihtimali üzerinde kimse ciddiyetle durmadı... 27 Mayıs bir emrivakidir. Doğrusu tam bir çıkmazda idik, bu muhalefetle Meclis içinde...çalışmak imkanı kalmamıştı. Tahkikat Komisyonunu kurmaya mecbur kaldık. "*

* * *

Numan Esin (d. 1929, Biga, Türkiye)

1949'da Harp Okulu'nu bitirdi. 1959 yılında Harp Akademisi'nden mezun oldu. 27 Mayıs Darbesi'ne İstanbul'da Birinci Ordu Karargahı'nda Harekat Başkanlığında Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle katıldı. 13 Kasım 1960'da Milli Birlik Komitesinin parçalanması üzerine 14'lerden biri olarak Madrid'e sürgüne gönderildi. İki yıl sonra Türkiye'ye döndü. 1965 seçimlerinde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden aday oldu. Kaybetmesine rağmen 1967'ye kadar Genel Başkan Yardımcılığı görevini sürdürdü.

Esin, Numan: ***Devrim ve Demokrasi***, 2005

"İhtilal fikrine karşıydım"

"Ben o zamana kadar (1958)*, bu tür* (Arap ülkeleri askeri darbeleri) *askeri müdahaleleri benimsememiş ve ordunun politik hayata doğrudan müdahalesinin faydasına da inanmamışımdır. Biz, 1960 hareketine halkın isyan etme hareketinin unsurları olarak katılmışızdır. Cunta hareketi olarak değil, yasal olma temelini ve özünü kaybetmiş bir iktidara karşı halkın direnme hareketi olarak görmüş ve öyle katılmışızdır. Şunu açıkça söyleyeyim ki, beni 27 Mayıs'a Türkiye'nin şartları sokmuştur. Ama benim ihtilale katılmamdaki en önemli sebep şudur: Ordu'nun Demokrat Parti'yi iktidardan indirip, Halk Partisi'ni iktidara getirmek gibi bir yanlışı yapmaması için, en ön saflarda mücadeleye girmek!*(28) *O tarihteki yakın arkadaşlarımla da bunu tartışmışımdır. Nitekim başarılı olduk, 27 Mayıs'tan sonra Türkiye'de ihtilal idaresi Halk Parti'nin eline geçmediyse bunda bizim çok büyük rolümüz var.*(29)*"* (Sayfa 56)

"DP erken seçime gitseydi ihtilal olmazdı."

"1957 seçimleri Demokrat Parti'ye çok büyük bir uyarıydı. DP çok oy kaybetti. CHP ise daha önce ellinin altına düşen milletvekili sayısını nedeyse iki yüze çıkardı ve bütün Türkiye'ye yaygın, çok ciddi ve ağır bir muhalefet hareketi getirdi. Bunun altından Adnan Menderes'in de Celal Bayar'ın da kalkması mümkün değildi. Onların yapması gereken, Türkiye'yi 1 Nisan'da(30) *erken seçime götürmekti. Bunu yapsaydılar, Türkiye'de ihtilal olmazdı.*(31)*"*

"Türkiye'yi 1960 İhtilali'ne götüren, iktidarın kendi hatasıydı. 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce hükümet, Tahkikat Komisyonu gibi deli saçması şeylerle uğraşacağına, seçim kararı alıp siyasi tansiyonu biraz düşürebilseydi,(32) *Türkiye'de iktidar büyük olasılıkla seçimle el değiştirecekti ve demokrasi Türkiye'de yerine daha iyi oturacaktı. Ne yazık ki, DP yöneticileri bunu yapamadılar. Tarih karşısında*

(28) Ünlem yazarın.

(29) Eğer geçtiyse başarısızlıkta kimin rolü oluyor?

(30) 1 Nisan 1960 olmalı?

(31) Bkz: Demirer-Özdağ Söyleşisi

(32) Bkz: Zafer Gazetesi 26 Mayıs 1960

Menderes'in, Bayar'ın ve yakın arkadaşlarının sorumluluğu budur: ihtilal şartlarını Türkiye'de yaratmak!(33) *Yargılanmaları da "ihtilale sebebiyet vermek"ten olmalıydı!*(34)*"*

"27 Mayıs 1960 İhtilali"

"Türkeş ihtilal fikrini açıyor"

"Bana ihtilal fikrini ilk kez, Türkeş açmıştır. 1958-1959 kışıydı." (Sayfa 95)

"27 *Mayıs'a ebelik yaptık*" (Sayfa 193)

"27 Mayıs'ı biz doğurmadık. Tohum, ana rahmine şu veya bu şekilde atılmış. Biz kendiliğinden gelen bir bebeği çekip aldık. Bizim rolümüz yalnızca ebelik. Sosyolojik açıdan baktığımızda olay bundan ibarettir. O tarihte savunduğumuz görüşlerin hepsinin doğru olduğu iddiasında değilim."

"MENDERESÇİ AÇIK PAZAR STRATEJİSİ

"İkinci Dünya Harbi'nden sonra, Stalin'in Soğuk Harp ve tecavüz politikası ekonomik sıkıntılar vs. Türkiye'yi karşı ağırlıklar bulmak için bir başka alternatife itti. Ve biz bazı Avrupa devletlerinin muhalefetine rağmen son derece arzulu ve sonunun ne getireceğini de pek hesaplamadan NATO ittifak sistemine girdik. Bu davranıştaki gerekçe, Rusya karşısında bir münferit harp tehlikesine karşı kendimizi güvene almak ve içeride dış yardımların ve yabancı sermayenin desteğinde ekonomimizi nurlu ufuklara götürmekti."

"Bu devrede Türkiye bütün Askeri gücünü, NATO'ya tahsis etti. Kuvvetlerimiz, millî icap ve ihtiyaçlara göre değil, NATO ve hatta Amerikan standartlarına göre teçhiz edildi, silahlandırıldı. Sevk ve idare prensipleri, eğitim, buna göre yürütüldü."

"Böylece gerçekten güçlü bir ordu doğdu. Fakat bu ordunun taktik kullanılması, NATO sistemi içinde yabancı kumanda kanallarının kontrolüne, NATO planlarına sıkı sıkıya bağlıdır. Lojistik bakımdan ise yiyecek ve giyecek hariç dış kaynaklardan desteklenmektedir. Bu durum, millî ordu ülküsüne bağlı, hemen hemen tamamı mütevazı halk

(33) Ünlem yazarın!.....

(34) Bu ünlem benim! ...

çocukları olan subay ve kumanda kademelerinin kuvvetli tepkisine yol açmıştır. Daha teğmen rütbelerinden itibaren biz genç subaylar, millî strateji dışında yabancı kontrollerini asla hoş karşılamamışızdır. "Bize bir ordu" bizim o günlerde sloganımızdı. Şimdi hatırlıyorum da, birkaç arkadaş, Yıldız Harp Akademisi'nin tahta döşemeli pansiyonlarında, bu konuları büyük heyecanla tartışırdık. Çok daha eski, Harp Okulu'nda 1949'da, bugün ordumuzun en yüksek kumanda kademesinde bulunan bir hocamız, o zaman kurmay albaydı, bize Birinci Dünya Harbi'ndeki Alman kumandasının Türk ordusundaki zararlarını acı acı dile getirmişti."

"Atatürk'ün bu konudaki şikâyetleri ve muhalefeti ise hepimizce malumdu. Üstelik bu devrede harp sanayiimiz tam bir yıkıntıya maruz kalmıştır."

"Diğer taraftan, iktidarın[35] kalkınma modeli, serbest mübadele ekonomisini öngörmekteydi."

"Yani Askeri güç NATO ittifak manzumesinde bulunurken, ekonomik bağlılık itibariyle de Türkiye serbest mübadele ekonomisi ile kapitalist ülkelere açık bir pazar haline getirilmiştir."

"Plansız yatırımlar, ödeme dengesindeki kronik açıklar, kısa vadeli yüksek faizli dış yardımlar ve sözde yabancı sermayeye bağlanan ümitlerle bu devrede, devlet eliyle sermayedar yaratma ve partizanları zengin ederek yeni bir sınıf türetme gayretleri büyük hız kazanmıştı."

"Ekonomisi ve savunması bu ölçüde kapitalist dünyaya ve bu dünyanın çeşitli teşkilatlarına bağlanmış olan Türkiye'nin dış politikası da buna göre idi. Hatta ekonomideki krizleri giderebilmek için Türk devlet adamları, kraldan ziyade kralcı Batı ile Doğu'nun yaklaşma politikasının tam karşısında idiler.[36] Menderes'in o sıralarda gerek Yugoslavya'da ve gerekse ABD'de yaptığı konuşmaları, dışarıda tebessümle karşılanmıştır.[37]"

---

(35) Demokrat Parti iktidarı

(36) Menderes 1960 yılı temmuz ayında Moskova'ya gidecekti , 27 Mayıs darbesi nedeniyle gidemedi. .
Yassıada'ya gitti, daha sonra da İmralı'ya.

(37) Esin'in bu bilgiyi nereden aldığını merak ediyorum.

"Sonuç şudur ki, 1950-1960 devresinde, ekonomik kalkınma modeli, savunma stratejisi, dış politika ve demokrasi anlayışı ile Türkiye bugün iflas ettiği aşikâr olan bir sistemin bütünlüğü içinde idi.

"Meseleyi yalnız bir savunma meselesi ve dış politikada hararetli Batı taraftarlığı olarak görmek hatalıdır. Ekonomik kalkınma modeli anlaşılmadan diğerlerinin nedenlerini kavramak mümkün değildir.

"Türkiye kalkınmış, sanayiini kurmuş, millî gelirde büyük artışlar sağlamış bir ileri ülke olsaydı, bu modeli takip edebilir, gelişmiş Batı ülkeleri ile birlikte, diğer dünyaya karşı kendi zenginliklerini ve pazarlarını korumanın mücadelesi için kader birliği yapabilirdi. Ama Türkiye az gelişmiş bir ülkedir. Serbest mübadele ekonomisi ve kapitalist kalkınma modeli çerçevesinde Türkiye kalkınmış ülkelere pazar olma kaderinden kurtulamaz. Kalkınamaz, sanayiini kuramaz."

"Sanayileşme, çok küçük yaşlardan beri benim içimde bir özlemdi. Çocuk denecek yaşlarda bile Türkiye'yi düşlerimde hep çok gelişmiş, sanayileşmiş bir ülke olarak görürdüm. Okul kitaplarında Almanya'daki, İngiltere'deki fabrikaları okurduk. ***O zaman ülkemizde, yalnızca birkaç bez ve şeker fabrikası vardı.*** *Delikanlılığımız bu özlemle geçti."*

"İhtilal komitesi üyesi olduğum dönemde de sanayileşme konularına çok büyük ilgi duymuşumdur."

"Sanayi Bakanlığıyla çok ilgilendim, bütün yurt gezilerimde de fabrikaları dolaştım. Çok iyi hatırlıyorum: Balıkesir'de çimento fabrikasını, Bursa'da Merinos, İzmir'de Sümerbank fabrikalarını gezdim. Girişimcilerle, yöneticilerle, işçilerle konuştum. Sorunlarını dinledim, anladım, kavradım."

"Ben yine konumuza döneyim. MBK, ulusal sanayinin kurulmasından yanaydı. Çünkü 1960'a gelindiğinde, Türkiye'de ulusal sanayide kazanılmış bir mesafe vardı, ama demir-çelik sanayi, Karabük'tekinin dışında, henüz oluşmamıştı."

"Daha önceki hükümetlerin başlattığı, ama arkasını getiremediği Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nın kurulması işi, bizim dönemimizde sonuçlandırılmıştır. Maliye Bakanı Ekrem Alican, Amerika'ya gönderildi ve Ereğli Demir-Çelik, yabancı sermaye katkısı sağlanarak

kurulmaya başlandı. Demir-Çelik endüstrisinin, bir ülke ekonomisi için yaşamsal öneme sahip olduğunun bilincindeydik."(38)

* * *

Suphi Gürsoytrak (d. 1925 Ankara), Türk siyasetçi.

Kore'de bulunmuştur. Kurmay Binbaşı olarak Harp Akademisi öğretmeni iken 27 Mayıs 1960 Darbesine katılmıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

Baykam kitabında Suphi Gürsoytrak ile yapılan Söyleşi'den (1990) alıntı (Sayfa 118-138)

"27 Mayıs'ta, o gün eğer Türk ordusu duruma hakim olmasaydı, Romanya'da gördüğümüz gibi halk ayaklanmak üzereydi. Aslında 27 Mayıs, karşıtlarının bütün iddialarına rağmen tipik bir halk hareketidir.

"Gençlik başı çekiyordu. Gençliğin öncülüğünü yaptığı, haksızlığa tahammül edemeyen Türk halkının, işçisinin, köylüsünün, aydınlarının verdiği bir savaşın sonucu oluşan bir eylemdir. Ordu buna son safhada katıldı.

"Kore Savaşı'ndan Amerikan'nın Türkiye'ye açtığı kaynakların, Türk halkının tümünün yararına kullanılacağı yerde, egemen sermayedar bir sınıf yaratmak için harcandığına tanık olduk. Uluslararası dış politikada Türk devletinin onurlu, çok yönlü politikasından ayrılıp Amerika'nın uydusu gibi bir politika izleyen iktidarın bu davranışları, Türk aydınlarında büyük hayal kırıklıkları meydana getirdi...

"Maalesef Türk Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü, Bangok'a gitmiş ve orada Amerika çıkarları doğrultusunda bir konuşma yapmış ve Üçüncü Dünya ülkelerini son derece büyük bir sükutu

(38) Bkz. Uzun Dipnotlar-No 1

hayale uğratmıştı... Örnek vermek gerekirse, Üçüncü Dünya ülkelerinin hiç birisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni bugüne kadar kabul edip tanımamıştır... Tipik örnekleri vardır. Özellikle, o zamanki muhalefet partisi başkanı Kayseri'ye sokulmamıştı. Yeşilyurt Olaylarında trenler durdurulmuştur... Öyle bir noktaya getirdiler ki, iktidar partisine mensup Meclis'te kurulan 15 kişilik Tahkikat Komisyonu milletin seçtiği parti mensuplarını yargılamaya başladı...(39) *Ve nitekim, bu komisyon kurulur kurulmaz, muhalefet mensuplarını ve daha önce de aydınları tutuklamaya başlamışlardı. Bir taraftan halkın üzerine ateş ettiriliyor, öbür taraftan Meclis'te muhalefet parti mensuplarını tutuklamaya kalkıyor, bunun için girişim başlatıyorlar."*

"Yani diyeceksiniz ki, 'Bunlara rağmen bugün bunları nasıl savunuyorlar? Yollara, ana meydanlara bunların isimlerini verirler?"

Baykam: *"Siz, diğer subay arkadaşlarınızla bu rahatsızlığı büyük ölçüde hissetmeye başladığınız yıl 57 miydi, 58 miydi? İlk gruplaşmalar nasıl oldu?"*

"Bir kere fiili gruplaşma gibi birtakım girişimler aslında 1955'de başladı... 58 sonunda 59'un başında Türkiye'ye döndük. Kurmay binbaşı olarak Akademi'de öğretim görevlisi idim. Ve o anda genç kurmay adayları, ihtilal ve sorumlulukları için hazırlamaya çalışıyor idik. Çünkü eğer o zamanki(40) *DP iktidarı bir erken seçim kararı vermiş, seçime gitmiş olsa idi, Türkiye bir ihtilal ortamına girmezdi. Sureti katiyede ihtilal olmayacağını söyleyebilirim. O yolların kapatılmış olması ve her gün neredeyse tansiyonun yükselmesi hatta muhalefet partisi lideri rahmetli İnönü'nün Meclis'ten zorla dışarı atılması, gerilimin sürekli artmasına neden oluyordu... Demek ki, nisanın sonu, mayısın başı filan.*

"Kore Savaşı 53'te bitmiştir. Mütareke imzalanmıştır. Sene 1960 olmuş, hala Kore'de bir Türk tugayı var... 60 olunca biz derhal bu tugayı geri çektik. 27 Mayıs'ı müteakip derhal dış politikada köklü

(39) Yeşilhisar Olayı'nı hiç tahkik etmemiş. 'Yeşilyurt' diyor. O, İstanbul'da. Tren, Himmetdede istasyonununda durduruldu. Yeşilhisar Olayı daha önce. Tahkikat Komisyonu milletvekillerini ne sorguladı ne de yargıladı.

(40) 1959 ortaları

değişikliklere yöneldik... ATATÜRKÇÜ çok yönlü bir dış politikaya yöneldik. Özellikle yakın komşularımızla iyi ilişkiler kurmaya çalıştık.(41) *Bu ilişkilerin semeresini Demirel toplamıştır. 1967'de Sovyetler Birliği 7 milyarlık yardım anlaşmasını imzalamıştır.*

"Onlar suçsuz olduklarını söylediler. Bugün çıkanlar da velvele yapıyorlar. Hiçbirisi hukuki yönden girişimde bulunmuyor. Çünkü biliyorlar gerçeği. Ama sonuç olarak infaz edilmeli miydi, edilmemeli miydi? O, tartışmaya açık bir konu."

* * *

Mehmet Ali Birand kitabından alıntılar

"Sanki Türk askeri savaş tekniğini bilmiyormuş gibi alayların ve en küçük birliklerin başına bile hep çavuş seviyesindeki birtakım insanların getirildiğini gördük. Harp sanatının öğretildiği Akademi, birer yıllık tatbikat yıllarına dönüştürülmüştü.(42)*"* (Sayfa 113)

"Bir kural koymuştuk. Öyle arkadaşlar seçecektik ki, o arkadaş kendi devre mensuplarına ismi söylendiği zaman sınıf arkadaşları, 'Tamam, doğrudur, dürüsttür, yeteneklidir' desin. Arkadaşlarımızı bu şekilde dikkatle seçiyorduk. İkinci bir kuralımız, yazılı hiçbir metin tutulmamasıydı. Gerekçeleri malum. Hücre teşkilatı şeklinde çalışacaktık.(43) *Hücreler birbirine eklenerek zincirleme büyüyecekti. Bir hücredeki arkadaş, kendinden evvelki hücreden ancak bir kişiyi referans noktası olarak tanıyacaktı. Daha fazla insanı tanımayacaktı.* ***Bu koşullarda 1954-55 yıllarında daha büyük genişleme olanakları bulduk."*** (Sayfa 117)

* * *

(41) Dış politikada hiçbir değişiklik olmadı. Sadece Kıbrıs'a, EOKAcı Yorgacis'e taviz veren bir büyükelçi (Dırvana) gönderildi ve Küçük-Denktaş ikilisine mesafeli duruldu, "Bunlar Zorlu ve Menderes'in adamlarıydı" diye. Sovyetler Birliği ile detant ilişkisini başlatmak Zorlu ve Menderes'in girişimiydi, 27 Mayıs nedeni ile gerçekleşmedi. Gürsoytrak'ın söyledikleri baştan aşağıya yanlış.

(42) Askeri rahatsız eden konu Marshall Planı çerçevesinde eğitmen olarak gelen Amerikalı subaylardı.

(43) Düşmana karşı ?

Sadık Göksu'nun ***DARBELER, 'DEMİRKIRAT'LAR VE 27 MAYIS*** kitabından alıntılar:

"Bazılarının sandığı gibi, 27 Mayıs Devrimi, asla askeri hareket, askeri bir darbe değildir... 27 Mayıs eylemini müteakip 1961 yılı Ocak ayında toplanan KURUCU MECLİS'in Temsilciler Meclisi kanadı, ***özgür ve serbest seçimlerle seçilen halk temsilcilerinden oluşmaktaydı...***(44) *Bu temsilciler Ankara ve İstanbul Üniversiteli ve siyasi partilerin o tarihe kadar hazırladıkları Anayasa taslaklarını da dikkate alarak Anayasa'yı hazırlamışlardır...* ***Kurucu Meclis'in yapısı, 27 Mayıs Devrimi'nin nasıl halk tarafından gerçekleştirildiğinin en açık ifadesidir.***(45)" (Sayfa 103-104)

"...halka ve üretime yönelik yasalar ve 1961 Anayasası'nın öngördüğü... politikaların uygulnması sonucu... 1960 yılından 1976 yılının sonuna kadar... enflasyon ortalama % 10... sanayi alanında % 11'in üzerinde büyüme... Kıbrıs'ta soydaşlarımızın yok edilmesini önleyen Kıbrıs Barış Harekatı yapılabilmiştir.(46)" (Sayfa 110)

M. Kadri Kaplan, Kurmay Binbaşı, 27 Mayıs'ta 39 yaşında ve Milli Savunma Bakanlığı'nda görevli iken MBK üyesi olmuştur. Yayımlanmış bir kitabı ya da makalesi yoktur, rastlanmamıştır. 15 Eylül 1961 günü idam kararlarının infazı yönünde oy kullanmıştır.

---

(44) 75 il temsilcinin 72'si CHP'li. Tek bir DP'li yok. Seçim, özgür. DP'li halk yok olmuş.

(45) Kurucu Meclis'in yapısı: Gürsel artı 22 CHP yandaşı MBK üyesi, sonradan Madanoğlu dışında 21'i Temelli Senatör ve 222'si CHP'li 273 kişilikTemsilciler Meclisi

(46) 1950-1960 yüksek enflasyonu ortalama % 13.6 idi. Bu dönemde 8.1 milyar dolar yatırım fiilen tamamlanmış ve üretime geçirilmişti. Sanayide tüketilen elektrik enerjisi artışı on yılda % 255 idi. Kaynak: TUİK yayınları ve Ekonomi Eki. Kıbrıs Barış Harekatı, Zorlu ve Menderes'in 11 Şubat 1959'da Zürih'te imzaladıkları Garanti Antlaşmasına dayalı olarak yapılabilmiştir. MBK üyeleri bu gerçekleri görmezler, görmek istemezler. Hatırlatınca da kızarlardı.

27 Mayıs'ı alkışlayanlardan Doç. Dr. Cüneyt Akalın'ın, ***27 Mayıs bir Devrimdir,*** kitabına bir Sunuş yazmıştır. Önemli bölümlerini alıntılıyorum:

"Cüneyt Akalın'ın ***27 Mayıs bir Devrimdir*** *adlı çalışmasını zevkle inceledim... Bu ciddi müdahalenin hazırlanışı ve uygulamasında görev yüklenmiştim... Milli Birlik Komitesi Cumhuriyet Senatosu üyeliği, Cumhuriyet Senatosu Başkan Vekilliği, Devrimciler Güç Birliği yöneticiliği, Halkevleri Genel Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştum... İşte bu uzun ve yoğun deneylerimin süzgecinden geçirerek vardığım sonucu (yargıyı) özetle, ama çok özetle açıklamak istiyorum."*

"Önce belirteyim ki, yazar, kronolojik bir görünümde açıklanan ve yorumlanan olayların takdiminde, bilimci kişiliğini, tarih araştırmacılığı dürüstlüğünü, önceki çalışmalarında olduğu gibi burada da ön planda tutmuştur.(47)*"*

---

(47) Cüneyt Akalın, çalışmasına bir de 14 sayfalık '27 Mayıs Devriminin Zaman dizini' başlıklı kronoloji eklemiştir. Bu kronolojide 29 Mayıs 1950 ('Yeni Hükümet Programı Meclis'te okundu')-1 Ocak 1959 arasında şu olaylara yer verilmiştir:
Sonbahar 1954-Ordu'da kıpırdanmalar başladı. Seyhan-Kabibay örgütünün nüvesi.
6-7 Elül 1955-İstanbul ve İzmir'de gayrimüslim yurttaşların can ve malına yönelik saldırılar
25 Mart 1957-AET'yi kuran anlaşma Roma'da imzalandı.-27 Mayıs'la ilgisi: SIFIR
27 Ekim 1957-Milletvekili genel seçimleri
16 Ocak 1958-9 Subay Olayı
14 Temmuz 1958-Irak Darbesi. Krallığın tasfiyesi. Arap milliyetçi iktidarı
4 Ağustos 1958-İstikrar tedbirlerinin ilanı
Kronolojide daha sonraki sayfalarda 27 Mayıs ile SIFIR ilişkili şu olaylara da yer verilmiştir:
1 Ocak 1959-Fidel Kastro iktidarı ele geçirdi.
20 Aralık 1960-Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi kuruldu
17 Şubat 1961-CIA'nın Küba'daki Kastro rejimini yıkmak için örgütlediği Domuzlar Körfezi Çıkarması başarısızlığa uğradı.

"27 Mayıs'ın hazırlanışı ve uygulanışına (el koyma-ihtilal-devrim) ilişkin pek çok sayıda aktarma, ***yazısal***[48] ***ve görsel*** *belge vardır. Nesnel ve öznel açılardan bakarak,*[49] *peşin yargılı olmamak kaydıyla, yeterli doğrulara erişilebilir... 27 Mayıs, evrensel etkisiyle tarihimizdeki yerini alacaktır.*

"...1961 Anayasası ile devlet düzenini yenileyen 27 Mayıs... kendisini dünyaya kabul ettirmiştir, elbette.[50]*"*

"Planlı kalkınmayla temellendirilmiş olup, insan haklarına dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devlet düzeni ile... cumhuriyetimizin... evrensel demokrasiye yöneltilmesidir 27 Mayıs.[51] *DP iktidarının daha ilk yıllarında, yöneten zihniyetin tutarsızlıkları nedeniyle, uçaksavar topçu okulundaki arkadaşlarla durum değerlendirmesi yaptığımızı hep anımsamışımdır. Bu durum, yalnız askerler içinde değil, toplumun bütününde sürdürülmüş, onun içindir ki, doğuşunda, büyük halk kitleleri 27 Mayıs'a kucak açmıştır.*[52]*"*

* * *

(48) M. Kadri Kaplan, bu 'Yazısal' sözcüğü ile Türkçe'yi katletmiştir.

(49) Bir olaya hem nesnel (objektif) hem de öznel (subjektif) açıdan nasıl bakılır?

(50) Dünyaya neyi kabul ettirdiği bir yana yapılan ilk seçimde (15 Ekim 1961) kendini Türk seçmenine kabul ettiremediği için darbeciler 21 Ekim 1961'de yeniden protokoller imzalamış, yeminler etmişlerdir.

(51) Tedbirler Kanunu ile insan haklarına saygılı evrensel demokrasi nasıl bağdaştırılabilir? DP'liler (seçmenlerin % 56'sı) insan değiller miydi?

(52) 27 Mayıs'a CHP'liler kucak açmıştır. 1961 Anayası'na EVET demeyenler, toplam seçmenlerin % 50.15'idir. Türk Milleti'nin yarıdan fazlasının 27 Mayıs'ı onaylamadığı anlaşılınca Tedbirler Kanunu dayatması gelmiştir.

Suphi Karaman. (d. 1920, Bayburt, Türkiye-ö. 14 Nisan 2004), Türk siyasetçi.

15 Ocak 1941'de Topçu subayı olarak Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1950 yılında, Harp Akademisi'ni bitirdi. Kara Kuvvetleri Komutanlığı personel Başkanlığı Kurmay şubesi Müdürlüğü yaptı. 27 Mayıs 1960 günü yapılan Demokrat Parti iktidarına karşı darbe harekatında önemli görevler üstlendi. Milli Birlik komitesi üyesi olarak ülke yönetiminde ve 1961 Anayasası'nın hazırlanmasında etkili oldu.

Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyeliği yaptı. 12 Aralık 1968 tarihinde Silahlı Kuvvetler içinde oluşturulduğu ileri sürülen Milli Devrim Ordusu adlı gizli bir örgütle ilişkileri olduğu iddiasıyla dokunulmazlığı kaldırılan 5 tabii senatörden biridir. (Diğerleri Sezai Okan, Şükran Özkaya, Mucip Ataklı ve Ekrem Acuner'dir)

20 Aralık 1961 tarihinde Yön Bildirisi'ne imza koyan üç Milli Birlik Komitesi üyesinden biri oldu. Sosyalist gelişmelere destek verdi. Türk Solu, Cumhuriyet dergi ve gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı.

12 Eylül 1980'den üç yıl sonra, Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) kurucu Ankara İl Başkanlığını üstlendi. SODEP ve SHP Parti Meclisi üyeliklerini yürüttü. 1991 seçimlerinde SHP Merkezi Seçim Komitesi Başkanlığı yaptı.

Aralık 1995'te İşçi Partisi'ne katıldı. 14 Nisan 2004 tarihinde Ankara'da hayatını kaybetti.

Karaman, Suphi: ***Ulusal Devlet-Ulusal Ordu,*** 2000

Bir Türkiye İşçi Partisi yayını olan bu kitabın 27 Mayıs ile ilgisi yoktur. İncelenmemiştir.

Baykam'ın kitabından (1990) alıntılar (Sayfa 152-170)

"Orduda 27 Mayıs örgütlenmesi aşağı yukarı bir yıl evvelden başladı. Konuştuğumuz kişilerden bazılarının 27 Mayıs örgütlenmesiyle ilgili olarak 5 yıl 10 yıl öncesi, demeleri yanlıştır. 27 Mayıs harekatına başlangıcın ilk toplantısı Sadi Koçaş'ın evinde yapılmıştır. İlk dört

kişi; Koçaş, Osman Köksal, Suphi Karaman ve Sezai Okan'dır... Demek ki, ordunun örgütlenmesi Mayıs 1959'da ve çok küçük bir kitle olarak başlamıştır. ***Ondan evvelki örgütlenmeler 9 Subay Olayı ile, Samet Kuşçu'nun ihbar olayı ile bitmiştir."***

"Milli Birlik mayısta(53) *dört kişidir. Eylülde sekiz kişi olmuştur. Ocağa kadar 12-13 kişiye çıkmıştır. İlk giren dört kişi Alparslan Türkeş, Orhan Kabibay, Rıfat Baykal, Mustafa Kaplan. Sonra bunların dördü de 14'lerden oldu. Sonra girenler sırasıyla Vehbi Ersü, Refet Aksoyoğlu, Orhan Erkanlı ve Sami Küçük. 1960 Ocak ayında 12 kişiyiz... Biz o anda başka bir grubun faaliyetini fark ediyorduk. Ekrem Acuner'in başını çektiği bir grup. Fakat bu grup Halk Partililer ile temastaydı.*

"Sonra Gürsel gittiği andan itibaren iş biraz savsadı.

"Menderes, 26 Mayıs akşamı Eskişehir'e gitti. Konya'da konuşma yaptı.(54) *Ankara'da hiç itibarı kalmadığı için Anadolu'ya yayıyordu hareketi. Ankara'da miting veya konuşma yapacak gücü kalmamıştı."*

"Kurmay yarbayım maaşım 1050 liradır...(55)*"*

"1961'de demokrasi tam olarak geldi. Meclisiyle, hükümetiyle, özgürlükleriyle, anayasasıyla ileriye dönük, demokrasiye açık Anayasasıyla tamamen kuruldu."

"...Bizim bir hareket noktamız; demokrasiyi yeniden kurmak, bunun gerektirdiği düzenlemeleri, seçimleri, seçim kanunlarını yapmak, ***özgürlükleri kurtarmak, Kemalist devrimlerin önünü açmak ve demokrasiye bağlılıktı. 27 Mayıs'ı oluşturan kadro bu fikir etrafında toplandı.*** *Onun (Türkeş'in) gerçekte bir faşist olduğu, 27 Mayıs Anayasası'nın ortamında 1965'den sonra ortaya çıkmıştır."*

"Yassıada kararlarını bir yüce mahkeme verdi... İlk günlerde yapılan anayasa değişikliği görüşmelerinde bu mahkemenin nasıl kurulacağı anlatıldı. Bu mahkeme kararlarının nasıl uygulanacağı

(53) 1959

(54) Konya'ya gitmedi.

(55) Bir kilo ekmek 71 kuruş. Karaman, beğenmediği maaşı ile 1 479 kg ekmek alabiliyormuş. Bugün 1479 kg ekmek 3698 liraya alınabiliyor. Kıdemli yarbay maaşı ise net 3425 TL. Karaman'ın durumu daha iyi imiş.

belirtildi. Bu mahkemenin vereceği kararlar, ki eğer ölüm cezası verilmişse bunların Milli Birlik Komitesince onaylanıp onaylanmayacağı yasal hukuk içerisine sokulmuştur."

"Bizim 278 kişilik(56) *Temsilciler Meclisimizin sadece 28 kişisini Komite ve Gürsel seçmiştir. Diğerlerinin hepsini partiler ve örgütler, mesleki teşekküller, kurumlar kendileri seçmiştir.* ***O kadar demokratiktir.***(57)*"*

"Bu üç dört kişi,(58) *bir gün evvelinden Sezai Okan, o son günde de Muzaffer Yurdakuler, Ahmet Yıldız, Mehmet Özgüneş, son anda öbür tarafa geçtiler. Müthiş baskılar vardı. Askerlerden, Silahlı Kuvvetlerden, şuur yitirmesi olarak, 'kana kan' gibi bir şey. Dokuz kişi kesin olarak idamların karşısında kaldı:*

Cemal Gürsel, Fahri Özdilek, Sıtkı Ulay, Osman Köksal, Sami Küçük, Suphi Karaman,

Suphi Gürsoytrak, Selahattin Özgür, Kamil Karavelioğlu."

Baykam: ***"Menderes'in infazının o gün alelacele Pazar öğleden sonra yapılmasının nedenlerini öğrenmek istiyorum."***

"Sağ kanat bunu öyle gösteriyor...(59) *Bir ölçüde doğru. Çok açık söyliyeyim. O gerçeği biz bilmeyiz.*(60) *Çünkü bizim irademizin dışında oldu bu olay. Talat Aydemir cuntasından gelecek baskıları önlemek için mukabil kulisler yapıyorduk. İnönü ile temaslar yaptık. Sami Küçük ve Gürsoytrak 5 Eylül 1961 günü İbrahim Saffet Omay'ın evinde İnönü ile bir araya geldiler. Bir gün sonra Ahmet Yıldız ve ben Ayten Sokak'taki evinde İnönü ile bir araya geldik. İnönü'ye,*

'Paşa siz idamları istemiyorsunuz, biz de istemiyoruz(61) *ve Komite'nin çoğunluğu istemiyor. Ama şu önümüzdeki günlerde bize*

(56) Doğrusu 273

(57) O kadar demokratiktir ki, içinde milletin yarısı yoktu... Temsilcileri de Yassıcezaevi'nde idiler.

(58) İdamların infazı için oy verenler

(59) Suphi Karaman Türkiye İşçi Partisi üyesi ve yöneticisi idi.

(60) İnfaz kararını veriyor. İnfaz ile ilgili gerçeği bilmiyor. İdam edilen kişi, başbakan!

(61) On gün sonra Ahmet Yıldız idamları onaylayacak.

baskı yapılabilir.(62) *Baskıların bir kısmına insanlarımız dayanamayabilir. Siz istemediğinizi açıkça kamuoyuna bildirin' dedik.*(63)"

"İsmet Paşa,

'Yassıada Mahkemeleri görüşülüyor. Bunun hakkında bana siyasi demeç verdirirseniz, idamlara kesinlikle karşıyım ama o zaman Anayasa'yı ilk defa bana ihlal ettirmiş olursunuz. Ama bu kararların bildirilmesi aşamasında hemen söyleyeyim, o zaman etkili olsun." dedi. Dedik ki, 'Çok geç olur.' Çünkü ertesi gün infaz edilecek. Yassıada irtibat bürosu artık cuntanın elindeydi. Onlar öyle planlamışlardı, biliyorduk. İnönü,

'On yedi ay sonra böyle beyaz bir ihtilal, hukuksal bir ihtilal sonunda hala içinizde idam düşünenler varsa pes doğrusu, ben sizi akıllı adamlar zannettim. Demek ki, akılsızlar da var sizin içinizde." dedi. Yassıada kararlarının bildirilmesinden iki gün evvel bir mektup yazdı. Bir, Cemal Gürsel'in şahsına, iki, o günün Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'a, üç Milli Birlik Komitesi'ne. O mektup 13 Eylül günü okunmak istendi, Komite'de. Kıyamet koptu. İdam fikrine taraftar olanlar şiddetle okutmak istemediler. Baktık kavga çıkacak. Okumadık. Masanın üstüne bıraktık ki, isteyen okusun, diye... Beş sene sonra (mektup) *basına verildi. Çünkü Talat Aydemir'in ölümünden sonra onun anılarına yer verildi. Onun anıları yayımlanırken, kendi anılarından, 'İdamlara biz karşıydık ve İnönü yüzünden oldu' dedi. Böyle der demez, ki tarihi tam bir aldatmacadır, 'Ben de öyle değildir, yalandır, İnönü'nün böyle bir fikri yoktur' diyerek AKŞAM gazetesine verdim. İnönü küplere bindi. 'Hangi namussuz bunu verdi?' diye. Kendi partisinde suçlu aradı. Ben haber gönderdim. 'Kendi partinden suçlu arama, ben verdim basına' dedim.* **Bana minnetlerini bildirdi.**

'Partimden birisi verseydi, kasamdan çalmış vermiş olacaktı. Ama sen benim dışımdasın, sana kamuoyu önünde şükranlarımı sunarım' dedi."

* * *

(62) Kimler tarafından?

(63) Bildirmedi. Sadece MBK'ya bir mektup yazdı.

Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** kitabından (1991) alıntılar:

"Genelkurmay Başkanı iktidara ordunun ne kadar bağlı olduğunu, ne kadar sadık olduğunu, ispatlamaya çalışıyordu..."

"Ben o gün (26 Mayıs 1960) *oraya gideceğime, Sıkıyönetim Karargahı'na gittim. Evvela, öğleden evel saat 11'de, sonra öğleden sonra saat 2'de, Sami Küçük'ün odasında ayaküstü toplanarak kesin kararımızı verdik ve saat 2'den itibaren ihtilal makinesi işlemeye başladı. İhtilalin çekirdek kadrosu saat 21'de Harp Okulu'nda toplanmak üzere ayrıldık. Herkes kendi kanallarını işletmeye başladı."* (Sayfa 186)

"Hiçbir planımız, yani kağıda dökülmüş planımız yoktu. Herşey kafalardaydı. Kafadan yapıyorduk planlamaları. Ama kağıda dökmek yasaktı. Yoktu. İlk defa o gece saat (26 Mayıs 1960) *23:15'de herkesi yatırıp sükunete kavuşturduktan sonra yerlere, masaların üzerine Ankara planları açıldı ve onların üzerinde başladık birlikleri ayarlamaya ve görevleri bölüştürmeye."* (Sayfa 193)

"Ben bu filmi(64) *seyreder seyretmez hemen koştum Cemal Gürsel'e: 'Bu halka gösterilmez...'*

'Ben bile şartlandım. Bütün acıma duygularım ayağa kalktı. Olmaz böyle şey. Acıdım yani. İfadesi alınırken ayaklarını böyle ezmesini, büzmesini alttan gösteriyor filan. Ben acımaya başladım. Yani siz kamuoyu aleyhimize mi dönsün istiyorsunuz? Bu küçük düşürme anlamı taşıyor. Tam aksi tesir yapacak' dedim." (Sayfa 232)

"6 Haziran'da bize bazı dilekleri için zor kullanan o insanlar ilerde başka şeyler için de zor kullanacaklardı. Ve bunların başında da Yassıada'da verilecek kararların infazı ya da infaz edilmemesi olacaktı. Belliydi bu. İkincisi, daha da vahimi, seçimlerin yapılmaması, Meclis'in toplanmaması, olacaktı. Muhtemeldi bunlar." (Sayfa 252)

"Cemal Gürsel orada (Ağustos 1961, Gürsel Yassıada Mahkeme Başkanı Başol ve bir hakim ile görüşüyor) *Türkiye'nin o anda içinde bulunduğu durumu, hemen iki ay sonra kurulacak demokrasiyi, yapılacak seçimleri ve demokrasinin 61 Anayasası ile birlikte yaşamasının şartlarını anlatan güzel bir konuşma yaptı hakimlere. Ve bu iki hakime şunları söyledi:"*

(64) Yargılamalar başlamadan önce Yassıada'da Menderes ve Bayar'ın yemek yerken çekilmiş bir filmi?

"Biz bugüne kadar size en ufak bir etki yapmadık.(65) *Çok önemli bir yeni karara varacaksınız. Bu kararları hukuksal düşüncelerinizle, vicdani kanaatlerinize dayanarak vereceksiniz. Biz dışardan bir etki yapmıyoruz ama bizim adımıza bir etkinin yapılmasına da tahammülümüz yok. Bildiğiniz gibi yapın. Ama ülkenin geleceğini de bir ölçüde düşünün. Hukuktan ayrılmayacaksınız ama bir ölçüde siyasi durumu da düşünün. Düşünmelisiniz.*(66)*"* (Sayfa 254)

"...Ahmet Yıldız ve ben İnönü'nün Ayten Sokak'taki evine gittik... Evvela şunları söyledi:

"Ben aradan 16 ay geçtikten sonra MBK üyeleriiçinde hala idam düşünenler olduğunu sanmıyorum... Aklım almıyor... Siz hepiniz akıllı insanlarsınız. Biliyorum. 16 ay sonra idam olur mu? Yani, demek böyle düşünenler var. Hayretler içinde kaldım."

"İdamların son derece yanlış bir karar olacağını söyledi.(67)*"* (Sayfa 256)

Belki o saatlerde, belki birkaç saat öncesine kadar, Komite'de çoğunluk idamların müebbete çevrilmesinden yanaydı. Gürsel'in başkanlığında oylama yapıldı ve oylamada 4 kişinin öbür tarafa kaydığı görüldü. 9'a karşı 13 oyla idamların infazı hakkında karar çıktı." (Sayfa 261)

Sadık Göksu'nun ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs*** kitabında Suphi Karaman'ın ***DEMİRKIRAT BELGESELİ VE GERÇEKLER*** başlıklı makalesinden alıntılar:

*"**Demirkırat** Belgeseli TRT'de 10 dizi olarak yayımlanmıştır... 30 Temmuz 1991 tarihinde TRT'de yapılan bir açık oturumla da noktalanmıştır."* (Sayfa 63)

*"**Demirkırat Belgeseline Dair** kitapta Meclis Tahkikat Komisyonu kuruluşu ve yetkileri için çıkarılmış ünlü yasaların 30 yıl sonra*

(65) "Sizi buraya tıkan kuvvet böyle istiyor" sözünü Başol, Mahkeme salonunda söylemişti.

(66) Etki yapmıyor ama hukukun yanısıra siyasi kararlar ver, diyor.

(67) Böyle konuşan bir kişinin 4 Eylül 1961 günü Tatil'e çıkmaması, ve bunları Kurucu Meclis'te söylemesi gerekirdi. Gerisi laf-ı güzaf...

hala perişan bir mantıkla savunulması, hiçbir ahlaki ve vicdani kayda bağlı olmadan hükümler verilmesi de şaşırtıcıdır." (Sayfa 71-72)

*"**Demirkırat Belgeseli** dizisinin 8. Bölümünün girişinde yayımcılar*[68] *26 Mayıs 1960 saat 23:00 anını anlatırken, 'Altı yıllık hazırlığa rağmen elde hiçbir ciddi plan yoktu. Plansız, programsız, tam bir gece baskını düzenlenecekti' açıklamasında bulundular... Aslında 'Altı Yıllık Hazırlık' deyimi, ihtilalde kıdem taslamak için öteden beri sürüp ve DP görüşünü savunanların da pek işine gelen **safsatadır.***[69]*"* (Sayfa 73)

*"27 Mayıs devriminin topluma kazandırdığı en büyük yapıt 1961 Anayasası idi. Bu anayasanın sosyal hukuk devleti içeriği, **kişi hak ve özgürlüklerine***[70] *ve toplumsal adalete dayalı niteliği daha sonraki yıllarda toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıda geliştirilen köklü oluşumların dayanağı oldu... 1961 Anayasası ile ülkemizde ilk kez Anayasa Mahkemesi kuruldu.*[71]*"*

"27 Mayıs'ın bugün hala yaşayan kurumlarından Devlet Planlama Teşkilatı, toplumsal kalkınmamızın itici gücü olarak ilk on yılda ekonomik savurganlığı önlemede, kaynakların önceliklere göre doğru yönlendirilmesinde önemli ve itibarlı bir araç olarak kullanılmıştı. Bu sayede, dış borçları artırmadan, dış ticaret dengesini bozmadan, sanayileşmeyi ticarete ezdirmeden, dengeli bütçelerle ve enflasyonsuz bir ekonomi ile hızla kalkınma ve sanayileşme sağlanabilmiştir.[72] *"* (Sayfa 82-83)

---

(68) Mehmet Ali Birand ve Can Dündar

(69) Safsata mafsata. Kitap yazan MBKçilerin sık sık kullandıkları deyimdir.

(70) Kişiden kişiye değişiyor. Tedbirler Kanununa göre DP'lilerin özgürlükleri de hakları da sınırlıydı.

(71) O Anayasa Mahkemesi, 38 sayılı, YÜZ KARASI Tedbirler Kanununun anayasaya aykırı olmadığı yönünde bir karar vermiştir: 1863/83 sayılı karar. Altında tanıdık bir imza vardır: Yassıada'da 15 idam cezasını imzalayan Salim Başol.

(72) 1950-1960 döneminde büyüme yıllık % 9, on yıllık % 140'tır. DPT, % 7 büyüme hedefini koymuş, gerçekleşme % 6 ile sınırlı kalmıştır. Bkz. Ekonomi Eki.

Suphi Karaman, Uğur Mumcu'nun 2 Ağustos 1991 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan ***Cuntalar ve Demokratlar*** başlıklı yazısını makalesine almıştır. Mumcu'nun yazısından alıntılar:

Birand.... Karaman'a şu soruyu sordu: İnfazlara kim karar verdi?

Yüksek Adalet Divanı'ndan (YAD) *çıkan kararların onanması konusunda yönetimi elinde tutan MBK'ne baskı yapan bir cunta vardı. Bu cuntanın adı 'Silahlı Kuvvetler Birliği'* (SKB) *idi... SKB, 28 Haziran 1961 günü... şu kararı almıştı:"*

"Yassıada davasında birinci derecede suçlular için YAD'nın vereceği kararlar derhal tasdik ve infaz olunacaktır."

"SKB'nin de güçlü adamı Harp Okulu Komutanı... AYDEMİR'di. Yassıada kararlarının onaylanacağı 15 Eylül 1961 günü SKB, Jandarma Genel Komutanlığı'nda toplantı halindeydi."

"21 Ekim 1961 günü de İstanbul'da bir kısım general, amiral ve albayların Harp Akademilerinde yaptıkları toplantı sonunda... ihtilal protokolünü imzalamışlardı...[73] *Bu protokol Ankara'daki cunta üyelerince de imzalanmıştır...Muhsin Batur...Talat Aydemir...Talat Turhan...*[74] *Bunları bilmeden, yakın tarihi anlamak ve yorumlamak olanaksızdır. MENDERES'i kim mi astırdı? Adı Silahlı Kuvvetler Birliği olan bu cunta astırdı.*[75]*"* (Sayfa 91)

---

(73) 15 Ekim seçimlerini iptal ederek idareye el koymak yönünde imzalanan protokol. İnönü, kendisine karşı olan bu girişimi önlemişti. Bkz. Metin Toker bölümü.

(74) Mumcu, daha sonra 12 Mart'ı yapanların adlarını hatırlatıyor.

(75) Mumcu'nun bu yazısında vardığı sonuç açıktır: MBK, 27 Mayıs'ta gasp ettiği yönetimi, çeşitli nedenler ve gelişmeler (özellikle bölünmeler) sonunda, 1961 yılı ortalarında tamamen kaybetmiştir. Kurucu Meclis, 4 Eylül günü zoraki tatile çıkarken ülke yönetimini bir yanda Talat Aydemir'in denetimindeki SKB adındaki cunta öte yanda seçimlerde tek başına iktidara gelmeyi planlayan CHP paylaşıyorlardı. MBK üyeleri artık sadece Meclis'in açılmasını ve Temelli Senatör olmayı bekleyen, idamlar konusunda son bir kez daha ikiye bölünmüş (13'e karşı 9) 'Birlik' sözcüğü ile ilgisi kalmamış bir gruptu.

Kâmil Karavelioğlu, (d. 1927 Akseki).

Akademi'de birinci sınıfın ortalarında iken sınıf arkadaşı Numan Esin ve sıra arkadaşı Muzaffer Özdağ tarafından ihtilal kadrosuna davet edildi. Tereddüt etmeden kabul etti. Sonradan, bir sınıf ilerideki Havacı Emanullah Çelebi'nin de teşvikini gördü. 27 Mayıs 1960 Darbesi'ne katıldı. Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. 1961 seçimlerinden sonra Cumhuriyet Senatosu'nda Tabii Senatör olarak yer aldı. 19 yıl sürdürdüğü Tabii Senatörlüğü 12 Eylül 1980 Darbesi'yle son buldu.

12 Eylül Darbecilerinin siyasi hayata izin vermesinden sonra SODEP'te yer aldı. SODEP'in örgütlenme faaliyeti sırasında yaptığı bir konuşmadan ötürü Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından hapisle cezalandırıldı. Cezası temyizce bozuldu.

Karavelioğlu, Kamil: ***Bir Devrim (27 Mayıs)-2 Darbe (12 Mart-12 Eylül)***, 2007

"O yıl (1958)... biz Polatlı'da iken 27 Mayıs ihtilal tarihi için önemli bir olay oldu. 9 Subay olayı patladı... DP'nin ekonomide ve dış politikada iflas bayrağını çektiği, 1957 seçimlerini arkada bıraktığı yıldı.(76) *İtibar kaybının doruğa ulaştığı yıl. 1950'den beri özellikle*

(76) Karavelioğlu, bu satıları seksen yaşında kaleme almış. 1958 yılını yazıyor, hafızasından. O yıl içinde dış politikada Uzak Doğu ve Hindistan ile başlatılan diplomatik ilişkiler ve aralık ayında Zorlu'nun Yunan Dışişleri Bakanı ile Bağımsız Kıbrıs Devleti'nin kurulmasına ilişkin görüşmeleri var. İflas miflas da yok. Ekonomiye gelince 4 Ağustos'ta 359 milyon dolar nakit kredi alınmış, birikmiş ithalat borçları (400 milyon dolar) 1961 ötesine ertelenmiş, ithalatın önü açılmış, piyasalardaki lastik, yedek parça, kahve vs karaborsası ortadan kalkmış.
Karavelioğlu bu tabloyu İFLAS olarak hatırlıyor. Çünkü dezenformasyon gerçekleri 180 derece çarpıtmış.

irticayı tahrik etmesi orduyu en rahatsız eden durumdu. Birçok Harp Akademisi mezunu kurmay subayın ihtilal düşündüğü yıldı 1958...O sene Akademi'yi bitirmek üzere olan arkadaşım Numan Esin ile de konuşmalarımızda bana ihtilalci örgütün varlığından bahsetti ve beni de katılmaya davet etti. Çok fazla düşünmeden onayımı bildirdim... Muzaffer Özdağ ile aynı sıralardaydık. O da Numan ile berraberdi. Konuşmamız ve anlaşmamız kolay oldu...(77)"

Numan ve Özdağ ikilisinin neden bana ihtilal örgütüne katılmamı önerdiğini çok da merak etmedim. Onların Türkeş'e bağlılıkları... çok belli oluyordu.

Örgüte katılmayı kabul edince dikkatim derslerden çok ülkenin içinde bulunduğu karışıklığa kaydı, politikaya ilgim büsbütün arttı. Ülkeme, halkıma faydalı olacağım diye umutlandım."

* * *

KARAVELİOĞLU'NUN '27 MAYIS HAKKINDA ÖZET DEĞERLENDİRME'Sİ

"27 Mayıs ülkemizde demokrasinin çağdaş bir yapı ile yeniden düzenlenmesidir... 27 Mayıs yeni bir düzenleme ile;

- *Çağdaş ve demokratik bir toplum*
- *Özgür bir toplum*
- *Laik ve sosyal hukuk devleti*
- *ATATÜRKÇÜ bir yenilik anlayışı üzerinde yapılanmıştır.*

"Aslında 27 Mayıs İhtilali var olan rejime bir darbe değildir ki; ortadan kaldırılan ve parti rejimine dönüşen bir devleti yeniden ihya etmek amacındadır.(78)" (Dizgi hatası yok!)

"Özeti: Darbe değil, karşı darbedir. 27 Mayıs günlerinde devletten ne kalmıştır? DP'li liderlerin saltanatına son verilmiştir."

"Demokraside kriz yaratan DP idi, seçimden kaçan, TBMM'ni çalışamaz hale getiren, muhalefete yaşama hakkı tanımayan, ana mu-

(77) 1958 yılında Numan Esin 29, Karavelioğlu 31, Özdağ ise 25 yaşındalar. Üçünün ortalama yaşı 28!

(78) Karavelioğlu'nun çağdaş, demokratik ve özgür toplumu Tedbirler Kanunu'na 'GIK' diyememiştir.

halefet liderinin bile hayatına kast eden iktidar partisi değil miydi? 27 Mayıs tabii ordudan gelen bir darbedir. Böyle bir darbe sokaktan gelecek değildi ki, fakat siyasal anlamda çığrından çıkarılmış olan sisteme bir karşı darbedir. Asıl demokrasiye kasteden DP'nin muhteris ve basiretsiz liderleridir. Bütün çağdaş dünya 3 ay boyunca Türkiye'de bu darbeyi beklemiştir."

"27 Mayıs İhtilali bütün dünyanın beklediği ve kimsenin ummadığı bir ihtilal değildir."

Karavelioğlu'nun kitabının 35-36 ve 171. Sayfalarından yapılan bu alıntılar, iki gerçeği çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Gizli ihtilal örgütüne ***girivermiştir.***

1958 yılının olaylarını % 100 yanlış teşhis etmiş, yanlış algılamıştır.

Yazdıklarının tam tersi yaşanmıştır. 27 Mayıs'ın özet değerlendirmesinde kafası karmakarışıktır.

27 Mayıs bir darbe midir, karşı darbe midir, ihtilal midir, ne kendisi anlamıştır ne de kitabını okuyanlar.

* * *

Osman Köksal (d. 1916, Selanik, Osmanlı İmparatorluğu), Türk siyasetçi. ö. 1 Kasım 1982

Kore'de bulunmuştur. Kurmay Albay olarak Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanı iken 27 Mayıs Darbesi sırasında darbecilere katılmış ve eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yakalanmasında bulunmuştur. Komite üyeliği dışında, Ağustos 1961'e kadar aynı vazifede kalmıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

Osman Köksal'ın yayımlanmış bir kitabı yoktur. Ancak Uğur Mumcu'nun ***İnkılap Mektupları,*** 1987, Osman Köksal çalınmış

olan anılarından geride kalan mektup ve taslakları dolayısı ile Osman Köksal'ın görüşlerini içermektedir, özetlenmiştir:

Kurmay Binbaşı Talat Aydemir'e 956 yılının eylül ayı ortalarında bir Pazar günü öğleden sonra Ankara Maltepe otobüs durağında rastladım... Talat tedirgindi... 'Köksal, siyasal iktidarın gidişini nasıl görüyorsun?' dedi.

"Ezanın Arapça okunması, dil konusunda verilen ödünler, Başbakan Menderes'in Atatürk devrimlerini 'tutan devrimler-tutmayan devrimler' diye ikiye ayırması, genç subayları DP iktidarına karşı olumsuz duygular içine itmişti... Çıkar çevreleri, bu gidişten, bu adaletsiz ve sömürü yapıdan çok mutluydular. Bu gidişin, bu yapının korunması ve sürdürülmesinden yanaydılar. Halk ise ne düzenden, ne sömürüden ve ne de sömürülmekten haberdardı. Halk, yalnızca CHP'ye karşı öfkesini sürdürüyordu. Çıkar çevreleri de öfkesinin yoğunlaşmasını sağlamak için her çareye başvuruyorlardı. Bu öfke ile hem sömürüleni gizliyorlar, hem de seçimleri etki altına almaya çalışıyorlardı.

DP iktidarı, 50-53 arasında ekonomik bolluk yaratmış, gelişigüzel özgürlük havası da estirmişti. Ancak ekonomik bolluk dış kredilere, dış hibelere ve hava koşullarının elverişli geçmesi sayesinde tarım kesimine ağırlık verilmek suretiyle sağlanmıştı. Yalnız, yaratılan bu ekonomik bolluk, tüm toplumu kapsamıyordu. DP'nin özünü oluşturan çıkar çevresinin de zenginliğini ve mutluluğunu sağlıyordu. Bu dar, fakat mutlu çevreler, Türkiye'nin tüm kaynaklarını sömürüyorlardı. Ekonomik ve sosyal yapı zaten bozuktu. Ulusal gelir bölüşümünde çok büyük eşitsizlikler vardı. Ekonomi, plansız, dengesiz ve savurgan yürütülüyordu.

Bu yolla ne ülke kalkındırılabilirdi, ne de halk mutluluğa erişir, ne çok partili özgürlükçü rejim kökleşir, ne de ülkenin bağımsızlığı korunabilirdi...

1954 seçimlerinin yaklaşması üzerine DP'de baskı rejimine kayma emareleri belirmeye başladı... Muhalif partiler ya da tarafsızlar özgürlüklerini kullanamıyorlardı. İtibarlı olmak ve özgürlüklerini kullanmak isteyenler, DP'ye girmek zorundaydılar. DP'nin kullandığı bu usul, bütün baskı rejimlerinde geçerli usullerdi..."

"Özgürlük kısıtlanırsa, orduya görev düşmez mi?"

"Benim araştırmalarıma göre ordu üst kademeleri cumhuriyete içten gelebilecek çekince yönlerini saptarken siyasal iktidara çekince gelebileceğini düşünmemektedirler. Bu çok yanlış bir davranıştır. Ordu üst kademelerini sakat davranışa iten nedenlerin birkaçını şöyle sıralayabiliriz: Rütbe, makam, kişisel çıkarlar ve çeşitli korkular.. Bu nedenle ordu üst kademelerindekiler, siyasal iktidarın her anti demokratik davranışını desteklemektedirler. Ordu üst kademelerinin cumhuriyete karşı ilgisiz kalışları ve siyasal iktidarın davranışları ordu bütünlüğünü ve disiplinini sarsmakta; cumhuriyeti koruma ve kollama bilinci ve hazırlığını aksatmaktadır."

"Ordu üst kademelerinde görevi her şeyin üstünde gören ve tutan kişiler vardır. Fakat bunları ortaya çıkarmak zor ve tehlikelidir. Ama orduyu da pasif bırakmayı doğru bulmam. Madem ki ordu üst kademeleri cumhuriyete sahip çıkmamaktadır, o halde görevi bırakmamak için görev biz gençlere düşer..."

"O gün[79] *üç arkadaş 4 saat konuştuk, tartıştık... Sosyal ve ekonomik yapılar, siyasal yapılara yön verirler. DP iktidarının kurduğu ve işletmede direndiği sosyal ve ekonomik yapı, sosyal adaletten yoksun, bir çevrenin mutluluğunu erek alan, çarpık ve sömürücü bir yapıdır.*

Bu yapı, tüm Türk toplumunun mutluluğa erişme ereğini güden cumhuriyet, Atatürk ilkeleri ve demokrasi prensipleriyle ne bağdaşır, ne de savunulabilir. Ancak görmez, işitmez, konuşamaz ve düşünemez toplumlarda bu yapıt yaşatılabilir. Böyle bir toplumda 'dikta rejimi' oluşturulur."

"DP muhalefetteyken Türk milletinin tutkulu olduğu rejim ve ilkeleri savunmuşken, iktidara geçtiğinden beri bu rejim ve ilkelerle çatışan önlemleri aldığı görülmektedir."

"DP sosyal ve ekonomik politikasında direndikçe aldığı önlemleri çeşitlendirecek ve çoğaltacaktır. Batağa düşen, kıpırdadıkça, batar örneği gibi. Bu tür siyasal rejimlere 'dikta' denilir."

(79) Eylül 1956

"Türk Silahlı Kuvvetleri'ne, Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türk Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevleri 935 yılında çıkartılan bir yasa ile verilmiştir. Hoş bu yasa olmasa dahi, Türk milletinin kutsal saydığı ve tutkulu olduğu yurt ve cumhuriyeti kollama ve koruma görevlerini üstlenmeyi varlığının bir nedeni sayar."

"Siyasal iktidar, dikta rejimine yönelmişken, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görünüşü, şöyle özetlenebilir:"

A) Türk Silahlı Kuvvetleri yasa ile yüklenmiş olduğu iki vazifenin de aynı oranda bilinci ve hazırlığı içinde değildir. Türk yurdunu kollama ve korumada çok üstün, cumhuriyeti koruma ve kollamada ise zayıftır. Türk Silahlı Kuvvetleri cumhuriyeti koruma ve kollama görevi karşısında bocalayabilir.

B) Özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri üst kademesinde bulunanlar, herkesin bildiği nedenlerle cumhuriyeti koruma ve kollama görevinde zayıftır. Orduya zafiyet bu noktadan yayılmaktadır.

C) Atatürk nutkunda: Cumhuriyete sakıncanın iç ve dıştan gelebileceğine değindikten sonra... 'Bütün bu şeraitten daha elim (acıklı) ve daha vahim (çok tehlikeli) olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve delalet (doğru yoldan ayrılma) ve hatta hiyanet (kutsal şeylere el uzatma) içinde bulunabilirler...' demekle özellikle bu tür sakıncaları da simgelemektedir.

"Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bazı çevreleri, cumhuriyete sakıncanın siyasal iktidardan gelebileceğini düşünmemektedirler. Bir askerin -Atatürk'ün de sakıncalarını açıkça simgelediği halde- bunu göz önüne almaması nasıl açıklanabilir, bilinmez."

"Madem ki bugün Türk Silahlı Kuvvetleri cumhuriyeti kollama ve koruma görevinden arık görülüyor, bu arıklığı gidermek için şu önlemler düşünülebilir:"

1. Türk Silahlı Kuvvetleri'nde önce cumhuriyeti kollama bilinci uyandırılmalıdır. Görev bilinci, disiplini, beraber hareketi ve birliği sağlar.

2. Siyasal iktidar er veya geç cumhuriyeti korumak görevi ile karşı karşıya bırakılabilir. Bunun için şimdiden hazırlık yapmak gerekecektir.

3. Orduyu bu görevle donatmak için aramızda çekirdek bir gizli örgüt kurmalıyız ve hemen çalışmalıyız.

"Aklımda kalan bu konuşmalardan sonra örgütün tüzüğünü yaptık.

A. Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Talat Aydemir, Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu ve Kurmay Binbaşı Osman Köksal gizli bir örgüt kurmuşlardır.

B. Örgütün asıl amacı: Cumhuriyeti, Atatürk ilkelerini ve demokrasiyi korumak ve kollamaktır.

C. Örgütün gizleme amacı: Türk ordusunun çağın koşullarına uygun olarak organize edilmesidir.

D. Örgüt hemen çalışmalara başlayacaktır.

E. Örgüt dört kurucusu ile kalmayacak, ilerde mevcudu arttırılacaktır.

F. Örgütün dokusu 5'er kişilik gözelerden oluşturulacaktır. Bir göze (hücre) çekince karşısında kalırsa diğer gözelere sıçramayacak, güvenlikte kalacaktır.

G. Gizli örgüt, üniformalar dışına kesinlikle taşırılmayacaktır.

H. Örgüte alınacak kişilerde şu nitelikler aranacaktır:

1. Yurda ve cumhuriyete bağlı olmak... 2. Söz dinlemek... 3. Sözünde ve kararında direnme gücü yüksek olmalı... 4. Yürekli ve atılgan olmalı.. 5. Canını sakınca karşısında esirgememelidir... 6. İyi geçinmeli, arkadaşlarını yürekten sevmelidir... 7. İyi ahlâk sahibi olmalıdır.. 8. Sır saklamayı bilmelidir... 9. Cumhuriyetin korunması uğrunda emel ve fikir beraberliği olmalıdır... 10. Çekidüzenli olmalıdır... 11. Yardımlaşma yapabilmelidir... 12. Terbiyeli, ağırbaşlı, söz dinler olmalıdır... 13. Erdemli ve çalışkan olmalıdır... 14. Aldığı görevi kontrolsüz yapabilmelidir... 15. Ülke problemlerini bilmeli, kitap okumayı sevmelidir...

I. Bir üyede nitelik eksikliği saptanırsa, o üye örgüt çalışmaları dışında bırakılacaktır.

İ. Kurucuların her konuda veto hakları olacaktır.

K. Siyasi iktidarı güç durumda bırakacak eylemlere başvurulmayacaktır.

L. Siyasal iktidarın cumhuriyete, Atatürk ilkelerine ve özgürlüklere karşı kötü gidişi desteklenmeyecektir. Fırsat bulunur ve gerçekleşirse, eleştiri ve önerilerde bulunulacaktır."

Örgütün merkezi Ankara'dır.

"Üç kurucu üye kalktık, Sezai'nin konukseverliğine teşekkür ettikten sonra birbirimize başarılar dileyerek akşam üstü, havanın kararmaya başladığı saatlerde evden ayrıldık."

"Örgütün çalışmalarını kalın çizgileri ile dört döneme ayırabiliriz:

1. Genişleme dönemi,(80).

2. Suskunluk dönemi,(81)

3. Yeniden toparlanma dönemi,(82)

4. Son hazırlıklar dönemi.(83)

"1 Ocak 1958 tarihinde Milli Müdafaa Vekaleti temsil başkanlığından şu bildiri yayımlanıyordu :

"Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasında büyük sayıda tevkifler yapılmış olduğu, binaenaleyh geniş ölçüde birtakım tevkiflere girilmiş bulunduğu yolunda, ortalıkta mübalağalı sayılar dolaşmakta ve bu sayılar ecnebi memleketler ajansları tarafından da neşredilmeye başlanmış bulunmaktadır."

"Hakikat şudur ki, tevkif edilenlerin hepsi İstanbul'da olmak üzere 9 kişidir."

"Bunlardan biri emekli olmak üzere üç albay, bir yarbay, bir binbaşı ve bir yüzbaşıdan ibarettir. Bu hadise, bir subayın ihbarıyla ortaya çıkmış bulunmakta ve alakalıların, ifadesiyle teeyyüt etmektedir.

"Bu sayılarla hadise, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mal edilmek istenmektedir."

"Halbuki tahakkuku takdirinde, aziz milletimizin maddi ve manevi her sahada mesut gelişmesini semtedar edecek ve hatta vatanımızın emniyetini tehlikeye düşürebilecek mahiyetteki bu gibi hareketlerin şanlı ordumuzun küçük bir birliğinde dahi makes bulmayacağı her türlü şüpheden varestedir. Aksine olarak bu bedbaht cüret ve tasavvurların

(80) 9 Subay Olayı'na kadar olan dönem

(81) 9 Subay Olayı sonrası dönem

(82) 1959 yılı

(83) 27 Mayıs öncesi

Silahlı Kuvvetlerimizin bütün mensuplarınca infial ve nefretle karşılanacağı muhakkaktır.

Askeri kaza mercilerince el konulmuş bulunması hadisenin hakiki mahiyet ve şümulü ile ortaya çıkacağı tabiidir."

"Sus-pus dönemine girerken örgütte şu subaylar vardı:

Başkan Yarbay Faruk Güventürk, Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, ***Binbaşı Orhan Erkanlı, Binbaşı Ahmet Yıldız,*** *Binbaşı Şükrü İlkin,* ***Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak,*** *Binbaşı Dündar Seyhan,* ***Binbaşı Orhan Kabibay,*** *Binbaşı Necati Ünsalan, Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, Binbaşı Necdet Üruğ, Yarbay Mehmet Hazer. Kurmay Binbaşı Rauf Gökçe,* ***Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu, Kurmay Yarbay Osman Köksal, Kurmay Binbaşı Sezai Okan,*** *Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu, Kurmay Binbaşı Talat Aydemir,* ***Hava Kurmay Albay Mucip Ataklı, Kurmay Yarbay Ekrem Acuner, Kurmay Binbaşı Suphi Karaman,*** *Hava Kurmay Binbaşı Halim Menteş,* ***Piyade Yüzbaşı Rıfat Baykal, Kurmay Yarbay Fikret Kuytak***[84]*, Kurmay Yarbay Reha Vefa Karatay, Binbaşı Rıza Akaydın. Gürsel odanın içine girer girmez:*[85]*"*

"Köksal, Almanya'da Sadi Koçaş'tan bir şeyler dinledim. Şimdi senden de dinlemek istiyorum. Bana açıkça anlatabilir misin?"

"Tabii komutanım, yalnız odanızda ses alma aleti bulunması olasılığına karşı, izin verirseniz, çok yavaş bir sesle konuşacağım."

Ve konuşmaya başladım:

"Siyasal iktidar, halkın çoğunluğunu geçim sıkıntısına sokan, bir avuç çıkarcıyı mutlu kılan, sosyal adaletten, sosyal güvenlikten yoksun, dengesiz, savurgan, enflasyonist, sosyal ve ekonomik bir politika uygulamaktadır. Uygulanan bu politika ile meydana getirilen düzenin, cumhuriyet ve çok partili özgürlükçü demokratik rejim ile bir yakınlığı yoktur. Bunun için de bu tür düzenler, cumhuriyet, çok partili özgürlükçü demokratik rejim ve Atatürk ilkelerine sadık kalınarak sürdürülemez."

(84) Bold olarak gösterilen 12 MBK Üyesi

(85) Şubat 1959

"Nitekim bu yüzden, siyasal iktidar, cumhuriyet, çok partili özgürlükçü demokratik rejim ve Atatürk ilkeleri ile çatışan önlemler almaya devam etmektedir."

"Kısaca: Uygulanan sosyal ve ekonomik yapı, bugüne kadar iktidarın aldığı antidemokratik önlemler, yöneticilerin bencil karakteri, muhalefetin olumlu uyarılarına karşı sert ve öfkeli tepkiler dikkate alınırsa, sonuç, tek partili dikta rejimi ile noktalanacaktır."

Siyasal iktidarın bu azgın gidişini samimi genel seçimlerle halkın önleyeceği düşünülürse de giderek, halkın elinden bu olanağın alınacağı çok kuvvetlidir. Bu durumda, iktidarın gidişini durdurmamak memlekete çok zararlar getirebilir. Bu bakımlardan zamanında ordu müdahalesi zorunludur."

"Türk yurdunu ve Teşkilatı Esasiye Kanunu ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır."

"Bu vazifeler, 935 yılında çıkarılan yasa ile saptanmıştır. Ordunun varlığı da bu vazifelere bağlıdır. Bu yasa iç hizmete de yansımıştır. Ayrıca orduya katılan herkes 'cumhuriyet ve vazife uğruna seve seve hayatımı feda eyleyeceğime..' biçiminde yemin etmektedir."

İki hareket tarzı:

"Bizler bu açık ve seçik vazife karşısında iki hareket tarzı düşündük. Birinci hareket tarzı... Siyasal iktidarın tek partili dikta rejimine gidişini olumlu uyarmalarla önlemek..."

"Bu hareket tarzı, ordu üst kademesinde oturanlar, ya teker teker veya toplu olarak, sözlü veya yazılı uyarmalarla gerçekleştirilebilinir.. Bu surette hem ast-üst (hiyerarşi) düzeni, hem de ordu disiplini korunur, hatta kuvvetlendirilebilir bile..."

"Ancak, ordu üst kademelerinde oturanların, bugüne kadar, siyasal iktidarı uyardıkları duyulmamıştır. Derin uyku içindedirler. Vazife karşısında, uyumalarını sağlayan, rütbe, makam ve kişisel çıkarlardan yoksun kalacakları korkusudur. İktidar sapık ve azgındır. Korktukları da başlarına gelebilir. Fakat, ne pahasına olursa olsun, uyarma vazifesi yapılmalıdır. Vazife yapma erinçliğini, onurunu kazanırlar, yücelirler.

"Bizler bu hareket tarzını en iyi ve en yararlı bulduğumuz için gerçekleşmesini umutla, bekleyeceğiz. Fakat bu hareket tarzı gerçekleşmezse, hazırlıkta geç kalmamak için çalışmalarımızı sürdüreceğiz."

"İktidarın tek partili dikta rejimine gidişini durdurmak için kuvvet yoluyla iktidarı düşürmek..."

"Bu hareket tarzı, en iyi biçimde, ordu üst kademelerinin öncülüğünde ve emriyle yapılabilir. Fakat, ordu üst kademelerini daldıkları derin uykudan uyandırma olanağı yoktur. Uyarılsa bile çok çekinceli olabilirler."

"Sizin, üst kademede bir kişi olarak, bu hareket tarzına katılmanız, gerek ordu, gerek halk üzerinde rahatlık yaratacaktır. Bugün Türk Ordusu, Türk yurdunu koruma ve kollama üstün bilinci ve hazırlığı içindedir. Ama cumhuriyeti kollama ve koruma görevinde bu kertede değildir."

"Bazı subay ve astsubaylar, cumhuriyeti koruma ve kollama görevi içinde değillerdir. Şu veya bu nedenle iktidara yakın ve destekler görünmektedirler. Böylece bilmeden iktidara cesaret vermektedirler.

"Ancak, Türk Ordusu'nun güçlü, sarsılmaz bir niteliği vardır. O da vazifede birleşmektir. Şu veya bu düşünce veya kaygıda bulunanlar, cumhuriyeti kollama ve koruma vazifesinde, her şeyi bir yana iterek, birleşirler. Bu surette hiyerarşi ve disiplini de sağlamış olurlar. Bu güzel nitelik üzerinde etkili çalışmalar yapılmalıdır."

"Halk tedirgin olmaya başlamıştır. Siyasal iktidarın bu tutum ve davranışları sürdükçe ki süreceği muhakkaktır halkın tedirginliği de artacak, ordunun müdahalesini de ister duruma girecektir. Bu durum yapılacak ihtilalin halk tarafından desteklenmesini sağlayacaktır."

"Siyasal iktidar, birinci hareket tarzına karşı, uyaran ordu üst kademe personelini emekliye ayırabilir. Fakat, ikinci hareket tarzına karşı bir harekette bulunamaz."

"İktidar dış güçlerden yardım umabilir. Fakat, süratle hareket etmemiz bunların da yardımını önler."

"İktidar yöneticileri sağa sola saklanabilirler. Bu durum da hareket tarzımıza etki yapmaz."

"Bu konuşmadan sonra kararımızı açıklayayım, Karar:

"Cumhuriyeti, çok partili özgürlükçü rejimi ve Atatürk ilkelerini kollamak ve korumak amacıyla, komite öncülüğünde ve halkın desteğinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'yle, siyasal iktidarı, iktidardan düşürmek ve kısa bir süre için iktidar olmaktır."

"Biz üç arkadaş (Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Talat Aydemir ve ben) bir araya geldik ve uzun uzun konuştuk, tartıştık ve sonunda, 1956 yılında bir örgüt kurduk. Örgütün amacı cumhuriyeti kollamak ve korumak bilinci ve hazırlığı içinde orduyu donatmak... İktidar cumhuriyete ihanetini sürdürürse, ne pahasına olursa olsun korumaktır."

"Dikta rejimine yönelmiş bir iktidar karşısında örgütün çalışmalarını gizli yapması önemli bir koşuldu. Bu bakımdan güvenlik konusuna önem veriyoruz."

"Örgüt kısa sürede Harp Akademileri çevresinde genişledi. Ancak 1957 aralık ayında 9 Subay tutuklanınca (ki bunlardan biri örgüt başkanımız, ikisi de gözenin(86) üyeleriydiler) gerek tutuklanan bu subaylara ve gerekse örgüte çekince getirmemek için çalışmalarımızı bir süre gevşetir gibi olduk. Esasen üyelerimizin bir kısmı da akademi öğrenimini bitirmişler ve ordunun çeşitli bölgelerine atanmışlardı. Toplanma olanağımız da yoktu..."

"Bu örgüte yüksek rütbe ve makam sahibi olarak ilk kez katılıyorsunuz. Mutluyuz. Örgüte büyük güç kazandırdınız. Sizi çok gizli tutacağız. Aramızda size 'Faik Bey' adıyla hitap edeceğiz. Ancak izninizle, kişiliğinizden, rütbe, makam ve yetkilerinizden faydalanacağız..."

"Ertesi sabah Gürsel'in yanına, sanki dağları ben yarattım pozu ile girdim. Gürsel: "Sende bugün belirli bir değişiklik var" dedi. "Paşam, artık sizin emrinizde değilim. Bana emir veremezsiniz. Muhafız Alayı Komutanı oldum. Gürsel ayağa kalktı. Elini göbeğine koydu. Bastı kahkahayı. Gürsel Paşa. Bayar'ın gafletine gülüyordu. Bir taraftan da 'Şaşkın herif' diye mırıldanıyordu."

"Muhafız Alayı Komutanlığı görevime, Kurmay Şubesi Müdürlüğünü Kurmay Yarbay Suphi Karaman'a devrederek 13 Aralık 1959'da başladım. 5-6 gün sonra Genel Sekreter Munis Faik Ozansoy. Beni Bayar'a tanıttı. Celal Bayar elimi sıktı. Başarılar diledi. Ben de önceden zihnimde hazırladığım tümce ile yanıt verdim: "Namus ve onurumla çalışacağım."

(86) Hücrenin

Fikret Kuytak (d. 1915, Ankara, Türkiye), (ö. 8 Ağustos 1962), Türk siyasetçi.Cumhuriyet Senatosu eski Tabii Senatörü.

Devrim günü Kurmay Albay olarak Adnan Menderes ve Hasan Polatkan'ı hava alanından alarak Harp Okulu'na getirmiştir.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen milletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.1962 yılında felç olunca GATA'da tedavi altına alınan Kuytak, bir süre sonra vefat etmiştir.

Fikret Kuytak, Afetinan'ın akrabası idi.

Fikret Kuytak'ın yayımlanmış bir anı kitap ya da makalesine rastlanmamıştır. Ahmet Er'in kitabında tırnak içinde verilmiş bir açıklaması var:

"İsmet İnönü, iktidara gelince bizlere senatörlük verecek. O toplantıda hazır olan arkadaşlar bu teklifi kabul ettik. Ben bu arada Hukuk Fakültesi'ni bitirir, avukatlık stajımı da tamamlarım. İnönü'nün bu teklifini size de açıklıyor ve kabul etmenizi rica ediyorum."(87)

Kuytak'a Ahmet Er'in cevabı:

(87) Kuytak'ın bahsettiği toplantı, 18 Ekim 1960 akşamı, Afetinan'ın evinde İsmet İnönü, İsmail Rüştü Aksal ile Ekrem Acuner ve Fikret Kuytak'ın yaklaşık dört saat süren 'Pazarlık' toplantısıdır. Mutabık kalınan iki husus vardır:

1. İsmet İnönü, seçimlerden sonra Cumhurbaşkanın adayı olmayacak. Gürsel tek aday olacak.
2. MBK üyeleri Tabii Senatör olacaklar.

18 Ekim buluşmasını ve pazarlığını ilk kez Metin Toker yazmıştır. Ancak eksik yazmıştır. Tabii Senatörlük konusuna değinmemiştir. Yukarıdaki açıklama bu nedenle önemlidir.

"Sizin bana teklif etmiş olduğunuz bu siyasi rüşveti kulaklarım duymamış olsun."(88) (Sayfa 82-83)

* * *

Sami Küçük (d. 1916, Drama Türk siyasetçi. ö. 2011)

Batı Trakya göçmeni bir ailenin çocuğudur.

27 Mayıs 1960 Darbesi sırasında Kurmay Albay olarak kadronun içinde yer alır ve Köşk Harekâtını yapar. İhtilâlden sonra kurulan Milli Birlik Komitesi içerisinde yer alır. Darbe'den sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Adnan Menderes'in eseri olduğunu ileri sürerek kapatılmasını isteyen arkadaşlarına karşı çıkarak bu üniversitenin eğitim faaliyetlerine devamını sağlamıştır. 1961 seçimlerinden sonra diğer cuntacı arkadaşları zorunlu emekliliklerinden önce rütbe arttırımı yaparlarken buna karşı çıkmış ve aynı rütbeden emekli olmuştur.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuş ve bu görevine 12 Eylül 1980 Darbesi'ne kadar devam etmiştir.

Küçük, Sami: ***Rumeli'den 27 Mayıs'a,***(89) 2008
"27 Mayıs ve ABD"

(88) Siyasi Rüşvet'i kabul etmeyen Ahmet Er, Türkeş ile birlikte yurt dışına sürgüne gönderilmiştir. 15 Eylül 1961 günü idamları onaylayan Acuner ve Kuytak ise Tabii Senatör olmuşlardır.

(89) Albay Küçük 92 yaşında iken, 27 Mayıs'tan 47 yıl sonra, 27 Mayıs anılarını yazmış. 47 yıl sonra birçok olayı unutmuş, karıştırmış ve yanlış yazmış. Bu kadar uzun bir süre geçtikten sonra yazılan anı kitapları, anıdan çok yorum oluyor ve maddi hatalar ile karışınca, ATATÜRK'ün dediği gibi yazan yapana sadık kalmadığı için okuyucu şaşırıp kalıyor. Maalesef Albay Küçük'ün anı kitabı da hem yorumları hem de maddi hataları ile okuyucuyu şaşırtıyor.

"DP iktidarı para sıkıntısı çekiyordu. 1960 başlarında başbakan Adnan Menderes 300 milyon Dolar borç alabilmek için Amerika'ya gitmişti.(90) *Fakat oradan ancak 30 milyon borç alabilmişti. Menderes'in 'belki Sovyetlerden alabilirim' umuduyla yaz aylarının başında Moskova'ya ziyaret edeceği söylentileri yaygındı.*(91)*"*

"Halk bu yeni iktidardan (Demokrat Parti) *çok şey beklemekteydi. DP,* ***Atatürk'ün*** *ibadet dilinin Türkçe olmasını sağladığı yasayı, yeni yasayla yürürlükten kaldırdı. Böylece ezan ve* **Kuran,** *artık eskisi gibi halkın anlamadığı bir dille okunacaktı. Bu ilk uygulama aydınlar arasında tedirginlik yaratmış ve bu eskiye dönüş, Demokrat Parti iktidarının Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasında olduğu gibi, dini politikaya alet ederek, Cumhuriyet'in kazanımlarını oy için feda edebileceği endişesini yaratmıştı."*

"27 Mayıs İhtilali'nden kısa bir süre sonra, Haziran ayı ortalarında bir gün, MBK gündemindeki konuları görüştükten sonra üyeler çantalarını toplarken, salonun kapısı açıldı. Mustafa Kaplan önde, yedi sekiz komite üyesi arkada içeri girdiler ve bir tebliğ hazırladıklarını söyleyip bunun o gece radyodan okunmasını istediler."

"27 Mayıs'tan sonra MBK'nin hiçbir telkin ve müdahalesi olmadan ezan Türkçe okunmaya başlamıştı. Mustafa Kaplan'ın hazırladığı tebliğ, ezanın bazı idarecilerin zorlaması ile Türkçe okunmaya başlandığını, bunun vicdanlara baskı olacağını bu nedenle ezan ve Kuran ayetlerinin, DP iktidarının ilk icraat olarak, yürürlükten kaldırdığı kanuna uygun, yeniden Arapça okunmasını savunuyordu."

"Tebliğ, MBK'nin müdahalesi olmadan ezanın Türkçe okunmasını bir anlamda kaldırıyor onu Arapçalaştırıyordu. Mustafa Kaplan'ın bu isteği, ben ve benim yaşıma yakın üyelerin muhalefetine rağmen oy çoğunluyla kabul edildi...Tebliğin okunmasından sonra ezan bütün camilerde Arapça okunmaya başladı.(92)*"*

"Demokrat Parti'nin ekonomide de ***planlı döneme son vererek*** *liberal bir ekonomi politikası uygulayacağı anlaşılmıştı.*

---

(90) Menderes yatırımlar için 300 milyon Dolar kredi istemek için ABD'ye 1960 yılı başlarında değil, 1954 yılının Mayıs ayında gitti.

(91) Bkz. Uzun Dipnotlar No 2

(92) Bkz. Uzun Dipnotlar No 3

"Halk Partisi İkinci Cihan Savaşı sırasında, İkinci Beş Yıllık Plan için gerekli makine ve teçhizatla mamul madde ithalinin çok zor hatta imkansızlığı nedeniyle plan uygulamasını askıya almıştı. Bu zorunlu tedbirler Hazine'de döviz ve altın stoklarını artırmış ve ayrıca CHP iktidarının denk bütçe politikasını tavizsiz uygulaması ve Osmanlı'dan kalan Düyun-u Umumiye borçlarının ödemesi Türk devletine ve onun parasına itibar kazandırmıştı."

"Demokrat Parti iktidara geldiğinde Hazine'de biriken döviz ve altınlarla Türk lirasının itibarını kullanacak avantajlarını eline geçirmişti. Bunları ülkede üretimi artırmak ve istihdam yaratacak ***üretken yatırımlara***(93) *sarf edeceğine savaş yıllarında bulunmadığı için sıkıntısı çekilen mamul madde ve lüks malların ithaline sarf etmiş ve pazarda bolluk yaratmıştı. Yaratılan bu bolluk, 1954 seçimlerine oya dönüşmüş ve Demokrat Parti Meclis'teki sandalye sayısını artırmıştı. Fakat yaratılan bu bolluk kısa sürede yerini yoklara terk etmişti. Bu durum gerek basın ve gerek CHP tarafından dozu zamanla artan eleştirilere neden olmuştu.*(94)"

"...ülkede üretimi artırmak ve istihdam yaratacak ***üretken yatırımlara*** *sarf edeceğine...*(95)"

"...ve lüks malların ithaline sarf etmiş (DP iktidarı) *ve pazarda bolluk yaratmıştı. Yaratılan bu bolluk, 1954 seçimlerine oya dönüşmüş...*(96)"

---

(93) Vurgulama Sayın Küçük'ün

(94) Bkz. Uzun Dipnotlar No 4

(95) Bu ifadesine göre Sn. Küçük üretken yatırımlardan yana. O zaman şunlara bir göz atalım, DP'nin on yılda gerçekleştirip hizmete açtığı tesisler için bkz. Ekonomi Eki.

(96) Nüfusun yüzde 75'i köylü. Menderes köylünün oylarını "lüks ithal malları" ile almış! Hemen hatırlatayım. 1954 yılında Afyon il merkezinde portakal bulunmazdı. Köyler ise henüz yollarla ilçe ve il merkezlerine bağlanmadığından köylü, değil 'lüks ithal malları' bakkalda satılan Sana-Vita yağları ile dahi tanışmamıştı. Ama 1949 yılında milyonlarca köylü aç ve buğday üretimi 2517 bin ton iken 1953 buğday üretimi 8 milyon tona çıkmıştı. **Üç yılda köylüsü ve kentlisi ile Türk Milleti'nin karnı doymuştu.**

"Fakat yaratılan bu bolluk kısa sürede yerini yoklara terk etmişti. Bu durum gerek basın ve gerek CHP tarafından dozu zamanla artan eleştirilere neden olmuştu.[97]"

Bedri Baykam'ın Sami Küçük ile yaptığı Söyleşiden alıntı (Sayfa 177-196)

"27 Mayıs özgürlüğe, özerkliğe, hukuka dayalı olmayan bir dönemi yıkarak, bunları getirmek için yapılmış bir devrimdi ve emek ağırlıklı idi. Ondan sonraki gerek 12 Mart, gerek 12 Eylül bunları tamamen yok etmiştir. Bunlar 27 Mayıs'a karşı darbelerdi..."

"27 Mayıs'ı şöyle özetleyebiliriz: 27 Mayıs, DP'nin 14 Mayıs 1950'den önce slogan haline getirdiği fakat sonradan tamamen tersini yaptığı şeyleri[98] *gerçekleştirmek için yapılmıştır."*

Baykam: *"Sizin Milli Birlik Komitesi çalışmalarına başlamanız hangi tarihte oldu?"*

"Ocak 1960'da... O anda da biz iki grup halindeydik. Genelkurmay'da. Bir Ekrem Acuner etrafında toplanan grup, diğeri de bizim etrafımızda toplanan grup..."

"Generaller örgütü kurmadılar. Biz generalleri davet ettik. Cemal Paşa dahil..."

"Şimdi 555K olayı var... Gençler Başbakanın yakasına yapışıyor..."

"Baykam: *"Çevresinde polis, koruma falan yok muydu?"*

"Yoktu tabii."

"Celal Bayar'ı 26 Mayıs günü akşamüstü en son ziyaret eden kişi rahmetli Ali Fuat Başgil. Başgil bana dedi ki...Meclis'te o gün iktidardan ve muhalefetten asker kökenli milletvekilleri toplanmışlardı...[99]"

Baykam: *"Amerika ile temas yapıldı mı?"*

"Hayır. Kesinkes yapılmadı. Küçük rütbeliyiz evvela. Tahmin edin ki, bir Kenan Evren durumunda değilsiniz ki, Amerika'nın en büyüğünü çağırıp konuşasınız."

---

(97) Bkz. Uzun Dipnotlar No 5

(98) Şeyler?

(99) Meclis kapalı. Son toplantı 25 Mayıs günü.

"27 Mayıs bir askeri müdahaledir. Sonradan getirdiği anayasa ilkeleriyle bir darbeden çıkmış bir ihtilal hüviyetine bürünmüştür. Çünkü, evvela bir sosyal devlet getirmiştir, ***özgürlükler getirmiştir...***"

"27 Mayıs sabahı radyolardan sokağa çıkma yasağı her dakika tekrar edildi. Ama halkın anlayışı, 'Evde oturmak yasaktır' şeklinde oldu. Sokaklar mahşer halinde idi."

Baykam: ***"Neden eski 27Mayısçılar sessiz kalıyor?"***

"Ne yapabiliriz? Bildiri hazırlarız basın yazamaz, radyo, televizyondan okunamaz. Biz fazla maddi güce sahip değiliz...Biz Türk toplumuna Türk aydınını getirdik. En gencimiz Kamil Karavelioğlu...65 yaşında...[100]"

* * *

Cemal Madanoğlu (d. 1907 Uşak-ö. 28 Temmuz 1993 İstanbul), Türk askeridir.

27 Mayıs 1960 günü, Orgeneral Ragıp Gümüşpala'nın cunta lideri kendisinden daha kıdemsiz ise 3. Ordu ile Ankara'ya yürüyüp isyana son vereceğini bildirmesi üzerine, İzmir'de bulunan Cemal Gürsel'in Ankara'ya getirilmesine kadar, Millî Birlik Komitesi'nin fiilen başkanlığını yaptı. 26 Mayıs 1960 gecesi, Tümgeneral rütbesi ile cuntanın gerçek lideri olarak 27 Mayıs Darbesi'ni yönetti. Milli Birlik Komitesi Güvenlik Komisyonu'nda görev aldı. Komite üyeliği ile birlikte, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nı da üzerine aldı. Milli Birlik Komitesi üyeleri arasında çıkan ve bilhassa Cemal Gürsel ile kendisi arasında oluşan görüş ayrılığı yüzünden ve S.K.B kurulmasıyla ve onun sıkıyönetim komutanlığından çekilmesi istenmesi sonucu 6 Haziran 1961 de Komite üyeliği ile birlikte, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı vazifelerinden Korgeneral rütbesindeyken istifa ederek emekli oldu.

(100) Sami Küçük bu söyleşiden 18 yıl sonra, 93 yaşında, içinde çok sayıda maddi hata bulunan yukarıda eleştirdiğim anılarını yayımladı. Belli bir yaştan sonra yazılan anı kitapları belge niteliği taşımıyor.

Madanoğlu, Cemal: ***Anılar,*** 1982 (Bu kitap 27 Mayıs ile ilgili değildir. İncelenmemiştir.)

* * *

Baykam kitabında Cemal Madanoğlu ile yapılan Söyleşi'den (1990) alıntı (Sayfa 197-214)

"DP, kitle desteğine sahip olduğu için artık orduyu ikinci plana itmiş ve bayağı bir baskı altına almış durumdaydı. DP partizanlığı orduyu iyice sıkıştırmaya başladı.

Baykam: *"Cemal Gürsel o günlerde olayı tepeden inme, baştan yapmayı düşünmüş mü?"*

"Düşünmüyor. Kızıyor ama faaliyete girmiyor. Cemal Gürsel'in sabrı kalmamış... Gürsel'in moralini bozuyor.(101) *Gürsel bunun üzerine mektup yazıyor Ethem Menderes'e , 'Bu işler böyle olmaz' diye. Bu mektup üzerine Gürsel'e zorunlu izin veriliyor..."*

"Mayıs 1960. Kabibay bana açılmak için benim gülmemi bekliyor. 'Komutanlar uyuyor ama biz uyumuyoruz' dedi. 'Yalnız başımız yok. Lütfen siz başımıza geçeceksiniz.' 'Peki' dedim..."

"Bir yandan bildiriyi okuyorlar. 'Türk ordusu iktidarı ele almıştır'. 'İktidarı, demeyin' diyorum, İktidarı ele almıştır, değil, idareyi ele almıştır' deyin. En nihayet bitti. Ana metin Türkeş'in söylediği değil. Türkeş çok uzattı. En nihayet imzaya geldi, durduk. Düşünmedim, Cemal Gürsel anlasın, diye. 'General Cemal' diyelim dedim. Ama baktım çok laubali olacak. 'Silahlı Kuvvetler' olsun dedik. Kim verecek bunu? Türkeş, 'Ben veririm' dedi.

"Emir verdim, 'İstanbul'a haber verin, profesörler gelsin' diye. Profesörler gelinceye kadar ikindi oldu (102) ***Profesörlerle ne konuşacağımı hazırlamıştım, ama onları görünce hepsini unuttum.*** *Profesörlere dedim ki, 'Sayın Hocalar, ben şöyle düşünüyorum: Siz devlet şurasını oluşturun. Yargıtay'ı, Danıştay'ı, Askeri Şura'yı, Sayıştay'ı, hepinizi Kurucu Meclis'te toplayalım. Kurucu Millet Meclis'i kuralım...' Olmaz, dediler, itiraz ettiler. 'Biz düşündük, taşındık, yasama*

(101) Türkeş

(102) Hala 27 Mayıs.

yetkisiyle donatılmış bir Komite kuracaksınız, devlet reisi sizden, hükümet reisi de sizden olacak' diyorlar. Ben ise onlara, 'Kurucu Meclisi kurun, yarın öğleye kadar da hükümeti kurun, ben askeri çekeyim' diyorum.(103) *Biliyorum sonra askere hakim olamayacağım..*

"Bu arada haber geldi, 'Gürsel geliyor' diye. O da benimle görüşmek istiyor...Gürsel'i aldım, birlikte profesörlerin olduğu salona geliyoruz... Gürsel bunlara,(104) *'Sayın Hocalarım, bize din istismarı yapmayacak, din istismarına kesinkes engel olacak bir anayasa yapacaksınız' dedi. İlk önce yapılması gereken anayasa idi, onun gözünde... Ben artık durumu Gürsel'e teslim etmiş oldum..."*

"Sami Küçük'ü yanıma alıp Harp Okulu'na gittim. Harp Okulu'nda Şemi Ergin'i severler. Sıtkı Yırcalı, 'Yaylacılar Grubu'ndan... Menderes'e muhalif. Onları çağırıp,

'Beyler, biz Hükümet Erkanını, Tahkikat Komisyonu'nu, bir iki generali tevkif edecektik. Herkesi tevkif etmişler... Şu listeyi alın, aşırı militanlar kalsın, diğerlerini çıkaralım...' dedim. Beraber tutukluların isim listesine bakıyoruz... Belediye'den otobüs isteyip çıkanları yolladık..."

"Ertesi gün... 'Telefon geldi. Profesörler seninle görüşmek istiyorlar, çok mühim' dediler... Sıddık Sami Onar,

***'Bu ne iştir? Bunların hepsi anayasayı ihlal etmiş kişiler. Bunların hespi gözü kapalı idam edilmeli. Gürsel Paşa bunları tahliye etmiş.'** dedi..."*

"Bunlar böyle deyince... Komite 'Hepsini yeniden tutuklayalım dedi..."

"Çok sonra... Ekrem Acuner bana dedi ki,"

"Biz senin ayağını nasıl yerden kestik, biliyor musun... Sen Menderes'in idamının aleyhindeydin. Subaylara, Madanoğlu idamların aleyhinde, dedik. Bu suretle subayları senin aleyhine çevirdik."

"İrfan Tansel,

(103) Profesörler hem Kurucu Meclis'i hem de Hükümet'i kuracaklar, Madanoğlu'nun önerisine göre!

(104) Profesörlere

'Siz politikanın içerisine öyle girmişsiniz ki, etrafınızı görmüyorsunuz. Bugün bütün ordu, profesörler, bütün gençlik, en aşağı 300 kişinin asılmasını istiyorlar. Siz buna engel oluyorsunuz.'

Baykam: *Yassıada yargılamaları nasıl oldu? İdamların aleyhindeydiniz."*

"Evet aleyhindeydim. Gürsel'i de ikna etmiştim...

Baykam: *"Sizce, Yassıada yargılamasında hata yapıldı mı?"*

"Gayri adil denmez. Ama mahkeme heyeti sanıyorum, baskı altındaydı.

Baykam: *"Ordu baskısı mı, kitle baskısı mı?"*

"Kitle baskısı değil. Orhan Erkanlı'nın baskısı altıntaydı. Bunlar sıkıştırıyorlardı. İzin yok. Orda yatıp orda kalkıyorlar. Öyle bir durumun içinde Yassıada'da ne rezaletler vardır, kim bilir? Politik olarak idamların karşısındaydık biz."

* * *

Birand kitabında Cemal Madanoğlu ile yapılan Söyleşi'nden (1991) alıntılar:

"Ordu daha önce DP'ye sempati ile bakarken bu ezanın arapçalaştırılması karşısında irkildi. Kıpırdanmalar başladı. Bu kıpırdanmalar giderek de arttı. Ben Erzurum'da ordu kurmay başkanlığına geldiğimde (1956) *çekmecemde gizli bir dosya buldum. Bu dosyada, 'Ne duruyorsunuz? ATATÜRKÇÜLÜK ortadan kalkıyor. Devlet elden gidiyor' mealinde yazılar, mektuplar vardı. Hepsi ordu içinde değişik örgütlerden yazılmış."* (Sayfa 112)

"Bu arada yazanlar da arada bir bana yazdıklarını okuyorlar. Mesela ikisi aklımda. Birinde dediler ki, 'Türk Ordusu iktidarı ele almıştır'. 'İdareyi ele almıştır' deyin, dedim... En sonunda altına imza atılacak... sordular. Tümgeneral Cemal Madanoğlu çok küçük gelir... Orgeneral Cemal Gürsel, desek, Gürsel ortada yok. Herkes biliyor İzmir'e gittiğini... 'Türk Silahlı Kuvvetleri' deyin, dedim." (Sayfa 194)

"...başladı önüme yeni tutuklama emirleri gelmeye. (27 Mayıs 1960 sabahın erken saatleri) *Bu emirleri kim veriyor, nasıl veriyor*

anlamadım. Ben imza etmek için emirleri okuyorum... Arada birtakım generaller var. Generalleri siliyorum. ***Böyle karmakarışık bir durum.*** *Harp Okulu'na gittim. Bir odada 20-25 general... 'Yahu ne arıyorsunuz şimdi siz bu telaşın arasında?' dedim. 'Biz tutukluyuz' dediler... Meğer artık tutuklanacak kimse kalmayınca*(105) *bizim Harbiyeliler generalleri de tutuklamaya başlamışlar."* (Sayfa 202)

"Ne yapacağız yahu? Diyorum. 5-10 subayla koca devleti nasıl hale yola sokacağız? Bütün düşünce kafamda. Bu düşünce ile geziniyorum. Adeta neşem kaçtı." (Sayfa 214)

"Ben getirdim generalleri, dizdim. Dedim:"

"Efendim, işte Kara Ordusu'nun, İşte Hava Ordusu'nun, işte Deniz Ordusu'nun general ve amiralleri. Şu anda (27 Mayıs 1960 öğleden önce) *duruma hakimiz. Sizden istifa etmenizi istemeye geldik."*

"Celal Bayar..., 'Ben...irade-i milliye ile bu devletin Cumhurbaşkanı oldum. Alnıma tabanca sıksanız dahi istifa etmem.'Bayar'ın bu net tavrı üzerine istifa planından vazgeçildi... İçimde bir ışık çaktı sanki... 'Ben şimdi profesörleri çağırırım. Onlara o ihtilal heyecanı ile bir Kurucu Meclis kurdururum...Profesörleri Genelkurmay'da bir salona oturtmuşlar. Dedim:"

'Sayın Hocalar, Profesörler, biz bir iştir yaptık... Siz, Profesörler Heyeti, Yargıtay, Danıştay, Askeri Şura, hepinizi Millet Meclisi'ne toplayalım, Kurucu Meclissiniz, diyelim. Müddet yarın 12:00'ye kadar. Saat 12:00'ye kadar hükümetinizi ilan edin, Kurucu Meclis olarak. Ben askeri geri çekeyim.'

"Sıddık Sami Onar, ayağa kalktı. Dedi ki,

'Efendim, biz kendi aramızda görüştük, düşündük, taşındık. Bu iş sizin dediğiniz gibi değil... Siz, Teşri selahiyetlerle mücehhez bir İhtilal Komitesi kuracaksınız...Yasama yetkisiyle donatılmış bir İhtilal Komitesi... Devlet reisi sizden, hükümet reisi sizden.' " (Sayfa 214-216)

"Genelkurmay'a çıktım... Masanın başında Gürsel oturmuş.... Konuşuyor: 'Başka hangi bakanlıkklar kaldı? 'Hemen anladım. Gürsel Paşa orada hükümet kuruyor... masaya bir yumruk attım...

(105) DP'lilerin tümünü tutukladıkdan sonra, hazır eli alışmış iken...

'Bre köftehorlar' dedim... 'Siz hanginiz maliyeden, hanginiz ticaretten, hanginiz iktisattan anlarsınız?... Gürsel Paşa benim yumruğum üzerine, 'Eee Madanoğlu ne olacak?' dedi... Her bakanlık için 4-5 isim getirirler ve bu sivil hükümeti kurarsınız, yarın sabah' dedim." (Sayfa 218-219)

"Gelen profesörlerden Sıddık Sami Onar, Velidedeoğlu, 4-5 kişiler.... Onar, 'Efendim, dedi. Bu Demokrat mebusların hepsi idam kaçağı. Eh, bunları Gürsel Paşa salıvermiş. Nasıl olur?' Ben hemen anladım. Onları Gürsel Paşa değil, benim salıverdiğimi herkes biliyor...böyle konuşmuştuk. Tutuklamalar sınırlı olacaktı... Gerekirse bu konuyu Komite'ye getiririm. Karar verir tekrar içeri alırız' dedim.(106)*"* (Sayfa 224)

"Türkeş Başbakanlık Müsteşarı. Kendi kendine birtakım işler yapıyor. Gece gündüz çalışıyor. Bizi, oldu bittiler karşısında bırakıyor. Gitgide de taraftar kazanıyor. O'nun tarafından olanlar el kaldırıyorlar, 20-22 kişi oluyorlar. Biz azınlıkta kalıyoruz." (Sayfa 242)

"Bir gün ... Anayasa Komisyonu üyesi Sıddık sami Onar...geldi ve dedi ki,

"Bu komisyonda Tunaya ve Giritli bulundukça bu iş yürümez... bu ikisini Komisyon'dan çıkarın."

Bizim Komite de profesör diye pek saygın görüyor... Onar'ı... Hemen kabul etti." (Sayfa 243)

"Gürsel'e anlattık... Bu ne kepazelik? Ne durum? Biz bu işi şu niyetlerle yaptık. Şimdi birçok oldu bittilerle karşılaşıyoruz. Gürsel Paşa da bizden taraf oldu... 'Hergün burada bana sorulmadan emirsubaylarım değiştiriliyor... Görüşmek istediğim adamla beni görüştürmüyorlar. Sizle şimdi konuşurken... Şu masanın altında bir dinleme aleti var mı, yok mu onu da emin olun bilmiyorum' dedi.(107)*"* (Sayfa 244)

"Gürsel düğmeye bastı. Şoför ile aramızda cam kalktı. Döndü bana... 'Madanoğlu, ne dersin, bunların 7 tanesini... Kars Kalesi'ne kapatsak, nasıl olur?' Şimdi ben başka bir hazırlık içindeyim ama

(106) Öyle oldu. Herkes içeri alındı...

(107) Komite'nin adı: Milli Birlik.

bu (Gürsel) *çok kısa yoldan hedefe gidiyor. Kararlı mısınız?'dedim. 'Kararlıyım' dedi. 'Öyleyse... 7 mi olur, 14 mü olur, onu bana bırakın' dedim... Döndüm geldim. Arkadaşlardan çok güvendiklerime, 5-6 kişi birleştik, karar verdik, oyladık. 14 kişide durduk. Yani rastlantı oldu. 'Yeter' dedik. 'Kendimizden fazlasını sürgüne göndermiş olmayalım.' "* (Sayfa 245-246)

"Bir Silahlı Kuvvetler Birliği oluştu. Bu oluşumdan sonra ben artık durumun kontrolünü elimden kaçırdığımı anladım. Üstelik daha da azdırmamak için bir dilekçe verdim, Başkan Gürsel'e, bilgi olarak da Komite'ye. İstifa ettim. Ayrıldım." (6 Haziran 1961, Sayfa 253)

"Orhan Erkanlı İstanbul Grubu'nun başkanı ve Komite Genel Sekreterlerinden biri olmak hasebiyle Yassıada'yı kendi tertibine göre işletiyordu...." (Sayfa 255)

* * *

Aşağıdaki fotoğrafta, Bayar'ın yanında 'Hazırol' konumundaki asker Madanoğlu olabilir mi?

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Başbakan Adnan Menderes, Başbakan Yardımcısı Samed Ağaoğlu ve Bayındırlık Bakanı Fahri Belen Anıt - Kabir inşaat yerinde tetkiklerde bulunurlarken...

Cumhurbaşkanı Bayar dün Başbakanla beraber Anıt Kabir inşaatını tetkik etti

Muzaffer Özdağ (d. 15 Nisan 1933 Pınarbaşı, Kayseri)-(ö. 5 Şubat 2002 Ankara), Türk asker ve siyasetçi.

Harp Okulu'nu, Harp Akademisi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 27 Mayıs 1960 Darbesine Kurmay Yüzbaşı olarak fiilen katılmıştır. 13 Kasım 1960'da Milli Birlik Komitesi'nin parçalanması üzerine 14'lerden biri olarak Tokyo'ya sürgüne gönderildi. CKMP'de siyasete atıldı, Afyon milletvekili seçildi. 1971 yılından sonra siyasetin dışında...

Bir Mektup:

"Sayın Mehmet Arif Demirer"

"27 Mayıs 1960 Milli Birlik Operasyonu'nun objektif bir değerlendirmesini talep eden nazik mesaj ve mektubunuzu okudum.

"Milletimiz uzun süreden beri parti kalıplarını aşmış, yüksek bir milli şuura ve ilmi düşünme disiplinine sahip aydın, faziletli rehberlerin özlemini duymaktadır."

"1950-1960 DP ve CHP yönetim kademelerinde sizin ufuk ve seciyenizde olanlar çoğunlukta olsa idiler, demokratik hayat kesintiye uğramadan sağlıklı gelişebilirdi.

"Size iki belge-mektupla (108) *bir değerlendirme sunuyorum."*

"En iyi dileklerimle sevgi ve saygılarımı sunuyorum. 21 Haziran 1998-Muzaffer ÖZDAĞ"

Bir Söyleşi(109)**:**

Özdağ: ***26 Mayıs 1960... ihtilal ortamı vardı.***

Demirer: *Siz o sabah...ihtilal ortamını gördünüz ve ihtilal yapmayı mı kararlaştırdınız, yoksa bu kararı daha* ***önce*** *mi verdiniz?*

(108) Biri, Tokyo'dan Gürsel'e yazdığı mektup. Tarihi 7 Eylül 1961. Diğeri 27.5.1985 tarihli, Bayar'a yazdığı...

(109) 1998 yılında Ankara'da, Sayın Korgeneral Cihat Akyol'un tanıklığında yapılmıştır.

Özdağ: ***Daha önce.***

Demirer: *Ne kadar daha önce? Bir gün, bir ay ya da bir yıl?*

Özdağ: ***Bir yıl gerçeğe daha yakın.***

Demirer: *26 Mayıs 1959 günü, Türkiye'de ihtilal ortamı var mıydı?*

Özdağ: ***Yoktu.***

Demirer: *Siz, şu anda, ülkede ihtilal ortamı yok iken ihtilal kararını verdiğinizi teyit ettiniz...*

1998 yılında ortak yayımladığımız 27 Mayıs Dergisi'nin Özdağ Bölümü'nden bir Alıntı:

"1960 Nisan'ında ülkenin genel manzarası şudur:"

"...tatile girmiş bir meclis... kutsal bir sözleşme olmaktan çıkmış bir anayasa...(110) *basiret, liyakat ve insiyatifinden yoksun bir iktidar ve hükümet... iç savaşa sürüklenen bir ülke. "6/7 Eylül olayları DP iktidarının kriz anında ülkede can ve mal güvenliğini, huzur ve emniyeti sağlamaya yeterli olmadığını ortaya koymuştur...*(111)*"*

"Bu şartlar çerçevesinde 27 Mayıs Milli Birlik Operasyonu, TSK için varlık sebebine, yasal yükümlülüklerine uygun, kaçınılmaz bir görev olarak belirmiştir..."

"27Mayıs 1960 By-Pass Operasyonu(112) *ile kurulan partilerüstü geçici yönetim, 13 Kasım 1960 komplosu ile sona ermiştir.* ***CHP, iğfal ettiği işbirlikçi unsurları***(113) *kullanarak iktidarı fiilen devralmıştır.* ***Bu tarihten sonra yaşanan olayların sorumluluğunu büyük ölçüde CHP yöneticileri taşırlar."***

Bir Mektup daha: (Özdağ'ın 7 Eylül 1961'de Tokyo'dan Gürsel'e yazdığı mektuptan alıntı)

---

(110) İhlal ettiler diye tüm DP'lileri aylarca yargıladılar, mahkum ettiler ve idam ettiler.

(111) 6 Eylül Olaylarını, 27 Mayıs'ın gerekçelerinden biri olarak gösteriyor. Bkz. Kıbrıs Eki.

(112) Operasyonun adı değişti!

(113) Kimdir bu işbirlikçi unsurlar? 27 Mayıs'ı yapan MBK üyeleri değil mi? Temelli Senatörler?

"Sn. Orgeneralim, 13 Kasım hareketi ile MBK üyeleri, müsavi hukuk sahibi ve masuniyeti haiz bir demokratik meclis vasfını kaybetti, partizan bir azınlığın denetimine girdi.(114)"

* * *

Selahattin Özgür (d. 1925, İstanbul, Türkiye), Türk siyasetçi.

27 Mayıs 1960 Darbesine Kurmay Binbaşı olarak fiilen katılmıştır. 15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

Selahattin Özgür'ün, Sadık Göksu'nun derlediği ***DARBELER, 'DEMİRKIRAT'LAR VE 27 MAYIS*** kitabı için yazdığı makaleden alıntılar:

"27 Mayıs, siyasi ve ekonomik bunalıma(115) *girmiş bir toplumun, bunalımdan çıkışla beraber, demokratik rejimin yerleşmesi için*

(114) İşte 27 Mayıs'ın en yalın tanımı: Her ne idi ise, 27 Mayıs'ta başlamış, saman alevi gibi, 13 Kasım'da sönmüş.

(115) Türkiye, 27 Mayıs öncesi, Nisan ayının ilk günlerinde, siyasi bunalıma girmişti. Bunun için de Menderes, 7 Nisan 1960 günü, DP Meclis Grubuna, Tahkikat Encümeni oluşturarak bunalımda CHP ve basının rolünün araştırılmasını istemişti.
Ekonomik bunalım ise söz konusu değildi. Piyasalarda hiçbir malın darlığı yoktu. Enflasyon % 5.4'e inmişti. 27 Mayıs öncesi Türkiye'nin en büyük barajı (Hirfanlı) hizmete açılmış, yeni bir barajın (Kesikköprü) temeli atılmış, Akdeniz'in en büyük limanlarından biri olan Mersin limanı hizmete açılmış, Mersin'de ATAŞ (% 100 yabancı sermayeli), İzmit'de TÜPRAŞ (% 50 yabancı sermayeli) rafinerilerinin temeli atılmış, 11 Mayıs'ta ERDEMİR yatırımını gerçekleştirecek, yabancı sermeyeli anonim şirket tescil edilmiş ve 18 Mayıs günü Gediz Nehri üzerinde kurulan Demirköprü Barajı Menderes tarafından hizmete açılmıştı. Bu barajı kredilendirmediği için 16.2.1954 günü Menderes bir mektup yazarak Dünya Bankası'nı Türkiye'den kovmuştu. Bkz. Ekonomi Eki.

gereken siyasi, iktisadi ve sosyal kurumların işleyişini sağlamaya çalışan, ATATÜRK ilklerine bağlı bir ***ihtilaldir.***" (Sayfa 130)

"*Burada Kurucu Meclis'in nasıl bir meclis olduğu hakkında kısa bir bilgi vermek isterim. Bu yasama organı iki meclisten teşekkül ediyordu: MBK ve Temsilciler Meclisi. Temsilciler Meclisi toplumun büyük bir kısmını temsil eden üyelerden müteşekkildi...*[116] *Anayasa toplumun büyük katılımı ile yapılmış ve halk oylamasında oyların yüzde altmışını alarak kabul edilmiştir... 1961 Anayasası, dünyadaki en çağdaş anayasalardan biri idi...*[117]" (Sayfa 133)

ULUS

K. Meclis seçimlere kadar tatile girdi

İNÖNÜ: ASİL İHTİLALCİLER SÖZLERİNİ YERİNE GETİRDİ

Orbay "Yüksek Meclisin yaptığı, partilerüstü çalışmalar gelecek nesillere örnektir„ dedi

(116) Temsilciler Meclisi, 4 Eylül 1961 günü, Zorlu, Polatkan ve Menderes'in MBK onayı ile asılabilmesi için MBK tarafından zoraki tatile çıkarılmıştı. İçlerinden tek bir kişi çıkıp da, "Tatile matile çıkmıyoruz. On gün sonra Yassıada'da Kararlar açıklanacak. İdam cezası çıkarsa bunun onayını biz görüşmeli ve karara bağlamalıyız" diyemedi. İçlerinden bir kişi çıktı ve 27 Mayıs'ı yapanlara bir unvan verdi: CHP Genel Başkanı İsmet İnönü: ***"ASİL İHTİLALCİLER..."*** Bkz. 5 Eylül 1961 tarihli ULUS Gazetesi.

(117) Kurucu Meclis'te milletin yarısını (Demokrat Parti) temsil eden tek bir kişi yoktu. Anayasa'ya referandumda EVET demeyenler, toplam seçmen sayısının % 50.15'i idi. Anayasa Mahkemesi'nin 1963/83 sayılı kararına göre, insanlığa aykırı olan, milletin yarısını hiçe sayan, 38 Sayılı Tedbirler Kanunu, özgürlükçü ve çağdaş 1961 Anayasası'na aykırı değildi.

Şükran Özkaya (d. 1925 Antalya Türkiye), Türk siyasetçi.

27 Mayıs 1960 Darbesi sırasında Davutpaşa Zırhlı Tugayı'nda Kurmay Binbaşı olarak bulunuyordu. İstanbul sonuçlarının çabuk alınmasında önemli rol oynamıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

12 Aralık 1968 tarihinde Silahlı Kuvvetler içinde oluşturulduğu ileri sürülen Milli Demokratik Devrim Ordusu adlı gizli bir örgütle ilişkileri olduğu iddiasıyla dokunulmazlığı kaldırılan 5 tabii senatörden biridir. Diğerleri Ekrem Acuner, Sezai Okan, Mucip Ataklı ve Suphi Karaman'dır) 15 Eylül 1961 akşamı idamların tasdiki için toplanan MBK üyeleri içine idamlar lehine oy veren 13 kişiden biridir.

Adım Adım 27 Mayıs, 2005

"27 Mayıs Devrimi'nin karşı karşıya kaldığı ilk sorun, 1 Haziran günü memur maaşlarını ödemek için gerekli paranın bulunmayışıydı.

"Maliye Bakanı, DP iktidarı dönemi boyunca, mali konularda ortaya çıkan olumsuz görüntüleri ve buna karşı alınacak tedbirleri 18 Haziran 1960 günü Türkiye Radyolarından açıklamıştır."

"DP hükümeti tarafından 7 milyar 300 milyonla bağlanan bütçe açığının 500 milyon, toplam açığın ise 2 milyar 140 milyon lira olduğunu ve bu bütçe açığının Hazine'yi devamlı baskı altında tuttuğunu belirtmiştir.(118)"

(118) Bkz. Uzun Dipnotlar No 6

"Toplam açığın 2 milyar 140 milyon lira (fiilen gerçekleşen açığın 5.5 katı) *olduğu..."*(119)

"DP Hükümeti, 1958 yılında 358 milyon Dolar kredi alabilmek için IMF ile istikrar programı imzalamak zorunda kalmıştır."

"DP iktidarının ekonomideki plansız, savurgan, gösterişçi ve partizanca tutumu, Türk ekonomisini bu(120) *çıkmazlara sokmuştur. Sonuç olarak, 27 Mayıs Devrim Hükümeti, ekonominin kısa zamanda düzene sokulması, bütçe açığının kapatılması, İktisadi Devlet Teşekkülleri'nin (İDT) disiplin altına alınması, iktidarın rehin olarak verdiği altınların*(121) *kurtarılması, enflasyon ve pahalılığın durdurulması gibi önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.*(122)"

"DP yönetimi, CHP iktidarı sırasında biriken 400 milyon Doların tümünü harcamış; mevcut 138 ton altının 112 tonunu yabancı bankalarda, borçlara karşı rehin olarak vermiş, Marshall Yardımı ve Truman Doktrini olarak adlandırılan ABD yardımlarını kullanmış; IMF'den alınan krediler ve vatandaşlardan toplanan vergilerle elde

(119) Bay Şükran Özkaya, kitabının 413'üncü sayfasına kısa bir özgeçmiş eklemiş. Özeti. Piyade-Levazım-Eğitim konularında uzmanlaşmış bir kurmay subay. Ama gelin görün ki; denk olarak *bağlanmış* bir bütçenin (Uygulamasının başlangıç tarihi 1 Mart 1960) 27 Mayıs'a kadar 500 milyon lira açık vermesinin teknik olarak mümkün olamayacağını, ilk üç ayda yıllık toplam açığın tamamının birikemeyeceğini düşünemiyor. Kara mizah devam ediyor.

(120) "Bu çıkmazlar?"

(121) Rehin olarak verilen altınlar birkaç tondan ibaretti.

(122) Bu paragrafın altında bir altbaşlık var: "Ekonomi Komisyonu'na Seçiliyorum"

Milli Birlik Komitesi (MBK) Üyelerinin ortak bir paydaları var: Bilmedikleri konularda uzmanlaşmak! Sayın Numan Esin de yeni yayımlanan anılarında 27 yaşındaki yüzbaşı arkadaşı ile anayasa yazdığını anlatıyor. Koşut olarak piyade-levazım kökenli kurmay subay olan Bay Şükran Özkaya da ekonomist oluveriyor. Uzmanlık sahası da Maliye-Ticaret ve Gümrük ve Tekel Bakanlıkları.

edilen tüm birikim, "kalkınmanın bedeli" denilerek, Türkiye'ye pahalıya mal olmuştur."

"DP yönetimi, parti örgütünün istediği her yere, gerekli incelemeleri dahi yaptırmadan, fabrika kurma vaatleri ile şantiyeler kurarak, buralara kendi partililerini doldurmuş ve bu şahıslara bütçeden % 10'luk bir pay ayırmıştır.(123)*"*

"Halk, temel ihtiyaç malzemelerine neredeyse her gün yapılan zamlarla, onların altında ezilir hale getirilmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı artmış, organize suç örgütleri ortaya çıkmış ve bu kişiler devleti uzun müddet uğraştırmıştır.(124)*"*

"Başkan, Alican'ın(125) *yerine kimi getirtebileceğimiz yönündeki fikirlerimi sordu. Ben de Kemal Kurdaş'ı*(126) *tavsiye ettim. Bir süre düşündükten sonra önerimi kabul etti. Kurdaş'ın derhal ABD'den çağrılması... kararlaştırıldı."*

"1961 yılı bütçesi denk olarak Kurucu Meclis'te kabul edildikten sonra yürürlüğe girerek uygulanmaya başlanmıştır... Döviz kurları düzeltilerek Türk parası değerlerine getirildi."

"...devletin imkanlarını sadece yandaşları olan çiftçiye ve köylüye bol keseden dağıtıp, geri dönüşlerini düşünmeyen DP yönetiminin uygulamaları yerine, Türkiye'nin gerçek kalkınmasının hesapları yapıldı.(127)*"*

* * *

Şefik Soyuyüce (d. 1924, Sivas), Türk asker ve siyasetçi.

Darbe hareketine kurmay binbaşı olarak fiilen katıldı. 13 Kasım 1960 tarihinde İhtilal Komitesi'nin parçalanması üzerine 14'lerden biri olarak Kopenhag'a sürgüne gönderildi.

MBK eski Üyesi Şefik Soyuyüce ile yapılan bir söyleşi 19 ve 20 Eylül 2011 günlerinde Bugün Gazetesi'nde yayımlandı:

(123) Bkz. Uzun Dipnolar No 7
(124) Bkz. Uzun Dipnotlar No 8
(125) İstifa ettirilen Ekrem Alican. 1961 yılı başlarında YTP'yi kuracak.
(126) Bkz. Uzun Dipnotlar No 9
(127) Bkz. Uzun Dipnotlar No 10

BUGÜN: 27 Mayıs darbesinde nasıl bir rol oynadınız? *"Bu ihtilalde en büyük birlik 61. Tümen'dir, ben onun kurmay başkanıydım. Tümen kumandanı Ali Keskiner'di. Tankların sesini duyunca dışarı çıktı. Kucaklayıp odasına götürdüm, bıraktım. "Ne yapacaksınız?" dedi, "İhtilal yapıyoruz" dedim, "Kim yapıyor?" dedi, "Ben yapıyorum" dedim, "Sen yapıyorsan bu millete hayırlı olsun" dedi, "ben de kapıyı çektim, üstüne kilitledim. Onu hapsettim ve tümenin kumandasını üstüme aldım. Yalnız sonradan Ali Keskiner'i "Hayırlı olsun" dediği için 2. Ordu Kumandanı yaptım."*

BUGÜN: Nasıl karar verildi darbe yapmaya?

"Bizim her birimiz Genelkurmay Başkanı olmaya namzet insanlardık. Kendi kendimize karar verme yeteneğimiz vardı. Biz biliyorduk ki böyle bir çıkış yaparsak, her tarafta ikişerli, üçerli gayri memnun kişiler derhal bunun peşinden koşacaklar, gelecekler. İşte bunu düşünmek lazım ve öyle oldu."

BUGÜN: Kaç kişi karar verdi darbe yapmaya?

"Esas 9-10 kişi. Ankara, İstanbul karışık."

BUGÜN: Darbe öncesinde bir hazırlık süreci oldu mu, karar verip yaptınız mı?

"Bizi '27 Mayıs'ı yapmakta haklıydınız, fakat 28 Mayıs'ta ne yapacağınızı bilmiyordunuz' diye eleştirirler, halbuki biz biliyorduk."

BUGÜN: Nasıl? Neler yapacağınızı planlamış mıydınız?

"İşte bu parti programı. Partinin adı Milli Birlik Partisi. Kuruluş maksat ve gayesi... Bu el yazısıyla yazılmış bir programdır. Bakın, 'Politik faaliyetler, seçim kanunu ve anayasa değişikliği' başlığı, 'Türk Milleti'nin muhtaç olduğu, huzur, sükun, emniyet ve ihtimam mutlaka temin edilecek ana faktörlerdir. Türkiye'nin hakiki derdi bir rejim buhranı değil, ekonomik ve sosyal bir buhrandır' diyoruz."

BUGÜN: Başka neler var bu programda?

"Mesela, laiklik anlayışı var, 'Laikliği dinsizlik olarak kabul etmiyoruz. Bu yoldaki tefsir ve hareketlere asla müsaade etmeyeceğiz' deniliyor. Milli Savunma politikamız, idare politikamız... İdare politikamızda, 'Parti politikası hariç her türlü dahili politikanın koordine, kontrol ve icrasının merkezi olarak vilayetlerde valilere birinci

planda yer vereceğiz' diyoruz. Sosyal politika ve sağlık politikası, 'Sağlığı sosyalize edeceğiz' diyoruz. Koruyucu tababet... 'Herkese bir kimlik numarası verilecek' diye belki on yerde yazmışım. Milli Eğitim ve kültür politikası, izci meselesi bile var. Ekonomi politikası, 'Sermaye eğer ödevlerini doğru dürüst yapmıyor, yurtdışına kaçıyor, bilmem vazifesini yapmıyor, çalışanının hakkını vermiyor, sigortasını yapmıyorsa devlet olarak el koyarız, alırım elinden' diyorum. Hayvancılık, balıkçılık, ulaştırma, maliye, ticaret, turizm, turizm ekonomisi, silahlı kuvvetler politikası..."

BUGÜN: Silahlı kuvvetler politikasında yazdınız mı yoksa generallerin emekli edileceğini?

"Hayır."

BUGÜN: Ne zaman yazdınız bu programı?

"Ben fikir adamıyım, ben çocuk değilim. Ben bir kurmay subayım. Bu 1957, 58 yılında yazılmış bir programdır. El yazısıyla."

BUGÜN: Niye gerçekleştiremediniz bunları?

"Bir trenden bahsettim, boş vagonlar tangırdar diye, boş vagonlar tangırdadı, yapamadık."

BUGÜN: 'Milli Birlik Partisi' yazmışsınız, parti mi kuracaktınız?

"Parti kurulmayacaktı, Milli Birlik Komitesi bunu uygulayacaktı. Ben 'Milli Birlik Komitesi' bunu uygulayacak diye yazabilir miyim buraya? Parti diye yazıyorum."

BUGÜN: 57'de yazdığınızı söylüyorsunuz, ihtilal 60'ta yapılıyor.

"Tabii, 'akşam ihtilale karar verdik sabah yaptık' diye mi anlıyorsunuz? Bunun bir hazırlık dönemi yok mu?"

BUGÜN: 3 sene önce mi hazırlamaya başladınız ihtilal için? Ne zaman bitti bu programın yazımı?

"1958'in sonu, 1959'un başında bitti."

BUGÜN: "Darbe yapalım" diye toplanıp karar mı verdiniz?

"İhtilal yapacak insanlar dosyalar yazıp dosyalamaz. Sadece duyulmayacak, görülmeyecek yerde konuşur ve anlaşır, o kadar. Sorumluluk taşıyan 10 kişidir. Bir tren düşünün, bir trende boş vagonlar

çok patırtı gürültü yapar, dolu vagonlar gürültüsüz gider. Bir ihtilal üç ayağa dayanır, ordu, üniversite ve gençlik, basın."

BUGÜN: "Dosyalar yazılıp dosyalanmaz" diyorsunuz, ama siz de oturup yazmışsınız işte.

"Ben bir parti programı yazmışım. Kötü birşey yazmamışım ki. 'Bir parti olmalı, bu parti şunları şunları, şöyle şöyle yapmalı' diyorum."

BUGÜN: İstanbul'dan sonra Ankara'ya mı gittiniz?

"29 Mayıs'ta ben İstanbul'dan Ankara'ya geldiğim zaman baktım Türkeş'i başbakanlıkta gördüm. Türkeş 'Nerede kalacaksınız diye sordu, orduevinde yer ayırttırdı. Yaşlı bir adam, elinde bir tomar evrakla dolaşıyor, 'Nedir mesele beyefendi' diye sordum, 'Ben Maliye Müsteşarıyım. Adım Sait Naci Ergin.(128) *Ayın biri geliyor, maaşları vereceğiz, beş para yok' dedi. 'Biz gelmedik, yokuz, ihtilal de olmadı, Hasan Polatkan yine bakan, parayı nasıl bulacaktınız?' dedim, 'Şöyle şöyle yapacaktık' dedi, 'Git yap aynı şeyi' dedim, 'Yapacağım ama, şuraya imza atmanız lazım' dedi. 'Getir' dedim, attım bir imza. Meğer bakan yerine imza atmışım. Onun içindir ki MBK'de Maliye Bakanlığı'nın, Ticaret Bakanlığı'nın Sanayi Bakanlığı'nın, Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluğu benim üzerimde kaldı. O sırada başka birisi geldi, Başbakanlık personelinin maaşı için imza istedi, 'Türkeş abi ona da sen imza at' dedim, imzaladı, o da Başbakanlık müsteşarı oldu."*

BUGÜN: Türkeş'in bildiriyi okuması nasıl olmuş?

"Muzaffer Karan diye bir arkadaş vardı, o öteden beri Ankara'daki grubun içindeymiş. Türkeş'e de haber vermiş, "Bu gece yapılacak sen de gel' diye, Türkeş onunla beraber gitmiş, radyoevinde 'Ben okuyayım' demiş, okumuş."

BUGÜN: Başvekil Adnan Menderes'i İstanbul'a götüren uçakta siz varmışsınız.

"MBK'de bulunurken ailem İstanbul'daydı, Ankara'dan İstanbul'a geleceğimi söylemiştim, o zaman Adnan Menderes'i de Harp Okulu'nda

(128) Sait Naci Ergin 1909 doğumlu, 27 Mayıs 1960'da 51 yaşında idi. Soyuyüce ise 36 yaşında idi.

Yassıada'ya gönderme kararı çıkmıştı. Cemal Gürsel Yassıada'yı önermiş, orası hapishane haline getirilmişti. Ben İstanbul'a gitmek istediğimi söyleyince, 'Beraber gidin' dediler. Fazıl Akkoyunlu ile beraber askeri havaalanına gittik, Menderes'i de oraya getirdiler, beraber uçağa bindik. Ben evvelden tanıyordum, o da beni tanıyordu."

BUGÜN: 235 generalin emekli edilmesine nasıl karar verildi?

"Hazırlık yapıldı, karar verildi, isimler tek tek oylandı, ondan sonra emekli edildi. 38 kişi oybirliğiyle karar aldık. Biz generallere çok kızıyorduk. Ordunun içerisinde ikişerli, üçerli, beşerli gruplar halinde hükümete karşı tavır almalar başladı. Bu giderek büyüdü, hak aramaya dönüştü."

BUGÜN: Neye göre seçtiniz kalacak generalleri?

"Aslında 'sıfır generalle başlayalım' dediler, Kurmay Albay Şinasi Orel'i Genelkurmay Başkanı yapmak istediler de, ben razı olmadım. Çünkü, orduda genelkurmay başkanı olan kişinin emsallerinin, sınıf arkadaşlarının filan olmaması lazımdı. Tek olması lazım. Ben 'Olmaz böyle şey. Biz bu generallerin içerisinden az suçluları ayıralım, onları bırakılım' dedim. Yani suçsuz yok da, az suçlu var. Cevdet Sunay'ı Genelkurmay Başkanı, Cemal Tural'ı 1. Ordu kumandanı , Ali Keskiner'i de 2. Ordu Kumandanı yaptım."

BUGÜN: Cevdet Sunay nasıl Genelkurmay Başkanı oldu?

"Bir gecede 235 general emekli olunca, ayırdıklarımız arasında en kıdemli Cevdet Sunay idi. Cevdet Sunay'ı Genelkurmay Başkanı yaptık. Ağrı'da bir çatının altında iki ev vardı, bir yanda Cevdet Sunay oturuyordu, o zaman binbaşıydı, bir yanında da hakim olan babam, biz oturuyorduk. Komşuyduk, babamın yakın arkadaşıydı ve 1. Ordu Kumandanı Fahri Özdilek'i telefonla aradı, telefonu ben açmıştım verdim Fahri Özdilek'e, tabancayı böğrüne dayadım, ikimiz beraber dinliyoruz Sunay'ı, 'Bizim yapacağımızı gençler yaptı. Biz onlara yardım etmek zorundayız' dedi. Onun için ben onu Genelkurmay Başkanı yaptım."

BUGÜN: Cumhurbaşkanı olduktan sonra karşılaştınız mı?

"1964 senesinde sürgünden dönmüştüm, eşi sabah kahvaltısına davet etti, 'Teyze' diyorum ona. Ben MBK'de bulunuyorum, her akşam

saat 9'da komiteden çıkıp orduevine geliyorum. Sunay, onu Genelkurmay Başkanı yapayım diye orduevinde masada yemek yemeden beni bekliyor ve bana 'Şefik Bey' diyor. Sürgünden döndükten sonra sabah kahvaltısına gittiğimde yeniden 'Şefik' oldum."

BUGÜN: Teşekkür etti mi size?

"Kahvaltıda, 'Şefik millet benim için ne söylüyor?' diye sordu, bir kurmay subay olarak konuştum, 'Millet seni istemiyor, millet senden nefret ediyor. Hakkında bir sürü fıkralar uyduruyorlar' dedim. Bir sinirlendi, peçetesini aldı, masaya 'Şak' diye vurdu, döndü karısına, 'Bu gelirse benim canımı sıkar demedim mi ben sana?' dedi. Ben de kalktım, 'Paşam Cumhurbaşkanlığı'nı bana borçlusun, ben seni Genelkurmay Başkanı yapmasaydım, Cumhurbaşkanı olamazdın. Golf pantolununla, sarışın halinle seni 2. Atatürk olarak görüyorlar diye iltifat mı etmemi bekliyordun?' dedim. Teyzenin elini öptüm, kahvaltı etmeden çıktım. Cumhurbaşkanlığı'ndan 6-7 ay sonra bir mektup geldi, 'Seni kontenjanımdan senatör seçmek istiyorum. Mutabakatını bildirmeni istiyorum. Cevdet Sunay', ben de aldım kağıt kalemi, 'Siz isteyerek beni senatör yapmıyorsunuz. Siz diyet ödemek için yapıyorsunuz. Size bu diyeti ödettirmeyeceğim. Kabul etmiyorum' diye yazdım."

BUGÜN: Adnan Menderes ve arkadaşlarının yurtdışına gönderilmeleri teklifinizin akıbeti ne oldu?

"Ben, 'Atatürk'ün yüzelliliklere yaptığı gibi 67 kişi yurtdışına çıkarılsın, çıkarıldıkları ülkelerde iki bin dolar sefaretlere giderek alsınlar, on sene Türkiye'ye gelmesinler. Atatürk'ün yapıp millete benimsetemediği devrimleri millete benimsetelim, ömrünün yetmediği devrimleri yapalım, ondan sonra da 'Bu millete böyle hizmet edilir' diyerek bir deklarasyon yayımlayıp, 38 kişi Etlik'te bir masanın başında hep birlikte intihar edelim' dedim. Selim Sarper Dışişleri Bakanı, 67 kişinin pasaportunun hazırlanması talimatı verildi, sürgün lafı böylece ortaya çıktı. Fakat, o zaman iktidara namzet olan ekip ve onun yöneticileri bunu kabul etmediler. İktidara aday olan kişilerin telkinleri doğrultusunda teklifimiz reddedildi."

BUGÜN: Sizin sürgüne gönderilmeniz kararı nasıl alındı?

"13 Kasım 1960'da, Cemal Gürsel ve o zaman beraber hareket ettiği kişiler, komitenin içinden olanlar da, dışarıdan ittifak yaptıkları Cemal Tural gibi kişiler de var, onlar karar verdiler."

BUGÜN: İhtilâl kendi evlatlarını da yedi yani.

"Yerse yer ne yapalım? Oradan ayrıldık ve ben kendimi talihli sayıyorum, iyi ki sürgüne gitmişim. 67 kişinin yurtdışına gönderilmesi teklifimizi reddettiler ya demek ki bu idamlar olacaktı, ekseriyet temin edilecekti ve ben de bugün onlar gibi kendimi suçlu hissedecektim. Yurtdışından Cemal Gürsel'e idamların olmaması için mektup yazdım, gönlüm rahat. Bu pisliğe bulaşmamış olduğum için kendimi şanslı sayıyorum."

BUGÜN: Sizi sürgüne onları idam etmeye karar verdikleri için mi gönderdiler?

"Hayır, sonradan kalan 23 kişiden 8 kişinin daha idamlara 'Hayır' dediğini öğrendim. 8 onlar, 14 biz, 22 kişi oluyor, 38 kişiden ekseriyet bizde, yani idamların yapılmamasında. Ama o zamanki cunta Talat Aydemir ve o cuntanın içindekiler ellerinde Thomsonlarla Milli Birlik Komitesi'ni tehdit ederek karar aldırmışlar. 'İdamları tasdik edin' diye tehdit ediyorlar. 8 kişi buna rağmen direniyor vermiyor onay, ama ekseriyet olunca karar veriyorlar ve idamlar yapıldı."

BUGÜN: İdamlar önlenebilir miydi?

"Biz gittik, köprünün altından çok sular aktı. Geride kalan MBK üyeleri korunmak için elinde silah olan kişilere sığınıyorlar. Kimi Harp Okulu Kumandanı'na, kimi Jandarma Okul Komutanı'na gidiyor. 'Bu karizmatik kuvvet demek hiçbir şeymiş, hepsi bize sığınıyorlar. Biz onlara itaat etmek yerine, onlara emir verip, kullanalım. İdamlar çıkarsa baskı yaparak bunlara tasdik ettirelim' diyorlar. Onun için bir generaller cuntası, bir albaylar cuntası bir de teğmenler cuntası diye cuntalar oluyor ordunun içerisinde yeniden. Ordu yeminliler yeminsizler diye ikiye bölünüyor. İşte bu hava içerisinde, cuntalar birleşiyor, Yassıada'ya tesir ediyorlar, idam kararları çıkıyor."

BUGÜN: İdamlar olunca ne hissettiniz?

"İtalya'daydım, idamların gerçekleştiğini gazetelerden okudum. Üzüldüm. Bizi sürgüne gönderenlere kızıyorduk, büsbütün kızar hale

geldik. Şu mektubu yazmışım. Devlet Başkanı'na hakaret var mektupta. Cemal Gürsel ve yanındakiler anayasayı çiğnediler, mahkemeye verdim onları. En yüksek mahkeme Danıştay'dı, Danıştay 'Yetkim dışında' diye reddetti başvurumu."

BUGÜN: Ne zaman döndünüz Türkiye'ye?

"1964'de idam talebiyle yargılanmak üzere Türkiye'ye döndüm. Parasız, perişan bir durum ve 1. Ordu Kumandanı yaptığım Cemal Tural emir vermiş, beni orduevine bile sokmuyorlar. Talat Aydemir 22 Şubat, 21 Mayıs'ta iki defa arka arkaya ihtilal yapmaya kalktı. İkincisinde idam edildi. Talat Aydemir'in yanında Dündar Seyhan diye bir albay vardı, ben Roma'ya gittiğim zaman Roma'da askeri ateşeydi. Hayli arkadaşlığımız oldu. Ben Dündar ile birçok çatışmalara girdim, hatta ona 'İhtilali düşünmek ayrı birşeydir, yapmak ayrı birşeydir. Siz yapamazsınız. Oynamayın Türkiye ile, Türkiye'yi Suriye, Mısır veya Irak'a benzetmeyin' dedim. En çok korktuğumuz şey buydu. İki günde bir ordu, silahını kapıp ihtilal yaparsa o ülkede istikrar olur mu? Biz buna karşıydık. Beraat ettim."

BUGÜN: Siz niye yaptınız o halde darbe?

"Hadiseyi o zamanın şartlarını bilerek konuşmanız lazım, o zamanın şartları öyleydi. Biz orduyu düzelttik. Biz Devlet Planlama Teşkilatı'nı, Devlet Personel Teşkilatı'nı, Standartlar Enstitüsü'nü kurduk, Ordu Yardımlaşma Kurumu'nu biz kurduk."

BUGÜN: Bunları gerçekleştirmek için mi darbe yaptınız?

"Evet, bunları yapmak için yaptık. Atatürk'ün yapmak isteyip de ömrünün yetmediği devrimleri gerçekleştirmek için belli bir süre devletin yönetimini üstlenmek istedik. O zaman, 'Bizim yapacaklarımızı hiçbir siyasi parti yapamaz' diye değerlendiriyorduk. O zamanın şartları buydu."

BUGÜN: Darbeden sonuç alamamışsınız o halde.

"Gayesine ulaşamadı ve ihtilal maalesef bir ihtirasın seline kaptırıldı, silindi gitti. İşte bu silenlerin içinde olmamak bizim için şans."

BUGÜN: Şimdi dönüp 27 Mayıs'a baktığınızda ne hissediyorsunuz?

"O zamanın mantığıyla mı konuşayım, bu zamandan mı? Her olayı uygulandığı zamanki şartlarla düşünmek lazım. O günkü şartlara

göre yapılması lazım geliyordu, ama bugün baktığın zaman yapılması yanlış diyorum. Bizdeki vefa, arkadaşlık, bağlılık bir Atatürk dönemindeki gibi gelişmedi. Koskoca rütbeli insanlar arkadaşları aleyhinde iktidara talip olan bir partinin iktidara geldiği zaman kendilerine yapacağı iyilikleri düşünerek casusluk yapabiliyor. Demek ki bugünkü mantığa göre yanlış. İdamlarda benim bir suçum yok."

BUGÜN: Darbeyi yapmışsınız, ama darbeden zarar görmüşsünüz.

"Ben 17 yaşında subay çıktığım zaman babama mektup yazmışım, '1981 yılında Genelkurmay Başkanı olacağım' diye, daha asteğmenken. Ben istikbalimi feda etmişim, sınıfın en önde gelen öğrencisiyim ve istikbalimi feda etmişim..."

* * *

ROMA'DAN CEMAL GÜRSEL'E YAZDIĞI MEKTUP

Sayın Orgeneral Cemal Gürsel
Roma 8 Eylül 1961
Devlet Başkanı ve MBK Başkanı
Ankara

Sizi mahkemeye vermiş, MBK'da bulunduğum sırada aldığınız bir çok kararlara itiraz etmiş ve hatta ordunun yeniden yapılandırılması için Amerika'dan almış olduğunuz 30 milyon doları basına ve ordu mensuplarına açıklayarak uygulamanızı durdurmak ve Ülkü ve Kültür Birliği Yasa Tasarısı'ndan imzamı çekmeyerek bu konunun kanunlaşmasında direnmem sebebi ile beni de yurtdışına sürgüne gönderme kararı aldığınızı İçişleri Bakanınız Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun açıklamalarından anlamış bulunuyorum. Mevcut anayasa yerine kaim bir numaralı kanunu yani anayasayı çiğnemiş olduğunuzu, bu tutumla Yassıada'da yargılanan insanlarla sizin aynı suçları işlediğinizi, bu sebeple bu insanları yargılamanızın hiçbir anlamı kalmadığını sizin ve sizinle beraber hareket

edenlerin suçlu olduğunuzu iddia etmiş bir kişi olarak bu mektubu size yazmayı bir vazife saydım.

Sayın Orgeneralim, Yüksek Adalet Divanı muhtemelen idam kararları da verebilecek diye düşünüyorum. Eğer idam kararları verilirse bu kararları hapis cezasına çevirmek MBK'nın yetkileri arasındadır. Aslında Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam kararlarını bir meclis olarak MBK ve Kurucu Meclis'in müştereken onaylamasında çok büyük isabet var. Eğer bu yönde bir karar alınırsa şu anda maalesef kurulduğunu duyumladığımız cuntaların MBK'yı baskı altına alma çabaları asgariye inecektir. Bunları temin etmenizin sayılamayacak derecede faydaları olacaktır. Bir defa kahramanlar yaratmamış olacaksınız, çok arzuladığımız ve MBK'nın gayelerinden en önemlisi olan milli birlik duygusunu sağlamış olacaksınız.

Yabancı devletler nezdinde ihtilalin lekelenmemesini sağlayacaksınız, halkımızın unutma ve acıma hislerinin baskın çıkmasını önleyeceksiniz. Bunlar kadar önemli olan bir husus da ihtilali benimsememiş olanların siyasi faaliyetleri 1 Nisan 1961'de serbest bıraktıktan sonra oluşturdukları partilerin 27 Mayıs'ı eleştirmesi ve idamları bir koz olarak kullanmalarının önü alınmış olacaktır. Şu hususu da bilgilerinize sunmak istiyorum: 13 Kasım 1960 tarihinden bugüne kadar, 1924 Anayasası'nın bazı maddelerini değiştiren ve MBK'nın kuruluş ve yetkilerini belirten 1 numaralı yasa değiştirilmemiştir. Bu duruma göre bu yasada ismi bulunan bizlerin, yani 14'lerin de Yüksek Adalet Divanı kararlarının onanması veya değiştirilmesinde oy sahibi oldukları da açıktır. Benim bu yetkilerim gereği oyum idamların yapılmaması şeklinde dikkate alınmasını istiyorum. Eğer bunları yaparsanız, benim gönül mahkememde sizi beraat ettireceğim.

Saygılarımla.

Şefik Soyuyüce

Dündar Taşer (d. 1925-ö. 13 Haziran 1972) 27 Mayıs Darbesi'ni gerçekleştiren 38 kişilik Milli Birlik Komitesi üyesi, emekli kurmay binbaşı. 13 Kasım 1960 tarihinde Milli Birlik Komitesi'nce görevinden affedilen 14'lerden biri olan ve Fas'a "görevli diplomat" olarak gönderilen Dündar Taşer, Milliyetçi Hareket Partisi ideologlarındandır.

Dündar Taşer, 1965' de, 14'lerden Alparslan Türkeş, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Numan Esin, Ahmet Er gibi arkadaşlarıyla, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne katılıp, aktif siyasete başladı. Ölünceye kadar Milliyetçi Hareket Partisi'nde Türkeş'ten sonra hep ikinci adam konumundaydı. Komünizm'e karşı olarak birkaç arkadaşıyla birlikte Ülkü ocaklarını kurmuştur. Ankara'da geçirdiği bir trafik kazası sonucunda öldü.

Mesele, 1973

"Neler olmadı şu on yıl içinde? Bir ihtilal yapıldı. Asil, (129) *vatansever, milliyetçi subaylar eliyle. Sonra bir telaş başladı: 27 Mayıs'ı kurtarmak... Önce kendi arkadaşlarına ihanet ettiler, 14'leri ayırdılar...Sonra tek cepheli bir Kurucu Meclis topladılar, kendilerini Tabii Senatör yapmak için."* (Sayfa 114)

"27 Mayıs hareketi yapıldığı günden beri herkesin ağzında sakız oldu. Bir zamanlar önüne gelen 'İhtilali biz yaptık' derdi. Resmi beyanlarında 'Ne içinde ne karşısındayız' deyip durdular. Sonra bu moda geçti, bu sefer de 'Bizim haberimiz yok' demeye başladılar... Derken eski demokratlık karlı gözükmeye başladı." (sayfa 143-144)

"27 Mayıs hareketini yapanlardan 23'ler düşünce ve tasavvurlarını İnönü ile beraber gerçekleştirdiler." (Sayfa 152)

(129) İnönü, 14'lerin dışındaki 22 darbeciyi 'Asil İhtilalciler' olarak tanımlamıştı, 4.9.1961'da tatile çıkarken...

"Şu Tabii Senatörler ne tatlı adamlardır... Merhum Gürsel'e gidip, 'Seni Türkeş'le arkadaşları öldürecek' dediler... İnönü'ye varıp, 'Arkadaşlarımız seçimi geri bırakmayı düşünüyorlar, aman çare' dediler. Ekim 1960'da(130) *Afetinan Hanımın Kızılay'daki evinde Ekrem Acuner, Fikret Kuytak; İsmet İnönü ve İsmail Rüştü Aksal buluşup icra planını tespit ettiler. Hıyanete bedel Tabii Senatörlük için ihtiyar particiden vaat aldılar... 13 Kasım günü hıyanet planı icraya kondu. Hemen bir Kurucu Meclis toplandı ve üniversitede hazırlanan anayasa metnini sepete atıp canlarının çektiği, gönüllerinin istediği biçimde bir anayasa yaptılar... İyi bir tefeci gibi 27 Mayıs İhtilali'ni CHP'ye sattılar. Karını da kendi ceplerine atıp hissedarlardan kaçırdılar."* (Sayfa 240-241)

"27 Mayıs 1971, on bir yıl önce Türk ordusunun, vatansever duygularla, milliyetçi fikirlerle hürriyeti bir daha yıkılmaz derecede sağlam temellere oturtmak için giriştiği hareketin yıl dönümü... MBK'nin 38 üyesi vardı... Bir yandan CHP'ye dayalı basın, bir yandan da kulak gazetesi harekete geçirildi... 13 Kasım'da MBK'nin 14 üyesine karşı diğerlerinin tertiplediği komplo başarıya ulaştı ve geri kalan 23 kişi CHP'nin yörüngesine girmek zorunda kaldı. O günlerde çıkan AKİS Dergisini hala saklarım. 'Akıllı Trio', 'Başarılı Kuartet' gibi lejandlar... Sonra İnönü hükümete geldi, iktidar el değiştirdi. Tabii Senatör olan eski MBK üyelerinin gereği de kalmadı ve CHP onları silkeleyip attı. AKİS resim altları da değişmişti. Ahmet Yıldız'ın altındaki lejand, 'Aman ne Yıldız?' olmuştu." (Sayfa 368-371)

"Bu Anayasa'yı da, bundan öncekini de, CHP yaptı. Her muhalefet devresinde de Anayasa meselesi çıkardı. 1961 Anayasası'nın hazırlandığı Kurucu Meclis'te CHP 4/5 ekseriyette idi... Tabii Senatörler, 27 Mayıs ihtilalini yapan MBK'nin iktidarı CHP'ye devreden grubudur... Politikaları... Sıfatlarını devam ettirmek, Hükümet indinde tesirli olmak" (Sayfa 379, 385)

* * *

(130) 16 Ekim 1960

Haydar Tunçkanat (d. 1921 Bandırma Türkiye), Türk siyasetçi.

27 Mayıs Darbesi'ne Kurmay Albay olarak fiilen katılmıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyesi olmuştur.

Tunçkanat, Haydar: ***İkili Antlaşmaların İçyüzü***,1970, ***27 Mayıs Devrimi***, 1996

İkili Antlaşmaların İçyüzü, 27 Mayıs'ın nedenleri (gerekçeleri) ile ilgili olmadığı için incelenmemiştir. Yetmiş beş yaşında yayımladığı ***27 Mayıs Devrimi*** başlıklı kitap içerdiği çok sayıda belge nedeniyle önemlidir. Ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Kitap, 1961 Anayasası'nın 'Başlangıç' Maddesi ile başlamaktadır. (Sayfa 5). Böylelikle daha kitabın ilk sayfasında 27 Mayıs hakkında yazarın hükmü kesindir:

"... Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs Devrimi'ni yapan Türk Milleti..."

Tunçkanat, bu Giriş'den sonra ÖNSÖZ'e şöyle başlamıştır:

"27 Mayıs 1960 Devrimi hakkında çok söylendi ve yazıldı. Bunların bir kısmı anı türünden olup, yazarlarının daha fazla kendi görüşlerini yansıtan eserlerdir... bunlar 27 Mayıs 1960 öncesi ile sonrasını kapsamlı ve belgelere dayalı biçimde ele almamışlardır.

"27 Mayıs 1960 Devrimi'yle ilgili olarak kapsamlı ve belgelere dayalı bir esere olan ihtiyaç henüz (131) *karşılanmış değildir."*

"Ben, 27 Mayıs'ı anı olarak yazmayı düşünmüyordum. Her konuyu belgelerle açıklayacaktım... yazım işi tahminimden fazla uzadı."

"Biz bu eserimizde 'Söz Milletindir' sloganı ile politika sahnesine çıkan Demokrat Parti'nin, sözü millete bırakmadığını(132) *ve*

(131) 1996 yılı. 2012'de durum değişmiş değil.

(132) Onun için 1961 ve 1965 seçimlerinde uzantısı olan partiler yine % 50'nin üstünde oy aldılar.

unutturulmak istenen 27 Mayıs 1960 Devrimi'nin kısa zamanda, millet yararına yapmış oldukları işlerin bir kısmını anlatmaya çalıştık..." (Sayfa 7-9)

Tunçkanat, kitabına aldığı belgeleri özenle seçmiş. 1961 Anayasası'nın 'Başlangıç' maddesini destekler nitelikte belgelere yer vermiş. Sırası geldikçe bunları vurgulayacağım. Kitaptan alıntılayacağım bölümler 'Neden 27 Mayıs?' sorusu ile ilişkili bölümlerle sınırlı olacak. Kitap 480 sayfa ve çok sayıda ve değişik konuda iddia ve bilgi içeriyor.

"Ülkenin üçüncü büyük partisinin[133] *önemli bir neden gösterilmeden geçici olarak kapatılması ve Millet Partisi'nin gericilik hareketlerine neden olmakla suçlanarak, haklarında dava açılması, kamuoyunda, tarafsız ve muhalif basında iyi karşılanmadı.*[134]*"* (Sayfa 70)

"Hükümet 3 Eylül 1953'te o tarihe kadar uygulamakta olduğu liberal ekonomiden vazgeçtiğini açıklıyordu. (Resmi Gazete 3.9.1953). Cihat Baban, liberal ekonominin uygulanması sonucunda ülkedeki durum hakkında şunları yazıyor: 'Doların karaborsa fiyatı 20 liraya doğru çıkarken... Demokrat Parti daha 1954 seçimlerine girerken, Hazine'de ne altın ne döviz kalmıştı. Çivi bulunmuyor, kahve-çay sıkıntısı çekiliyordu... 18 Ocak 1954'de... yeni bir Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kabul edildi... Gerçekten de Demokrat Parti'nin bütün iktidarı boyunca 'Ana Davası' emperyalizmi memlekete sokmak olmuştur. 1954'de kabul edilen Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunları bu ***gerçeğin*** *açık delilidir..."*

2 Mayıs 1954'de yapılan genel seçimlerin sonuçları:

DP oyların % 56.6'sını[135] *alarak 504 milletvekli*

CHP oyların % 34.8'ini[136] *alarak 31 milletvekili*

CMP oyların % 4.8'ini[137] *alarak 5 milletvekili*

(133) Zaten 3 parti var!

(134) Tam tersi. Belgeler bölümünde Cumhuriyet Gazeteleri ile kanıtlanacak.

(135) Yanlış, % 58.4

(136) Yanlış % 35.1

(137) Yanlış % 5.2

"Bu sonuçlara baktığımızda.... DP 14 Mayıs'ta aynı seçim yasası ile yakalamış olduğu iktidarı elinden kaçırmamak için bu çarpıklığı düzeltmek için herhangi bir çaba göstermemiştir.[138]*"* (Sayfa 70-74)

"Fatin Rüştü Zorlu üçlü konferans hazırlıkları için Londra'dadır. Oradan Başbakan Menderes'e şu şifreli telgrafı[139] *çekiyor:"*

Telgrafın Alıntılanan Bölümünün Aslı	*Tutanak*[140]
Fakat ifadelerimizle haklarımızda musır davranacağımıza kendilerini teyakkun ettirdiğimizi zannediyorsak da bu sahada çok çalışılması icap ettiğini, anlamaktayız. Bu sebeple gerek biz gerekse gazetecilerimiz bu yolda, **gayret** sarf ediyoruz. Taraf-ı devletlerinden bu hususta ilgililere verilecek emirlerin pek faideli olacağını saygılarımla arz ederiz.	Ancak, kendilerinde Yunanlılara ileride self-determination vaadi yolu ile bir temayül olabileceğini seziyoruz. Her ne kadar yaptığımız kesin teşebbüsler kendilerini bir hayli şaşırtmışsa da yine de bu hususta çok çalışılması gerektiği kanaatindeyiz. Biz burada elimizden geleni yapıyoruz. Gazeteciler de yapıyor. Ayrıca Başbakan'ın da ilgililere gereken emirleri vermesinden büyük fayda olacağı.
Ahmet Yıldız'ın kitabında verdiği metin	Tunçkanat'ın kitabında verdiği metin
Ancak bizim haklarımızda ne dereceye kadar ısrar edeceğimiz hususunda kararsızlık içinde oldukları anlaşılmaktadır. ***Bu kararsızlığı <u>EYLEMLİ</u> davranarak gidermek gerekir.*** ***Sizin bu hususta vereceğiniz buyruğun yararlı olacağını saygıyla sunarım.*** ***Yani buyruğunuzla <u>EYLEME</u> geçilirse iyi olur.***	Ancak bizim, haklarımızda ne dereceye kadar ısrar edeceğimiz hususunda tereddüt sahibi oldukları anlaşılmaktadır. **Binaenaleyh bu tereddütü <u>AKTİF HAREKET EDEREK</u> izale etmek icap eder.** Taraf-ı devletlerinden bu hususta ilgililere verilecek emrin pek faydalı olacağını saygılarımızla arz ederiz.

(138) Bkz. Uzun Dipnotlar No 11

(139) Tunçkanat da Yıldız gibi telgraf metnini değiştirmiş

(140) Yassıada'da Kırca'nın okuduğu

Tunçkanat, Tutanakları yukarıda görüldüğü gibi iddiaları yönünde değiştirdikten sonra YALANCI bir gazetecinin (Hikmet Bil) tanık beyanlarına dayalı olarak Yassıada 6/7 Eylül Davasını anlatmaya devam etmiştir:

"Tanık Hikmet Bil'in, Adnan Menderes'in kendisine Zorlu aktif olmamızı istiyor, suretindeki beyanda bulunması, şifre ve telgrafın delalet ettiği manayı açıklayan şahadetidir...

Konuyla ilgili olarak Cihat Baban da şu bilgileri veriyor:

"Anlaşılıyor ki, hükümet Fatin Rüştü Zorlu'nun tavsiyesi ile bir gösteri yapmak istemiş, fakat kantarın topu kaçmıştır. Türk Diplomasisinden sorumlu olanlar, olaylara hakim olacaklarına, olayların arkasından sürükleniyorlardı. Türk tezi, 'Ada bizi ilgilendirmez, İngiltere'nin malıdır' sözüyle başlamıştı. 'Anayurdun bir parçasıdır, İngilizler çıkarsa Ada'yı Türkiye alacaktır' fikriyle devam etti. Bir gün Menderes, bu işin nasıl olacağını düşünmeden, şahsi fikri olarak ve bir bardak su içer gibi, Kıbrıs'ın taksimi fikrini ortaya attı. Böylece tezden teze atlayan, fikirden fikire geçen Kıbrıs problemi, bir gün müttefiklerimizin de zoruyla Londra ve Zürih anlaşmaları şeklinde bir neticeye bağlandı.(141)" (Sayfa 95 ve 104-105)

"Bir gün Dışişleri Bakanı Selim Sarper bana, Fatin Rüştü'nün İsviçre bankalarında 14 milyon İsviçre Frank parası olduğunu, bunu İsviçre Büyükelçisi'nin Dışişleri Genel Sekreteri Namık Yolga'ya söylemiş olduğunu duyurdu...Ertesi gün öğleden sonra elçinin evine gittiğimizde...Yüksek Adalet Divanı'nın Ali İpar ve Fatin Rüştü Zorlu ile ilgili kararı... Büyükelçi,"

"İsviçre Hükümeti, Yüksek Adalet Divanı kararlarına saygılıdır. Başka beklemenize gerek yok. Bununla İsviçre Hükümeti'ne müracaatta bulunabilirsiniz dedi...(142)" (Sayfa 112-113)

---

(141) Kıbrıs sorunu ve çözümü için Bkz. 6 Eylül 1955 Olayları ve Kıbrıs Eki.

(142) Öykü böyle bitiyor. MBK üyesi Tunçkanat ve T.C.Dışişleri Bakanı hiç bir şey yapmamışlar. Oysa o tarihte bir T.C. vatandaşının yurtdışında para bulundurması, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununa göre suç. Tunçkanat suça ortak olmuş...

YEŞİLHİSAR OLAYLARI

Tunçkanat, olayları Yassıada'da 1960/31 sayılı dosyada görülen dava tutanaklarından alıntılayarak anlatmıştır:

*"**Maddi** Vakıa: Olayların olduğu tarihte Yeşilhisar jandarma kumandanı vekili bulunan Ali Manzakoğlu tarafından düzenlenen 4 Ağustos 1960 tarihli raporun içeriğinden ve tanık ifadelerinden anlaşılacağı üzere...Yeşilhisar Kayseri'ye bağlı 7 000 nüfuslu bir ilçe olup, 1957 seçimlerinde CHP'ye 3 664, ve DP'ye 2 614 oy* (143) *vermek suretiyle siyasi eğilimini göstermiştir... 16 Şubat 1960 tarihinde CHP ilçe Başkanı Mustafa Ünal'ın Şehir Kulubü'ndeki bir kavgada İlçe DP Başkan Vekili Salih Kürkçü'ye tevcihen tabancasını boşaltmasından dolayı tutuklanması... bu arada mahalli Cumhuriyet Savcısı'nın değişik nedenlerle Mustafa Ünal'ın bu suçtan kurtulamayacağı gibi **uygunsuz sözler*** (144) ***söylemesi...** Mahallin jandarması ile polisin elbirliği yapması sonucu... olaylar seyrekleşmiş olmasına rağmen CHP'lileri sindirmek ve kendi nüfuz ve kudretlerini göstermek amacı ile hareket eden DP'lilerin ileri gelenleri tarafından yapılan tertiplerle bu olaylar zaman zaman alevlenmekte devam etmiş ve bir türlü önü alınamamıştır. 24 Mart 1960 tarihinde... mahalli zabıta memurlarının uyarısı üzerine dağılmakta bulunan halka, Halil Mehmetoğlu adındaki bir DP'linin müdahale etmesi ve tahriki yüzünden kavga çıkmış ve ilçeye bir gün önce gelmiş olan iki polis memurunun kalabalığın arasına girerek silahlarını boşaltmaları sonucunda üç kişi yaralanmış...Kaymakam ve Cumhuriyet Savcısının üstün gayretlerinin sonucu olarak 56 CHP'li tutuklandığı halde hiçbir DP'li yakalanmamış ve tutuklanmamıştır.* (145) *"*

---

(143). Nüfusu yedi bin olan bir ilçede toplam geçerli oy oranı % 89.7

(144) Adam öldürmeye fiili teşebbüs suçunu tanımlayan savcı, 27 Mayıs mantığına göre 'uygunsuz' konuşmuş oluyor. Tabancasına yerleştirdiği kurşunları DP ilçe başkanına boşaltan Mustafa Ünal ise 'masum' ?

(145) Tutuklu yargılananların sayısı 37 idi. 27 Mayıs sonrası Yeşilhisar Olayları ile ilgili olarak üretilen raporlar ve bunlara dayalı olarak Yassıada'da görülen Kayseri Olayları Davası inandırıcılıktan çok uzaktır. Bir örnek için bkz. Yeşilhisar Eki, sayfa 27, Belge No 2.

Mahkeme metninde 26 Mart tarihinde Emniyet Genel Müdürü, üstdüzey bürokratlar ve bir DP milletvekilinden (Mazlum Kayalar) oluşan bir heyetin Yeşilhisar'a gittikleri ve döndükleri kaydı vardır. CHP milletvekillerinin heyetinin Yeşilhisar ziyaretine metinde yer verilmemiştir. Olaylar hakkında İçişleri Bakanı Gedik'in TBMM'de olayları CHP'nin kışkırttığına ilişkin açıklaması da metinde yer almıştır. Metnin 'Yeşilhisar Hadiseleri' başlıklı bölümünde son olarak kaymakam ve iki polise parasal ödül verildiği belirtilmiştir.

Mahkeme tutanaklarında daha sonraki bölümler şöyledir:

- Kayseri Olayları-Himmetdede İstasyonu
- İncesu Olayları
- Meclis Tahkikat Encümeni Kurulması Kararı
- Meclis'te 18 Nisan 1960 tarihli Oturum
- İstanbul Olayları, 29 Nisan 1960
- Ankara Olayları, 29 Nisan 1960
- 555 K Olayı
- 7 ve 14 Mayıs 1960 Olayları (başarısız)
- 20 Mayıs Olayları
- Harp Okulu'nun Yürüyüşü
- TBMM Son Oturumları

Kitabın 'Bölüm II' başlığı altındaki altbaşlık: 27 Mayıs 1960 DEVRİMİ'dir.

"İhtilalin Hazırlık Safhası

"İhtilal hazırlıklarının tarihini çok daha gerilere götüren iddia ve beyanlar varsa da,

Biz[146] *27 Mayıs 1960 İhtilali'ni gerçekleştiren grupların, bir diğer deyişle, komitelerin kuruluş ve faaliyetlerine başlangıç tarihi olarak 1954 yılını alacağız."* (Sayfa 252)

(146) 'Ben' demek istiyor...

"1954'ten sonra bir çıkış yolu arayan subayların birbirinden habersiz ve bazılarının Komite adını verdikleri gruplar halinde bir araya geldiklerini görüyoruz.(147) *Bunlar gizli toplantılarda hükümetin icraatını eleştirmekte ve bu gidişe dur demek için neler yapılabileceğini aralarında görüşmekteler.*(148)*"*

"1957 seçimlerinden sonra, birleşerek ve kadrolarına yeni elemanlar katan komitelerin faaliyetlerini, bir subayın, ordu içinde ihtilal hazırlıkları yapıldığını ve dokuz subayın adlarını hükümete duyurması üzerine, bu subaylar hemen tutuklandılar."

"Bu ihbar ve tutuklamaların etkisi altında bu tür çalışmalara bir süre ara verilmiş ve baskı altında yapılan sorgulamalarda tutuklanan subayların verecekleri bilgilerle tutuklamaların artabileceği endişesiyle bir bekleme sürecine girilmiştir... Komiteler dağılmış, fakat bu konuda(149) *kararlı ve tehlike riskini göze alanlar, birbirleriyle irtibatlarını sürdürmüşler ve yargı sonuçlarını sabırla beklemeye başlamışlardır.*(150)*"* (Sayfa 254-255)

* * *

"1959 yılının sonlarına gelindiğinde Komite ancak toparlanmaya başlamıştır. Ekonomik sıkıntılar arttıkça(151) *hükümet, muhalefet ve basın üzerindeki baskılarını artırmaktadır. Halk hayat pahalılığı altında ezilmekte,*(152) *gazete, matbaalar yakılmakta*(153) *ve muhalefetin*

(147) Bkz. Uzun Dipnotlar No 12

(148) Dündar Seyhan: "1954 yılında bir son bahar günü sucuklu yumurta yerken..."

(149) Ne olursa olsun bir ihtilal yapmak konusunda.

(150) Tunçkanat, 9 Subay konusunu bu son paragraf ile havada bırakmıştır. Yargılama, Başkanı Cemal Tural olan Askeri Mahkeme tarafından yapılmış, dokuz subay beraat etmişler, ihbarcı Samet Kuşçu'ya ise hapis cezası verilmiş ve ayrıca ordudan ihraç edilmiştir.

(151) 1959 yılı sonunda ekonomik sıkıntı yoktu. Karaborsa kalkmıştı. Türkiye 1954 öncesi olduğu gibi ithalat yapabiliyordu. 1959 yılı son aylarında hazırlanan 1960 yılı bütçesinde toplam devlet giderleri içinde yatırımların payı % 37.6 idi.

(152) 1959 enflasyonu % 19.8, 1960 enflasyonu % 5.4'tür.

(153) Böyle bir olay yok.

yurt gezileri engellenmekte,(154) *can ve mal güvenliği de sağlanamamaktadır. Hükümet, iktidarda kalabilmenin tek çaresinin şiddet ve baskı ile mümkün olacağına inanmıştır.* ***Böylece DP, ihtilalin koşullarını da hazırlamaktadır.***(155)*"* (Sayfa 255)

Tunçkanat, bundan sonra 27 Mayıs'a kadar gelişen olayları şu altbaşlıklar ile irdelemiştir.

- *Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel ile temas*
- *3 Mayıs 1960 tarihli Mektup*

Ve, 27 Mayıs 1960 sabahı İhtilal ilan edilir:

- *1 Sayılı Kararname-30 Mayıs 1960 Pazartesi Bakanlar Kurulu Kararnamesi*
- *1 Sayılı Kanun-12 Haziran 1960'da kabul edilen Geçici Anayasa*
- *Milli Birlik Komitesi*
- *Cemal Gürsel'in And İçme Töreni Açış Nutku*
- *İstanbul Barosu Heyeti'nin 31 Mayıs 1960 tarihli Kararı (İttifakla Alınmış)*(156)
- *Yüksek Adalet Divanı oluşturuluyor*

(Sayfa 255-295)

Tunçkanat'ın kitabının '27 Mayıs'ın Nedenleri' açısından incelenmesi burada sona eriyor, ancak kitabın 296. Sayfasından sonra ***Demokrat Parti'den Devir Alınanlar*** başlığı altında

İlginç bir bölüm var. Kısa alıntılar ile özetliyorum:

"Maliye Bakanı Ekrem Alican,(157) *17 Haziran'da radyoda yaptığı bir konuşmasında ülkenin mali ve ekonomik durumunu açıklayarak alınan önlemleri bildirmiştir:"*

(154) 27 Mayıs öncesi İsmet İnönü'nün gezileri için bkz. Yeşilhisar Eki.

(155) 14 Ocak 1960 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde manşetten verilen haber: İsmet İnönü soruyor, "Seçim var mı?"

(156) İstanbul barosu avukatları DP'lileri savunmayacaklar. Bu konuda ittifakla karar alıyorlar.

(157) Alican, DP eski milletvekili idi.

"Bu konuşmamda sırasıyla şu mevzular üzerinde duracağım:

- *Devlet Bütçesi*(158)
- *Hazine'nin Para Durumu*(159)
- *İktisadi Devlet Teşekküllerinin Durumu*
- *Devlet Borçları*
- *Banka Kredileri ve Mevduat*
- *Merkez Bankası'nın Vaziyeti*
- *Döviz ve Altın Durumumuz*(160)
- *Dış Ticaret ve Tediye Muvazenemiz"* (Sayfa 296-306)

NOT: Bu açıklamalar ve yorumlarım için Bkz. Ekonomi Eki.

Tunçkanat'ın kitabının bundan sonraki bölümlerinin altbaşlıkları:

Milli Birlik Komitesi'nin Direktifi

- *Milli Birlik Komitesi'nin Memleket Meseleleri Hakkında Temel Görüşleri*
- *Ezanın Türkçe Okunması: "Başta Komite'nin genç üyeleri olmak üzere yaşlılardan bazılarının katılmasıyla, ezanın Türkçe okunmasını Komite çoğunluğu kabul etmedi."* (161)
- *Komite'nin Parçalanmasına Doğru*
- *Kurucu Meclis-6 Ocak 1961 Kurucu Meclis'in Açılışı ve Çalışmaya Başlaması*
- *Milli Birlik Komitesi'nin Kabul Ettiği Önemli Yasalardan Örnekler*
- *Maliye Bakanı Kurdaş'ın 1961 Yılı Bütçe Tasarısı ile ilgili Konuşması*(162)

---

(158) İlk üç ayda 112 milyon lira açık vermiş: % 1.5

(159) Hazine boşmuş. Alican ve daha sonra Kurdaş dolduruvermişler...

(160) 37 milyon dolar döviz rezervi ve 118 ton 428 kg altın var. Altınların 16 ton 171 kg'ı serbest, gerisi rehin edilmiş.

(161) Bkz. 30 Temmuz 1960 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan MBK Bildirisi ve Sami Küçük'ün bu olay hakkında yazdıkları. Hangisi doğru?

(162) Ekonomi Eki'nde irdelenecektir.

- *T.C. Anayasa Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu*
- *1 Haziran 1961 Olayları*(163)
- *5 Eylül 1961 Yuvarlak Masa Toplantısı-Milli And*
- *MBK'nin 73 Sayılı Kararı-Kurucu Meclis'in Temsilciler Meclisi kanadı Tatile çıkıyor.*(164)
- *MBK'nin 75 Sayılı Kararı*(165)
- *Seçimler ve Sonuçları*(166)
- *21 Ekim Protokolü*

*"**Sonsöz***

*"Birinci bölümde, muhalefetteki DP ile, iktidardaki DP'yi karşılaştırarak, iktidara geldiklerinden **kısa bir süre sonra,** (167) muhalefette söylediklerini unutarak, **diktaya yönelmiş olduklarını...** olaylar ve belgelerle açıkladık... 1957 seçimlerinden sonra...DP iktidarını tehdit eden iki güç vardır:*

- *İsmet İnönü*
- *Muhalif Basın*(168)"

" O halde CHP kapatılmalı ve onun Genel Başkanı İnönü yok edilmeli ve muhalif basın susturulmalıdır.

"İnönü'ye karşı suikast girişiminin ilki Uşak'ta yapılmıştır... başarısızlıkla sonuçlanmıştır... İkinci girişim Topkapı'da yapılmıştır..."

"DP, CHP'nin kapatılması için fırsat kollamaktadır. İnönü'nün bir grup CHP'liyle, CHP Kayseri İl Kongresi'ne gitmek için trenle yola çıkması üzerine, bu fırsat zorla yaratılmıştır. Tren durdurulmuş,

(163) Silahlı Kuvvetler Birliği'nin oluşumu
(164) Tunçkanat'tan tek sözcük yorum yok. Yorumsuz bir tatil kararı.
(165) MBK 3 idam cezasını onaylıyor
(166) Hüsran
(167) 1954 sonbaharında sucuklu yumurta yerken ihtilal kararı aldıklarına göre , kısa süre 4 yıl.
(168) Zafer ve Son Havadis dışında tüm basın

geri dönmesi istenmiştir. Yeşilhisar'a gitmesi önlenmiş... Bu konuyu görüşmek için toplanan DP Meclis Grubu'nda... Adnan Menderes, ***"Herşeyi Hükmet'ten beklemeyin, daha sert tedbirler alalım, CHP'yi kanunla kapatalım"*** *demiştir. Menderes'in bu talimatı doğrultusunda TBMM'de, yargı yetkisiyle donatılmış bir Tahkikat Encümeni kurulması, DP oyları ile kabul edilmiş... DP'li 15 milletvekili bu Komisyon üyeliğine seçilmiştir. Amaç, CHP'yi kapatmak ve muhalif basını susturmaktır."*

"İstanbul ve Ankara öğrenci olayları, TBMM'nde kavgalar... Harbiyelilerin yürüyüşleri, Tenkil, 555 K olayı... TBMM'nin tekrar tatile girmesi, Menderes'in Eskişehir'e hareketi... 27 Mayıs sabahı Kütahya'da alıkonulması ve Ankara'ya götürülmesi ile DP'nin meşruluğunu yitirmiş 10 yıllık iktidarı, 27 Mayıs Devrimi ile kapanmıştır." (Sayfa 306-467)

"Bu büyük Devrimin gerçekleşmesindeki başarı, ATATÜRK Devrim ve İlkelerine yürekten bağlı, Silahlı Kuvvetlerimizindir. Ancak, DP idaresinin ağır baskıları altında, TBMM'nde ve dışında, yılmadan demokrasi ve özgürlük savaşı veren muhalefet partilerinin, basının, yüksek öğretim gençliği ve aydınların da, demokrasi savaşında ön siperlerde çarpıştıkları gerçeği unutulmamalıdır."

"Milli Birlik Komitesi üyelerine gelince... davaya baş koydular... Özgürlükçü, insan haklarına saygılı, laik, sosyal hukuk devletini kurmak için... büyük bir Devrim'i gerçekleştirdiler... İktidarı, adil bir seçimle işbaşına gelen yeni TBMM'ne barış içinde görkemli bir törenle devrettiler. ***Ne mutlu , 27 Mayıs Devrimi'ne gönül verenlere."*** (Sayfa 467-469)

Sadık Göksu'nun derlediği ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs'***tan alıntılar (1992)

"Ekonomi bozulmuş, pahalılık artmış, karaborsa yaygınlaşmıştı. Sonunda alacaklı ülkeler moratoryum ilan ederek, ülke gelirlerine el koymuşlardı.(169)*"* (Sayfa 140)

(169) MBK üyleri bu durumu görünce 27 Mayıs'ı yaptılar. Ülke gelirlerine el konmasına tepki göstererek.

"Gerçek odur ki; 27 Mayıs 1960 Devrimi, Direnme Hakkının tüm koşullarının mevcut olduğu bir ortamda yapılmış meşru bir hareket-tir.(170)*"* (Sayfa 141)

"Nereye baksanız ve başınızı hangi yöne çevirseniz, gözünüz 27 Mayıs'ın diktiği bir kilometre taşına rastlıyor. 27 Mayıs gibi fa-ziletli... tarihte eşi ve benzeri olmayan bir ***ihtilali*** *gerçekleştirerek, Türk Ulusu'na 1961 Anayasası'nı armağan edenlere selam olsun."* (Sayfa 144)

(170) Yukarıda ortamın tanımını yapmıştı: Ülke gelirlerine el konmuştu, karaborsa yaygınlaşmıştı. Bu durumda 'Darbe' 'Devrim' oluyor...

TÜRKEŞ'İN 1977 YILINDA YAYIMLANAN KİTABININ GİRİŞİNDE YER ALAN AÇIKLAMASI

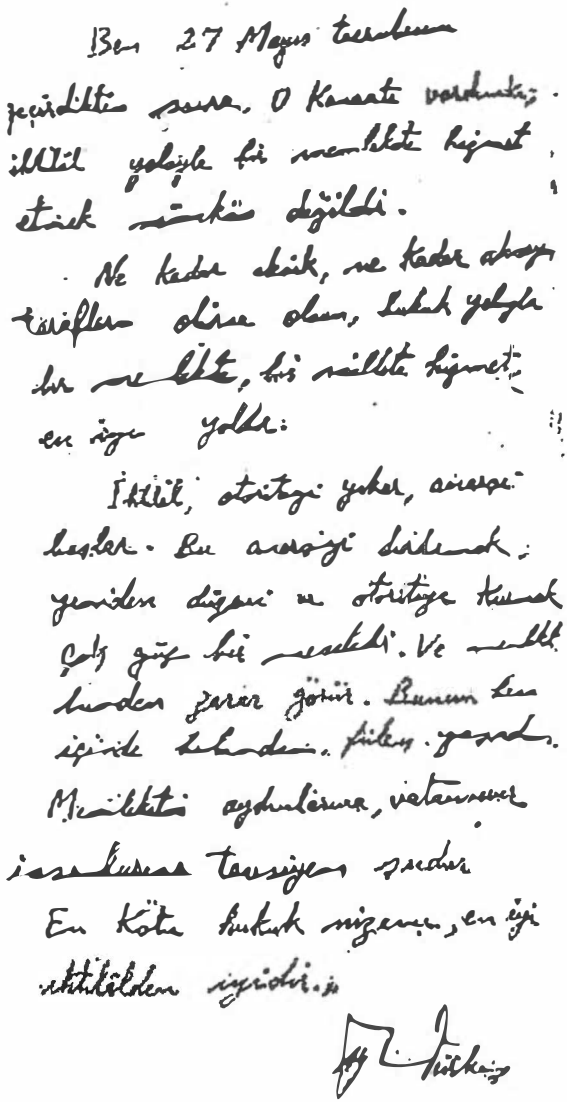

Ben 27 Mayıs tecrubesini
geçirdiktim sonra, O kanaate vardımkı;
ihtilâl yoluyla bir memlekete hizmet
etmek mümkün değildir.
Ne kadar aksik, ne kadar aksayan
taraflarını olursa olsun, hukuk yoluyla
bir memlekete, bir millete hizmet
en iyi yoldur.
İhtilâl, otoritayı yıkar, anarşi
başlar. Bu anarşiyi dirdirmek;
yeniden düzeni ve otoritiye kurmak
çok güç bir meseledir. Ve memlekt
bundan zarar görür. Bunun ben
içinde bulundum. Fiilen yaşadım.
Memleketin aydınlarına, vatanımın
insanlarına tavsiyem şudur.
En kötü hukuk nizamı, en iyi
ihtilâlden iyidir.

Türkeş

Türkeş, bu satırları yazdığında Milliyetçi Cephe Hükümeti'nde Başbakan Yardımcısı idi.

Alparslan Türkeş (d. 25 Kasım 1917, Lefkoşa-ö. 4 Nisan 1997, Ankara), Türk asker, ve siyaset adamıdır. 1955'te Kurmay Binbaşı iken Amerika'da Washington'daki Daimi Grup' nezdinde Türk Genelkurmay Başkanlığı temsil heyeti üyeliğine tayin edilmiş, 1958'e kadar bu görevde kalmıştır.

27 Mayıs 1960'dan kısa süre önce Elazığ'daki birliğinden Ankara'va atandı ve Albay Talat Aydemir'in önerisiyle Milli Birlik Komitesi'ne (MBK) alındı. Darbeyi planlayıp yürütecek olan 38 kişilik MBK içinde yer aldı. Darbe bildirisini 27 Mayıs 1960 (Cuma) günü radyodan okuduktan sonra adı sıkça duyulmaya başlandı. 27 Mayıs sonrası Başbakanlık müsteşarlığı yaptı. Bu dönemde sonradan ADALET Partisi Balıkesir Senatörü seçilecek Hikmet Aslanoğlu ve CKMP Genel Sekreteri olacak Fuat Uluç[171] kendisinin yardımcılık görevini yerine getirdiler. Bu dönemde Milli Birlik Komitesi içindeki görüş ayrılığı sonucu 13 Kasırn 1960'da MBK Başkanı Org. Cemal Gürsel bir bildiri yayımlayarak MBK'nin çalışmalarının ülkenin yüksek çıkarlarını tehlikeye düşürecek bir duruma geldiğini, bu nedenle Türk Silahlı Kuvvetleri ile MBK üyelerinin talepleri üzerine MBK'yi feshettiğini açıkladı. Yeni oluşturulan MBK'de ise Alparslan Türkeş'in de içinde bulunduğu ve "14'ler" olarak adlandırılan ve ülkenin köklü yapısal sorunları çözülmeden kısa süre içinde yapılacak seçimlerle iktidarın sivillere bırakılmasını reddeden 14 subaya yer verilmiyordu.

MBK üyesi Korgeneral Cemal Madanoğlu'nun inisiyatifiyle gerçekleşen bu operasyonla söz konusu kişiler Türk Silahlı Kuvvetleri'nden de emekli edilerek çeşitli görevlerle yurt dışına sürgüne gönderildiler.

Alparslan Türkeş de bu operasyon sonucu Yeni Delhi büyükelçilik müşaviri olarak Hindistan'a gönderildi. Sürgünde iken, MBK Başkanı Cemal Gürsel'e, Yüksek Adalet Divanı'nda yargılanan Adnan Menderes ve arkadaşlarının idam edilmelerinin doğru olmayacağını vurgulayan ve Milli Yol dergisinde yayınlanan mektubu gönderdi.

(171) 27 Mayıs'ı alkışlayanlardan Hıncal Uluç'un babası. Nâzım Hikmet ve 1938 Harp Okulu Olayının Gerçek Yönü başlıklı, 1967 yılında yayımlanmış bir kitabı vardır.

Türkeş, Alparslan, ***Bazı Gerçekler (Savunmalar)***[172] (1963)

"27 Mayıs hareketi, her safhasıyla ve her yönü ile çok iyi planlanmıştı. Hareket öncesi çalışmaları, hareketin yapılışı ve hareketten sonraki işler titiz ve güzel bir şekilde düşünülmüş ve karar altına alınmıştı. Fakat sonradan bunların uygulanması, çeşitli sebeplerle aksaklığa ve imkansızlığa uğradı...[173] *27 Mayıs sabahı Ankara radyosundan yayımlanan beyanatta;*

Milletimize yeni ve güzel bir ruh müjdelenmişti. Kirli oyunlardan uzak, birleştirici, kaynaştırıcı, güven, ümit ve enerji aşılayıcı bir devlet idaresine yönelinmişti. Türkiye'nin hızla kalkınması ve Batı uygarlığına ulaşması için gerekli olan işlere el atılmıştı." (Sayfa 3-6)

"Ben ve arkadaşlarım, bilindiği gibi, 27 Mayıs hareketini tertipleyenler arasında bulunduk. 27 Mayıs'tan sonraki devrede de bir zaman sorumlu olarak memleket hizmetlerinde vazife aldık, işler gördük. 27 Mayıs hareketini biz hiçbir zaman bir ihtilal olarak tavsif etmedik. (nitelendirmedik) *Biz, bu harekete bir Asayiş Hareketi veya Ak Devrim dedik...*[174] *27 Mayıs... kanunla bayram haline getirilen.. bir hadisedir. O halde 27 Mayıs'a karışmak, ondan sonra memleket hizmetlerinde vazife almak suç olamaz...O halde neden 13 Kasım'da yurtdışına gönderildik?*[175]*"* (Sayfa 14)

"MBK'nin KURULUŞU: MBK, 14 Eylül 1959'da Gençlik Parkı'nda[176] *bir akşam kurulmuştur. Kurucuları da 9 subaydır...*[177] *MBK'nin kurulmasını müteakip Kara Kuvvetleri kumandanı Orgeneral Sayın Cemal Gürsel de Komite'ye alınmıştır. Komite, hazırlık ve çalışmalarında tam bir birlik teminini kabul etmiş; üst kademe, ast kademe, generaller, küçük subaylar, şu, bu diye bir ayrıma yer vermemiş, aksine bu istikametteki tutumları önlemeyi esas kabul etmiştir...*

---

(172) 21 Mayıs Darbesi davasında 14 Ağustos1963 tarihli savunmasının yer aldığı kitabın ÖNSÖZ'ünden

(173) Düşmana karşı yapılmış olsa idi, savaş kaybedilmiş olacaktı.

(174) 'Ak Devrim' deyince; Kara Darbe, renk ve nitelik değiştirivermiş...

(175) Neden sürüldük, diye soruyor.

(176) Ankara

(177) Kimler? Açıklamıyor.

27 Mayıs'ın gayesi özet olarak, o sıralarda hasıl olan duruma son vermek, ***kardeş kavgasına son vermek,*** *milli birliği kurmak ve partiler üstü tarafsız bir idare sağlamak idi. Bu arada...iki görüş başgösterdi. Bazı arkadaşlarımız CHP'yi hemen iktidara getirmeyi ileri sürdüler..."* (Sayfa 17-18)

* * *

27 Mayıs, 13 Kasım, 21 Mayıs ve GERÇEKLER, 1977[178]

"Ben 27 Mayıs tecrübesini geçirdikten sonra, o kanaate vardım ki, ihtilal yoluyla bir memlekete hizmet etmek mümkün değildir."

"Ne kadar eksik, ne kadar aksayan tarafları olursa olsun, hukuk yoluyla bir memlekete, bir millete hizmet, en iyi yoldur."

"İhtilal otoriteyi yıkar. Anarşi başlar. Bu anarşiyi durdurmak, yeniden düzeni ve otoriteyi kurmak çok güç bir meseledir. Ve, memleket bundan zarar görür. Bunun ben içinde bulundum, fiilen yaşadım."

"Memleketin aydınlarına, vatansever insanlarına tavsiyem şudur:

"En kötü hukuk nizamı, en iyi ihtilalden iyidir.[179]**"**

* * *

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İHTİLAL FİKRİNİN İLK DOĞUŞ SEBEPLERİ

"İhtilal fikri bu memlekette CHP iktidarı devrinde başlamış ve bu fikir; partilerin, memleketin kaderini daima uçurumlara doğru sürüklemeye devam ettikleri 27 Mayıs 1960'a kadar gelmiştir."

"Onun içindir ki, milyonların gönül bağladığı DP'yi askeri kuvvetin hedefi ve muhatabı kabul etmek hatalı bir değerlendirmedir..."

"Daha 1946-47 yıllarında[180] *Ordu'da, devrin iktidarını devirmek için teşekkül etmiş ihtilal birlikleri vardı..."*

"Hatta, hatta bu fikrin kökü 1941 yılına kadar uzayabilir..."

---

(178) Bu kitap Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde yazılmıştır. Türkeş bu hükümette Başbakan yardımcısı idi.

(179) Elyazısı ile kaleme alınmış ve kitabın girişinde yer almıştır.

(180) Ahmet Yıldız için 1943 yılında

"Ordu ve Milli Şef (181)

Ordu ihmal edilmişti. Subaylar İnönü'yü sevmiyorlardı.

Millet açtı, sefildi, perişandı.

Karnı ve sırtı pek olan yalnız Milli Şef ve onun efradı idi..." (Sayfa 13-15)

Cumhurreisimiz At Koşularında(182)

ULUS

Şeker hakkında yeni kararlar

Bu sabahtan itibaren

şeker satısı yeniden serbest bırakılmıştır

Fabrikalarda toptan ve ambalâjsız olarak toz şekerin kilosu 480, küp şekerin kilosu 500 kuruştur

Sabit gelirlilere dağıtılacak toz şeker ise gene fabrika teslimi toz 120 ve küp 140 kuruştan satılacak

M. Stalin

Afrika seferi ve neticelerine dair fikrini anlattı

Cumhurreisimiz at koşularında

Ankara'da şeker satış fiyatları:

Perakende toz şeker 512, küp şeker 533 kuruştan satılacak

"Asker ocağı bakımsız ve perişandı. O sıralarda askerlik mesleği artık o kadar hor görülmeğe başlanılmıştı ki, bizzat İnönü başta olmak üzere, etrafındaki generallerden hiçbirisi çocuklarını asker yapmak istemiyorlardı... Türk ordusunun bakımı noksandı. Askerlere yeteri kadar ayakkabı, elbise, donatım, battaniye verilmiyordu.

(181) İsmet İnönü

(182) Bir kilo toz şekerin perakende fiyatı 4.dolar (Guinness Rekorlar kitabına girecek düzeyde) iken Milli Şef 'At Koşularında'. Bu haberi fotoğraflarla veren gazete de ULUS... Kim, kimle alay ediyor?

Seferber olmuş Türk Ordusu'nda askerin çoğu yalınayaktı ve sırtında kaputu yoktu... başka devletlerin ***modern zırhlı birliklerine karşı Türk Ordusu'nun elinde bulunan yalnız ve yalnız at ve manda arabaları, deve ve merkep kollarıydı...***[183]" (Sayfa 15-16)

"Subaylar İnönü'yü Sevmiyorlardı. Türk Ordusu'nun bünyesi bu tip bir idareyi sevmeye müsait değildi. O'na gördükleri yerde, selam vermekten bile kaçınıyorlardı..."

"Bir memleket düşününüz ki, açtı. Ve aç olan o memleketin idarecileri, aksırıncaya, tıksırıncaya kadar yiyiyor ve aç halkla alay ediyorlardı. Bunlar ihtilal fikirlerini besliyor... Ordu'da genç subaylar, üstlerini durmadan tazyik ediyorlardı." (Sayfa 20)

"İhtilale ilk defa 1958-1959 yıllarında muttali (bilgi sahibi) *oldum... İlk defa Talat Aydemir'den böyle bir teşkilatlanma olduğunu duydum."* (Sayfa 21)

"Kaçınılmaz olan bir ihtilalin içinde olmayı, dışında kalmaya tercih ettim... Toplantılar yapılıyordu... Bu toplantılarda, Demokrat Parti iktidarı hakkında çok ağır ithamlar yapılıyordu.... 'Bunlar kesmeli, şöyle olmalı, böyle olmalı' deniyor... 'Ne yapacağız, nedir hedef, gaye?' dediğim zaman, 'Bunları yıkacağız. Ondan sonra da İsmet Paşa'yı getireceğiz' gibi fikirler öne sürülüyordu."

"Tanıdığım, güvendiğim arkadaşlarımla görüştük. Dedim ki, 'Memleket iyice karışmış... Demokrat Parti iktidarını devirip, Halk Partisi'ni iktidara getirmek çözüm değildir. TSK tüm milletin malıdır. Bütün milletin birliğini temsil eder, bütün Türk Milleti'nin koruyucusudur... Ordu'nun yapacağı bir hareket, bir partiyle birleşip, diğer partiyi tasfiye etmek olmamalıdır. Bütün partilere karşı iyi niyetli, adaletli, taraftsız bir tutum içinde davranılmalıdır. Şayet Demokrat Partililerin suçlu olanları varsa, onlar mahkemeye verilir. Haklarındaki hüküm, ancak mahkeme kararı ile tespit edilir.' " (Sayfa 22-23)

(183) Bkz. Uzun Dipnotlar No 1.

"27 Mayıs, iktidarda bulunan bir partiyi silah zoruyla iktidardan indirip, onun yerine bir muhalefet partisini oturtmak için, yani adi bir hükümet darbesi olarak düşünülmemiştir...

27 Mayıs'ı biz hiçbir zaman bir ihtilal olarak tavsif etmedik (nitelendirmedik). *Biz bu harekete... AK Dverim, dedik...*(184) *Kurduğumuz ihtilal teşkilatı 14 Eylül 1959'da Milli Birlik Komitesi adı altında faaliyete geçti... Temel, 14 Eylül 1959'da atılmıştır.*(185)*"* (Sayfa 32)

Cumhuriyet

OPERA SANATI İLE İLK TEMASLARIMIZ

Müşterek Pazar Konseyinin Türkiye ile alâkalı kararı

Konsey, Pazara iştirakimize dair talebimiz üzerinde müzakere açılmasını kabul etti

Çanakkalede dünkü müessif hâdiseler

D.P. rozetli kalabalık bir grup Gülek'in de dahil olduğu C.H.P. ekipinin yolunu kesti

"Müşterek Pazar,, nedir? Girmemiz iyi mi, fena mı olur?

C.H.P. Heclisi

*"**CHP, İhtilali Hedefinden Saptırdı**-Benim her iki partiye karşı da tarafsız tutumum, derhal Halk Partisi'nde ve Komite'deki Halk Partili arkadaşlarım arasında aleyhimde bir cereyanın yaratılmasına sebep oldu.*

... 27 Mayıs hareketinden sonra, iktidarı bir an önce ele geçirmek isteyen İnönü ve onun sözcülüğünü yapan AKİS Dergisi, her şeyi karıştırmayı hedefleri için mubah saydıkları günlerde, iktidar

184) Öyle 'Ak' deyince ak olmuyor...

185) 12 Eylül 1959 tarihli Cumhuriyet'te görüldüğü gibi ihtilalin temel atma töreninden iki gün önce; AET, 31 Temmuz 1959 tarihli başvurumuzu ittifakla kabul etmiş. DP eski milletvekili Feridun Ergin de soruyor: "İyi mi, fena mı olur?" diye. Çanakkale (Geyikli) olayları hakkında bkz. Metin Toker bölümü

koltuğu ile kendi aralarında beni ve arkadaşlarımı bulmuşlardı... Ben ortada kaldıkça iktidar koltuğuna ulaşamayacaklarını biliyorlardı."

"İnönü'nün uzun yıllardan beri, kendi emellerine engel saydığı kimselere karşı kullandığı feci iftiralar ve propagandalarını bu defa da bize karşı seferber etti. ***En basit çıkarlar uğruna insan haysiyet ve şereflerini hiçe sayan AKİS ve KİM Dergileri yoluyla, sonradan 14'ler diye isim alan arkadaşlarım hakkında da, onların başı olarak da şahsım adına gerçekle ilgisi olmayan çirkin iftiraları sıralayıp durdular."*** (Sayfa 34-35)

"Cemal Gürsel de DP yöneticilerinin yurtdışına çıkarılması taraftarı idi. Dışişleri Vekili Selim Sarper'i çağırdı... birlikte talimat verdik... Sarper fevkalade memnun oldu... DP'lilerin yurtdışına gönderilmesi meselesiyle meşgul olayım, dedi."

"Fakat, birkaç gün sonra bu haber nerden sızdı bilemiyorum... (186) *MBK'nin bir kısmı şiddetle buna karşı çıktı... bilhassa Sami Küçük, 'Bunlar haindirler... cezaya çarptırılmalıdırlar' vs. şeklinde konuştu... Gürsel, 'Şimdi bu meseleyi bir müddet durduralım...' dedi."* (Sayfa 51)

*"**TABİİ SENATÖRLÜK MESELESİ**-İsmet Paşa arkadaşlara, 'Siz büyük hizmetler yaptınız, altın heykelleriniz dikilse yeridir...*(187) *Bu hizmetinize karşılık Tabii Senatör olursunuz' teklif ve telkinlerde bulunmuş...*(188) *müzakerelerin sonunda yapılan oylamada onbir muhalife karşı 26 kişilik bir çoğunlukla Tabii Senatörlüğün reddedilmesine karar verildi."*

"Aynı gün Komite'nin referandum yaparak halkın tasvibini almak şartı ile dört yıl iktidarda kalması ve bu süre içinde MBK'nin, Milli Birlik Partisi halinde teşkilatlanması ve böylece seçimlere gidilmesi teklifi görüşüldü. Neticede yine onbir muhalife karşı 26 kişilik çoğunlukla bu teklif de uygun görülerek kararlaştı."

---

(186) Bilemeyecek ne var. Sarper anında CHP'ye duyurmuştur.

(187) 16 Ekim 1961 tarihli AKİS'te Metin Toker

(188) Pazarlık 18 Ekim 1960 akşamı zaten yapılmıştı.

"Halk Partisi, Komite'de olup bitenleri büyük bir dikkatle takip ediyor, endişeye kapılıyordu... İnönü... Gürsel'i ziyaret etti... uzun bir görüşme yaptı... Ne olmuşsa bu görüşmelerden sonra olmuş, 13 Kasım İhtilali ufukta görülmeğe başlamıştı." (Sayfa 54-56)

"Mucip Ataklı, Sami Küçük, Muzaffer Yurdakuler, hatta Cemal Gürsel Paşa bile Halk Partisi'nin tesiri altındalar. Osman Köksal o cephededir...23-24 Ekim günleri, Ankara'da, Kabibay, Karaman, Erkanlı, Esin, Özdağ, Küçük, Köksal, Ataklı, Acuner ve Kuytak'ın da iştirakleriyle uzun bir toplantı yapıldı... Şöyle bir karara bağlandı:

"... Gerçekleştirilmesi gereken reformların sivil iktidar tarafından başarılması mümkün olmayacak... ikinci kabineye direktiflerimizde ileri sürdüğümüz işleri... 29 Ekim 1961'e kadar gerçekleştirmeye gayret ederiz... Şayet... tamamlayamazsak, o zaman bir seçim devresi daha iktidarda kalarak başladığımız işleri bitirmek hususunda vatandaşın oyuna başvururuz. Yapacağımız referandumun sonunda çoğunluk kalmamızı isterse, o taktirde seçimleri dört yıl geriye bırakabiliriz." (Sayfa 58)

*"**Kurucu Meclis Meselesi**-1960 Ekimi'nin son günlerinde, MBK bir Kurucu Meclis kurulmasını faydalı mülahaza etti ve bunun için gerekli hazırlıkları yaptırmak vazife ve yetkisini Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa'ya verdi... Gürsel Paşa'nın toplanacak Kurucu Meclis'in Anayasası'nı[189] hazırlamak... üzere üç kişilik bir kurul kurduğunu öğrendik... Turhan Feyzioğlu...Enver Ziya Karal ve Emin Paksüt... Bunların üçü de CHP'liler... büyük endişelere düştük... işte bu olaylar, birbirinden farklı iki görüş sahibi üyelerin durumunu iyice belirtti ve 13 Kasım'a yol açtı...[190]"* (Sayfa 58-59)

---

(189) O tarihte bu deyimi kullanmışlar. Kastedilen 'Kurucu Meclis Kuruluş Kanunu'dur.

(190) Türkeş konuyu burada noktalamış. Devamı şöyle: Gürsel 31 Ekim günü, itirazlara rağmen Turhan Feyzioğlu'nu Kurucu Meclis'in Anayasası'nı 20 günde hazırlamakla görevlendirdi. 13 Kasım'da Türkeş ve 13 arkadaşı yurtdışına sürüldüler. Kurucu Meclis CHP Meclis grubuna dönüştü ve Türkiye 1961 Anayası'na sahip oldu. Bu anayasa, CHP Anayasası idi.

*"**13 KASIM BİR İHANETTİR**-13 Kasım nedir? Bir ihanettir şüphesiz... İsmet Paşa'nın damadı Metin Toker tarafından neşrolunan **İsmet paşa ile On Yıl** adlı kitabı okudunuz mu... **İsmet Paşa ile On Yıl**'dan öğrenilecek çok şey vardır..."*

"Şecaat arz ederken damat bey, İnönü'nün tezvirat kadrosunun 27 Mayıs hadiselerinde uğursuz oyunlar oynadıklarını açık açık ortaya saçıp dökmektedir..."

13 Kasım'ın ana sebepleri şöyle sıralanabilir:

"27 Mayıs akabinde milletin kaza ve kaderine el koymuş olan MBK'nin bir kısmı İsmet İnönü'yü asabi bir ısrarla tutmaktaydı... 27 Mayıs'ın hemen akabinde bu beylerden her gün şu sözleri işitmekteydik: 'En geç iki ay içinde seçimi yaptırıp iktidarı sivillere (191) *devretmeliyiz... DP kapatılmış bulunuyordu. Ortada kalan bir CHP, bir de CKMP..."*

"Gelelim ikinci sebebe: Biliyor musunuz ki, bu MBK'nin bir kısım üyeleri, siyasi bir ülküden, siyasi ve içtimai (toplumsal) *bir gayeden düpedüz yoksundular..."*

"MBK üyeleri olan subaylar şu üç kategoriye ayrılırlar:

a. Yarışçılar(192)

b. İstikballerini CHP'ye bağlayanlar(193)

c . Olaylara seyirci kalanlar...(194)

Üçüncü Sebep: Tabii Senatörlük..." (Sayfa 95-106)

*"**27 Mayıs Hedefine Ulaştırılamadı**-1960 İhtilali, 13 Kasım ihaneti ile yön değiştirdi. Milli, tarafsız, adil bir yönetim kurmak, memleketin muhtaç olduğu köklü reformları yapmak ve Türk Milleti'ni daha hür, daha emniyetli, daha müreffeh bir toplum ve daha kudretli bir devlet haline getirmek gayesini terk etti. Böylece 27 Mayıs hedefine ulaştırılamadı... ümidi kırılanlar infial içinde kaldılar... AP, ne kadar gayri memnun varsa, o kadar çeşitli vaatlerde bulundu... Bu*

(191) CHP'ye

(192) Türkeş ile birlikte sürülenler

(193) Heyecanlı Tabii Senatörler-çoğu idamcı

(194) İdamlara karşı olan ama yine de Tabii Senatör olanlar

gayretlerinin neticesi olarak milletin yüzde elli üçünün reyini alıp 1965'de iktidara geldi...[195]*"* (Sayfa 15-116)

Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** kitabından alıntılar (1991):

"Bu hazırlıklardan, bu kaynaşmalardan mutlaka haberi vardır. [196]*Çünkü sonradan Milli Birlik Komitesi'nde görev alan arkadaşlardan bir kısmının*[197] *devamlı evine gidip kendisiyle görüştüğünü biliyorum. Dışarda, yani Komite dışında kalmış olan ve ihtilalde de tesirli rol almış bir kısım askeri personelin de gerek İsmet Paşayla gerek Paşa'nın etrafındakilerle*[198] *yakın irtibatta olduğunu biliyorum."* (Sayfa 161)

"Bizim aramızda general rütbesinde kimse yok. 'Aramıza generallerden de almalıyız' diyenler oldu. Ama bir kısmı bu görüşte değildi... Bir kısmı da, 'Olmaz, mutlaka yüksek rütbeli generaller de olsun aramızda' diyordu. Bunun neticesi olarak komutanlara bunu açmak gerekti. Cemal Paşa'ya... Kurmay Yarbay Sadi Koçaş tarafından konu açılmış. Paşa katılmayı kabul etmemiş, fakat 'Hayır' da dememiş." (Sayfa 163)

"Bir gün[199]*oturdu, eski harflerle Ethem Menderes'e bir mektup yazdı... bunalımın giderilmesi için Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanlığından istifa edip, yerine Adnan Menderes'in... getirilmesinin iyi olacağını belirtiyor. 'Çünkü halen' diyor, 'DP'nin hatalarına rağmen büyük halk kitlesi Menderes'e muhabbet beslemektedir."Böyle bir mektup... O üç... mektubu götürdüm. Üçünü de imza etti. Birini bana verdi. 'Bunu siz saklayın dedi... 'Bunu zarfla, üzerine de Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes yaz' dedi. Kendisi bakana gitti. Mektubu verdi. Ben sordum, 'Bakanın tepkisi ne?' diye. 'Bakan da bizim gibi*

(195) Bu kitap yayımlandığında AP Genel Başkanı Demirel Başbakan, MHP Genel başkanı Türkeş de yardımcısı!

(196) İnönü'nün. Tarih: Nisan 1960

(197) Acuner-Kuytak

(198) ***Demirkırat*** Belgeseli'nde konuşan Metin Toker şunları söylemiş: *"...İsmet Paşa'nın bu tertiplerin içinde olmadığına yüzde yüz eminim. Bu tertiplerden haberdar mıydı? Haberdardı."*

(199) 3 Mayıs 1960

düşünüyor' dedi. 'O da iktidarın çok ciddi hatalar yaptığı görüşündedir." (Sayfa 173)

"Ben içeri girdiğim zaman(200) *Cemal Madanoğlu... 'Plan yok. Hazırlık yok. Hiçbir şey yok...Bırakalım bu işi.. gidelim Celal Bayar'dan randevu alalım. Menderes'i görevden alsın. Bu iş böyle daha iyi hallolur."* (Sayfa 192)

"Bu arada Sıtkı Paşa(201) *planlamanın sonunda, 'Peki...radyodan anons yapmak lazım. Bir şey hazırlamadık.' 'onu ben hazırlarım. Siz onun için endişe etmeyin.' Kalktım oradan. Yan tarafta Eğitim ve Harekat Subayı'nın odası var. Oraya geçtim. Oturdum. İlk yayımlanan (1) numaralı bildiriyi orada kaleme aldım... Radyo evine geldim. Baktım hiç kimse yok. Kapıyı vurarak içerde bulunan bir hademeyi getirmeye muvaffak oldum. Kapıyı açtı. Kendisine, 'Görevliler nerede?' diye sordum. 'Kimse yok' dedi. Evlerini biliyor musunuz?', 'İşte bazısını biliyorum' dedi. 'Onları bulalım' dedim. Bir iki kişi bulduruk."*

"Dedim ki, 'Hemen radyoyu çalıştıralım. Anons yapacağız'. İşte orada, girdik yayım odasına. ***Bildiri daha tamamlanmamıştı. Bir kısmını da orada tamamladım ve oradan canlı yayıma başladık."*** (Sayfa 193, 195)

"Sonunda üye sayısı 45'i geçti. Bunu arkadaşlarla konuştuk. Böyle olmayacak. Arkdaşlar dediler ki, 'Bir kurul teşkil edelim. Bu işin taa binaetinden, meselelerin içyüzünü bilen bir kurul. Bu kurul, Milli Birlik Komitesi'nde kalacakları, gidecekleri tespit etsin. Gidecekler gitsin. Kalacaklar kalsın.(202)*"* (Sayfa 217)

Erken seçime karşı çıkıyorduk. Diyorduk ki,

"Erken seçim bir emrivaki halinde iktidarı olduğu gibi CHP'sine, İsmet Paşa'ya vermek demek olacak. Bu da bizim düşündüğümüz 'Ordu'nun partiler üstü, tarafsız hareket etmesi' görünümünü yıkacaktır. Zaten bu müdahale Ordu'ya belirli bir laf getirmiştir. Yani, DP'nin üzerine yürüdü. Demokrat iktidarı yıktı, dolayısı ile halkın bir

(200) 26 Mayıs 1960. Saat 23:00

(201) Sıtkı Ulay, Harp Okulu Komutanı.

(202) Sonunda en kıdemli örgütçülerden 8 kişi, 38 kişilik listeyi hazırlamış.

bölümünün şikayetini davet etmiştir. Böyle bir seçim, bu şekilde bir netice verince, 'Tamam işte aldılar, o tarafa verdiler' denecek.[203]" (Sayfa 223)

"*Biz DP yöneticilerinin İsviçre'ye gönderilmesinin ve bir süre yurt dışında ikamet etmelerinin yeterli olacağı görüşündeydik. Hatta bu maksatla Dışişleri Bakanlığı'na da bir ön hazırlık yapmaları söylenmişti. Bir kısım profesörler de,*

Efendim, sizin ihtilalinizin meşru olabilmesi için bunların suçluluklarının ortaya konması ve suçlu olarak ceza görmeleri icap etmektedir. Siz bunları cezalandırmazsanız, gayri meşru duruma düşeceksiniz ve suçlanacaksınız. Yarın, meşru bir iktidara karşı kanun dışı bir ihtilal yapmış olarak cezanız da idamdır. O halde haklı olduğunuzun ortaya konulması lazımdır. Bu da ancak bunların suçluluğunun bir mahkeme kararıyla tescil ettirilmesi ve haklarında ceza uygulanması ile mümkün olur" diye telkinde bulunuyorlardı." (Sayfa 225)

"*Gerginlik gittikçe arttı. Arttı ama biz çoğunluktayız.*[204] *Milli Birlik Komitesi'nde herhangi bir karar almak icap ettiği zaman bizim kararlarımız aşağı yukarı 10 veya 12'ye karşı 25-26 hatta 27 oyla karar haline geliyordu. Veya karşı tarafın kabul ettirmek istediği herhangi bir karar, herhangi bir teklif, oy çokluğu bizim tarafta olduğu için, kabul edilmiyordu. Aramızda böyle bir gerginlik sürüyordu.*" (Sayfa 243)

"*Milli Birlik Komitesi içerisindeki ayrılıklar meydana getirmek ve beni zayıflatmak için gerek Gürsel Paşa'ya, gerek MBK üyelerine şöyle bir tema işleniyordu: 'Türkeş de Türkiye'nin Nasır'ı olacak. Gürsel Paşa da Muhammed Necip*[205] *durumuna düşecek. Yani yarın öbür gün Türkeş, Cemal Paşa'yı*[206] *Necip durumuna sokup O'nu uzaklaştıracak, bir yere hapsedecek. Kendisi de devlet başkanlığını*

(203) Profesörlerin fetvasından sonra önce DP'lilerin tutuklu olarak yargılanmaları görüşü benimsendi.

(204) Ağustos-Eylül 1960

(205) Mısır ihtilalinin ilk lideri. Daha sonra yerine Nasır geçti.

(206) Cemal Gürsel

ele alacak.' O günlerde bu propaganda çok yapıldı ve tesirli de oldu." (Sayfa 244-245)

* * *

Sadık Göksu'nun derlediği ***Darbeler, Demirkırat'lar ve 27 Mayıs*** kitabından alıntılar (1992)

"27 Mayıs hareketi, her safhası ile ve her yönü ile ***çok iyi planlanmıştı.***(207) *Hareket öncesi çalışmaları, hareketin yapılışı ve hareketten sonraki işler, titiz ve güzel düşünülmüş ve karar altına alınmıştı. Fakat sonradan bunların uygulanması, çeşitli sebeplerle aksaklığa ve imkansızlığa uğradı.*(208) *Bunlar hakkında ileride tarihi aydınlatacak daha geniş açıklamalar yapılacaktır."* (Sayfa 145)

"27 Mayıs 1960 sabahı Ankara radyosundan yayımlanan beyanatla, milletimize yeni ve güzel bir ruh müjdelenmişti. Kirli oyunlardan uzak, birleştirici, kaynaştırıcı, güven, ümit ve enerji aşılayıcı bir devlet idaresine yönelinmişti. Türkiye'nin hızla kalkınması ve Batı uygarlığına ulaşması için gerekli olan işlere el atılmıştı...(209) *Son olarak o günlerde uygulanan bir şeyi belirtmek faydalı bir ibret teşkil edebilir. 27 Mayıs'ı takip eden günlerde, köylere gazete gönderilmesinin yararlı bir iş olacağı düşünülerek bunu sağlamak üzere güzel bir düzen meydana getirilmişti. Şehir ve kasabalarda, otobüs durakları ve belli başlı yerlere birer gazete sandığı yaptırılmış ve okunduktan sonra arzu eden vatandaşların gazetelerini bu sandıklara atmaları temin edilmişti. Burada toplanan gazeteler hergün köylere gönderiliyordu.*

---

(207) Radyo anonsu son dakikada kısmen radyoevinde yazıldı. Kaynak: Alparslan Türkeş

(208) Türkeş'in 1994 yılında Sabah Gazetesi'nde yayımlanan anılarında şöyle bir tespit var:
"Temmuz ayından bu yana işler iyi gitmiyordu. Bu havada yürümeyeceğini de görüyordum. Çok güvendiğim arkadaşlara ikinci bir operasyona gitmek gerektiğini de söyledim."
Kısa bir süre sonra, 13 Kasım 1960 günü 13 arkadaşı ile birlikte dünyanın dört bir yanına sürgüne gönderildi.

(209) Türkeş bunları şöyle özetlemiş: Türk Kültür Dernekleri ve DPT kuruldu. Toprak Reformu ele alındı. v.d.

Böylece günde ortalama 250 bin gazete toplanarak sevk ediliyordu. ***Ne kadar acıdır ki, daha sonraları bu külfetsiz, masrafsız güzel sistem devam ettirilememiş ve bu maksatla yapılmış olan sandıklar, çöp sandığı haline getirilmiştir."*** (Sayfa 149)

* * *

Türkeş'in Anıları, Şahinlerin Dansı, 1994

Türkeş, 1957 seçimlerinden 4-5 ay sonra Aydemir tarafından Aydemir'in gizli darbe örgütüne davet edilmiştir, 1958 yılının Ocak veya Şubat ayında. Aydemir, Türkeş'e şunları söylemiştir:

AYDEMİR: *"Bizim bu namuzsuzları, bu iktidarı, devirmek üzere bir gizli cemiyetimiz var.*

Arkadaşlar, sizin de aramızda olmanızı istiyorlar. Sizi çok seviyorlar, hepsi."

TÜRKEŞ: *"Peki, ne yapmak istiyorsunuz?"*

AYDEMİR: *"Bu Demokrat Parti iktidarı, memleketi batırıyor. Kötüye götürüyor. Bu memleketi yine İsmet Paşa kurtarır. Bunları devirelim, Halk Partisi'ni iktidara getirelim, diye düşünüyoruz."*

TÜRKEŞ, Elazığ'da geçen bu konuşmadan sonra şöyle yazmış:

"Ben Ankara'ya gelince, bunlarla temasım oldu. Bunlar Demokrat Parti'yi devirip İsmet Paşa'yı geçirmek istiyorlar.

"Bu onlara kolay, basit geliyor. İktidara, 'Siz beceremiyorsunuz, çekilin' diyecekler, İsmet Paşa'ya da 'Paşam, siz buyrun' edilecek. Araştırıyorum. İsmet Paşa ile irtibatları var. Paşa'nın evine gidip geliyorlar. Damadıyla konuşuyorlar."

"Bu durumda düşünüyorum ve diyorum ki, Demokrat Parti, Anayasa'ya göre kurulmuş bir siyasi parti. Demokrasilerde, çeşitli siyasi partiler var. DP'yi, yani CHP'nin karşısında bir parti olduğundan dolayı suçlamak doğru değil. O da seçim kazanmış, iktidar olmuş. Hataları olabilir. Bizim Demokrat Parti'ye kızıp, CHP taraftarlığı yapmamız, doğru değil. Kendi kendime böyle düşünüyorum ve Ankara'daki arkadaşlarıma söylüyorum. Yanlış bir düşünce tarzı ortaya koyuyorsunuz, diyorum."

* * *

"Temmuz ayından bu yana işler iyi gitmiyordu.(210) *Bu havada yürümeyeceğini de görüyordum. Çok güvendiğim arkadaşlara, ikinci bir operasyona gitmek gerektiğini de söyledim."*

* * *

Gürsel'in 3 Mayıs 1960 tarihli Mektubu

"Bu, Kara Kuvvetleri eski Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in Demokrat Parti iktidarının son Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'e 3 Mayıs 1960'da, yani ihtilalden 24 gün önce yazdığı tarihi mektuptur. Mektup, ihtilalden sonra bizzat Cemal Paşa tarafından değiştirilerek kamuoyuna açıklandı. İlk mektupta, Adnan Menderes'in Cumhurbaşkanı olması öneriliyor, değiştirilen şeklinde ise bu bölüm atılıyor.

Hulusi Turgut:(211) *Peki bu mektup Yassıada'daki duruşmalarda sanıklar tarafından orijinal haliyle açıklansa, ne olurdu, dersiniz?*

Türkeş: Bomba tesiri yapardı.

Hulusi Turgut: Bu açıklamadan sonra Yassıada davalarında idam kararı çıkar mıydı?

Türkeş: Hayır

Hulusi Turgut: Buna, 'Tarihin seyrini değiştirecek tahrifat' diyebilir miyiz?

Türkeş: Evet.

Hulusi Turgut: Cemal Paşa, bu tahrifatı yaparken size herhangi bir açıklamada bulunma ihtiyacını hissetti mi?

Türkeş: Hayır. Beni çağırdı, eski mektubun üzerindeki değişiklikleri yaptı ve 'Bu şekilde basına verilsin' dedi.

Hulusi Turgut: Bu mektup, üzerinde değişiklik yapılmadan açıklansaydı, Yassıada Yüksek Adalet Divanı kurulabilir miydi?

Türkeş: Herhalde, Ethem Menderes'e verildiği haliyle yayımlanamazdı. Çünkü, Menderes ve öteki DP erkanı tutuklanmıştı. Bu arada Milli Birlik Komitesi'nin pek çok üyesi CHP ve İsmet Paşa ile irtibat halindeydiler. Onlar, mektubun orijinal halinde yayımlanmasına izin vermezlerdi."

---

(210) Darbe 27 Mayıs'ta yapıldı. Demek ki, işler sadece bir ay iyi gitmiş!

(211) Kitabın editörü

Hulusi Turgut: Eski mektubu ne yaptınız?

Türkeş: O günün şartlarında tarihi mektubun orjinalini yayımlamak mümkün değildi. Cemal Paşa tarafından üzerinde düzeltme yapılan metni daktilo ettirdikten sonra tarihi mektuba şu notu düştüm:

"Neşredilmek üzere Cemal Paşa tarafından kendi el yazısı rötüş yapılarak matbuata verdiği mektup." 9.6.1960."

"Tarihi bir olay olarak bunu unutmamak için ben o notu düşmeyi gerekli saydım. Tarihi bir belgedir. İlerde de tarihe gerçeği intikal ettirmek faydalı olur diye bu notu koydum. Sonra arşivimde sakladım."

Mektuptan çıkarılan birinci madde:

"Cumhurbaşkanı isitifa etmelidir. Cumhurbaşkanlığı'na Sayın Adnan Menderes getirilmelidir. Bu muhterem zatı her şeye rağmen milletin çoğunluğunun sevmekte olduğuna kaniim. Bu sevgiden istifade edilerek kırılanların gönülleri alınmalı ve millete yeniden güven telkin edilmelidir."

* * *

"27 Mayıs ihtilalinin fiilen lideri bendim. General olmamama rağmen, fiilen liderliğini ben yaptım. General olsaydım, herhelde bir disiplin kurmuş olacaktım örgüt içerisinde.

Örgüt hiçbir zaman, disiplinli bir örgüt olamadı. Bundan dolayı da birçok aksaklıklar meydana geldi."

"Herşey çok iyi ayarlandı. Harekata girişmezsek, gevşemeler olacaktı. Zaten Genelkurmay Başkanı'nın emriyle Okul'daki bütün subaylar bir haftadan beri evlerine gidemiyorlardı. Bu fırsatı iyi değerlendirmemiz lazımdı. Aslında işin beklemeye tahammülü kalmamıştı. Subayların da sabrı..."

"Gürsel'in mektubu, Yüksek Adalet Divanı Başkanı Salim Başol tarafından açıklandıktan sonra, Adnan ve Ethem Menderes susmayı tercih ediyor, ancak avukat Burhan Apaydın işin üstüne gidiyordu."

"Anlaşılan, Apaydın yumağın ucunu yakalamıştı. Savunma görevini tam olarak yapmak istiyordu."

"Bir ara mektup metninin okunmasını istedi. Ancak, Adnan Menderes sanık sandalyesinden fırlayıp, avukatının talebine karşı çıktı."

"Şimdi Devlet Başkanı mevkiinde olan zatın mektubunun burada oklutulmasına razı değilim diyerek tavır koydu."

"Koskoca mahkeme salonunda buz gibi bir hava esmeye başladı. Avukat Apaydın, Menderes'in bu tavrına bir anlam veremiyordu. Mektubun içindeki sır acaba ne idi?"

"Menderes, bu tavrı ile adeta Gürsel'i koruma durumuna geçmişti. Duruşmayı izleyenler ise şaşkınlık içindeydi."

"Mektup kavgası, duruşmanın bitiminde, Avukat Burhan Apaydın'ın, göz altına alınması ile noktalanıyor, ama üzerindeki esrar perdesi daha da kalınlaşıyordu."

"İşte bu tarihi mektubu Ethem Menderes 1963 yılında hayata veda ederken, öteki sırları ile beraberinde götürdü."

"Ama, 'İhtilalin Kudretli Albayı' Türkeş, bu tarihi yanlışı, belgesi ve bilgisi ile kamuoyuna açıklarken, önemli bir görevi de yerine getirmiş oluyordu."

"1960'ların Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in, dönemin Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'e 3 Mayıs 1960'da yazdığı 'muhtıra' niteliğindeki mektup, 'gizli örgüt'te panik yarattı. Başgösteren panik tabii mektubun içeriğinden kaynaklanmıyordu. O güne kadar, Silahlı Kuvvetlerindeki gizli örgütün lideri konumunda olan Gürsel bir anda karar değiştirmiş ve 'Müdahaleyi şimdilik durduralım' diyerek havlu atmıştı."

* * *

"İhtilal tamamlanmıştı. Kansız olmuştu. Bu anonim bir ihtilaldi. Yani 'lideri' yoktu. İşte bu boşluğu doldurmak için bir takım kimselerde gayretler başgösteriyor, boşalan Çankaya Köşkü için yeni bir sahip aranıyordu."

"İhtilalcilerin karargah olarak kullandıkları Harp Tarihi Dairesi'ne gelen bir telefon bu arayışların örneklerinden birisini oluşturuyordu. Bu telefona muhatap olan Kurmay Albay Alparslan Türkeş, sinirli bir şekilde cevap veriyor, zaman zaman ses tonunu yükseltiyordu. Telefondaki ses, şu haberi veriyordu."

"Cemal Madanoğlu, İsmet İnönü'yü alarak Çankaya Köşkü'ne götürmek istiyor. Kendisini oraya oturtacak. Bunun için bütün arkadaşların

beraber olmasını arzu ediyor. Karargahı toplayıp hemen yukarı çıkılmasını bildirdi."

"Haber, Alparsan Türkeş'i sinirlendiriyor, telefondaki kişiye şunları söylüyordu:

Cemal Paşa nerede? Kendisiyle görüşmek istiyorum.

Biraz önce dışarı çıktı. İsmet Paşa'nın evine gitmiş olabilir."

"Cemal Madanoğlu Paşa'nın sözünü ettiği konuyu sonra görüşürüz. Şimdi kritik bir durum içindeyiz. Erzurum'dan 3. Ordu'dan olumlu cevap alamıyoruz. Madanoğlu Paşa acele karargaha gelsin veya en yakın zamanda bana telefon etsin. Hemen kendisini bulun ve bunları bildirin."

* * *

"Amaç belliydi. Hedef belliydi. İzmir'de yıllık iznini geçirip, emekliliğini bekleyen Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel, hızla başkent Ankara'ya getirtilip, ihtilal yönetiminin başına oturtulacaktı."

* * *

"Efendim, sizi bekliyor arkadaşlarımız. Emirleriniz üzerine. İşte müdahale yapıldı. Acele Ankara'ya gitmemiz gerekiyor... Cemal Gürsel... başkent Ankara'ya gitmek üzere yola koyuluyordu."

* * *

"Çocuklar, artık ben geldim. Buradayım. Size gerek kalmadı. Hepiniz karargahlarınıza dönün... Hava birden elektriklendi. Merhum Sezai Okan, sinirlendi, masaya bir yumruk attı ve bağırmaya başladı. Bağırırken Cemal Paşa'nın yüzüne hiç bakmıyor, bizlere hitap ediyordu."

"Yahu, ne diyor bu adam?"

"Cemal Paşa'nın rengi attı. Şaşırdı. Biran durakladı. Sonra toparlayıp, işi düzeltmeye çalıştı:

Çocuklar, yani çok yoruldunuz. Ben buradayım, merak etmeyin, sizin hakkınızı, hukunuzu korurum, demek istedim."

"Bu arada baktık, aynı gün bir takım profesörleri getirdiler. İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Sıddık Sami Onar, Prof. Dr. Nail Kubalı, Ankara Üniversitesi'nden Vasfi Raşit Seviğ ve daha pek çok profesör."

"Bu profesörleri kim getirtti bilmiyorum."

"Ortalıkta bir kargaşa vardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu.[212]*"*

"Profesörler, bize, 'Siz Türk Milleti'nin direnme hakkını kullandınız... Yaptığınız hareket meşrudur. Suç işlemiş değilsiniz.'

* * *

"CHP ile sürekli işbirliği halinde olan üyelerden Ekrem Acuner, Fikret Kuytak, Sami Küçük ve Sezai Okan [213]*karşıma dikildiler. Bu grup Komite toplantısına girişim sırasında beni alaylı bir tavırla karşılıyor, içlerinden Sezai Okan, Sıtkı Ulay'a dönerek şunları söylüyordu:*

"Paşam bak merhametli arkadaşımız geldi. Demokratları korumaya çalışırken ***onların vatan haini olduklarını*** *acaba hiç düşünmedi mi?"*

Sezai Okan'ın ardından Sami Küçük de şu sözlerle bana sataşıyordu:

"Bunlar, buz gibi ***vatan haini. Vatan hainlerini*** *dışarı göndermek, ne demek? Böyle iş olmaz. Onları, kesinlikle mahkemeye vereceğiz.* ***Hırsızlıklarını, ihanetlerini, kanun eliyle cezalandıracağız."***

"Buna benzer itirazlar devam etti. Sözlerim ve olumlu teklifim vicdanlarını etkilemiyordu.[214] *Sonunda çoğunluk eski iktidar mensuplarının yargılanmasına karar verdi. Cemal Paşa tarafından beğenilip, desteklenen teklifim*[215] *ise suya düştü... Cemal Paşa, onların bir çoğunun vatanperver insanlar olduğu kanaatindeydi. Kendisi*

(212) 27-28 Mayıs 1960! Kurmay subayların planladığı bir darbe. İstanbul'da Şefik Soyuyüce, profesörleri topluyor, bir uçak kaldırıyor ve Ankara'ya getiriyor. Hemen ('Instant') bir anayasa yazdıracak...

(213) Sami Küçük dışında diğer üç kişi idam kararlarını onaylamışlardı. Acuner ve Kuytak, 18 Ekim 1960 gecesi İsmet İnönü ile Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı ve MBK üyelerinin hayat boyu senatörlüklerinin pazarlıklarını yapan kişilerdir.

(214) Etkileseydi, ortalama yaşları 41.5 olan 13 kişi idam kararlarını onaylamazlardı. İdama gönderdikleri 3 kişinin ortalama yaşı 53 idi.

(215) Demokrat Partililerin küçük bir bölümünü yurtdışına göndermek, diğerlerini serbest bırakmak. Bu teklife göre Yassıada olmayacaktı.

aslında daha çok DP yanlısıydı. Adnan Menderes'e karşı sevgi ve hürmeti vardı. Ethem Menderes'e yazdığı mektup da onun işaretidir."

* * *

Olaylar İstanbul'da uçaktan inişten itibaren olmuş. Bazı bakanları dövmüşler, hakaret etmişler.. hava ve deniz subayları. Bunlardan 3-4 tanesini getirttim, yaptıklarının ayıp olduğunu söyledim:

"Eğer siz, kendinizi yiğit sayıyorsanız, bu hareketleri onlar bakan iken yapsaydınız. Şimdi hepsinin eli-kolu bağlı. O şekilde hareket etmeniz Türk Subayının da şerefine uygun değil."

"DP'liler, Yassıada'ya götürüldükten sonra da çok ağır muameleye tabi tutulmuşlar. Ben Yassıada'ya hiç gitmedim..."

* * *

"29 Mayıs 1960 Pazar günü Bakanlar Kurulu toplantı salonunda Komite için sadece 18 kişinin ismini belirledik. Hatta bu liste, ismi olan üyeler tarafından da imzalandı. Fakat bir gün sonra liste 24'e ulaştı. İş bununla da kalmadı. Arkadaşlarını ziyarete gelen her subay, Komite'ye yerleşmenin çarelerini aradı. Bir de baktık ki, sayımız 45'e ulaşmış. Gerçek kurucular birbirleri ile rekabet halindeydiler. Bu yüzden hizip halindeki Komite üyeleri, kendilerine dışardan destek aramaya, adamlarını da içimize sokmaya kalkıştılar."

* * *

"27 Mayıs'tan önce Gürsel'den hemen hemen hiçbir yardım ve destek görmedik. Tek yardımı, gizli örgütümüzü ele vermemekti. Zaman zaman kilit noktalara tayinler konusunda ricalarımız olmuş, bu isteklerimizi hep kulak arkası etmişti. 3 Mayıs'ta bizi yüzüstü bırakıp gitmesi de, bu işe ne derece sarıldığının bir göstergesi oluyordu. Buna rağmen, Orgeneral ihtiyacından, kendisini başımıza getirdik."

"Merhum Cemal Madanoğlu Paşa, Komite'deki bir tartışmada şunları söylemişti:

Yahu arkadaşlar, biz ordu evlerinde ne gördük, ne biliriz? Bırakalım, memleketi İsmet Paşa idare etsin."

* * *

"CHP'nin yoğun propagandası ile Cemal Paşa'yı (216)*tesir altına aldılar. Aslında Cemal Paşa, İsmet Paşaya karşıydı. Hatta sık sık şu görüşleri tekrarlıyordu:*

İsmet Paşa, gerdeğe girecek bir delikanlı gibi iktidar için sabırsızlanıyor."

"Cemal Paşa, CHP propagandası karşısında görüş değiştirdi. Sanıyorum, bana karşı da bir endişeye kapıldı. 'Türkeş, kendisi Nasır olup, beni Necip yapacak. Kendisi diktatör olacak' kuşkusuna düştü."

Demokrat Parti'nin müstafi Kurucusu Ord. Prof. Dr. Fuat Köprülü 4 Haziran 1960 günü Yeni Sabah Gazetesi'ne (Şemsi Kuseyri'ye) bir açıklamada bulunmuştu, damdan düşercesine:

"ATATÜRK'ün Selanik'teki evine bomba koyduranlar Celal Bayar ile Adnan Menderes'tir. İstanbul'da patlak veren 6-7 Eylül olaylarını hazırlatan ve yaptıranlar, yine bunlardır."

5 Haziran (Kurban Bayramı arifesi, 4 gün gazete çıkmayacak) 1960 günü Yeni Sabah'ın manşeti:(217)

> ***Fuat Köprülü 6-7 Eylül Olaylarını açıkladı***
> *Köprülü,*
> *'Hadiseler Fatin Rüştü Zorlu'nun ilhamı ile Menderes ve Gedik tarafından tertiplenmiştir' diyor*
> *ATA'nın Selanik'teki evini Menderes bombalatmış*

Gerisini Türkeş şöyle yazmış:

"Yukarıdaki sözler, basında çok büyük başlıklarla yer aldı. Bunun üzerine, Atina ve Selanik'te, Yunanlı üniversite gençleri, Türkiye aleyhinde gösterilere başladılar. 6-7 Eylül Olayları'nın eski Türk yöneticileri tarafından düzenlenmiş olduğu iddiası, barbarlık şeklinde

(216) Gürsel

(217) Koskoca ordinaryus profesör ve de Yeni Sabah Gazetesi bu gerçekdışı iddianın bu şekilde yayımlanmasının Türkiye'ye kaça mal olacağını hesaplayamamışlar. Yazıklar olsun.

niteleniyordu.[218] *İş büyüdü. Yunan Hükümeti Türkiye'ye bir nota verdi."*

Atina'nın notasında 27 Mayıs'çıları en çok rahatsız eden talep, "Bayar'ı ve Menderes'i bize verin, bu suçtan biz yargılayalım" idi. Bunun üzerine alelacele bir 6-7 Eylül Olayları Dosyası hazırlandı ve 18 Ekim 1960 günü bu dosyanın davası Yassıadada başladı. 24 Ekim günü Coşkun Kırca'nın yalancı şahitliği sonucu, ortaya çıkmayan bir telgrafa dayalı olarak Zorlu'nun Londra'dan nümayiş siparişi verdiği iddiası ile 5 Ocak 1961 tarihinde dava Zorlu ve Menderes'in altışar yıl hapis cezası ile sona erdi. Dava öylesine aceleye gelmiş, yapılan soruşturma öylesine acemice düzenlenmişti ki, muhbir Köprülü, "Sen o tarihte Dışişleri Bakanı olarak sorumluydun" diye (ki, değildi) sanıklığa terfi ederek Yassıada'da aylarca yargılanmıştı. Sonunda beraat etti ve tahliye oldu. Bir gün sonra 6 Ocak 1961) oğlu ve olaylarda DP İstanbul İl Başkanı olan Dr. Orhan Köprülü Kurucu Meclis'e girdi, Gürsel'in on kişilik kontenjanından!

* * *

1959 yılında Elazığ'dan Ankara'ya gelen Türkeş İhtilal Örgütü hakkında şunları yazmış:

"İstanbul'daki örgütün ilk kurucu heyetinde Kurmay Albay Cemal Yıldırım,[219] *Faruk Ateşdağlı, Naci Asutay ve Bekir Ecevit var. Hepsi seçkin kimseler."*

"Ankara ve İstanbul'da gruplar oluşturmuşlar. Henüz planlı çalışmaları yok..."

"Ben Ankara'ya gelince, bunlarla temasım oldu."

"Bunlar Demokrat Parti'yi devirip yerine İsmet Paşa'yı geçirmek istiyorlar... Araştırıyorum, İsmet Paşa ile temasları var.

(218) 1995 yılından sonra bir Amerikan senatörü (D'Amato) sayesinde 'barbarlık' POGROM'a dönüştü.

(219) Tahkikat Komisyonu'nun gözaltına aldırdığı iki kişiden biri. Diğeri Kurtul Altuğ. Gözaltı nedeni sorulan sorulara cevap vermemeleri. Konu: Fısıltı Gazetesi ile Cemal Yıldırım'ın DP aleyhinde iddialar yaydığına ilişkin AKİS'te yayımlanan bir yazı.

***Paşa'nın evine gidip geliyorlar. Damadıyla*(220) *görüşüyorlar. Mesela bunlar Muzaffer Karan, Fikret Kuytak... CHP'nin o tarihte Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal ile de görüşüyorlar.*(221)"**

Türkeş'in 1994 yılında hatırladıkları:

"Bizim Demokrat Parti'ye kızıp, CHP taraftarlığı yapmamız doğru değil... Gizli örgüt toplantılarında daima İsmet Paşa münakaşası var. Halk Partisi münakaşası var. İçimizden bazıları da:

Çankaya'dan Dışkapı'ya kadar karşılıklı elektrik direklerine onar tane Demokrat Partili asmalı ki, memleket düzelsin." diyor.(222)

"Mevcut iktidar da soğukkanlılığını kaybetmiş, Meclis Tahkikat Komisyonları kurulmuş, çok sert tartışmalar oluyor. İsmet Paşa, Meclis'te, ***'Sizi ben de kurtaramayacağım'*** *falan gibi meşhur sözler söylüyor. Vatan Cephesi kuruluyor. Böyle bir hava içerisinde memleket."*(223) (Sayfa 97-98)

* * *

"Bildiride, gençlerin kıyma makinelerinde kıyıldıkları, kıymaların daha sonra tavuk yemi haline getirildiği anlatılıyor." (Sayfa 181)

TÜRKEŞ'İN 7 EYLÜL 1961 TARİHLİ MEKTUBU

"...Yassıada kararları... 15 Eylül 1961'de açıklandı. Bu kararlar açıklanmadan önce gelişmeleri Hindistan'da... takip ediyordum. Yüce Divan çok sert gidiyor, Divan Başkanı da 'Sizi buraya tıkan kuvvet böyle istiyor' diyerek Mahkeme'nin tutumunu belli ediyordu... Yani idam verecekleri anlaşılıyordu... Yeni Delhi Büyükelçimiz Necdet Kent de gelişmeleri takip ediyor ve bana şunları söylüyordu:

(220) AKİS Gazetesi sahibi ve başyazarı Metin Toker.

(221) 27 Mayıs Darbesi'nin en yalın nedeni, gerekçesi işte bu birkaç satırda özetlenmiş.

(222) Kaba hesap üç bin DP'liyi asacak! Çankaya-Dışkapı arası 7 km, yaklaşık 300 direk var, karşılıklı...

(223) Türkeş 1994 yılında 77 yaşında 1959 yılı ile 1960 nisan ayını karıştırıyor.

Aman Beyefendi, mahkemeden idam kararları çıksa bile, bunlar infaz edilmemeli. Arkadaşlarınıza mektup yazın, onları uyarın..."

"...Dönemin Dışişleri Bakanı Selim Sarper'e kısa bir mektup yazıp, yanına da Devlet Başkanı Gürsel'e hitaben kaleme aldığım mektubu iliştirdim. Bu mektubu Dışişleri kuryesi ile yola çıkarttım. Daha sonra takip ettim. Mektuplar yerlerine ulaşmış."(224)

Önemli bir belge olduğu için Türkeş'in 7 Eylül 1961 tarihli mektubunu aşağıda veriyorum:

"Orgeneralim,

Size asla yazmak niyetinde değildim. Fakat bugün memleketin yüksek menfaatleri bakımından bazı hususların dikkatinize sunulması zaruri oldu. Şöyle ki;

Yüksek Adalet Divanı birkaç güne kadar eski iktidar mensupları hakkında hükmünü verecektir. Adaletin hükmüne müdahale etmemek ve daima hürmetkar bulunmak şarttır. Ancak, hükümlerin infazı yurtta mevcut durumun nezaketi göz önüne getirilince ayrıca incelenmeğe değer görülmüştür.

Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği cezalar içinde idam hükümleri mevcut bulunduğu takdirde bunların tadil edilerek hafifletmek cihetine gidilmesi çok faydalı olacaktır."

Çünkü;

A. İdam cezalarının infazı 13 Kasım'dan beri atılan çok hatalı adımlar dolayısı ile memlekette meydana gelmiş olan huzursuzluğu daha çok artıracaktır.

B. Ölüm cezalarının infazı, yurt dışında Milletimiz ve Devletimiz aleyhinde tepkilere yol açacaktır.

---

(224) Türkeş ile 23 Kasım 1961 tarihinde Yeni Delhi'de tanıştım. Uzun uzun konuştuk. Bu mektubu gösterdi. 7 Eylül günü kurye ile gönderildiğini ve 8 Eylül günü Ankara'ya ulaştığını anlattı. O tarihte Kurucu Meclis'in tatile çıkarıldığını bilmiyormuş.

C. Ölüm cezalarının infazı halinde, Milletimizi bölen kin ve garaz duyguları şiddetlenecek ve 27 Mayıs'ın amacı olan Milli Birlik ruhunun geliştirilmesi güçleşecektir.

Ç. Yukarıda sıralanan mahzurlarına karşılık, cezaların infazı ile memlekette sağlanacak hiçbir fayda yoktur.

Esasen siyasi suçlardan dolayı ölüm cezaları verilmesi bugünün insanlık duygularına uymamaktadır.

Buraya kadar sıralanan mütalaalara ilaveten hukuk bakımından da şu hususların incelenmesi lüzumludur.

I. Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam kararlarının nihai incelenmesi, bununla ilgili kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tek meşru yasama organı bulunan 27 Mayıs Milli Birlik Komitesi'ne ait idi.

II. Bugün ise, yasama organı yalnız başına 13 Kasım Komitesi değil, Temsilciler Meclisi ile birlikte Komite'den meydana gelen Kurucu Meclis'tir.

III. Türk Anayasası'na göre, idam hükümlerinin nihai incelenmesi yasama organlarına aittir. Şu halde, bugün Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam kararlarının yalnız 13 Kasım Komitesi'nce incelenmesi hukuki ve meşru olamaz.

Aksi halde, millet ve tarih önünde sorumlu olacağınızı hatırlatırım.

Saygılarımla,
Alparslan TÜRKEŞ
7 Eylül 1961[225]

(225) Türkeş, bu mektubu yazdığı 7 Eylül günü, Kurucu Meclis'in 4 Eylül'de tatile çıktığını bilmediğini, 23 Kasım 1961'de Yeni Delhi'de bana söylemişti.

Sıtkı Ulay. (d. 1907, İstanbul, Türkiye-ö. 14 Haziran 1997, Ankara, Türkiye), Türk siyasetçi.

Harp Okulu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Mısır ihtilali sırasında Kahire'de ateşemiliter olarak bulunmuştur. Tuğgeneral olarak Harp Okulu Komutanı iken darbe hareketine katılmış ve Çankaya Köşkünü kuşatmıştır.

Milli Birlik Komitesi Üyeliği (27 Mayıs 1960-25 Ekim 1961), Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyeliği (25 Ekim 1961-İstifa: 11 Aralık 1966) ile Ulaştırma ve Devlet Bakanlıkları yapmıştır. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

Ulay, Sıtkı: ***Harbiye Silah Başına,*** 1968

"27 Mayıs'ın getirdiği geniş fikir, söz ve yazı hürriyetleri ışığında aradan henüz 8 sene dahi geçmeden, sorumlu-sorumsuz herkes kendi açısından gördükleri ile işittiklerini ve başına gelenleri yazı ve hatıraları ile yorumladı." (Önsöz'in birinci cümlesi. Sayfa 5)

"Biz askeriz, iktisat profesörü değiliz. Fakat hiç olmazsa... DP'nin zavallı iktisadi durumuna hep beraber kısaca bir göz atınca, acınacak ve ağlanacak halini görmemek için zannederim ki profesör olmaya lüzum kalmıyor. O, DP ki, daha 1958 yılında mali iflasa ve itibarsızlığa düşmemiş miydi?(226) *O sene dışarda 240 milyon dolar* ***dolandırılmak,*** *doları 2.8'den 9 liraya çıkarmak... 1959'da tam bir enflasyon içine düşmemiş miydi?*(227) *Daha o zaman 700 milyonu bulan dış borçların...*(228) *İthalat, ihracat açığı her sene görülmedik kalkınma*

(226) Düşmemişti. 359 milyon dolar nakit kredi almış, 400 milyon dolar birikmiş ithalat borcu da 1961 sonrasına ertelenmişti. Bkz Ekonomi Eki.

(227) 1958: % 15.5, 1959: % 19.8, 1960: % 5.4. İtahalatta devalüasyon % 221.

(228) Bu rakam da yanlış. 1950 dış borç: 916 milyon dolar. 1960 dış borç 1 milyar 38 milyon dolar.

ölçüsü gibi mütemadiyen artmıyor muydu?(229) ***Amerika gezisinden eller boş dönülünce; doğruyu söyleyip, Başbakan tarafından Dünya Bankası Müdürü Türkiye'den kovulunca***(230) ***bu defa da Sovyetler Birliği'ne avuç açma planı ve gezisi hazırlanmamış mıydı?***(231)*"*

"Belki bir vatandaş çıkıp da, 'Peki bunların çoğunu neden 27 Mayıs'ta mahkum edemediniz?'diyecektir. Evet ***maalesef bir çoğunu mahkum edemedik.***(232)*"* (Sayfa 25-26)

"KIBRIS KONUSU VE GÖRÜŞ YETERSİZLİĞİ"

"1960-61. Milli Birlik devrinde Kıbrıs konusu daima sükunetli kalmış...önemli bir hadise çıkarılmasından Yunanistan da Makarios da çekinmiştir... Ancak bu arada gerek Milli Birlik Komitesi gerekse onun Hükümetleri Kıbrıs'a mutad olan maddi yardımlar dışında çeşitli kanallardan deniz yolu ile Kıbrıs mücahitleri teşkilatına cephane ve silah yardımlarını arttırmış...(233)

---

(229) Tabii artıyordu. İthalat % 90 oranda ham madde ve yatırım maddelerinden oluşuyordu. İhracat ise geleneksel tarım ürünlerinden. İşte onun için de uygun koşullarda dış borç gerekiyordu, ki yatırımlar tamamlansın. Örneğin enerji yatırımları (barajlar-termik santraller), limanlar, yollar, çimento fabrikaları vd.

(230) Müdür değil, temsilci. Kovulma tarihi 16 Şubat 1954. Menderes'in ABD gezisi, Mayıs 1954. Bkz. Dünya Bankası Olayı 1954, Ekonomi Eki.

(231) Moskova ziyaretinin tarihi 15 Temmuz 1960. 1960 yılında, 27 Mayıs öncesi Türkiye'de kesinleşmiş ABD yatırımları: ATAŞ: 150 milyon dolar, TÜPRAŞ (İPRAŞ) 100 milyon dolar, ERDEMİR 300 milyon dolar.

(232) Harp Okulu'nda 1, Yassıada'da 9 kişi ölmüştü. İmralı'da 3 kişiyi asılmıştı. Başta Bayar olmak üzere yüzlerce DP milletvekili ve üst düzey komutanlar yıllarca cezaevinde yatmışlardı. Hala daha "Maalesef" diyor. Doğru. Egesel 227 idam talep etmişti! Bkz. Mehmet Arif Demirer, ***Hasan Polatkan Konuşuyor,*** sayfa 104 (Egesel ile Söyleşi)

(233) Tam tersi, durdurmuştur. Kıbrıs'a Emin Dırvana diye yarbay emeklisi bir büyükelçi göndermişti. Bkz. Denktaş'ın bu konuda yazdıkları, 6 Eylül 1955 Olayları ve Kıbrıs Eki

"Esasında Milli Birlikçiler, Londra ve Zürih Antlaşmalarının sakatlığını ve bir fiyasko ile sonuçlanacağını... öğrenmişler, 650 kişilik bir kuvvetin orada sembolik bir kıta olmaktan ileri gidemeyeceğini aralarında konuşmuşlardı...(234) *Esasen bu Kıbrıs meselesi ilk çıktığında Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu fazla üzerine düşmemiş, Kıbrıs'ın bize verileceğine inanmamış, hatta bir yakınına, 'Biz aldanıyoruz' diyebilmişti...*(235) *Evvela Ada'nın tümünü istemişler, sonra da 'Ya Taksim, Ya Ölüm'ü ortaya atmışlar,*(236) *fakat maalesef onu da tahakkuk ettiremeyerek İstanbul'da 6-7 Eylül Olayları'na sebebiyet vermişlerdir.*(237) *Bu sebeple tutulan politkanın bize Yavru Vatan Kıbrıs'ı getireceğine kimse inanmıyordu."* (Sayfa 37-39)

Sıtkı Ulay, anılarında 21 Mayıs 1961 Harp Okulu öğrencileri yürüyüşünün kendiliğinden oluştuğunu, okul komutanı olarak kendisinin olaya daha sonra dahil olduğunu anlatıyor. Ayrıca 27 Mayıs örgütüne Okul Komutanı olarak bu yürüyüşten sonra katıldığı bilgisini veriyor.

"İhtilalde CHP'nin hiç hissesi yoktur, demek hem bana yakışmaz, hem de gören gözler önünde makulat (akla uygun anlamında kullanmış) *olmaz.* ***CHP'nin bu ihtilali çabuklaştırmakta elbette ki bir yardımı olmuştur."***

Sıtkı Ulay 18 Ekim 1960 günü Milli Birlik Komitesi'nden istifa etmiştir. İstifa gerekçesi:

"...selahiyetli bir Kurucu İnkılap Meclisi'nin tahakkuku yoluna sokulmasını...teklifim gerekli ve lüzumlu bulunmazsa...Hükümet ve Komite vazifelerimden istifamın kabulüne..."

Üç gün sonra görüştüğü Gürsel istifayı kabul etmemiş ve Sıtkı Ulay'dan bir istekte bulunmuştur:

"...senden ricam şu Kurucu Meclis'in nasıl olacağı, kimlerin buraya getirilecekleri, nasıl seçileceklerine dair bir etüt ve hazırlık yap. Acele etme, birkaç hafta çalış." (Sayfa 155)

---

(234) Kanlı Noel'in (21 Aralık 1963) faturasını da Zorlu'ya kesiyor.

(235) Kıbrıs ve Zorlu konusunu da İNSAFSIZCA 180 derece çarpıtıyor. Kim bu? 'Bir Yakını' belli değil.

(236) Bu, 1958 yılı ortalarında güncel bir slogan idi.

(237) 6 Eylül Olayları'nın yılı 1955 idi.

Gürsel, 31 Ekim günü Kurucu Meclis Anayasası'nın 20 gün içinde hazırlaması için bir yazı ile Turhan Feyzioğlu'nu görevlendirmiştir. Feyzioğlu'nun hazırladığı taslak, ufak tefek değişikliklerle kabul edilmiş ve 157 sayılı yasa 12 Aralık 1960 günü MBK tarafından onaylanmıştır. Sıtkı Ulay'ın çalışmaları da havada kalmıştır. Bu küçük olay MBK içinde olup bitenlere bir örnektir.

"Bu sıralarda cuntalara birleştiren ve Ordu bütünlüğünü bozmamak için kurulan Silahlı Kuvvetler Birliği (SKB) temsilcilerinden bir grup Mümessiler Heyeti, benim riyasetimde Komite ile birlikte yaptıkları bir toplantıda ***27 Mayıs'ın gaye ve hedefini zedelememek için, 27 Mayıs'ın esas sahibi olarak***(238) ***mahkeme kararları ile oynanmasını istemediklerini... mahkeme kararlarının aynen tasdikinin daha uygun, yerinde ve huzuru sağlayacak..."***

Mahkeme Kararlarını Kurucu Meclis'in tasdik etmesi söz konusu olmuyor. (Sayfa 219) O, nasıl olsa 4 Eylül günü aradan çıkarılmış, tatile gönderilmiş...

Sıtkı Ulay, 235-237. sayfalarda *"Bize Göre"* başlığı altında MBK'nın hatalarını sıralıyor. Şunları az yaptık, tam yapmalıydık gibi. Son cümlesi:

"Geri kalacak hata ve sevap mukayesesi, ***zamanla*** *elbette ki büyük milletin olacaktır."*

"Elli iki yıl sonra, 2012 yılında, o zamanın geldiği kanısındayım."

Sadık Göksu'nun derlediği ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs***'tan alıntılar: (1992)

"27 Mayıs, ne Milli Birliğin, ne gençliğin, ne profesörlerin ne de ordunun önceden hazırladığı bir hareket değildir. 27 Mayıs'ın banisi, yaratıcısı, Demokrat Parti'nin 1957 seçimlerinden sonraki iktidarı, hükümetleri ve başlarıdır." (Sayfa 150)

"...27 Mayıs olayının banisi ve yaratıcısı kimse değil, Demokrat Parti'nin azıtan bazı ileri gelenleridir ve olanlar olmuştur. Allah iktidarları benzerlerinden korusun. Biz isterdik ki, keşke 3 idam da

(238) 27 Mayıs'ın esas sahibi ne demek?

olmasa idi. Ama o günkü hava içinde[239] *bilmem ki, Meclis acaba göreve devam edebilecek miydi?* ***Çünkü bir gerçek var ki, son anda kudret bizim elimizden çıkmış, mahkeme kararlarını aynen tatbikte kararlı güçlere kaymıştı.***" (Sayfa 152)

Sıtkı Ulay'ın, vefatından bir yıl önce, 1996 yılında, ikinci kitabı yayımlanmış: ***Giderayak***

Sıtkı Ulay, ***Giderayak***'ı 88 yaşında yazmış. Üslup ilk kitabından çok farklı., yumuşak, olgun.

1946 yılında Samsun'da görevde iken, *"O zamanki NATO talimatına göre..."* diye başlayan cümlesinde, 1946 yılında NATO varmış, biz de üyesi imişiz gibi yanlış bir anlamaya yol açan cümlesi dışında maddi hata yok. Bu bence takdir edilmesi gereken bir husus. (Sayfa 33)

"2. Dünya Harbinden çıkılmış, harp yüzünden iktisadi durum bozulmuş ve hiçbir yerden tank, uçak alınamıyor,silahlı kuvvetlerin modern ve teknik malzemesi yok...harp yok artık diye ordunun ihmal edilmesi endişelerini taşıyorduk. Nitekim bir müddet sonra Rusların; Kars, Ardahan arzuları ortaya çıktı. " (Sayfa 35)

"...ihtilalden 10-15 gün önce Ankara Palas'ta Fatin Rüştü Bey'in verdiği bir ziyafette iyi Türkçe bilen Amerikan Ataşemiliteri bana 'Bir şeyler olacağını biliyorum. Acaba bunun tarihini sizden öğrenebilir miyim?' demişti." (Sayfa 57)

"Milli Birlik Komitesi'nin bazı eski arkadaşları ihtilal esnasında şurada burada bulunmaları dolayısı ile o esnada Komite'ye alınamamışlardı. Alınamayanların başında o zaman Kore'de bulunan Kurmay Albay Talat Aydemir geliyordu... Sezai Okan'ın sınıf veya çok yakın arkadaşı idi." (Sayfa 66)

"...Demokrat Parti milletvekillerinin tümünün suçlu görülüp tutuklanmalarına pek gerek yoktu... Fakat o günün anayasa ve hukuk bilginleri, 'Bu hukuken mümkün değildir. Siz suçlu-sussuz ayıramazsınız' deyince akan sular durmuştur." (Sayfa 69)

(239) O hava için Bkz. Talat Turhan'ın Silahlı Kuvvetler Birliği hakkında yazdıkları.

Sıtkı Ulay, *"BANA GÖRE HATALARIMIZ"* başlığı altında DP'nin kapatılmasının önlenmemesini, tüm DP milletvekillerinin Yassıada'da yargılanmalarını, Yüksek Adalet Divanı'nda askeri hakim bulunmasını, 'Kuyruklar' gibi sözcüklere izin verilmesini, DP ile ilgili hatalar olarak hatırlamış. Sonsöz'ünü aynen veriyor ve büyük ölçüde katılıyorum:

"1. Bütün dünyanın takdir ettiği büyük ATA'dan canınız pahasına da olsa hiç ayrılmayın.

2. Batı aleminin çağdaş medeniyet zincirinden asla kopmayın.(240)

3. Dünyayı parmağında oynatan Amerika'yı solcu da olsanız karşınıza almayın.

4. Din savaşları diye çökertilen Osmanlı İmparatorluğu'nun akıbetine uğramayın.

5. Mukaddes İslam dinini kalbinizde yaşatıp asla siyasete sokup kirletmeyin.(241)

6. Daha uzun yıllar tehlikeli komşularımıza karşı kuvvetli bir ordu bulundurmayı ihmal etmeyin, hatta atoma karşı.

7. Yarınlar için Amerika'nın ve Batı'nın Ortadoğu'da büyük bir hareketi var. Şimdi onu söyleyemem, bekleyin." (Sayfa 98)

Giderayak, 61 yaşında yazdığı ilk kitabından çok farklı demiştim. Bunun en önemli örneği:

"27 MAYIS OLMALI MI İDİ? GEREKLİ Mİ İDİ?

Bu soruya cevabım elbette Hayır olacaktır." (Sayfa 79)

Ahmet Yıldız'dan çok farklı bir görüş.

---

(240) AB'ye yamanın, demiyor.

(241) Kitap 1995 yılında yazılmış. Refah Partisi'nin yerel yönetimleri büyük ölçüde kazandığı 1994 seçimlerinden bir yıl sonra, genel seçimde birinci parti olduğu yıl. Acaba 2011 yılında AKP'nin % 50 ile üçüncü kez tek başına iktidara geleceğini düşünür müydü?

Ahmet Yıldız (d. 1921 Sürmene-(Köprübaşı)-(ö. 2 Eylül 2009 İstanbul), Türk asker ve siyasetçi.

27 Mayıs darbesine Kurmay Binbaşı olarak fiilen katılmış, darbeden sonra Kurmay Albay rütbesiyle Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde bulunmuştur.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen miletvekilleri ile kurulan T.B.M.M. 12. Dönem, 25 Ekim 1961'de toplanarak askeri rejime ve dolayısıyla Milli Birlik Komitesi'ne son vermesiyle Cumhuriyet Senatosu'na diğer Milli Birlik Komitesi üyeleri ile birlikte kayd-ı hayat şartıyla üye olmuştur. Daha sonra Halkevleri Genel Başkanlığı'na seçilmiştir.

Ahmet Yıldız; Sadık Göksu tarafından derlenen ve Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** belgeselini eleştiren ***DARBELER 'DEMİRKIRAT'LAR VE 27 MAYIS*** başlıklı kitaba bir makale ile katkı sağlamıştır:

TV'de 'Demirkırat' Yanılsaması[242] Üzerine 27 MAYIS DEVRİMİ VE ASKERSEL DARBELER.

Giriş

"DEMİRKIRAT adlı Belgesel nedeni ile, tarihimizin çok önemli, hatta siyasal yörüngemizin nirengi noktalarından biri, günümüz ve geleceğimiz için de büyük dersler alınabilecek olgularından olan 27 Mayıs Devrimi'nin gerçekleştirilmesinin 32. yılında, konunun kamuoyu önünde, tartışmaya açılması çok yerinde bir girişimdir...Bir tarihsel saptırıcılığa araç edilen Belgesel'in belleğini yitirmemiş her sağduyulu insanı isyan ettirdiğine tanık oldum." (Sayfa 21)

"Ben her türlü askersel karışıma karşıyım.[243]" (Sayfa 39)

(242) Yanlış algılama

(243) 1943 yılında teğmen iken gizli ihtilal örgütüne üye olmuş, and içmişti.

"...evindeki kalabalık komutanlar toplantısında, karşıtlığını en açık biçimde ortaya koyan bir kimse olarak, sorumluluğunu paylaştığım ÜÇ idam cezasının onayını çok kötü bir karar sayıyorum. MBK'nin savunulması en zor kararının haklılığını değil, zorunluluğunu belirtmek isterim...Karar daha kötü olguları önleme için alınmış kötü bir karardı... Talat Aydemir Cuntası (TÜM KOMUTANLARLA BİRLİKTE) Yassıada'daki tüm subaylara, 'MBK idamları onaylamazsa, hepsini kurşuna dizmek için' and içirmişti...[244]*"* (Sayfa 43-44)

Gerçekten uzlaşma isteniyorsa:

"DP'liler, onların yandaşları ve kalıtımcıları, işledikleri çok ağır suçları yadsıma (güneşi balçıkla sıvama) gibi çabalar yerine onları kabul edip pişman olduklarını, bir kez daha öyle davranmama kararlılığında bulunduklarını...

Askerler ya da darbeci durumunda olabilecekler de 'Biricik çözüm haline getirilen 27 Mayıs'taki idamların yapılmasının hata olduğunu... çok zorunlu ve ülke önlenemeyecek bir çekince karşısında kalmadıkça[245]*, asıl görevlerine bağlı kalmaya inandıklarını' vurgulayarak belirtmelidirler."* (Sayfa 49-50)

"27 Mayıs'ı ABD düzenledi. Hatta Menderes'in son politikalarından rahatsız olduğu için ondan kurtulmak istedi, türünden kargaların bile gülemeyecekleri yakıştırmalar, bir çok kez yalanlandığı halde, hala da yinelenebiliyor." (Sayfa 51)

"27 Mayıs; başta ***Muhalefet ve Basın*** *olmak üzere,* ***Aydınların ve Gençlerin istem ve tepkileri ile oluşan özlemleri gerçekleştirme sözü vermesiyle,*** *ortaya atılan subayların, bir bölük askerlerden de yararlanarak gerçekleştirdikleri ve* ***Güvencesini de Halkın uyanık bekçiliğinden bekleyen bir ihtilaldir.***[246]*"* (Sayfa 52)

---

(244) 15 Eylül 1961 tarihinde 27 Mayıs darbesi'nin Türkiye'yi getirdiği kaosun tanımıdır.

(245) Kalırsa?

(246) **27 Mayıs'ın bence en güzel tanımı bu itiraftır.** Ancak bir hususu açıklamak gerek. 'Halk' sözcüğü 'Halk Partililer' anlamında algılanmalıdır.

Ahmet Yıldız daha sonra bu kitaba verdiği makaleyi genişleterek aşağıda irdelediğim kitabı yayımlamıştır:

İhtilalin içinden Anılar, Değerlendirmeler, 2001

"27 Mayıs'tan çok önce, teğmenliğimden itibaren, ihtilalci girişimlerle ilişkisi olan, birbiri ardınca kurulan gizli örgütlerde çalışan, ihtilal gizli örgüt konumunu ve tavır değiştirmelerini yaşamış bir kimse olmama karşın olayları tümelci bir bağlam içinde, eksiksiz yansıtma gibi bir savı da olmadan, salt yerindelikli değerlendirmelerle yararlı dersler edinilmesine yardımcı saydığım ve ancak çok sınırlı sayıda olaylara ve düşüncelere değinmekle yetineceğim."

Makalenin son bölümünün başlığı:

SAYMAKLA BİTMEYEN BÜYÜK İHANETLER

"DP İktidarı, yukarıda değindiğimiz olumsuzluklardan ve vahim hatalarından başka;

- *İşletilen toprakları iki katına çıkardığı (Toprak rezervlerini tükettiği),*(247)
- *1952-53 yıllarının bol ürünlerini, Merkez Bankası'ndaki dövizleri tükettiği,*(248)
- *Altınlarımızı yabancılara rehin verdiği,*(249)
- *Kore topraklarına gömülen çocuklarımızın sağladıkları büyük avantajları kullanmasına rağmen 16 yılda*(250) *Yunanistan'ın ulusal*

(247) Türkiye 1949 yılında açtı. DP, boş duran toprakları tarıma kazandırmıştır. Topraksız çiftçiye ekip biçebileceği toprak vermiştir. Milletin karnı doymuştur.
Şu rakamları TUİK yayınlarında bulabilirsiniz:
Buğday üretimi:
1949: 2 517 bin ton (Kurak bir yıl) Türkiye aç. Nüfus 21 milyon
1950: 3 872 bin ton
1960: 8 450 bin ton. Türkiye'nin karnı doymuş. Nüfus 28 milyon

(248) 14 Mayıs 1950'de Merkez Bankası'nda döviz rezervi YOKTU!

(249) Rehin edilen altınlar karşılığında sağlanan kredilerle yatırım yapılmıştı. Bkz. Ekonomi Eki.

(250) 16 yıl ?

gelirden kişi başına düşen payı 65 dolardan 325 dolara çıkarmasına karşın, bizimkini 157 dolardan 179 dolara ancak çıkarabilen ve karşılığında da ağır borç bırakan batakçı politikası sonucu.(251)"

- *4.8.1958'de ATATÜRKçü dış politikayı uyduluğa dönüştüren,*
- *T.C.'ni başkalarının ileri karakolu yapmakla övünen,*(252)
- *Bandung Konferası'nda ezilen ve sömürülen halklara karşı emperyalistlerin avukatlığını yapan,*(253)
- *Kendi Ulusal Emniyet Örgütü'nü CIA güdümüne sokan,*(254) *bir diplomasi T.C.'nin insanlık tarihinin onur sayfalarındaki yerini lekeleyen bir iktidardı. 27 Mayıs'ın yerle bir ettiği ve şimdi söz konusu olan bu ayıba son vermek çok mu kötü oldu?*(255)

Ahmet Yıldız'ın 2001 yılında, 80 yaşında iken, yazdığı bu kitapta "*teğmenliğinden itibaren ihtilalci girşimlerle ilgisi*" hakkında şu bilgi var:

"*...askerlik yaşamımın ilk yıllarında Sarıkamış'ta... üç ihtilalci kurmay binbaşının karşısında buldum kendimi.* (Yıl: 1943, Rütbe: Teğmen) *Doğu Emniyet Başmüfettişi Necip San... Ordu İkmal Şubesi Müdürü Cemal Tural...*(256) *bana yönelttikleri soruları yanıtladıktan sonra, masa üzerine konan Kuran, bayrak ve tabanca üzerine elimi koyarak and içtim. Artık ihtilal örgütü üyesi olmuştum...* (Sayfa 152)

(251) Devir alınan dış borç 916 milyon dolar. Devir edilen dış borç 1 milyar 38 milyon dolar. Bkz. Ekonomi Eki.

(252) ? Bu iddianın kaynağı ya da belgesi yoktur.

(253) Bandung'da Zorlu, Sonuç Bildirisi'ne "Her türlü emperyalizme karşıyız" ifadesini koydurmuş ve Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan Başbakanlarının saygınlığını kazanmıştır. Bkz. ***Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği***

(254) ? Bu iddianın da belgesi ve kaynağı meçhuldür.

(255) Ortada bir ayıp yoktu. Evet, 27 Mayıs çok kötü oldu. Kıyma makinelerinden geçirilen gençlerle başlayarak Türk Milleti'ne elli yıldır yanlış ve kirli bilgiler verdi.

(256) Üçüncü kişi Muhtar Ataç

Ahmet Yıldız bu olaya bir defa daha değiniyor, muhtemelen 1959 yılında Cemal Tural ile konuşurken kendisine söylediğini yazdığı şu sözleri ile: (Sayfa 164)

"Gidişin çok kötü olduğunu, o binbaşı ben teğmen iken ihtilal örgütü için yaptığımız görüşme..."

Bu beyanları ile Ahmet Yıldız'ın daha teğmen iken, 2. Dünya Savaşı esnasında, İsmet İnönü'nün en katı Tek Parti döneminde ve İsmet İnönü'ye karşı bir ihtilal örgütü üyesi olduğunu öğrenmiş oluyoruz.

Bir sonraki sayfada bir başka itiraf daha var, Gürsel'den Sadi Koçaş aracılığı ile yeşil ışık alındıktan sonra: (Sayfa 165)

"İhtilal tarihi ve eylemsel aşamaya ilişkin kesin karar alınmıştı. İhtilal tarihi için kararın saptanmasının dayandırılacak varsayım, özetle:

'Ya seçimlerde çıkacak kötü olaylar ortamında ya da büyük bunalım yaratacak siyasal olaylar meydana gelince ihtilale kalkışılmalı'(257) *biçiminde idi.* ***1960 NİSAN'IN SONLARINDA ÖYLE BİR ORTAM OLUŞMUŞTU."***

Sarıkamış'ta binbaşı Tural, ihtilaci teğmen Yıldız'a "tüm sorunların baş sorumlusu kim?" diye sorduğunda, teğmenin cevabı:

"Kuşkusuz İnönü...kişiliğine, tarihi konumuna saygılı davranarak onu etkisizleştirmeliyiz."

Ahmet Yıldız'ın Demokrat Parti'ye bakış açısı 1952'den sonra değişmeye başlamıştır:

"Gerçi, 1950 seçimlerinden sonra bir süre DP iktidarından olumlu beklentilerimiz vardı. Bu nedenle 3-4 yıl ihtilal filan düşünmeden kendimi tümüyle meslekte ilerleme çalışmalarına vermiştim. Fakat liberal kapitalizmi (hem de alaturkasını) kutsayan ve devletçiliği de boy hedefi seçen Menderes ekibinin 1952 Eylülünden sonra CHP'den

(257) Yeşilhisar'da 'büyük bunalım' yaratacak siyasal olaylar oluşturulmuştu. Bkz. Yeşilhisar Eki.

de daha devletçi uygulamalara yönelmesi(258) *ile beliren eleştiriler beni de etkilemeye başladı. Bende bir takım tepkiler filizlenmekte idi."*(259)

Ahmet Yıldız, Demokrat Parti ile ilgili eleştirilerini kitabının **'Demokrat Parti Demokrasiden Sapıyor'** başlıklı dördüncü bölümünde sıralamış. (Sayfa 88-138)

Bunların alt başlıklarını kitaptaki sıraya göre veriyorum:

- 1954 seçimlerinden sonra Kırşehir'in ilçe, Adıyaman'ın il olması. Devlet memurları ile yargıç ve savcıların emekliliklerine ilişkin yasal düzenlemeler.
- Hürriyet Partisi'nin kurulması.
- 6 -7 Eylül.
- Artan Baskılar.
- Örtülü Ödenek.
- Devlet Sırları ABD'ye Sızdırılıyor.
- Vatan Cephesi Dramı.
- Topkapı Olayları.
- Kayseri Yeşilhisar Olayı.
- DP'nin Gericiliği. Besleme Basın.
- 212 Sayılı Yasa.
- 1955 DP Kongresi.
- DP'nin Son Dönemleri.
- 27 Mayıs'a Doğru.
- Beyazıt'a Gidiyorum.
- 29 Nisan'daki Sindirme Girişimleri. 30 Nisan Günü Beyazıt Meydanı.
- Ankara Olayları. Harp Okulu'nun Yürüyüşü.

---

(258) Menderes Hükümeti 1952 yılında henüz yatırımlara başlamamıştı. Hazırlık yapılıyordu. Yakın hedefte 13 şeker ve 19 çimento fabrikası yatırımı vardı. Altyapı (yol, liman) ve enerji yatırımlarına (baraj ve termik santral) da henüz başlanmamıştı. Eylül 1952'de belirgin bir dönemeç yoktur.

(259) Teğmenlik günlerinde ettiği yemini hatırladı?

- TBMM'de Son Oturum. "İhtilali Siz Hazırlıyorsunuz".
- Eskişehir ve Son.

Bunlardan sadece 6 Eylül 1955 Olayları ile Yeşilhisar Olayları hakkında yazdıklarını inceleyeceğim.

6 Eylül 1955 Olayları hakkında Ahmet Yıldız'dan alıntı: (Sayfa 93)

*O utanç verici olayı açıklamak için **en yalanlanamaz kaynak olan Yüksek Adalet Divanı tutanaklarından alıntıları sunuyorum:***(260)

Divan, olayı ve sanıkları dinledikten sonra;

Londra'daki Konferansı düzenlemede görevli F.R. Zorlu'nun Başbakana çektiği telgrafta: Ancak bizim haklarımızda ne derece-ye kadar ısrar edeceğimiz hususunda kararsızlık içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu kararsızlığı <u>EYLEMLİ</u> davranarak gidermek gerekir. Sizin bu hususta vereceğiniz buyruğun yararlı olacağını saygıyla sunarım. Yani buyruğunuzla <u>EYLEME</u> geçilirse iyi olur...'

"Menderes ile Zorlu arasındaki telefon konuşmasındaki Türk Hükümeti'nin tezini kuvvetlendirmek amacı ile İstanbul'da hatta İzmir'de, önceden çizilmiş sınırlar içinde, gösteri yapılmasının yararlı olacağı...

Düzenleme için, Vali Gökay'ın da bulunduğu toplantıda, Menderes'in bu isteğine vali itiraz ediyor. Gösterilerin önceden çizilen sınırlar içinde bulundurulmasının sağlanmasının başarısızlığa uğraması halinde, ulusal felakete yol açacağı...

O zamanki Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü(261) *tanık olarak konuştuğu Yüksek Soruşturma Kurulu'nda olayı Menderes ve Zorlu'nun düzenleyip ortaya koyduklarını söyler...*(262)*"*

---

(260) **En güvenilmez kaynağa başvuruyor. Ancak sözde alıntı yaparken metni artniyetlice değiştiriyor ve iki kez 'EYLEM' sözcüğünü ekliyor. Tutanakta böyle bir sözcük yok.**

(261) Köprülü 6 Eylül 1955 tarihinde başbakan yardımcısı. Dışişleri Bakan vekili Menderes.

(262) Bkz. Uzun Dipnot No 14

Ahmet Yıldız Yeşilhisar olaylarını 180 derece çarpıtmıştır. Önemi nedeniyle bu olaylar hakkında yazdıklarını ve gerçekleri ayrı bir Yeşilhisar Eki olarak veriyorum.

Yeşilhisar Olayları, Türkiye'yi 1960 yılı mart ayında içinde bulunduğu seçim ortamından çıkarmış ve iki ayda 27 Mayıs'a sürüklemiştir.

27 MAYIS'I YAPANLARIN YAKINLARI - YARDIMCILARI

1. Necip San (d. 1906 Siirt Türkiye), Türk bürokrat.

1922'de Harp Okulu'nu bitirdi. 1948'de Albay oldu. 1957'de Askeri Müze Müdürlüğünde bulundu. 1960'da Emniyet Genel Müdürlüğü yaptı. Emniyet Genel Müdürlüğü görevinde iken 2 Kasım 1961 tarihinde Başbakanlık Müsteşarlığına tayin oldu. 23 Mart 1962 tarihine kadar bu görevde bulundu.

Kurucu Meclis Milli Birlik Komitesi Temsilciliği (6 Ocak 1961-15 Ekim 1961) yapmıştır.

1943 yılında Cemal Tural ve Ahmet Yıldız ile gizli ihtilal örgütü kurmuştur.

Herhangi bir yayınına rastlanmamıştır.

* * *

2. Orgeneral Faruk Güventürk-9 Subay'dan biri, 1957 yılında Komite'nin başı

Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** kitabından alıntılar (1991)

"Bir gün bana dedi ki,

Binbaşım, bu devletin gidişini nasıl görüyorsunuz... Ben de beğenmiyorum."

... böylece birbirimize yaklaştık Dündar (Seyhan) *ile...*

'Binbaşım beraber bir teşkilat kuralım...'

Biz kendi aramızda üye yazmaya başladık. Yanımda oturan Nuri Hazer'i kaydettim. Kore'den pilotum Suphi Gürsoytrak'ı yazdım. Orhan Erkanlı'yı yazdık. Ve cemiyeti kurduk, yavaş yavaş... Ben o zaman açıkladım: Arkadaşlar, kurduğumuz bu cemiyet... bir ihtilal cemiyetidir... Herkes söz aldı ve yemin ettik orada." (Sayfa 116, 118)

"Arkadaşlar, bir lider bulamıyoruz. Bize yakınlığı ile tanınan bir Milli Savunma Bakanı var. Bu bakana birimiz teklif edelim... Ben başkanınız olduğuma göre, bana düşecek (teklif etmek). *Ben bu ihtilalin başkanıyım. Muvaffak olmazsak evvela ben asılacağım... Girdim içeriye,* (Tarih: 24 Aralık 1957) *'Efendim, ben size Silahlı Kuvvetler konusunda bir maruzatta bulunacağım. Siz Silahlı Kuvvetlere çok yakınsınız. Biz de sizi çok severiz... Gelin bize şef olun, lider olun. Biz, bu iktidarı devirmek istiyoruz."*

"Faruk Bey, çok haklısınız. Her şeyde haklısınız. Fakat ben bir kasaba avukatıyım. Benim karakterim buna müsait değildir. O bakımdan siz isterseniz yapın.(263)**"** (Sayfa 142)

"Çıktım yukarıya. Baktım, bir askeri hakim, okul kumandanı ve albay oturuyorlar. Hakim, 'Yarbayım...sizi, Anayasayı ihlal, orduyu isyana teşvik ve taklib-i hükümet suçundan tevkif ediyoruz.' Ben de boş bulundum...'Bunun sonu ne olur?, 'Eğer ispat edilirse idamdır' dedi. O halde mesele yok' dedim." (Sayfa 144)

"Hakim Ali Hikmet Paşa... yahu hep Samet'in (Muhbir Samet Kuşçu) *peşine takılmışsınız, gidiyorsunuz. Nedir bu?' Dedim ki, Paşam, ben hiç vagon olmamış bir insanım. Ben hep lokomotif yaşamışım. Böyle bir şey yok. Olsaydı onun lokomotifi ben olurdum...bu ifademi akşamüstü Celal Bayar'a okuduğu zaman demiş* (Bayar) *ki, 'Ben komiteciyim. Bunu sıkıştırın, söyletin. Ve ben 115 gün yattım orada. Celal Bayar, ısrarla, 'Hayır, lider odur, söyletin' diyor."* (Sayfa 146)

* * *

3. Dündar Seyhan, ***Gölgedeki Adam,*** 1966

"ATATÜRK öldüğü zaman Harp Okulu'nun birinci sınıfında idim... Başvekil Celal Bayar ve ATATÜRK'ün yakın arkadaşları olarak bilinenlerin, ATATÜRK'ü sevenler ve O'na bağlı gençlik indinde pek makbul şahsiyetleri yoktu... Ne olursa olsun... iktidardan uzaklaştırılmış bulunan İsmet Paşa'ya karşı büyük bir hayranlık ve itimat besleniyordu. ***Biz, Harbiye olarak, İsmet Paşa'yı daima***

(263) Bu adam, DP'nin Milli Savunma Bakanı!

sevmiştik...(264) *Biz Ordu gençleri olarak, Celal Bayar'ı, İsmet Paşa'ya halef oldu diye, pek sevmezdik.*(265)*"* (Sayfa 7, 21)

"Günler birbirini kovaladıkça... (1951-1954 dönemini anlatıyor) *huzursuzluk artıyor, başıboşluk, sarhoşluk derecesine varan bir muvazenesizlik,* (dengesizlik) *her tarafta bir düzensizlik, devlet otoritesinden müsamahayı demokrasinin tabii bir icabı telakki eden ters bir zihniyet, her geçen gün, yayılma sahasını bir miktar daha genişletip duruyordu."* (Sayfa 39)

"Bu arada Halk Partisi idaresinden devren alınan imkanlarla...(266)*"* (Sayfa 40)

"1954 Sonbaharında, bizi ***ihtilal yapmak üzere karara götüren saik*** (neden), *yalnız o günkü iktidarın bidayetten beri devam edegelen sakim* (bozuk, yanlış) *tutumu değildir... İhtilal ana fikrini ve ihtilalciler kararlarını, Türkiye'nin 1938'den beri içinde bulunduğu gerçeklere dayamışlardır.* ***İhtilal, bir fikirler manzumesinin,***

---

(264) Türkeş, tam aksini yazmış.

(265) 1938 yılında Mülkiye'den mezun olan Cahit Kayra da ***38 Kuşağı***'nda hemen hemen aynı şeyleri yazmıştır. Burada çok ilginç bir çelişki var. Dündar Seyhan Harp Okulu öğrencisi. 1938 yılında 21 yaşında. ATATÜRK'ü seviyor. Celal Bayar'ı, İnönü'nün yerine başbakan olduğu için, sevmiyor. İnönü, başbakanlıktan *"uzaklaştırılmış"*. Kim uzaklaştırmış? Adnan Menderes mi? "Nerde kaldı senin ATATÜRK sevgin?" diye sormazlar mı?

(266) Hemen belirteyim. Devir alınan imkanlar şunlardı:

- Orta Anadolu ve Karadeniz Bölgesinde açlık. Kaynak: Yaşar Nabi, Varlık Aralık 1949
- Kırsal alanda sefalet ve çok yetersiz sağlık koşulları. Kaynak Mahmut Makal, ***Bizimköy,*** Ocak 1950
- 916 milyon dolar dış borç
- SIFIR döviz rezervi
- 122 ton 840 kg altın rezervi
- Haziran (1950) ayında Devlet Planı'nı hazırlamak üzere Türkiye'ye gelen (CHP Hükümeti'nin davet ettiği) Dünya Bankası Heyeti (Barker Heyeti) Bkz. Ekonomi Eki.

21 Yaşındaki Harp Okulu öğrencisi, bu gerçekleri bilmiyor (mu?).

Türkiye'ye getirmek istediği bir sıra radikal reformları ve modern bir sistemi istihdaf ediyordu (hedefliyordu)."

"Eğer, 27 Mayıs'ı yapanlar, ihtilal sonrası sevk ve idareyi, fikirden yoksun, kısır düşünceli ve karıştıkları büyük tarihi hareketin sorumluluk ve vecibelerini idrakten, maksat ve gayelerini takdirden aciz bir ekibe teslim etmek gafletinde bulunmuş iseler..." (Sayfa 42)

*"1954 sonbaharının bir Pazar gecesinde... gazinoda beraberce **sucuklu yumurta yerken**... O gece ilk defa Kabibay ile ihtilal konuştuk.... Dedim ki,*

'... Türkiye ancak aksiyon ile kurtulur... Bunun için gizli bir cemiyet lazımdır. Ve bir cemiyet en az iki kişiden kurulur. Neden seninle bu cemiyeti teşkil eden iki kişi olmuyoruz? [267]' (Sayfa 42-44)

O güne kadar[268] *teşkilatı genişletme faaliyeti de tam bir intizam ve prensiplere uygun olarak devam etmişti. Komiteye Ekrem Acuner, Fikret Kuytak gibi arkadaşlar da dahil olmuş...*

"Peki ama, sonrası[269] *ne olacaktı... Memleket idaresinde tecrübeli teşkilat olan Halk Partisi ile iş ortaklığı etmek...Ekim ayı içindeki bir akşam Ateşdağlı'nın, Barutçu* [270]*ile olan mülakatının neticesini öğrendik... Paşa,* ***"Onlar böyle şeylere karışmasınlar. CHP seçimi mutlaka kazanacaktır."*** *demiş. Ve bununla, o günlerde belki yarım yamalak yapılacak bir müdahaleyi önlemişti."* (Sayfa 64)

---

(267) Dündar Seyhan, bu gizli ihtilal cemiyetinin başkanı olur, o akşam. Seyhan 37, Kabibay 36 yaşındalar. Türkiye'de radikal reformlar ve modern bir sistemi hedef alan bir ihtilal kararı veriyorlar. Bu, herhalde üzerindeki üniforma ile elindeki silahın etkisi ile oluyor. 36-37 yaşında iki makine mühendisinin gizli bir ihtilal örgütü kurmaya kalkışacaklarını hiç sanmıyorum.

Ayrıca, dikkat edilecek olursa, ihtilal kararının verildiği tarih, 1954. Daha sonra 27 Mayıs'ın gerekçeleri olarak gösterilecek Tahkikat Komisyonu, Öğrenci Olayları ufukta bile yok.

(268) 1957 yılı, genel seçimlerden önce.

(269) Darbe sonrası.

(270) CHP'nin önemli yöneticisi Faik Ahmet Barutçu.

Seyhan Dündar bu noktada iki altbaşlık atmış, ardarda:

CHP, NİÇİN İHBAR ETMEDİ?

YİNE DP KAZANINCA...

CHP'nin ihbar etmemesini delil yetersizliği ile geçiştiriyor. Seçimleri yine DP kazanınca baskıyı arttırdığını ileri sürüyor ve yeni bir altbaşlık atıyor:

DOKUZ SUBAY OLAYI

"Dokuz subay olayının bizim teşkilata vurduğu darbe hayli ağır olmuştur... Yeniden toparlanmak için büyük gayretler sarf ediyorduk... 1957 seçimlerinden 27 Mayıs ihtilaline kadar devam eden iki buçuk yıllık zaman zarfında iktidar, içine girdiği fasit daireyi (kısırdöngü) *atlı karıncaya binmiş gibi dolaşıyor, düştüğü ekonomik batakta* [271]*çırpındıkça batmaya, girdiği siyaset çıkmazında bocaladıkça, şaşkınlığa uğrar hale geliyordu."* (Sayfa 69-70)

Bundan sonraki alt başlıklar:

VATAN CEPHELERİ

RADYO'NUN DURUMU

GÜÇBİRLİĞİ-EHLİSALİP

NİHAYET 1959

"Aralık 1959 sonlarında, Washington'da Türk Temsilciliği Planlama Subaylığına atandığım zaman, çoğumuzun haberi olmadan yeniden toparlanmış bulunan arkadaşlarımızın kısa bir zaman sonra ihtilale gitmek üzere son ihtilal komitesini kurdukları haberi bana da verilmişti."

"Kabibay ve Baykal ile Ankara'da yemek yediğimiz bir akşam, durumu bana açıkladılar. Arkadaşların benim de bu son komiteye katılmam kararını aldıklarını ve ertesi günü bir toplantı yapılacağını haber verdiler... Bu yeni durum karşısında benim için yapılması lazım gelen ilk iş, Washington tayinini iptal ettirme oluyordu.[272]*"*

(271) 3 Ağustos 1958 günü imzalanan yeni kredileri ve 4 Ağustos Para Operasyonunu tamamen gözardı ediyor.

(272) 27 Mayısçılar, Dündar Seyhan ve Sadi Koçaş'ı yurtdışına göndermeye kararlıydılar. Seyhan Washington'a, Koçaş da Londra'ya (istemeye istemeye) gittiler ve MBK'nin dışında kaldılar.

"Benim katıldığım son komite toplantısı Türkeş'in Gaziosmanpaşa'daki evinde olmuştur.Bu toplantıya, Türkeş, Okan, Baykal, Kabibay, Erkanlı, Mustafa Kaplan, Vehbi Ersü ve ben katıldık...[273]*"* (Sayfa 73)

"27 Mayıs gecesi... sabahleyin saat 6'da...Albay Sezai Orkunt memlekette ihtilal olduğunu ve başarı ile sonuçlandırıldığını bildiriyordu." (Sayfa 77)

Bir sonraki altbaşlık:

BEYAZ İHTİLAL

* * *

4. Emin Aytekin, ***İhtilal Çıkmazı,*** 1967

"Bu konuşma subaylar[274] *üzerinde iki ayrı tepki yarattı. Bir kısmı çok üzgündüler. Üzgün olanlar 27 Mayıs günü yapılacak bir ihtilalden haberdar olmayanlardı... Memnun olanlar da, 27 Mayıs'ın saat 24:00'den sonra başlayacağını bilenlerdi..."* (Sayfa 10)

"Nitekim 15 Eylül 1961 günü Yassıada'da Yüksek Adalet Divanı 396 sayılı karar ile Orgeneral Rüştü Erdelhun'u Anayasa'yı ihlal suçu ile 146-1 maddeye göre idama mahkum edecek ve bu surettle bir askerin, politikanın boyunduruğunda körü körüne ona alet olmanın

(273) 1960 yılı Ocak ayı. Toplantıda komite başkanlığına Türkeş seçiliyor. Aynı tarihlerde Koçaş, Gürsel ile ilk teması sağlıyor. Koçaş, Londra'ya gittikten sonra, Gürsel ile teması Türkeş ve Karaman yürütüyor.

(274) 26 Mayıs 1960 günü Genelkurmay'da Başkan Orgeneral Erdelhun, Hükümete itaat edileceğini açıklayan bir konuşma yapmış ve Aytekin'e göre konuşmayı şöyle bitirmiştir:
"İşte buna (Harp Okulu öğrencilerinin yürüyüşü) *Sayın Cumhurbaşkanımız son derece sinirlenmişlerdir. Bu defa da tam 20 numaramı tenkis etmişlerdir. Bu suretle notum 65'e düşmüştür. Cumhurbaşkanım, notumun 50'den aşağıya düşmesi halinde sonucun ne olacağını bir düşün, diyerek beni ikaz etmiştir. Şimdi hep beraber şahsımda Ordu'ya verilen bu notu yüz numaraya yükseltmek için çalışacağız. Bu konuda yardımlarınızı bekliyorum. Daha doğrusu emrediyorum..."*

sonucu olarak Türkiye tarihine yeni bir ibret sayfası eklenecektir.[275]" (Sayfa 19)

"İşte 27 Mayıs hareketi sabah başarıya ulaştırıldığında ne yapılacağı, nasıl bir yöne yönelineceği için bir pusula aramak ihtiyacı duyulduğunda ilk akla gelen Sarper [276]*olmuştur. 27 Mayıs'ın ilk hedef planı vardı.* ***Ama harekat sonrası planı yapılmamıştı."***

"Çok aceleye gelmişti. Adeta bir patlama olmuştu 27 Mayıs.[277]" (Sayfa 57)

21 Ekim Protokolü...

'Türk Silahlı Kuvvetleri, 15 Ekim 1961 günü yapılmış olan seçimden sonra gelecek yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmadan evvel fiilen duruma müdahale edecektir...Bu kararın tatbiki 25 Ekim 1961'den sonraki bir güne tehir edilemez...'

İmza merasiminden sonra Hükümetin teşkili faaliyetine geçtik. Doğrusu hiçbirimiz sivilleri iyi tanımıyorduk. Tanıyan içimizde bir Refik Tulga vardı. Adeta Tulga kabineyi dikte ettirdi...Bir yazı makinesinin başına oturdum. Necati Ogan isimleri söyledi, ben yazdım. Listeyi alıp içeriye girdik. Korgeneral Cemal Tural'a uzattık..." (Sayfa 77)

"Müdahale[278] *bir şey değildi. Bunun bir iki saatte yapılacağını biliyorduk. Ama ya sonrası? Bir hareket sonrası planımız yoktu.*[279] *Şimdiye kadar bir ihtilal düşünmemiştik ki, bir planımız olsun...*[280]

---

(275) Seçilmiş bir siyasi partinin kurduğu meşru bir hükümetin emrinde olmak, yazara göre, ona körü körüne alet olmak anlamına geliyor.

(276) Kurulan ilk hükümette Dışişleri Bakanı olacak, Bakanlık Genel Sekreteri, Selim Sarper.

(277) 1954 sonbaharında sucuklu yumurta yenen akşamdan nerdeyse 6 yıl geçmiş. Çok sayıda komiteler sözde her türlü hazırlığı yapmışlar, ama onca kurmay subay, radyo anonsu ve DP'lileri tutuklatıp Harp Okulu'na tıkmanın ötesinde bir plan yapmamışlar. 27 Mayıs'ın fikir perişanlığını bu birkaç cümleden daha güzel tanımlamak mümkün değildir. Radyo anonsunu da son dakika kaleme almışlar!

(278) 21 Ekim Protokolüne göre yapılacak müdahale

(279) 27 Mayıs'ta da yoktu. Adet haline getirmişler.

(280) Seçimi açık ara CHP kazanacak, diye bekliyor, umuyorlardı.

Milli Birlikçilere nazaran durumumuzun son derece farklılık göstermek olduğunu biliyor ve görüyorduk. Çünkü onlar müdahalenin anında milleti kitle halinde yanlarında bulmuşlardı. Halk Partisi ve diğer muhalefet partileri ihtilalin desteğine girmişlerdi. Ellerinden geldiği kadar ihtilalin hedefine ulaşması için onlara yardımcı olmuşlardı. Halbuki biz? Biz bütün siyasi partileri karşımıza alıyorduk...(281) *Hiçbir siyasi kadromuz yoktu. Basınımız yoktu. Gençlik ile bu yönde bir bağlantı kuramamıştık. O halde nasıl yaşayacaktık?"* (Sayfa 28-129)

"İNFAZLAR-daha 27 Mayıs sabahından itibaren Demokrat sorumluların toplanarak Harp Okulu'na sevkedilmesi ve oradan alınıp Yassıada'ya gönderilmeleri, Yassıada'nın hapishane haline getirilmesi bir Ordu tasarrufu değil, politik nitelikte bir tasarruftur."

"Yüksek Adalet Divanı'nın kurularak işletilmesini sağlayacak hukuki dayanaklar, MBK'ce sağlanmış, yürütme işlemlerini gerçekleştirmek üzere kurulan İrtibat Bürosu, MBK'nin bir parçası olarak teşkil edilerek... faaliyete geçirilmiştir... Bu büronun kuruluşu ve fonksiyonu tamamen politik niteliktedir. İçinde askerlerin bulunmuş olması hukuki statüsünü değiştiremez. Bu büronun işlemlerinden dolayı Ordu'nun sorumluluk altında gösterilmesi bahis konusu olmaz."

"Yüksek Adalet Divanı'nın kararlarının, ihlal edilmiş muvakkat Anayasa'ya rağmen bu Anayasa'nın MBK'ne tanıdığı haklar kullanılarak tadilen onaylanmış bulunması, tasarrufun Ordu ile ilgili olduğu şüphesini silerek, bunu politikaya yükleyen gerçek hukuki bir sebeptir.(282)*"*

"İnfazı gerçekleştiren MBK İrtibat Bürosu'nun hazırladığı infaz planları MBK tarafından tetkik edilmiş ve onaylanmıştır. Böylece bu

(281) Özellikle İnönü'yü. Bkz. Metin Toker bölümü.

(282) MBK üyeleri yazdıkları kitap ve makalelerde, idam kararlarını SKB'nin baskısı altında onayladıklarını açıkça yazmışlardır. SKB, TSK'nın bölünmez bir parçasıdır. TSK'dır. Aytekin, buna rağmen idam kararının onaylanmasının sorumluluğunu TSK'dan ayırıp 'Politika'ya yüklüyor. Ne demek 'Politika'? İdam kararının onaylanması ile CHP-AP-YTP-CKMP'nin ne ilgisi var? Olabilirdi, eğer Temsilciler Meclisi apar topar tatile çıkarılmamış olsa idi. Bundan hiç bahsetmiyor. Son derece yanlı ve yanlış bir yorum.

büroda görev alanlar kendilerine verilen bir politik vazifeyi yerine getirmişlerdi."

"Silahlı Kuvvetler Birliği prensiplerinin (3)üncü maddesinin (d) fıkrasında belirtilen iddialı duruma rağmen, fiilen bunu gerçekleştirememiş bulunması Silahlı Kuvvetleri müdahaleci, itham ve isnadının dışına çekmekte ve her türlü şaibeden sıyırmaktadır. Silahlı Kuvvetler Birliği'nin o anda fiili bir güce sahip bulunmadığını ispatlamaktadır. Uygulamanın şerefi ile birlikte sorumluluğunun MBK'de toplanmış bulunduğunu göstermektedir.(283)*"* (Sayfa 110-112)

"SEÇİMLER-Demek ki, Halk Partisi kaybediyordu. O halde ne olacaktı? Yani iktidarı bugünkü manzarası ile bize hiç güven vermeyen AP'ye mi verecektik... Demek ki, çoğunluk sistemi uygulansa DP'nin eski devirlerdeki durumu ihya edilecekti.(284)*"* (Sayfa 118)

"BİTİRİRKEN-27 Mayıs, sağlam bir platform kurmadan monte edilen bir demokrasinin Türkiye'mizde yaşanan hazin hikayesidir...

"Bu bir ihtilal midir?"

"Bir zulüm devrini kapatmak, bir soygun idaresini mahkum etmek, bir hukuksuzluk anarşisini silmek bakımından bir ihtilaldir.

"Türkiye'de yeni bir ahlak devri açmak, memlekette kanun hakimiyetini hükümran kılmak, kanunsuz bir tahakümün bu vatanın evlatlarına bir daha getirilemez olduğunu anlatıp kafalara çakmak bakımından bu bir ihtilaldir..."

"Getirdiklerinin birkaç sene içerisinde tahribine yönelen saldırılara müsamaha göstermesi bakımından bu bir ihtilal değildir."

---

(283) Uygulamanın sorumluluğu MBK ise, MBK o tarihte muvazzaf general ve subaylardan oluştuğuna göre, nasıl oluyor da sorumluluk muğlak bir şekilde tanımlanan Politika'ya yükleniyor?

(284) Seçim sonuçlarına bakalım: (Milletvekili Seçim Sonuçları)
AP: % 34.8 + YTP: % 13.7-CKMP: % 14. Daha önceki seçimlerde hiçbir zaman % 7'den fazla oy alamamış olan CKMP'nin oyunun yarısını DP oyu olarak kabul edersek, sonuçta DP miras oylarının toplam % 55.5 olduğunu görürüz. CKMP'den ayrılan Bölükbaşı'nın Millet Partisi 1965 seçimlerinde yine ancak % 6 oy alabilmişti. Aytekin, bu sonucu kabullenemiyor.

"Bütün aksiyonlarının izole edilmesine müsaade etmiş olması bakımından bir ihtilal değildir..

"Bu bir hükümet darbesi midir?"

"Mahkum devrin özlemcilerine bakarsanız, bu bir hükümet darbesidir. Bu bir gasptır. Ve belki de daha sonra bir isyan olarak nitelendirilmeye çalışılacaktır."

"Böyle düşünen gafiller... yanıldıklarını er geç anlayacaklardır. Fakat bu yanılma yalnız kendilerine çok şeyler kaybettirmeyecektir. Bundan Türkiyemiz herkesten ve herşeyden daha çok kaybetmiş olarak çıkacaktır."

"1960'lar dünyasında, Türkiye'de bir ihtilal 27 Mayıs'taki gibi olur. Türk milletinin öz varlığı Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yapacağı bir ihtilal 27 Mayıs'lardaki gibi olur. Türk Milletine, onun layık olduğu düzeni getirecek ve yeni devri açacak bir ihtilal 27 Mayıs'lardaki gibi gerçekleştirilir..."

"27 Mayıs'ın mahkum ettiği zihniyetin hortlamasına müsaade edilmeyecektir..."

"Önümüzde yeni bir devir açılmıştır. Bu devri karanlık ya da aydınlık yapmak bizim irademizdedir..."

"Bütün kinleri, nifakları bir tarafa bırakarak geleceğin ümidi etrafında birleşerek refah Türkiye'sini kurmaya çalışmalıyız. 7 Mayıs 1967(285)**"** (Sayfa 218-221)

* * *

5. Talat Aydemir, ***Talat Aydemir'in Hatıraları,*** 1968

Hayat Hikayesi (Özet):

Doğum: 1917

1954: Harp Akademisi mezunu olarak Genelkurmay Lojistik Başkanlığı Plan Şubesi

1 Ekim 1956-1 Mart 1957: Kara, Hava, Deniz müşterek Akademi kursu

(285) 27 Mayıs'ın mahkum ettiği DP zihniyeti hortlamayacak ama refah Türkiyesi kurulacak. Oysa o zihniyet açlıktan ve hastalıktan (1950) refah Türkiyesini kurmuştu (1960)...

"Aydemir, ihtilalci ve ilerici fikirlerini ilk defa bu yıllarda uygulamaya başlamış, silah, ideal ve ihtilal arkadaşları ile birlikte ilk Komite'yi kurmuştur." (Sayfa III-IV)(286)

1957: Elazığ tabur komutanı, binbaşı

1958: Siirt'te yarbay

Haziran 1959: Kore'ye atanma

8 Ağustos 1960: Ankara'ya dönüş, 30 Ağustos 1960 albay, 12 Eylül 1960: Harp Okulu Komutanı

22 Şubat 1962-Harekat ve emeklilik

21 Mayıs 1963- Harekat ve tutuklanma

5 Temmuz 1964-idam

"1950 senesi memlekete hayırlı istikamet kazandırmıştı... Fakat iki sene sonra ümitlerim kırıldı.(287) *Başlangıç çok iyi olmakla*(288) *beraber seneler geçtikçe istikamet değişmeye başladı. Bu sıralarda Harp Akademisi öğrenimimi bitirmiş, Genelkurmay Riyaseti'ne tayin edilmiştim, Eylül 1954... İlk olarak beni bu vadide anlayan ve bana yanaşan o zaman Kurmay Binbaşı olan Sezai Okan oldu. Ve sırasıyla Kurmay Binbaşı Osman Köksal, Kurmay Yüzbaşı Adnan Çelikoğlu aramıza katıldılar. Sene 1956... bir toplantı yapılmasını teklif ettim... bu toplantıyı Ankara'dan ayrılmadan önce yapmayı uygun görmüştük. İlk olarak... vardığımız karar şuydu: Bu ordunun gidişatının düzeltilmesi için daha fazla arkadaşlara ihtiyaç vardı... İlk önce hal edilecek mesele bu davaya inanmış, sadakatle çalışabilecek insanların bulunması, sonra bunları ordunun kilit noktalarına getirebilmek için tasarlanan planların sistematik şekilde tatbik edilmesi idi...*(289)"

(286) Kitabın, 'Talat Aydemir Kimdir?' başlıklı bölümü

(287) Ne oldu da kırıldı. Bir örnek olay vermiyor. Örneğin, Arapça Ezan, Kore'ye asker gönderme, Halkevleri'nin kapatılması vs vs. Bunlar ilk bir yılın içinde. Bunlardan rahatsız olmamış (mı?).

(288) Hani, DP ayağının tozu ile ezanı yeniden Arapçalaştırmıştı? Aydemir, "başlangıç çok iyi" diyor.

(289) Aydemir bu aşamada İstanbul'da Yüksek Kumanda Akademisi'ne gidiyor., 1 Ekim 1956.

Şubat 1957'de bir Cumartesi günü öğleden sonra bütün arkadaşlar(290) *toplantıya geldiler. Ben toplantıyı aşağıdaki konuşmamla açtım:*

'Buraya toplanmamızın maksadı... biz kurmay subaylar ordunun bugünkü durumundan daha iyi vaziyete girmesi için fikren anlaştığımız esaslar dahilinde kalkınmasına çalışacağız...'

"Rafet Aksoyoğlu'nun evinde...Mart 1957'de.. Adnan Çelikoğlu, Osman Köksal hariç toplandık... Orada bulunanlar şunlardı: Ben, Sezai Okan, Rafet Aksoyoğlu, Halil Kayalı, Fahrettin Ermutlu, Rauf Gökçe, Ahmet Yıldız, Dündar Seyhan, Orhan Kabibay... Ben başkan, Ahmet Yıldız Genel Sekreter, Sezai Okan ve Rafet Aksoyoğlu üye olarak seçildik. Dündar Seyhan'ın hemen orada hazırladığı... yemin suretini Orhan Kabibay'ın getirdiği tabancanın üzerine elimizi teker teker koymak suretiyle tamamladık. Büyük heyecan içinde olduğumuz... İlk defa Komite resmen kurulmuştu. Bundan sonra işin planlanmasına geçilecekti... Herhangi bir suretle yanılıp da ihanette bulunana karşı ölüm cezası tanındı. İttifakla karar altına alındı...

"Durum bu merkezde iken, Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiş... Genelkurmay Başkanlığındaki görevime döndüm... Nisan 1957" (Sayfa 22-35)

"Ankara'ya geldiğim zaman ilk işim Osman Köksal ile temas oldu...Ertesi gün ... Albay Faruk Ateşdağlı'ya tesadüf ettim. Kendisini çok eskiden teğmenliğinden tanırdım... O gün Faruk Ateşdağlı'nın bana yapmış olduğu teklif şuydu... Aynı gaye için çalışan iki komitenin... birleşilmesi... şu üç şık vardı:

1. Her iki komitenin derhal birleşmesi

2. Her iki komitenin ayrı ayrı çalışarak gelişen durumlardan idare kurulları vasıtasıyla birbirlerini haberdar etmesi

3. Bizim komitenin kendi içinde görülmesi arzu edilenlerin diğer komiteye iltihakı, diğerlerinin de ayrı çalışmaları...(291)*"* (Sayfa 36-38)

---

(290) Akademi'de fikirlerini paylaştığı ve olumlu tepki gördüğü kişiler.

(291) Aydemir bundan sonra yapılan toplantıları ve görüşmeleri ayrıntılı biçimde anlatıyor.

"1957 seçimleri yaklaşmak üzereydi. Memleketin ahvalini yakından takip ediyordum... biliniyordu ki, ***artık bu seçimi yüzde yüz CHP kazanacak...*** *Onun için bu partinin ileri gelenleri ile temasa geçilme zamanı artık gelmiştir. Onun için iki kişilik heyet seçtik. Bu arkadaşlar teması sağlayacaklardı. İki arkadaş memur edildi: Albay Faruk Ateşdağlı ve Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak... Artık nihai hedef olarak yapılacak hükümet darbesinin icrai safhasını ilgilendiren teferruatlı planın hazırlanmasıydı. Bunun için de bir planlama gurubunun seçilmesi... Planlama gurubuna... Acuner, Okan... Yıldız seçildiler...Şayet hükümet darbesinin yapılacağı güne karar verilirse bana durumu parola ile bildirecek ben de derhal... topçu uçakları ile hareket edip Kayseri'ye kadar gelecek, oradan ... Ankara'ya kısa zamanda ulaşmak mümkün olacaktı... Artık hergün Elazığ'da bu telgrafı beklemekle gözlerime uyku girmiyordu... Seçim gününe kadar heyecanla beklememe rağmen hiçbir haber çıkmadı...CHP ileri gelenleri ile temas sağlanmıştı...*[292] *Faik Ahmet Barutçu ile konuşmuş, böyle bir hareketi İsmet İnönü'nün tasvip edip etmeyeceğini ve milletin, dolayısı ile iktidara namzet CHP'nin nasıl karşılayacağını sorduğunda, kendisinin tasvip ettiğini*[293] *yalnız İsmet Paşa'nın kararı alınmadan kati bir şey söyleyemeyeceğini bildirmiş. Bir gün sonra... kendisine İsmet Paşa'nın böyle bir hükümet darbesine taraftar olmadığını, normal seçimlerde nasıl olsa CHP'nin iktidara geleceğini, bunun yersiz olduğunu ve şayet birgün* ***mecburiyet hasıl olursa kendilerine müracaat edileceğini bildirmiş ve zamanın erken olduğunu söylemiş.***[294]*"* (Sayfa 45-51)

---

(292) Burada bir çelişki var. Seçimlerden önce hükümet darbesi yapmak istiyorlar. Neden CHP ile temas etmek istiyorlar. Biz darbe yapacağız, idareyi size teslim edeceğiz, ister misiniz, diye sormak için mi?

(293) Barutçu tasvip ediyor.

(294) Aydemir bugünlerde, seçimlerden önce, Elazığ'da Piyade Tabur Komutanı Kurmay Binbaşı, Türkeş ile tanıştığını ve çok samimi olduklarını yazmış. Türkeş ise anılarında Aydemir ile seçimlerden birkaç ay sonra tanıştıklarını söylüyor. O tarihte ikisi de binbaşı. 1960 yılında ikisi de albay?

"9 SUBAY OLAYI... tevkif edilen dokuz subay içinde halen bizim Komite'nin başkanlığını yapan Kurmay Yarbay Faruk Güventürk de vardı. Ancak bizden bir kişinin oluşu beni sevindirdi, çünkü o zaman şunu anlamıştım: ADNAN ÇELİKOĞLU HEPİMİZİN HAYATINI KURTARMIŞTI... Bu arada Kore'ye gitmeye talip oldum... 8 Şubat 1959'da İstanbul'a uğradım... Türkeş ile buluştum. Baktım bu sefer daha ümitliydim... Herkeste 9 subayın muhakemesi bitmediği[295] *için ürperti devam ediyordu... Yurttan ayrılarak 11 Temmuz 1959'da Kore'ye vardım. Daha bir ay geçmemişti ki...ne kadar yanlış bir adım attığımı anladım... 28 Nisan 1960'dan beri hergün memleket olaylarını büyük bir ilgi ile takip ediyordum... Hükümet Darbesi'nin yapılacağını tahmin etmiştim... 27 Mayıs günü Türk Milleti'nin yeniden kurtuluş günü oldu... 8 Ağustos 1960 günü İzmir'e geldim...*[296] *12 Ağustos 1960'da... uçakla Ankara'ya hareket ettik...öğle yemeğini beraberce Meclis'te yedik... Osman Köksal, Ekrem Acuner de vardı. Bana dönerek, "Hayatta bir tek hata yaptın. O da Türkeş'i içeriye soktun" dedi... Ben de kendilerine aynen şöyle söyledim:*

"Evet, içinize soktum. Fakat ben Kore'ye gittikten sonra siz aranızda, ona neden bu kadar fırsat verip sivrilttiniz, niye frenleyemediniz?.. Yegane endişeniz bu ise, ben onu hareketlerinden frenlerim, olmazsa hayatım pahasına da olsa ona bir çare bulurum..."

"Akşam üstü Türkeş ile buluşacaktık. Başbakanlığa gittim, beni bekliyordu.. içeriye Yüzbaşı Muzaffer Özdağ girdi. Türkeş beni ona eski komite arkadaşlarımdan, diye takdim etti. Yüzbaşı biraz durakladı. Gülerek komitenin eskiliğinin ne olduğunu sordu. Ben de... kısaca tarihçesini anlattım... Özdağ bu anlattıklarımdan hiç memnun olmadı. Yüzü değişti. 'Komite'nin kuruluş tarihi 1956'dır' dediğim zaman, 'Bizler daha evvel komite kurmuştuk' dedi... 'Hangi tarihte yüzbaşım?' dedim. Bana cevap olarak, '1952 senesinde' dedi... Ben kendisine, 'O zaman rütben ne idi?' dedim. 'Harp Okulu öğrencisi

(295) Yanlış. 9 Subay Olayı ile dava 1958 yılında beraatla sonuçlanmıştı.

(296) Aydemir'i İzmir'de Sezai Okan karşılıyor. Türkeş de telgraf çekerek "Hoş geldin" diyor.

idim' cevabını verdi... İkinci sualimi sordum: 1952 yılı Türkiye'de demokrasinin altın devridir. O senelerde sizi ihtilale sürükleyen ne sebepler vardı?' dedim... Özdağ fazla oturmadı, yanımızdan ayrıldı. Türkeş arkasından, 'Çok akıllı bir insandır' diyerek düşüncelerini açıkladı...[297]*"* (Sayfa 51-71)

"27 Ağustos günü Orduevi'ne gittim...Hv. Alb Halim Menteş'e, 18 Ağustos tarihinde yazdığım birkaç sayfayı okuması için uzattım...

".. kısa zamanda serbest seçimle hükümeti sivil idareye devretmek...yapılacak işler: Anayasa, Seçim Kanunu... diğer önemli işler... Sanıtların mahkemelerinin neticelendirilmesi, Demokrat Parti'nin kapatılması...[298] *Cumhuriyet Halk Partisi'nin içinde bulunan müfritlerin, lekeli insanların, parti içinde tasfiyesinin sağlanması... yapılan her türlü beyanatlarda tam bir birlik ve beraberlik olması... SONUÇ: MBK içinde tam bir anlaşma,*[299] *Yek vücut bir ordu...*[300] *Az demeç, çok iş, Seçim tarihinin kesin olarak tespiti..."*

"Benim tayinim Harp Okulu Kumandanlığına çıktı... tayin teklifini Türkeş yapmış... Madanoğlu ile Sami Küçük itiraz etmişler..." (Sayfa 71-77)

Aydemir'in anılarında bundan sonraki ara başlıkları şöyle:

"13 KASIM ONDÖRTLER OLAYI- SESSİZ İHTİLAL BAŞLADI-EMİR VERİLDİ-EMİNSULARIN İHTİLAL HAZIRLIKLARI-SİLAHLI KUVVETLER ALARMA GEÇİYOR-SİLAHLI KUVVETLER BİRLİĞİ...

---

(297) Türkeş ile 23 Kasım 1961 tarihinde Yeni Delhi'de tanıştım. Üç günlüğüne gittiğim Delhi'de Türkeş ile 27 Mayıs hakkında görüşmelerimiz nedeniyle çok daha uzun bir süre kaldım. Ayrılırken, "Çok rica ediyorum, Özdağ ile iyi arkadaş olun" dedi. Merhum Muzaffer Özdağ ile yıllar sonra, 1998 yılında tanıştık. Anlaştığımız ve anlaşamadığımız konular oldu. Vakitsiz vefatına çok üzüldüm. Geriye ortak bir dergi kaldı. Bkz. Özdağ bölümü.

(298) 27 Mayıs Darbesi'nden sonra, idamlardan önce, akıllarına getirdikleri en büyük yanlış.

(299) Üç ay sonra 'Tam bir Bölünme'...

(300) 6 Haziran 1961'de Silahlı Kuvvetler Birliği...

"Artık CHP kendisini iktidarın en yakın sahibi olarak görmeye başlamıştı. Fakat durum hiç de onların bildiği gibi bir gelişim göstermiyordu. Ordu içinde kurduğumuz Silahlı Kuvvetler Birliği hergün biraz daha güç kazanıyordu... Seçimler bilindiği gibi sonuçlanınca Milli İradenin tam olarak gerçekleşmediği inancına varmıştık. Bu anda Türk Silahlı Kuvvetleri içinde bir fikir ayrılığı belirmeye başladı... bir grup subay yol yakın iken.. idareye el konulması fikrini savunuyorlardı. İkinci fikre göre askeri bir müdahale hareketine lüzum yoktu... Bu fikri savunanlar... CHP'liler ile devamlı surette temasta oldukları için bu memleketi ancak başta İnönü olmak üzere CHP'nin kurtaracağına inanıyorlardı... Gerek Ankara, gerek İstanbul Grubu'nda tartışıldıktan sonra, birinci fikir ekseriyet kazandığı için İstanbul'da 21 Ekim 1961 günü... protokolü(301) *imzalamışlardı... Ertesi gün, 22 Ekim günü, Mürted Hava Alanı'nda Ankara grubuna dahil arkadaşlar ve generaller büyük bir toplantı yaptık. Herkes tasvip etti.*(302) *Aynı protokolü, orada bulunan arkadaşlar da imza ettiler.*(303)*"* (Sayfa 82-105)

* * *

6. Tarık Güryay (Yassıada Komutanı), ***Bir İktidar Yargılanıyor,*** 1971

"Yassıada'da her iş, başından sonuna kadar bir saat intizamı ile işledi ise de bunu, fedakar, feragat sahibi, vatanperver, anlayışlı, dürüst subay, astsubay ve erlerin mevcudiyetine ve başarısına borçluyuz. Bu aksamasız işleyişi, Ordu sorumlularından evvel, orada bulunan tutuklular takdir etmeliydiler. ***İşte ben, hayretlerin en büyüğüne, müteşekkir olmalarını beklediğim o insanların bir kısmından, sonradan nasıl sesler yükseldiğini duyduğum zaman şaşırdım."***

(301) 21 Ekim Protokolü

(302) 21 Ekim Protokolünü

(303) Aydemir bundan sonra olayları özetlerken konumuz dışı 22 Şubat darbe girişimine geliyor.
Aydemir'in Hatıraları'nda 16-17 Eylül 1961 idamları hakkında tek bir satır yok. Neden?

"Asıl şaşılacak nokta: Orada vazifeden başka bir şey yapmayan ve ihtilalin yüzünü ak çıkaran subaylara 'Üniformalı Haydutlar' diyecek kadar ileri giden ***haysiyet fukaralarına,*** *İhtilalin(304) de susmasıydı. İhtilal, kendi görevlendirdiği askerlerin, binbir iftira ile ortalıkta lime lime edilen şerefine sahip çıkmıyordu."*

"27 Mayıs İhtilali'nin, kendi evlatlarına sahip çıkmakta gösterdiği akıllara sığmaz ***gaflet*** *yüzünden, o hareketten sonra her gün biraz daha şımarıp cüretlenenlerin müfteriyane yayınlarıyla bana çektirdikleri manevi işkence, bir başka askerin bile bile göze alamayacağı kadar müthiş olmuştur."* (Sayfa 5-7)

"Ulusal bağımsızlığımızdan yabancılara verilen aşırı ve tehlikeli tavizler... Gemi azıya alan softalara bol keseden bağışlanan şaşılacak özgürlük... Yokluklar, yoksulluklar... İktisadi durumun ümitler yıkıcı perişanlığı... Borçlar içindeki devlet Hazine'sinin şaşılacak boşluğu... Muhalefet mebuslarına, muhalefet yazarlarına reva görülen ağır eza ve cezalar... Tedbir adı altında başvurulan çirkin tedbirler... Uşak'ta ak saçlı başına taş attırılan bir koca İsmet Paşa... İzmir'de cayır cayır ateşe verilen gazete binası... Diri diri yanacak insanları kurtarmaya çalışırken, hortumları kestiren bir itfaiye... Üzerlerine yaylım ateşi açılan üniversite gençleri...(305)" (Sayfa 22)

"Sınıf ve silah arkadaşım Kurmay Albay Fikret Kuytak, yine bizim sınıftan Piyade Yarbayı Fazıl Akkoyunlu, bir de bizden sonraki sınıftan Kurmay Albay Ekrem Acuner...Ne oluyordu bu berbat gidişat... Onlar da aynı olaylar hakkında aynı duygulara... kapılmış gibiydiler... Nitekim, eski okul ve silah arkadaşlarımla sık sık tekrarladığımız müteakip buluşma ve konuşmalarda ben de hazırlandığını öğrendiğim büyük harekete(306) fiilen katılmak sözünü vermiş bulunuyordum. Ve onlar, 'Bizim herşeyimiz hazır. Bize sadece bir baş, Ordu'nun sevdiği ve saydığı... bir baş lazım.' dediklerinde... işi Gürsel'e açmak

(304) 27 Mayıs'ı yapanları kastediyor?

(305) İşte Yassıada Komutanı'nın 27 Mayıs gerekçeleri.

(306) 27 Mayıs Darbesi

görevi bana verilmişti... (307) *Gürsel, hücum emri verecek bir kumandan gibi koltuğunda doğruldu: 'O halde siz hazırlanın, harekete geçeceğiniz zaman beni de aranızda ve başınızda bilin' ...ve O geceden sonra ben, Ordu'nun ihtilalci güçleriyle Gürsel arasındaki irtibatın kuryesi olmuştum. Ne zaman bir şeyler soracak, ne zaman bir şeyler bildirecek olsalar, hemen beni buluyorlardı... Herşey o gece olacaktı. Ben 'Parola'yı almıştım. O gece Ankara'ya varacak ve götüreceğim kuvvetlerle birlikte İhtilal Komitesi'nin emrine girecektim.*(308) *Yüz elli subay, iki yüz elli er ve kırk beş kamyonla*(309) *Polatlı'dan yola koyulduğumuz zaman saat tam 24:00 idi..."* (Sayfa 29)

"Arayan Şemi Ergin imiş. Yapılmış olan hareketi de varılmış olan sonucu son derece takdir ve tasvip ettiğini söylüyor... tebrik ettiği Gürsel... başarılar diliyormuş.(310)*"* (Sayfa 39)

* * *

7. Sadi Koçaş, ***ATATÜRK'ten 12 Mart'a,*** 1997

Sadi Koçaş ile 1960 yılı Ocak ayında Londra'da tanışmıştım. 12 Mart 1971'e kadar hiç görüşmedik. 12 Mart'tan sonra sık sık görüştük. Kendisini ayağı yere basan ama darbeci bir kurmay subay olarak kabul etmiştim, bugün (18.8.2011) ***ATATÜRK'ten 12 Mart'a*** kitabını okuyana kadar. Çok büyük ölçüde yanıldığımı, hayretler içinde kalarak, anladım. Hayretimin nedenlerini alıntıların dipnotlarında açıklayacağım.

(307) Yarbay Güryay, 27 Mayıs İhtilali'nin başını tayin edecek teması yapmakla görevlendiriliyor, iki kurmay albay tarafından! Kim inanır?

(308) Kimbilir kendini ne kadar önemli bir ihtilalci gibi hissetmiştir?

(309) Dünyanın akaryakıtını tüketerek...

(310) İnşallah bu Güryay'ın uydurmasıdır ve ilk defa 4. Menderes Hükümeti'nde bakan olan Ergin bu alçaklığı da yapmamıştır. Güryay'ı okurken kah zaman kahkahalarla gülüyor, kah zaman da kaskatı kesiliyor insan.

Sadi Koçaş (d. 1919, Ermenek, Karaman, Türkiye-ö. 12 Ocak 1998, İstanbul), Türk siyasetçi.

Harp Akademisi'ni bitirdi. Londra Ataşemiliterliği, Milli Savunma Bakanlığı Yüksek İştişare Kurulu Üyeliği, Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeliği (7 Temmuz 1962-İstifa: 22 Ekim 1969), 3.(XIV) Dönem Konya Milletvekiliği ile Nihat Erim'in 26 Mart 1971'de kurduğu hükümette Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı yaptı. Bu hükümette MBK eski üyesi, idamcı, Mehmet Özgüneş de Devlet Bakanı idi.

"DP liderlerinin ATATÜRK devrimlerine karşı olacaklarına inanmak mümkün değildi... Ama... sanki başka iş yokmuş gibi, ilk iş olarak Ezan ve Anayasa dilinin yeniden Arapçaya ve Osmanlıcaya çevrilmesini büyük bir şanssızlık ve gayretkeşlik olarak kabul etmek zorunludur."

"Fakat yıllar geçip, içtenlikle ve ümitle başladıkları ekonomik politikada başarı sağlayamadıkları için, özellikle 1956'dan sonra seçimlerden ümitlerini tamamen kesmenin çaresizliği içinde...(311)*"* (Sayfa 230)

"Devletin harp yıllarında stok yapılmış altın ve döviz rezervleri vardı. Önemli bir borcu yoktu. Üstelik harp bitmiş, ekonomik ve askeri yardım ve teknik işbirliği olanakları sağlanmıştı...(312)*"*

(311) İlk iş: 6 Haziran 1950: Yarım kalmış Anıtkabir inşaatını yeniden başlatmak ve 10 Kasım 1953 tarihinde bitirilmesi için kesin talimat vermek. Ezan ile ilgili yasağın kalkması: 16 Haziran 1950. Anayasanın Türkçesinde, Fuat Köprülü'nün kaprisi sonucu, 1924 Taşkilat-ı Esasiye metnine dönüş: Aralık 1952. Arada önemli bir kanun var: 25 Temmuz 1951: ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun. Hatırlamıyor...

(312) Bir kurmay subay, Başbakan yardımcılığı da yapmış, iddialı bir kitap yazıyor. Yarım saatlik bir araştırma yapsa, şu gerçekleri görecek: DP'ye devredilen döviz rezervi, SIFIR; altın rezervi 122 ton 840 kg. 31 Mayıs 1950 tarihinde dış borç, 838 milyon dolar. Ama görmüyor. Neden? Çünkü Kemal Kurdaş gibi gerçekdışı yazanları okuyor. Bkz. Ekonomi Eki.

"Devletin mali gücü yerinde olduğu için liberal ekonomik politikanın olumsuz sonuçları henüz görülmüyordu...[313]*"*

"... ilk yıllar geçici bir tüketim malları ithali ve bolluğu olanağı ile aldatıcı... bir bolluk bile sağlanmıştı. Bu halin gerçekten aldatıcı, enflasyonu körükleyici, devleti altından kalkılmaz külfetlere sokan bir tutum olduğu 1955'lerde herkes tarafından söylenmeye başlandığı zaman, artık önlenemeyecek bir hale geldiğini de görmüştük... Bilgisizce bir inat ve ısrar politikası Türk ekonomisini kısa zamanda perişan hale getirirken...[314]*"* (Sayfa 228-229)

"Kasım (1957) ayının ilk günleri seçimin şoku ile geçti. Birkaç hafta sonra temaslarımıza yeniden başladım. Seçim sonucuna göre müdahale olanağı kalmamıştı. Ama gelecek seçim için ***hiçbir şansı kalmayan iktidarın kamuoyunu aleyhlerine oluşturabilecek***[315] *birtakım yeni ve olumsuz tedbirlere başvuracağından adeta emindik. Hiç olmazsa bunlara karşı hazır olmak için, vakit kaybetmeden örgütlenmek*[316] *uygun olurdu."* (Sayfa 379)

"MAHKEME-Eğer iktidar biraz daha akıllı, bu işe[317] *memur ettiği insanlar biraz daha becerikli olsalar, tutuklamalar birbirini kovalar ve büyük olaylar olabilirdi. Ama 9 Subay Olayı denilen harekat bir taraftan iktidarın beceriksizliği, bir taraftan görevlilerin bir kısmının bilerek, bir kısmının beceriksizliğinden dolayı olayları aydınlatamamaları yüzünden bir fiyasko olarak sonuçlanmış; sadece muhbir binbaşı Kuşçu cezalandırılarak Ordu'dan ayrılmış, tutuklular aylar süren acı olaylardan sonra beraat etmişlerdi.* ***Tabii bu sonuçtan mahkeme başkanı General Cemal Tural'ın büyük etkisi ve yardımı olmuştu.*** [318]*"* (Sayfa 396)

---

(313) İlk dört yıldan bahsediyor.

(314) Bunları okudukça, insan ister istemez "Başka bir ülkeyi anlatıyor, sanki?" diye düşünüyor. Bkz. Ekonomi Eki.

(315) 1957 yılı kasım ayında, seçimden birkaç hafta sonra, dört yıl sonra yapılacak seçimlerde DP'nin hiçbir şansı olmayacağını kestirebiliyor. Ayrıca dört yıl sonra DP'nin kamuoyunu aleyhine değil, lehine demek istiyor, etkileyecek eylemlere başvuracağından da emin.

(316) Dört yıl sonra yapılacak darbenin hazırlıklarına derhal başlanmalı...

(317) 9 Subay olayına

(318) Daha sonra Genelkurmay Başkanı olmuştur.

Bu arada çok önemli bir durumu açıklamak isterim. Hep 'Biz' diyorum. Kimdik biz?

"27 Mayıs'tan yıllarca sonra bile bu işin gerçeğini kimse bilmiyor. 27 Mayıs hakkında yazılmış eserlerin(319) *bu hususta gerçek bir fikir verememeleri bir yana , bazıları da hep yanlış bilgiler veriyor."*

"9 Subay Olayı'ndan evvel, benim bildiğim, küçüklü-büyüklü 3-4 grup vardı, Ordu içinde...(320) *Örgütler, maalesef, birbirleri hakkında az çok bilgi sahibi idiler. Bu tedbirsizliğe rağmen 9 Subay Olayı kolay atlatılmıştı... 9 Subay Olayı'ndan sonra bir Suphi Karaman olumlu cevap vermiş ama o da Diyarbakır'a gitmişti. Ankara'da rahat rahat bir Osman Köksal ile konuşabiliyorduk... Ekrem Acuner ile Fikret Kuytak'ın kendi aralarında bir işbirlikleri olduğunu biliyordum. Ama onlar da ancak, biz Gürsel'i sağlayıp, Erkan Şubesi'ne Köksal'ı tayin ettirdikten sonra bize açılmışlardı."*

"Bu durum karşısında "Kimdik, biz?" sorusunun cevabını vereyim... 1959 Şubatı'nda Gürsel ile Almanya'daki anlaşmamız sırasında , Suphi Karaman ve Osman Köksal'dan başka kimse yoktu, benimle işbirliği vadeden." (Sayfa 408-409)

"1946-50 yılları arasında muhalefette iken iktidarın kendilerine zorluk çıkardığından şikayet edenler, şimdi muhalefete nefes aldırmıyorlar. CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'e ve öteki muhalefet milletvekillerine karşı girişilen tecavüz olayları, İsmet Paşa'ya kadar uzamaya başlamıştı. Himmetdede, Yeşilhisar olayları ve Topkapı, Uşak saldırıları karşısında tarafsızlar kadar, İsmet Paşa'ya dargın ve kırgın olanlar bile galeyana gelmişlerdi. (321)*"* (Sayfa 416-417)

---

(319) MBK üyelerinin yazdığı 18 kitaptan 11'i Koçaş'ın kitabından önce yayımlanmıştı.

(320) Rütbeler ağırlıklı olarak yüzbaşı-yarbay.

(321) Geyikli'de Kasım Gülek'e saldırıyı kendi tertipletmiş, bunu yazan, Metin Toker.

Şu tarihlere dikkat: 9 Subay Olayı: 1957

Gürsel ile mutabakat: Ocak 1959: "Darbe yapılacaktır"

Uşak Olayı: Nisan 1959

Topkapı Olayı: Mayıs 1959

"30 Ocak 1959'da Sayın Gürsel, Eğitim Dairesi Başkanı Tuğgeneral Mehmet Mete, ben ve komutanın emir subayı, uçakla Almanya'ya gittik..."

"...Sayın Gürsel... biraz düşündükten sonra:

Söylediğin yol bizi hedefe götürmez... aylardır bir sürü mektup alıyorum. Bir çok subay açıkça bu yönetime elkoymanın zamanın geldiğini, hatta geçtiğini yazıyorlar. Bir süre evvel bir havacı subay, 'Emredin, bu adamları(322) *bir uçuş sırasında uçağımla denize gömeyim' diye yazmış...*(323) *Bu gibi hallere engel olun. Sizin gördüğünüz, duyduğunuz her şeyi bende görüyor ve duyuyorum. Ama düşündüğünüz işin sonucunun ne olacağı, memlekete yararlı, zararlı mı olacağı belli olmaz. Çok dikkatli olmak, iyi düşünmek gerek."*

"... biz çeteci değiliz... Hatta böyle düşünenleri(324) *kadromuz içine almak bile istemiyoruz. İnşallah, ya seçim yolu ile ya da kendilerinin durumu görmeleri suretiyle içinde bulunduğumuz hallerden*(325) *kurtuluruz."*

Birinci Yeşilhisar Olayı: 17 Şubat 1960: CHP ilçe başkanı DP ilçe başkanına tabancası ile ateş açıyor

İkinci Yeşilhisar Olayı: 24 Mart 1960: CHP'liler polislere saldırıyor.

Üçüncü Yeşilhisar Olayı: 26 Mart 1960: CHP Urfa Milletvekili Atalay Akan: *"60 Gün sonra ben İçişleri Bakanıyım. Sizleri* (Kayseri Valisi Ahmet Kınık, Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktan, Yurtiçi Komutanı, Tuğgeneral Kemal Çakın) *emeklilik haklarınızdan mahrum edeceğim."* Tanık: Saim Dinçaslan, o tarihte Yeşilhisar C. Savcısı.

Yeşilhisar Olaylarında İsmet Paşa yok.

Himmetdede İstasyonunda trenin bir süre durdurulması: 2 Nisan 1960 Darbe kararı, en üst düzeyde, verildiği tarihte bu olayların hiç biri yaşanmamış.

(322) Düşman'dan bahsediyor, sanki...

(323) Koçaş buraya bir dipnot eklemiş: *"Bu mektup ile Başbakan Adnan Menderes'in Londra Gatwick hava alanında geçirdiği kaza arasında daima bir bağlantı aramışımdır."*

Bu dipnota benim yorumum: Kişiyi nasıl bilirsin? Kendin gibi...

(324) DP'lilere suikast düzenlemeyi önerenleri

(325) 1959 yılı Ocak sonu Şubat başı.

"...sizden küçük bir yardım istiyoruz. Erkan Şubesi Müdürlüğüne bir arkadaşımızın tayinine emir verin..."

"Bunun dışında sizinle yalnız ben temas ederim. Biz de bu şekilde süratle hazırlanırız. Eğer durum kendiliğinden düzelirse hiçbir şeye gerek kalmaz. Yok, gelecek seçimlerde de geçen sefer yaptıklarını yapar ve zorbalıkla iktidarda kalmaya kalkarlarsa, milletin ayaklanmasından evvel biz karşı çıkarız. Bir hareketin sokaktan gelmesinin zararını bizden iyi bilirsiniz. Sizden şimdilik istediğimiz bu kadardır.

"Bir şartla kabul ediyorum. Döner dönmez seni Erkan Şubesi Müdürü yapacağım. Ama benden habersiz hiçbir iş yapmayacağınıza, özellikle bir harekata geçmeyeceğinize söz vermeni isterim."

"İstediğiniz teminatı hemen vereyim. Ama beni değil, size ismini vereceğimiz bir arkadaşın Erkan Şubesi Müdürü olmasını rica edeceğiz."

"Sizin adınızı şimdilik sadece Erkan Şubesi Müdürü ve ben bileceğiz. Sonra, birkaç kişi daha bilecek. Aramızda, 'Orgeneral Cemal Gürsel' olarak değil, 'Faik Bey' olarak anılacaksınız... Sayın Orgeneralim, bu vaadinizle bizim 3 yıllık hayalimiz gerçekleşti..."

"Peki farz edelim ki, kendiliklerinden durumu düzeltmediler ve bir harekata geçmek zorunlu hale geldi.(326) *Planınız nedir: Ne yapmayı düşünüyorsunuz. Devletin yönetimi nasıl olacak? Sizler ne olacaksınız?*(327)*"*

"Tebessümle ve görebildiğim kadarı ile zevkle beni dinleyen Orgeneral:

Tamam Koçaş... Anlaştık. Size güveniyorum... Şimdilik ikimizden başka kimse bilmesin bunları. Kim olacak Erkan Şubesi Müdürü...(328) *Tanımıyorum onu (Osman Köksal'ı). Bahri yapamaz mı.. bana çok bağlıdır o."*

---

(326) Gürsel, 3.5.1960 günü, Türkeş'e, vaz geçin, ortam yok, diyecektir. 3.5.1960'da zorunlu hal yoktu...

(327) Koçaş, bu soruyu şöyle cevaplar: Kısa bir geçiş, dönemi, Atatürkçü görüşle devlet yönetimi için yeni bir anayasa, Anayasa mahkemesi, çift Meclisli Parlamento, partizanlığa son vs vs.

(328) Koçaş; O. Köksal'ı önerir. Gürsel ise Bahri Yazır'ı düşünür. Bahri Yazır için Bkz. Yeşilhisar Eki.

"Bizim de rahat konuşabilmemiz iyi olur... Alb. Yazır bir dış göreve gidiyormuş." (Sayfa 455-459)

* * *

8. Sadık Göksu, ***DARBELER, 'DEMİRKIRAT'LAR VE 27 MAYIS,*** 1992

"SUNUŞ-1950-1960, Türkiye Cumhuriyeti'nde, umutla, ileriye gitmek için başlanan, ama hemen daha başında geriye dönülen ve Batı kampına tam 'entegre' olunarak, Yabancı Sermaye ve Dış Siyasal-Askersel etki altında, 'Her mahallede yaratılan milyonerlerin Altın Devri', enflasyoncu gidişin kesin başlangıcı(329) *1924 Anayasası'nın, sadece dilinde değişiklik yapıldıktan sonra*(330) *tümüyle kenara bırakılmasıyla yeğlenen, gittikçe Cumhuriyet'le karşıtlaşan, onun dışına düşen, ülkenin Anayasa'ya aykırı yasalarla yönetildiği 'RESTORASYON', 'Onarım Dönemi'dir... 27 Mayıs ile, bizim, Büyük Uyanış ve Sosyal Cumhuriyet de dediğimiz, İkinci Cumhuriyet dönemi başlamıştır. Birinci Cumhuriyet'in belgesi 1924 Anayasası olduğu gibi, İkinci Cumhuriyet'in belgesi de 1961 Anayasası'dır... Kitapta belirtildiği gibi, 27 Mayıs, ulusumuza çok büyük olanaklar ve gelişmeler sağlamıştır... Dış Türkler konusunda, Kıbrıs herhalde başta sayılmalıdır...*(331)*"* (Sayfa 11-18)

Kitapta 8 MBK üyesinin makaleleri var. Kendi bölümlerinde alıntılanmıştır. Daha sonra Talat Turhan'ın önemli bir makalesi var ki, yazar bunu daha sonra kitap haline getirmiştir ve kendi

---

(329) Kırklı yılların enflasyonunu unutuyor ve Demokrat Parti'nin Enflasyonu'nu abartıyor.
Bu konuda başka bir örnek:Kurtul Altuğ, Bir Numaralı Tanık: "1956 yılında hayat pahalılığının yüzde 183 artması..." Doğrusu: TUİK verilerine göre, 1956 yılı TÜFE artışı % 16.6 olmuştu.

(330) Değişiklik 1950 öncesi yapılmış ve 1924 Anayasası'nın Türkçesi sadeleştirilmişti. Fuat Köprülü'nün önerisi doğrultusunda, 1952 yılında, eski (1924) Türkçesine dönüldü. Bir yanda gereksiz, öte yanda önemsiz bir olaydı. Çünkü konuşulan Türkçe değişmedi. Sadece resmi yazı dilinde, 'Başbakan' yerine, 'Başvekil' dendi.

(331) 27 Mayıs ile ne ilgisi var?

bölümünde irdelenmektedir. Sadık Göksu dışında, Sami Ören, Uğur Mumcu, İlhami Soysal'ın kısa makalelerinden, **'27 Mayıs'ın Nedenleri'** konusunda alıntılar aşağıda verilmektedir:

Sami Karaören:[332] *"**27 Mayıs: Onur Kaynağımız**-Aydınlarımız; 1950 seçimlerine kazanıp iktidar olanların, ülke yönetimine demokratik değerleri egemen kılacak nitelikte olmadıklarını, çok kısa sürede anladılar. İlk hizmetleri din sömürüsü oldu. Güzel Türkçemizle okunan Ezan'ı Arapça okumaya izin verdiler...*[333] *Partizanlık, her kapıyı açmaya, bürokrasiyi sindirmeye yeter duruma gelindiği zaman, iktidar henüz altı ayını doldurmamıştı...*[334] *Böylece 1954 seçimlerini de partizanca baskılarla ezici biçimde kazanan iktidar...*[335] *İktidardakiler kene gibi yapıştıkları iktidarı bırakmamakta kesin ısrarlı görününce demokratik yönetimden zımık kalmadı. Karaborsa, yokluk... Gırtlağımıza kadar dış borç...Kısaca özetlemeğe çalıştığım böyle bir ortam, uygarlıktan birazcık nasibi olan her ülkede 'müdahale'yi çağırır... Darbeleri lanetleyelim. Doğrudur. Ama müdahaleyi haklı (meşru) kılacak ortamı da yaratmayalım. Ordumuzun 27 Mayıs'taki müdahalesi işte bu haklılıkla gerçekleşti. Ve getirdikleri 1961 Anayasası ile 27 Mayıs müdahalesi 'Devrim' niteliği kazandı... İdam*

(332) Uzun yıllar Cumhuriyet Gazetesi'nin ikinci sayfasının editörlüğünü yapmıştır.

(333) Bir kanun değişikliği idi. Kanunda Ezan'ın zorunlu olarak Türkçe okunmasına ilişkin ceza maddesi kaldırıldı. Oylamada, o gün Meclis'te oturuma katılan tüm CHP milletvekilleri olumlu oy verdiler.

Onur Kaynağımız olan 27 Mayıs'ı yapan MBK üyeleri 30 Temmuz 1960 günü Resmi Gazete'de bir bildiri yayımladılar: Ezan'da zorunlu olarak Türkçe'ye dönüş yok. Bkz. Belgeler Bölümü.

(334) Stalin döneminde Sovyetler Birliği'nde dahi böyle bir sonuç alınmamıştır.

(335) Ciddi bir yazar, böyle bir iddiada bulunursa, hiç olmazsa bir veya iki örnek verir, ki okuyucu *'partizanca baskı'* ile ne demek istendiğini anlasın.

yanlışlığı dışında 27 Mayıs, tarihimizde onurlu bir girişimdir.[336]" (Sayfa 258-259)

Uğur Mumcu: "***DEMOKRAT MI?**-Demokrat Parti en yakın tanıklarının sözleriyle kanıtlandığı*[337] *gibi hiç de 'Demokrat' bir parti değildi. Meclis çoğunluğuna dayalı bir sivil diktatörlük kurulmuş; Silahlı Kuvvetler'in üst düzey yöneticileri de bu diktatörlüğün silahlı gücü olarak kullanılmış; basın özgürlüğü başta olmak üzere bütün temel hak ve özgürlükler yok edilmiş, yargı yetkisi TBMM'de çoğunluk grubuna dayanan bir 'Tahkikat Komisyonu'na devredilmiş; özel muhakemelerin kurulması, ana muhalefet partisi liderinin idam edilmesi ve muhalefet milletvekillerinin tutuklanmaları **düşünülebilmiştir.***[338]" (Sayfa 265)

İlhami Soysal: "***GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ HAYALİ BİLE BEŞ PARA ETMEZ**-27 Mayıs 1960 öncesini yaşamamışlara 27 Mayıs'ı anlatmak o kadar zor ki... acaba 27 Mayıs müdahalesi olmasaydı, Türkiye daha o yıllarda kanlı bir iç savaşa sürüklenmeyecek miydi? Gidiş o gidiş, değil miydi?*[339] *DP'yi yönetenler, **Bayar ve Adnan Menderes** ile çevrelerini sarmış olan bir avuç insan, seçim yoluyla da olsa iktidarı bırakacak ve muhalefete geçecek nitelikte kişiler miydi?"*

---

(336) 1957 yılında erken seçim yapmış ve kazanmış (% 48.6 ile), 1960 Mayıs ayında, seçimlere bir buçuk yıl var iken, ***"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz"*** diyen bir başbakan, Karaören'e göre 'iktidara kene gibi yapışmış'! 1960 yılında Türkiye'de hiçbir malın karaborsası yoktu, kahvenin bile. Gırtlağımıza kadar dış borca gelince. 1950 yılında dış borç: 916 milyon dolar. 1960 yılında dışborç 1 038 milyon dolar. Artış 122 milyon dolar. On yılda fiilen tamamlanmış ve hizmete (üretime) açılmış yatırım 8.1 milyar dolar. Yazar Karaören doğru dürüst bir araştırma yapmadan, özellikle ekonomi ile ilgili gerçekleri 180 derece değiştirerek ***çalakalem*** 27 Mayıs gerekçesi yazmıştır. Bu gerekçeye göre 27 Mayıs meşru bir müdahaledir. Yanlışsa darbedir.

(337) Refik Koraltan'ın, Ethem Menderes'in ve Şemi Ergin'in Yassıada duruşmalarında açıklanan günlüklerinden (hatıra defterlerinden) alıntılar ile kanıtlamış oluyor, bu iddiasını.

(338) BU düşünce suçunun cezası İDAM imiş.

(339) Değildi.

"27 Mayıs'ın bir askeri darbe olduğu yazılıp söyleniyor. Bu biraz doğru, büyük ölçüde de yanlış bir saptamadır...(340) *27 Mayıs'ı askerlerle birlikte, belki onlardan da daha ateşli biçimde, gençlik ve parti yönetimleri olmasa bile geniş partili*(341) *yığınlar el birliği ile gerçekleştirmişlerdir."* (Sayfa 266-268)

Sadık Göksu: ***"KAVRAM KARGAŞASI VE İKİNCİ CUMHURİYET****-Türkiye Cumhuriyeti tarihinin iki büyük konağı var: 1923 ... Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu... 27 Mayıs 1960, İkinci Cumhuriyet'in, Sosyal Devlet'in kuruluşu..."*

"...içine düştüğümüz sosyal, siyasal, ekonomik bunalıma karşı, tüm toplumdan kaynaklanan eylemin vuruşunu... 27 Mayısçı Aydınlar, Silahlı Aydınlar yaptılar. Sonra, yine bizi(342) *çağırdılar, Kurucu Meclis'i kurup 1961 Anayasası'nı da hazırlattılar.*(343)*"* (Sayfa 272-273)

* * *

9. Ümit Özdağ, ***Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali,*** 1997

"DP İktidarı'nı devirmek üzere TSK içinde ilk gizli örgütlerin kimler tarafından ve hangi yıl kurulduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Bu konuda tespit ettiğimiz ilk girişim, Kurmay Yarbay Ateşdağlı'nın 1951 yılındaki girişimidir. 1952 yılında Harp Okulu öğrencisi Muzaffer Özdağ ve arkadaşları tarafından kurulan gizli örgüt, DP iktidarına karşı kurulmuş bir örgüt değil, sivil iktidarlara karşı kurulmuş, uzun vadede iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan, Türkçü-popülist eğilimli bir örgüttür. Bu örgüt varlığını 27 Mayıs 1960'a kadar sürdürmüş ve ihtilale katılmıştır. Fakat, 27 mayıs 1960 ihtilalini gerçekleştiren ekibin nüvesi, 1954 Kasımında Tuzla Uçaksaver Okulu'nda Yüzbaşı Orhan Kabibay ve Yüzbaşı Dündar Seyhan tarafından atılmıştır.(344)*"* (Sayfa 75)

---

(340) Daha doğrusu: Bir çeyrek darbe, üç çeyrek devrim, herhalde?

(341) Formül çıkıyor ortaya: Askerler (Darbeciler), CHP ve O'nun kışkırttığı gençler ve CHP'liler.

(342) Biz? Kurucu Meclis'e doluşan CHP'liler...

(343) Son derece yalın bir itiraf.

(344) Bkz. Dündar Seyhan bölümü.

Bir bilimadamı olan Ümit Özdağ, gizli örgütleri analitik biçimde ve ayrıntıları ile vermiştir. Ben sadece örgütlerin kimler tarafından ve hangi tarihlerde kurulduklarını sıralayacağım:

"İstanbul, Tuzla Örgütü: 1954-Dündar Seyhan-Orhan Kabibay"

"İstanbul, Harp Akademisi Örgütü ('ATATÜRKÇÜLER CEMİYETİ'): 1955-Dündar Seyhan, Orhan Kabibay, Faruk Güventürk, Faruk Ateşdağlı, Rıfat Baykal v.d."

"Ankara, Okan-Aydemir Örgütü: 1956-Talat Aydemir, Sezai Okan, Adnan Çelikoğlu"

"Ankara, Koçaş Örgütü: 1956-Sadi Koçaş, Kenan Esengin, Baha Vefa Karatay"

"İstanbul, Yüksek Kumanda Akademisi Örgütü: 1957-Talat Aydemir, Refet Aksoyoğlu, Halim Menteş v.d."

"İstanbul, Birleşik Örgüt: 1957-İstanbul'daki örgütlerin birleşmesi.Yeni isimler: Orhan Erkanlı, Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız, Mucip Ataklı.

"İstanbul, Özdağ-Esin Grubu: 1952-1957-Muzaffer Özdağ-Numan Esin" (Sayfa 75-87)

Kitabın bölüm başlıkları:

"1957 Seçimleri ve I. Birleşik Örgütün Çalışmaları"(345)

---

(345) Ek bilgiler-kısa bir Kronoloji:

27 Ekim: Seçimler

25 Kasım: 5. Menderes Hükümeti kuruluyor. Şemi Ergin, Milli Savunma Bakanı

18 Aralık: Birleşik Örgüt, darbe hazırlıklarının tamamlanarak darbe tarihinin belirlenmesi için toplantı yapıyor

22 Aralık: Güventürk, Milli Savunma Bakanı Ergin'e darbe hakkında bilgi veriyor ve başına geçmesini öneriyor.

22 Aralık: Kuşçu, 9 Subayı ihbar ediyor. Aralarında Güventürk ve 27 Mayıs öncesi CHP içinde yoğun çalışmaları olan Cemal Yıldırım da var.

27 Aralık: 9 Subay tutuklanıyor.

26 Mayıs: Beş ay sonra başkanı Tuğgeneral Cemal Tural olan Askeri mahkeme, 9 Subay hakkında beraat kararı veriyor. Kuşçu'yu ise, 'Orduyu isyana teşvik' suçundan iki yıl hapis cezasına mahkum ediyor. Kuşçu ayrıca TSK'dan ihraç ediliyor.

"II. Birleşik Örgüt(346)*- 1959'un son günlerinde, M. Kaplan'ın evinde yapılan toplantıda, Okan, Türkeş, Karaman, Kabibay, Baykal, Aksoyoğlu, Ersu, İstanbul'dan gelen Erkanlı ve M. Kaplan arasında DP iktidarı 1960 yılı içinde seçime gitmez ise DP Hükümeti'nin devrileceği konuşulmuş ve darbe sonrasında ne yapılacağı tartışılmıştır.*(347)*"*

"Örgütün önünde üç seçenek vardır:

a. Askeri idare kurmak

b. İktidarı CHP'ye bırakmak

c. Geçici meclis kurup idareyi yeni seçimlere kadar bu meclise devretmek...

Toplantıda ihtilal sonrasında izlenecek politika kesin olarak belirlenmemiş, ancak ihtilal kararı alınmış, harekat planlarını hazırlamakla Kabibay, Okan ve Türkeş görevlendirilmişlerdir...

Bu toplantıyı takip eden günlerde örgüte alınacak bir subay, örgüt içinde yeni dengelerin oluşmasında önemli rol oynayacaktır... Sami Küçük...

1960 Martında bir güvensizlik havası başgösterir. Örgütten bazı üyeler CHP ile temasa geçmişlerdir... Bu arada örgüte iki katılım daha gerçekleşir... Kadri Kaplan... Solmazer...

Mart ayı sonunda örgüt Kabibay'ın İstanbul'da Yüksek Kumanda Akademisinde kursa gönderilmesini sağlamıştır. Kabibay'ın görevi, İstanbul'daki ihtilalcileri, Ankara'daki merkez ile uyumlu çalışma içine sokmaktır. Kabibay, İstanbul'da Erkanlı ile temas kurar... Kabibay'ın diğer temas kurduğu subaylar ise; Suphi Gürsoytrak, Mucip Ataklı, Haydar Tunçkanat, Mehmet Özgüneş, Muzaffer Özdağ ve Numan Esin'dir... Kabibay'ın İstanbul'a gelmesi ile İstanbul örgütü, Ankara'ya eklemlenmiştir." (Sayfa 110-136)

(346) 9 Subay Olayı'ndan sonra , örgüt çalışmalarına bir süre ara verilmiş, ardından 1959 yılında hazırlık toplantıları yeniden başlamıştır.

(347) Şartlı darbe kararı. DP, seçime giderse darbe olmayacak. Bu bilginin kaynağı olarak Ömer Sami Coşar ve Abdi İpekçi'nin kitabı gösterilmiş.

"İktidar-Muhalefet İlişkisinin Gerginleşmesi-Örgüt çalışmalarını yürütürken, DP ile CHP arasında gerginlik sürekli artmaktadır. Yılın ilk olayı Adana'da olmuş, CHP'li kitleler'le DP'li kitlelerin çatışmasında 10 kişi yaralanmıştır... Mart ayında Kayseri'de ve Yeşilhisar'da çapı gittikçe büyüyen olaylar çıkmıştır. Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde Tarım Kredi Kooperatifleri Kongresini DP kaybedince, DP'lilerle CHP'liler arasında çatışmalar başlamıştır. ***İki DP'linin ateş açması sonucunda iki CHP'li yaralanmış, olaylar büyümüş, polisle CHP'liler arasında çatışma çıkmış, iki CHP'li daha polis kurşunlarına hedef olmuştur. Bunun üzerine CHP Genel Merkezi bölgeye teftiş için bir heyet yollamıştır. Heyet basına, olaya DP'lilerin kongreyi kaybetmeyi hazmedememelerinin yol açtığını açıklamıştır. DP'nin buna tepkisi sert olmuş, CHP aynı sertlikte cevap verince Hükümet Yeşilhisar olaylarına yayım yasağı koymuştur.***[348]" (Sayfa 137-138)

"Tahkikat Komisyonu veya Hükümetin darbe-i Hükümeti-7 Nisan'da DP Meclis Grubu..."

---

(348) Özdağ, Yeşilhisar Olayları'nı, bir bilim adamına yakışmayacak ölçüde, Metin Toker'in .....kitabını kaynak göstererek, tamamen CHP'nin iddiaları doğrultusunda, vermektedir.

Bazı maddi hatalarını burada, ayrıntılarını Yeşilhisar Olayları Özel Eki'nde veriyorum:

Olayların kaynağı, CHP İlçe Başkanı Mustafa Ünal'ın; 17 Şubat gecesi saat 23:00'de Şehir Kulübü'nde, evinden gidip silahını alıp kurşun yerleştirdikten sonra, DP İlçe Başkanına dönerek, "İşte İsmet Paşa'nın dediği gün bugündür" diyerek öldürmek amacı ile silahını boşaltması ile başlamıştı. Özdağ, bu başlangıç olayını, Niğde Valiliğinin bildirisi olarak, **yorumsuz,** vermiştir.

DP, Tarım Kredi Kooperatifi seçimine katılmamıştır. Çünkü, 5 kişilik yönetim kurulunda 3 üye DP'li idi. Dolayısı ile *"hazmedilmeyecek"* bir olay yoktu.

Yeşilhisar'da halkın üçte iki çoğunluğu CHP'li idi. Olaylar 24 Mart akşamı saat 18:00 dolaylarında başladı. Ve uzun bir süre devam etti. 25 Mart 1960 tarihli ULUS'ta olaylar 180 derece çarpıtılarak baş köşede yayımlandı ve Türkiye bir anda, seçim hazırlığı ortamından, ihtilal ortamına girdi.

"Gençliğin Direnişi: İstanbul ve Ankara Olayları-İstanbul'da olaylar, 27 Nisan'da Ankara'dan gelen bir emir üzerine 28 Nisanda CHP Gençlik Kollarının miting düzenleme girişimleri sonucunda başlamıştır...[349]*"* (Sayfa 142-153)

ULUS
ADIMIZ ANDINIZDIR
İLHAN BERK
CİNİ YAZISI
Dün Kayseri'de müessif hâdiseler oldu
Yeşilhisar ilcesinde polis halka ateş açtı
Kaymakamın ve Savcının gözü önünde cereyan eden hâdisede C.H.P.li üç yurttaş ağır surette yaralandı - «Vur» emrini D.P. ilce Başkanı verdi
Kıbrıs'ta müzakere yeniden başlıyor

Özdağ'ın kitabının bundan sonraki bölümleri 27 Mayıs'ın ayrıntılarını içermektedir. Bu bölümden üç önemli kilometretaşını alıntılıyorum:

"Siyasi Rüşvet: Tabii Senatörlük ve Cumhurbaşkanlığı- ... Komite'nin CHP kanadından Kuytak ve Acuner, İnönü ile pazarlığa oturmuşlardır... İnönü, Kuytak ve Acuner'in teklifini kabul etmiştir." (Sayfa 350)

"Kurucu Meclis: Gürsel, aynı gün Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'na bir mektup yazarak bir Kurucu Meclis kurulmasına karar verildiğini, 20 gün içerisinde Kurucu Meclis'in nasıl oluşacağı, görev ve yetkileri konusunda bir tasarı hazırlanmasını istemiştir."

"Gürsel'in bu girişimi üyeler[350] *arasında şiddetli bir tepkiye neden olmuştur. Kabibay, Taşer ve Özdağ Kurucu Meclis fikrini açıkça eleştirmişlerdir... Artık sinirler iyice gerilmiştir... Gruplar ayrı ayrı toplanmaktadır. Yurdakuler Komite toplantılarında tabancasını kılıfından çıkarmakta, Ataklı çift tabanca ile toplantılara katılmaktadır...* (Sayfa 361)

(349) Bkz. Orhan Birgit'in itirafı, sayfa.... ve İhsan Yalçın Söyleşisi, sayfa....
(350) MBK üyeleri

"1. Milli Birlik Komitesi dönemi sona ermiş, 2. Milli Birlik Komitesi dönemi başlamıştır. Radikal üyeler ise birkaç gün içinde yurtdışında atandıkları görevlerine, gözaltında tutuldukları Mürted Hava üssünden alınarak yollanmışlardır." (Sayfa 377)

* * *

10. Talat Turhan, ***27 Mayıs 1960'tan 28 Şubat 1997'ye,*** 2001

"SİLAHLI KUVVETLER BİRLİĞİ(351)*-Açıklamalarımdaki yergiler sizi şaşırtmasın. Bu dönemde*(352) *alçaklıklar, döneklikler ve satılmışlıklar sayılamayacak kadar boldur.*(353) *Buna siz de tanık oldunuz.* ***27 Mayıs olayı için, bugün kim ne derse desin, halkın***(354) ***büyük desteği ile başarılmış, hiyerarşi dışı bir Silahlı Kuvvetler müdahalesidir.*** *Siz bu oluşumun içinde yer aldığınız için yazacaklarınız benim için önemlidir. Sırası gelmişken hemen bir gözlemimi yansıtmak isterim. 'Tabii Senatörlük' kurumu günümüzde ne kadar şimşekleri üzerine çekiyorsa, 'MBK Üyeliği' de Silahlı Kuvvetlerde o ölçüde hoş karşılanmadı. Yurtseverlik bir anlamda MBK üyelerinin tekeline alınmıştı..."* (Sayfa 106-107)

"O dönemdeki CHP'li partizanları, devrimin kendilerinin uğraşlarının doğal bir sonucu olduğunu, meyvayı olgunlaştırdıklarını, buna karşı iktidarın MBK üyelerinde ele geçirildiğine inanıyorlardı. Bu

(351) Turhan, bu başlık altında yer alan metnin, Dündar Seyhan'a hitaben yazılmış bir mektup olduğunu belirtmektedir. Aynı metin Sadık Göksu kitabında da yayımlanmıştır. Göksu kitabında yayımlanan metnin altında 9 Ekim 1965, ve "yeniden yayım için sadeleştirildiği tarih olarak 18 Nisan 1992" kaydı bulunmaktadır.

(352) 27 Mayıs 1960-25 Ekim 1961

(353) Bu tarihler arasında yönetime el koyan ve özellikle idamların mutlaka infaz edilmesinde ısrar eden iki kurul vardır: Milli Birlik Komitesi-Silahlı Kuvvetler Birliği. En yetkili bir kişi ise 'sayılamayacak kadar çok 'alçaklık', 'döneklik' ve 'satılmışlık'tan söz ediyor. İşte asker siyasete bulaşınca ve adına Devrim' deyince bunlara da herhalde 'Artçı Devrimler' demek gerekiyor.

(354) Oyunu CHP'ye veren halk...

anlayışla devrime ne karşı çıkıyorlar ne de tam anlamıyla destek oluyorlardı.(355)"

"Sayın İsmet İnönü'nün 27 Mayıs öncesindeki muhalefet döneminde, TBMM'de, 'Sizi ben bile kurtaramam' şeklindeki DP'lileri muhatap alan ünlü deyimini söylerken, Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki ihtilal girişimlerinden haberdar olmadığını iddia etmek gerçeklerle bağdaşmaz. Bir anlamda İnönü 27 Mayıs'a yeşilışık yakmıştır.(356)" (Sayfa 109-110)

"MBK'ne umut bağlayanlar boşlukta kalmıştı. Devrimin rayına oturması şöyle dursun, karşı devrimci girişimler her geçen gün güçleniyordu. Partiler üstü olamamıştı MBK. 'Kardeşler arası kavga' önlenmiş, fakat 'Kardeşler arasına politikacılarca sokulan düşmanlık giderilmemişti.(357) *Çelişkiler daha da belirginleşmişti."* (Sayfa 111)

"14'lerle ilgili olarak önemli bir nokta üzerinde bugüne kadar duran olmadı. 13 Kasım'da gerçekleşen operasyon bir anlamda geriye kalan 23 Komite üyesini memur konumuna düşürmüştü, çünkü 14 MBK üyesini darbesel bir eylemle sürgüne gönderme kararı alabilen güç, arta kalanlar için de her zaman benzeri uygulamada bulunma cesaretini kendisinde bulabilirdi. Bu olasılık, 23'ler için DEMOKLESİN KILICI öcüsü olmayacak mıydı?" (Sayfa 111)

...14'lerin sürgüne gönderilmesi kararı, Ankara Komutanı Korgeneral Cemal Madanoğlu ve İçişleri Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu tarafından önceden alınmış ve ayrıntıları planlanmıştı... Açıklamalarım tümüyle 13 Kasım olayları üzerinde yoğunlaştı. 14'lerin avukatlığına soyunduğum sanılmasın. Amacım SİLAHLI KUVVETLER BİRLİĞİ adı verilen örgütün kuruluşuna neden olan olaylar zincirini

(355) DP'liler Yassıada'da hukuksuzlukla boğuşurken (İstanbul Barosu avukatları DP'lileri savunmama kararı bile alabilmişti o hukuksuzlukta, 27 Mayıs Devrimi adına!) CHP, kendinden emin, 14'lerin sürülmesini, kendilerinin de yüksek maaşla Kurucu Meclis'e yerleşmelerini, bekliyorlardı.

(356) İlk yeşilışık Yeşilhisar'da yakılmıştı, 17Şubat 1960 gecesi.

(357) Kavgaya bir de '27 Mayıs unsuru' eklenmişti. 27 Mayıs Darbesi, milleti ortasından ikiye bölmüştü.

belirlemek ve saptamaktır. Bana göre tarihsel olaylar içinde 13 Kasım halkası, SİLAHLI KUVVETLER BİRLİĞİ halkasından önce gelenidir.

"SKB üyeleri, liderlerinin saf dışı edilmesine göz yumduğunda sıranın kendilerine de geleceğini algıladığı için, TANSEL'in atanmasını(358) *kabul etmeyerek ilgililere ultimatom verdi ve ünlü 6 Haziran 1961 Olayları meydana geldi. Sonunda Tansel'in atanması önlendiği gibi bu girişimde rol alan Milli Savunma Bakanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı*(359) *görevden alındı..."*

"Örgütün iki belgesi...Yemin ve Prensipler...(360)*"*

"27 Mayıs sonrasında her geçen gün dozu artan ve aşağıdan yukarı doğru kendisini aşırıca hissettiren bir ihtilalci eğilim vardı. Bu akımı genç subaylar temsil ediyordu. ***Bu kuşak, devrimden beklediklerini bulamamanın doyumsuzluğu içerisinde idiler. Kısaca tam anlamı ile ATATÜRKÇÜ bir düzen istiyorlardı.***(361)" (Sayfa 111-118)

"... 30 Ağustos 1961 günü İNÖNÜ ile SUNAY 27 Mayıs'tan sonra ilk kez ayrıntılı bir ikili görüşme yapmışlardı... o görüşmeden sonra Sunay'ın, İnönü'nün etki alanı içine girdiğini öne sürmek yanlış olmaz."

"İnönü, SKB üzerine tüm ağırlığı ile yükleniyordu. Bu amaçla TSK kurallarını gözardı edebiliyor ve hiçbir fırsatı kaçırmadan sakıncalı ikili temaslarını sürdürüyordu..."

"Tüm bu girişimler yanında, kontrespiyonaj yöntemi ile çalışan ve CHP'den aldığı direktifler doğrultusunda SKB örgütü içinde faaliyet

---

(358) MBK ve Genelkurmay, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel'i Washington'a atamıştı.

(359) Ultimatoma uyularak

(360) Prensiplerin 2. Maddesi'nin d. Fıkrası: *"Yassıada davasında birinci derecede suçlular için Yüksek Adalet Divanı'nın verdiği kararlar derhal tasdik ve infaz edilecektir."* Bu *asil* ilkeyi şöyle tercüme edebiliriz: *"Menderes derhal sallandırılacak"*...

(361) ATATÜRK'e ihanet ettiklerinin farkında olmadan.

gösteren MBK üyesinin gizli görüşmeleri, provokasyon ve entrikaları karanlıktadır. Kuşkusuz gizini de sürdürecektir.(362)"

"Yassıada Kararları öncesinde Silahlı Kuvvetlerde tansiyon yükselmişti. Bu oluşumun kuşkusuz bir çok nedeni vardı. Silahlı Kuvvetler üst kademesi yukarı doğru(363) *azımsamayacak bir baskı sürdürüyordu. Bu baskının yeni bir Ordu Müdahalesi'ne dönüşmesi halinde istenilmeyen sonuçlar ve sürprizlerle karşılaşılabilirdi. SKB örgütü için kişilikleri öne çıkan TSK genç bireylerinin güvendiği kişilerin girişimleriyle bu tehlikeli gidiş önlenmiştir.*(364)"

"Yassıada kararları'nı seçim izledi. Seçim sonuçlarından ne CHP ne de TSK memnun değildi.(365) (366)" (Sayfa 122-123)

"SKB, gerçekte 27 Mayıs. 1960'dan sonra MBK'sindeki dalgalanmalar üzerine, Silahlı Kuvvetlerin 27 Mayıs harekatını amacına ulaştırmak için yapılan girişime verilen addır(367)"

---

(362) Sayın Talat Turhan'a 27 Ağustos 2011 günü bu MBK üyesinin kim olduğunu sordum. Gizli kalmasını istedi. Bunun üzerine, "Ya Ekrem Acuner ya da Fikret Kuytak olabilir?" diye ısrar ettim. Çok ilginç bir yanıt verdi:
"% 50 isabet buyurdunuz!" Nedense 18 Ekim 1960 akşamını anımsadım.

(363) Yukarı doğru ?

(364) Ne pahasına? Zorlu, Polatkan ve Menderes'in idamı pahasına...

(365) 'Ne' ile başlayınca, 'Memnundu' ile bitirmeyi çoğu yazarımız beceremiyor.

(366) Ardından İstanbul'da 21 Ekim Protokolü, Ankara'da Mürted Protokolü geldi. İnönü hepsini bertaraf etti.

(367) Sayın Talat Turhan'ın kitabı 27 Mayıs'ın Nedenleri konusu ile ilgili değil. Buna rağmen bu kitabı irdelemeye karar verdim, çünkü 27 Mayıs sonrası yaşanan keşmekeş hakkında çok iyi bir fikir veriyor: Alçalmışlıklar, döneklikler, satılmışlıklar... yurtdışına sürülen devrimciler... CHP'nin perde arkasında MBK'yı yönlendirmesi, SKB'ye duyulan gereksinim, idam kararlarının derhal infazı ve seçim sonuçlarını hazmedemeyen devrimcilerin yönetime derhal el koyma kararı almaları ve Metin Toker'in kitabında göreceğimiz gibi İnönü'nün kendisine yönelik bir darbeye müsamaha etmeyeceğini herkesin anlayabileceği gibi ortaya koyması.

* * *

11. Nesrin Turhan, ***İhtilalin Süvarisi***[368], 2004

"4 Haziran 1963-Mahkeme... 7 Haziran'da başlayacaktı... Önce ziyaretçiler, ardından İddianame... Anılarına dalıp gitti[369] *Nasıl da hızlı geçmişti Ankara'daki üç buçuk yıl... 1959 yılının sonbaharında tayin olduğu başkentin kaynayan bir kazandan farkı yoktu...*[370] *Pek çok subay gibi o da ülkedeki kutuplaşmadan ve DP iktidarının baskıcı tutumundan rahatsızdı... İsmet Paşa'nın 10 Ocak 1960'taki sözleri kanlardaki akışı hızlandırmıştı:*

'Vatandaşlarım emin olsunlar ki, seçimi kaybedecek olanlar iktidarda kalmak isterlerse dünya başlarına yıkılacaktır. ***Dünyanın başlarına yıkılması için ben bütün idealistlerle beraber, tasavvur ettikleri, tasavvur edebilecekleri, derslerin en ağırını onlara ödetmesini bileceğim.***[371]*'*

"Kışlalarda yaşanan gerginliğe karşın, iktidarın seçime yanaşmaması bütün genç subaylar gibi onu da kaygılandırmıştı. ***Üstelik,***

İnönü'nün başbakanlığında hükümet kurulduktan sonra, herkes, "Tam, artık rahat ederiz.." demeye hazırlanırken ardarda gelen artçı Aydemir darbe girişimleri. 22 Şubat'tan hemen sonra çıkan bir kanun: Tedbirler Kanunu.

İşte 27 Mayıs'ın sonuçları. Tatmin oluyorsanız, 'Devrim'dir, olmuyorsanız, 'Darbe'dir. Bu tabloyu önce 1965 yılında ortaya çıkaran, 1992 yılında yineliyen ve 2001 yılında 2. Kez yayımlayan Talat Turhan'a bu gerçekleri yalın bir şekilde açıkladığı için teşekkür ediyorum. (NOT: Son cümle Turhan'ın kitabında yok, Sadık Göksu kitabındaki bölümde dipnot olarak verilmiş. Göksu kitabı sayfa 188, (d) maddesi)

(368) Bu kitap 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963 darbe girişimlerinde yer alan ve idam edilen Fethi Gürcan ve yakın arkadaşları (Erol Dinçer, Yılmaz Akkılıç gibi) ile ilgilidir. Burada bu kişilerin 27 Mayıs hakkında anıları incelenmiştir.

(369) Fethi Gürcan

(370) Türkeş, İhtilal Komitesi'nin 14 Eylül 1959 tarihinde kurulduğunu yazmıştır.

(371) Ödetti.

DP'nin, olası bir seçimi kaybetse bile, iktidarı bırakmayacağını düşünüyordu.(372)"

"27 Mayıs öncesindeki günlerde arı kovanına dönen beyni bir daha huzur bulmamıştı... Bir yanda kaynayan Türkiye... Gezilerinde sık sık saldırıya uğrayan İsmet Paşa'ya suikast düzenleneceği yolundaki söylentiler... yayılınca...günde birkaç kez, İsmet Paşa'nın evinin etrafında tur atıp, böyle bir tehlikenin var olup olmadığını araştırmayı kendisine görev edinmişti. İsmet Paşa'ya yönelik hakaretleri içine sindiremiyordu... Bir efsaneydi İsmet Paşa... 27 Mayıs'a yol alan günlerde, kendisini İsmet İnönü'yü korumakla görevli sayarken, iki yıl sonra, onunla karşı karşıya gelmişlerdi... O, DP zihniyetine tümüyle karşı idi ama artık CHP'li de değildi.(373) *Seksen yaşındaki İnönü'yü 'statükocu' olarak tanımlıyor, ATATÜRK'ün öldüğü 1938 yılından sonra, ülkenin devrimci yapısını kaybettiğini düşünüyordu."*

"CHP, tek bir kadın milletvekilini bile Meclis'e sokmamakla ne kadar Atatürkçü ve devrimci olduğunu gösterdi..." (Sayfa 127-131)

"İddianameyi okuduktan sonra Erol Dinçer'in aklı bir noktaya takılıp kaldı. Şimdi bir ihtilalci olarak yargılanıyordu...Onun için herşey 1954 seçimlerinden sonra başlamıştı. Harp Okulu öğrencileri içinde DP iktidarına tepki duyan gençlerden biriydi. 1959 yılı başlarında Başbakan Adnan Menderes, görev yaptığı Kars'a geldiğinde alay komutanı, başbakanın korunması için kendi komutasındaki bölüğü görevlendirmişti... 'Ben bu adamı değil korumak, vururum' diye tepki göstermişti. Buna da komutanları karşı çıkmamıştı." (Sayfa 132)

"Nisan ayının başlarında, Kayseri'ye giden İsmet Paşa'nın treni yolda askerlerce durdurulmuş, şehre girişi engellenmek istenmişti. İsmet Paşa'nın Kayseri'den dönüşü de olaylı olmuştu. Ankara'ya karayolu ile dönerken Yeşilhisar'a doğru yönelen muhalefet lideri ve beraberindekilerin Yeşilhisar'a girişine izin verilmemişti.(374)" (Sayfa 135)

---

(372) Hal böyle olunca, darbeci madem ki, böyle düşünüyor, ne yapacak? Darbe yapacak, Yüzbaşı.

(373) Profesyonel darbeci.

(374) Yeşilhisar Olaylarını, bu şekilde özetleyivermiş.

"Bu şimdi demokrasi mi?diye sordu... Bir de Tahkikat Komisyonu çıkardılar. Onbeş DP'li, CHP'yi de basını da istediği gibi suçlayıp, dilediği gibi yargılayacak. Bunlar düpedüz totaliter rejimi getirmeye çalışıyorlar..."

"Gazetelerden bir şey öğrenemiyoruz ki... İsmet Paşa'nın söyledikleri çok önemli... Fethi, cebinden, hakkında kapatılma kararı çıktığı halde kendisine ulaşmış olan 19 Nisan 1960 tarihli ULUS Gazetesi'ni çıkardı... Demiş ki, 'Eğer insan hakları yürütülmez, vatandaş hakları zorlanırsa, ihtilal behemehal olur. Bu yolda devam ederseniz sizi ben bile kurtaramam...(375)*"*

"27 Nisan'da ise Tahkikat Komisyonu'na olağanüstü yetkiler veren tasarının görüşmeleri yaşanmıştı. Komisyon, her türlü yayını yasaklamak, toplatmak, matbaasını kapatmak yetkileriyle donatılıyordu... Kavgalı oturumda, 'Türk Milleti Kore milletinden daha az haysiyetli değildir'(376) *diyen İsmet Paşa'ya halkı ayaklandırmaya teşvik ettiği gerekçesiyle, oniki oturum Meclis çalışmalarına katılmama cezası verilmişti..."*

"Bu olayın ertesi günü, CHP Gençlik Kolları, Meclis'teki olayları protesto etmek amacıyla İstanbul'da öğrencileri harekete geçirmişti.(377)*"* (Sayfa 136-137)

"Üsteğmen Yılmaz Akkılıç, öğrenci olaylarının yaşandığı sırada Ankara'da değildi. Haberi alır almaz yola çıkmıştı... DP iktidarı, Türkiye'yi her geçen gün Amerika'ya daha bağımlı hale getiriyor, laik düzenden sapma eğilimi gösteriyor, 'Vatan Cephesi' uygulamalarıyla yurttaşlar birbirine düşman ediliyorlardı".

"1959 yılının sonlarında, düşünsel planda yakınlık kurduğu Binbaşı Vehbi Ersü,(378) *kendisine örgüte üye olmasını önermişti. Genç*

(375) 4 Eylül 1961 günü kurtarabilirdi, tatile çıktı. Çıkarken de "Asil İhtilalciler, vazifelerini yerine getirdi" dedi.

(376) 27 Mayıs öncesi Kore'de de askeri bir darbe olmuştu. İnönü, o darbe öncesi sokak olaylarını 'haysiyetlilik' olarak tanımlıyor.

(377) Bkz. Orhan Birgit bölümü.

(378) MBK Üyesi

*üsteğmen için bu **büyük bir fırsat** olmuştu. Karşılığında, kendilerinin de gizli bir örgütleri olduğunu açıklamış, yakınlıkları pekiştirmişti. Binbaşı, güya ihtisas eğitimi aşamasındaki erleri tek elden yetiştirmek amacıyla özel bir birlik oluşturarak bu birliğin komutanlığına da Üsteğmen Yılmaz'ı getirmişti...*(379)*"* (Sayfa 140-141)

"DP, 555K yürüyüşüne misilleme yapmaya kalkışmış... Yüzbaşı Fethi, Teğmen Erol'la... meydanda dolaşan kasketli, bıyıklı DP'lileri çevirip GMC'lere bindiriyorlar... sonunda hedeflerine ulaşmışlardı...(380) *15 Mayıs'ta İzmir gezisine çıkan ve yüz binlerin sevgi gösterileriyle karşılanan başbakan... göz alıcı kalabalık, arkasında büyük bir güç olduğunu gösteriyordu.*

"Ama yalnızca altı gün sonra, 555K'yı düzenleyen sivil gençlere, bu kez Harp Okulu öğrencilerinden, gösterişli bir destek geliyordu...

"Kötü haberlerden, ihtilal uyarılarından sıkılan başbakan, Yunanistan'a yapacağı geziyi üçüncü kez iptal edip... Eskişehir'deki seçmenlerine koşmaya karar verdiğinde, bu kararı ile ihtilal tarihini değiştirdiğinden de habersizdi. Tıpkı ihtilalcilerin, onun Eskişehir'de Tahkikat Komisyonu'nun görevini tamamladığını ve erken seçime gideceğini açıklayacağından habersiz oluşu gibi..." (Sayfa 144-146)

* * *

12. Öner Gürcan,(381) ***BEN İHTİLALCİYİM-FETHİ GÜRCAN*** 20

"1959-1960 yıllarında Ankara'da politik hava gergindir...Hapishaneler, gazeteciler ve üniversite öğrencileri ile dolmaya başlamıştır." (Sayfa 14)(382)

"Kendi örgütlerini kuramayan üretici yoksul halk yığınları, ağaların, tefecilerin, tarikat şeyhlerinin ardında hizaya giriyorlar ve

(379) Daha büyük bir fırsat olabilir mi? Binbaşı, üsteğmeni ihtilal örgütüne davet ediyor ve ayrıca görevlendiriyor.

(380) 555K'ya misilleme yapılamamıştı...

(381) Yazar: Fethi Gürcan'ın rahmetli oğlu, Öner Gürcan (1952-2004)

(382) Gazeteciler arasında ZAFER Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Fatin Fuad da vardı. Cumhuriyet sadece mayıs ayında on gün kapandı. Öğrenciler hapse girmedi.

onların istekleri doğrultusunda irticacı kalabalıklar oluşturuyorlardı. (Sayfa 15)

"...DP'nin tabanı din gelenekli yoksul halk yığınları... idi." (Sayfa 15)

"Süvari Yüzbaşı Fethi Gürcan, çok sevdiği İnönü'yü herhangi bir saldırıdan korumak için, kendi inisiyatifi ile, günde birkaç kez İnönü'nün evinin etrafında ciple turlamaya başlamıştı bile.[383]" (Sayfa 16)

"DP iktidarına karşı ihtilal yapmak için kurulan komitelerden bilinen en önemlisi, kuruluşunu Talat Aydemir'in yaptığı komitedir."

"Bu komite 1956 yılından itibaren bazı subayların evlerinde toplanarak çalışmalarına başlamıştı.[384]" (Sayfa 18)

Dündar Seyhan'dan alıntı: (Sayfa 18-19)

"Aydemir...bir teşkilatın kurulması lazım geldiğini, teşkilatın gayesinin ihtilal yapmak olduğunu ve bu lüzumu memleketin mevcut şartlarının empoze ettiğini anlattı."

"...bu komite...tepedeki DP iktidarını devirmek ve herkesin kafasında başka başka anlamlar ifade eden Atatürk ilkelerini hayata geçirmek ana prensiplerinden başka fikir beraberlikleri taşımaktan uzaktı. (Sayfa 19)[385]

"İşte tam bu sıralarda[386] ***DP hükümeti Meclis Tahkikat Encümeni adıyla bir komisyon kurmuş ve yasama yetkisini de eline almıştı."*** (Sayfa 25)[387]

---

(383) Vurgulamalar yazara ait. Yüzbaşı Gürcan'ın çocuksu bir sevgi gösterisi

(384) O tarihte DP'nin sandıktan çıkan oyu % 58.4! 1956 yılında küçük rütbeli subaylar neden ihtilal yapmak isterler?

(385) ATATÜRK ilkeleri ve DP (Bkz. Eylül 2010 broşürü, ilgili bölüm-EK-1)

(386) 18 Nisan 1960

(387) Meclis'te büyük çoğunluğu olan DP'nin yasama yetkisi zaten elinde!

"DP... Meclis içinde kurduğu Tahkikat Komisyonu aracılığı ile, kendi iktidarlarını eleştiren gazetecileri tevkif ettirecek... (388)" (Sayfa 26)

"...Kurmay Binbaşı Akkoyunlu...(389)" (Sayfa 46)

"Biçilen kıymetlerdeki rakamların hayali olup olmadığı bilinmez ama, bu rakamlar radyodan her akşam 'Hırsızlar Kervanı' adı altında yayımlanıyordu.(390)" (Sayfa 73)

"Karşı devrim atağa geçmişti. 27 Mayıs adına 7 Aralık 1960'da yeni anayasayı oluşturup seçimleri hazırlayacak olan Kurucu Meclis oluşturuldu. (Sayfa 89)"(391)

"...27 Mayıs'ta devrilmiş yapının, oy çoğunluğu diktatörlüğünün...61 Anayasası, 9 Temmuz 1961'de yapılan Anayasa Referandumu ile kabul edildi. Aslında 1961 Anayasası, neredeyse CHP'nin 12 Ocak 1959'daki 14. Kurultayı'nın 'İlk Hedefler Bildirgesi'nin geliştirilmiş halidir.(392)" (Sayfa 103)

"9 Temmuz 1961'de Milli Birlikçiler, 6 Haziran 1961'den itibaren Türkiye'ye fiilen egemen olan Aydemir'in başında bulunduğu 'Silahlı Kuvvetler Birliği' adlı Albaylar Cuntası'nın karşısında secdeye duruyorlardı.(393)" (Sayfa 104)

---

(388) **Tahkikat Komisyonu'nun çok sayıda gazeteciyi, DP aleyhinde yazılar yazdıkları ya da yayımladıkları için tutuklattığı iddiası yaygındır. Gerçek ise çok farklıdır: Tahkikat Komisyonu çok sayıda gazeteciyi sorgulamış, tek bir gazeteciyi, AKİS'in yazı işleri müdürü Kurtul Altuğ'u tutuklattırmıştı. Tutuklatma nedeni ASKİS'te Cemal Yıldırım hakkında yayımlanan bir yazı idi. Yazı DP aleyhinde değildi. Kurtul Altuğ kendisine yöneltilen sorulara cevap vermediği, bilgi sakladığı, için tutuklanmıştı.**

(389) Piyade Binbaşı! Kabil'de tanışmıştım. MBK'ya nasıl katıldığını anlatmıştı.

(390) DP'lilerin Mal Beyanlarına ilişkin rakamlar

(391) Kurucu Meclis üzerinde durmak gerekir

(392) Bir siyasi partinin mutfağında pişmiş bir anayasa idi 1961 Anayasası.

(393) SKB-MBK çekişmeleri ve tüm yatırımları MBK emri ile durdurulmuş bir Türkiye. Merakla seçim sonuçlarını bekliyor. Sonuçları beğenmeyen SKB

"Türkiye tarihinin kasıtlı olarak karanlıkta bırakılan konularından biridir bu. Menderes, Polatkan ve Zorlu'nun idamlarının manevi ağırlığı Aydemir'e yüklenilmek istenir. (394)" (Sayfa 106)

"Oysa, CHP ve CHP yanlısı gazete ve dergiler yüzlerce gencin DP iktidarı tarafından kıyma makinelerinden geçirildikleri, onlarca gencin kayıp olduğu, DP'lilerin vatan haini olduğunu ve diktatörlükle memleketi yönettiği propagandasını yapmışlardı." (Sayfa 106)

"Ayrıca, 27 Mayıs'tan sonra aylar geçtiği halde, 28-29 Nisan olaylarında kaybolan öğrencilerin listeleri de gazete ve dergi sütunlarını dolduruyordu.(395)" (Sayfa 107)

"Fakat Büyük Sermaye'nin temsilcisi Celal Bayar ne yapılıp edilip darağacından kurtulacak, Tefeci Tüccar temsilcisi, Said-i Nursi'nin elini öpen, toprak ağası Menderes 'Günah Keçisi' olacaktı.(396)" (Sayfa 107)

"Büyük Sermaye ve onun o günlerdeki sözcüsü İnönü, esasında Menderes hakkındaki kararlarını çoktan vermişlerdi. Sen misin, borç almak için Sovyetler Birliği'ne giden! Menderes bir esrar perdesi altında kalan uçak kazasından sağ kurtulabilmişti, ama bu sefer işi biraz zordu.(397)" (Sayfa 108)

---

(394) Eğer 15.9.1961 tarihinde SKB, MBK'yı yönlendiriyorsa ve Aydemir bu örgütün başı ise, o zaman sorumluluk kesinlikle ona aittir. Çünkü, MBK, 2 Eylül 1961 günü (Cumartesi) Kurucu Meclis kanununda değişiklik yaptırarak (Temsilciler Meclisi'ne) ve bu kanun değişikliğini 3 Eylül 1961 Pazar günü onaylıyarak 4 Eylül 1961 günü Kurucu Meclis'i tatile çıkarmıştır, ki idam kararlarını Kurucu Meclis yerine tek başına MBK onaylayabilsin.

(395) Bu doğru değil. Gazetelerde listeler yok. Sadece söylentiler var.

(396) Bu da sanal bir iddia. Bayar, büyük sermayenin temsilcisi olmadığı gibi, Menderes de Nursi ile biraraya gelmedi. Nursi, Menderes için, ***"Ahmak Menderes, İnönü'den korktu, bize mesafeli durdu"*** demiştir.

(397) Sen misin, borç almak için Sovyetler Birliği'ne giden... Bu saçma ve gerçekdışı senaryo tipik bir 27 Mayıs DEZENFORMASYON ürünüdür. İki değerli büyükelçimiz, Mahmut Dikerdem ve Zeki Kuneralp yetmişli yıllarda Menderes'in 1960 yılı temmuz ayında yapması kararlaştırılan Moskova ziyaretinin hedeflerini

"Artık, kavga gittikçe netleşiyordu. Statükoyu korumak isteyenlerle, onu değiştirmek isteyenler arasında. Finans-Kapital, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ı statükoyu korumak için 'Günah Keçisi" olarak kurban verecekti. Menderes'in hesabı çoktan kesilmişti. Suçu da Aydemir'e atılarak işin içinden sıyrılınacaktı.(398)" (Sayfa 113)

Çetin Yetkin: (Sayfa 116) ***"Günler günleri kovaladıkça, yaşım ilerledikçe gördüm ki,***

Türkiye'de yaşanan Karşı Devrim'in başlangıç gün ve saati, 10 Kasım 1938, 09:05'tir.(399)"

Adnan Çelikoğlu

2010 yılında yayımlanan kitabının başlığı: Bir Darbeci Subayın Anıları.

Faruk Güventürk'ün Askeri Darbe'den sonrası için liderlik teklif ettiği Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin'in Emir Subayı.

9 Subay Olayı'nda perde arkasında darbeci subayları kurtaran kişi.

Albay. Doğumu: 1919. Ölümü: 2002.

* * *

13. Adnan Çelikoğlu-***Bir Darbeci Subayın Anıları,*** 2010

"... değişmez başbakan İnönü, günün birinde birdenbire değiştirilivermişti. Yerine başbakanlığa getirilen(400) *Celal Bayar, İktisat Bakanı olarak geri planda kalmış ve pek ismi duyulmamış... bir*

---

ve nedenlerini, ZORLU ile yaptıkları konuşmalara dayalı olarak yayımladıkları kitaplarda (Dikerdem: ***Üçüncü Dünyadan,*** ve Zeki Konueralp: ***Sadece Diplomat)*** ayrıntılı bir şekilde yazmışlardı. Bkz. Ekonomi Eki.

(398) Komplo teorisi. Sanal senaryo. Aydemir, gerçekten SKB'nin kudretli adamı idi ise, idamların da başsorumlusudur. Çünkü, MBK'ni yönlendirerek Kurucu Meclis'i tatile gönderen SKB'dir. Kurucu Meclis tatile çıkmamış olsa idi, yetkili yasama organı olarak idam cezalarını onaylamak durumunda olacaktı.

(399) Moskova seyahati ile 27 Mayıs'ı ilişkilendiren bilim adamı. Kitaplarında çok sayıda maddi hata var.

(400) Kim getiriyor? Kurmay Albay atamanın ATATÜRK tarafından yapıldığını bilmiyor mu? Yoksa O'nu kınıyor mu?

zattı.(401) *Bu değişikliği herkes gibi, askeri öğrenci olan bizler de pek hoş karşılamamıştık.*(402)" (Sayfa 34)

"1950 yılında iktidarı İnönü'den alan Bayar, 10 yıl sonra düştüğü aynı durumu hazmedememiş, büyük siyasi hatalar işleyerek Türkiye'yi, bir askeri müdahaleler ülkesi haline getirmişti.(403) *Bu, gerçek bir olgudur. Demokrat Parti kurucuları ve taraftarları, Ordu'yu ne kadar kötülerse kötülesinler*(404) *27 Mayıs'ın ana nedeni, Bayar başkanlığındaki kurucular heyeti ile TBMM üyelerinin davranış ve uygulamalarıdır. 1956 yılından 27 Mayıs 1960'a kadar Milli Savunma Bakanlığı Emir Subayı olarak, siyasi kadroya çok yakın olmam ve 27 Mayıs İhtilal Komitesi içinde bulunmam, ihtilalciler ve Ordu ile geniş temas olanaklarımla, TSK'nin ve o zamanın siyasilerinin, düşünce ve karakterini değerlendirebilecek durumda olduğumu düşünüyorum."* (Sayfa 65)

"İhtilal Düşüncesine Giden Yol- ...konuları şöyle özetlemek mümkün:

- *Subay ve onun sahip çıkması gereken Ordu otoritesi küçük düşürülmüş, ortaya rakip başka güçler çıkmıştır.*(405)
- *Siyası iktidar muhalefete yaşama hakkı tanımıyor, İnönü'nün şahsında paşalara hücum ediyordu.*

---

(401) Türkiye İş Bankası'nı kurmuş, 1932-1937 döneminde Ekonomi Bakanı olarak önplanda bulunmuş ve Birinci sanayi Planı'nı uygulamıştı. Çelikoğlu adını pek duymamış.

(402) O dönemde, her ne kadar başbakan değişikliğini ATATÜRK gerçekleştirmiş ise de askeri öğrencilerde ve genç subaylarda Bayar karşıtlığı ve İnönü hayranlığı yaygındı.

Çelikoğlu, bir sonraki paragrafta 1937 yılı 19 Mayıs günü Başbakan Bayar'ı gördüğünü hatırlıyor. Oysa Bayar, 20 Eylül 1937 günü başbakanlığa vekaleten, 25 Ekim 1937 günü ise asalaten atanmıştı. 19 Mayıs 1938 günü ise ATATÜRK ile birlikte Ankara'da 19 mayıs Stadyumu'nda idi.

(403) Tek başına. İnönü'nün hiç katkısı olmamış.

(404) Ordu'yu değil, darbecileri. Arada dağlar kadar fark var. Bu da gerçek bir olgu.

(405) Ordu'ya rakip başka güç? Bkz. 1960 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi sayfa 5, bir sonraki sayfada verilmiştir.

• *DP, antimilitarist tutumuyla ordu içinde ikiliği körüklüyor ve kendine bağlı sınıf yaratmaya çalışıyordu.*

• *Ekonomik durum kötüye gidiyordu. Sonunda iktidar bunun üstesinden gelemeyecek duruma düşecekti.*

• *İktidar, demokrasilerde gerekli olan kuvvet dengesini bozuyor, Meclis çoğunluğu ile Meclis'e dayalı, kurucular diktatörlüğüne gidiyordu.*(406)" (Sayfa 74-75)

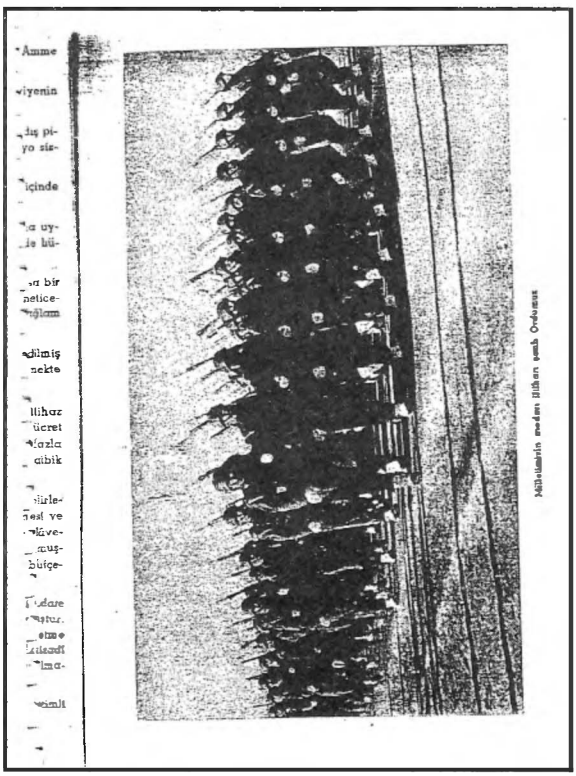

HASAN POLATKAN'IN 19 ŞUBAT 1960 GÜNÜ TBMM'NE SUNDUĞU 1960 MALİ YILI BÜTÇE GEREKÇESİNİN 5. SAYFASI 196 SAYFALIK KİTAPTAKİ İLK FOTOĞRAF

(406) İşte 27 Mayıs'ın nedenleri: Ortaya Ordu'ya rakip güçler çıkmış ve ekonomi iflas etmiş. Bkz. Ekonomi Eki.

"Bu arada 6 aylık bir kurs için, Yüksek Komuta (Silahlı Kuvvetler) Akademisi'ne, İstanbul'a geldim. Benimle beraber Sezai Okan, Osman Köksal da aynı kursa katıldılar. Talat Aydemir de gene bir görevle İstanbul'da bulunuyordu. Kara Akademisi'nde öğrenci olarak Faruk Güventürk, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız ve diğer bazı arkadaşlar da aynı okulda idiler."

"1957 yılı DP iktidarının zor yılı idi. İnönü iktidarı çok sıkıştırıyor, pahalılık hergün artıyordu(407) ***ve döviz sıkıntısı son haddine ulaşmıştı."***

"İnönü... muhalefete düştükten sonra çift meclis, anayasa mahkemesi, daha demokratik seçim sistemi üzerinde konuşuyordu. İktidarın yabancı sermayeyi teşvik için yaptığı petrol yasası değişikliğini, ***'Memleketi Satıyorlar'*** *diye tenkit ediyordu.*(408)"

... Orhan Kabibay ve Dündar Seyhan grubuyla ilişki kuruldu ve iki grup birleşti... Akademi biterken (Mart 1957) *Komite 30 kişiye ulaşmış, herkese yemin ettirilmiş, başkan ve yönetim kurulu seçilmişti... Bu 30 kişinin adlarını...aklımda kalan kadarını yazmaya çalışıyorum:*

- *Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, fahri başkandı... 27 Mayıs'ta Komite'ye giremedi. Milli Emniyette çalıştı.*
- *Kurmay Binbaşı Talat Aydemir Komite'nin genel sekreteri olarak çalışıyordu. Kore'de bulunduğundan Komite'ye giremedi...*
- *Kurmay yarbay Naci Asutay. Komite'ye giremedi. Korgeneral rütbesine kadar yükseldi.*
- *Kara Harp Akademisi öğrencileri, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Ahmet Yıldız, Rafet Aksoyoğlu Komite'ye girdiler. Dündar Seyhan, Necmi Bek giremedi.*
- *Kurmay Binbaşı Osman Köksal, Sezai Okan, Ekrem Acuner,*

(407) Yıllık enflasyon % 18.1 idi.

(408) 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası ile Petrol Kanunu farklı kanunlardı. İnönü her ikisini de aynı gerekçe ('Memleketi satıyorlar') ile eleştiriyordu. Kendisi 1961 yılında Başbakan olunca, iki kanuna da dokunmadı, çünkü haksız ve insafsız eleştirilerinin geçersiz olduğunu gördü.

Mustafa Kaplan, Yüzbaşı Rıfat Baykal Komite'ye girdiler. Rauf Gökçen ve ben giremedim."

"Boşalan Kara Emir Subaylığı için... ben seçildim...Ben emir subayı olduktan sonra, bakanın bütün gezilerine Bulca ile katılır ve bakana silahlı kuvvetlerin sorunlarını anlatırdık...Ayrıca DP yöneticileri de Bakan'ın[409] Ordu içindeki kazandığı sempatiden korkar olmuşlardı." (Sayfa 78-79)

"1957 Seçimleri, İnönü ve Komite-İsmet İnönü'nün sıkıştırması, iktidarın para durumunun kötüleşmesi, 1958 yılında yapılması gereken seçimlerin, 1957 Ekimi'ne alınmasına neden oldu. ***Bu durumda, gereken önlemlerin alınmasına ve Halk Partisi iktidara geldiği takdirde orduda yapılması gereken ıslahat hakkındaki görüşlerimizin, bu partiye anlatılmasına karar verildi...***[410] *Şahap Gürler, yanıtını bize özetledi: 'Bu örgütten benim haberim olmasın..."*

"...burada İnönü'nün 1950-1960 yılları arasında, hareket ve sözleriyle iktidarı sürekli yönlendirmiş olduğunu belirtmek isterim.[411]*"* (Sayfa 81-82)

"Güventürk'ün Teklifi-Yeni iktidara, ordunun ıslahı mevzuunda son bir teklifte bulunmak gerektiği yolunda bir karar alındı...bu konu için Faruk Güventürk görevlendirildi ve Bakan'a ne söylemesi gerektiği kağıda yazılarak kendisine verildi.[412] *Bunun sonradan bizim için doğuracağı tehlikeleri kestiremedim. Güventürk'ü Bakan'a çıkardım ve konuşma bitiminde Polatlı'ya uğurladım. Bakan'a ve Güventürk'e ne konuştuklarını sormadım.*[413]*"* (Sayfa 85)

---

(409) Şemi Ergin

(410) Diğer tüm Komite üyeleri bu olayı çok farklı yazmışlardır. Çelikoğlu İnönü'ye başvuruya masum bir ambalaj bulmaya çalışıyor.

(411) 'Yönlendirmek' sözcüğü ile ne kastediliyor? Neye yönlendirmek?

(412) Milli Savunma Bakanı'na TSK'nin ıslahı (?) konusunu bir yarbay anlatacak.

(413) Okuyucusu ile alay ediyor. Güventürk, Komite adına Bakan'a gidiyor. Çelikoğlu hem Bakan'ın Emir Subayı hemde Komite üyesi. "Neler konuştunuz?" diye sormuyor. Sadece uğurluyor...
Kim inanır?

"Samet Kuşçu ve 9 Subay Olayı-Bu olaydan sonra 9 Subay Hadisesi normal akışına girdi. Mahkeme Heyeti kuruldu. Başkanlığa Tuğgeneral Cemal Tural getirildi. Bu olayda yalnız Samet Kuşçu 2 yıl hapis yedi ve ordudan tard edildi. Yalnız Cemal Tural, devlet başkanının(414) emrine uymadığı için kötü puvan aldı.(415)" (Sayfa 97)

"1959 yılında ekonomik durum kötüleşmiş, enflasyon dar gelirlileri sıkıntı içine atmıştı. Başbakan bunun üzerine İstanbul'u imar eylemlerine başlamış, 'Vatan Cephesi' yaygaraları koparıyordu... Vatan Cephesi kahramanları... Bu arada Ordu'ya karşı koyabilecek bir grup oluşturulduğu ve ellerinde 200 000 silahlı kişi bulunduğu söyleniyordu.(416)" (Sayfa 104)

"Doğu Gezisi-Demokrat Parti iktidarının bu sıkıntılı durumunun, ordu üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek, Bakan'a, ordunun kış koşulları altında Doğu Anadolu'da nasıl yaşadığını göstermek için... 1960 yılı Ocak ayında Erzurum'a gitme kararı aldırdım. Bakan'a... refakat ediyordum."

"Gezi dönüşü İstanbul'a gittik...(417) ***Birkaç gün sonra, Ocak ayı sonu veya Şubat başıydı galiba...Bakan, bana, ilkbaharda seçime gidileceğini öğrendiğini söyledi... Bu sevinçli haberden kısa bir süre sonra... seçime gidilmekten vazgeçildiği haberini aldım...***

"Öyle zannediyorum ki, karar muhalefet tarafından öğrenildi. Olaylar daha sıklaşmaya başladı. İsmet Paşa yurt gezileri yapmak suretiyle hükümeti seçime gitmeye zorlamak istiyordu. Bu arada garip adlar altında yurt gezileri yapılıyordu. 'İnönü'nün Ege Taarruzu' bunlardan biridir. İsmet Paşa, 60-70 kişilik bir grupla Ege Taarruzu'na büyük gösterilerle başladı. Gezi, mümkün olduğu kadar büyük kitleleri ayaklandırabilmek için otomobille yapılıyordu. Hükümetin sert önlemler alması arzu ediliyor gibiydi."

---

(414) Bayar

(415) 27 Mayıs'tan sonra işine yaramıştır.

(416) Kıyma makinelerinde öldürülen öğrenciler gibi mantığa sığmayan bir senaryo. 200 bin kişiye tüfek veya tabanca verecek ve Ordu'ya saldırtacak Menderes. Rakip dediği güç bu imiş...

(417) Ocak 1960

"Nihayet Uşak'ta istenen gerçekleşti. İsmet Paşa'nın başı atılan bir taşla yarıldı... İsmet Paşa'nın İstanbul ziyareti gene olaylarla başladı. Belediye kuruluşlarındaki Vatan Cepheliler, Topkapı'da İsmet Paşa'yı sıkıştırıyor...[418]*"* Sayfa 106-109)

"Kayseri Olayları-Cemal Gürsel Bayram için İzmir'e gitti. İsmet Paşa'nın Kayseri seyahat propagandası, bundan sonra başladı. İnönü, Yeşilhisar'da oluşan bazı olayları tetkik için Kayseri'ye gidecekti... tren Himmetdede istasyonunda durduruldu. Trenden inerek karayolu ile Yeşilhisar'a gitmeye karar verdi... Binbaşı Selahattin Çetiner'e Paşa'nın geçişine engel olma görevi verilmişti.... Binbaşı, İnönü'nün baskısı üzerine ***'Estağfurullah Orgeneralim'*** *demiş ve İsmet Paşa'nın yaya geçişine karşı gelmemiş. Bu suretle muhelefet lideri Yeşilhisar'a gitme olanağı bulmuştu... Tahmin edileceği gibi olay Ankara'da büyük fırtınalar estirdi...*[419]*"* (Sayfa 111)

"27 MAYIS'A GİDİŞ-İstanbul Olayları...Ankara Öğrenci Olayları...Gürsel Ayrılıyor...Gürsel'in Mektubu...27 MAYIS[420]*"* (Sayfa 115-133)

"Başbakan Adnan Menderes'in Londra uçak kazasından sonra yurda dönüşü, İnönü ve Halk Partisi tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştı.. iki parti arasında 'Bahar Havası' esti. Bu durum

---

(418) Uşak ve Topkapı olaylarının tarihi: Nisan/Mayıs 1959. Anlattığı tarihten bir yıl önce...

(419) Çelikoğlu, o kadar çok takdim-tehir hatası yapıyor ki, kitabının değeri adeta yok oluyor. Uşak ve Topkapı olaylarını 1960 yılına taşıyor. Himmetdede istasyonundan, Kayseri'de geçirilen geceyi atlayarak, İnönü'nün karayolu ile (daha sonra yaya olarak) Yeşilhisar'a geçtiğini ileri sürüyor. Yeşilhisar Olayı'nı hiç incelememiş.

Hem olayların içinde ve de Komite üyesi hem de bu kadar çok maddi hata yapıyor, olayları çarpıtıyor. Buna karşı 2 Nisan gecesi Muğla MilletvekiliTurhan Akarca'nın Namık Gedik'in kızı ile evlediğini hatırlıyor.

(420) Bilinen olayları kendi gözlüğü ile değiştirerek anlatıyor ve 27 Mayıs'a geliyor. Bu bölümde yeni bir bilgi yok.

hoşuna gitmediği için Bayar, Adnan Bey ile 6 ay görüşmemiş.[421]" (Sayfa131)

Mehmet Ali Birand'ın ***Demirkırat*** kitabından alıntılar: (1991)

"O kadronun içine ben de katıldım. Akademi'yi bitirdikten sonra Elazığ'a gittim. O kadroda Talat Aydemir, Osman Köksal ve Sezai Okan vardı. Biz 4 kişilik... bir kadroyduk." (Sayfa 117)

"Ben aradayım ama Şemi Bey ile ben konuşmuyorum. Çünkü ben her zaman söylüyorum. Benim söylediğimin dışında bazı etkiler olsun diye Güventürk'ü soktuk araya. Güventürk içeri girdi. (24 Aralık 1957)*"* (Sayfa 142)

"Bir saat kadar sonra Şemi Bey çıktı. Surat bir karış...[422] *Bizim Samet, bir ihbar yapmış da onu görüşeceğiz."* (Sayfa 143)

"Şimdi bizim arkadaşlara haberi ulaştırmam lazım benim. Faruk tevkif edildi. Kimsenin haberi yok. Samet'in ihbarından da kimsenin haberi yok. Gazeteler yazmıyor. Kimseye bilgi verilmiyor. Birisini yakaladılar. Şimdi, 'Kimdi bunlar?' diye tuttururlarsa biz de gideriz okkanın altına. Onlara haber vermek lazım. Zırhlı Tugay'a telefon ettim, Davutpaşa'ya. Orada Dündar Seyhan var... Dündar, hadise böyle böyle. Biz o zaman Güventürk'e 'Makarios' diyoruz. 'Makarios yakalandı. Arkadaşlara haber ver. Tedbir alsınlar."(Sayfa 144)

"Şemi Bey, 'İstifa edeyim' dedi. Biz mani olduk. Müsteşar Fahri Özdilek[423]*, ben, etraftaki bazı arkadaşlarımız: 'Yapma, sen lazımsın' dedik.*[424]*"* (Sayfa 145)

"Bana Ethem Beyin anlattığına göre orada kendisine söylenen (Bayar'ın Ethem Menderes'e söyledikleri) *şu;*

Seninki istifa edecekmiş... Söyle istifa etmesin."

Ethem Bey... istifayı telkin eden benim...İstifanın lüzumlu olduğuna kanaatim var... Şimdi ben, 'İstifa etme' diyemem. Ancak,

(421) Kesinlikle gerçekdışı bu iddia. Son bölümdeki kirli bilgilere bir örnek teşkil ediyor.

(422) 9 Subat Olayı başlıyor, Milli Savunma Bakanı'nın suratı bir karış.

(423) Daha sonra orgeneral ve MBK üyesi.

(424) Çelikoğlu, Şemi Ergin'in hazırladığı istifa mektubunu yırttırıyor.

'Cumhurbaşkanı istifanı istemiyor' derim. İniyor aşağıya, Adnan Bey'i görüyor. Diyor ki, 'Böyle böyle oldu. Ben de bu cevabı verdim... Adnan Bey, 'Biraz daha bekleyelim..' diyor..." (Tarih 3 Mayıs 1960-Sayfa 174)

* * *

ALKIŞLAYANLARIN KİTAPLARI

1. İlk Alkışlayan: Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal, ***27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşu,*** Ekim 1960

"İktisadi duruma gelince, o da hiçbir suretle ümit verici değildi. Fikirden çok hisse dayanıyordu. Amaç, iktisat alanında bir istiklal savaşı yapmak suretiyle milleti refaha kavuşturmaktı. Bu amaca diyecek yoktu. Fakat gerçekleştirilmesi için, ***ihtisas bilgisine****, memleket iktisadi imkânlarının bilinmesine, dünya iktisadi değişmelerinin dikkatle takip edilmesine, bundan başka sağlam bir iktisadi programa ihtiyaç vardı. Hâlbuki D.P. kurucuları "kitabi" saydıkları ihtisas bilgisini beğenmiyorlar, memleket şart ve imkânlarını tetkik etmeyi vakit kaybı telakki ediyorlar, bir programa göre hareket etmenin ise dinamizmi köstekleyeceğini sanıyorlardı. Bu düşünce ve ruh haleti ile tutturdukları iktisadi politikadaki durumları, idare etmekten aciz bulunduğu azgın bir ata binen binici ye benziyordu. Sağa, sola, öne ve arkaya gidiyorlar ve bir türlü istikrar sağlayamıyorlardı."*

"İktidara gelir gelmez, bol istihsale (üretime) *dayanan bol istihlak* (tüketim) *ve geniş yatırım gibi makul ve mantıki bir yol tutturdular. Fakat bol istihsalin şart ve imkânlarını yaratmadan, istihlak ve yatırıma geçtiler. 1950-1953 yılları arasında, mevcut döviz ve altın stoklarını, yeni endüstri tesisleri için tükettiler. Öte yandan gümrük tahditlerini hafifletmek suretiyle bol mal ithaline imkân verdiler. Neticede dış ticaret muvazenesi memleketin aleyhine olarak fark etmeye başladı."* (Sayfa 9-10)

GERÇEKLER: 1950'de önceki (CHP) hükümetten devir alınan döviz rezervi yok. SIFIR! Hatta kısa vadeli 13 milyon dolar ithalat borcu var, 916 milyon dolar devlet borcuna ek olarak. Altın rezervi ise 14 Mayıs 1950'de ne idi ise, 1953 sonunda da aynı: 122 ton 840 kilo. Yakışmıyor, koskoca profesör yalan yazıyor. Ayrıca

yazdığı doğru olsa, kendi mantığı ile yapılması gerekeni yapmış olacak DP iktidarı: Rezervi kullanmış ve endüstri yatırımı yapmış ki üretim koşul ve imkânı oluşsun!

"1954'den sonra, bu faaliyetlerini daha geniş ölçüde tatbik ettiler. Fakat döviz darlığı baş gösterdi. İç piyasada para azaldı. Yeni krediler temini mümkün olmadı. İktisadi buhran kendini göstermeğe başladı. Karşılıksız kâğıt para çıkarılmasına, eşya fiyatlarının yükseltilmesine devam olundu. Aklı başında bazı Demokratların, muhalefetin ve basının ikazları kar etmedi. Kurucular darlık değil, bolluk mevcut olduğunu iddia ettiler. Herkesi buna inandırmak için de, gazetelerin, dükkânlar önünde mal almak için halkın yaptığı kuyrukların fotoğraflarını neşretmesini kabahat saymaya başladılar. Zam kelimesinin karşılığı olarak "ayar" kelimesini kabul ettiler. Ticari manada "zam" yerine "ayar" kelimesini kullanmayanlar ve piyasada mevcut olmayan eşya için "gelecektir" yerine "yoktur" diyenler hakkında takibat yapılmaya başlandı. Öte yandan, halkın gözlerini kamaştırmak ve dikkatini iktisadi buhrandan başka tarafa çekmek için, temel atma ve küşat resmi törenleri ve parlak nutuklarla kurucuların dış memleketlere seyahatleri ve memleketimize misafir davet edilmesi gibi, masraflı gösterişlere gidildi."

Bir hükümet düşünün: On bir liman ile beş havalimanı inşaatını sürdürüyor, CHP'den devraldığı karayolları programına devam ediyor; ATATÜRK'ün kurduklarına, 13 şeker fabrikası ekliyor ve 19 çimento fabrikası, 26 baraj ile 5 termik santral kuruyor. Bunları 27 Mayıs 1960 öncesi yüzde 90 oranında tamamlayıp hizmete sokuyor, üretime geçiriyor. Bütün bunları görmek istemeyen tarihçi Profesör, ATATÜRK'ün son yıllarının kronolojisini yazdığı gibi, **sorumsuzca**, Demokrat Parti'nin ekonomik performansını eleştirmeye kalkışıyor.

* * *

"İsrafa Dayanan İktisadi Siyaset:

"İktidar partisinin iktisadi ülküsü görülmemiş bir kalkınma ile memleketin çehresini değiştirmek idi. Fakat böyle bir neticeye ulaşmak için, bilgi, program, sermaye ve demokratik ilkelere bağlılık şart

idi. Hâlbuki iktidar idarecileri iktisat ilmine inanmayan ve iktisadi bir programa göre hareket etmeyi, modası geçmiş bir fikir olarak kabul eden kimselerdi. İktisat hayatında zaruri olan bu iki frenden kendilerini mahrum edince, girişilen teşebbüslerde büyük hatalar belirdi. Bunların başında memleketin şart ve imkânları düşünülmeden kurulan tesislerden bazılarının verimsiz oluşu, bazılarının ise seçim mülahazaları ile yapıldıkları için amme yararından çok şahsi ve bölgeci menfaatlere vasıta kılınmış olması geliyordu. Bundan başka, hesapsızlık yüzünden, hemen bütün tesisler çok masraflı çıkmıştı. İktidar partisi bu yönden yapılan tenkitlere kulak asmayarak taraftarlarına iş sahaları ve krediler açmaya devam edince memlekete vaat edilen refah yalnız kendileri için ve fakat bilhassa dar gelirlilerin zararına olarak, gelişmeye başladı. Böylece servet edinme, bir ailenin veya devletin idaresi için kullanılan bir vasıta olmaktan çıkarak sınırsız hırsların tatmini için bir amaç haline geldi."

"İktidarın idarecileri, devlet nüfuzunu kullanarak servet edinmeye başlayınca başkalarının da normal olmayan yollardan servet edinmelerine göz yumdular. Rüşvet, iltimas, ihtikâr, karaborsa, fahiş komisyon tabii olaylar gibi görülmeye başladı. Bunları tenkit etmek ve sosyal adaletten bahsetmek, bozgunculuk ve hatta komünistlik sayıldı. Yine bunların demokrasi ilkelerine aykırı oluşları ifade edilince "aç mide ile demokrasi olmaz" gibi yakın tarihte kurulup yıkılan totaliter rejimlerin kullanmış oldukları bir formül ile cevap verildi. Öte yandan da halkın gözünü kamaştırmak için her fırsattan faydalanarak temel atma, kurdela kesme törenleri yapıldı. Kalabalık heyetler iş ve güçlerini bırakarak özel tren katarları tören yerine giderek ağırlandılar. Bu yerlerde, ancak meydan muharebesi kazanmış kahramanlara yapılması adet olan zafer takları altından geçen kurucuların uzun nutuklarını dinlemeye mecbur tutuldular. Neticede bu göz kamaştırma faslı da devlet hazinesine büyük masraflara mal oldu. Bir taraftan bu törenler olurken öbür taraftan da halk, çeşitli ihtiyaçları için dükkânlar önünde kuyruk yapmakta ve saatlerce bekledikten sonra bazen de eli boş olarak kuyruktan ayrılmakta idi."

"İktidar partisinin devrinde hiçbir müspet iş yapılmadığını söylemek insafsızlık olur. ***Fakat bu işlerin ne gibi israflara, ıstıraplara***

ve haksız iktisaplara mal olduğu gözden ırak tutulursa 27 Mayıs İnkılâbı hareketinin manası tam olarak kavranamaz." (Sayfa 12-13)

Nihayet 27 Mayıs'a geldik. Demek ki neymiş? 27 Mayıs İnkılâbı'nın manası, Demokrat Parti iktidarının doğurduğu 'israflar-ıstıraplar-haksız iktisaplar' ile ilintiliymiş. Bunları gözden ırak tutmamak gerekir imiş. Aksi takdirde 27 Mayıs İnkılâbı anlaşılamazmış.

Demokrat Parti 1954 seçimlerinde yüzde 58, 1957 seçimlerinde ise yüzde 48 oy aldı mı? Ortalaması yüzde 53 eder mi? Demek ki, bu milletin yarısı ya aptalmış ya da kör. Bu bahsettiği tabloyu görmemiş, ıstırapları hissetmemiş. Onun için de 1961 ve 1965 seçimlerinde AP + YTP'ye yine aynı oyu (ortalama yüzde 53) vermiş.

Tarihçi profesör enflasyondan bahsederken, acaba hiç düşünmüş müdür: Bu ülkede 1950 yılında 16 milyon köylü vardı. Bu insanların yolu yoktu, motorlu taşıt aracı yoktu. Köyde ne üretirlerse onu tüketirlerdi.

Demokrat Parti iktidarı döneminde CHP'nin devrettiği karayolu programı uygulandı. Köyler kentlerle irtibatlandı ve köylülerin de bir bölümü tüketime katılmaya başladılar. Sonunda talep artışına dayalı enflasyon oluştu. İktisatçılığa soyunan tarihçi bu ayrıntıyı görememiş.

Tarihçi profesörün DP döneminde ekonomi ile ilgili görüşleri böyle. Ayrıca bir de devlet görevlerinin dağıtılması konusundaki görüşlerini de yazmış aynı kitapçıkta: (sayfa 11-12)

"İktidar partisi mensupları ve taraftarları, bu yönden imtiyazlı bir sınıf teşkil ettiler. ***Devlet memuriyetlerinde, tayin edilmede, adaletin tevziinde, devletin sahip bulunduğu iktisadi ve mali imkânların kullanılmasında, hak, liyakat, kabiliyet ve fazilet aranacak yerde iktidar partisine bağlılık aranır oldu...*** *Tarafsız, yani herhangi bir partiye bağlı olmayan vatandaşlara gelince, muhalefete eğilimli olanlar göz hapsinde tutuldu. Olmayanlar da zorla veya menfaat sağlanmak suretiyle iktidar partisine hizmet etmeye zorlandı.* ***Bunların arasında Atatürk inkılâplarına karşı olanlar iltifat gördü. İnkılâp prensiplerine karşı harekete geçmelerine müsaade edildi."***

Hiç hatırlamamış ki, haksız yere eleştirdiği DP iktidarı çok önemli bir görev vermişti kendisine ve iş arkadaşı olarak birlikte çalışmayı önerdiği eşine?

Burada ciddi bir sorun çıkıyor ortaya: Nasıl ki, 1946 İslam Ansiklopedisinde Enver Ziya Karal imzası ile yayımlanan ATATÜRK makalesi ve ekindeki krolonoloji ATATÜRK'e büyük bir saygısızlıktır; 27 Mayıs'tan hemen sonra yayımlanan 20 sayfalık kitapçıkta yazdıkları, sonradan Selanik ATATÜRK Müzesi ile ilgili olarak yetmişli yıllarda yazdığı makalede, 'Sayın Celal Bayar, Sayın Tevfik İleri' diye hatırladığı o iki insana daha büyük bir saygısızlıktır.

Ama bu 20 sayfalık kitapçık işe yaramıştır. Birisi ödüllendirmiştir tarihçi profesörü: İsmet İnönü. Enver Ziya Karal, İsmet İnönü'nün altı kişilik kişisel kontenjanından Kurucu Meclis üyesi ve açılıştan (6 Ocak 1961) birkaç gün sonra Anayasa Komisyonu Başkanı seçilmiştir. Kurucu Meclis'teki çalışmalarını merhum Abdülhadi Toplu yazmıştır.

Bakınız, ***1960 ANAYASA PAZARLIKLARI***

* * *

2. Muammer Aksoy, ***Partizan Radyo ve DP,*** 1960

1979-1994 yılları arasında Rahmetli Aydın Yalçın ve rahmetli Nilüfer Yalçın ile birlikte yeniden hayata geçirdiğimiz FORUM Dergisi'nin (bir) numaralı kitabı olarak yayımlanmış bir eser, herşeyden önce ciddi bir araştırma ürünü.

Kitap, 27 Mayıs 1960'dan kısa bir süre önce basılmış. Önsözü 21 Şubat 1960 günü yazılmış. Kitapta bu tarihten daha ileri bir tarihte yapılmış bir alıntı olmadığına göre, 27 Mayıs'tan yaklaşık 100 gün önce kaleme alınmış ***Partizan Radyo ve DP.***

FORUM Dergisi, o tarihte DP'liler ile ilgili 17 kitap yayımlamayı planlamış: DP ve Rejim, Mahkemelerin Bağımsızlığı, Basın Hürriyet, Can ve Mal Emniyeti v.d... Bunlardan sadece (sekiz) numaralı radyo kitabı çıkmış, çünkü 27 Mayıs'tan sonra FORUM'cular başka işlere yönelmişler; örneğin, Kurucu Meclis Kuruluş Kanununu yazmışlar.

Partizan Radyo ve DP, DP karşıtlığı açısından çok başarılı bir kitap. 1950 öncesi DP önderlerinin CHP'yi 'Partizan Radyo' konusundaki eleştirilerini tırnak içinde vermiş ve 1950-60 uygulamaları ile DP'yi haklı ve ağır bir şekilde eleştirmiş. Bir örnek veriyorum: (Sayfa 123)

"RADYONUN SEÇİMDE SUİİSTİMALİ-FATİN RÜŞTÜ ZORLU-1957 seçimlerinde radyonun mesuliyetini taşıyan Vekil olarak Zorlu da, Kalafat'tan(425) *daha tatmin edici bir izahatta bulunamamıştır. Esasen haksız davayı, bir hukuk veya siyaset dehası dahi, haklı bir kılığa sokamaz.*

"Zorlu'nun ilk delili, 'Devlet icraatını millete arz etme' gibi, sakatlığı en açık bir surette sırıtan çok ama çok zayıf bir tevilden ibarettir:

Şuurlu bir milletin her ferdi memleketinin muhtelif sahalarında ne gibi bayındırlık işlerinin yapıldığını, iktisadiyatını, ziraatini, ticaretini alakadar eden her sahada ne gibi yeniliklerin husule geldiğini öğrenmek istediği gibi dış siyasette olsun, iç siyasette olsun ne gibi kararlar alındığını ve bu kararların(426) *neler olacağını bilmek de ister. Bütün milleti bu hususda aydınlatmak umumiyetle bütün neşir vasıtalarının en başlıca vazifelerinden biridir. Modern dünyada neşir vasıtalarının başında radyo gelmektedir. Binaenaleyh radyonun devlet icraatını muhterem halkımıza haber vermesinden ve memlekette olan bitenleri ona duyurmasından tabii bir şey yoktur.*(427)*"*

"Bizzat Zorlu'nun önce formüle edip sonra cevaplandırdığı ithamnamede sadece 'Oy verme devam ederken yapılan yayım'dan bahsedildiğine göre, bayındırlık işlerinde, iktisadi, zirai ve sair alanlarda millete haber vermek lüzumundan söz açmanın burada ne gibi münasebeti olduğunu bulabilmek hemen hemen imkansızdır. Zorlu

(425) Emin Kalafat. 1954 seçimlerinde radyodan sorumlu bakan idi.

(426) Yansımalarının

(427) TBMM'de 16 Şubat 1960 tarihli yazılı cevap.

demek ister ki, 'Milletle ilgili' her havadisi ona her an vermek Devlet Radyosu'nun vazifesidir. Mükemmel bir görüş.(428)"

* * *

3. Ömer Sami Coşar-Abdi İpekçi, ***İhtilalin İçyüzü,*** 1962-1965

"DP, iktidara gelir gelmez, oy endişesiyle vadettiği tavizleri gerçekleştirmek yoluna sapmış, partizan bir idarenin ilk adımlarını atmaya başlamıştı... Her ikisi(429) *de bu gidişe 6 ay tahammül edebilmişler, sonra istifayı basmışlardı.*

O sıralarda aydınları üzen başka olaylar da cereyan ediyor, DP, oy endişesi ile ATATÜRK devrimlerinden tavizler vermeye başlıyordu. Bütün bunlar ATATÜRKÇÜ ordu mensupları arasında kırgınlık yaratmaktaydı.(430)"

---

(428) Aksoy haklıdır. Zorlu, 1957 seçimlerinden üç yıl sonra, alay eder gibi, seçim yasaklarının olduğu günde radyonun, 'İcraatın İçinden' gibi devlet, aslında, hükümetin propaganda yapmış bulunduğunu itiraf ediyor. Ama dikkat edilecek olursa üslup son derece düzgün. Bugün (2011) olduğu gibi nezaket sınırını aşan sözcükler yok. SONUÇ: DP, radyoyu, tıpkı 1950 öncesi CHP gibi, partizanca kullanmıştır. Darbe ya da idam nedeni olabilir mi?... Muammer Aksoy'un 15 Mayıs 1960'da FORUM Dergisi'nde yayımlanan yazısından bir alıntı ile noktalıyorum: *"Hem DP ve hem de memleket için çıkar yol tektir: 1947-1953 yıllarının demokratik zihniyet, mevzuat ve tatbikatına dönmek. Bugüne kadarki gidişin mümessillerinden temizlenmiş ve demokrasiye inanır insanlardan müteşekkil bir kabine kurup, hürriyeti baltalayan kanunları kaldırarak, kısa zamanda* ***hür, eşit ve emin bir seçim sayesinde*** *rejim buhranına artık son vermek. Onun içindir ki, DP milletvekilleri, bugün büyük ve tarihi bir imtihan karşısında bulunuyorlar."* Bu yazının FORUM'da yayımlanmasından on gün sonra DP Grubunda bir önerge verilmiş ve aynı gün Menderes, "Tahkikat Komisyonu vazifesini tamamladı" demişti. Başka anlatımla DP milletvekilleri de Menderes de rejim buhranının önünü açmışlardı. Bkz. 26.5.1960 gazeteler.

(429) Bayındırlık Bakanı Korgeneral Fahri Belen ve Milli Eğitim Bakanı Avni Başman.

(430) Tek bir somut örnek, olay, yok. Muğlak suçlamalar. Tıpkı, Enver Ziya Karal gibi.

"Üst üste biriken bu damlalara(431) *rağmen DP'nin iktidardaki ilk dört yılı günahlarını*(432) *unutturan sevaplara da sahne olmuş, büyük kütlenin ümidi muhafaza edilebilmişti. Bu yüzdendir ki, 1954 seçimlerinde, evvelki seçimlerin sarsıntısından kendisini kurtaramamış CHP, daha büyük darbe yiyiyor, DP'nin 503 milletvekiline mukabil sadece 31 milletvekili çıkarabiliyordu.*

"Seçimleri takibeden günlerdeki icraat basına ve muhalefete karşıydı... Tenkide tahammülü kalmayan DP hükümeti, Basın Kanununu ağırlaştırıyor... Halk Partisi devrinde muhalefete radyoda tanınan konuşma hakkı kaldırılıyor, DP'ye oy vermeyen Kırşehir cezalandırılıp kaza yapılıyor... Her mahallede milyoner yaratan enflasyon politikası mahalenin geri kalan dar ve sabit gelirli sakinlerini gittikçe fakirleştiriyor, hayat pahalılığı artıyor, vatandaşlar arasında uçurum gittikçe derinleşiyordu.(433)*"*

1954 yılı Kasım ayı...(434) (Sayfa 24-27)

---

(431) Biriken damlaların bir tanesini bile somutlaştıramadılar.

(432) Günahlar ? Hangi günahlar?

(433) Kırşehir'in ilçe yapılması (ki, 1957 seçimlerinden önce yapılan hata giderilmiş ve Kırşehir yeniden il olmuştu) dışında, özellikle enflasyon ve sonuçlarına bakalım.

"Seçimleri takibeden günler...", başka anlatımla 1954 yılı yaz ayları. Enflasyona bakalım:

1950 yılı: eksi % 10.1

1951 yılı: % 5.6

1952 yılı: % 1.1

1953 yılı: % 2.8

1949 yılına kıyasla, 31 Aralık 1953 tarihinde birikimli enflasyon eksi % 1.0

Başka deyimle, üç buçuk yıllık DP iktidarı döneminde, CHP'nin son iktidar yılına kıyasla, fiyatlar hala daha % 1 daha düşük bir seviyede.

(434) Sucuklu yumurta yerken iki yüzbaşı ihtilal kararı alıyor.

Ve 1955 senesinin son aylarında ... iktisadi kriz başlamış... DP orduyu tamamen ihmal ediyor... bu hal izzetinefsine son derece düşkün olan genç subaylar arasında büyük infialler yaratmaktaydı.(435)" (Sayfa 29)

"1959'un son gecelerinden birinde yine Mustafa Kaplan'ın evinde bir araya gelen teşkilat üyeleri.. hepsi artık kesin bir harekete geçilmesine taraftardır. Zira hepsi memleketin artık önü alınamayack bir felakete, bir kardeş kavgasına sürüklendiğine inanmaktadır... artık kesin hazırlıklara girişmek saati gelmiştir."

"Neticede şu karara varılıyor: DP iktidarı 1960 yılı içinde seçim yapmazsa, veya yapar da dürüst yapmazsa, hükümet darbesi gerçekleştirilecektir.

Peki , hükümet darbesi yapıldı. Sonra?

Meşhur sual yine ortaya atılmıştı.... Uzun uzun tartıştılar. Ortaya üç formül çıktı:

1. Askeri bir idare kurmak

2. İktidarı Halk Partisi'ne devretmek

3. Geçici bir Meclis kurup idareyi yeni seçimler yapılıncaya kadar bu Meclis'e bırakmak

İkinci ihtimal, üzerinde fazla durulmadan reddedildi. Ordu, siyasete karışmayan bir bütün olarak ihtilali bir parti lehine yapmamalı... Tartışmalar devam etmiş... yine kesin bir karara varılamamış, bunun için planlar düşünülmemişti." (Sayfa 123-125)

ORTAMI OLGUNLAŞTIRAN OLAYLAR

Mart ayında memleketin muhtelif bölgelerinde CHP'lilerle DP'liler arasında arbedeler çıktığına dair haberler gelmeye başlamıştı.(436)

(435) Yazarlar çeşitli ihtilal örgütleri ile ilgili ayrıntıları anlatarak 1960 yılına gelirler. Bu ayrıntılar daha sonra incelenen diğer kitaplarda da yer almıştır. Bir daha tekrarlanmayacaktır.

(436) Yeşilhisar olayları tek olay. Başka olay yok...

Bunlardan biri de Yeşilhisar'da oluyor ve polis, ***birbirleriyle kavga eden iki parti mensuplarından CHP'liler üzerine ateş açıyor, 2 DP'li ve 11 CHP'li tevkif ediliyordu.***(437)

"Herşey, bu hadiseleri mahallinde tahkik etmek isteyen CHP başkanı İnönü'nün seyahati ile başlamıştı.(438) *İnönü'nün bu seyahati DP idarecilerini telaşlandırmıştı. O'nu Kayseri'ye sokmak istemiyorlardı...*(439)*"* (Sayfa 132-133)

ORTAM DOĞUYOR ve İHTİLAL HAZIRLANIYOR, GENÇLİK HAREKETE GEÇİYOR (440)

O gece gençler yurt yurt dolaşmışlar, bütün arkadaşlarına fısıldamışlardı: ***'Yarın sabah yedide, Üniversite bahçesinde'*** *Evet, ertesi*

---

(437) Bold olarak verdiğim bölüm gerçeğin tam tersidir. Polis, üzerine saldıran CHP'lilerden kurutulmak amacı ile ateş açmıştır.
Bkz. Yeşilhisar Eki. Yazarlar, CHP iddialarını, gerçekmiş gibi yansıtmışlardır.

(438) İnönü'nün seyahati 2 Nisan günü. Arada 25 Mart günü Cumhuriyet Savcısının gözünün önünde cereyan eden bir başka olay var. Bu olayda, CHP milletvekili Atalay Akan; ilçe merkezinde Vali'ye, Yurtiçi Komutanı'na ve Emniyet Genel Müdürü'ne hitaben şöyle konuşuyor: "İki ay sonra ben İçişleri Bakanıyım. Sizlerin emeklilik haklarınızı iptal ettireceğim."
Bu olay, o tarihte Cumhuriyet Savcısı Sayın Saim Dinçaslan'ın tanıklığında oluyor. Dinçaslan sağ ve bu olayı AKSİYON Dergisi'nde teyit etti. Bkz. Yeşilhisar Özel Eki.

(439) Yeşilhisar'da olaylar 16 Şubat günü başlamış ve 24 Mart günü tırmanışa geçmişti. Ortam çok gergindi. Bu durumda ana muhalefet partisi Genel Başkanı'na yönelik bir saldırı, ülkeyi ayağa kaldırırdı. Valilik kendisine yazılı olarak Kayseri gezisini iptal etmesini rica etti. Bkz. Yeşilhisar Özel Eki.

(440) Ek Yetki Kanunu 27 Nisan gecesi çıkıyor. Gençliğe CHP İstanbul İl Örgütünün mesajı: *"Yarın sabah yedide, Üniversite bahçesinde"*

sabah yedide Türk gençliğinin, Kore gençliği kadar haysiyetli olduğunu ispat edeceklerdi...[441] ***İHTİLAL*** " (Sayfa 137-199)[442]

"Türkeş'in Başbakanlık'ta müsteşar yardımcılığını yapan Albay Fuat Uluç'un oğulları Hıncal ve Öcal gazeteci idiler...[443]" (Sayfa 424)[444]

* * *

4. Bedii Faik, ***İhtilalciler Arasında Bir Gazeteci,*** 1967

İhtilalin en büyük dayanaklarından biri olan 28-29 Nisan olaylarında çok sayıda gencin öldüğü yayılmıştı ve günler geçtiği halde bu tahakkuk etmiyordu. Eyvaah!.. Yanmıştık adeta!.. Ölenimiz azdı!.. Ve ölenimiz az çıktıkça, ihtilalin ayağı sanki kayıverecek, sesi sanki kısılıverecekti!..

Nitekim bu telaşladır ki, 28-29 Nisan olaylarında çok sayıda gencin öldüğü ve ölülerin saklanıp hatta kıyma makinalarına konduğu ihbarları yapıldığı haberi,. doğrudan doğruya Milli Birlik Komitesi'nin tebliğidir!.. Bu bildiriyi tarihi bir ibret belgesi olarak aynen aktarmakta fayda görüyorum:

---

(441) Bkz. Bu konuda Orhan Birgit'in Suphi Baykam'ın ve İhsan Yalçın'ın açıklamaları. Yeşilhisar Özel Eki.

(442) Kitabın bu bölümünde 28 Nisan-27 Mayıs tarihleri yaşanan ve bilinen olaylar anlatılıyor. Tekrarlara yer vermemek için alıntı yapılmamıştır.

(443) Bkz. Bedri Baykam kitabında Hıncal Uluç söyleşisi.

(444) 27 Mayıs hakkındaki bu ilk kitap (560 sayfa), 1962 yılında tefrika edilmişti. Kitabın bölümleri şöyle:
Birinci Bölüm: '27 Mayıs'ın Gerisindeki 5 Yıl'-230 sayfa
İkinci Bölüm: 'Birinci M.B.K. Devri' 27 Mayıs-13 Kasım) 330 sayfa
27 Mayıs'a götüren olay (Yeşilhisar) birkaç satır, 25 Mayıs günü DP Grup görüşmeleri, akşamı Menderes'in Eskişehir'de söyledikleri ("Tahkikat Encümeni vazifesini tamamladı. Yolumuz Hür Seçim Yoludur") hiç yok. Aynı şekilde 13 Kasım öncesi, İnönü-MBK pazarlığı da son derece ayrıntılı kitapta yok.
SONUÇ: 1962 yılında CHP ve darbeciler Ömer Sami Coşar ve Abdi İpekçi gibi titiz ve araştırmacı iki gazeteciye diledikleri bilgileri vermişler, dilediklerini gizli tutmuşlar.
SONSÖZ: Ümit Özdağ'ın kitabı, Coşar-İpekçi kitabını ana kaynak olarak değerlendirmiş.

"Milli Birlik Komitesi Başkanlığından tebliğ edilmiştir:

1. Kahraman ve fedakar üniversiteli gençlerimizin 28 Nisan 1960'dan 27 Mayıs 1960 tarihine kadar yaptıkları masum ve imanlı gösteriler sırasında bu asil gençliğimize eski hükümetçe coplarla, kılıçlarla hücum ettirildiği, hiç müdafaa vasıtası olmayan gençlerin teşkil ettikleri kitleler üzerine insafsızca ateş açıldığı, kendilerinin ağır şekilde dövüldüğü, yaralandığı ve bir çok gençlerin öldürüldüğü artık muhterem halkımızın malumu olmuştur."

"Hürriyet şehitlerimizin tesbiti işine Silahlı Kuyvvetlerimizin idareyi ele aldığı andan itibaren ehemmiyetle devam edilmektedir.

Bugüne kadar yapılan inceleme ve araştırmalarda bir çok ipuçları ele geçmiştir. Cinayetleri yapanların kendi suçlarını örtmek ve cesetleri yok etmek için akla hayale gelmeyecek canavarca tedbirlere başvurdukları anlaşılmaktadır. Şehitlerin gizli yerlere gömüldükleri, ıssız yerlerdeki kuyulara atıldıkları, bir kısmının bozdolaplarına konduğu ve bir kısmının da hayvan yemi yapılan makinalarda kıyılarak toz haline getirildiği hakkında korkunç haberler alınmaktadır.

Aramalara dikkat ve hassasiyetle devam edilmektedir. Korkunç bir vahşetle işlenen bu cinayetler er veya geç mutlaka meydana çıkarılacak ve sayın umumi efkarın ıttılaına arz edilecektir.

Cinayetlerin kısa zamanda meydana çıkarılması ve canilerin ele geçirilmesi için sayın talebe velilerinin ve sayın halkımızın resmi makamlara ve Üniversite tahkik heyetlerine yardımcı olmalarını rica ederiz."

Bu bildiriden bir gün önce İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Sıddık Sami Onar da şöyle demişti:

"İstanbul'da öldürülen öğrenci sayısı az değildir"

Bedii Faik'in bu konuda bu bölümde son cümlesi: *"Artık bu seli kimse durduramazdı."*

* * *

NOT: 24 Ekim 1960 tarihli AKİS'in iç kapağında şu bilgi var:

"Kapak Resmimiz: Bayar-Menderes-Koraltan:
Cinayet Şebekesi"

Orhan Birgit de 28 Nisan günü öğrencilere 'KATİLLER' diye bağırmaları talimatını vermişti... Metin Toker, sanıklar hakkında hükmünü vermiş bile!

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğüne müracaat olunur

7 TEMMUZ 1960
PERŞEMBE

Sayı : 10545

Tayinler

Başbakanlıktan :

Müsait bulunan 2900 lira aylıklı Diyanet İşleri Başkanlığına, halen bu vazifeye vekâlet eden ve 1960 Mirade bir terfi müddetini doldurmuş bulunan İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen'in 2/8/1960 tarih ve 5/11 sayılı kararı Hakimler Kurulu kararı gereğince naklen ve terfian tayini tensip edilmiştir.

20/8/1960

Adalet Bakanlığından :

850 lira maaşla Çanakkale'nin Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14096 İsmail Hakkı Sakayan,

800 lira maaşla Afşin Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14137 Orhan Erman,

800 lira maaşla Siverek C. Savcı Yardımcılığına Hâkim Adayı 14136 Yusuf Ziya Erçoklu,

800 lira maaşla Nusaybin Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14129 Gültekin Bulgar,

800 lira maaşla Salihli Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14108 Abdülhalim Sertkaya,

800 lira maaşla Kırşehir Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14109 Feridun Çağlar,

800 lira maaşla Ardahan C. Savcı Yardımcılığına Hâkim Adayı 14132 Ali Rıza Ceyhuntürk,

800 lira maaşla Bulanık Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14124 Yusuf Servet Kılıç,

800 lira maaşla Sarıoğlan Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14128 Kemal Karadeniz,

800 lira maaşla Kulp C. Savcı Yardımcılığına Hâkim Adayı 14116 Tevfik Turgut Uysal,

800 lira maaşla Hassa Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14073 Mehmet Şahinkan,

800 lira maaşla Cumhuriyet Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14110 M. Sıtkı Akgün,

800 lira maaşla Araplar C. Savcı Yardımcılığına Hâkim Adayı 14133 Vedat Ahmet Cevher,

800 lira maaşla Tarhan Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14131 Hürrem Kutsal,

800 lira maaşla Çarşak Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14073 İ. Muharrem Alinç,

800 lira maaşla Harşena Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14127 Vecahet Topal,

800 lira maaşla Refahiye Hâkim Yardımcılığına Hâkim Adayı 14087 Perihan Erman'ın.

Tâyinleri Hâkimler Kurulunun 2/8/1960 gün ve 5/11 sayılı kararının 1 inci maddesi ile verilen yetkiye istinaden tensip edilmiştir.

28/8/1960

Adalet Bakanı
Dr. ABDULLAH PULAT GÖZÜBÜYÜK

3000 lira maaşla Ankara Hâkimliğine Keskin Ağır Ceza Mahkemesi eski Başkanı 4620 Sayılı Kalaycıoğlu'nun tâyini Hakimler Kurulunun 2/8/1960 gün ve 5/11 sayılı kararının birinci maddesiyle verilen yetkiye istinaden tensip edilmiştir.

29/8/1960

Adalet Bakanı
Dr. ABDULLAH PULAT GÖZÜBÜYÜK

İş Uyuşmazlıkları Yüksek Hakem Kurulu Kararı

E. No : 1012-15-33
K. No : 252

ÖZET : İzmir İnhisarlar Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Ateliyeleri Merkez Müdürlüğüne bağlı Ahmet Cemal deposunda çalışan işçileri temsilen İnhisarlar Yaprak Tütün İşçileri Sendikası ile işveren idare arasında çıkan toplu-hukuk iş uyuşmazlığı hakkında.

İzmir İnhisarlar Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Ateliyeleri Merkez Müdürlüğüne bağlı Ahmet Cemal Deposunda çalışan işçileri temsilen İnhisarlar Yaprak Tütün İşçileri Sendikası ile işveren idare arasında çıkan toplu-hukuk iş uyuşmazlığının müddeabir İzmir Vilâyet Hakem Kurulunun 14/11/1959 tarihli kararına taraflar kısa süre içinde itiraz ettiklerinden 3008 sayılı İş Kanununun muaddel 33 üncü maddesi gereğince inceleme için İş Dâvâları Yüksek Hakem Kurulu Temyiz Mahkemesi 9 uncu Hukuk Dairesi Reisi Osman Yetkin Başkanlığında, Çalışma Umum Müdür Muavini Fuat Sinanoğlu'nun, işveren temsilcileri : T. C. D. D. Yolları İşletmesi Sai İşleri Reisliğinde Mümeyiz Cevdet Kazayı ile İzmir Yaprak Sanayi Kolektif Şirketi Ortaklarından Müdürü Yazıcıoğlu'nda, işçi temsilcileri Ankara Bira Fabrikası işçilerinden Halil Tınaz ve Hava Meydanları A. K. Y. İnşaat Reisliğinde İşçi Kemal Erdoğan'ın iştirakiyle 5/8/1960 tarihinde Çalışma Vekâletinde toplandı.

İzmir Vilâyet Hakem Kurulunca verilen kısa, taraflarca yapılmış olduğu itirazın İş Kanununun mürettebi 33 üncü maddesinin (D) fıkrasında yazılı esbâbdan biride vaki bulduğu bildirilerek mütalâamış olduğundan işin esasının incelenmesine geçildi.

Sahife: 1672 (Resmî Gazete) 7 TEMMUZ 1960

O GÜNLERİN FEVKALÂDELİKLERİ DOLAYISIYLE RESMÎ GAZETE'YE GİRMİYEN YAYINLAR

Orgeneral Cemal Gürsel'in kabine üyeleriyle birlikte Anıt - Kabir'i ziyaretleri

3/6/1960

Millî Birlik Komitesi Başkanı, Devlet ve Hükûmet Reisi ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkumandanı Sayın Orgeneral Cemal Gürsel bugün saat 1900 da Millî Müdafaa Vekâleti Konferans salonunda subay ve astsubaylarla bir görüşme yapacaklardır.

Bu görüşmeyi müteakip Sayın Orgeneral Cemal Gürsel'in kabine üyeleriyle birlikte Atatürk'ün Anıt Kabrini ziyaret edecekleri öğrenilmiştir.

Büyük inkılâp harekâtını candan tebrik eden vatandaşlara Org. Cemal Gürsel'in beyanatı

3/6/1960

Çok muhterem ve asil Türk Milletinin emniyet ve selâmeti yolunda hiç bir tesire ve menfaat hırsına kapılmadan hedefimize ulaşmak üzere çalışmaktayız. Birlik gayemiz Yurtta Sulh, Cihanda Sulh parolasını şiar edinmiş asil Türk Milletinin istiklâl ve tamamiyeti mülkiyesinin ilelebet payidar olmasıdır.

Asil Milletimizin bu uğurda bizleri daima desteklemekte olduğunu görmekte ve bu manevi destekten kuvvet almaktayız.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kahraman ve fedakâr mensupları adına şahsıma gönderilen ve necip milletimizin candan bağlılığını ifade eden yüzbinlerce mektup ve telgrafın her birine ayrı ayrı cevap vermeğe imkân bulamadığım için müteessirim.

Yüce Milletimizin bu asil davada hiç bir ihtirasa kapılmadan ve herhangi bir parti davasını bahis konusu etmeden tam bir kardeşlik havası içinde normal işleriyle meşgul olmasını ve hiç bir menfi tesir altında kalmadan Silâhlı Kuvvetlerin faaliyetlerine sadece kalben bağlı bulunmalarını şükran ve en iyi temennilerimle arzederim.

CEMAL GÜRSEL
Orgeneral
Başvekil ve Millî Müdafaa Vekili

Yeni Hükûmetimizi 37 Devlet tanıdı

3/6/1960

Hariciye Vekâletinden öğrendiğimize göre, bundan evvel bildirdiğimiz devletlere ilâveten, İsveç, Vatikan, Yugoslavya, Libya ve Finlandiya da yeni hükûmetimizi tanıdıklarını bildirmişlerdir. Bu suretle şimdiye kadar yeni hükûmeti 37 Devlet tanımış bulunmaktadır.

Millî Birlik Komitesinin, ölen ve kaybolan gençler hakkındaki tebliği

3/6/1960

«1 — Kahraman ve fedakâr Üniversiteli gençlerimizin 28 Nisan 1960 dan 27 Mayıs 1960 tarihine kadar hürriyet uğrunda yaptıkları masum ve imanlı gösteriler sırasında bu asil gençliğimize eski hükûmetçe coplarla, kılıçlarla hücum ettirildiği, hiç müdafaa vasıtası olmayan gençlerin teşkil ettiği kitleler üzerine insafsızca ateş açıldığı, kendilerinin ağır şekilde dövülüp yaralandığı ve bir çok gençlerin öldürüldüğü artık muhterem halkımızın malûmu olmuştur.

Hürriyet şehitlerimizin tesbiti işine Silâhlı Kuvvetlerimizin idareyi ele aldığı andan itibaren ehemmiyetle devam edilmektedir.

Bu güne kadar yapılan inceleme ve araştırmalarda birçok ip uçları ele geçmiştir. Cinayetleri yapanların kendi suçlarını örtmek ve teselleri yok etmek için akla hayale gelmiyecek canavarca tedbirlere başvurdukları anlaşılmaktadır. Şehitlerin gizli yerlere gömüldükleri, ıssız yerlerdeki kuyulara atıldıkları, bir kısmının buz dolaplarına konulduğu ve bir kısmının da hayvan yemi yapılan makinalarda kıyılarak toz haline getirildiği hakkında korkunç haberler alınmaktadır. Araştırmalara dikkat ve hassasiyetle devam edilmektedir. Korkunç bir vahşetle işlenen bu cinayetler er veya geç mutlaka meydana çıkarılacak ve sayın umumi efkâra arzedilecektir. Cinayetlerin kısa zamanda meydana çıkarılması ve canilerin ele geçirilmesi için sayın talebe velilerinin ve sayın halkımızın resmi makamlara ve Üniversite Tahkik Heyetlerine yardımcı olmalarını rica ederiz.

2 — Tesbit edilen Hürriyet Şehitlerimizin ebedî istirahatgâhlarına bir an evvel tevdi edilmeleri için Millî Birlik Komitesince şu hususlar kararlaştırılmıştır:

a) Son hâdiseler sırasında hürriyet uğrunda şehit düşen gençlerimizle 27 Mayısta Silâhlı Kuvvetlerimizin yaptığı inkılâp harekâtında şehit olan Kara Harp Okulu Öğrencisi Teğmen Ali İhsan Kalmaz 10 Haziran 1960 günü Ankara'da yapılacak büyük bir merasimle Anıt - Kabrin yanında tesis edilecek Hürriyet Şehitliğine gömüleceklerdir.

b) Askerî ve mülkî erkân ile Üniversitelerin, askerî okulların, Vilâyet temsilcilerinin ve baroların ve diğer daire ve müesseseler temsilcilerinin katılacakları bu merasime ait program ayrıca ilân edilecektir.»

Orgeneral Cemal Gürsel'in Kurban Bayramını tebrik mesajı

4/6/1960

Mazlum bir milletin gasbedilen vatandaş haklarını tarih ve ananesine yakışır bir olgunluk ve vekar içinde tahakkuk ettirerek aziz Türk Milletine armağan etmiş bulunan Silâhlı Kuvvetlerimizin kahraman subay, astsubay ve erleri ile üzerlerine düşen tarihi vazifelerini ifa etmiş olan Eski Muharip, Malûl Gazi ve Ordu mensupları, şehit dul ve yetimleri cemiyeti mensuplarının idrak ettikleri mübarek Kurban Bayramını bütün kalbimle kutlar, sağlık ve mutluluklar temenni ederim.

CEMAL GÜRSEL
Orgeneral
Millî Birlik Komitesi Başkanı
Türk Silâhlı Kuvvetler Baş K.
Başvekil ve Millî Müdafaa Vekili

Başbakanlık Devlet Matbaası

Milli Birlik Komitesi'nin ölen ve kaybolan gençler hakkındaki tebliği T.C. Resmi Gazete'de yayımlanıyor. Daha önce radyoda açıklanmıştı.

* * *

5. Metin Toker-AKİS Dergisi sahibi ve Başyazarı. İsmet İnönü'nün damadı.

METİN TOKER İLE İLGİLİ ÖZEL AÇIKLAMA

Rahmetli Metin Toker, gerek AKİS'te gerekse kitaplarında babam Arif Demirer hakkında çok olumlu yorumlar yazmıştır. Bu nedenle kendisine şükran borcum vardır.

AKİS ilk yayımlandığında, Mayıs 1954, 14 yaşında, politikaya çok meraklı bir lise öğrencisi idim. Her Cumartesi sabahı AKİS'i kendim gidip alır ve İç Siyaset başlığı altında genellikle Metin Toker'in yazdıklarını ilgi ile okurdum. 1957 yılında üniversite öğrenimim için yurtdışına gittikten sonra kendisi ile yazışmalarımız oldu ve bana 'Kısa' yazmayı öğrenmemi tavsiye etti. Çok daha sonra Milliyet'te en uzun yazan köşe yazarı oldu!

Doksanlı yıllarda özellikle Bilkent Konserleri'nde karşılaştığımızda kısa da olsa fikir alışverişinde bulunduğumuzu anımsıyorum. Çok usta bir yazardı.

Herkes bilmez ama İnönü'nün damadı olmadan önce DP'nin gazetesi ZAFER Gazetesi'nde yazıları yayımlanmıştı. 2 Kasım 1953 tarihli ZAFER'in birinci sayfasında yayımlanan yazısından(445) kısa bir alıntı:

DÜNKÜ MECLİS'TE NOTLAR

"Her zamanki gibi, iktidar partisi mebusları Meclisin sol, muhalefet sağ tarafını işgal ediyordu. Birkaç günden beri rahatsız bulunan eski Reisicumhur İsmet İnönü gelmemişti.

Celseyi, Meclis Reis Vekillerinin en yaşlısı olan Şevki Yazman açtı ve yoklamadan sonra senelik nutkunu verecek olan Sayın

(445) CHP'li arkadaşlarım bu yazının ZAFER'de Metin Toker imzası ile yayımlanmış olabileceğine inanmıyorlar. 2 Kasım 1953 tarihli ZAFER'i Belgeler bölümünde bulabilirsiniz.

Reisicumhura intizar olunduğunu bildirdi. Birkaç dakika sonra da, iki kanadı açılan sol kapıdan başında silindir şapka, üzerinde frak, Celal Bayar içeri girdi ve şapkasıyla Meclisi selâmladı...

Nutuk, daha başlangıçta bir azmi belirtiyordu; irticaya ve siyasette dini istismar edenlere asla müsamaha olunmayacaktı... *Kolaylıkla takdir edilecek bir başka husus, Bayar'ın nutkunu Dokuzuncu Devrenin bir bilânçosu olarak hazırlamış bulunmasıydı."*

"Sayın Bayar, evvelâ Adalet işlerimizden bahsetti. Onu sırasiyle Sağlık, Eğitim, Ziraat, Bayındırlık, Maliye, Ticaret, Sanayi, Ulaştırma, Çalışma, İçişleri, Milli Savunma ve Dış Politika sahalarındaki durumumuz, terakkilerimiz, hamlelerimiz takip etti. ***Reisicumhurun, gözlerimiz önüne serdiği manzara, ferahlık verici bir manzaraydı. Mütemadi kalkınma halinde olan bir yurdun manzarası...*** *Ancak Bayar, nutkunun sonunda daha yapacak ne çok şeyimiz bulunduğunu ifadeden de çekinmedi."*

"Meclis inkılâpların müdafaası, Doğu'da açılacak Üniversiteye Atatürk'ün adını vermek teklifi, zirai istihsal artışı, köylüye dağıtılan topraklar, artan köprü inşaatı, içme sularına ayrılan tahsisat, bütçedeki yatırım miktarının artması, iş başındakilerin değişen zihniyeti, Milli Savunmaya ait tahsisler, Amerikan yardımı ve Kore Tugayı'nın kahramanlığı mevzuundaki sözleri hususi bir hararetle alkışlandı. Ama, hepsinden büyük tezahürat Reisicumhurun iki müjdesi vesilesiyle yapıldı: Hükümet bir ay sonra Meclise denk bir bütçe getirecektir. Ziraat Bankası köylüye ev ve samanlık temini için yüzde üç faizli krediler açacaktır."

"Nutkun içinde, duyulunca her Türk'ün göğsünü iftiharla kabartacak, hatta gözlerini yaşartacak, (ve hakikaten bazı mebusların gözleri yaşardı) hakikatler vardı. Bunlar yurdun kaydettiği hamlelere, gelişen iktisadi ve mali kaynaklarına dairdi. Reisicumhur hiçbirini sadece Demokrat Partinin malı olarak ifade etmedi; milletçe başardığımız işler olarak anlattı.

<u>Ama Meclisin sağ tarafından en ufak alkış yükselmedi.</u>

Buna mukabil yer yer muhalefet, Meclisin sol tarafındaki tezahürata iştirak etti. Bunlar, klasik mevzulardı. Yalnız, galiba dalgınlıklarına geldi, (inşallah öyle değildir de, o zamanki görüşlerinin hatalı bulunduğunu hadiseler kendilerine isbat etmiş ve kendileri manasız

itirazlarından vazgeçmişlerdir) Reisicumhurun Kore Harbinde demokrasi müdafiilerinin safında yer alma kararımızı öven sözlerini de alkışladılar."

"Bir gün de, memleketin kalkınmasını alkışlayabilseler..."

* * *

Metin Toker'in 27 Mayıs ile ilgili üç kitabı vardır. Bunları peşpeşe irdeleyeceğim:

1. Demokrasiden Darbeye 1957-1960, 1991 (446)

"İsmet Paşa'nın aklındaki şuydu:

DP bir görülmemiş kalkınma edebiyatı tutturmuş gidiyor. Peki(447) *bunun bedeli nedir?*

Şunu halka bir altın hesabıyla söyleyelim ki, herkes anlasın..."

"İsmet Paşa, sonradan... meşhur olan altın hesabını ortaya şöyle koydu:(448)

Osmanlı İmparatorluğu...238 milyon altın borçlanmıştı.

Ya, bugünkü durum neydi?

Demokrat iktidar sekiz yılda dışarıya 1 milyar 100 milyon dolar borçlanmıştı.(449)

Amerika'dan hibe şeklinde 800 milyon dolar yardım görmüştü.

Eski iktidardan 127 ton altın, yani 150 milyon dolar devralmıştı.(450)"

---

(446) Bilgi Yayınevi her nekadar birinci baskının tarihini 1991 olarak vermiş ise de Metin Toker bu kitabı çok daha önce (1967) AKİS Yayınlarından yayımlamıştı.

(447) Burada ince bir nokta var. "Görülmemiş kalkınma yok" demiyor, bedelini soruyor.

(448) 6 Temmuz 1958, Kadıköy Süreyya Sineması, CHP İlçe Kongresi.

(449) Bu yanlış. 1950 yılı sonunda dış borç 916 milyon dolar, 1960 yılı sonunda ise 1 038 milyon dolardı. DP'nin dış borç artışı 122 milyon dolar olmuştu, on yılda. Kaynak: DPT yayını sayı 772, sayfa 14.

(450) İnönü, doğruyu söylemiş, iddia edildiği gibi döviz rezervi bıraktığını söylememişti. Devir edilen döviz rezervi, kısa vadeli borç olarak ***eksi*** 13 milyon dolardı. Altın rezervi de 127 ton değil, 122 ton 840 kg. idi. Bu da 138 milyon dolara eşitti.

"Nedir hesap? 2 milyar 200 milyon dolar. Yani, 280 milyon Osmanlı altını.

Bu, bir asgari hesaptır. Buna askeri yardım da dahil değildir...
'Ne var meydanda?'

Salon tezahürattan yıkılacak gibi oldu.

"*Halk*(451) *alkışlıyor, alkışlıyordu...*(452)" (Sayfa 115-116)

İsmet Paşa'nın 'Altın Hesabı' konuşması Cumhuriyet'te: "Bugün bir İsraf Devri içindeyiz"

Cumhuriyet

İnönünün iç ve dış siyasete dair demeci

Hükümetin iç politikasını tenkid eden İsmet İnönü: «Bugün bir israf devri icindeyiz» dedi

İstanbul Konferansı için hazırlıklar tamamlanıyor

Pakistan Cumhurbaşkanı da toplantıyı tasvib ettiğini dün Hükümetimize bildirdi

Dün de yedi şehirde Kıbrıs için and içildi

Bu konuşmanın yapıldığı 6 Temmuz 1958'den 29 gün sonra 4 Ağustos günü 359 milyon dolar nakit kredi geldi ve başlanmış tüm yatırımlar tamamlanarak üretime geçti. On yılda fiilen tamamlanmış yatırım tutarı 8.1 milyar dolar karşılığı 38.8 milyar TL'dir.

Kaynak: DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa 16.

(451) CHP Kongresi'nde CHP'liler!

(452) Kalkınmayı alkışlamayı öğrenemeyenler, meydanı boş gösteren İnönü'yü çılgınca alkışlamışlar.
Meydanda neler olduğu için bkz. Ekonomi Eki ve 2 Kasım 1953 tarihli ZAFER'de Metin Toker yazısı.

YATIRIMLAR-BÜTÇE GELİRLER

YILLAR	CARİ TL	1950 TL	1960 TL	A	B
	milyon	milyon	milyon	%	%
1950	1 000	1 000	2 630	9.63	77
1951	1 260	1 188	3 125	10.27	93
1952	1 836	1 715	4 517	12.82	111
1953	2 088	1 897	4 990	12.41	108
1954	2 518	2 063	5 439	14.71	115
1955	3 006	2 294	6 042	14.27	116
1956	3 260	2 136	5 607	13.40	111
1957	4 017	2 231	5 865	13.16	107
1958	5 043	2 424	6 354	13.97	117
1959	6 989	2 806	7 408	15.63	117
1960	7 779	2 956	7 779	15.89	112
TOPLAM	38 796	22 710	59 756		

A Yatırımlar (Cari) / GSMH (Cari)

(B) Yatırımlar (Cari) / Bütçe Gelirleri

Kaynak: DPT Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kitabı Sayfa 16 ve DPT Yayını No 772

İSMET PAŞA MENDERES'İN NASIL DEVRİLECEĞİNİ BİLİYORDU

"Türkiye'de 1960 ihtilali 27 Ekim 1957'de başladı... Ben 1960'ta bile, bir 27 Mayıs sabahı saatin üçü ile altısı arasında hükümetin zor kullanılarak devrileceğini hiçbir zaman bilmedim. İsmet Paşa'nın da bilmediğine elimi ateşe sokarım.(453)*"* (Sayfa 11)

"DP seçim şikayetlerini Meclis'e getirdi. CHP, sokaklarda anarşi başlattı.(454)*"* (Sayfa 21)

(453) Bkz. Yeşilhisar Özel Eki. Hayatta olsa idi elleri yanmıştı.

(454) Bu iki cümleyi, kitabın 21. Sayfasına babam Arif Demirer yazmış. Çok da doğru.

"Bu üç ahbap(455) *ihtilalden sonra Anayasa Komisyonunda da bir arada çalıştılar ve büyük işler gördüler. Yazık ki, Doğan Avcıoğlu'ndan CHP 1961'den sonra faydalanmak imkanını bulamadı ve bundan iki taraf da karlı çıkmadı.*(456)*"* (Sayfa 33)

"Adnan Menderes...Meclis'ten uzaklaşmıyordu. Yukarıya bir odaya çıkıyor, görüşmeleri oradan hoparlör vasıtasıyla izliyordu. Bir gün, Menderes'in hayatını bir uçak kazasında vermiş bir yakınından dinledim: 'Orada rahat rahat küfrediyor, söyleniyor, sinirleniyor, tırnaklarıyla yüzünü kaşıyor, bazen çenesini avcu içine alıp düşünüyormuş.'(457) *Son kabinenin programı görüşüleceği gün de öyle yaptı... Son program bugün tetkik edildiğinde, insanın gülmemesi zordur. Söyledikleri, vaat ettikleri... o kadar çok şey hatırlatmaktadır ki...*(458)*"* (Sayfa 38)

"Türkiye'de 1960 ihtilali, 27 Ekim 1957'de başlamıştır, demiştim. Sahiden ordu kaynıyordu. 1957 seçimlerinin dürüst cereyan etmeyeceği genel bir kanı olarak ortadaydı.(459)*"* (Sayfa 45)

"Samet Kuşçu eski Merkez Komutanı'na şu hikayeyi(460) *anlatmış:*

Seçimlerde CHP adayı olan emekli Kurmay Albay Cemal Yıldırım ordu içinde CHP lehinde bir hareket hazırlıyor. Akademiden hocamdır. Teşebbüsü bana açtı, mahsustan kendisine uymuş gibi göründüm."(Sayfa 47)

---

(455) Metin Toker bu üç ahbabı şöyle tanımlamış: *"Doğan Avcıoğlu, Coşkun Kırca ve onlar gibi Turhan Feyzioğlu, benim dünyada tanıdığım en mükemmel ve bilgili araştırmacılardır"* (Sayfa 32)

(456) Coşkun Kırca ve Doğan Avcıoğlu yalan söylediler. Bkz. Belgeler. Avcıoğlu, 1961 seçimlerinde CHP'nin milletvekilliği önerisini kabul etmedi. YÖN'ü ve daha sonra Devrim Dergisini kurdu. Üretmeye devam etti. Belgesi: Hasan Cemal ***Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım.*** Turhan Feyzioğlu daha sonra akıllandı ve CHP'den ayrıldı, Güven Partisi'ni kurdu.

(457) Babamın bu sayfada bu beyanın yanında şöyle bir yorumu var: 'Ölüden şahit'.

(458) Bkz. Ekonomi Eki.

(459) Babamın yorumu: Seçimden evvel hüküm.

(460) İşine gelmeyince, 'Hikaye' oluyor.

"Polisler, Kuşçu'nun verdiği listede ismi olanlardan Cemal Yıldırım'ı bir gün sonra 26 Aralık'ta, Kurmay Albay Naci Aşkun'u 3 Ocak'ta, Kurmay Albay İlhami Barut'u 26 Aralık'ta, Topçu Yarbay Faruk Güventürk'ü 27 Aralık'ta, Piyade Binbaşı Ata Tan'ı 26 Aralık'ta, Kurmay Stejyer Yüzbaşı Kazım Özfırat'ı 27 Aralık'ta, Piyade Yüzbaşı Hasan Sabuncu'yu 25 Aralık'ta toplamışlar. Böylece 9 Subay Harbiye'ye kapatılmış."

"9 Subayın önüne çıkarıldığı mahkemenin başkanı... Cemal Tural'dı... Samet Kuşçu'nun dışındaki bütün sanıkları beraat ettirdi. Ortada ne 'isyan muharrikliği', ne 'fesat' vardı."

"... Ordu'nun o tarihte kaynadığı ve birçok grubun, bu 9 Subay Olayı dolayısı ile faaliyetlerinin üzerine kül örttükleri ihtilalden sonra açığa vurulmuştur. Küçük hesapların peşinde olan Bayar ile Menderes bunu göremedikleri gibi ille de CHP'yi ve İsmet Paşa'yı bulaştırmak gibi bir sabit fikirle malul bulunduklarından 9 Subay Olayı'nın kendisini de iyi değerlendiremediler. Bunu yapabilselerdi, muhtemelen 27 Mayıs olmayacaktı." (Sayfa 55)

"DP iktidarı, laiklik anlayışı CHP'den hep farklı bir iktidar olmuştur. Nitekim ilk icraatı, 1950'de Türkçe ezanı kaldırıp yerine Arapça ezanı tekrar getirmesidir.(461)*"* (Sayfa 81)

"Bu Uzakdoğu seyahati de bir alemdir. Gerçekten Menderes tamamıyla bunalmış olduğu için artık ne yapacağını şaşırmıştı. Yanına... bir sürü adam aldı, THY'nin bir Viscount'una bindi ve Tokyo'ya gitti... Menderes, Japonya'yla ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesini istiyordu. 'Ticari ve iktisadi ilişkilerin gelişmesi' denilince

(461) Bir cümlede kaç yanlış var:

1. DP'nin ilk icraatı 6 Haziran günü yarım kalmış olan Anıtkabir inşaatını yeniden başlatmak ve kesin açılış tarihi (10 Kasım 1953) belirlemek olmuştur.
2. On gün sonra, 16 Haziran, TBMM; Ezan'ın yasadaki zorunlu olarak Türkçe okunmasına ilişkin maddeyi iptal etmiştir. Böylelikle ezan dili serbest olmuştur.
3. Oturuma katılan tüm CHP milletvekilleri iptalin lehinde oy kullanmışlardır.

1958'de Menderes'in hatırına ne gelebilirdi ki? Tabii, kredi.(462) *Avrupa ve Amerika'yı bitirdiği için, şimdi Japon'yadan...*(463) *Tokyo'dan Seul'a geçtiler. Seul'da.. bir diktatör vardı: Syngman Rhee... Kendi eliyle Menderes'in göğsüne Kore'nin en büyük nişanını taktı... Başbakan oradan Formoza'ya geçti. Mareşal Çan-Kay-Şek de Syngman Rhee'den geri kalmamak için elinden geleni yaptı..."*

"Fethedilen Uzakdoğu herhalde heyetin getirdiği paketlerdeydi. Heyetten üç kişi dışında (Menderes, Muammer Çavuşoğlu ve Sıtkı Yırcalı) bütün ötekiler ellerinde kollarında kucaklarında hatta boyunlarında paketlerle Yeşilköy'e indiler ve gülünç seyahatin gülünç sonunu meydana getirdiler.(464)*"* (Sayfa 84)

BAĞDAT'TA İHTİLAL PATLIYOR

Irak ihtilalinden bizimkilerin korkusu büyük oldu. Benim havaalanında gördüğüm Adnan Menderes'in yüzünün bembeyaz olması... Irak olaylarının cereyan ettiği sırada İsmet Paşa Heybeliada'daydı... Fatin Rüştü Zorlu'ya hiç güveni yoktu. Onun bir delilik yaparak memleketin başını derde sokmasından fena halde çekiniyordu.(465)*"* (Sayfa 113-129)

"4 Ağustos 1958 bir pazartesiydi. Maliye Bakanı Hasan Polatkan... ilk resmi bilgiyi vermişti: 359 milyon dolar alıyorduk. Bu,

(462) Ne ayıp. Hiç, bir başbakan yatırım yapmak için kredi peşinde koşar mı?

(463) Birkaç ay sonra, 4 Ağustos 1958, Amerika ve Avrupa'dan 359milyon dolar nakit kredi gelecek, bu ülkelere birikmiş 400 milyon dolar ithalat borcu da 1961 sonrasına ertelenecekti.

(464) Bu seyahata babam da katılmıştı. Getirdikleri: Bir küçük transistorlu radyo ve Yeni Delhi'de benim için aldığı fildişi satranç takımı. 1959'da Londra Antlaşması için Menderes ile birlikte gelirken uçak kazasında yandı kül oldu. CHP'liler DP'nin bu Uzak Doğu ve Hindistan gezisi ile alay etmişlerdir. Oysa Zorlu'nun dinamik dış politika anlayışı daha 1958'de bir yanda Uzak Doğu öte yanda Hindistan ile ilişkiler başlatmaya yönelikti. Nitekim, bu ziyareti iade amacı ile 27 Mayıs'tan birkaç gün önce Nehru Ankara'da idi.

(465) Zorlu, diplomat ve Dışişleri Bakanı olarak hep delilik yapmıştı, herhalde. Böyle bir iddiada bulunan birisi en az bir örnek vermelidir.

sanki 759 milyon dolarmış gibi gösteriliyordu. Çünkü 1961 yılına kadar ödememiz gereken birikmiş 400 milyon dolarlık borç da konsolide ediliyordu...(466) *Bütün sıkıntıların sonu gelmişti. DP iktidarı kurtulmuştu. Menderes en çetin sınavdan, başındaki ekonomik dertlerden sıyrılmasını bilmişti. Artık DP iktidarının sırtı yere gelmezdi.*(467)

"Bütün iktidarı boyunca, özellikle 1954-60 arasında DP, rakibi CHP'yi ülkenin iyiliğini istememekle, iktisadi sıkıntılara çanak tutmakla, milletin hayrına olan gelişmelere kendile-riyle beraber sevinmemekle suçlamıştır. 4 Ağustos kararları karşısında, 1958'de CHP milletvekilleri arasında esen hava, dıştan bakıldığında, bu suçlamalara hak verdirecek nitelikteydi. CHP milletvekilleri sahiden, Menderes'in en büyük handikabı olan iktisadi çemberden kurtulduğu endişesindeydiler.

"Bu durumu aydınlığa kavuşturmak lazımdır. ***Çünkü Menderes'in iktisadi çemberden geçici bir süre kurtulmamasını isteyen sadece CHP milletvekilleri değildi. İsmet Paşa da aynı görüşteydi."***

"Ülkenin Bayar-Menderes ikilisinin elinden alınması bir zorunluluktu. Fakat halka, sade vatandaşa, basit seçmene, gözünü açtıracak olan iktisadi sıkıntılardı... Yokluklar, pahalılık, geçim zorluğu halkı siyasi rejimle ister istemez ilgili çekiyordu. Bunlar giderilirse, İsmet Paşa, demokrasi mücadelesinde kitlelerin desteğinin kolay kazanılamayacağından emindi.(468)*"* (Sayfa 144-145)

---

(466) Usta yazar, derken bunu kastediyorum. Bakınız gerçeği nasıl çarpıtmış: Derhal ödenmesi gereken 400 milyon dolar ithalat borcumuz vardı. Bu nedenle ithalat çok azalmıştı. Alınan 359 milyon nakit kredi bu borca gitse idi, yetmeyecekti bile.O nedenle, birikmiş 400 milyon 1961 yılından sonra yıllık taksitlerle ödenmek üzere, ertelenmişti.

(467) Alay ediyor ama durum aynen öyle idi. Bkz. Ekonomi Eki.

(468) İsmet Paşa kitlelerin desteğini alabilsin, diye, kitlelerin ekonomik sıkıntı içinde kalmalarını yeğleyen CHP mantığı. Damattan mükemmel bir itiraf.

SOPALI İKTİDAR = UŞAK, TOPKAPI-(Sayfa 203-224)

"İsmet Paşa ihtilale en çok, 1959'un Ocak ayında CHP Kurultayı'nın kabul ettiği 'İlk Hedefler Beyannamesi'ni yeni rejimin felsefesi olarak zamanında hazırlamış bulunmasıyla yardımcı olacaktır. Zira yeni rejimi bu bildirge rayına sokacaktır.(469)*"* (Sayfa 206)

"İhtiyatlı ve ağırbaşlı İsmail Rüştü Aksal da Gülek'e karşı tavır alınca ve bilhasssa Geyikli Olaylarının iktidardan çok Gülek'in tertibi olduğu fark edilince, parti meclisinde genel sekretere güvensizlik iyice açığa çıktı.(470)*"* (Sayfa 247)

"Bir gün bana, 'Dünya basınında görüyorum, Batı-Doğu ilişkilerinde başka bir devir açılıyor. İstidat buyken Adnan'ın Amerika'da buna tam zıt istikamette vaziyet alması bizi kraldan fazla kralcı bir duruma sokuyor. Hiç kimse, başında belalı, huysuz ve kışkırtıcı bir müttefiki olsun istemez' dedi...(471) *Olay şuydu: Kruşçev, Amerika'ya gitmişti. Eisenhower'a konuk olmuştu. Orada ılımlı konuşmalar yapmıştı. 'Barış için bir arada yaşamak' ilkesi yol alıyordu. Herkes buzların çözülmesine yardımcı olmak istiyordu... Tabii. Dış politika müşaviri Fatin Rüştü Zorlu'nun kusuru, Menderes'in kusurundan da fazlaydı. Zira... Menderes, Zorlu'nun verdiği bilgiler üzerine, onun telkinleriyle tutumunu çiziyordu. Fatin Rüştü Zorlu'nun ise dünyayı görecek hali yoktu..."* (Sayfa 263)

"Eisenhower'ın Ankara'dan geçişinin hemen arkasından... bizim dış politikamızda şaşırtıcı bir şey oldu. Menderes, Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdar'ı kalabalık bir doktorlar heyetinin(472) *başında Sovyetler Birliği Sağlık Bakanı'nın davetlisi olarak Rusya'ya gönderdi."*

"Benim bildiğim, bu çelişmenin, Fatin Rüştü'nün kumarbaz yaratılışlı dış politika anlayışının (yahut planlamasının) neticesi olduğudur. ***Menderes ise, o tarihte, iktisadi politikası tamamıyla iflas etmiş bulunduğundan, denize düştüğü için yılana sarılacak durumdaydı.***

(469) 18 Ekim 1960 gecesi yapılan pazarlıkta Kurucu Meclis'in CHP'ye teslim edilmesi şartı da vardı. Edildi...

(470) Geyikli Olaylarının faturası hala daha Menderes'e kesilir.

(471) İsmet Paşa böyle konuşmuş, 1959 sonbaharı.

(472) Sadece beş profesör doktor vardı, kalabalık heyette.

İsmet Paşa'yı da, zaten, hem Amerika'ya ve hem de Rusya'ya karşı takip edilen politikada endişelendiren buydu.[473]*"* (Sayfa 275)

"Fatin Rüştü Zorlu için dış politika demek, para demekti. Dış politikayı daha fazla yardım, kredi almak için geçerli bir yol sayıyordu.... Dış borçlardan hiç korkmuyordu. Nitekim Menderes'i dış borçlara en ziyade o itmiştir. Zorlu'ya göre Batı bize muhtaçtı..."

İsmet Paşa, Menderes'in Sağlık Bakanı'nı Moskova'ya gönderdiğini duyduğunda:

"Adnan'la Fatin tehlikeli bir oyun oynuyorlar," *dedi.*

"Nitekim bu oyun sonradan gelişti ve Menderes'in düşürülmesinden az önce Menderes ile Kruşçev'in karşılıklı ziyaretlerde bulunacakları resmen ilan edildi. Eğer bu iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi için yapılsaydı, sorun yoktu. Ama DP iktidarı içerde, millete karşı, sanki kendisi Amerika'nın desteğine sahipmiş ve CHP komünistmiş propagandası yapıyor, dışarda ise Amerika'yı, aklı sıra, Rusya ile kıskandırıyordu. Gerçi ihtilalden sonra en aşırı abartmaların doğal sayıldığı o anormal hava içinde Menderes'in bazı vatan topraklarını Ruslara satmayı tasarladığı söylenip yayılacak[474] *ve bu kuşkusuz bir yalan teşkil edecektir ama ortada girişilmiş bir şantaj tecrübesinin bulunduğu açıktır... Menderes'in 1960'larda bütün Washington tarafından sımsıkı tutulmaması bu yüzdendir.*[475] *Amerika şantaja boyun eğip Menderes'in har vurup harman savurmak için istediği parayı vermediği gibi Rusya ile girişilmiş maddi çıkara dayalı flörtü de hiç iyi karşılamadı. Bu, Menderes Türkiye'sine karşı o yıllardaki Amerikan politikasında hissedilen çekişmelerin nedenidir.*[476]*"* (Sayfa 275-2779

(473) Bu beyan samimi ise, İsmet Paşa'nın Türkiye'nin 1960 yılında Amerika'ya da Sovyetler Birliği'ne de yönelik dış politikasının hiç farkında olmadığı anlaşılır. Bkz. Ekonomi Eki, Moskova Seyahati bölümü.

(474) 2011 yılında hala daha söylenip yayılıyor...

(475) 1960'larda ne demek? 1960 yılının beşinci ayının 27. Gününden sonra Menderes tutuklu.

(476) Bkz. Ekonomi Eki, Moskova Seyahati Bölümü.

"Muhalefet lideri Bursa'da ilk defa olarak, '1960 Seçimleri' lafını ortaya attı... Menderes, 'Ne seçimleri?' diye soramadı ve bir seçim kampanyası, İsmet Paşa'nın isteğiyle ve iktidarın elinde olmaksızın Türkiye'de, 1960 Ocağında açıldı.(477)

Aslına bakılırsa Menderes ve tayfası(478) *da bir seçimin hazırlığını yapmıyor değildi. Kullandıkları koz, Saidi Nursi adındaki hırslı, yarı deli bir ihtiyardı...*(479)*"* (Sayfa 283-284)

"İsmet Paşa'nın o gün(480) *öğleden sonraki randevusu... Sıddık Sami Onar'laydı... Rektörü CHP iktidarının son Genelkurmay Başkanı emekli Orgeneral Abdurrahman Nafiz Gürman takip etti. Sonra eski Genelkurmay İkinci Başkanı emekli Orgeneral Şahap Gürler geldi. Arkadan Ord. Prof. Zeki Eren, İsmet Paşa'yla konuştu. Emekli Orgeneral Abdülkadir Seven, Sendikacı Bahir Ersoy, iki emekli general daha ziyarette bulundu. Bir akşam önce de Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Burhan Felek Taşlık'taydı.*(481) (Sayfa 303)

"Herşeyin başlangıcını teşkil eden Yeşilhisar Olayları İsmet Paşa'nın Ankara'ya döndüğü 21 Mart'la 3 Nisan arasında bir hiç yüzünden çıktı.(482)*"* (Sayfa 304-310)

---

(477) Bu doğru değil. DP uzun bir süredir milletvekillerini seçim bölgelerine göndermiş vatandaşın seçim konusunda nabzını tutuyordu. Milletvekilleri durumun, 1957 seçimlerine kıyasla DP açısından çok daha elverişli olduğu izlenimini almışlardı. 1960 Mali Yılı Bütçesi 1959 yılının son aylarında hazırlanmıştı. Tam bir Seçim Bütçesi idi. Yatırımların Devlet Gider bütçesi içindeki payı rekor düzeyde idi: % 37.6. Ancak şu doğru ki, 1960 yılının ilk aylarında seçim Türkiye'nin gündeminde idi, taa 25 Mart'a kadar.

(478) DP milletvekillerini, milletin vekillerini kastederken üsluptaki ciddiyetsizlik...

(479) Buradan, daha sonraları Emre Kongar gibilerinin 'Menderes Nursi'nin ellerinden öptü'ye kadar abartacakları bir DP-Nursi Seçim İşbirliği iddialarına geçiyor Metin Toker. Menderes bu suçlamalara Ocak ayında çok sert cevaplar vermişti. Bkz. Belgeler. Nursi 24 Mart 1960 tarihinde ölmüştü.

(480) 19 Mart 1960

(481) İnönü'nün Taşlıkta'ki evinde.

(482) Bkz. Yeşilhisar Özel Eki.

DP İKTİDARININ SONU

Kayseri olaylarına kadar bir erken seçimin, bilhassa Menderes'in aklından geçtiğini, Başbakanın bunu zaman zaman göze aldığını söylemiştim. Bu konuda Menderes'le Bayar arasındaki görüş farklarını da belirtmiştim. ***Fakat Kayseri olayları, birtakım tedbirler alınmadan erken veya geç, seçimlere gitmeyi olanaksız kıldı...***

"Menderes, DP Grubunu Nisan'ın 7'sinde topladı...[483] *Muhalefetin ve basının hakkından gelmek lazımdı. Tahkikat Komisyonu bunların hakkından gelecekti."* (Sayfa 325, 329)

"Gazeteler Meclis'in ne Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasının konuşulduğu oturumuna ne de İsmet Paşa'nın nutkuna dair bir satır yazabildiler. Bunu yazan gazeteler toplattırıldı... Halk derhal hikayeler uydurdu...Bunlar her yerde, her toplantıda anlatılıyor, İsmet Paşa'nın yasak edilmiş bütün konuşmaları çoğaltılarak dağıtılıyor, bir Kulak Gazetesi görülmemiş şekilde faaliyette bulunuyordu... CHP'nin 'Kulak Gazetesi'nden söz eden bir genelgesi ise Demokratların eline bu sırada geçti ve büyük olay oldu... CHP de, DP de birer seçim komitesi kurmuştu."

"Genelgeyi CHP'nin İstanbul İl Başkanlığı çıkardı... Genelgede... şu fıkra vardı:

"İlçelerin irtibata memur ettikleri üyeler aynı zamanda Kulak Gazetesi muhabirliğini de deruhte edeceklerinden bu arkadaşlar şimdilik haftanın Salı ve Cuma günleri saat 14 ila 16 arasında Seçim Komitesi'nden Cemal Yıldırım ile muntazaman temas edeceklerdir."

"Genelge, sanki gizlenmesi gereğini kanıtlarcasına, Kemal Aygün'ün eline geçti ve DP bu Kulak Gazetesi konusunda gürültüyü kopardı. İşte, CHP yalan haberleri yaymak ve halkı ihtilale teşvik amacı ile özel örgüt kurmuştu. Buna karşılşık CHP kendisini zayıf bir şekilde savundu.[484]*"*

"Genelgeden, İsmet Paşa'nın haberi yoktu. Üstelik içine böyle bir fıkranın[485] ***konması da, tabii ihtiyatsızlıktı. Zira bunun ele geçeceği düşünülmeliydi. Gerçek şudur ki, o günler, CHP bir yer altı***

(483) Bkz. Yeşilhisar Özel Eki.

(484) Kuvvetli bir şekilde nasıl savunacaktı ki?

(485) Bu sözcüğü 'Madde' anlamında kullanıyor.

faaliyetinin bütün hazırlıklarını tamamlamaktaydı ve İstanbul örgütünün genelgesi, bu faaliyetin bir parçasıydı. DP iktidarı, CHP'ye yerüstünde, meşru bir çalışma hakkını yasak ettiği takdirde CHP ne teslim olacaktı ne de ülkeyi Bayar-Menderes ikilisine teslim edecekti. Tıpkı, sanki bir yabancı istilacı gelip yurda yerleşmiş gibi, bu idareyi devirinceye kadar uğraşacaktı.

Zaten, 28 Nisan ile 27 Mayıs arasında CHP'nin bu şekilde çalışmış olduğu bir gerçektir. O günlerin bütün olaylarında birinci derecede rol sahibi olan CHP'dir.[486]" (Sayfa 331-333

"Siyasi faaliyet yasak. Meclis'te konuşulsa, artık ona da yayım yasağı geliyor. Ne olacak? Muhalefetin 'Gövde Gösterileri' bu durumun sonucu oldu ve Meclis'in Tahkikat Komisyonunu kurduğunun ertesi günü, bir bakıma Tahkikat Komisyonu'nun gözleri önünde Ankaralılar,[487] *Kızılay'da İsmet Paşa'ya muazzam bir tezaurat yaptılar."* (Sayfa 335)

"Tahkikat Komisyonu yeni yetkileriyle Perşembe sabahı[488] *faaliyete geçti. Faaliyete geçti ve elini ilk bize attı. Saat 11:00'de Kurtul'u telefonla aramışlar.*[489]*"* (Sayfa 343)

"Tahkikat Komisyonu AKİS'i kapattı. AKİS'in kapatıldığının söylenmesini de yasak etti... O hafta AKİS çıkmayınca, bütün okuyucular telefon ettiler, derginin neden çıkmadığını sordular. Bu telefonlara gayet masum bir sesle ve pek şaşırmışız gibi, 'Aaa, bu hafta çıkarmayı unutmuşuz. Kusura bakmayın' diye yanıt veriyorduk. Herkes anlıyordu. Herkes gülüyordu." (Sayfa 350)

"İsmet Paşa bir gün, dalgın, şöyle dedi: 'Asker ihtilal hazırlıyor. Bunu görmemek imkansız. Fakat hareketi Mehmetçiği kullanmadan yapmak lazım... Mehmetçik kullanmadan ihtilal, Harp Okulu

(486) Orhan Birgit'in 2009 yılında Vatan Gazetesi'nde yayımlanan söyleşideki itirafını ('Öğrenci olaylarını ben organize ettim') Metin Toker yıllar önce yazmış.

(487) Suphi Baykam'ın toparladığı CHP'li gençler, öğrenciler. Bkz. Suphi Baykam bölümü.

(488) 28 Nisan günü

(489) Bkz. Kurtul Altuğ bölümü.

yürüdüğü zaman imkan dahiline girdi. O gün[490] *İsmet Paşa, Hindistan Büyükelçiliğine davetli idi... Davet Türkiye'yi resmen ziyaret etmekte olan Nehru'nun şerefine idi..."*

"...26 Mayıs sabahı gazetelerde, Menderes'in başka bir oyununu okuduk. Tahkikat Komisyonu görevini tamamlamıştı. Raporu hazırdı.

O sabah İsmet Paşa bunu gördüğünde, 'Adnan yeni bir tertip peşinde' dedi. Menderes çok taraftan sıkıştırılıyordu. DP Grubu'ndan çok üye, gidişin nereye olduğunu fark etmiyor değillerdi... Menderes, Tahkikat Komisyonu'nun görevini bitirerek karışıklıkları durduracağını sanıyordu. İsmet Paşa, 'Aklınca vakit kazanacak' dedi.

... Türkiye... Tahkikat Komisyonlu veya Tahkikat Komisyonsuz, Bayar-Menderes rejimini artık kabul etmemeye kesin karar vermişti...[491]

26 Mayıs gecesi... İsmet Paşa... olacağından emin bulunduğu ihtilalin o gece, kendisi uyurken yapılacağını bilmiyordu.

Ama DP iktidarının sonunun ihtilalle geleceğini biliyordu." (Sayfa 352-353)

2. Yarı Silahlı, Yarı Külahlı Bir Ara Rejimi, 1960-1961, 1967

İSMET PAŞA'NIN GÜCÜ VE DARBELERİN NERESİNDE YER ALDIĞI...

"...İsmet Paşa'nın gücü, o kadar istediği halde, 'Tahkikat Komisyonu' kurup çok partili demokratik rejime paydos demeye kalkan DP iktidarını seçim yoluna sokmaya yetmedi.

İsmet Paşa'nın gücü, o kadar istediği halde, 27 Mayıs'tan üç ay sonra DP'nin de katılmasıyla bir seçime gitmeyi Milli Birlik Komitesi'ne kabul ettirmeye yetmedi...[492]

"Allahtan ki, 'Çankaya Zirve Toplantısı'nda parlamentonun açılmasını sağlamaya yetti." (Sayfa 10)

"Durum 26 Mayıs 1960'tan çok daha kesindi. Bir askeri ihtilal, bir hükümet darbesi düşünülmüyordu. Ordu, iktidara el koyacaktı...

(490) 21 Mayıs

(491) Bkz. Uzun Dipnotlar No 15

(492) Bkz. Uzun Dipnotlar No 16

İsmet Paşa seçim sonuçlarının ordu tarafından kabul edilmemesini sadece doğru bulmuyor değildi. Bunun karşısında en kesin tavrı alacaktı."

"Konuşmamız bu hava içinde geçti. Korgeneral tabii en ziyade İsmet Paşa'nın nasıl bir tavır alabileceğiyle ilgilendi. Bir ordu hareketinin bu defa İsmet Paşa'yı yanında değil, karşısında bulacağı anlaşılıyordu..." (Sayfa 304-307)[493]

"27Mayıs sabahı... bizim Ayten Sokak'ta herkes bayram sevinci içindeydi. [494]*"* (Sayfa 53)

"İsmet Paşa, MBK üyelerinden Ekrem Acuner ve Fikret Kuytak [495] *ile işte bu basın toplantısının tam ertesi akşamı, 18 Ekim saat 20:30'da Prof. Afetinan Kızılay civarındaki apartman dairesinde buluştu...İsmet Paşa saat sekiz buçukta gittiği apartmandan ancak gece yarısı çıktı... İsmet Paşa gördü ki kendisinden istenilen bir şey vardır: Cumhurbaşkanlığı için adaylığını koymaması... CHP mensupları oylarını Cemal Gürsel'e versinler. Bu, o tarihte Gürsel'in devlet başkanlığının emin çaresi olarak görünüyordu. CHP hala, seçimlerin en muhtemel galibiydi ve ihtilal sonrasının düzenleyicisi olarak görünüyordu... İsmet Paşa komitecilere istedikleri güvenceyi vermekte hiçbir güçlük çıkarmadı... Kasımın ilk günleri kamuoyu 147'lerle*[496] *meşgulken Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı konusu İsmet Paşa'nın zamanını*

(493) İsmet Paşa'nın gücü, 26 Mayıs 1960 sabahı, 27 Mayıs Darbesi'ni önlemeye bal gibi yeterdi. Ancak İsmet Paşa, Menderes'in Tahkikat Komisyonu vazifesini bitirdi. Yolumuz Hür ve Serbest seçim Yoludur' sözlerini bir 'Yeni bir Tertip' olarak tanımladı. Tanık: Metin Toker, ***Demokrasiden Darbeye 1957-1960,*** Sayfa 353 ve 27 Mayıs Darbesi'nin ***yanında*** yer aldı. Tanık: Metin Toker, ***Yarı Silahlı, Yarı Külahlı Bir Ara Rejimi, 1960-1961,*** sayfa 306-307.

Ancak ne zaman ki, bir ordu hareketi İsmet Paşa'ya da yönelik yapılacaktı, İsmet Paşa'nın gerçek gücü ortaya çıktı ve önce 21 Ekim Protokolü rafa kalktı, ardından Çankaya Zirve Toplantısı'nda Meclis'in açılması sağlandı. Metin Toker'e bu itirafları için teşekkür borçluyuz.

(494) '27 Mayıs Darbe Bayramı'

(495) Fikret Kuytak, Afetinan'ın akrabası idi.

(496) Üniversitelerden emekliye sevk edilen 147 öğretim üyesi

almakta devam etti.(497) *Prof Afetinan'ın evindeki toplantıda İsmet Paşa, bir cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığını koymayabileceğini bildirmiş, fakat bunun ötesinde bir vaatte bulunma olanağı olmadığını söylemişti. Bu, Gürsel için, Cumhurbaşkanlığı yolunda elbette ki bir adımdı. İhtilalin başı bunun yanıtını*(498) *bir Kurucu Meclis oluşturulması çalışmalarına Prof. Turhan Feyzioğlu'nu*(499) *memur etmekle vermişti. Olay 31 Ekim'de yaşanıyordu... Kurye Feyzioğlu'nu buldu., ona zarfı tevdi etti. Zarfın içinde Başbakanlığın antetini taşıyan bir kağıt vardı. Kağıdı Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel imzalamıştı. (MBK Başkanı sıfatını kullanmamıştı).Yazıda denilen aynen şuydu:*

Bir **Kurucu Meclis** *teşkil edilmesine karar verilmiştir.*

Bu Meclisin terkip tarzı, vazife mesuliyetlerini tespit etmek üzere en geç yirmi gün zarfında bir Anayasa'nın hazırlanmasına Sayın Turhan Feyzioğlu vazifeli kılınmıştır. Kendisinin Ankara Hukuk Fakültesi'nden intihap edeceği azalar ve diğer zevattan mürekkep bir heyetle hemen işe başlamasını rica derim." (Sayfa 171-190)

"O sonbahar, hava tekrar değişti. MBK'deki 'CHP grubu' ağır basıyordu. İhtilal, bilhassa 9 Eylül'den itibaren İsmet Paşa'nın düşündüğü yörüngeye giriyora benziyordu. Cemal Gürsel'in kendi Cumhurbaşkanlığı konusunda bir güvence almış olması ve Türkeş grubunun hazırlıklarının öteki grubun güvenliğini sarsacak bir şekle dökülmesi olayların gelişme hızını arttırıyordu. Gürsel bir kurucu meclisin oluşturulması ve bunun anayasasının hazırlanması görevinin Turhan Feyzioğlu'na verilmesi kararını bazı komite üyeleriyle görüş birliği içinde aldı. Bunun açıklanması, hatta ilgili kimseye, Feyzioğlu'na bildirilmesi gayet ani oldu. Gürsel, 31 Ekim akşamı bir kuryenin cebine bir sarı zarf verdi, onu doğruca Orta Doğu Üniversitesi'ne gönderdi. Kurye, Feyzioğlu'nu buldu, ona zarfı tevdi etti. Zarfın içinde, Başbakanlığın antetini taşıyan bir kağıt vardı. Kâğıdı 'Devlet ve Hükümet

(497) Daha önce İsmet paşa'nın kendisinden istenen güvenceyi vermekte güçlük çıkarmadığını yazmıştı. Demek ki pazarlık devam etmiş.

(498) Yanıtı mı, yoksa 'Tavizi' mi

(499) Kavga eden kardeşlerden birinin en önemli elebaşı

Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel' imzalamıştı. MBK Başkanı sıfatını Gürsel kullanmamıştı."

"Gürsel, aynı yazıyı taşıyan bir başka zarfı da Ankara Hukuk Fakültesi Dekanlığı'na göndermişti. Bu, MBK'nin tarihinde yeni bir devre açıyordu. CHP'ye karşı hukuki boykot sona eriyor ve CHP ile hukuki işbirliği başlıyordu. Zira Turhan Feyzioğlu hâlâ CHP'nin bir üyesiydi."

"Gürsel'in bu kararı Devlet Başkanı ve Hükümet Başkanı olarak alırken MBK'ye ne ölçüde haber verdiği, elbette ki benim tam bilgim içinde değildir. Kesinlikle bildiğim, bunun bir 'MBK kararı' olmadığıdır. Hele seçilen kişi, komitenin bir grup üyesini çileden çıkartacak nitelik taşıyordu, CHP'li idi. Eğer Gürsel, görevi Feyzioğlu'na vermeyi komitede oylasaydı bir çoğunluğu muhtemelen bulamazdı. Buna rağmen Türkeş grubunun fazla itiraz etmemesi, bunu bir sorun yapmaması şaşırtıcıdır. Grubun Dündar Taşer, Muzaffer Özdağ gibi üyeleri birkaç şahsi demeçle yetindiler. Takınılan tavrın, tabii, bir nedeni vardı."

"Bir defa, bir kurucu meclisin oluşturulması fikri hem MBK içinde, hem de kamuoyunda aylardır pişmişti. Bunu Gürsel ve komitenin 'CHP Grubu' diye bilinen kısmı hararetle istiyordu. Böylece iktidar sivillerle ve özellikle siyasi partilerle paylaşılmış olacak, askerler bütün sorumluluğu tek başlarına taşımaktan kurtulacaklardı. Sonra, bu Mecliste sorunlar açıkça görüşülecek, komitenin yaptığı gibi bazı hayati kararlar kapalı kapılar arkasında alınamayacaktı. Kapalı kapılar arkasındaki kararlar kişilerin fikirlerini, eğilimlerini gözler önüne çıkarmıyor, bütün bir heyeti kapsıyor, onun için demagoji fazla geçiyordu. Bir kurucu meclis olunca herkes kendi sözünün sorumlusu olacaktı."

"Türkeş grubunun bu görüşe hemen katıldığı sanılmamalıdır. Onlar, kendi deyimleriyle -bu da, ezberlemiş oldukları bir klişeydi. 'iktidarın tecezzi (bölünme) *kabul etmediği' inancındaydılar, onun için kudretlerini kimseyle paylaşmak niyetinde değillerdi. Nitekim bir meclis oluşturulacağı lafları piyasaya ilk çıktığında -buna bazen danışma meclisi, bazen kurucu meclis deniliyordu- Türkeş bunları kesinlikle yalanladı ve 'Kurucu Meclis MBK'dir' dedi. O yoruma göre*

Anayasa, bilim heyetinden gelince MBK'de kapalı kapılar arkasında incelenecek, orada metne son şekil verilecek, metin o haliyle halkoyuna sunulacaktı. ***Böylece MBK, devletin gelecekteki mekanizması üzerinde tek gerçek söz sahibi olacaktı.***"

"Fakat ülkedeki hava, özellikle 9 Eylül'de İsmet Paşa'nın aldığı tavır karşısında o yönde seyretmedi. Komite, ayaklarının altındaki temelin sarsılmaya başladığını hissediyordu. Gerçi 'gözü kara ihtilalci'ler hâlâ, 'ölüm korkusuna tutulmuş arkadaşlarını ya tasfiye ederek, ya kendi taraflarına çekerek bir yeni darbeyi planlamıyor değillerdi, ama onu gerçekleştirinceye kadar daha idareli davranmayı, aşırı görünmemeyi tercih ediyorlardı. Bundan dolayıdır ki 'Kurucu Meclis MBK'dir' fikrinden, bu grup, bir danışma meclisi fikrine yavaş yavaş geldi. Bunlar diyorlardı ki; "Bir meclis mi kurulmak isteniliyor? Peki. Fakat bu meclis, MBK için sadece bir danışma meclisi niteliği taşır ve komiteyi bağlamaz. Karar yetkisi gene komiteye ait kalır."

"Bu, elbette ki bir ilerlemeydi ama, Gürsel'le arkadaşlarının aklındakinin gene de çok gerisindeydi. Mamafih, MBK'de bir meclisin kurulmasının 'prensip olarak' kabul edilmiş olması, Gürsel'e, Devlet ve Hükümet Başkanı sıfatlarını kullanarak Turhan Feyzioğlu'na o mektubu yazabilme olanağı sağladı..."

"Gürsel'e, aldığı karardan sonra, bazı Türkeşçilerin çattıklarını komiteden geçirmeden bu tarz bir tavır takınmasını doğru bulmadıklarını söylediklerini bilmiyorum. Gürsel onlara demiş ki:

Ne var bunda? Ben, hukukçulardan ne istiyorum? Nihayet bir görüş. Yirmi gün çalışacaklar ve bana bir tasarı getirecekler. Bir Meclisin terkip tarzını ve vazife mesuliyetlerini tespit eden bir anayasa taslağı. Bir Meclisin kurulması çalışmalarına başlanmasını komitede kabul etmedik mi?"

"Sözün itiraz edilecek tarafı yoktu. O günler görünen, gerçekten sadece buydu. Ortada, bir anayasa vardı. Yeni bir anayasanın kabulü için eskisi, komitede beşte dört bir çoğunluğu şart koşuyordu. Hangi beşte dört çoğunluk? Türkeş grubu aleyhte oy kullandığı takdirde adi çoğunluğun bile oluşacağı şüpheliydi. O itibarla, Gürsel'in belirttiği gibi ne vardı bunda?"

"Şu vardı ki, nasıl 147'ler konusunda 14'ler herkesi uyutmuşlarsa, Kurucu Meclis konusunda da Gürsel 14'leri uyutuyordu. Zira bunlar olup biterken suyun altında başka olaylar cereyan ediyordu ve bunları, o kadar akıllı geçindikleri halde 14'lerin ruhu bile duymuyordu. Gürsel, Kurucu Meclis Anayasası'nı 'bu komite'den geçirmek niyetinde değildi. Daha o günlerden aklında bir 'başka komite' vardı. ***Örneğin yakını olan Adalet Bakanı Âmil Artüs'e,*** *Türkeş grubunu ima ederek "Bunlar bizi tasfiye edeceklerini sanıyorlar. Sansınlar bakalım" diyor ve anlamlı anlamlı, bıyık altından gülüyordu. Kendi Cumhurbaşkanlığı konusundaysa, CHP ile pazarlığı ilerletmişti."*

"Turhan Feyzioğlu'nun Kurucu Meclis Anayasası'nı hazırlama görevini almasından iki gün sonra, Feyzioğlu'nun evinde ve onun da katılmasıyla CHP Genel Sekreteriyle Gürsel'in başyaveri Agasi Şen buluştular. Konu, özellikle Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı'nın daha bir güvence altına alınmasıydı. Evet, İsmet Paşa'nın bu göreve adaylığını koymaması Gürsel'in şansını arttırıyordu. Ama Gürsel, ilk devrede devlet başkanının tek dereceli oyla seçilmesinin CHP tarafından kabul edilmesi için ısrar ediyordu. Böyle bir seçimde İsmet Paşa karşısına rakip olarak çıkmaz da CHP oylarının kendisine gelmesi sağlanırsa seçimi kazanması kesinleşecekti. Bunun yanında, bu tarz bir seçim kendisine, ihtiyacı olduğunu söylediği bazı olağanüstü yetkiler verecekti. Aksal ve Feyzioğlu bu konuda karar hakkının kendilerinde olmadığını, bunu İsmet Paşa'ya aktaracaklarını, fakat CHP'nin cumhurbaşkanın, bir defaya mahsus bile olsa, tek dereceli seçimle seçilmesine taraftar bulunmadığını söylediler. Feyzioğlu daha munis göründü, bazı üstü kapalı sözler vermeyi sakıncalı saymadı. Feyzioğlu sonraları, bir politika felsefesi olarak 'üzüm mü yiyeceğiz, bağcıyı mı döveceğiz?' sloganını çok söyleyecek, çok uygulayacaktır. Fakat CHP Genel Sekreteri, bir de resmi sıfatı olduğundan ihtiyatlı bulunmayı tercih etti. Ertesi sabah Ayten Sokak'taki eve geldi ve bir akşam evvel ki görüşmeleri İsmet Paşa'ya bildirdi. İsmet Paşa aynı tavrı koruyordu.

4 Kasımda, Ayten Sokak'taki evin konuğu Turhan Feyzioğlu'ydu. İsmet Paşa, Feyzioğlu'nun gemiyi terk edecekmiş izlenimi veren davranışından sonra kendisiyle fazlaca temas etmemiş, hatta araya bir de soğukluk girmişti. Bu, İsmet Paşa'yla Feyzioğlu arasında beliren ilk

soğukluktur ve İsmet Paşa'nın Feyzioğlu hakkındaki notunda bir değişikliğin başlangıcı olduğunu söylemek yanlış olmaz."

"Feyzioğlu önce Kurucu Meclis sorununu anlattı. Arkadaşlarını seçmişti. Süheyp Derbil, Muammer Aksoy, Bahri Savcı ve İlhan Arsel'le birlikte çalışacaklardı. Hazırlıkları, Gürsel'in istediği gibi yirmi gün içinde bitirebileceklerini sanıyordu. Kafalarında bazı fikirler vardı. Herhalde, meşhur Bilim Heyetinin durumuna düşmeyecekler, o tecrübe de mevcut olduğu için daha pratik bir çalışma yolu tutacaklardı. Şimdi, bu çalışmalarda İsmet Paşa'dan ve CHP'den yardım istiyordu. İsmet Paşa,

Aa! Elbette" dedi ve bunu söylerken samimiydi. Atılan adımın, askeri idareden sivil demokratik rejime geçme yönünde ne derece önemli olduğunu elbette fark etmişti. Kurucu Meclisle bir büyük aşama yapılıyordu. Turhan Feyzioğlu ondan sonra, o günler İsmet Paşa'nın kendi not defterine 'malum mesele' diye geçtiği Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı konusuna geldi: Agasi Şen'le yaptıkları görüşmeyi o da anlattı. Kanaatince, Gürsel'e istediği güvenceyi şimdi vermekte bir sakınca yoktu. İsmet Paşa'ya, Gürsel'in de içinde bulunduğu güçlüklerden, komitedeki düşünce akımlarından birtakım hazırlıklardan söz etti. Böyle bir ortamda Gürsel kendisini gelecek için ne kadar güven içinde bulursa sivil demokratik rejime geçişi o ölçüde kolaylaştıracaktı. Onun desteğine şiddetle ihtiyaç vardı."

"İsmet Paşa o güne ait notlarında 'Malum meseleyi müdafaa eder. Cevap vermedim.' demektir. İsmet Paşa, verebileceği güvencenin kendisinin cumhurbaşkanlığı için adaylığını koymayabileceği güvencesinden ibaret bulunduğunu hep tekrarlayacak, fakat onun ötesinde sistemle ilgili bir yükümlülük altına asla girmeyecektir. Nitekim Gürsel, seçimlerden sonra cumhurbaşkanı seçilecek, fakat bu, onun değil, İsmet Paşa'nın istediği usulle olacaktır."

"Turhan Feyzioğlu, İsmet Paşa'nın yanından ayrıldıktan sonra, dediği gibi, Kurucu Meclis'in kendisinden istenilen anayasasını bir an önce ve kazasız belasız hazırlamak için kolları sıvadı. Feyzioğlu'nun, verilen bir işi yapmaktaki ve sonsuz çalışma kudretini, becerisini kendisini tanıyan herkes yakından bilir. İşi gayet güzel organize etti. Heyetiyle beraber bir ara kalkıp İstanbul'a gitti, İstanbul Üniversitesi'nin de desteğini sağladı, birtakım kişisel çekişmeleri önledi."

"Basın toplantıları tertipledi, oralarda, sanki hiç farkında değilmiş gibi bazı ipuçları verdi. Basın bu ipuçlarını gereği gibi işlemeyi bildi. Zira bu sırada, MBK'nin Türkeş grubu mensupları da kendi fikirlerini yaymaya başlamışlardı. "Ne Kurucu Meclisi?" diyorlardı. Kurulacak olan, bir danışma meclisi olacaktı. Yassıada duruşmalarının sonu alınmadan bir seçim yapma olanağı var mıydı? Yoktu. Eee, bir meclis ancak seçimle kurulursa bir anlamı olurdu. O halde? O halde meclis bir 'fikri forum' yerine geçecek, orada tartışmalar olacak, fakat MBK bütün yetkilerini koruyacaktı. Bu danışma meclisinin oluşum biçimi de ülkeye yeni bir 'partiler diktatoryası' getirmeyecekti."

"Feyzioğlu ise, çıtlattığı sözlerden, kendisinin ve heyetinin tam da bu görüşte olmadığını belirtiyor, ondan daha ileri gidiyor, örneğin partilerin rolünün önemini söylüyor, sorunu daha başlangıcından kamuoyunun bir sorunu haline getiriyordu. Türkeş ve arkadaşları Feyzioğlu'nun tutumundan hiç, ama hiç memnun değillerdi. Buna rağmen, sonucun kendi ellerinde olduğunu sanmaktan doğan bir kayıtsızlık içinde, çalışmaları fazla umursamıyorlar, örneğin Dündar Taşer Meclis'te 'Yenisini kuracağımızdan eskisinin hükmü yoktur' diyordu."

"Bu sırada İsmet Paşa'nın kulağına gelenler, MBK içinde bir ayrılığın tam olarak gerçekleşmiş bulunduğu ve 'bunun böyle gitmeyeceği' idi. Zaten o günler bu, Ankara'da hemen herkesin ağzındaydı. Tuhaftır, 27 Mayıs'ın arifesinde bir ihtilalin patlamak üzere olduğu nasıl, sadece DP iktidarının meçhulü kalmışsa 13 Kasım'ın arifesinde de MBK'de bir tasfiyenin yapılacağını sadece 14'ler, zamanını doğru teşhis ederek görememişlerdir."

"Zamanını doğru teşhis ederek görememişlerdir" diyorum, çünkü onların kendilerinin de bir tasfiye hazırlığı içinde bulundukları artık bilinmektedir. Hatta o günler de bilinmekteydi ya... Örneğin 14'lerin akıl hocası Dündar Seyhan'ın bu konudaki bir sözü duyulmuş, söz MBK'ye getirilmiş, üzerinde tartışmalar yapılmıştı. Bunlar tabii, bizim de kulağımıza geliyordu. O günler duyulan başka bir haber, her iki gruba mensup olanların askeri birliklerde destekler aramaya başladıklarıydı. Ancak başkentte iki komite üyesi emri altında birlik bulunduruyordu: Ankara Komutanı Cemal Madanoğlu ve Muhafız

Alayı Komutanı Osman Köksal. Bu birlikler komutanlarına sadıktı, diğer kuvvetlerin başında olanlar da -Harp Okulu Komutanlığı'na getirilmiş bulunan Tâlât Aydemir- Gürsel'i ve takımını destekliyorlardı. 14'lerin bir tasfiye için kime ve neye güvendikleri benim için meçhuldür. Askerler arasında durum bu iken gençlik de, tamamıyla İsmet Paşa'dan yana olduğunu her fırsatta belli ediyordu ve İsmet Paşa, gittiği yerde hep görülmedik bir tezahüratla karşılanıyordu. Bu, 10 Kasım'da Büyük Sinema'da, Ankara Koleji'nde böyle oldu. İsmet Paşa'nın 5 Kasım'da gittiği operada, daha sonraki konserlerde böyle oldu. 14'ler, Dündar Seyhan gibi akıl hocalarının telkinine uyup da bir darbe yaptıklarının ertesi günü 28 Nisan-25 Mayıs gençliğini gene sokakta ve karşılarında bulacaklardı. Bunun bütün tertipleri o günler, CHP Genel Merkezinde tamdı ve CHP Gençlik Kolları'nın liderleri tamamıyla hazırlıklıydılar."

"Bir tasfiye için Gürsel ve arkadaşları ne kadar sağlam zemin üzerindeyseler ötekiler öylesine çürük hayaller üzerine şatolar bina ediyorlardı."

"Zaten sonuç da kuvvet dengesini göstermektedir."

"Bu hava, ona ilaveten, Feyzioğlu'nun tamamlamak üzere bulunduğu Kurucu Meclis anayasasını 'eski komite'den beşte dört çoğunlukla geçirmenin olanaksızlığının açıkça belli olması Gürsel takımındaki son tereddütleri de ortadan kaldırdı ve Cemal Madanoğlu 'baskın basanındır' askeri ilkesine uygun olarak 14'lerin tasfiyesini planladı.

"Bir kısmı 12 Kasımı 13 Kasıma bağlayan gece, ele geçmesi gecikenler ise daha sonra, MBK'nin 14 üyesi, bir sarı zarf içinde, altında 'Cemal Gürsel -Orgeneral- Devlet Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Başkumandanı' imzası bulunan dokuz satırlık bir mektup aldı. Dokuz satırlık unutulmaz mektupta MBK'nin feshedildiği, mektubun muhatapları olanların emekliye sevk edildikleri, bunların 'başarmış oldukları yüksek hizmete layık bir şekilde' verilecek dış görevleri beklemeleri bildiriliyor, bu süre içinde evlerinden çıkmamaları, ziyaretçi kabul etmemeleri ihtar olunuyordu."

"O gecenin sabahında ise, kurulmuş olan yeni MBK'nin listesi radyoda okunuyordu. Komite, artık, sadece 23 kişiden oluşuyordu..." (Sayfa 191-201)

"Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları Kurucu Meclis anayasasını Gürsel'e, kendilerine verilen süreden pek kısa bir zaman sonra, 21 Kasımda sundular. O gün İsmet Paşa, Ayten Sokaktaki evinde karantina altındaydı. Bilmiyorum, tasarının tamamlanacağı tarih hakkında bir bilgisi var mıydı. Fakat hastalanıncaya kadar çalışmalardan daima haber almış, maddelerle ilgilenmiş, özellikle üyelerin tertip tarzı ve nispeti, seçilme şekli üzerinde durmuştu. Feyzioğlu birkaç kez, İsmet Paşa'ya bizzat bilgi vermişti. Başka hususlarda, partili arkadaşlarıyla görüşmüştü. Ülkenin içinde bulunduğu hava, mecliste CHP'nin egemen olacağını belli ediyordu. Sorun meclisin, yetkilerinin ne olacağıydı. Feyzioğlu, arkadaşlarıyla beraber Başbakanlığa gidip de tasarıyı devlet başkanına verdiğinde bilinen, bu meclisin halkoyuna sunulacak esas anayasayı hazırlayacağıydı. Böylece cumhuriyetin en köklü yasası bir "bilim komisyonu"nun veya bir 'ihtilal komitesi'nin elinden alınıyor, görüşmelerini açık yapan bir meclise veriliyordu."

"Gürsel, Feyzioğlu ekibinin hazırladığı tasarıyı önce hükümete götürdü. Orada, bu tasarının ilk görüşmesi yapıldı. Hükümet tasarının bazı maddelerinde değişiklikler kararlaştırdı. Değişikliklerin bir tek hedefinin olması kimsenin, tabii bu arada CHP'lilerin gözünden kaçmadı: Hepsi CHP'ye karşıydı, daha doğrusu, kurucu mecliste bir CHP egemenliğinin bulunmasına karşıydı. Bazı bakanlar CHP aleyhtarlığında o derece ileri gittiler ki Ankara'da havanın yeniden mi değişmekte olduğu kuşkusu, bir ara esmedi değil. Bu hareketin başını çekenler Ekrem Alican ile Nâsır Zeytinoğlu'ydu. Bunların isteği, Kurucu Meclis'e partiler kontenjanın dışından gelecek üyelerin partisiz olmalarının sağlanmasıydı. Partilere ayrılan kontenjanı da, hükümet düşürdü. Feyzioğlu komisyonu 70 civarında bir üye sayısı belirlemişti. Hükümet 50 üyeyi yeterli saydı."

"Burada, işin içindeki işi anlatmalıyım. Hükümet birtakım tarafsız kimselerden oluşuyordu. Bunların çoğu, yerlerinden alınıp getirilmiş, bakan yapılmışlardı. Politika virüsü, Koch basili gibidir: Girdiği yerden kolay çıkmaz. Çiçeği burnunda bakanlar da politika hayatından ayrılmak istemiyorlardı. Şimdi, siyasi etkinlikler başlamak üzereydi ve yeni bir partinin kurulacağını herkes biliyordu. Bunun çalışmaları açıktan yapılıyordu. Kurulacak partinin önderi diye de

Ekrem Alican'a bakılıyordu. Kurucu Meclis siyasi hayatın forumu olacaktı. Oraya sokulacak tarafsızlar pekâlâ kurulacak partinin iskeletini oluşturabilirdi, oradan yararlı olabilecek transferler yapılabilirdi. Parti, Kurucu Meclis'in açılışına yetiştirilemeyeceğinden böyle bir olanak, tek bir koşulla gerçekleşebilirdi: CHP'nin karşısına, bir defa daha yasal baraj kurmakla. Eğer partiler kontenjanının dışından gelecek üyelere partisiz olmak şartı ile koşulursa CHP kendisine 50 kişilik partiler kontenjanından düşecek payla, yani en kabadayısı 35 kişiyle kalacaktı. Tabii Nâsır Zeytinoğlu gibi hükümet üyeleri buna geçerli bir kulp bulmakta zorluk çekmediler:

CHP'nin yıpranmasını önlüyorlardı!

Fakat olayların bu noktasında, beklenilmeyen bir gelişme oldu. MBK artık, 14'lerin, yani CHP'yi kendi çıkarları için rakip gören üyelerin de bulunduğu bir komite değildi. Yeni komite sivil demokratik rejime geçişi, vazgeçilmez bir ilke olarak benimsemişti. ***Bu rejimde komite üyeleri kendi güvenliklerini bir CHP iktidarında görüyorlardı.*** *Yeni parti eski Demokratların oylarını toplayacak! Buna yardımcı olmaya, 23 MBK üyesinin en ufak bir niyeti yoktu.* ***23 kişi kendi geleceklerini de belirlemişlerdi. Kurulacak senatoda, tabii üye olacaklardı ve bu görev ömür boyu devam edecekti.*** *Durum böyle olunca komite üyelerinin parti kurmaları, partiye katılmaları söz konusu değildi. İktidarın seçimlerde CHP tarafından alınması ne kadar kolaylaşırsa, MBK bunda o derece memnunluk duyacaktı.*(500)"

"Kurucu Meclisin Anayasası hükümette görüşüldükten sonra MBK'ye gelecekti ve tasarı, komitenin vereceği şekil altında yasalaşacaktı. Hükümet ne değişiklik yaparsa yapsın son söz gene komitenindi. Buna rağmen MBK o günler, eğiliminin ne olduğunu gösterişli bir tarzda ortaya koydu. Tasarı hükümette görüşülürken Turhan Feyzioğlu komiteye davet edildi ve hazırladıkları metin hakkında üyelere o bilgiyi verdi. Bu bilgi üzerine, MBK'nin Feyzioğlu tasarısına hükümet tasarısından daha yakın olduğu gazetecilere duyuruldu. Komite bununla da yetinmedi. Hükümet işini bitirmiş bulunduğu halde

(500) 1960 yılı sonlarında (Kasım-Aralık) MBK ile CHP'nin iç içe olduğunun en yetkili kişi (Damat) tarafından itirafı

komitenin isteğiyle tasarıyı tekrar ele aldı ve indirdiği partiler kontenjanını yeniden yükseltti. Kurucu Meclis'in havası saptanmış, kaderi tayin olunmuştu." (Sayfa 209-211)

"Aralık ayında MBK, Kurucu Meclis Anayasası'nı, Feyzioğlu tasarısı esasına göre kabul etti ve o ayın sonlarında üye seçimleri başladı. İllerden gelecek temsilciler için partili partisiz farkı kaldırılmış olduğundan hemen her yerde seçimleri -bu seçimler bir seçim kurulu tarafından yapılıyordu ve bu kurullarda çoğunluk CHP'de idi- CHP adayları kazanıyordu. Gerçi Anayasaya göre CHP'nin kontenjanı 49 idi, ama birçok CHP ileri geleni illerden temsilci olarak kurucu meclise geliyorlardı. Örneğin Kemal Satır'la Kasım Gülek Adana, Muammer Aksoy Antalya, Şevket Adalan İzmir'de seçimleri kazandılar. İstanbul, temsilci olarak dört CHP'liyi, daha doğrusu CHP listesinin dört üyesini, İlhami Sancar'ı, Şahap Gürler'i, Prof. Tunaya'yı ve Lütfi Engin'i kurucu meclise gönderdi. Bu durumda CHP'nin kurucu mecliste tam bir egemenlik -ve çoğunluk- sağlaması güç olmadı."

"Bu sırada, kamuoyuna yansımamış bir sorun hem MBK'ni, hem hükümeti, hem CHP'yi adeta ateşe vermişti. İsmet Paşa, Kurucu Meclis'e girmek istemiyordu. İsmet Paşa bu eğilimini belli edince İsmail Rüştü Aksal'da da tereddütler başladı. O da, Kurucu Meclis'e katılmayı reddediyordu. CHP Genel Başkanıyla, Genel Sekreterinin katılmadıkları bir kurucu meclisin ise hükmü, kıymeti ne olacaktı?"

"İsmet Paşa, mazeret olarak geçirdiği rahatsızlığı söyledi. Rahatsızlığı elbette ki son derece önemliydi. Ama gerçek neden bu değildi. İsmet Paşa, Kurucu Meclis ile MBK'nin sorunsuz geçinebileceğinden o tarihte kesinlikle emin değildi. Bir çatışma olursa ve kendisi de taraflardan birinin içinde bulunursa durum gene karışacak ve çok şeye tekrar başlamak gerekecekti. Sonra, böyle bir mecliste İsmet Paşa'nın statüsü ne olacaktı? Ağırlığı ne olacaktı? En önemlisi, mensubu bulunduğu meclisin rolü ve etkisi neydi? Eğer bir askeri idareye sivil süsü vermekten ibaret kalacaksa İsmet Paşa'nın dışarıda olması kendisi için daha büyük kuvvetti."

"Görüşmeler, pazarlıklar uzun sürdü ve çetin geçti. Aksal da dayatıyor, eğer İsmet Paşa, bu meclise girmezse kendisinin de girmeyeceğini

söylüyordu. İsmet Paşa'ya en fazla ısrar edenler MBK üyeleriyle Turhan Feyzioğlu oldu. Bunlar, bir doğru laf söylüyorlar, İsmet Paşa'nın bu meclisi boykot ettiği izlenimini herkese vereceğini belirtiliyorlardı. Böyle bir izlenim ise, anayasayı hazırlayacak olan bu topluluğun itibarını ve otoritesini sıfıra indirmeye yetecek de artacaktı bile..."

"İsmet Paşa bu konu üzerinde çok düşündü. Sonra, Kurucu Meclis'te bulunmasının gerçekten şart olduğunu kabul etti.

Burada, bir noktayı açıklığa kavuşturmalıyım. İsmet Paşa niçin Kurucu Meclis'e önem veriyor ve onun üyeleri üzerinde titizlik gösteriyordu?

"Kurucu Meclis ülkenin yeni anayasasını hazırlayacaktı. CHP 'İlk Hedefler Beyannamesi'nde böyle bir anayasanın esaslarını ilan etmişti. İktidar, DP'nin anlayışsızlığı sonucu askeri darbeyle değil, seçimle el değiştirseydi gelecek CHP ağırlıklı meclis, muhtemelen o zaman muhalefette olacak DP'nin de oylarıyla böyle bir anayasayı yasalaştıracaktı."

Niçin DP'nin de oylarıyla?

*Çünkü '**ilk hedefler beyannamesi**'nin esasları 1950 öncesinde DP'nin de katıldığı esaslardı. DP 1950'de iktidar olduğundadır ki, bunlardan caymış, bunları gerçekleştirmemiş, yeniden bir tek parti sistemine dönebilme hevesini beslemişti. O rejimin ideal anayasası ise 1924 anayasasıydı. Ama muhalefete düşmüş bir DP, 1950 öncesinin eğilimine dönecekti."*

*"İsmet Paşa Kurucu Meclis'te bu '**İlk Hedefler Beyannamesi**'nin esaslarını anayasanın temeli yapacak bir çoğunluğu bunun için istiyordu.*(501) *Yoksa Kurucu Meclis bir CHP iktidarı oluşturmayacaktı ki...*

---

(501) İşte hukukta bunun adına 'İkrar' diyorlar. CHP, 1961 Anayasası'nı kendi **İlk Hedefler Beyannamesi'** doğrultusunda yazılmasını istiyordu. Bkz. Komisyonun üyeleri, Üçüncü Bölüm. Çünkü o anayasa ile Türkiye'yi istediği gibi yönetecekti. Seçimlerde tek başına iktidara gelecekti. 2010 yılında AKP de benzer bir şekilde kendi anayasasını dayattı ve başarılı oldu.

CHP, İsmet Paşa'ya altı kişilik de bir kontenjan hakkı tanımış, istediği altı kişiyi aday göstermesini kararlaştırmıştı. CHP'de toplantı Aralık ayının 30'unda yapıldı. İsmet Paşa'nın tereddütleri o arada duyulmuş olduğu için gazeteciler hemen CHP Genel Başkanından adaylığını koyup koymayacağını sordular. Koyacağı yanıtını aldıklarında pek sevindiler. Hiç unutmam, bir tanesi,

'Oh, meclisin tadı şimdi geldi.' dedi.

'Tabii, bir başka aday da İsmail Rüştü Aksal'dı. İsmet Paşa'nın altı adayı dahil -bunlar ***Şefik İnan, Ziya Müezzinoğlu, Doğan Avcıoğlu, Enver Ziya Karal, Mümtaz Soysal ve İhsan Kabadayı****'ydı, ki bu sonuncusu İsmet Paşa'dan ziyade İsmail Rüştü Aksal'ın adayıydı. 44 kişi ilk turda gerekli oyu aldılar ve seçildiler. İkinci turda da beş kişi bu arada Coşkun Kırca bunlara katıldı, böylece, başlarında İsmet Paşa'nın bulunduğu 49 kişi tamamlandı.* ***Akis üç mensubunu, Doğan Avcıoğlu ile Mümtaz Soysal ve Coşkun Kırca'yı Kurucu Meclis'te üye görüyordu."***

Adı 'Kurucu Meclis' olarak kesinleşti ve yeni parlamento binasında açılması için artık her şey hazırdı ve askeri idare sivil demokratik rejime geçişin ilk hukuki adımını atmıştı."

"Unutmadığım, hep hatırladığım günlerden biri 1961 Ocağının 6'sıdır. Bir cumaydı. O gün Ankara'da, şimdiki parlamento binasında, Kurucu Meclis açıldı. Başkentte bütün caddeler bayraklarla donatılmıştı. Hava güneşli, fakat soğuktu. Buna rağmen halk sokaklardaydı ve herkesin yüzünde mutluluk ifadesi vardı. Hani neredeyse, rastlaşanlar, birbirlerini hiç tanımasalar bile sarılıp öpüşeceklerdi. Böyle içten coşkunluklar, toplumlarda ender görülüyor."

"O sıradaki Ankara Komutanı Korgeneral Cemal Madanoğlu, özellikle Meclisin önünde görkemli bir görüntü hazırlatmıştı. Yayvan merdivenlerin üzerindeki esplanadın kenarlarına, ellerinde bayraklı mızraklar tutan süvariler bir baştan ötekine yerleştirilmişti. Basamakların başında, bu defa koruma amacıyla değil, dekoru güzelleştirmek ve bütün Silahlı Kuvvetlere temsil edilme olanağı vermek için iki tank konulmuştu. Direklerde bayraklar dalgalanıyor, bandolar

çalıyor, borular ötüyordu. Mehter takımı bile göz alıcı kıyafetiyle tören yerinde hazırdı. Son derece şık subay ve erler yerlerini almışlardı. Halk zaman zaman onları alkışlıyordu."

"Görkemli binanın içi de, dışından daha az görkemli değildi. Tahta kaplı duvarları, kahverengi ve mavinin en zarif bağdaştırmasıyla güzelleştirilmiş dekoru, zarif avizeleri ve başkanlık kürsüsünün üstüne asılmış Türk bayraklarıyla geniş, o zaman insana inanılmaz derecede geniş gelen toplantı salonu âdeta baş döndürüyordu. Fakat asıl heyecan fırtınası, İsmet Paşa'nın ant içmesi sırasında esti."

"Ben o gün evden erkence çıktım. Hem yer bulmamaktan korkuyordum, hem de havayı görmek istiyordum. İsmet Paşa henüz evdeydi. Yemekten sonra biraz dinlenecek, toplantıya öyle gidecekti. Gerçi kalp rahatsızlığı geçmişti ama doktoru gene de dikkat etmesini istiyordu. Mecliste dinleyiciler, yerlerini saat 13.00'ten başlayarak almaya başlamışlardı ve 14.00'te her taraf doluydu. Ben, basın locasında, gazeteci arkadaşlarla beraberdim. Gelenleri gidenleri seyrediyor, aramızda hep olduğu gibi ve kendi deyimimizle 'matrağımızı geçiyorduk'."

"Dinleyicilerin ilk alkışı, MBK üyelerine oldu. Bunlardan üniformalı bulunanlar hemen tanındılar ve coşkun şekilde alkışlandılar. İkinci alkış salvosu, İsmet Paşa salona girince koptu. CHP Genel Başkanına MBK'nin basın sözcüsü Baha Vefa Karatay yol gösteriyordu. İsmet Paşa içeri girince, baktık, pişkin Kasım Gülek ona doğru seğirtti. Etraftakileri itekledi, İsmet Paşa'nın yanı başına sokuldu. Foto muhabirleri gülümsediler, ama inatlarına o an flaşlarını patlatmadılar. Zira bu, Kasım Gülek'in beylik numaralarından biriydi. İsmet Paşa bu pişkin politikacıya hiç yüz vermedi.

Gülek, İsmet Paşa'yı kendi yanına oturtmak istiyordu. İsmet Paşa, İsmail Rüştü Aksal'la birlikte yürüdü. Zaten Karatay da kendisine başka bir yeri, MBK üyelerinin işgal ettikleri ön blokun hemen sağına, yani başkanlık kürsüsünün soluna gelen sıraların ilkini işaret ediyordu. Aksal, İsmet Paşa oturduktan sonra genel başkanının yanından ayrıldı ve her zamanki gibi alçak gönüllükle, gidip arka sıralardan birine yerleşti. İsmet Paşa'nın yanına ise Hikmet Kümbetlioğlu geçti."

"Günün büyük heyecanı, ant içme töreni sırasında, kâtip, 'İsmet İnönü' adını okuyunca başladı. Binanın görkemli salonunu iğne atsan yere düşmeyecek şekilde dolduran kadınlı erkekli, sivilli askerli olağanüstü kalabalık bir anda dalgalandı ve örneğine az rastlanan bir alkış tufanı tahta kaplı duvarlarda bomba gibi patladı. Pek çokları ayağa kalkmış, öyle alkışlıyordu. Gözyaşlarını tutamayanlar kadınlardan ibaret değildi. Avuçlar, patlatılırcasına çırpılıyordu. Görülmemiş bir heyecan dalgası herkesi içine almıştı.

İsmet Paşa, adı okunduğunda, cebinden ant metni yazılı kartonu çıkardı, kendine özgü yürüyüşüyle merdivenlere doğru ilerledi. Tezahürat bütün şiddeti ile, daha doğrusu bütün haşmeti ile devam ediyordu. İsmet Paşa basamakları yavaş adımlarla çıktı, mikrofonun önüne geldi. Alkışlar son haddindeydi. Cumhurbaşkanlığı locasının yanındaki locaya geçmiş bulunan MBK'nin genç ihtilalcileri Türk demokrasisinin bu bir numaralı savaşçısını coşkun şekilde selamlıyorlardı. Ağlayanlar artmıştı. Salon sesten yıkılacak haldeydi. İsmet Paşa bir an durdu, tezahüratın sonu geleceğe benzemiyordu. İsmet Paşa başı ile selam verdi. Dinleyiciler arasından biri "Çok şükür, Allah bugünleri de gösterdi Paşam" diye haykırdı. Bu akışları, büsbütün arttırdı. Ancak bundan sonra, İsmet Paşa gözlüklerini takıp toz ve biraz boğuk sesi ile elindeki kartondan kurucu meclis üyelerine ait yemini okumaya başladığında, sükunet yavaş yavaş, salonu kapladı. İsmet Paşa şöyle diyordu:

Yurdun bağımsızlığı ve bütünlüğü, milletin egemenliği ve mutluluğu, hukuk devleti, demokrasi ve insan hakları ilkeleri uğrunda bütün gücümle çalışacağım. Adalet ve ahlak esaslarına bağlılıktan ve yeni anayasayı demokratik ve laik cumhuriyet esaslarına göre kısa zamanda hazırlamak ve iktidarı yeni Meclise devretmek ülküsünden ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine ant içerim."

İsmet Paşa 'ant içerim' sözcüklerini henüz tamamlamıştı ki, birincisinden çok daha kuvvetli bir yeni alkış salvosu Meclis binasının şık duvarlarını tekrar sarstı. Bu sefer, hemen herkes ayakta idi. İsmet Paşa, on ay önce Demokrat külhanbeylerin kaba kuvvetiyle indirildiği millet kürsüsünde tekrar, millet temsilcilerinin ve halkın derin

sevgisinin biçimlenmesini seyrediyordu. Salonda sanki kıyamet kopmaktaydı. İsmet Paşa gözlüklerini çıkardı, meşin kılıfına koyarak bunu ceketinin sol yan cebine soktu. Başıyla bir defa daha selam verdi. Dinleyiciler artık tutulmaz haldeydiler. Üst sıralardan ihtilal arifesinin ve sonrasının meşhur tezahüratı bilinen temposuyla yükseldi: "Ya... Ya... Ya... Şa... Şa... Şa... İsmet Paşa çok yaşa!.."

"Tempoya bütün salon katılmakta gecikmedi. MBK üyeleri, çoğu ayakta, hâlâ ve şiddetle alkışlıyorlardı. İsmet Paşa basamakları yavaş yavaş indi, dinmeyen tezahürat arasında yerine oturdu. Alkışların sönmesi için kâtibin, İnönü'nün yerine oturmasıyla birlikte salon sanki boşaldı.

"O akşam, telefonla hatırını ve nasıl olduğunu soran bir dostuna İsmet Paşa,

"Ooo, çok iyiyim, çok keyifliyim" karşılığını verdi.

"Asker, mızıka, bayrak bizde ve çok yerde halkı heyecanlandırır, coşturur. İsmet Paşa'ya gelince, daima bu çapta olmasa bile, o da her zaman askeri ve sivilli, yurttaşların sevgi tezahüratını çeker. Bunun oyla hiçbir ilgisi yoktur. İsmet Paşa'ya öyle yerlerde öyle tezahürat yapılmıştır ki, sonra oralardan CHP'ye pek az oy çıktığında çok insan -fakat hiçbir zaman, örneğin eşi değil; o bunu iyi anlamış kimseler- şaşmıştır."

"Ancak 1961, 6 Ocağında Ankara'da gördüğüm bayram havası askerin, mızıkanın ve bayrağın ürünü değildi, İsmet Paşa'ya yapılan, anlattığım tezahürat da sadece İsmet Paşa'nın kişiliğini ilgilendirmiyordu. Kurucu Meclis, halkın gözünde, sivil idarenin geri gelmesiydi. Yedi ay içinde askeri idare, en iyi niyeti taşısa dahi, doğa gereği ülke çapında bir sıkıntının nedenini oluşturmuştu. Vatandaş bunalmıştı. Vatandaş, aslında hiç nedeni yokken, devrilen idareyi bile arar olmuştu. Bu, işlemesi ne kadar aksak da olsa, demokratik rejime Türk halkının alışmış bulunmasının sonucudur ve bundan dolayıdır ki Türkiye'de kalıcı bir otoriter idare kurma hevesleri, önünde sonunda o heveslerin sahiplerini hep hüsrana götürecektir. Meclisin salonunu 6 Ocak'ta sarsan alkışlar o gün ve daha sonraları, bende hep bu inancı uyandırmıştır."

"Kurucu Meclis elbette ki, aslında da bir büyük aşamaydı. Fakat İsmet Paşa'nın 1961 seçimlerinden sonra başbakan oluşuna kadar normal bir sivil idarenin Türkiye'de işlediğini iddia etme olanağı yoktur. Kurucu Meclisin açılmasının arifesinde atılan adımın anlamını daha iyi belirtmek için hükümet, 4 Ocak'ta istifasını Cemal Gürsel'e verdi. İstifada 'demokratik gelişmemizin yeni bir aşamaya girmesi dolayısıyla' Devlet Başkanına bir hareket serbestîsinin tanınmak istendiği belirtiliyordu. Bu, Gürsel tarafından da arzulanmaktaydı. Zira ihtilalin başı, ihtilalin ilk günü yapılan ve sonra acısı uzun süre çekilen bir hatanın tamirinde biraz daha ileri gitmek, parti mensuplarına kabinede de yer vermek istiyordu. Niyet iki CHP'liyi ve bir CKMP'liyi hükümete almaktı. Turhan Feyzioğlu Milli Eğitim Bakanlığı için düşünülüyordu. Cihat Baban Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı için: Komiteciler 'ministrable' adam olarak CKMP'den de Ahmet Tahtakılıç'ı gözlerine kestirmişlerdi. Bu husus İsmet Paşa'ya duyuruldu. İsmet Paşa, partisi mensuplarının hükümete girmelerinde hiç bir sakınca görmediğini bildirdi. Buna karşılık benim duyduğum, Osman Bölükbaşı bir CKMP'li bakan bulunmasını istememiş. Kısa bir süre sonra bütçenin görüşülmesi Kurucu Mecliste başlayıp da Bölükbaşı bir muhalefet önderi pozunu takındığında bunun nedeni ortaya çıktı. CKMP'nin genel başkanı ortalığa öyle bir hava vermek istiyordu ki, sanki iktidarda bulunan CHP idi, kendisi de muhalefeti temsil ediyordu. Eh, seçim günü geldiğinde CHP'nin karşısında olanlar tutacaklar, CKMP'ye oy vereceklerdi. Ancak Bölükbaşı'nın bu hesabı, sonradan, maalesef doğrulanamayacaktır."

"Gürsel yeni kabineyi bir gün içinde, 5 Ocakta ilan etti. Üç partili bakan hükümete girmiş, böylece rejimin ilk koalisyon kabinesi kurulmuştu. Fakat bu hükümet ne istikrarlı, ne de sağlam oldu. Tam bir ay sonra, 4 Şubat'ta Gürsel ilk değişikliği yaptı: Kendisinden kurtulmak istenen eksantrik Muharrem Kızıloğlu'nu İçişleri Bakanlığı'ndan alıp sadece gösterişi bulunan bir başbakan yardımcılığına getirdi, İçişlerini de briç arkadaşı Nâsır Zeytinoğlu'na verdi. Zeytinoğlu kısa zamanda, gelenin gideni arattığı sözünün büyük doğrulayıcısı olacaktır. Fakat hükümetteki sansasyon, Turhan Feyzioğlu'nun Milli Eğitim Bakanlığı'ndan istifasıyla doğdu. İstifasında Feyzioğlu, Kurucu

Meclisteki görevini daha iyi yapabilmek için Milli Eğitim Bakanlığı'nı bıraktığını söylüyordu. Şubatın 6'sında cebine bu istifanameyi koydu, Çankaya'ya çıktı, Gürsel'i gördü ve ondan, affedilmesini istedi. Kendi partisinin idarecilerine haber vermeden... İsmail Rüştü Aksal'ın bundan dolayı kendisine serzenişte bulunduğunu, "Yahu Turhan, insan bir haber verir" dediğini hatırlıyorum." (Sayfa 212-219)

"Anayasa'nın hazırlanması...boşuna kaybedilmiş yaz aylarından sonra, Kurucu Meclis ile birlikte bu çalışmalar hem ciddiyet kazanmış hem de hızlandırılmıştı. Meclis'in Anayasa Komisyonu, Enver Ziya Karal'ın başkanlığında, meşhur Bilim Heyeti'nin (502) *nihayet doğurabilmiş olduğu tasarıyı esas alarak çalışıyor, çok maddeyi değiştiriyor, metne daha parlamenter bir ruh veriyor, bu arada yeni devleti 'Sosyal bir Devlet' niteliğinde kuruyordu. Bu komisyonda Emin Paksüt ikinci başkan, Coşkun Kırca sözcü idiler.*

"Onar Komisyonunun Anayasa'ya soktuğu ve korporatif ruh taşıyan, siyasi parti düşmanlığının kendisini hissettirdiği maddeler kaldırıldı, batılı anlamdaki demokratik anlayış tasarıya egemen oldu. Bu tasarı martın ortasında bir törenle Kurucu Meclis Başkanı Kazım Orbay'a verildi. Orbay, tasarının genel kurulda görüşülmesini de 30 Mart'ta başlattı." (Sayfa 229-230)

"Anayasa 9 Temmuz 1961'de... halkoyuna sunuldu... İsmet paşa, Gürsel,MBK, CKMP adına Bölükbaşı, YTP adına Alican,birçok kuruluş Türk Milleti'ne bu anayasa hakkında 'EVET' oyu kullanmasını tavsiye etmişti... Halka ısmarla(503) *'HAYIR' demesi gerektiğini bildiren tek parti Gümüşpala'nın AP'si oldu."* (Sayfa 234)

"Cumhuriyet Gazetesi 15 Temmuz 1961 tarihini taşıyordu ve Yassıada'da Başsavcı Egesel'in 107 sanığın idamını istediğini bildiriyordu...Egesel gerçekten kalkmış akıl almaz isteklerde bulunmuştu. Ona kalsa, ihtilalden bir yıl sonra Türkiye'de kanın gövdeyi götürmesi lazımdı ve adalet yerini ancak böyle bulacaktı.(504)*"* (Sayfa 250)

---

(502) Sıddık Sami Onar'ın başkanlığındaki heyet. 'Meşhur' sözcüğü ile küçümsüyor Metin Toker.

(503) Çok da iyi sonuç aldı. CHP ve MBK'ya rağmen, 1961 Anayasası'na EVET demeyenler, toplam seçmenlerin % 50.15'ine eşitti.

(504) Egesel 227 idam talep ettiğini söylemiştir.

"Yassıada'da bir cuma günü[505] *başlayan duruşmalar, bir başka cuma günü, 11 Ağustos'tan bitmiş ve heyet, kararları hazırlamak için Heybeliada'ya çekilmişti.*[506] *Hükümler 15 Eylül günü açıklanacaktı. Türkiye o gün verilecek cezaları bekliyordu. Cezalardan da önemlisi ve merak konusu, idam hükümlerinin (idam hükümlerinin bulunacağından hiç kimsenin kuşkusu yoktu) infaz edilip edilmeyeceği idi."* (Sayfa 262)

"Silahlı Kuvvetler Birliği'nin üç kişiden oluşan bir de özel karargahı vardı: Kurmay Albay Talat Aydemir, Kurmay Albay Emin Arat ve Deniz Albayı Nazım Özkan. Özel karargahın mensupları normal olarak haftada iki gün, gerekirse herhangi bir gün, genel kurulun kararlarını Genelkurmay başkanına aktarıyorlar, Orgeneral Sunay da bunların gereğini yerine getiriyordu...[507]*"* (Sayfa 265)

"İdam kararı verilirse bunların infazı, bazı kimselerin sandığının tamamen aksine, kısa vadede hiçbir huzursuzluk yaratmayacaktır. Bilakis, azgınlıklar son bulacak, cüretkarlığın sarhoşu haline gelen birtakım şirretler, sokak veya sütun külhanbeyleri süt dökmüş kediye döneceklerdir...

Buna mukabil, verilecek bir idam kararının infazı yoluna gidilmemesinin kısa vadede çok huzursuzluğa yol açmasını beklemek lazımdır. Bir demagoji ve küstahlık, arfara tafrafuruşluk dalgasının İkinci Cumhuriyetimizin emekleme adımlarını kösteklemesini göze almak şarttır. DP'nin zaten ağır yükünün handikapı mevcutken, o vadide bir yeni huzursuzluk kaldırılabilir mi?[508]*"* (Sayfa 270-271)

"Yassıada'da karar günü olan 15 Eylül yaklaşırken Türk Silahlı Kuvvetler Birliği'nin adamları[509] *MBK üyelerinin, etki sahibi kim-*

(505) 14 Ekim 1961

(506) 10 aydan 3 gün eksik

(507) 1961 yılı ortasında TSK da MBK da SKB'nin emrine girmişti. İşte 27 Mayıs Darbesi'nin oluşturduğu ortam.

(508) Başka anlatımla Metin Toker, "İdamlar huzursuzluk yaratmaz. Merak etmeyin. Asın. Sakın ha, asmama kararı almayın. Sonra bunların (DP'lilerin) çalımından geçilmez," diyor.

(509) Adamları' ne demek? SKB, taşeron mu kullanıyordu?

selerin, ters düşüncede olduklarını bildikleri, fakat 'kuyrukluk'la suçlanamayacak şahısların üzerindeki kontrollerini sıkılaştırdılar. Onları daha bir baskı altına aldılar. Ben MBK üyelerinden duymuşumdur...(510) *seyahatlerinde takip edilmişler, subaylarla konuşmaları zaptedilmiş, hatta telefonları dinlenmiş. 6 Haziran'ı yapan kuvvet, 15 Eylül'e gelinirken ikinci bir zorlama hareketini gerçekleştirmek için bütün hazırlıklarını tamamlamıştı ve kader Menderes'in*(511) *etrafında ağlarını örmüştü... MBK'deki infaz aleyhtarları evlerinde yatamıyorlar, her gece yer değiştiriyorlardı."*

"İş bir inat haline gelmişti. Ordu imza atmıştı, seçimlerin 29 Ekim'e yapılması nasıl onur sözüyse, idam kararlarının infazı da aynı anlama geliyordu.(512)*"* (Sayfa 273-274)

"Adnan Menderes'i ben son defa... 15 Eylül günü, Yassıada'daki odasın da gördüm... Yatakta Adnan Menderes, Türkiye'nin bu, harikulade kadere sahip, 'Sabık Başbakan'ı yatıyordu...(513) *O günün sabahında, şafak henüz sökmeden, biriktirmiş olduğu uyku haplarını toptan yutarak intihara teşebbüs etmişti... İlk yetişenler... midesini yıkamışlardı. Sonra, İstanbul'dan uzmanlar, bu arada meşhur Sedat Tavat getirilmişti. Menderes kurtarılmıştı."*

Beni ve diğer gazetecileri odaya götüren Ada Komutanı Tarık Güryay şöyle dedi:

"Doktorlar henüz tam teşhis koyamadılar.... Kendisi içerde. Yatıyor. Baygın halde. Gözlerinizle göreceksiniz ya... Gösteriyoruz ki, adına Kuyruk dediğimiz o aşağılık insanlar gene beyaz ata bindirip adamı uçurmasınlar veya kendisini öldürdüğümüz, yok ettiğimiz yolunda haberler yaymasınlar."

"Bir zamanların kudretli adamına, Adnan Menderes'e bir daha baktım. Ne kadar hazin, fakat ne de ibret verici bir manzaraydı bu... Kaptan, gemisi batarken, tayfalarının başında bulunmak cesaretini

(510) İdamlara karşı olanlardan duymuş

(511) Mutlaka sallandırılacaktı.

(512) İnsan asmak konusunda verilen onur sözü.

(513) Komada yatan ve kısa bir süre sonra idam edilecek bir adam ile dahi alay edebilen bir insan (?) idi, Metin Toker.

gösterememişti. Buna karşılık, teşebbüsünü de kuvveden fiile çıkaramayarak bu acıklı ve perişan tabloyu yaratmıştı.(514)"

"15 Eylül saat 18:00'de Komite, Gürsel'in başkanlığında toplanacaktı. O zamana kadar dosyalar başkente ulaşacaktı. Hükümler oylandığı zaman azınlıkta kalan ve buna şaşan idam aleyhtarlarının inancı, o zamana kadar kendilerinden olan birtakım üyelerin bir saat içinde kamp değiştirmiş bulunduğudur.

Gerçek şudur: İnfaz aleyhtarlarından dört kişi, kendi üyelerine yapılan SKB şantajına boyun eğerek üç kişinin idamına razı olmuşlardır. Aksi halde bütün idamların İmralı subaylarınca infaz olunacağı tehdidi Demokles kılıcı gibi başları üzerine asılmıştır."

"4 kişi... Ahmet Yıldız, Mehmet Özgüneş, Muzaffer Yurdakuler ile Vehbi Ersü." (Sayfa 279-280)

... Türk Silahlı Kuvvetler Birliği adına hareket edenler,

"Ne yapalım, madem ki, meşru organ MBK(515) ***böyle düşündü, kararının başımız üstünde yeri var"*** *mı derdi?"* (Sayfa 285)

"Olayın ortaya çıktığı gün 21 Ekim, saati 14:30, yeri Yıldız'daki Harp Akademileriydi. Protokol gayet basitti: Seçimler ordunun umduğu sonucu vermemişti, onun için ordu bu seçimleri tanımıyordu! Protokolün ilk maddesi... 'TSK... TBMM toplanmadan önce fiilen duruma müdahale edecektir... Durum 26 Mayıs 1960'tan çok daha kesindi. Bir askeri ihtilal, bir hükümet darbesi düşünülmüyordu. Ordu, iktidara el koyacaktı... İsmet Paşa seçim sonuçlarının ordu tarafından kabul edilmemesini sadece doğru bulmuyor değildi. Bunun karşısında en kesin tavrı alacaktı.(516)"

---

(514) Normal bir insanın böyle bir yorumu yapabileceğini düşünmek zor. İntihar olayından sonra doktorlar midesini yıkayıp hayatını kurtardıkları için Menderes'e kızıyor: "Neden ölmeyi beceremedin?" diye!

(515) Meşru organ, Temsilciler Meclisi ile 23 üyeli MBK'den oluşan Kurucu Meclis idi. 4 Eylül günü zoraki tatile çıkarılmıştı. 27 Mayıs'ın ayıbıdır.

(516) İsmet Paşa damadını İstanbul'a gönderdi. Damat, 21 Ekim Protokolünün ağır topu Refik Tulga ile görüştü.

"Konuşmamız bu hava içinde geçti. Korgeneral tabii en ziyade İsmet Paşa'nın nasıl bir tavır alabileceğiyle ilgilendi.

Bir Ordu hareketinin bu defa İsmet Paşa'yı yanında değil, karşısında bulacağı anlaşılıyordu...[517]" (Sayfa 304-307)

"Sunay, 23 Ekim toplantısından istediği kararı çıkarttı. Parti önderleri TSK'nin koşullarını kabul ettikleri takdirde İstanbul Protokolü uygulanmayacaktı... 23 Ekim'de öğleden sonra komutanların Gürsel'e ve Gürsel'in akşam parti önderlerine verdiği listedeki şartlar şuydu:

1. *Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı sorunu*
2. *Emin suların geri gelmemesi sorunu*
3. *147'lerin üniversitelere alınmaması sorunu*
4. *Yassıada suçlularının bağışlanmaması sorunu...*

"Ordu'nun koşulları önderler (tabii aslında İsmet Paşa) tarafından iki şekilde değiştirildi. İsmet Paşa'nın kesin ısrarı ile 147'lere konulmak istenen ambargo tamamıyla kalktı. İlk iki maddeye bir sulandırma yapılmadı... Son maddeye İsmet Paşa bir 'şimdilik' ekini koydurttu. Ama bunların sağlanması sabaha kadar çalışmayı gerektirdi.

24 Ekim günü liderlerin Çankaya'da, komutanların önünde, imzaladıkları protokol işte bu protokol oldu."

"25 Ekim günü... yeni Türkiye'nin yeni parlamentosu açıldığında... Özdilek en yaşlı üyeyi... ilk oturuma başkanlık etmek üzere çağırdı. En yaşlı üye (İsmet Paşa)... kürsüye çıkarken CHP sıraları, MBK sıraları, dinleyici sıraları ve askeri erkan locası ***alkışlarla inliyordu...***[518] *AP sıraları sessizdi."* (Sayfa 308-309)

---

(517) İsmet Paşa'nın darbeler konusunda çifte standardı. Darbe DP'ye karşı ise, YANINDA. Darbeciler de 'ASİL İHTİLALCİLER'
Darbe kendisine karşı ise, KARŞISINDA! 'Asil bir İhtilalci' olmayan Darbeci Aydemir sonunda idam edildi.

(518) Bu bölüme **alkışlar** ile başlamıştım, **alkışlar** ile sona ermiş oldu.
Metin Toker, üç değişik tarihte alkışlayan izleyicileri görmüştü:
1. 1 Kasım 1953, TBMM. Alkışlayanlar DP milletvekillleri.
Alkışlanan Cumhurbaşkanı Celal Bayar.
2. 6 Temmuz 1958. Süreyya Sineması. CHP Kadıköy İlçe Kongresi.

* * *

3. İnönü'nin Son Başbakanlığı, 1961-1965, 1969 (519)

"Meşhur Tedbirler Kanunu, birkaç gün sonra, partilerde bu hava(520) sürerken, partilerin ortak eseri olarak hazırlandı. Parti liderlerinin hepsi tedbirleri destekledi... Elbette ki, getirilen tedbirler özgürlükleri kısıtlıyordu, düşüncelerini söylemek bazı konularda olanaksızlaşıyordu, birtakım yayın durduruluyordu. Yasanın esası iki hedefe karşı saldırıyı şiddetle yasaklamaktı: 27 Mayıs'a karşı ve Ordu'ya karşı..."

"Meclis'in 3 Mart'ta yaptığı toplantı da unutulmaz bir oturum oldu. Gün cumartesiydi. Buna rağmen, yaklaşan Şeker Bayramı'ndan önce yasanın çıkarılması zorunluydu. Yasanın hazırlayıcıları Meclis kürsüsüne teker teker gelip ihtiyacı anlattılar... Anayasa'ya aykırılık iddialarına karşı da Anayasa Mahkemesi'nin bir aya kadar kurulacağını, eğer yasayı anayasaya aykırı bulursa iptal edeceğini...(521)" (Sayfa 88-89)

"Unuttukları, 17 Kasım seçimlerinin milletçe bir güvenoylaması niteliği taşıdığı idi...Kesin sonuçlar Amerika'da Kennedy'nin öldürüldüğü gün(522) alındı... İl Genel Meclisi seçimlerinde... AP'nin

---

Alkışlayanlar CHP delegeleri. Alkışlanan, "Ne var meydanda?" diye soran ve 280 milyon Osmanlı Altını ile gerçekeliştirilmiş yatırımları (13 Şeker , 19 Çimento Fabrikası, 26 baraj, 11 Liman ve diğerleri. Bkz Ekonomi Eki) göremeyen İsmet Paşa.

3. 25 Ekim 1961, TBMM. Alkışlayanlar CHP'liler ve MBK üyeleri, yakında temelli senatör olacaklar. Alkışlanan en yaşlı üye İsmet İnönü. Yakında başbakan olacak.

(519) Bu kitap aslında konumuzun (27 Mayıs'ın Nedenleri ve Gelişmeler) dışında. Ancak kitapta yer alan iki konu ile ilgili iki alıntı yapılacaktır.

(520) Talat Aydemir'in 22 Şubat darbe girişiminin sonrası

(521) Metin Toker Tedbirler Kanunu'nu eksik anlatmış. Yasa ile yasaklanan ve 5 yıl hapis cezasına çarptırılacak iki farklı eylem vardı: 27 Mayıs'a Sövmek, DP'yi Övmek. Anayasa Mahkemesi bu 1963/83 sayılı kararı ile yasayı, Anayasa'ya aykırı bulmadı. Bkz. Belgeler.

(522) 22 Kasım 1963

oy oranı % 46, CHP'nin % 37, YTP'nin % 6.4, CKMP'ninki % 2.8 idi.[523]" (Sayfa 168-169)

* * *

6. Müşerref Hekimoğlu[524], ***27 Mayıs'ın Romanı,*** 1975

O Hanımeli Sokağı'ndaki çatı katında iki gecemiz [525]*var Orhan Kabinbay ile... sonradan Orhan Erkanlı da katıldı. 27 Mayıs ihtilalinin iki Orhan'ı da CHP'ye yönelmişlerdi o zaman. Ben büyük şaşkınlık içinde idim. 'CHP sizi bölmedi mi? Dikta kurmak isteği ile suçlandırmadı mı? Nasıl gidersiniz bu partiye?' Kabibay gülümsüyordu: 'O suçlamalardan sonra CHP'ye girmemiz daha iyi değil mi? Bizi alınca o suçlamaların aslı olmadığını ortaya koyuyorlar. Politika yapacaksak en güçlü örgüt CHP'dir. Ayrıca İnönü tarihsel kişiliği olsa da gücünü yitirmiş bir lider ve CHP'de bir lider boşluğu var.'*

O günlerde ayakları havadaydı iki Orhan'ın da. CHP'de yönetimi ele geçirmek gibi bir hayale kapılmış izlenimini verdiler bana. 1965'de CHP'den Sivas, 1969'da İstanbul milletvekili oldu Kabibay." (Sayfa 16-17)

"27 Mayıs'tan sonra çok çevrenin merakla eğildiği soru ihtilal düşüncesinin başlangıç tarihi... Ne zaman ve kime karşı beliren ve beslenen bir ihtilaldi bu."

---

(523) 1961 milletvekili seçimlerinde oylar şöyle idi:
CHP: % 36.7-AP: % 34.8-YTP: % 13.7-CKMP: % 14.0
6 Haziran 1964 tarihinde AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala vefat etti. Bir gün sonra yapılan Senato kısmi yenileme seçimlerinde AP'nin oyu % 50'yi aşmıştı.

(524) MBK üyesi Selahattin Özgür, Hekimoğlu'nun kız kardeşinin kocası idi. Kendisi (Müşerref Hanım) bizim aile dostumuzdu. 27 Mayıs'ı hararetle alkışlayanlardandır. Kocası Kudret bey ile Kazım Taşkent'in (Yapı ve Kredi Bankası Yönetim Kurulu Başkanı) finanse ettiği ÖNCÜ Gazetesi'ni çıkarmışlardı. Gazetenin Aydın ve Nilüfer Yalçın ile olduğu gibi Türkeş ile de ilişkisi vardı. Kazım Taşkent, teyzemin kocası idi. Ortak çok görüşlermiz vardı. Bir kitabını şöyle imzalamıştı: "Bana çok benzeyen birisine imzalıyorum".

(525) 14'ler yurda döndükten sonra.

"...Özdağ'ın sesi kulağımda: 'Lisenin son sınıfında, samanlıkta taze ot koklarken ihtilal düşündüm.(526)*'*

Komiteci dostlarımın(527) *konuşmalarında 1954 yılına kadar geri gittim bir gece. İlk çekirdek o yıllarda kurulmuş. Harp Okulu'nu, Harp Akademisi'ni aynı yıllarda bitirmiş genç subaylar çok geceler bir ihtilal düşlemişler.* ***Yeni bir düzen, dürüst bir yöntem, yeni bir Türkiye, mutlu insanlar.*** *"* (Sayfa 87)

".. 1958'de, daha doğrusu 9 Subay olayından sonra ihtilal eğilimi yavaşlıyor." (Sayfa 88)

"Ocak(528) *başında bir başka grubun varlığı hissedildi. Ekrem Acuner ve Fikret Kuytak'a bağlı bir grup toplanıp ihtilal hazırlıyor, diye haber geldi... Toplantıların Profesör Afetinan'ın*(529) *evinde yapıldığı saptandı."* (Sayfa 93)

"İstanbul'dan beklenen bilim adamları, yanlarında Şefik Soyuyüce, öğleye doğru geldiler... Profesörler o sabah başka bir havada kalktılar. Kapılarının önünde bir cip. Yeşilköy'den uçakla Ankara'ya..." (Sayfa 140)

"...Osman Bölükbaşı.. geldi: '...Şimdi tüm politikacılar çekilmeli. Yalnız DP değil, ötkiler de kapanmalı. Bir süre politikaya paydos!..(530) *Tüm kuruluşlar yeni baştan düzenlenmeli!*

CHP'liler bir süre sahneden çekilebilir miydi? Bu soruyu onlar cevaplandırdı. CHP, sahneden çekilmek bir yana, öne çıkmak çabasında. Çok ilginç sahneler seyrettik, sözler dinledik CHP'lilerden. İhtilalin gerçek yapıcısı gibi göğüslerini kabartarak yürüyorlardı. Çoluk çocuğun politikaya aklı ermeyeceğini söylüyorlardı. Seçimlerin bir an önce yapılmasında sayısız yararlar olduğunu anlatıyorlardı.

---

(526) Kime karşı, hangi sebeple olduğu önemli değil, yeter ki ihtilal yapsın. Bir forvet oyuncusunun gol atması gibi bir tutku olmalı...

(527) Hekimoğlu'nun MBK içinde çok sayıda dostu vardı.

(528) 1960

(529) 18 Ekim 1960 gecesi İnönü ile bu iki MBK üyesi Afetinan'ın evinde bir araya gelmişlerdi.

(530) Bu konuşmanın tarihi 12 Haziran 1960.

Unutulmaktan korkuyorlardı. Çok CHP'li iktidar görüntüsündeydi." (Sayfa 146)

"CHP'lilerin 'bizden' diye adlandırdığı komiteciler vardı. Onları tanımak da güç değildi... CHP merkezi de yalnız Komite'yle ilgiliydi o günlerde. Partiye yeni bir yön vermek yerine Komite söylentileri ile uğraşırlardı. Bir de boş kadroları CHP'lilerle doldurmaya, muhtarlıkları CHP'lilere aktarmaya, iktidara en yakın aday olarak kilit yerleri tutmaya çalışıyorlardı." (Sayfa 147)

"O zamanki CHP, bu işleri iyi bilirdi doğrusu. CHP'nin İstanbul komisyonuna şöyle dediğini anlatmışlardı..."

"27 Mayıs bizim için yapıldı. Bu anayasayı da siz yapamazsanız, biz yaparız."

"Kurucu Meclis, anayasa ve seçim yasasıyla uğraşacak teknik görevli bir meclisti benim için. CHP Kontenjanı'ndan Doğan Avcıoğlu ve Mümtaz Soysal da girmişti Meclis'e[531]*. Mümtaz Soysal, Siyasal Bilgiler Fakülte'sinde asistandı. Doğan Avcıoğlu, CHP araştırma bürosunda uzman. Genel Sekreter İsmail R. Aksal'ın önerisiyle alınmışlardı CHP listesine."* (Sayfa 162)

"Şükran Özkaya... CHP'li bir genç kızla evlenecek... O kazada İrfan Baştuğ ölmüş, Şükran Özkaya ölümden güç kurtulmuştu. Nikah törenini bu yıldönümüne rastlatarak, yaşamak sevincini kutlamak istiyordu belki de... 11 Eylül'de[532] *kutladı nikahını. Tanığı da İnönü'ydü...*[533] *27 Mayısçılardan CHP'ye bir damat alırken Paşa keyifliydi."* (Sayfa 175)

"Bir gece Çankaya'da bir evde yemekteydik. Dündar Özey, 27 Mayıs sabahı küçük oğlunu bir kaza kurşunuyla kaybetti. Oturduğu sokak Şehit Ersan Caddesi adını aldı. 27 Mayısçılarla da büyük dostluk kurdu acı günlerinde...Dündar Özey'in evindeki yemekte Osman Köksal, Sami Küçük, Suphi Gürsoytrak, Metin Toker, Nevzat

(531) Kurucu Meclis'e.

(532) Otomobil kazası 11 Eylül 1960'da olmuştu. 1961. Özkaya nikahını Kararlar'dan 4 gün önce yapıyor.

(533) Asil Darbecisini evlendiriyor. Keyifli. Yassıada Kararlar ve idamlardan birkaç gün önce.

Çeliker, Bahtiyar Demirağ ve eşleri var... Biri şöyle diyor: ***"İdamlar olmazsa 27 Mayıs ihtilali neye yarar? Mutlaka birkaç kişi sallanmalı."*** *İdamı savunan konuk*(534) *ters ters bakıyor. Milli Birlikçiler sessizce dinliyor hiç konuşmuyorlardı."*(Sayfa 176-177)

"Kardeşim birden ağlamaya başladı: 'Zavallı Mutahhara Ablacığım. Bu kararda sen de varsın sanacaklar...' Şimdiye kadar bu konuda bir satır yazmadım. Kardeşim 'abla' derdi. Mutahhara Polatkan'a..." (Sayfa 181)

"Denge bozuldu birden. İdamlara karşı çıkan oylar azınlıkta kaldı. Üç havacı, Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, Mucip Ataklı, sonra Ekrem Acuner, Rafet Aksoyoğlu, Fikret Kuytak, ve Şükran Özkaya(535) *ölüm cezalarının onaylanmasında direniyordu başından beri."* (Sayfa 183)

"Cemal Madanoğlu... 6 Haziran 1961 günü...Tansel Olayı'ndan sonra istifa etti... Sonra hiç uğramadı Komite'ye..." (Sayfa 189)

"1961 seçimlerinden önce büyük iyimserlikle konuşan CHP'liler... yanıldıklarını gördüler... Yüzde 57 oy almaktan söz ederlerdi... Adalet Partililer, daha doğrusu DP'lilerin yakınları Meclis'e geliyor... Aydemir cuntası ise Meclis'in açılmasını önlemek ..." (Sayfa 194-5)

* * *

7. **Kurtul Altuğ-17 Nisan 1960 tarihinde oluşturulan Meclis Tahkikat Encümeni tarafından tutuklanan ve 31 gün Ankara Cezaevinde tutuklu kalan tek gazeteci.**(536) **27 Mayıs ile ilgili iki kitap yayımlamıştır:**

1-*27 Mayıs'tan 12 Mart'a,* 1976 (2. Baskı 1991)

---

(534) Metin Toker, Nevzat Çeliker ya da Bahtiyar Demirağ. Üçünden biri söylemiş. Çocuk doktoru rahmetli Bahtiyar Demirağ'ı tanırdım. Onun söylemiş olcağını sanmıyorum. Geriye iki kişi kalıyor...

(535) Dört günlük damat.

(536) Adı geçen Encümen tarafından 2 kişi tutuklanmıştır. İkinci kişi CHP üyesi, emekli albay Cemal Yıldırım'dır. Her ikisi de Encümen'in kendilerine yönelttikleri sorulara cevap vermedikleri için tutuklanmışlardır. Encümen'in bir aylık çalışmaları kapsamında başka bir tutuklanma olayı yoktur.

*"**27 Mayıs'tan 12 Mart'a,** aslında bir devrin, bir ihtilalin, yapanların ifadeleri ve belgelerle öyküsüdür...Cemal Yıldırım, karyolasının üzerine oturmuştu. İki eli ile başını kavramış ağlıyordu. Hem de koskoca emekli albay, tecrübeli adam, sesli sesli ağlıyordu... 'Sevincimden ağlıyorum... Nihayet yaptılar... Ordu ihtilal yaptı'... O mektupta Erkanlı aynen şöyle diyordu: 'Biz, 27 Mayıs'ı yaparken ülkede bir ihtilal platformu[537] vardı ama ihtilal fikri yoktu. Bir ihtilali çok kolay yaptık. Fakat hazır değildik..."* (Sayfa 7, 10, 22)

"Doğrusu istenirse, isimler[538] ilk anda ülkede hayretle karşılandı. Halk generaller beklerken, binbaşılar, hatta yüzbaşılarla karşılaşmıştı." (Sayfa 25)

"Türkiye radyolarından yayımlanan tebliğin ikinci bölümü ilginçtir. Şöyle diyordu:

Yeni Anayasamızın hazırlanması vazifesi, Sayın Rektör Sıddık Sami Onar başkanlığındaki profesörlerden kurulu yüksek bir ilim ve hukuk heyetine tevdi edilmiştir." (Sayfa 28)

*"27 Mayıs'ın gerçekleşmesinde yığınla neden vardır. Ama bu yığınla nedenin arasında AKİS dergisi kuşkusuz önemli bir yer tutar... Metin Toker de, ben de o zaman yazdıklarımızın fazla hırçın olduğunu kabul etmeliyiz. Hele 27 Mayıs'tan sonrası yazılanlar. Hele o kargaşa ortamında, mantığın yerini duygunun alışı. İşte AKİS'in 301. Sayısı öyle hırslı, öyle duygusal bir ortamda hazırlanmıştır. O sayının kapağını Menderes'in bir resmi kapatır. Ama Menderes'in resmini de bir kocaman çarpı işareti kapatmaktadır. Menderes'in altında ise, şu yazı vardır: '**Adnan Menderes: Sabık Başbakan**'."*

"AKİS eski demokratlara açılmış bir husumet cephesinin sözcüsüydü. Her kanatta eski demokratlar aleyhine esen rüzgar AKİS'in yayınını etkiledi..." (Sayfa 32-33)

"Menderes, ünlü Tahkikat Komisyonu'nu teşkil ettikten sonra, yetinmedi ve 27 Nisan 1960'ta yani ihtilalden 31 gün önce,[539] bir de o komisyona olağanüstü yetkiler veren bir kanunu Meclis'ten geçirtti.

(537) İhtilal platformu, ne demek?

(538) MBK üyelerinin isimleri.

(539) Nisan ayı 30 gün olduğuna göre, 30 gün önce!

Bu yetki kanunu ile Komisyon; istediği gibi arama yapabiliyor, basına sansür koyabiliyor, istediği kimsenin tanıklığına başvurabiliyor, tanıkları isterse tutuklayabiliyordu.(540)" (Sayfa 42)

"Sorular ve Cevaplar-Kirişçioğlu(541) *konuştu: Kurtul Bey, fevkalade selahiyetleri bulunan bir komisyon huzurundasınız. Sizden sorduklarımıza doğru ve kati cevaplar vermenizi talep ediyoruz... Mecmuanızın 299. Sayısında yer alan 'Partiler' başlıklı yazı, kim ya da kimler tarafından kaleme alınmıştır... Yani Metin Toker hiçbir şeye karışmaz mı?"*

"Öyle şey olur mu, karışır tabii, ama bu yazı ile ilgisi yok."

"Aslında yazı İstanbul temsilcimiz ... tarafından gönderilmişti. CHP İstanbul İl Örgütü'nde Cemal Yıldırım'ın yeni bir ekip kurduğunu, bu ekibin Fısıltı Gazetesi yoluya halkı uyandır-maya çalıştığını ifade ediyordu.(542) *Yazı, Metin Toker'in süzgecinden geçmişti. Politik havasını o vermişti. Komisyon üyeleri, o yazının hukukilik içinde Metin Toker tarafından kaleme alındığına dair benim tanıklığımı sağlarlarsa, işleri kolaylaşacaktı. Ama bir kavga veriliyordu. Bu kavgada ihanetin yeri olur muydu? Kaldı ki, hepimiz o yazının sorumluluğunu taşıyorduk. Toker'i böyle bir kapana ben elimle verir miydim? İşte akıllarının almadığı buydu.* ***Ama bir noktayı açık kalple söylemek yerinde olacaktı. Tahkikat Komisyonu belki hukuk dışı idi. Belki de baskı rejimini sivil meclise davranarak kendileri yapıyorlar, iyi kötü kendileri uyguluyorlardı.***(543) ***Metin Toker'i pek ala yaka paça getirip sorguya çekebilirlerdi. Bunu yapmadılar."***

(540) Sadece iki kişi tutuklanmıştı. Kurtul Altuğ ve Cemal Yıldırım. 30 gün tutuklu kalmışlardı. Bunun için üç kişi asıldı...

(541) Tahkikat Encümeni Üyesi Nusret Kirişçioğlu. Encümen Raporu'nu kitap halinde yaymlamıştır: ***Raporum*** (?)

(542) Halkı, Kirli Bilgilerle (dezenformasyon) 27 Mayıs ortamına hazırlamaya çalışıyordu.

(543) Dizgi hatası olmalı.

"Sorgu devam etti...Geç vakit, beni de Cemal Yıldırım'ı da... 'Şehadetten İmtina' suçundan tevkif ettiler.(544)*"* (Sayfa 45-47)

"İhtilalin üzerinden daha bir ay geçmeden MBK içinde, bazen güven (kişilerin kendi güvenlikleri)-bazen güvensizlik (MBK'cıların birbirine olan güvensizliği) nedeniyle bir gruplaşma (545)*olacağı, hatta bu gruplaşmanın Kasım ayının ortasındaki kansız iç darbeyi hazırlayacağı o zamanlar beklenmiyordu. Dışardan sanılıyordu ki, MBK'cılar birbirine sıkı sıkıya bağlı bir ihtilalci grupturlar ve onları kimse koparamaz.*(546)*"* (Sayfa 48)

"MBK'nın radikallerinin tezleri şuydu... yapılacak iş, bir an önce reformlara başlamak ve hiç değilse 4-5 yıllık bir süre içinde Türkiye'nin bazı sorunlarını çözüme kavuşturmaktır. Sonra seçim... Radikallerin bu... tezleri, MBK içinde kıyameti kopardı. CHP'ye... çok yakın olanlar ayağa kalktılar ve vatan, millet, demokrasi edebiyatı arasında CHP'yi savundular.(547) *Bunlar şu MBK üyeleriydi:* ***Refet Aksoyoğlu, Fikret Kuytak, Ekrem Acuner, Suphi Gürsoytrak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu*** *ve sonra çok olumlu bir çizgi izleyen* ***Mucip Atakli.***(548) (549)*"* (Sayfa 51)

---

(544) Tarih 29 30 Nisan olmalı. İşte Tahkikat Komisyonu'nun 'İDAMLIK' suçu. İki kişi otuzar gün. Karşılığında, dört yüz küsur kişi 16 ay tutuklu, sözde yargılama, yüz küsur idam cezası talebi. Karardan önce on kişinin vefatı. 15 idam cezası. 3 idam ve ardından Kayseri cezaevi. Hangi terazi ile tartabilirsiniz?

(545) Bölünme anlamında.

(546) Bir kişi öyle bir kopardı ki... Bkz. Metin Toker ***Yarı Silahlı, Yarı Külahlı Bir Ara Rejimi, 1960-1961***

(547) Tarafsızdılar. Kardeş kavgasını önlemeye gelmişlerdi.

(548) Bold vurgulamalar yazara ait.

(549) Adları altçizgili MBK üyeleri, idam kararlarını onaylayan üyelerdir. İdam kararlarının oylamasında Madanoğlu yoktu. Oylamaya katılan 6 CHP yandaşı üyeden 4'ü idam yönünde oy kullanmış., % 66!

"Kurucu Meclis'e Doğru-13 Kasım 1960 tarihinden sonra ihtilal bir viraj aldı.(550) ***İsmet Paşa'nın devamlı uyarıları,*** *yeni MBK içindeki CHP'li uçlarla ihtilalin* ***'Gürültücü Ekalliyet'i aradan çıkarılınca*** (551)*güle oynaya Kurucu Meclis dönemine girildi."* (Sayfa 125)

"Seçimler ve Türkiye-*1961 seçimleri yapıldı ve bir 25 Ekim günü TBMM, ihtilalden sonra ilk kez toplandı... Hiçbir parti tek başına iktidara gelmemişti. Oysa, seçimden önce sanılıyor-du ki, CHP tek başına iktidara gelecektir... Seçim sonuçları Türkiye'yi buhrandan kurtarama-mıştı. İhtilalin fikir cephesi çöktüğünden, MBK'nin nüfuzu da kalmadığından Gürsel, Türk Silahlı Kuvvetler Birliği'nin emri komutasına girdi. Artık Türkiye'yi bir üçlü yönetiyordu: SKB, Çankaya köşkü ve... siyasi partiler... Tüm bunların dışında bir başka güç vardı: İsmet Paşa.*(552)*"* (Sayfa 164)

"Türk Silahlı Kuvvetler Birliği aslında 1961 yılının Mart ayında kurulmuştur..." (Sayfa 182)

"Seçimlerden Sonraki Durum-*Seçimler yapılmıştır ve Türk Silahlı Kuvvetler Birliği, tahminlerin hilafına AP kuvvetli gelince,*

(550) Keskin bir viraj ile 27 Mayıs'ın yönü değişiverdi: Üyelerinin yüzde 75'i CHP'li olan Temsilciler Meclisi ile radikaller (Türkeş ve arkadaşları) gittikten sonra geride kalan 23 CHP yandaşı MBK'dan oluşan Kurucu Meclis-CHP'nin Anayasası ve Seçim'de CHP'nin Tek Başına İktidar olacağı bir Meclis.

(551) Bold vurgulamalar benim.

(552) Bu paragrafta 27 Mayıs ile ilgili çok önemli itiraflar var: CHP Tek Başına İktidara gelmemiş. Türkiye'de buhran var. Demek ki, 27 Mayıs ve 15 Ekim 1961 seçimleri bir işe yaramamış. Türkiye SKB, onun emrinde bir cumhurbaşkanı ve DP miras oyları ile seçilmiş AP, YTP ile İsmet Paşa yönetiyorlar. Garip bir koalisyon. Garip olmayan, çok açık olan bir gerçek: Asker ülkenin yönetimini, İsmet Paşa'yı önplanda tutarak, yönetiyor.

Bir de acı bir gerçek var: İhmal edilen Kıbrıs Türkü. Hızla 21 Aralık 1963 tarihinde yaşanacak Kanlı Noel'e sürükleniyor. Adeta 'Sahipsiz'. Bu iddia kimden? Rauf Raif Denktaş'tan. Kurtul Altuğ, bu paragrafta 21 Ekim 1961 Protokolü'nden ve 22 Ekim 1961 Mürted Protokolünden hiç bahsetmiyor. Nedeni belli değil?

Parlamentoyu fesih edip idareye el koyma kararını tartışmaktadır. Ama Türk Silahlı Kuvvetler Birliği'ne hakim olan görüş, bir yolunu bulup, İsmet Paşa'nın başbakanlığı ile bir dertli devreyi daha önlemektir.(553) *Gürsel'in tüm manevralarına karşın, bu gerçekleşmiştir. İsmet Paşa Başbakandır ama AP'lileri bir şımarıklık sarmıştır. Milli irade edebiyatı başlamıştır...*(554) *Ordu tedirgin, AP'liler şımarıklık duvarını aşmak üzereler...*" (Sayfa 187-188)

*""**21 Ekim Protokolü**-Türkiye 27 Mayıs'tan sonra bir kere 22 Şubat'ta bir kere de 21 Mayıs'ta... askeri darbe tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Her ikisinde de İsmet Paşa'nın büyük ve tarihi rolü olmuştur...*"

"27 Mayıs'tan sonra askerlerin politika ile olan ilişkileri kolaylıkla kesilmemiştir."

"Seçim öncesi Türkiye'de hakim hava İsmet Paşa'nın ve partisinin tek başına iktidara geleceği yolundaydı. Zaten 13 Kasım operayonu ile Komite'nin yarısı tasfiye edilmemiş miydi? MBK içinde CHP ile işbirliği halinde bulunan üyeler bu nedenle ihtilal arkadaşlarını feda etmemişler miydi?"

"Nitekim seçim öncesi, bir bakıma İsmet Paşa'nın yarı resmi organı olan bizim AKİS'te bir kapak resmi çıkmıştı. İnönü önde, İsmail Rüştü Aksal arkada... Geminin Kaptanları."

"İsmet Paşa'nın damadı bu kapak resmi ile İnönü'nün Cumhurbaşkanı, Aksal'ın ise Başbakan olacağını müjdeliyordu. Tabii hesap yanlış çıkacak, Türkiye krizli bir dönem yaşayacaktır...CHP'nin tek başına iktidar olmaması, iktidarın 27 Mayıs'ın devirdikleri ile paylaşılması gereği orduyu dehşete düşürmüştür. Ordunun özellikle 27 Mayıs'ın ateşini hala yüreğinde taşıyan subayları bir araya gelmişler

(553) Bir önceki paragraftan yirmi sayfa sonra kapalı da olsa 21 Ekim Protokolüne değiniyor. İsmet Paşa bir dertli devreyi daha önleyecek. Neden dertli? Çünkü , milli irade, sandıktan DP mirasçısı partileri çıkarmış ve Meclis'e göndermiş.

(554) O da neyin nesi?

ve o ünlü 21 Ekim Protokolü'nü hazırlamışlardır... üç nüsha olarak hazırlanmış ve imza edilmiştir.(555)" (Sayfa 190-192)

* * *

2. *Bir Numaralı Tanık,* 2006

Sayın Altuğ bu kitap ile ilgili olarak 31 Mayıs-1 Haziran gecesi HABERTÜRK'te Sn Erol Mütercimler ile uzun bir söyleşi yaptı ve kitabını tanıttı. 6 Haziran günü kitabın ilk 207 sayfasını okudum. Yorumlarımı, kitapta tespit ettiğim maddi hataları ve bunların *doğrularını* takdim ediyorum:

"*...DP'nin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin* ***halk tarafından seçilen*** *üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar...*(556)" (Sayfa 13)

"*...Saffet Arıkan ise 10 Haziran 1938'e kadar milli eğitimde Mustafa Kemal'in eğitim politikasını yürüttüler.*(557)" (Sayfa 80)

"*Atatürk'ün ölümünden sonra cumhurbaşkanı olan İsmet Paşa'nın* ***atadığı*** *Milli Eğitim Bakanı unutulmaz Hasan Ali Yücel 28 Ağustos günü sorunu ele aldı ve tam sekiz yıl (5 Ağustos 1946'ya kadar) Milli Eğitim'de unutulmaz hizmetlerinin yanı sıra...*(558)" (Sayfa 81)

---

(555) 27 Mayıs'ın ateşini yüreğinde taşıyan subaylar. 4 .9.1961 günü İsmet İnönü bu kişileri, 'Asil İhtilalciler' olarak nitelendirmişti. Asil ihtilalciler, yüreklerinde 27 Mayıs'ın ateşini taşıyorlar, ATATÜRKÇÜ Altuğ'a göre.

(556) Celal Bayar 22 Mayıs 1950 günü **TBMM tarafından** cumhurbaşkanlığı görevine seçilmişti.

(557) Saffet Arıkan 28 Aralık 1938 tarihinde sağlık sorunları nedeni ile İkinci Bayar Hükümeti'nden istifa etmişti.

(558) Hasan Ali Yücel, Saffet Arıkan'dan sonra 28 Aralık tarihinde Milli Eğitim Bakanı oldu. Kendisini bu göreve atayan Başbakan Bayar'dı. İnönü cumhurbaşkanı olarak bu atamayı **onayladı.**
ATATÜRK 10 Kasım'da vefat ettiğine göre, Yücel gerçekten 28 Ağustos'ta Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilmiş olsa idi, ATATÜRK'ten sonra değil, 10 Kasım *öncesi* bu göreve gelmiş olurdu. Tek bir cümlede talihsiz ve çok sayıda maddi hata.

"Demokrat Parti'nin ilk işi 16 Haziran 1950'de o güne dek Türkçe okunan ezanı eskiden olduğu gibi ***Arapça'ya çevirmek oldu.***[559]*"* (Sayfa 92)

"DP lideri ve başbakan olan Menderes doğrusu çok çalışkan bir adamdı, ancak bir bakıma maymun iştahlı biriydi. Çalışmalarında bir plan program yoktu. İş başına gelir gelmez önce tarım için kolları sıvamış, tarımdan hevesini alınca bu kez barajlara kafayı takmıştı.[560]*"* (Sayfa 93)[561]

"Yollar DP devrinin eseriydi, fabrikalar da öyle ama bir başka eseri de, artık yavaş yavaş, hesapsız plansız kalkınmanın bedelini ödeyen halktan... yükselen yakınmalardı.[562]*"* (Sayfa 115)

---

(559) Demokrat Parti'nin ilk işi, durmak noktasında bulunan Anıtkabir inşaatını 6 Haziran günü ziyaret ederek yetkililere Anıtkabir'in 10 Kasım 1953 tarihine yetiştirilmesi talimatını vermek olmuştu. Menderes'in açıklaması: "Cumhurbaşkanı Bayar elimden tuttu Anıtkabir'e götürdü"

16 Haziran 1950 günü TBMM, 1941 yılında ezanın Türkçe'den başka bir dilde okunmasına getirilen yasal ceza maddesini iptal ederken CHP milletvekilleri de DP'liler ile aynı yönde, maddenin kaldırılması yönünde, oy kullanmışlardı

(560) Bkz. Uzun Dipnotlar No 17

(561) Anıtkabir'in açılış tarihi 10 Kasım 1953 idi, 1955 değil.

(562) Sn. Altuğ; 1958 yılı ekim ayında, Batı Anadolu'daki elektrik üreten santralleri Mısır'daki piramitlere benzeten (bu santrallerin on on beş yıl boş kalacağı iddiası ile) bir yazının yayımlandığı AKİS dergisinin yazarı ve yöneticisi idi.

Halkın yükselen yakınmalarının daha fazla enerji, daha fazla yol, daha fazla sanayi ürünü için olduğunu, arzın yetmemesi nedeni ile talep enflasyonunun yaşandığının da farkında değil.

Oysa Kitap'tan öğrendiğimize göre (sayfa 130) kendi ağabeyi 1957 yılında Kuzeybatı Anadolu Elektrik Şebekeleri Kurumu'nda iş bulmuş. Başka deyimle Kuzeybatı Anadolu'da enterkonekte sistemi başlamış. Yine de Soma termik santrali ile Kemer Barajı hidroelektrik santralini ehramlara benzetmiş, Sn. Altuğ'un çalıştığı AKİS Dergisi!

"1956 yılına gelindiğinde... DP iktidarı Türkiye'yi öyle bir dış borç batağına sürüklüyordu ki...[563]*"* (Sayfa 122)

"Köylü 1960'tan başlayarak hep bu tabloyu aradığı için 1961'de DP'nin devamı olan Demirel'in AP'sine yönelmiştir.[564]*"* (Sayfa 123)

"Türkiye Cumhuriyeti Atatürk zamanında hiç borca girmeden, ayağını yorganına göre uzatarak, ulus devlet sayesinde akıl almaz bir kalkınma sağlamıştır."

Enflasyon yok, dış borç yok, parasının değeri yüksek, başı dik bir ülke ekonomisi, dünyaya kafa tutabilmiş ve hiç eğilmemiştir.

"Atatürk'ün ölümünden on yıl sonra, 1948 yılında Türk devletinin dış borcu çeşitli resmi kaynaklara ve onların verilerine göre [565]*-hibe ve kredi-49 milyon Dolardır. 1948-1950 yılları arasında ise, bu borç; yaklaşık 60 milyon Dolardı."*

"DP'nin ilk iktidara geçtiği yıllarda, herhalde dış yardım için deneyim kazanana dek, bu borç 37 milyon Dolara kadar düşmüştü. 1953-54 yıllarında birden dış yardımda bir patlama oldu ve bu rakam hızla 46 milyon Dolara yükseldi..."

---

(563) Menderes'in devir aldığı dış borç 858 milyon Dolar, devrettiği dış borç ise 959 milyon Dolar mertebesinde idi, Bkz. EK-1/2. Fark: 101 milyon Dolar düzeyinde.
Bu rakamlar dikkate alındığında Sayın Altuğ'un kitabın çeşitli bölümlerinde (örneğin sayfa 123, 134, 169) verdiği dış borç rakamları tamamen havada kalmaktadır. Tümüyle yanlıştır. Gerçeklerle uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Verdiği rakamları nereden aldığını bilmiyorum. Türkiye'den çok daha küçük bir başka ülkenin göstergeleri gibi?
14 Mayıs'ta Türkiye'nin dış borcunun GSMH'ya oranı % 26.5 idi. 27 Mayıs'ta bu oran yüzde 18+ mertebesinde idi. (Bkz. EK-1/3) Kaynak DPT Yayını No 772, sayfa 14 ve "1960 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi" (Bkz. EK-1/4)

(564) Adalet Partisi'ni Demirel değil Orgeneral Gümüşpala kurmuştu. 1961 yılında Demirel yedeksubay olarak görev yapıyordu.

(565) Ben kaynağın adını hatta sayfasını veriyorum, kafa karıştırmamak için.

"1955-1956'de bu rakamın 75 milyon Dolara, 1956-1957 arasında 80 milyon Dolara hele hele, 1958-59 yıllarında 219 milyon Dolara -119 milyon Doları hibe olmak üzere- çıktığı görülmüştür"(566)

"Ekonomisi neredeyse IMF'ye teslim edilmiş bugünkü iktidar gibi...(567)" Sayfa 123

"1956 yılında hayat pahalılığının yüzde 183 artması...(568)" (Sayfa 124)

"Devlet o kadar zora düşmüştü ki; 1954'deki bu iflas tablosunu düzeltse düzeltse yeni bir dış yardım düzeltir denildi ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika'ya gitmesi gerekti..."

"Umutlar istenilenin çok altında kalmış ve Cumhurbaşkanı Bayar ABD'den, boşalan kasalara hayat getirememiştir. Kendisine verilen para koca cumhurbaşkanı hatırına ***hepi topu 300 milyon Dolar****dır.*(569)" (Sayfa 124-125)

"Ekonomik durum hiç de iyi değildi ama, DP iktidarı durmadan dış yardım alıyordu. 1949-1950 arasında 34 milyon 900 bin Dolar olan dış borcun, 1957'de hibe yardımlarla birlikte 80 milyon Dolara çıkması (570) *durumu özetleyebilir. DP kontrolündeki Maliye ve Fatin Rüştü Zorlu'nun borçlanma konusundaki umursamazlığı Türkiye'yi sonu belirsiz bir yerlere götürüyordu.*(571)" (Sayfa 134)

---

(566) Bu "görülmüştür" sözcüğüne takıldım. Hem yanlış rakamlar hem de bu yanlış rakamları görebilmişler ?!

(567) Bkz. Uzun Dipnotlar No 18

(568) DİE verilerine göre, 1956 yılı TÜFE artışı % 16.6 olmuştu. yüzde 183'e karşı yüzde 16.6! Sayın Altuğ'un verdiği rakamlar gerçeklerden çok uzak. yüzde 183 fiyat artışı iddiasının kaynağını gerçekten çok merak ediyorum.

(569) Bkz. Uzun Dipnotlar No 19

(570) Hibeler, adı üstünde hibe olup dış borcu artırmaz!

(571) Yine üzülerek belirtiyorum: Tüm rakamlar yanlış. Çok yanlış. Fatin Rüştü Zorlu'nun borçlanma konusundaki umursamazlığı da çok saçma bir iddia. On yılda gerçekleştirilen yatırım 8.1 milyar, 27 Mayıs'ta inşa halindeki yatırımlar ise 2.4 milyar Dolardı.
Buna bir de ERDEMİR'i eklerseniz (300 milyon Dolarlık yatırım) DP'nin tamamladığı ve başlattığı yatırımların toplamının

"DP idaresi başlangıçta halka övgü yağdırırken, Menderes ve Bayar muhalefet yıllarında kent kent, köy köy dolaşırken, 1957'den sonra sırça köşklerine çekilmişler...[572]" (Sayfa 135)

"Menderes de, 1957 seçimlerinden sonra Ankara'dan uzaklaşmak için fırsat arıyordu adeta. Bu fırsatlar birbiri arkasına çıkıyor, her gün büyük barajlardan ilçe okullarına kadar, yeni bir tesisin kurdelesini kesiyor, yeni bir tesisin temelini atıyor ve gittikçe halk diline yaklaşan bir siyasi edebiyatla her yerde konuşuyor ve konuşuyordu...[573]" (Sayfa 144)

"Demokrat Parti'nin aldığı oy: 4 milyon 394 bin 893'tü; bu seçmen sayısının yüzde 48.10'uydu. CHP'nin aldığı oy ise 3 milyon 763 bin 836, yani yüzde 41.3."

"Eğer Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin -yani Bölükbaşı'nın- aldığı 3 milyon 763 bin 836 oy ve Hürriyet Partisi'nin 346 bin 881 oyu katılırsa, muhalefetin aldığı toplam oy 4 milyon 770 bin 712 oluyordu.

"Yani toplam oyları 4 milyon 404 bin 888 oydan daha fazlaydı.[574]" (Sayfa 145)

"Ekmek, Reşat altını fırlamış, paranın değeri düşmüştü."

"1950 yılında 900 gramlık ekmek 30 kuruştu;

10.8 milyar Dolar olduğunu hesaplayabilirsiniz.

Bu yatırımlar tablosuna karşı on yılda kullanılan toplam dış kaynak 2.5 milyar Dolar iken, dış borç sadece % 12 (858'den 959'a milyon Dolar) artmış, 101 milyon Dolar.

Dolayısı ile Sayın Altuğ'un verdiği rakamlar son derecede anlamsız, sanki bir başka ülkenin göstergeleri gibi.

(572) Bu tespitten on sayfa sonra bir başka tespit var: Samet Ağaoğlu'ndan alıntı yapan yazar kendi tespitinin yanlışlığının belgesini sunuyor:

(573) Bkz. Uzun Dipnotlar No 19

(574) Bkz. Uzun Dipnotlar No 20

1958'de gramajı 508 olan ekmek 30 kuruş olmuştu...[575]" (Sayfa ???)

"*Türkiye Ağustos kararlarıyla böylece ilk devalüasyonu tanıdı.*[576]" (Sayfa 151)

"*Metin Toker 1959 yılının kasım ayında Nihat Erim ve Adnan Menderes'in manevi haklarına hakaretten yattığı Ankara Hilton'dan... tahliye oldu.*[577]" (Sayfa 161)

"*Ancak 1959 yılının sonuna doğru cereyan eden Uşak olaylarından...*[578]" (Sayfa 164)

---

(575) 1950 yılında ekmeğin kilosu 33.33 kuruş iken 1958'de ise 59.06 kuruş olmuş. Artış % 77. Aynı dönemde birikimli olarak 8 yıllık enflasyon % 87 idi.
Demek ki ekmek fiyatları enflasyona paralel kalmış, ancak altında seyretmiş. **Fırlamamış!**

(576) Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk devalüasyonu 1946 yılında Recep Peker Hükümeti tarafından yapılmıştır: 7 Eylül Kararları. Doların değeri 1.31'den 2.80 TL'ye yükseltilmiştir.
Buradaki maddi hata, 1958 devalüasyonunun "ilk" olmaması. 1946 yılında yapılan devalüasyonu Sayın Altuğ'un unutmuş olacağını düşünemiyorum. Ama "herhalde okurlar unutmuştur" diye ilk devalüasyonun CHP değil de DP iktidarı tarafından yapılmış olduğunu iddia etmiş. Nedendir bilinmez? Adeta hata yapmak istiyor, doğruyu yazamıyor. Çok mu zor?

(577) Sayın Altuğ 151. sayfada şöyle yazmıştı:
"*Metin Toker Yeni Sabah gazetesi sahibi Safa Kılıçoğlu ile Nihat Erim'i küçük düşürmekten dolayı kendisine verilen 18 aylık cezayı çekmek üzere... 10. Koğuş'un sakini olmuştu.*"
Yazar on sayfa ara ile ikinci şahsı farklı yazınca okuyucunun kafası karışıyor. Doğrusunu Nihat Erim yazmış: "*Bana hakaretten mahkum Metin Toker bugün* (30 Kasım 1948) *hapse giriyor.*" Safa Kılıçoğlu yok. Adnan Menderes de yok. Cezanın süresi 12 ay. Kaynak: Nihat Erim ***Günlükler*** Cilt I sayfa 664-Cumhuriyet Gazetesi 1 Aralık 1958

(578) Nisan 1959, Yunanistan Başbakanı Karamanlis'in resmi ziyaretinden birkaç gün önce İnönü Uşak yakınlarında Yunan Generali Trikopis'in esir düştüğü evi ziyaret etmek istemişti. Hükümet de bu zamansız ziyareti *acemice* önlemeğe çalışınca olaylar çıkmıştı.

"İsmet Paşa ve Metin Toker'in ona (Fatin Rüştü Zorlu'ya) *kızmalarının nedeni olsa olsa,*

Paşa açısından Türkiye'yi gırtlağına kadar borçlandırmak için gösterdiği gayrettir. Toker açısından ise, kibirli tavrı.(579)*"* (Sayfa 169)

"DP 14 Mayıs 1950'de iktidara gelmiş, arada biri 1954, biri 1957 olan iki seçim daha yaşamıştı ve 14 Mayıs 1960'ta 10. yılını dolduracaktı. Ancak DP onuncu yılını iktidarda dolduramadı.(580)*"* (Sayfa 171)

"İktidar ne yapıyordu? Durumu kurtaracağı umuduyla 13 Mayıs'ta Kütahya'da bin hatlık otomatik santral açıyor, 16 Mayıs'ta da İzmir'de bir trafo merkezinin kurdelesini kesiyordu. Demirköprü Baraj ve Hidroelektrik Santralı başbakanın uğurlu elleriyle hizmete açılıyordu.(581)*"* (Sayfa 198)

* * *

8. Bedri Baykam, ***27 Mayıs İlk Aşkımızdı,*** 1994. Kitapta 1990 yılında yapılmış söyleşiler vardır.

Muammer Aksoy ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa ??)

"Hükümet, Tahkikat Komisyonu denen bu 15 kişilik heyete yalnız yargı gücünü değil, neredeyse yasama gücünü de beraber veriyor."

"Bayar'ın hiç sevmediğim ve demokrasiyle bağdaşmaz taraflarının yanında sınırsız bir ATATÜRK hayranlığı vardı, bunu da itiraf edeceğim... 1959'un nisan aylarında filandır ki, başlıyor artık Zafer gazetesi irticayı okşamaya. Halk kitlelerine, 'Müslüman devleti istiyorsanız Demokrat Parti'nin arkasında olun' tezi savunulmaktadır ve bunların başında da bir nevi yeni halife olarak adeta Menderes'i göstermektedir. Adnan Menderes katiyen ATAŢÜRK düşmanı değildi..."

---

(579) Zorlu Türkiye'yi gırtlağına kadar borçlandırmadığına ve bunu en iyi İnönü bildiğine göre, İnönü'nün Zorlu'ya kızmasının nedeni ne idi? Bu konuyu araştırıyorum.

(580) Demokrat Parti iktidarda 10 yıl 13 gün kaldı. Başka deyimle "iktidarda onuncu yılını" doldurmuştu.

(581) Bkz. Uzun Dipnotlar No 22

"... yine de 27 Mayıs olmamalıydı, derim. Yani DP buna zorlamamalıydı. Mecbur etmemeliydi. Tek yol olarak bunu bırakmamalıydı. Seçimle bu işi önlemeliydi. Her müdahalenin, ne olursa olsun, bir zararlı tarafı vardır. Demokrasiyi yıpratır, yaralar."

"Bunlar artık tarihe intikal ediyor. Herkes bunu yeniden anlatmalıdır ki, ortaya çıksın. Bunu yazmalıyız, yazmalıdırlar."

Muammer Aksoy, 1 Haziran 1960 tarihinde yayımlanan FORUM Dergisi'nde şunları yazmıştı:

"Yapılacak insaflı ve tarafsız bir mahkeme neticesinde suçsuzlukları meydana çıkıncaya kadar DP Grubuna dahil olan her mebusun... kilit altında bulundurulması gerekir..."

"Bütün DP mebuslarınını, rejim tam selamete kavuşuncaya kadar tutuklu olarak alıkoymak, HUKUKUN DA AKLIN DA kaçınılmaz sonucudur."

"Mahkeme kararı olmaksızn bunlardan bir tanesinin dahi serbest bırakılması hem inkılabın meşruluğunu gölgeler hem de... bu insanların birçok yeni melanetler işlemeleri yüzünden 'Kurtuluş Devrimi'nin gecikmesine sebep olur...

"Şimdi yapılacak ilk iş... DP'li sabık milletvekillerinin bu geçiş devresinde... tutuklu kalmalarını sağlamaktır."

Suphi Baykam(582) **ile yapılan Söyleşi'den alıntı** (Sayfa ??)

"Şöyle bir haber yolladım, üniversitedeki gençliğe: 'Yarın saat üçte İsmet İnönü İş Bankası'ndan para alacak. Gelsinler orada nümayiş yapsınlar...' Biz Anadolu Kulübünün önüne varınca kıyamet koptu... 'İsmet Paşa, çok yaşa... Kahrolsun diktatörler, kahrolsun Menderes' diye tezahürat başladı. Artık toz duman birbirine karıştı orada. Bir baktık binlerce kişi var...İstanbul'a gittim...İstanbul ve Ankara'da üniversite gençliğinin kaynaması, bu bizim Kızılay'daki İnönü ile İş Bankası olayı ile başladı."

"...zaten her gün söyleniyordu bütün kulislerde, Turhan Feyzioğlu, Suphi Baykam, Ferda Güler. Üçünü asacaklar diye..."

(582) 1954 yılında CHP Gençlik Kolları teşkilatını kurmuş. İlk Genel Sekreter Bülent Evecit

Güneri Cıvaoğlu ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa 80)

"Bizler kötü enformasyonla 27 Mayıs'ı hazırlayanalar arasındayız."

Alev Coşkun ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa 85-93)

"Demokrat Parti'nin yaptığı en büyük kötülük, Halkevleri'nin kapatılması. ...ikincisi de müthiş bir ekonomik hareket var. Her olayın altında ekonomi vardır. Bütün ihtilallerin altında ekonomi vardır. O sırada müthiş bir patlama var. Artı NATO'ya girmişsin. 51'de falan. ***Artı elinde büyük rezervler var, 130-140 bin ton altın var.*** (583)

Baykam: *CHP Hükümeti'nin bıraktıkları bu...* (584)*"*

"Şimdi bu kadar güzel bir ortamı kullanıyor. Traktörler geliyor, filan... Plansız bir şekilde... Menderes'in yüreğinde, kökeninde, ülkeye hizmet etmek aşkı vardı, hiç kimse aksini diyemez. Ama bilgisiz, plansız, her şeyi kafasına göre yapmak istiyordu."

Bundan sonra Demokrtlar bir büyük hata daha yaptılar. Meclis'ten bir yasa geçirdiler. Bu yasa da şu, "bir kısım basının ve CHP'nin faaliyetlerinin tahkiki için, Tahkikat Encümen..."

Oktay Ekşi ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa 104-107)

"...1953 yılının Aralık ayında çıkan yasa (CHP taşınmazlarının Hazine'ye mal edilmesine ilişkin yasa), *Türkiye'de DP ile demokrasinin olmayacağını gösteren 6195 sayılı yasaydı. Bu arada bazı gerçekler devreye girdi. CHP döneminden DP dönemine borçsuz, artı 220 tonluk altın rezervine sahip bir hazine Merkez Bankası devretmiş, Adnan Menderes, tüm ithalat kurallarını sıfırlayarak isteyene açtı bu imkanları. Böylece daha önce Türk halkının göremediği çok çeşitli ithal malları doldu her yere... Bu kaynak kısa zamanda kurudu tabii.*

---

(583) Büyük rezerv: SIFIR döviz (aslında kısa vadeli 13 milyon dolar borç) ve 122 840 kg altın. Alev Coşkun 130-140 **bin** ton diyor. Bu kişi ECEVİT'in hükümetinde bakanlık görevinde bulundu.

(584) Baykam da 130 ton ile 130 bin arasındaki farkı görmüyor ya da öyle sanıyor...

nkü o döviz, o altın kaynağını besleyecek ihracatı yoktu Türkiye'n viz akışı yeterli olmayınca ekonomik sıkıntı başladı. Mallar çek Piyasada az mal var. Üretim yetersiz. Enflasyon oldu. Karabor u..."

"Bayar, ATATÜRK'ü hiçbir zaman anlayamamıştı.(585) *Tamam ilci bir ATATÜRK hayranıydı. Bayar'ın kişiliği müthiştir... He taklittir. Türk siyasi hayatına çok kötülükleri olduğuna inan iyim."*

"Okuduklarımdan anımsadıklarıma göre Eskişehir'de galiba ş fabrikasında verilen ziyafet sırasında Adnan Menderes, seçin meye kararlı olduklarını söylemiş. Ama bunu kamuoyuna yan ak biçimde söylemiş değil. Korkmuştu."

Hürriyet, daha 16 Mayıs günü Menderes'in seçim konusun /lediklerini vurgulamış.

Hürriyet

Başvekil İzmirde tezahüratla karşılandı

Menderes, istifa etmeyi düşünmediğini söyledi

Karşılama töreni denizde başladı. Menderes Ege'de 3-4 gün kalıp Ankara'ya dönecek

CHP mensupları da karşılamada hazır bulundular

İzmir'de 37 dakika devam eden konuşmasında

Başvekil şöyle dedi: "Bu fırtına burada bitsin,,

UPI Ajansı ve New-York Times'e dün akşam verdiği beyanatta

Menderes "mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz,, dedi

35) ATATÜRK ne saf ya da aptal bir kişi imiş ki, en yakınında bulundurduğu Bayar'ı hiç tanımamış...

ZAFER, 50 bin kişinin sığmayacağı meydanda kelle saymış ve 150 bine karar vermiş.

Eskişehir'in nüfusu 150 bin değil! Oysa asıl önemli haberler Tahkikat Komisyonunun görevini tamamladığı ve "Yolumuz Seçim Yoludur" açıklaması ikinci planda kalmış.

ZAFER

YIL: I. SAYI: 3032 - 26 MAYIS PERŞEMBE 1950

Bütün Eskişehir Dün Ulvî Bir Heyecan Kasırgası İçinde Çalkandı

Başvekilimizi 150 Bin Kişi Karşıladı

Menderes dedi ki: «Sunu sarahaten arzedeyim ki, nizamın muhafazası hususunda hareketsiz ve âciz Devlet ve nizamın kemaliyle muhafazası hususunda kalacağız, ne de onların arzu ettikleri gibi, ölçüsüz ne yapmak lâzımsa o yapılacaktır. Karşı taraftaki hareketlerin hatasına düşeceğiz. Yurt idaresini sevkine tâbi olacak insanlardan değiliz. Nelî seçim yolu ile tayin etmenin tahribini önleyeceğiz»

Şahlanan Eskişehir:

Menderes'in Eskişehirlilere Hitabı

Yolumuz Seçim Yoludur, Serbest Seçim Yoludur.

NUTUKTAN PARÇALAR

Eskişehirden İntibalar

Samsun Liman İnşaatı Sürâtle Devam Ediyor

Tahkikat Komisyonu Bir Ayda Vazifesini Bitirdi

Örfün Tebliği

Turgut Göle ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa 112)

"Biraz da ekonomiden bahsedeyim. Adnan Menderes iktidara gelince, çok kısa bir refah devri yaşandı. Daha sonra yokluklar devresine girildi. Türk lirası 18 kuruşa düştü. Kağıt, kahve yoktu. Eğer Amerika'ya yakın olmasaydık, petrol dahi olmayacaktı. CHP iktidarı olarak 133 ton altın bırakmıştık Hazine'ye. Ayrıca on milyara yaklaşan iktisadi yardım elde etmiştik. Bol döviz vardı."

"27 Mayıs'a 'İhtilal' denir. Bu bir ihtilal değil, karşıdevrimdi. Halkın, faşizme karşı yaptığı bir başkaldırıydı. Halk o kadar dolmuştu ki, mayıs sonuna doğru DP'liler sokağa çıkamıyorlardı."

"CHP mi yaptı bunu? Hayır. Gençlik, üniversite kamuoyu yaptı.

"Menderes iyi bir insandı. Ama kendisi telkinlerle, doldurmalarla Meclis'e çıktığı zaman inanılmayacak kelimelerle bizi itham ederdi."

Hakan Bülent Kahraman ile yapılan Söyleşi'den alıntı

"27 Mayıs hadisesi sadece DP iktidarına karşı yapılmış bir hadise değil, ordunun, serbest demokratik rejime müdahale alışkanlığından kaynaklanan bir davranıştır."

"Orduya davetiye çıkarılmıştır. Orduya davetiye Türkiye'de sadece Cumhuriyet Halk Partisi tarafından çıkarılmamıştır. 27 Mayıs hadisesinin hemen öncesinde subayların Amerika Birleşik Devletlerine yaptığı ziyaretler vardı... Amerika, 27 Mayıs hareketine taraf olduğu için müdahale etmemişti. 27 Mayıs hareketini, Amerika, Türkiye'deki ordu parmağıyla yaptırmıştır... Türkiye'nin tarımı, sanayisi, Türkiye'nin genel olarak iktisadi yapısı ABD'nin büyük katkıları ile, büyük sermaye aktarımıyla beslenmiştir, büyütülmüştür. Ne zamana kadar? DP iktidarının Türkiye'yi elde ettiği paralarla büyük bir sanayi ülkesi haline getirme çabasına girene kadar... o zaman Menderes'le ABD'nin ilişkisi kötüye doğru gitmeye başlamıştır... O dönemde Adnan Menderes; Amerika bize istediğimiz desteği sağlamıyorsa, biz de gider Rusya'yla ya da dünyanın başka yerlerindeki dostlarımızla ilişki kurar, onlardan bu destekleri sağlarız ve kendi kafamızdaki modeli bu şekilde ortaya koyarız."

"Ordu bütün bunların üstünde... CHP ile olan bağlarını ayağa kaldırarak, dışarı ile olan ilişkilerini kötüleştirmemek için o müdahaleyi yapmıştır. Ordu müdahalesinin arkasından gelen mesele, müdahalenin arkasından gelen anayasanın katiyyen 27 Mayıs müdahalesiyle bence ilgisi yok... Türkiye'de 1961 Anayasasını ordu yapmadı. 1961 Anayasasını Türkiye'deki sivil güçler yaptı."

Baykam: ***Askeri darbeden sonra milyonlarca kişi olayı kutlamış ve sanki bir işgalden kurtulmuşçasına özgürlüğün tadını çıkarmıştır.***

"Sonra da o insanların yüzde 35'i ihtilalin hazırladığı anayasaya Hayır demiştir. O milyonlarca kişi daha sonra 'Biz DP'nin devamıyız' diyen Süleyman Demirel'i salt çoğunlukla Meclis'e göndermiştir

"27 Mayıs hareketi bitmemiştir, devam etmiştir. 21 Şubat Talat Aydemir olaylarına kadar devam etmiştir."

"Ordu, CHP ile birlikte bu ihtilali yaptı. CHP ihtilalin içinde aktif bir şekilde yer aldı. İsmet İnönü'nün Meclis toplantılarında yaptığı konuşmalar, maaşını almaya, alışkanlığı dışında yürüyerek gitmesi, CHP Gençlik Kollarının birtakım örgütlenmelere gitmesi...Ordu, 27 Mayıs darbesini yaparken zaten 27 mayıs sonrasını CHP'nin ve İsmet İnönü'nün tanzim edeceğini düşünüyordu. ***Yani ihtilal bir yerde İsmet İnönü ve CHP için yapılmıştı.*** *Orduyla CHP, kendini daima birlikte görüyor. Dolayısı ile 27 Mayıs'tan sonra ordunun 'sürekli olarak iş başında kalacağım' dememesi, 'Ben işi zaten CHP'ye vereceğim' mantığından kaynaklanıyor.."*

"Ben 50-60 arasında yaşasaydım, DP'ye oy vermezdim. 27 Mayıs hadisesine karşı çıkarken herhangi bir şeyin adına karşı çıkıyor, değilim. Ben sadece yaptığım bir analizin sonucunu söylüyorum." (Sayfa 139-151)

Kayhan Keskinok ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa ??)

"Anlattıklarım hep Halk Partisi iktidarı zamanında oluyor. 50'den önce. Sonra bir başbakan geldi, Şemsettin Günaltay. Dinci bir başbakan. İnönü'nün zamanında dinci bir başbakan. Yine onun

zamanında Sirer diye bir Milli Eğitim Bakanı geldi...(586) *O arada Köy Enstitüleri kapatıldı. Sirer bakanlığa gelince ilk iş olarak kolları sıvadı ve ortaöğretimde gerici militanlar yetiştirdi. Köy enstitülerinin kapatılması gerici bir harekettir."*

"1950'de DP çok ezici bir çoğunlukla iktidar oldu...attıkları ilk adım, ilk yanlış adım, başlarının yenmesine neden oldu."

"ATATÜRK'ün Türkçe ezanını tekrar arapçaya çevirdiler."

Baykam: *Peki siz ihtilal yapılmasını istiyor muydunuz?*

"İstiyordum tabii. Yapılmasaydı başımıza daha birçok şey gelecekti. Benim bu olaylar zinciri içinde en fazla canımı sıkan ve büyük ölçüde beni kaygılandıran şey, Meclis'in karşısına çıkıp Menderes'in 'Siz hilafeti bile geri getirebilirsiniz' demesiydi. Ben bunu Tahkikat Komisyonundan bile daha tehlikeli görüyordum."(587)

Uğur Mumcu ile yapılan Söyleşi'den alıntı

"Şimdi DP dinsel gericiliği de gündeme getirmiştir. Rastlantı da değildir. Heykelleri kırmışlardır. Menderes o zaman nurculara büyük ödünler verdi. Said-i Nursi Ankara'da gösteriler yaparak dolaştı, tekbir sesleriyle."

"27 Mayıs'ın nedenlerini 26 Mayıs'ta aramak gerekir. 26 Mayıs'ta Türkiye güllük gülistanlık bir ülke değildi... 27 Mayıs bugün baktığımız zaman, tarih içindeki yeri olumludur... 27 Mayıs özgürlükler getirmiştir. Özerklik getirmiştir ve tek kelimeyle çoğulcu demokrasi getirmiştir. Kendi mantığı içinde 27 Mayıs bir devrimdir... en azından benim kuşağım eğer özgürlüğü tadabildiyse, bunu 27 Mayıs'a borçludur... İşte Osman Köksal'ın anıları, çok ilginç şeyler vardır.(588) *27 Mayıs'ı her zaman savunmak gerekir."*

---

(586) Reşat Şemsettin Sirer. 1946 Recep Peker Hükümeti'nde bakan oldu ve Köy Enstitülerini adım adım ilk öğretmen okullarına dönüştürdü. Tonguç'u görevden aldı. Günaltay Hükümeti 1949 yılında kuruldu.

(587) Bu söz 29 Kasım 1955 gecesi DP Grup toplantısında söylenmiştir. Hilafeti geri getirmekle ilgisi yoktur. DP grubunun çok güçlü olduğunu belirtmek ve gücünün ölçüsü olarak ifade edilmiştir.

(588) Bkz. Uğur Mumcu'nun ***İnkılap Mektupları*** kitabı. Bu kitapta Osman Köksal'ın yayımlanmamış anıları vardır.

"İdam edilsin, diye baskı yapanlar Talat Aydemir ve arkadaşlarıdır."

"Büyük bir coşku, bir özgürlük özlemi, sokaklar insanlar dolu. Kızılay'da insanlar dans ediyor. Subaylar omuzlara alınıyor."

Altan Öymen ile yapılan Söyleşi'den alıntı

"Tahkikat Encümeni mesaisini bitirmiştir, diye bir geri dönüş yaptığı söylenir...Gazeteler zaten birçok şeyi yazamıyordu... 27 Mayıs'a böyle gelindi..."

"555 K'yı yayan ve başlatanlardan biriyim.(589) *5-6 kişilik bir grupla başlatmıştım belki aynı anda. Kızılay'ın başka yerlerinde başlatma hareketleri de olmuştur"*

İlhami Soysal ile yapılan Söyleşi'den alıntı

Baykam: ***Size 27 Mayıs 60 desem, tek kelimeyle, tek cümleyle, tek duyguyla ne hatırlıyorsunuz? Ne çağrıştırıyor?***

"Biz özgürlük denen şeyin başlangıcını o zaman öğrendik."

Hatırlatma: İşte Özgürlük: Tedbirler Kanunu-Özgürlüklere Sınır getiren bir Kanun:

"Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybettiği Türkiye Cumhuriyeti Anayasasıyla da tespit edilen Demokrat Parti iktidarına karşı direnme hakkını kullanarak, normal demokratik rejimi bütün teminatıyla kurmak amacıyla, Türk Milletinin gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Devrimini; söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle, yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterenler veya üstü kapalı da olsa matûfiyeti belli olacak şekilde böyle göstermeye çalışanlar,

(27 Mayıs'a sövmek suç)"

"27 Mayıs 1960 Devrimini yersiz, haksız veya gayrımeşru gösterecek surette, feshedilmiş Demokrat Parti'nin iktidarını övenler veya müdafaa edenler,

(Demokrat Parti'yi övmek suç)"

(589) O tarihte Altan Öymen CHP üyesi.

"Mensup oldukları partinin, feshedilmiş Demokrat Partinin devamı olduğunu ileri sürenler veya herhangi bir parti lehine bu tarzda faaliyet gösteren veya propaganda yapanlar,

(DP uzantısı olmak da suç)"

Bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır."

Mümtaz Soysal ile yapılan Söyleşi'den alıntı (Sayfa 271)

"Genellikle 27 Mayıs bir askeri harekat olarak gösteriliyor.

Oysa 27 Mayıs'ın en önemli özelliği bir gençlik hareketi olmasıdır..."

"Evet, ordu da bu aşamadan(590) ***sonra*** *işin içine girmiştir, ama bir anlamda çok güncel bir olayı örnek alacak olursak, Romanya'da* (591)*ordunun işin içine girişine benziyor."*

"Türkiye'de de ordu durup dururken müdahale etmedi. Bir gençlik hareketi vardı."

"...27 Mayıs'ın öncesinde gençlik olayları dolayısı ile ölen bir kişidir. Sonradan Türkiye'de sokak olayları dolayısı ile ölen insan sayısını düşündüğümüz zaman çok az. Ama o bir kişinin ölümü anlamlı bir ölümdü,(592) *çünkü kendi gençliği ile savaşa tutuşmuş bir devlet görüntüsü veriyordu."*

"...keşke böyle bir durum ortaya çıkmamış olsaydı ve Türkiye'de yine seçim yapılıp seçimler yoluyla iktidar değişmiş olabilseydi... Menderes'in en büyük hatası 1960'ta seçim kararı almamış olmasıdır. Seçim kararı almış olsa idi, hayatını da kurtaracaktı."

Baykam: ***27 Mayıs'ı şöyle savunan bir tez var:***

'27 Mayıs esasında bir darbe değil, bir karşı darbeydi. Çünkü Meclis'in içinde fiilen anyasaya, demokratik düzene karşı bir hükümetin fiili darbesi mevcuttu'

"Tabii, tabii. Muhakkak. Anayasaya göre aslında elimizde olmaması gereken yargı yetkisini dahi kullanırız, diyorlardı. Yani,

(590) Gençlik hareketi başladıktan sonra...

(591) 1990 yılında Romanya'da Çavşesku'ya karşı yapılan müdahaleden bahsediyor ???

(592) Yüzlerce kişi öldü, kıyma makinelerinden geçirildi vs dendi...

Tahkikak Komisyonu o demekti. Meclis'ten bir grubun tutuklama kararı alabilmesi, üniversite ve parti kapatabilmesi, Meclis anayasasına göre kendisinde olmaması gereken birtakım yetkilere sahip çıkmıştı.

"27 Mayıs'ın kabahat sayılabilecek olan yönlerinden biri, önlemiş, yıkmış olduğu muhalefetle iktidarı(593) *anayasanın yapılışına sokmamış olması. Ama bir düşünce, bir görüş tarzı var ki, bir siyasal fikir var ki, onu da yasaklamış oluyor. Oysa onu yasaklamak, bir gerçeği yasaklamak oluyor. Onu dışlamak oluyor. O gerçeği de içeren bir yapılış mekanizması oluştursaydı, belki 1961 Anayasası daha uzun ömürlü olurdu."*

Metin Toker ile yapılan Söyleşi'den alıntı

*"...**sizi temin ederim ki, eğer 25 Mayıs sabahı Adnan Menderes erken seçimin tarihini ilan etseydi, 27 Mayıs olmazdı...***(594)*" Eğer 27 Mayısta bir askeri hareket olmasaydı, Tahkikat Komisyonuyla Demokrat Parti, Halk Partisini kapatacaktı... Ben 28 Mayıstan itibaren olanları tasvip etmiyorum. 1961 Anayasası var ya o da İsmet Paşa anayasasıdır. Yani 28 Mayıs 1960'tan seçimlerin yapıldığı güne kadar İsmet Paşa'nın ağırlığı birtakım yanlışları düzeltmiştir. 1961 Anayasası, Cumhuriyet Halk Parti'sinin yani İsmet Paşa'nın anayasasıdır. İsmet Paşa'nın son kurultayında İlk Hedefler Beyannamesi'nde ne varsa 1961 Anayasa-sı'nda vardır. Bu, Türkiye'nin değil, başka memleketlerin de gördüğü en iyi anayasadır. Bunun kıymetini bilmediler. Yine de **27 Mayıs'tan sonrayı**, 12 Eylül'e bakarak çok daha fazla savunurum. **Siyasi hataları olmadı. Çünkü siyaseti İsmet Paşa tayin etti."***

Baykam: *Sizce Yassıada'nın en büyük hataları nelerdi?*

*"İdam kararlarının infazı...Ayrıca açtıkları mahkemeler...dosyalar.. Köpek davası, bilmem ne davası...Komedi yaptılar. 'Köpek davası', 'Bebek davası', ihtilal davası olur mu?**Aslında, tarih Menderes'i askeri müdahaleye mecbur etti diye mahkum edecektir."***

(593) Çok muğlak. Muhalefet kim? İktidar kim, anlaşılmıyor. Kurucu Meclis'te DP yoktu, demek istiyor.

(594) 25 Mayıs akşamı ilan etmiş ama duymak isteyen çıkmamış

Hıncal Uluç[595] ile yapılan Söyleşi'den alıntı

"Başlangıcından itibaren askeri darbe düşünülüyordu. Yani, Türkiye'de askeri darbenin resmen düşünülmesi 9 subayla başlamıştır."

Baykam: ***Ama halkın artan tansiyonu orduya bu gücü vermedi mi?***

"Halk değil, bence sadece üniversiteli öğrenciler..."

İhsan Yalçın[596] ile yapılan Söyleşi'den alıntı

"27 Mayıs ve daha önceki olaylarda ben talimatı Suphi Baykam' dan alıyordum. Bunu militanca bir tavır olarak da kabul edebilirisiniz. Olaylara katılırken Suphi Baykam ile iletişim içinde oluyorduk. Yüreğimizde, zihnimizde bu iktidarı yıkmak yatıyordu. Çünkü o zaman da geriye dönük, dine tavizkar, bir ***Saidi Nursi'nin elini öpecek kadar*** *kendinden geçen insanları, ya da bunu siyasi ikballeri için yapan insanları biz talebe olarak hoş karşılamıyorduk... O zamanki arkadaşlarımız, bizden büyük olmasına rağmen Şevki Aysan, Deniz Baykal, Hikmet Çetin'di. Bunlarla partide, CHP teşkilatının içerisinde devamlı diyalog kurardık... Abim CHP Gençlik Kolları Genel Merkezindeydi. Ben il teşkilatındaydım."*

"28 Nisanda büyük olay çıktığını duyduk...en az 8-10 öğrencinin öldüğünü...duyduk. Bu bizi büsbütün tahrik etti. Onun üzerine ertesi gün Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne, okuluma, gittim... Kahrolsun Polis, Menderes İstifa, diye bağırmaya başladık."

Baykam: ***Elebaşlarından birisi miydiniz, üniversitelilerin?***

"Abartısız, liderlerinden biriydim... 29 Nisan olaylarından sonra 5 Mayıs olayı var. 555 K diye bunu yaymıştık Ankara'ya... 555 K olayında aşağı yukarı 5 000 kişi vardı...Radyolardan idam edildiklerini anons ettikleri zaman büyük sevinç duymuştuk. Edilmeyecekler diye endişemiz vardı."

* * *

(595) Fuat Uluç'un oğlu. Bkz. SONSÖZLER, EK-2

(596) Suphi Baykam, İhsan Yalçın'ın kız kardeşinin eşi imiş.

9. Nihat Erim, ***Günlükler,*** 2005

12 Aralık 1954 Menderes ile akşam yemeği.

Menderes:

"Biz çok sabır gösterdik. Tahammülümüz tükendi. Karşıdan biraz anlayış görürsek gene mukabele ederiz. Biz de insanız. Bir kere şuna emin olunuz ki, demokrasiden vaz geçme, diktatörlüğe gitme... asla böyle bir tasavvurumuz yoktur. Küfür olmasın. Hakaret olmasın. Tenkit olsun..."

"İnönü sık sık Meclis kürsüsüne çıkmasın. Biz Celal Bayar'ı dört yılda bir defa o da çok güçlükle kürsüye çıkarabildik. İnönü'nün kürsüde kendisini göstermeye ihtiyacı mı var?

Köşesinde otursun. Onun şöhreti kafidir... İnönü kürsüye çıkınca, ister istemez mukabele görüyor. İleri geri lakırdılara maruz kalıyor." (Sayfa 570-577)

19 Aralık 1954

"CHP tam bir perişanlık içinde. Ve ne yazık ki İnönü parti merkezine ve parti yazarlarına bir ahenkli gidiş sağlayamıyor. Kasım Gülek partisinin damına konmuş bir baykuş gibi. Ne bir iş görebiliyor, ne gördürüyor ne de partiyi bırakıyor. Demagojik jestlerle partiyi oyalamaktan başka marifeti yok." (Sayfa 579)

21 Aralık 1954

"Kıbrıs meselesinde alınan netice güzel.(597) *Tebrik ederim."*

(Sayfa 581-585-Menderes ile ikinci buluşma)

Menderes:

"Tedbirlerimizi zamanında aldık. Yaz başlarında Amerikan Hariciye Nazırı Dulles'a mektup gönderdim. 'Kıbrıs'tan İngiltere çekildiği takdirde mesele halledilmiş olmaz. Asıl mesele o zaman başlar. Türk-Yunan meselesi olarak. Dikkatinizi çekerim' dedim. Dulles cevap verdi: 'Amerika'nın politikası Türk Hükümetinin görüşüne aykırı olmayacaktır.' İngilizlere de dedik ki: 'Bizimle açık konuşun. Sonunda...

(597) Birleşmiş Milletlerde Yunan girişimi geri çevrilmiş. Temsilcimiz Sarper'in önemli konuşması.

işi bırakacak mısınız? 'Bırakmayacağız' dediler. 'Şu halde bu işte önce siz yürüyeceksiniz. Biz öne geçmeyelim. Çünkü siz serinkanlılığınızı muhafaza edebilirsiniz. Bizim durumumuz nazik. Yunanlılar Ankara civarına kadar vaktiyle istila ettikleri için, bu hatıra hemen tazelenir. Atina'daki nümayişler Türkiye'de şiddetle mukabele görür. Onun için biz ileriye geçmeyelim... Önce siz yürüyün biz arkadan gelelim' dedik. İngilizler kabul ettiler. İyi oldu. Kıbrıs işinin üstünde NATO var, Balkan İttifakı var. Türkiye ön plana geçseydi zarar görürdü."(598)

"Bu görüşmeleri... ben parti adına bir müzakereye girişmedim. Mahrem kalsın"

Menderes:

"Aman çok iyi. Öteki usulü denedik. İflas etti. Bizde de sizde de iflas etti."

"Ben diyorum ki, 2 Mayıs seçimleri inkarı kabil olmayan bir 'olaydır'. Biz 1950'den 1954'e kadar dört yıl yazdık, söyledik. Milletin ekseriyeti bizim söylediklerimize iltifat etmedi. 'Rejim tehlikededir' dedik. Aldırmadı. Gene sizleri iktidarda tuttu. Bu bir olaydır ve bunun icabına katlanmak lazımdır."

"Doğrusunu söyleyeyim, ben 1950 seçimlerinde vatandaşların bir hevesle, bir sürprizle, kantarın topuzunu kaçırma kabilinden DP'yi işbaşına getirdiğini zannetmiştim.(599)

1954 bunun yanlış olduğunu gösterdi."

"Dendi ki, 'Çok para oynadı'. Fakat elde delil yok. En kesin iddia Adana'dan geldi. Kemal Zeki Gençosman'ı oraya gönderdik. Bizzat

(598) Menderes 6 Eylül 1955 olaylarından sekiz ay önce nelerin olabileceğini görmüş. Bkz. 24 Ağustos 1955 Liman Lokantası konuşması.

(599) Böyle düşünmüş çünkü 1949 Türkiyesi'nin koşullarının ne ölçüde olumsuz olduğunu, 1949 yılı aralık ayında Karadeniz bölgesinde yaşanan açlığı gördüğünde ağladığını Meclis kürsüsünde beyan ettiğini unutmuş. tahammül edilmez olduğunun *f a r k ı n d a* bile değildi. Değillerdi. Örneğin, Orta Anadolu kırsal alanında AÇLIK, ülke genelinde BULAŞICI HASTALIKLARDAN KİTLESEL ÖLÜMLER ve bakanların çare bulamadıkları KÖMÜR BUHRANI.

ben kendisine tembih ettim: 'Köylere kadar git, şu para sarfı işini tahkik et' dedim. Gitti, geldi. 'Ahmet şöyle dedi. Mehmet böyle işitmiş'ten başka bir netice getiremedi."

"Bu böyle olunca 2 Mayıs'ı ve neticelerini kabul etmekten başka çare yoktur."

"Şimdi diyorum ki, önümüzdeki 4 yıl, ancak iktidarla anlaşarak, işbirliği yaparak netice alabiliriz. İşte seçimlerden sonra 'İşbirliği' başlığı altında yazdığım fıkra bu maksatla kaleme alındı."

Menderes:

"Sık sık görüşmek istiyoruz Nihat Bey. Çok faydalı oluyor."

28 Aralık 1954

Menderes:

"Nihat Bey sizinle yakından teşerrüf etmekten bahtiyarım. Bu yakınlığı devam ettirelim."

"Ben de sizinle yakın temastan çok bahtiyarlık duydum. Şeref duydum. Zat-ı devletiniz ne zaman arzu ederseniz emredersiniz buluşuruz. Memlekete bu yoldan küçük bir hizmette bulunabilmek benim için bir şereftir."(600) (Sayfa 587)

Menderes:

"Küçük hizmet ne demek. Mazide hizmet ettiniz. Sizin gibi iyi yetişmiş bir genç devlet adamı memlekete daha çok hizmetler edecek." (601)

16 Şubat 1955

Menderes:

"Halbuki şimdi komünizm tehlikesi memleketimizi yakından tehdit ediyor. ***Ölçülü bir demokrasi ile yavaş yavaş ilerleyelim. Fransa'nın haline düşersek bizim memleket dayanabilir mi? İtalya'ya gittik. Onların haline acıdık. Kendi bünyemize göre bir şey bulalım."*** (Sayfa 593)

---

(600) Bu sözleri söyleyen **ve de Günlükler'ine alan,** Nihat Erim, Menderes'in idam edildiği gün yazacak tek bir sözcük bulamayacaktır.

(601) Nihat Erim 12 Mart'tan (1971) sonra başbakan olmuştur.

"Bu mütalaalara itirazım yok. Bunların hepsinde beraberim..."

"Sade dedikodu yapıyorlar (CHP-CMP) İktidarla temas kesik, somurtup oturuyorlar. Barutçu, İsmail Rüştü, CMP'den Tahtakılıç baş dedikoducular. Menderes söyledi. Cemil Sait Barlas ona mütemadiyen Barutçu ile görüşmesini tavsiye ediyormuş... Bunlar bu işi bana kaptırdıkları için deli oluyorlar. Karşı tarafla müzakereyi becerememediler, ağızlarına yüzlerine bulaştırdılar. Ben işi yeni bir şekilde ele alıverince şaşıp kaldılar. Şimdi bir yandan bozmaya çalışıyorlar, bir yandan da 'Nihat'ı bırakın, bizimle yürüyün' diye Menderes'e başvuruyorlar. Cemil Barlas, İstanbul gazetelerinin Ankara muhabirlerine mütemadiyen ***yalan haber, maksatlı havadis***(602) *vererek beni çürütmeye çalışıyor."*

"Kasım Gülek Amerika'dan dönecek. Bakalım ne söyledi ona Amerikalılar?"

"Başbakan'ın İzmir'de söylediği nutuk bomba gibi patladı. Uzun zamandır ilk defa böyle bir söz duyuldu iktidardan. Hatta belki 1950'den beri, DP bu derece kesin olarak muhalefetle iktidar eşitliğini ilk defa ilan ediyor. Menderes'in nutku yeni bir safha açtı. Bana hak kazandırdı..."

22 Şubat 1955

"Gariptir ki İnönü ocak ayı başlarında 'Adnan'ı Amerikalılar çok sıkıştırdı, gevşeyecek' diyordu. Şimdi, 'Gevşemez, gevşeyemez' diyor. ***İnönü çok çabuk fikir değiştiriyor."***

(İnönü'ye) ***"Paşam, bugünkü haliyle, merkezdeki hüviyeti ile CHP feci durumdadır. Mucize lazım kurtulması için. Kimse birbirini sevmiyor. Böyle parti olmaz..."*** (Sayfa 597)

26 Şubat 1955

İnönü:

"Seninle şimdi kimler uğraşıyor?" (gülerek) (Sayfa 601)

"Halk Partililer, Falih Rıfkı. (İhtimal İnönü damattan da şikayet etmem için sordu. Hiç bahsetmedim. İşin garibi İnönü'ye duyurabilmek

(602) "Dezenformasyon" kavramını Sovyetler Bürliği'nde KGB, Türkiye'de de CHP aşağı yukarı eşanlı olarak icat etmişler ve geliştirerek uygulamışlardır. CHP ile ilgili tanık: Nihat Erim!

için bağıra çağıra konuşuyorum. Damat da yemek odasında. Koridorda bunları duyuyor. Haftaya AKİS dergisinde okuruz.)"

"Ayrıca rica ederim (Turgut Göle ile konuşuyor) şimdi İnönü'den randevu al. Tarafımdan söyle: Kendisiyle gizli bir şey konuşmak imkanı kalmadı. Aylardır Metin Toker sanki İnönü'den duymuş gibi yalan yanlış yazıyor. Böyle kepazelik görülmemiştir. Eğer Paşa bir açıklama yapmazsa ben kendisine hitaben açık mektupla bazı sualler soracağım. Damadının kendisinden duyduğu intibaını uyandıran ***maskaralıklarını*** *birer birer açıklayacağım. Artık çok oldu."*

9 Mart 1955

"Bana öyle geliyor ki, Kazım Taşkent, CHP İstanbul teşkilatının başındakilerle işbirliği yapıyor. Falih Rıfkı'yı da o destekliyor. İlhami Sancar ve saire de onunla kombinezona girdi... A. Menderes'i yıkmak için Taşkent'in para mekanizması işliyor. Bu mekanizma iki sebepten benim aleyhimde:

1. Sivrilen şahsiyet olduğum için.

2. A. Menderes'e el uzattığım için."

"İnönü'nün damadı da bu kombinezonun içinde. DP'den Fethi Çelikbaş bu tertibin adamı. Daha da var." (Sayfa 603)

14 Mart 1955

"İnönü tesir altında artık kolayca kalıyor. Şunun bunun dedikodularına inanıp, 'Kim bilir Nihat'a ne vaat ettiler?' diyor." (Sayfa 604)

10 Nisan 1955

"Bence İnönü samimi değil... Kendi fikirlerinde bir istikrar yok. Mütemadiyen şunun bunun tesiri altında kalıyor. ***Damadı kötü bir rol oynuyor. O çocuk bir muayyen zümrenin aleti gibi geliyor bana.*** *Mütemadiyen AKİS dergisinin her nüshasında benim aleyhime yalan düzüyor, olayları tahrif ediyor.*(603) *İnönü'den duymuş gibi yazıyor. Okuyanlar bunları doğru zannediyor..."* (Sayfa 609)

(603) Dezenformasyon, AKİS dergisinde Metin Toker'in temel ilkesi idi.

25 Mayıs 1955

"Köprülü iki gün önce Dışişleri'nden alınarak Devlet Bakanlığı'na geçirilmişti...(604) *Ertesi gün Menderes beni aradı. Birlikte bazı inşaatı gezmeyi teklif etti. Safa*(605) *da beraber.* ***Akşama kadar*** *otomobille dolaştık. İstinye yolu, Beşiktaş Soğuk Hava Deposu, Salıpazarı Limanı, Bakırköy Et Kombinası, Haydarpaşa Limanı, Elmalı bendi.* ***Dokuz saat*** *sürdü. Başbakan bana uzun uzun ekonomik işleri anlattı.* ***Haklı olduğu noktalar çok.***(606) *Döviz sıkıntısı çekiliyor şimdi ama sonu iyi olacak."* (Sayfa 615)

"Elden geldiği kadar gayret edelim. Hiç değilse şiddetin artmasını önleriz. Maalesef İnönü bu yolda yürümedi. Tereddüt içinde. Ne geliyor ne de aksini yapıyor.... Parti, muhalefet politikasız. Şaşkın bekliyor." (Sayfa 615)

---

(604) Kıbrıs'ta EOKA 1 Nisan günü insan (çoğunlukla Türk polisleri ve yakınlarını) öldürmeye başlamıştı.

O tarihte Türkiye'nin bir "Kıbrıs Dış Politikası" yoktu. Kıbrıs'ta gelişmelerin bu aşamaya gelmiş olması karşısında Menderes'in aldığı tedbirler: Köprülü Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığına geliyor. (Erim bu ayrıntıyı unutmuş) Dışişlerini kendi üzerine alıyor ve vekaleti Fatin Rüştü Zorlu'ya bırakıyor. Yeni Kıbrıs politikası doğuyor. İngilizlere: Eğer çıkacaksan Ada'dan eski sahibine bırakırsın, aksi takdirde Lozan'ın tümünü masaya yatırırız. Bütün bunlar çok kısa bir süre içinde gerçekleşmişti. Türkiye'de dış politikada bu ölçüde kararlılık daha önce görülmemişti.

(605) Kılıçoğlu. Yeni Sabah Gazetesi'nin sahibi. Menderes'in yakın arkadaşı.

(606) Kitabın 615 inci sayfası. Eski başbakan yardımcısı *ilk defa* yatırımlardan bahsediyor. O da Menderes kendisini otomobile almış, dokuz saat gezmişler de ondan. Yoksa Erim de yatırımları göremiyor habire parti çekişmelerini, damat öykülerini anlatmaktan. İşte merhum Polatkan 23 Şubat 1960 günü bütçe müzakerelerinde eleştirilere cevap verirken yatırımları saymış-dökmüş ve sonra CHP'lilere sormuştu: "Yoksa siz bunları görmediniz mi?" GÖRMEMİŞLERDİ. Çünkü öyle garip bir gözlük takmışlardı ki özellikle yatırımları göremiyorlardı. Bunu da en etkili bir şekilde 2 Kasım 1953 tarihli ZAFER'de bir köşe yazarı yazmıştı Kimdi bu köşeyazarı? O tarihte henüz damat olmayan Metin Toker!

13 Kasım 1956

"Dün akşam Başvekil... Kıbrıs meselesinin takibinde vazife teklif etti. Kabul ettim... Dosyaları tetkik edeceğim. Başvekilin siyasi talimatı: İngilizler Kıbrıs'ta kalsın. Onlar çıkacaksa bize verilsin. Bu olmazsa Ada taksim edilsin."(607) (Sayfa 617)

17 Nisan 1957

"...***artık İnönü ile hiçbir şey yapılamayacağına kaniim."*** (Sayfa 626)

8 Temmuz 1957

Nazmi Oğuz: "Damat aleyhindeki davadan vaz geçmez misin?" dedi. (Sayfa 632)

"Bir şartla vaz geçerim. Bana tecavüze nihayet versin. Yahut İnönü damadı tasvip etmediğini söylesin."

13 Eylül 1957

"Ferit Melen Van'dan adaylığını koyup koymama kararını vermeden önce, benim Menderes'le konuşup, fazla yüklenmemesi için anlaşmamı istiyor. Bu nasıl teklif edilebilir?" (608) (Sayfa 636)

25-28 Nisan 1958

"Safa'ya telefonla söyledim. Valiye söylesin bizim demir işini... Demir çok güç bulunuyor. Hurda demir aldım. Isıttırıp inşaat demiri çektireceğim... Demir için tahsis yapıldı idi usulen. Fakat tevziat yapacak olan makam vilayet. Onda ise henüz demir yok. Valiyi aradım."

'Demir geldi. Yarın alın' dedi"(609) (Sayfa 651)

---

(607) 2005 yılından 1956'ya bakıldığında "ileri görüşlülüğün tanımı" gibi.

(608) Seçimlerden önce CHP'deki özgüvensizliğin tipik bir örneği. Vanlı Ferit Melen, Menderes'den medet umuyor. Fazla yüklenmesin ki seçilebilsin.

(609) 4 Ağustos Para Operasyonu'ndan önce ekonominin en durgun olduğu dönem. 1950 yılına kıyasla Karabük yüzde 100 daha fazla üretim yapıyor ama demir bulunmuyor. Bayındırlık eski Bakanının bu durumu ekonominin canlılığına bağlamak gibi bir tespiti yok.

1 Ağustos 1958

"Dış yardımları takdir ettim"[610] (Emin Kalafat ile görüşmede) (Sayfa 656)

10 Ağustos 1958

"İzmit'ten parti ileri gelenleri geldiler. Metin Toker'i affetmemi ricaya. Aynı cevabı verdim: 'Hata ettim, özür dilerim' desin. Onlar bunu demez. Hapse girip kendilerince kahraman olmak isterler..." (Sayfa 657)

22 Ağustos 1958

"BMM dün fevkalade toplandı.[611] *Gazetelerden anlaşılan CHP, İnönü, İ.R.Aksal hükümeti iyi tenkit edememişler. Zayıf kalmışlar."* (Sayfa 658)

6 Kasım 1958

"Sahir Kurutluoğlu, Metin Toker'in avukatı sıfatıyla ve onun malumatıyla bugün bana müracaat etti. Tashih-i karar için temyize gidecekmiş. Benden davadan feragat ettiğime dair imza istedi. Hay hay vereyim. Suçlunun imzası ile bir yazı getirirsin. Bunu benden istesin'"

"Sahir hiçbir doğru doğruya istek aramaksızın yapmamı rica etti. Başka birisi olsaydı kabul ederdim. Bu adam için yapmam. Sahte kahramanlığa vasıta olmam." (Sayfa 661)

30 Kasım 1958

"Bana hakaretten mahkum Metin Toker bugün hapse giriyor" (Sayfa 664)

17 Aralık 1958

(Menderes'e) *"...Ekonomi ve kalkınmada bazı işlerinizi*[612] *beğeniyorum."* (Sayfa 665)

22 Aralık 1958

"1959 bütçesi encümende görüşülüyor. Muhalefetin tenkitleri pek zayıf. Prensipsiz. Maliye Vekili haklı." (Sayfa 666)

---

(610) 4 Ağustos para operasyonu ile 759 milyon Dolar kaynak sağlanmıştı.

(611) Hükümet toplantıya çağırmıştı, 4 Ağustos Para Operasyonu'nu konuşmaküzere.

(612) Bayındırlık eski Bakanı biraz daha spesifik olabilse? Örneğin neleri beğeniyor, neleri beğenmiyor belli değil.

29 Aralık 1958

"Bugün duydum. İnönü damadı hapse girdikten sonra bana kızgınlığından, 'Ah, meğer ne büyük hata işleyecekmişim. Ben Nihat'ı başbakan yapmayı düşünüyordum. Ne kadar yanılmışım' demiş."

"Tuhaf şey. Demek damadı dava etmeseydim, yahut hapisten kurtarsaydım İnönü yanılmış olmayacaktı. ***Ne derece şahsi ve hissi!"*** (Sayfa 666)

13 Şubat 1959

"Başvekil Menderes'i bir mektupla Kıbrıs için tebrik ettim. Öğleden sonra beni çağırdı. Anlaşma metinlerini tek tek bana kendi okudu. Henüz gizli."

"Büyük ***başarı doğrusu."***(613) (Sayfa 669)

1 Mart 1959

"Dün Meclis'te bütçe görüşmeleri bitti. İnönü de konuşmuş. Bundan önceki her konuşmasında damadının mahkumiyeti dolayısı ile Menderes'e 'Temyiz kararını önceden öğrendi, dostlarını, yakın dostunu -yani beni -ilgilendiren davaların kararını önceden öğreniyor' diyordu. Dün böyle bir şey söylememiş.

"İstasyona gidişi(614) *ve bu tavır ve CHP Kurultayı'ndan beri tavrı bir Af Kanunu peşinde olduğunu gösteriyor."* (Sayfa 669)

30 Mart 1959

"Hariciye'den Hasan Işık, Vekil Zorlu adına, Kıbrıs Anayasası'nı hazırlayacak komisyona üyeliğimi rica etti. 'Vazifedir. Kaçılmaz. İftiharla kabul ediyorum' dedim. Teşekkür etti." (Sayfa 672)

23 Mayıs 1959

"Türkiye'den gelen gazetelere bakıyorum. Gazetelerle iktidar arasında yeni bir uzlaşma oluyor. Temasların yapıldığı anlaşılıyor.

---

(613) Nihat Erim'in Zürih Antlaşmalarını "büyük başarı" olarak tanımlaması konuyu iyi bildiğini gösteriyor.
Herkes "Londra-Zürih Antlaşmaları" der. Oysa Londra'da sadece formalite işlemleri vardı. İngiliz, üsleri aldı adanın tapusunu verdi!

(614) Uçak kazasından dönen Menderes'i İnönü Ankara'da istasyonda karşılamıştı.

1955'de bana hücum eden Falih Rıfkı ve Bedi Faik'in bugünlerde yazdıkları görülecek şey." (Sayfa 678)

16 Ekim 1959

"Bugün İş Bankası Magosa'da şube açtı(615) *... Sürenkök (Banka Yönetim Kurulu Üyesi) 'Buraya büyükelçi olmayı kabul eder misin?' diye sordu. 'Hayır, buraya DP'nin ileri gelenlerinden biri tayin edilmelidir' dedim."*(616) (Sayfa 693)

NOT: Erim'in "Günlükler"inde 1960 yılı 700 üncü sayfa ile başlamaktadır. 27 Mayıs ise 711 inci sayfada yer almış. Arada sık sık bir sözcüğe rastlanıyor: SEÇİM!

12 Ocak 1960

"Menderes, ***seçime*** *yakın. İnönü'yü gene oyuna getirdi. Tahrik etti..."*

15 Ocak 1960

*"Hariciye'de... ile görüştüm. Hepsi '****Seçim*** *olursa ne yapacaksın?' diye soruyor... Yeşilköy'de İsmet Ağabeyimle görüştük. Parti ve* ***seçim.***"

22 Ocak 1960

"İsviçre'deki büyükelçi... ***Seçim*** *olursa ne yapacağımı sordu."*

29 Şubat 1960

"Meclis'te bütçe müzakereleri bitti. Meclis 4 Nisan'a kadar tatile karar vermiş. Şu halde ***seçim*** *varsa, ancak ve en erken mayıs ayı sonunda olabilir."*

*"Ferit Melen telefon etti. '****Seçimler*** *yapılırsa adaylık koyacak mısın?' diye sordu."*(617)

8 Mayıs 1960 (Sayfa 709)

---

(615) Kıbrıs'ta ikinci şube. İlk şube Lefkoşa'da 1956.

(616) 27 Mayıs'tan sonra yeni rejim Lefkoşa'ya son derece yanlış bir büyükelçi göndermişti: Ernin Dırvana.

(617) **Görüldüğü gibi Günlükler'de 1960 yılında şubat sonuna kadar göze çarpansözcük "ihtilal" değil, "seçim". Daha sonra birileri rotayı değiştiriyor. Kolayı varken seçimle kim uğraşacak? Bkz. 29 Ağustos 1960 ve 27 Şubat 1962 tarihli kayıtlar.**

"Sıkıyönetim kumandanı Zafer gazetesini bir hafta kapatmış.[618]**"**

VE 27 MAYIS

27 Mayıs 1960

"Oldu. Menderes kendi hazırladığı akıbete uğradı. Acıdım. Yazık. Fakat başka çare[619] ***yoktu."*** (Sayfa 711)

3 Haziran 1960

"Dünya Gazetesi ve Akis[620] *bu fırsattan istifade bana çamur atmaya başlamışlar. Yapmasalar hayret ederdim. Bedii Faik ve Metin Toker. Gün onların günü. Askeri idare yeni muvazeneyi kurmaya vakit bulmadan, şahısları tanımaya fırsat bırakmadan çamurla çamurlayabildiğini..."* (Sayfa 713)

29 Ağustos 1960

"Bir 27 Mayıs darbesinin[621] ***zaruri hale gelmesinde İnönü'nün mesuliyeti yok mu? Ciddi, samimi ve ısrarlı bir uzlaşma aradı mı? Bana rağmen yürüttüğü 1955-1960 politikasının ya Menderes diktatörlüğüne veya askeri bir darbeye götüreceğini anlamadı mı? Askeri darbenin neticelerini hesaplayamadı mı? Son bir buçuk yıl nutuklarıyla da böyle bir darbeyi teşvik etmedi mi?"***[622] (Sayfa 720)

---

(618) Zafer, DP'nin yayın organı idi. Sıkıyönetim, 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce onu da kapatmış.

(619) "Çare"yi askeri bir darbede gören, ancak olaydan önce sık sık "seçim"den bahseden bir hukuk profesörü-politikacı. Bir başka darbe sonrasında 1971 yılında "Başbakan"!

(620) Dünya'yı Falih Rıfkı Atay ve Bedii Faik çıkarıyordu. Akis'i de damat Metin Toker-eski Zafer gazetesi yazarı!

(621) Erim o günlerin popüler sözcüğü 'DEVRİM' dememiş. Adını koymuş: 'DARBE' Bu paragraf Türkiye'de çok konuşulmalıdır.

(622) Hani 27 Mayıs'ı Menderes hazırlamıştı? Demek ki İnönü de teşvik etmiş. Özellikle son bir buçuk yıl: 1959-1960. Bunu söyleyen, yazan, kim? 14 Mayıs'ta CHPli Başbakan Yardımcısı Nihat Erim. Başka yorum YOK!

6 Kasım 1960

"Kurucu Meclis'in mutlaka seçimle teşkili lazımdır." (Sayfa 721)

16 Kasım 1960

"Kurucu Meclisi seçimsiz teşkil ediyorlar. Türlü mahzurları olacak bunun" (Sayfa 721)

19 Kasım 1960

"Ordunun politikaya bulaşmasında İnönü'nün de kusuru var. Baş sorumlu C. Bayar ve Menderes. Fakat İnönü de kusurlu. 1954'ten sonraki tutumu ile..."(623) (Sayfa 722)

20 Aralık 1960

"Kurucu Meclis Hakkındaki Kanun Milli Birlik Komitesince kabul edilmiş. İllerden gelecek temsilcilerin seçimini(624) *üç dereceli bir seçime benzer usule bağlamışlar."* (Sayfa 723)

27 Aralık 1960

"İnönü benden intikam alıyor. Damadın intikamı. Tabii bu başlangıç. Devam edecek herhalde." (Sayfa 724)

6 Ocak 1961

"Kurucu Meclis'in çalışmaya başlaması. Yeni hükümete Cihat Baban'ı da almışlar. 1946'dan beri bunun için çırpınıyordu." (Sayfa 725)

18 Ağustos 1961

"Ferit Melen, İnönü ile görüşmüş. Gene bana atıp tutuyormuş. 'Her şeyi anladım, fakat damada karşı davayı niçin Menderes ile birlikte açtı, bunu affedemiyorum' diyormuş." (Sayfa 736)

15 Eylül 1961

"Aday yoklamasını kazandım CHP'de." (Sayfa 739)

---

(623) Metin Toker tam aksini yazmıştır. Faturanın tamamını, olayları çarpıtarak, DP'ye kesmiştir.

(624) 75 il temsilcisinin 72'si safkan CHP'li idi. Eski milletvekilleri, daha sonra CHP senatörleri, il yönetim kurulu üyeleri, başkanları vs. Kurucu Meclis tam bir hukuk rezaletidir.

18 Eylül 1961

"Strasbourg toplantısına gitmedim. Belki İnönü beni listeden çıkarmaya kalkar diye"[625] (Sayfa 739)

14 Kasım 1961

"İnönü mutlaka başbakan olmak istiyor. [626] *Sempati kazanmaya çalışacak. Ömrünü umumi sempati içinde tamamlamak istiyor. Eski DP'lileri sevindirecek jestler yapacak."* (Sayfa 741)

27 Şubat 1962 *"Ankara'da herkes 'Asker tehdidi bitmedi. Yeni bir darbe teşebbüsü her zaman olabilir' diyor..."*

"İnönü'nün bu işte büyük sorunu var. 27 Mayıs'ı teşvik etti. Askeri politikaya teşvik etti. İhtilale azmettirdi.[627] ***Şimdi onlar bir darbe ile TBMM'ni, hükümeti, devlet reisini yıkıverince, işin kolay olduğuna hükmettiler. Yeni heveslıler çıkıyor."*** (Sayfa 746)

* * *

10. Orhan Birgit, ***Evvel Zaman İçinde,*** 2006

"Benim o günlerde partideki[628] *görevim Beyazıt İlçe Başkanlığı'ydı... Beyazıt'ta Üniversite bahçesinde gerekirse günlerce sürecek bir toplu hareket başlatılacaktı. Hareket saldırı yerine kardeşlik temalarını öne çıkartacak, tek slogan hükümetin istifaya çağrılması olacaktı...*[629] *Gece İstanbul'daki bütün öğrenci yurtlarında, 'Yarın üniversite bahçesinde saat 9-13 arasında miting yapılacak'*

(625) Erim, son derece küçük ayrıntılara yer verdiği Günlükler'de nedense 15 Eylül Kararlarını ve İdamları es geçmiş?

(626) 77 yaşında! Günlükler'de 15 Ekim seçim sonuçları hakkında bir yorum Yok. Sadece Kocaeli seçim sonuçlarını vermekle yetinmiş. CHP, Kocaeli'nde ikinci parti konumunda. Nihat Erim seçilmiş.

(627) Azmettirmek: "Kesinlikle yapmasına karar verdirtmek"

(628) CHP, Nisan 1960

(629) 2009 yılında Vatan'da yayımlanan söyleşide slogan değişiyor: Katiller, diktatörler. Yassıada Bilirkişisi Nejat Güleri ise daha da değişik sloganlar hatırlıyor: *"Katil Menderes, v.s."* Bkz. 'En hareretli alkışlayan...'

haberi yayıldı... Akşamüstü dergi(630) *bürosuna döndüm. Olaylar bitmemişti. Üniversite abluka altındaydı. Sıkıyönetim ilan edilmişti.*(631)" (Sayfa 281-284)

"*Tahkikat Komisyonu'ndaki sorgulanmam 18 Mayıs akşamına kadar aralıksız*(632) *sürdü...İstanbul'da 28 Nisan günü başlayan gösteriler, bir gün sonra başkentte Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerine de sıçramıştı... Ancak İstanbul'a göre daha az organize olmuş gibiydiler...*(633)" (Sayfa 289)

"*Tahkikat Komisyonu benim hakkımda herhangi bir kanıta ulaşamadı. Tıpkı CHP hakkında olduğu gibi... İfade alma işlemine... ara verildiği için İstanbul'a dönebileceğim...*" (Sayfa 294)

"***26 Mayıs gecesi Eskişehir'de, Ticaret Odası'nın yemeğinde yaptığı konuşmada, Tahkikat Komisyonu'nun soruşturma çalışmalarının tamamlandığını, bundan sonra belirli bir süre raporun hazırlanması için dosyalar üzerinde çalışılacağı söylenir.***(634)" (Sayfa 297)

78

ZAFER

YIL 21, SAYI: 3832 - 26 MAYIS PERŞEMBE 1960

Bütün Eskişehir Dün Ulvî Bir Heyecan Kasırgası İçinde Çalkandı

Başvekilimizi 150 Bin Kişi Karşıladı

ZAFER, manşette kelle saydığını sayfanın altında ise asıl haberi vermiş:

"**Tahkikat Komisyonu vazifesini bitirdi**". Aynı haber, Cumhuriyet'te manşetten verilmiş.

(630) İstanbul'un AKİS'i: KİM

(631) Son'un başlangıcı. Bir günde hedefe tam isabet.

(632) Gözaltına alınmadan

(633) Beğenmiyor.

(634) Hukukçu ve gazeteci Birgit, en önemli haberi son derece muğlak ve önemsizmiş gibi yazmış.

Menderes'in Eskişehirlilere Hitabı

Yolumuz Seçim Yoludur, Serbest Seçim Yoludur.

NUTUKTAN PARÇALAR

Eskişehirden İntibalar

Büyük Millet Meclisinden üç ay mühlet alan

Tahkikat Komisyonu Bir Ayda Vazifesini Bitirdi

Fransız Gazetecileri:

Samsun Liman İnşaatı Sür'atle Devam Ediyor

Özfi İdare Tebliği

"27 Mayıs, bizde ilk askeri ihtilal ya da yönetime el koyma olayıdır. ***DP'nin önce ekonomideki sıkıntılar ve yoklar, daha sonra da özgürlüklerdeki kısıntılar nedeniyle kamuoyunda yarattığı düş kırıklığının hesabını bir erken seçimi ilan ederek hafifleteceği yerde, daha da sertleşmesinin neden olduğu patlama...***(635)" (Sayfa 299)

"27 Mayıs, hem olayı yürürlüğe koyan subayla(636) *hem de basın ve kamuoyu tarafından 'İhtilal' olarak isimlendirilmiştir... diğer iki hareket, yani 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 ise 'Darbe', 'Mudahale', 'El Koyma' gibi isimler almıştır..."*

"Düğmeye basılan gün: 28 Nisan-*27 Mayıs İhtilali için düğmeye basma günü İstanbul Üniversitesi'ndeki olayların başladığı 28 Nisan'da ayaklanan öğrenciler...*(637)"(Sayfa 304)

"27 Mayıs'ı eleştirmek, yerden yere vurmak; ya da savunmak, alkışlamak, elbette herkesin kendi bileceği şeylerdir. ***Ancak bir noktada, 27 Mayıs genel oyun çoğunluğuyla savunulacak bir eser bırakmıştır, o da 1961 Anayasası'dır."***

(635) 27 Mayıs'ın nedenlerinin özeti.

(636) Yapanlar, demek istiyor.

(637) Düğmeye basan da kendisi. 2009 yılında açıklamış.

"27 Mayıs Anayasası topluma[638] yıllardan beri özlediği özgürlüğü getirmiştir... Tüm bu getirilere karşın, ülkede henüz tam anlamıyla özgürlüklerin egemen olduğu söylenemez."

"Öncelikle eski rejimi övmeyi yasaklayan Tedbirler Yasası adlı bir yasa çıkartılmıştır.[639]" (Sayfa 338)

Orhan Birgit, Vatan Gazetesi Söyleşisi'nde Son Düğme'ye ilişkin bir itiraf.[640]

"28 Nisan 1960 olaylarını itiraf ediyorum ki ben organize ettim."

"Senem ALTAN: Peki, asıl inancınız ne? Doğru planlanmasını ister miydiniz o ayaklanmanın? Yani gerçekten Türkiye'nin işine yarayacak mıydı?

"Yaramazdı. Çünkü aynısını Tayyip Erdoğan'ın Davos dönüşü hissettim ve çok korktum. Uykum vardı yatmak istiyordum, yatamadım. Ya kalabalık oraya buraya dalarsa diye endişe ettim. 6-7 Eylül tipi olayların bu tür şiddetle başarıya ulaşması mümkün değil."

"Senem ALTAN: Tan gazetesi baskını ve 28 Nisan 1960 üniversite öğrenci ayaklanmaları... Bu olayların içinde misiniz?"

"Tan gazetesinde varım ama ne olduğunu bilmiyorum bile. Kalabalıkla gidiyorum. Masumum ama o olaydan bana bir miras kaldı. Talebe birlikleriyle tanıştım ve içime virüs girdi kabul ediyorum. İlhan Selçuk ve Süleyman Demirel de varmış orada. Ali İhsan Göğüş vardı, sınıfça bizden büyük olduğu için daha aktifti."

---

(638) Milletin yarısından az bir bölümüne. 1961 ve 1965 seçimlerinde DP miras oyları % 56 idi ve bu oyların sahipleri ne 27 Mayıs'ı eleştirmek ne de DP devrini övmek özgürlüğüne sahiptiler, yasa (Tedbirler Kanunu) gereği. Anayasa Mahkemesi'nin 1963/83 sayılı kararına göre, bu kanun; o özgürlükçü 1961 Anayasası'na aykırı değil idi...

(639) Bu tespitini saygıyla karşılamakla birlikte son derece eksik buluyorum.

(640) 8 Şubat 2009 tarihinde VATAN Gazetesi'nde yayımlanan bu söyleşide 28 Nisan 1960 günü düğmeye basarak öğrenci olaylarını başlattığını itiraf ediyor, 49 yıl sonra. Orhan Birgit bu itirafını 2010 yılında AKSİYON Dergisi'nde tekrarlamıştır.

"28 Nisan 1960 olaylarını ise itiraf ediyorum ki organize ettim. Perde arkasındayım o işin. Öğrencilerin gösteri yapmasını istiyorduk biz. Ne yapacaklardı 'Katiller, diktatörler' diye bağıracaklardı, nümayiş yapacaklardı."

* * *

11. Seçil Karal Akgün, ***27 Mayıs, Bir İhtilal, Bir Devrim, Bir Anayasa,*** 2009

"Beyaz İhtilal ya da Karşı Devrim: DP İktidarda"

"On yıl sürecek Cumhurbaşkanlığına başladıktan bir süre sonra (Bayar) *İnönü ile diyaloğu tamamen kesildi.* ***Bununla birlikte Atatürk'e bağlılığını sürdüren, bunun bir göstergesi olarak da O'nun Selanik'te doğduğu evi müze haline getirtip cenazesinin yine kendisinin tamamlattığı Anıtkabir'e taşındığı gün açılmasını sağlayan Bayar, 1955 yazında Florya'da konuğu olan rektör ve dekanlarla sohbeti sırasında 'İnkılâplar aleyhinde bir hareket olursa Anayasa'yı çiğnemek bahasına onu bastırırım' diyecek kadar Türk devrimine sahip çıkarken, gericilere yeşil ışıklar onun cumhurbaşkanlığı sırasında yakıldı.***(641)" (Sayfa 10)

"Ezan'ın Arapça'ya Döndürülmesi"

"...ezan dilinin... Arapça'ya döndürülmesi, programının ilk uygulamalarından biri oldu. Cemal Reşit Eyüboğlu'nun(642) *ulusal bir devletin politikasının her zaman ulusal dilin kullanılmasını*

---

(641) Kitabın en karmaşık ve Anıtkabir'den bahsedilen TEK cümlesi. Bir profesör bu cümleleri yazabiliyor! Bayar;
Ev'in müze haline getirilmesini sağlıyor,
Anıtkabir inşaatını yeniden başlatıyor ve tamamlattırıyor,
Kitaptaki dipnottan anlıyoruz: DP karşıtlığı ile tanınan Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun söylediklerine göre, devrimler aleyhinde bir hareketi, anayasayı çiğnemek bahasına, bastıracak, **ama yine de gericilere yeşil ışık yaktıran bir cumhurbaşkanı.**
'Karşı Devrim: DP İktidarda' başlığı altında yer alan bu cümle hem dil bilgisi hem de düz mantık açısından özürlü!

(642) İtibarlı ve etkili bir CHP milletvekili. Grup Başkan vekili

gerektirdiğini söylemesi dışında hiçbir CHP mebusunun karşı koymadığı 16 Haziran yasası doğrultusunda ezanın yeniden Arapça okunmasıyla Atatürk'ün adı gibi ilkelerinden ve partisinden hızla uzaklaşma başladı.(643)" (Sayfa 11-12)

Tarihçiden tarih hatası no 1

"Başbakan'ın doğruluğu araştırılmayan bir ihbara dayanarak 13 Haziran'da DP Grubunda...

Kısa bir süre sonra bazı yüksek rütbeli subayların yerleri değiştirilirken 15 generalle 150 albayın emekli edilmesi, Menderes'in ordudan olumsuz bakışlar almasına yol açan ilk olay oldu. Ama işin burada kalmayacağı, bir süre sonra Milli Savunma Bakanı yapılan asker kökenli Seyfi Kurtbek'in gündeme getirdiği Milli Savunmanın gençleştirilmesi tasarısıyla iyice belli oldu..."

*"Başbakan ve Cumhurbaşkanı Bayar'ın plana çok sıcak yaklaşmalarına karşın tasarı gelen tepkiler karşısında uygulanmayıp kâğıt üstünde kaldı. **İktidarın ilk ayı içinde gelinen bu noktada...***(644)" (Sayfa 14-15)

---

(643) Eksik. Bakınız Eyüboğlu daha neler demiş:
"Türkçe ezan, Arapça ezan mevzuu üzerinde bir politika münakaşası açmaya taraftar değiliz. Arapça ezan meselesinin ceza konusu olmaktan çıkarılmasına aleyhtar olmayacağız."
Sokaktaki sade vatandaş bilgi hatasıyla yaşayabilir, yanlışı doğru sanıp anlatabilir. Tarih profesörü ise böyle yapamaz hele hele o yanlıştan bir yanlış hüküm çıkaramaz, çıkarmamalı. Eyüboğlu'nun sözlerini doğru anlayan DP'yi Karşı Devrimci, CHP'yi ise ATATÜRKÇÜ olarak niteleyebilir mi?

(644) **DP, 14 Mayıs 1950 tarihinde iktidar oldu. Seyfi Kurtbek 10 Kasım 1952 tarihinde, DP iktidar olduktan 18 ay sonra Milli Savunma Bakanı oldu. Bu görevde sadece bir yıl kaldı!**
Bir tarih profesörünün yazdığı bu yanlışı, diğer tarih profesörleri de tekrarlarlarsa yanlış bilgi bu internet çağında dev gibi büyür ve yaygınlaşır.

Halkevleri

"...bu gerginlik içinde DP ezanın ardından Anayasa'nın dilini eskiye döndürürken, Halkevleri başta gelmek üzere Atatürk'ün kuruluşuna önderlik ettiği bazı kurumlara da sırt çevirdi... Halkevleri 8 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilen 5830 sayılı yasa ile kapatıldı.(645)*"* (Sayfa 15)

Köy Enstitüleri

"... Köy Enstitüleri de nasibini aldı.

"1951 yılının 11 Kasımında TBMM'de bu okulları gündeme getiren Menderes, Köy Enstitülerinin kötü amaçlarla kurulduğu anlaşılınca verdiği zararları gidermek için değişikliğe uğratıldığını, CHP'nin Milli Eğitim Bakanı (646) *Reşat Şemsettin Sirer'den dinlediğini anlatıp o zaman DP'nin de değişimi desteklediğini hatırlatarak tamamladığı konuşmasıyla, kısacık ömründe Anadolu'ya saçtığı ışıkla aydınlıktan korkan kesimden pek çok düşman edinmiş olan Enstitüleri masaya yatırdı. Başbakandan sonra söz alan Sirer de bunu doğrulayıp 'biraz evvel ismi telaffuz edilen adam' diyerek söz ettiği Enstitülerin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'u defederken hiçbir karşı koyma ile karşılaşmadığını, 500 kişilik kadrodan 400 kişiyi ayırırken hiçbir taraftan güçlük görmediğini, DP'li arkadaşlarının da kendisini manen desteklediğini belirterek Menderes'in sözlerine arka çıktı."*

"...Sonunda seçim malzemesi yapılan Köy Enstitüleri 1954 yılı başlarında çıkarılan bir yasa ile öğretmen okullarına dönüştürüldü.(647)*"* (Sayfa 21-22)

Tarihçiden tarih hatası no 2

"...2 Mayıs günü yapılan 1954 seçimlerinde... DP'nin 541 koltuktan(648) *503'ünü, yani % 92'sini kazanması, bu toplumsal güç alan*

(645) Bkz.Uzun Dipnotlar No 23

(646) Recep Peker Hükümeti'nde. Tarih: Ağustos 1946. Bir önceki bakan ise Enstitüleri kuran Hasan Ali Yücel

(647) Bkz. Uzun Dipnotlar No 24

(648) Meclisteki milletvekili sayısı kastediliyor

Menderes'i söylevlerinde İsmet Paşa'yı şahsen hedef almaya yöneltti. Zaten İnönü'ye karşı eylemler Gelibolu'da halkın topladığı paralarla yapılmış olan heykelinin 1952 yılında Belediye Encümeni kararıyla parçalanarak yıkılmasıyla başlamıştı."

"Heykel yıkmalar kısa sürede Atatürk heykellerine de sıçradı; yurdun çeşitli yerlerindeki büstleri ve heykelleri neredeyse her gün saldırıya uğradı veya yıkıldı..."

"Demokrasiyi ve özgürlüklerin kullanılmasını daha çok laikliği göz ardı etmek gibi yorumlayan Hükümetin desteklediğine kuşku olmayan bu sapkın yobazların eylemleri kamuoyunu olumsuz etkileyince Meclis'ten, gerek duyulduğu ortama gelindiği için utanç veren Atatürk'ü Koruma Yasası (649) *çıkarıldıysa da, bunun Atatürk'ün düşüncelerini korumakla hiçbir ilgisi olmadığı, sokaklarda çarşaflı kadınlarla takkeli, uzun sakallı, elleri tespihli Ticaniler çoğaldıkça daha iyi anlaşıldı. Ciddi bir önlem alınmadığından ne tarikatların kökü kazındı, ne de Atatürk'ün anısına saldırılar duruldu.*(650)" (Sayfa 25)

Tarihçiden tarih hatası no 3

"1954 seçimlerinden önce DP Grubuna 'Siz isterseniz halifeliği bile geri getirebilirsiniz' diyen Menderes'in bu yaklaşımı bir yıl içinde 'Ben bu millete odunu aday göstersem, onu bile mebus seçtiririm'e dönüştü.(651)" (Sayfa 26)

---

(649) Yasanın adı: ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun. Bu kanun küçümsenerek ve önemsizleştirilerek 'Atatürk'ü Koruma Kanunu' olarak tanıtılmaktadır. Bu, çok büyük bir yanlıştır. Türk Milleti'nin temsilcisi TBMM, ATATÜRK'ü korumak amacı ile kanun çıkarmamıştır. ATATÜRK'ün korunmaya ihtiyacı yoktur. (2010'da var galiba?) Ama 1951 yılında, aynen 2010 yılında olduğu gibi ATATÜRK aleyhine işlenen suçlar vardı. Kanun bu suçları işleyenleri süratli bir şekilde yargılayıp cezalandırmak amacı ile çıkarılmıştı. Çok da etkili olmuştu. 2010 yılında AB bu kanunun kaldırılmasını öneriyor. Neden acaba?

(650) Bkz. Uzun Dipnotlar No 25

(651) **Grubun ne kadar güçlü olduğunun bir ölçüsü olarak söylenen sözün tarihi 29 Kasım 1955 Salı günüdür. Bu ifadede**, "Halifeliği

Tarihçiden tarih hatası no 4

"Yatırımlar doğru yere yapılmayınca hükümetin sırtını yasladığı yabancı sermaye de ekonomiyi güçlendiremiyordu. ABD ile geliştirilen sıkı ekonomik ilişkilerle tarım ülkesi olan Türkiye'de buğdaya kadar varan ithalat altın ve döviz stoklarını eritirken, Bayar'ın yardım alabilmek umuduyla 1953 yılının ocak ayında bu ülkeye yaptığı geziden eli boş dönüşünde(652) *özenti içinde 'Türkiye küçük Amerika olacaktır' sözü, Büyük Türkiye olmak isteyen duyarlı vatandaşları çok incitti.*(653)*"* (Sayfa 28-29)

Tarihçiden tarih hatası no 5

"Sonun Başlangıcı

"Kesin sonucu hiç açıklanmayan 1957 seçimlerinde..." diye başlayan bu bölümde 1957 seçim sonuçlarını irdeleyen tarihçi hanım şöyle devam etmiş: *"27 Ekim günü yapılan seçim de DP'nin hızla gelişen çöküşünün başlangıcı oldu."* (Sayfa 35)

"Gözünü kapatan perdeyi bir türlü aralamayan hükümet, tıpkı 1954 seçiminde İnönü'ye oy veren Malatya'yı bölüp Adıyaman ilçesini ayrı bir il yaptığı -sanki halkın sabrını sınamaya çalışırcasına- oylarını bir türlü alamadığı Kırşehir'i de 30 Haziran'da çıkarılan yasayla ilçe yapıp, yerine kurulan Nevşehir'e bağlayarak cezalandırdığı

---

geri getirelim" mesajı aramak ve aramakta ısrarlı olmak yanlıştır ve kasıtlıdır. Yazar yine bir tarih hatası yapmıştır.

İkinci söz ise soyut bir iddiadır. Teyit edilmemiştir. Ancak şu gerçek ile çelişmektedir. 1957 seçimlerinde Genel Merkez DP örgütünün istemediği adayları seçmiş ve sonuçta DP Adana'yı bile kaybetmişti. Dolayısı ile değil odunu, yıpranmış DP milletvekillerini dahi seçtirememişti Adnan Menderes! Bunu da 1957 seçimlerinde en pahalı bir şekilde öğrenmişti.

(652) Yazarın dipnotu: "Bayar, bu seyahatten Amerika'dan yardım sağlamış olarak döneceğinden çok emindi. Bu güveni yola çıkmadan Başbakan Menderes'e veda mesajına yansımıştı. Bayar'ın 18 Ocak 1954 tarihli bu mesajı...."

(653) Bkz. Uzun Dipnotlar No 26

üstelik hiçbir uyarıyı dikkate almadığı gözü kara havaya girmişti.(654)" (Sayfa 36)

"İktidar, bu uygulama yüzünden göğüslemek zorunda kaldığı eleştiriler karşısında üç yıldan fazla dayanamadı. 1957 Haziranı'nda çıkardığı yasayla Kırşehir'i tekrar il yaptı." (Sayfa 37)

"Aslında ordu ile hükümetin arasında soğukluk, ***iktidarın ilk ayında*** *emekli edilen* ***subaylar*** *ve Milli Savunma Bakanı'nın yukarıda söz edilen değişiklik atılımı ile zaten başlamıştı.*(655)" (Sayfa 37)

4 Ağustos 1958

"...1958 yılının 4 Ağustosu'nda moratoryum duyuruldu ve Türk parası % 69 değer kaybetti.(656)" (Sayfa 39)

Türkiye'nin Geleceğini Etkileyen Uçak Kazası

"Üzücü 6-7 Eylül olaylarından sonra Kıbrıs konusunda Türkiye taksim, Yunanistan Enosis (Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılması) için bastırırken, Zürih'te Yunanistan Başbakanı Karamanlis ile Menderes nihayet anlaşmaya varınca, Londra'da bunu ***pekiştirecek*** *bir toplantı düzenlenmişti.*(657)" (Sayfa 45)

---

(654) Burada okuyucunun kafası karışıyor. TARİHÇİ'nin söylediği '30 Haziran' hangi yıla ait? Dipnottan 1954 olduğu anlaşılıyor.

(655) Bu ifadelerdeki düşünce ve bilgi karışıklığını da açalım. Hükümet, 6 Haziran 1950 günü subayları değil, orgeneralleri emekliye ayırmıştı: Genelkurmay Başkanı, İkinci Başkan ve Kuvvet Komutanları. Subay ile orgeneral arasında ciddi bir fark var. Bahsettiği Milli Savunma Bakanı da 10 Kasım 1952 tarihinde Milli Savunma Bakanı olan Seyfi Kurtbek'tir. Dolayısı ile 'iktidarın ilk ayında' ifadesi de tutmuyor.

(656) Bkz. Uzun Dipnotlar No 27

(657) Bugün Kıbrıs'ta Türk ve KKTC bayraklarının dalgalanmasının, Türk askeri varlığı ile KKTC'nin egemenliğinin sürmesinin yegâne hukuki dayanağı olan Zürih Antlaşması'nın (11 Şubat 1959) ve Londra Antlaşması'nın (19 Şubat 1959) ya da Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın bu kadar hafif *(light)* bir şekilde anlatıldığına ilk - kez tanık oluyorum: 'Pekiştirecek bir toplantı'! Bir tarihçi, bence, her kelimesinden sorumlu tutulacağı cümleler kurmalıdır.

Tarihçiden tarih hatası no 6

"...TBMM'de Londra toplantısının görüşüldüğü 3 Mart oturumuyla kamuoyunun Kıbrıs Cumhuriyeti'nin doğmasına önayak olmanın dışında Başbakanı 'Kıbrıs Fatihi' yapacak bir gelişme kaydedilmediğini öğrenmesi ortalığı karıştırdı. Ağır eleştirileri göğüslemek zorunda kalan Menderes, soğukkanlılığını bütünüyle yitirince (658)" (Sayfa 46)

Ticanilerden yararlanan Demokrat Parti

"...dine propaganda aracı olarak sarılmaktan baştan beri kaçınmayan Demokrat Parti, bir süre Ticanilerle yaptığı gibi bu kez de Saidi Nursi'den yararlanmaya yöneldi.(659)" (Sayfa 47-48)

---

(658) Önce tarih hatasını düzeltelim. Zürih ve Londra Antlaşmaları TBMM'de 4 Mart 1959 günü görüşüldü ve CHP'li 138 Milletvekilinin kırmızı oylarına karşı 347 olumlu oy ile onaylandı. TBMM, Türkiye'nin imzaladığı uluslararası antlaşmaları onayladı, pekiştirici toplantıları değil! 4 Mart 1959 günü Menderes TBMM'de değildi. CHP'li milletvekillerinin eleştirilerine Fatin Rüştü Zorlu, karşılık verdi.

Zürih'te varılan mutabakatı 12 Şubat 1959 tarihli Hürriyet Gazetesi çok güzel özetlemiştir: Bu kitabın BELEGELER bölümünde 12 Şubat 1959 tarihli Hürriyet ve 5 Mart 1959 tarihli Cumhuriyet Gazetelerine bakanlar açıkça şu mesajı görebilirler: Zürih mutabakatının önemi Türk bayrak ve askerinin adaya dönüşü idi.

Kıbrıs Fatihi unvanını, Zürih ve Londra Antlaşmalarına 4 Mart 1959 günü kırmızı oy veren Bülent Ecevit kapmıştır, 1974 Barış Harekatı'ndan sonra. Çok gerekli bir askeri hareketin Ecevit'in başbakanlığına rastlaması da ayrı bir ilahi tecelli. Ecevit de 4 Mart 1959 günü antlaşmalara kırmızı oy kullanmıştı!

(659) Bir tarikat (dini bir grupçuk) olan Ticanilerin başı Kemal Pilavoğlu CHP'nin başkent Ankara'daki örgütünün kayıtlı üyesi idi. 1951 yılında ATATÜRK heykellerine saldırılar ile ilgili olarak tutuklandı, yargılandı ve mahkûm oldu. (Bkz. 28 ve 29 Haziran 1951 tarihli Cumhuriyet Gazeteleri)

Kemal Pilavoğlu'nun amcasının oğlu Rifat Pilavoğlu ise CHP'nin 1950 seçimlerinde milletvekili adayı idi.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu CHP-Ticaniler ilişkisini yorumlamıştır.

Tahkikat Komisyonun kurulması ve 28 Nisan öğrenci olayları

*"...Tahkikat Komisyonu ve 7468 sayılı **TBMM Tahkikat Encümenlerinin Vazife ve Selahiyetleri Hakkında Kanun** yürürlüğe girdi* (TBMM Zabıt Ceridesi, 27.4.1960) *...Özellikle Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ve hızla almaya başladığı kararlar üzerine CHP ve İnönü'nün şahsında ulusal egemenliğin hedef alındığına artık kuşkusu kalmayan halkın ve gençliğin olup bitenlere karşı tepkisi 28 Nisan'da sokaklara dökülüp Cumhuriyetin değerlerinden ödün vermiyeceğini haykırmak oldu.*(660)" (Sayfa 76)

27 Mayıs sabahı

"Bu çerçevede laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin düzenini sarsmaktan sorumlu tutulan Cumhurbaşkanı, Başbakan ve kabine üyelerinin yanı sıra, ihtilalcilerin hazırlamış olduğu 74 kişilik listede yer alan bazı DP milletvekilleri ile partililer gözaltına alındılar." (Sayfa 97)

"Bir şaşkınlık da... Cemal Madanoğlu, Sami Küçük ile birlikte karargâh yapılan Harp Okulu'na gelip de önceden belirlenmiş

İsmet İnönü 1960 yılı Ocak ayında Demokrat Parti'nin erken bir seçime gideceğini ve seçimlerde Nursi'den destek alacağını iddia etti. Menderes bu iddiaya şiddetle karşı çıktı. Bkz. Cumhuriyet Gazetesi, 9 Ocak 1960.

1960 yılında seçim yerine askeri darbeye gidildiğine göre bu iddia tamamen havada kaldı ve Nursi 23 Mart 1960 günü Urfa'da vefat etti.

(660) Kanun 27 Nisan 1960 günü akşam saatlerinde yürürlüğe giriyor, ertesi sabah saat dokuzda öğrenciler sokakta, 'Diktatörler-Katiller' diye bağırmaya başlıyorlar. Televizyon yok. Cep telefonu yok. İletişim 2010 koşulları ile kıyaslanamayacak kadar yavaş. Nasıl oluyor da öğrenciler derhal eyleme geçebiliyorlar? Ayrıca 'Diktatörler' diye bağırmaları tartışılabilir, 'Katiller' nereden çıkmış olabilir? Bu soruların cevabını Orhan Birgit 2009 yılında verdi. Bkz. Vatan Gazetesi, 8 Şubat 2009.

kimseler yerine gözaltına alınmış yüzlerce DP'liyle karşılaşınca yaşanmıştı.(661)" (Sayfa 103)

Çok büyük bir enflasyon

"DP'yi iktidara taşıyan Gönenç vaatleri doğrultusunda hükümetin başlattığı kalkınma hamleleri ve sanayileşme yönündeki büyük atılımlar plansız yürütüldüğünden beklenen verimi ve gönenci getiremeyince iktidar, başlatılan girişimlerin sürdürülmesi için yabancı sermayeye ve dış yardıma dayanarak borçlanmak zorunda kalmıştı. Bu ara Türkiye'de türünden alanına kadar gelişigüzel yapılan yatırımların da yol açtığı ***çok büyük bir enflasyonla karşılaşılınca...***(662)" (Sayfa 160)

Yeni Bir Sayfa: Kurucu Meclis

"Cemal Gürsel tarafından Kurucu Meclis'in kurulması için gerekli yasayı hazırlamakla görevlendirilen Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, başkanlığında topladığı bir komisyonla kısa (663) *fakat yoğun bir hazırlık döneminden sonra bu Meclis'in altyapısını* (664) *hazırladı. Böylece, 12 Haziran tarihli ve 1 sayılı Geçici Kanuna ek olarak 13 Aralık'ta onanan 44 maddelik yasayla, Anayasa ve Seçim Yasası hazırlamakla görevli bir Kurucu Meclis oluşturuldu..."*

"Kurucu Meclis yasası ile aynı günde Temsilciler Meclisi üyelerinin nasıl bir yöntemle seçileceğini belirleyen 158 sayılı yasa çıkarılmıştı. "Temsilciler Meclisi Seçimi Kanunu..."

---

(661) Bu iki paragraftaki çelişkiyi, *"74 kişilik listede yer alanlar gözaltına alındılar"* ile *"yüzlerce DP'liyle karşılaşınca"*, yazarın değişik kaynaklara başvurarak bilgi topladığını ve bunları hem karşılaştırmadan hem de inceleyip tartışmadan kullandığı düşüncesi ile açıklıyorum. Olayda doğru olan şudur: Önce herkes içeri alınmıştır. Bir gün sonra bazı milletvekilleri serbest bırakılmış, iki gün sonra yeniden tutuklanarak Harp Okulu'na götürülmüşlerdir.

(662) Bkz. Uzun Dipnotlar No 28

(663) 21 günde!

(664) 'Altyapısı' dediği Kurucu Meclis Kanunu! Feyzioğlu ve arkadaşları 21 günde bir kanun yazmışlardı...

"Temsilciler Meclisi 29 Eylül'de kapatılan Demokrat Parti'nin üyeleri ve destekçilerine(665) *kapalı tutulmuştu. Milli Birlik Komitesi'nin adeta dikensiz gül bahçesi yaratmak emeliyle Demokrat Partililerin Meclis'e girmemesi için aldığı önleme karşın,* ***bu partinin dolaylı temsilcileri, 'bağımsızlar kategorisinden' Meclis'e girmişlerdi.***(666)*"* (Sayfa 165)

Kurucu Meclis'in Sonu

"Referandumun olumlu sonuçlanmasıyla gelinen aşamada Anayasa Komisyonu'nun ve Kurucu Meclis'in en önemli işlevi tamamlanmış gibi gözüküyordu. ***4 Eylül'de Kurucu Meclis lağvedildi.***(667)*"* (Sayfa 206)

Referandum: Halkın Anayasa'yı Oylaması

"Anayasa 9 Temmuz günü halkoyuna sunuldu. Yüksek seçim Kurulu'nun 19 Temmuz 1961 günü Kurucu Meclis Başkanlığına gönderdiği ve ertesi gün 10859 sayılı Resmi Gazete'de yer alan sonuçlara göre... Kullanılan oyların yüzde 61.5 olan 6 348 191 evet oyuyla Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni Anayasası, 'Kanun No 334, Kabul Tarihi 9/7/1961' olarak hemen yürürlüğe girdi."

"Bugün geriye bakıldığında görülen bir gerçek, Türkiye'yi çağdaş hukuk devleti yapacak maddeler ve kurumlarla donanmış bu Anayasa'nın ***beklenen toplumsal desteği bulamadığıdır.***"(668) (Sayfa 204)

* * *

12. Son Alkışlayan: Cüneyt Akalın, ***27 Mayıs Bir Devrimdir.*** 2010

"27 Mayıs bir devrimdir. Bir incelemeye 'Kesin Hüküm' ile başlamaya dudak bükenler olacaktır. Olsun varsın...(669) *27 Mayıs*

(665) Milletin yarısına "kapalı" bir Kurucu Meclis!

(666) Kurucu Meclis gerçeği için bkz. Mehmet Arif Demirer, ***Cumhuriyet Türkiyesi'nde ANAYASA OYUNLARI, 27 Mayıs 1960 İhtilali,*** 2010 Toplumsal Dönüşüm Yayınları

(667) Bkz. Uzun Dipnotlar No 29

(668) Bkz. Uzun Dipnotlar No 30

(669) Ben önyargılıyım, siz ne düşünürseniz düşünün, diyor.

Hareketi, 1908 Devrimi'nin ve 1923 Türk Devrimi'nin 27 Mayıs 1960'taki halkasıdır.(670)" (Sayfa 13, 16)

Devrim Tohumu Toprağa Düşüyor...

27 Mayıs Hareketi'nin önderlerinden Dündar Seyhan'a göre, hareketin başlangıcı... 1954 seçimlerine kadar geri gider. Kimilerine göre ise hareket DP'nin yıkılma dönemi olan 1958-1960 arasında gelişir. Menderes iktidarı geriye saymaya başlamışken, 1958 yılında meydana gelen iki büyük olay, Menderes iktidarını derinden sarsar. Bu olaylar, '4 Ağustos İstikrar Tedbirleri', yani ***ekonomik iflasın ilan edilmesi*** *ile 'Irak Devrimi', diğer bir deyişle, Bağdat Paktı'nın çökmesinin diş politikada yarattığı sonuçlardır.*(671)" (Sayfa 17)

"Kanımca, 27 Mayıs Hareketi'nin başlangıcı 1958 yılıdır... Ekonominin baş aşağı gidişi de bu yıla rastlar. Gerçekten de '4 Ağustos 1958 Devalüasyonu' ile dolar 2.80'den bir gecede 9.00TL'ye çıkar. Hükümet enflasyonu dizginlemek için kamu kuruluşlarının ürünlerine zam yapar. Bu, hayat pahalılığının bir anda yüzde 300-500 artması demektir. Hayat pahalılığının yarattığı sıkıntılar halkın içindeki tepkileri artırır.(672)" (Sayfa 17-18)

"Gerilimin artmasına bir başka neden... Türkiye Köylü Partisi'nin 16 Ekim 1958'de Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne... Hürriyet Partisi'nin 24 Kasım 1958'de Halk Partisi'ne katılmaları muhalefeti güçlendirmiş, 'Güç Birliği'(673) *çabalarını somutlaştırmıştı... 'Güç*

(670) Burada, 'Devrim', 'Hareket' oldu.

(671) Yazar bir bilimadamı, doçent-doktor. Hiç olmazsa Irak İhtilali'ni, 14 Temmuz 1958 tarihinde olduğu için, 4 Ağustos Para Operasyonundan önceye alabilirdi. Irak İhtilali ile Bağdat Paktı ÇÖKMEDİ. Adı değişti: CENTO ve merkezi Bağdat'tan Ankara'ya taşındı. Kanlı Irak İhtilali için ***devrim*** sözcüğünü kullanmak, 27 Mayıs için aynı sözcüğü kullanmak ile eşanlamlı: ANLAMSIZ.

(672) 1958 enflasyıonu: % 15.5; 1959 enflasonu % 19.8; 1960 enflasyonu: % 5.4

(673) Güç Birliği'ni onaylıyor. Vatan Cephesi ise kötü. Menderes, Vatan Cephesi'ni ilk defa 12 Ekim 1958 günü telaffuz etmişti.

Birliği'ne DP'nin verdiği 'Vatan Cephesi' yanıtı...(674) *Ekonominin baş aşağı gitmesi, kuyruklar ve karaborsa krizi derinleştirir.*(675)" (Sayfa 18-19)

"*1957 Aralık ayında Albay Samet Kuşçu'nun ihbarı üzerine yaşanan 9 Subay Olayının FARUK Güventürk ve Osman Köksal'ı teğet geçmesi...*(676)" (Sayfa 21)

"*27 Mayıs nerede başlar nerede biter? Hangi tarihi esas alacağız.. 1954'ü mü, DP'nin siyasal olarak gerilediği 1957 seçimlerini mi... Bitiş tarihi... 27 Mayıs süreci İnönü başkanlığındaki koalisyonların başlaması ile noktalandı.*(677)" (Sayfa 22-23)

"*SONUN BAŞLANGICI- 28-29 Nisan Olayları, yıllar içinde ağzına kadar dolan bardağı taşıran son damlalardır... 1960'ın başlarında hükümetin o yıl içinde seçimlere gideceği söylentileri yayılır...*(678)" (Sayfa 24)

"*... Cemal Gürsel'in ...mektubunun anahatları...: 'Aziz Vekilim, Kayseri hadiseleriyle başlayıp...*(679)" (Sayfa 43)

"*27 Mayıs Devrimi, zafere ulaştığı 27 Mayıs sabahı, bir ihtilal mecrasına girer.*(680)" (Sayfa 65)

---

(674) Vatan Cephesi, yazarın açıkladığı gibi, Güç Birliği'ne tepkidir.

(675) Bkz. Ekonomi Eki.

(676) Kuşçu binbaşı idi, Güventürk aylarca tutuklu olarak yargılandı. Bilimadamı yazar ayrıntılara önem vermiyor.

(677) Başlangıç tarihini belirlemiyor. İlk Koalisyon Hükümeti 20 Kasım 1961 tarihinde kuruldu. Aydemir'in artçı darbe girişimleri kesinlikle 27 Mayıs sürecinin önemli kilometre taşlarıdır.

(678) 1960 yılının Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayfalarına bakıldığında 25 Mart'a kadar gündemde tek konu var. Seçim. Tarihi tartışılıyor. Derken... 25 Mart 1960 tarihli ULUS Gazetesi ve Yeşilhisar'da yakılan Yeşilışık...

(679) K.K.K. Gürsel, olayların 2 Nisan günü Himmetdede'de başladığını sanıyor. Olaylar 16 Şubat ve 24 Mart günleri Yeşilhisar'da başladı. Bkz. Yeşilhisar Özel Eki.

(680) Yazar, 'Devrim -Hareket- İhtilal' sözcükleri arasında bocalıyor.

"Bakanlar Kurulu'nu ilk günlerde uğraştıran sorunlardan... İkinci tereddütlü konu, Ereğli'de ikinci bir demir-çelik tesisinin kurulmasıdır. Bu hususta yabancı sermayeye kimi istisnalar tanıyan yasa DP iktidarının son zamanlarında kabul edilmiştir.(681)" (Sayfa 77)

"Yassıada yargılamalarının başladığı 14 Ekim 1960 tarihinden bittiği 15 Eylül 1961 tarihine kadar yargılamalarla ilgili istatistikler aşağıdadır:" (Sayfa 93)

Oturum:	*202*
Sanık:	*592*
İstenen ölüm cezası:	*228*
İttifakla verilen ölüm	*4*
Çoğunlukla verilen ölüm cezası:	*11*(682)
İnfaz edilen ölüm cezası:	*3*
Beraat eden sanık:	*135*

"Silahlı Kuvvetler Birliği ***cuntasının*** *önderlerinden... Talat Aydemir, 'Ellerinden ancak üç kişinin kellesini alabildik' diye homurdanır...*(683)" (Sayfa 97)

"Bir süre iktidarda kalalım, görüşünü savunan subaylar, 13 Kasım 1960'ta tasfiye edilirler. 14'ler olarak adlandırılan bu gruba bağlı subaylar, yurtdışında görevlere yollanır. MBK, bunun üzerine 13 Aralık 1960'ta Kurucu Meclis Teşkili Hakkındaki 157 sayılı Yasayı kabul eder.(684)

---

(681) Son derece çirkin bir Kirli Bilgi. ERDEMİR şirketi, 1954 yılında kabul edilen 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası kapsamında 11 Mayıs 1960 günü Ankara 1. Noterliği'nde kurulmuştur. İstisna söz konusu değildir.

(682) 6 milyon Yahudiyi katleden Nazi'leri yargılayan AMERİKALI (DÜŞMAN) YARGIÇLAR 6 idam cezası vermişlerdi.

(683) Bütün sorun bu idi. Kelle ve sallandırmak.

(684) Bu iki cümle 27 Mayıs Darbesinin kırılma noktasını geçiştiriveriyor. Bilimadamı yazarın atladıklarını altalta yazalım:

- 18 Ekim: İnönü ile Acuner-Kuytak Gürsel'in cumhurbaşkanlığı ile MBK üyelerinin ömür boyu senatörlüklerinin pazarlığını yapıyor ve anlaşıyorlar.

"Temsilciler Meclis'nde CHP'ye ayrılan parti kontenjanı 44 (685) *olmasına karşın, il temsilciliklerinde partisizlik koşulu aranmadığı için, birçok CHP'li il temsilcisi olarak Kurucu Meclis'e girmiştir. Sonuç itibarı ile CHP Kurucu Meclis'te 222 kişiyle temsil edilirken, 25 üye CKMP'den di. 25 temsilci ise bağımsızdı. CHP ağırlıklı Temsilciler Meclisi, hukuksal ve siyasal gelişmelerin sorumluluğunu üstlendi.*(686)*"* (Sayfa 98-99)

"Seçimler- Sonuç, CHP açısından hayal kırıklığı olur. Sonuçların 'Menderes için zafer' olduğunu öne sürenler ***bile*** *çıkar.*(687)*"* (Sayfa 105)

21 Ekim Protokolü- Durum çok açıktır. Silahlı Kuvvetler yeni bir ***müdahale***(688) *kararı almıştır... İnönü, Ordu üstdüzey komutanları ile temasa geçer. MBK de çalışmalarını hızlandırır, siyasal formüller geliştirmeye koyulur. MBK'ya göre siyasal uzlaşmanın temeli... 27 Mayıs'ı tanımaktan geçmektedir. Bunun ilk adım ise Cumhurbaşkanlığı'na mutlaka Gürsel'in getirilmesidir...*(689)*"*

"Aslında başta Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay olmak üzere kuvvet komutanları müdahale yanlısı değildirler.... Kendi kişisel ağırlıklarını bir şart altında koymayı düşünmektedirler... Parti

---

- 31 Ekim: Gürsel, kimseye danışmadan CHP eski Milletvekili Turhan Feyzioğlu'nu Kurucu Meclis Kanunu'nu 20 gün içinde yazmakla görevlendiriyor. Feyzioğlu bu görevi yerine getiriyor.
- 13 Kasım: 14'ler sürgüne gönderiliyor.
- Kurucu Meclis'in bileşimini bilimadamı yazar yukarıda doğru saptamış.

(685) 49. Nedense ayrıntılar hep yanlış

(686) Kimsenin aklına, "Bu ülkenin yarısı DP'liydi. Onların da Temsilciler Meclisi'nde temsil edilmeleri gerekirdi" demek gelmedi, mi? Yoksa geldi, teleffuz mu edilemedi? Temsilciler Meclisi, ülkenin yarısını temsil etmiş ve 4 Eylül 1961 günü, idam kararlarını MBK tek başına onaylayabilsin diye tıpış tıpış zoraki tatile çıkmıştı.

(687) Neden 'bile' ?

(688) Yeni bir sözcük: Müdahale. Devrim ile başladık, Hareket, İhtilal, derken Müdahale'ye kadar geldik. Darbe'ye az kaldı...

(689) 18 Ekim 1960 gecesi kararlaştırıldığı gibi.

önderleri... kabul ederler... Gürsel parti önderlerine şu şartları iletir:

- *Gürsel Cumhurbaşkanı olacak,*
- *Eminsular Ordu'ya geri alınmayacak,*
- *Yassıada suçluları bağışlanmayacaklar*(690)
- *5 sayılı yasa ile yerlerinden alınan ağa ve şeyhlerin*(691) *yerlerine iadesi için yasa yapılmayacak*

"24 Ekim günü parti önderlerinin AP adına Gümüşpala, YTP adına Alican, Millet Partisi(692) *adına Bölükbaşı ve CHP adına İnönü komutanların önünde imzaladıkları protokol bu müzakereden sonra şekillenir... İlk iki madde geçer. 'Yassıada Kararları' konusunda İnönü 'şimdilik' ekini koydurur ve böylece anlaşma sağlanır."* (Sayfa 106-108)

SONSÖZ: 27 Mayıs'ı Yerine Oturtmak

50. Yıldönümünde 27 Mayıs'a yönelik saldırılar iyice şiddetlendi...

"... 27 Mayıs, Cumhuriyet'le birlikte ayağa kalkan, özgüvenini kazanan, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nın ardından adım adım içine itildiği 'Küçük Amerika' projesine karşı halkın içinden kopup gelen bir isyan hareketidir.(693) *O kargaşa içinde rotasını yitiren bir milletin heyecanlı evlatlarının, ülkenin kaderini yeniden Cumhuriyet devrimi yörüngesine oturtma çabasıdır."*

"27 Mayıs, gerçekleştirenlerin hedeflediği başarıya ulaşamamış olsa da, Kemalist Devrim yolunda yeni bir halka oluşturmuş, Cumhuriyet'in temellerinin kemirilmesini, baltalanmasını engellemiş, durdurmuştur. (694)" (Sayfa 109-111)

---

(690) Cezaevinde çürüyecekler

(691) Kürtler

(692) CKMP adına Bölükbaşı. Millet Partisi daha kurulmadı!

(693) Hareket sözcüğüne yeni bir sıfat eklendi: 'İsyan '

(694) Bilimadamı yazar kitabın sonuna bir ekleme yapmıştır: '27 Mayıs Devrimi'nin Zamandizini' Kronoloji çalışmalarına saygı duyarım. Ne yazık ki bu örnekte de, başka kronolojilerden aktarmalar yapıldığı için, 27 Mayıs ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan olaylara yer verilmiş. Birkaç örnek:

* * *

Cüneyt Akalın'ın bir 27 Mayıs kitabı daha var: ***Askerler ve Dış Güçler-Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı"***

Kitabın Belgeler bölümünde Türkçeye çevrilmiş bazı belgeler var. Bunların, asıllarının fotokopisi olmadan inandırıcılığı hakkında kuşku duyuluyor. Özellikle ana metin içinde aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi çok sayıda maddi hata bulunduğu için:

"Öte yanda ülkede 1950'de 1640 km. uzunluğunda karayolu varken, bu değer Birleşik Devletler'in teknik ve askeri yardımı sayesinde 1960'da 7 050 km'ye ulaşır...(695)*"*

"Türkiye, 1950'lerin ortalarında sermaye malları ve yedek parça ithal edemez hale gelir. Bu koşullar altında hükümet liberal ekonomi politikalarını terk eder. Neden böyle oldu? Yani DP iktidarının ilk üç yılında hızla büyüyen Türkiye ekonomisi, 1955'lerde neden krize girdi? Feroz Ahmad'a(696) *göre demokratların ekonomiye yaklaşımı gelişigüzeldi...*(697)*"* (Sayfa 67)

- 13 Mayıs 1960: Kütahya'da 1000 hatlık otomatik telefon santrali hizmete açıldı.
- 8 Temmuz 1960: Belçika, Kongo'ya müdahale etti.
- 20 Aralık 1960: Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi kuruldu.
- 10 Aralık 1963: Budist rahipler Vietnam'da din özgürlüğü ve hak eşitliği için gösteriler yaptılar

(695) 1950 yılında Türkiye'de 1 080 km asfalt, 17 465 km kışın da geçit veren karayolu vardı.

1960 yılına kadar 4 576 km yeni asfalt yol ve 28 624 km yeni kışın da geçit veren karayolu yapılmıştı.

Yazarın rakmanları bir başka ülkeden olmalı. Yazar, karayolu ile bilgilerin kaynağını Moris Singer ve F.

Ahmad olarak vermiş. Karayolları Genel Müdürlüğü'nün çok ayrıntılı bilgiler içeren yayınları var.

(696) Bir önce maddi hatanın kaynağı.

(697) Bkz. Ekonomi Eki.

"Adalet Divanı[698]*, Menderes-Zorlu'yu olaylarda 'kusurlu' bularak mahkum eder. 'Hükümet, Fatin Rüştü Zorlu'nun tavsiyesiyle, Kıbrıs konusunda hava yaratmak için bir gösteri düzenlemek istemiş, fakat kantarın topuzu kaçmıştır. Ortaya çıkan sonuç, hem Türkiye'yi Batı karşısında çok zor durumda bırakmış hem de yüzyıllardan beri bu ülkede yaşayan gayri müslim insanlarımızın rahatını, huzurunu kaçırarak, Rumların İstanbul'dan kaçışını başlatmıştır.*[699]*"* (Sayfa 72)

"Buna karşılık Batılı devletler toplam olarak 359 milyon dolar kredi açmayı kabul ederler... Ancak Türkiye bu yeni borcun büyük kısmının, eski borçlara ve faizlere karşılık olarak kesilmesini kabul eder... Bundan başka 400 milyon dolarlık eski borç ertelenir.[700] (Sayfa 78)

"DP iktidarı, mart ayı içinde Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde başlayan ve daha sonra İnönü'nün Kayseri'ye girmesinin engellenmek istenmesi üzerine büyüyen olayları soğukkanlı bir biçimde değerlendirememiş, 'CHP'nin İhtilal Komplosu'nun bir parçası olarak nitelendirmiştir.[701]*"* (Sayfa 38)

"Menderes'in Moskova'ya gidişini ekonomik nedenlere bağlayan Mete Tuncay, bunu ABD'nin 27 Mayıs Hareketi'ne karşı aldığı tavır ile ilintilendirir.[702]*"* (Sayfa 111-112)

---

(698) Yassıada Yüksek Adalet Divanı

(699) İstanbul'dan göç, 16 Mart 1964'de yayımlanan bir Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile başlamıştı. Bkz. Kıbrıs Eki.

(700) Aynı paragraf içinde kendi kendini tekzip ediyor. 359 milyon dolar kesintisiz olarak Merkez Bankası'na gelir. Birikmiş ithalat borçları ise uzun pazarlıklardan sonra 12 Mayıs 1959 yine imzalanan antlaşmalarla 1961 sonrasına ertelenir. Yazar 4 Ağustos 1958 Para Operasyonunu hiç araştırmadığı gibi 359 milyon dolardan kesintiler yapıldığı iddiasını da üretmiştir. Bkz. Ekonomi Eki.

(701) DP İktidarı çokdoğru bir teşhis yapmıştır. Bkz. Yeşilhisar Eki.

(702) Mete Tuncay'a gelenen kadar iki değerli Büyükelçi bu seyahati Zorlu'nun ağzından yetmili yıllarda yazmışlardır: Mahmut Dikerdem ve Zeki Kuneralp. Ancak bu konuda bu iki birincil kayna , yazarın Seçilmiş Kaynakçası'nda yer alınamamıştır.

* * *

13. En hararetli Alkışlayan: Nejat Gülen, ***Anılarımda 27 Mayıs ve Yassıada,*** 2005

Diğer yazarlardan farklı olarak Yassıada Bilirkişisi Gülen'i kısaca tanıtmak gerekiyor. Yassıada Bilirkişisi Gülen bu kitabının yayımlandığı 2006 yılında yaklaşık olarak 75+ yaşında olmalı. Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı olarak görev yapmış. İlk turnesinde 1951 yılında Muğla ili ve üç ilçesine gitmiş: Bodrum, Fethiye ve Marmaris. 1951 yılında Bodrum'u sevmiş. 2000 yılında ailesi ile bir daha gitmiş Bodrum'a. 2000 yılının Bodrum'u hakkında yazdıklarını alıntılıyorum:

"Dükkanlar, dükkanlar, pis, garip insanlar, sahilde tekneler, tekneler."

"Ne biçim yer burası yahu? Boğulacağım... Sağa bakıyorum, sola bakıyorum, kale olmasa burası başka yer diyeceğim, bir kalabalık, bir iç içelik... Sahile bakıyorum, sahili tanımıyorum. Kale'nin sağ yanı kumsaldı, güzel bir deniz kıyısıydı. Sol yana bakıyorum... Kale'ye bakıyorum. Hiçbir yeri tanımıyorum. Yahu ben buralarda o kadar yaşadım, gezindim. Kale hariç tanıyacağım hiçbir yer yok mu?

Kimi çıplak, kimi kıçı açık, kimi şortlu, başında külah, dondurma yalayan, midye kabuğu kemiren, kola içen pis bir kalabalık, itiş-kakış. Kalabalıklar arasından geçtim, konuşulabilecek birini arıyorum, dükkanlara bakıyorum, Doğu Anadolu'lu hanzo(703) *satıcılar, karanlık yüzlü karabıyıklı bir takım herifler..."* (Sayfa 63)

Yassıada Bilirkişisi Gülen'in kitabının üçüncü bölümünün başlığı:

Menderes'in Moskova seyahati'nin ekonomikl bir neden yoktu. Amaç, ABD'nin Sovyetler Birliği ile başlattığı görüşmelerinin benzerini bu ülke ile en uzun hududu bulunan NATO üyesi Türkiye'nin de iyi komşuluk ilkesi kapsamında başlatma planı idi. Zorlu, ekonominin gündem de bile olmadığını söylemişti. Kuneralp de bunu *Sadece Diplomat* başlıklı kitabında yazmıştı.

(703) Türk Dil Kurumu böyle bir sözcüğü tanımıyor!

27 Mayıs 1960 Devrimi ve Yassıada Mahkemeleri

"27 Mayıs'a doğru Anadolu'da bazı iller DP'yi tutuyordu. Zira onların oylarını alabilmek için Demokrat Parti tarım ürünlerine yüksek fiyatlar vermişti. Buna karşın (704) *şehirliler, özellikle memurlar, küçük esnaf, subaylar, enflasyondan ve adaletsiz gelir dağılımından şikayetçi olduğu için Demokrat Parti'ye karşı idiler.*(705)*"*

"Hayat pahalılığı dayanılmaz bir hal aşmıştı. Hiçbir mal bulunamıyordu. Her şey karaborsaydı. Memurlar, subaylar büyük sıkıntı içindeydiler.(706)*"*

28 Nisan Olayları

"Mart-Nisan 960'da halkın memnuniyetsizliği en yüksek düzeye çıktı. Öğrenciler, üniversite profesörleri, iktidara karşı olduklarını, hürriyet istediklerini belirtmeye başladılar. Mitingler yapılıyordu. Polisler, profesörleri, öğrencileri dövüyorlardı."

"İşte o 28 Nisan günü, ilk kez Beyazıt Meydanı'nda büyük öğrenci toplulukları ile polis çarpıştı, ilk silahlı çatışma o gün oldu..."

İngilizce bir deyim vardır: Over simplification. Yassıada Bilirkişisi Gülen de 28 Nisan'ı aşırı ölçüde basitleştirivermiş. Oysa 28 Nisan'ın önemi büyüktür. 28 Nisan 1960 günü yaklaşık bir yıldır darbe hazırlıkları yapanlar düğmeye basmışlar ve Türkiye'yi ihtilal ortamına süratle sürükleyivermişlerdi. DP de bu oyuna gelmiş ve yangına körükle gitmişti-örfi idare ile.

---

(704) Karşın "rağmen" demek. "Karşı" olmalı ?

(705) Bunu okuyan bir araştırmacı şaşırıp kalır. DP kendisine oy veren illerin tarım ürünlerine yüksek fiyat, vermeyenlerin ürünlerine düşük fiyat mı veriyordu.? Unutanlar için hatırlatayım. DP'nin 1954 seçim afişi: "Buğdayına 30 kuruş vermeyene oyunu verme"Ülke geneli için tek bir afiş. İl ayrımı yok!

(706) Köylü 50'li yılların ortalarından itibaren, köy yolları yapıldıkça, şehirlere gelebiliyor ve şehirlinin tükettiği malları alıyordu. Üretimin çok artmış olmasına rağmen karaborsanın nedeni bu idi. Köylü de tüketmeye başlamıştı. Köylüyü vatandaş saymayanların anlamayacağı bir durum.

Yassıada Bilirkişisi Gülen 28 Nisan'da Beyazıt Meydanı'nda imiş:

"... ne garip bir tesadüf ki, o gün ben de oradaydım..."

"Kızlı erkekli binlerce genç bir ağızdan bağırıyorlar."

"Katil Menderes, İbne Menderes. Hele gencecik kızlar kızların durumu o kadar şaşırtıcı ki..."

Kızlar incecik sesleriyle haykırıyorlar:

"İbne Menderes! İbne Menderes"

"27 Mayıs İhtilali-Ah...Asker bir idareye el koysa. Kurtulacağız ama tüm yüksek komutanlar Menderes'in adamı. Koca generaller, Menderes helaya gidince kendisine havlu tutuyorlarmış,(707) *kimi elini öpüyormuş... Olacak şey mi?"*

*"Büyük Sevinç-**Hayatımızın en mutlu günleri, ihtilalin ilk günleridir.***(708) *Kara günler bitmiş, **hainler** hapsedilmiş ve büyük, çok büyük bir umut kapısı açılmıştı. **Pis politikacıların artık olmayacağı,***(709) *haksızlıkların ortadan kalkacağı, suçluların cezalanacağı, aydınlık, adaletli günlerin başlayacağı bir devir, yeni bir devir açılıyordu."*

"Artık ihtilal hesap sormaya başladı. Önce tevkifler tamamlandı. Çok kişi tevkif edildi. Tabii haklı haksız ayırım yapılmıyordu."(710)

"Artık yıllardır devleti, milleti soyanlardan hesap sorulacaktı. Anayasa çiğnenmişti, kanunlar çiğnenmişti, cinayetler işlenmişti, hırsızlıklar, yolsuzluklar yapılmıştı. Hepsinin hesabı sorulacaktı.

Bu amaçla soruşturma komisyonları kuruldu. Hakimler, savcılar, devletin güvenilir yüksek memurları, tüm maliye müfettişleri, tüm hesap uzmanları görevlendirildi."

---

(707) İbne-Katil Menderes helaya gittiğinde orgenerallere havlusunu tutturuyor. Bunu *yazan* kim? Hesap Uzmanı bir Bilirkişi. Ailecek hayatlarının en mutlu günleri de 27 Mayıs'tan sonraki günler imiş.

(708) Vurgulama benim.

(709) DP'li hain ve pis politikacılar hapiste, pis olmayan Halk Partililer ise 1961 Anayasası'nı yazmak üzere Kurucu Meclis'e hazırlanıyorlar!

(710) Onaylıyor Gülen, haklı-haksız ayırım yapılmamasını.

"Sonra Yassıada Mahkemeleri kuruldu. Yassıada Savcılığı emrinde görev verdiler. Zaten Ada'da oturuyordum. Yassıada'ya gitmek kolay oluyordu."

"Yolsuzluk İncelemeleri ve Yüksek Soruşturma Kurulu-Sonunda özel bir kanun ile Yüksek Soruşturma Kurulu teşkil edildi... Bu kurul 30 üyeden oluşuyordu. Çalışma merkezi Ankara idi. Üyeleri Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay'dan seçilmişlerdi. Başkanı da Yargıtay Ceza Dairesi Başkanı idi."

"... ihbarlar, iddialar, merkezi birimlerde toplanıp, mahiyetlerine göre sınıflanarak ilgili komisyonlara verildi. Çok mesnetsiz olanlar bu komisyonlarda derhal elendi. Doğruluk ihtimali olanlar ile ciddi delillere dayandığına inanılanlar ise incelensin diye biz inceleme elemanlarına havale edildi.

Nedense bu inceleme elemanlarına 'Soruşturma Bilirkişisi' diye garip bir unvan verildi." (711)

"Yüksek Adalet Divanı (Yassıada Mahkemesi)-İhtilalin ilk günlerinde Ankara'da Harbiye'de mevkuf olanlar nerede ise Büyük Millet Meclisi'nin tamamı idi. Sadece muhalefet milletvekilleri tutuklanmamışlardı. (712) *Tüm iktidar milletvekilleri, yani DP milletvekilleri, bakanlar, Harbiye'de tutuklu idiler."*

Yassıada Bilirkişisi Gülen bu tespitten sonra yargı adına kararını açıklıyor:

"Bunlar büyük suçlar işlemişlerdi. Cinayetten, hırsızlığa, dikta rejimi kurmaktan, vatana ihanete kadar pek çok suç işledikleri ileri sürülüyordu."

"Bu suçlarının cezasını çekmeleri lazımdı. Kimilerine göre elebaşları belliydi. Bunları toplayıp bir 'İhtilal Mahkemesi'nde süratle

(711) Gülen'in 'bilirkişiliği'nin kaynağı!

(712) Darbecilerin ilk söylemleri "Kardeş kavgasını ayırdık" şeklinde idi. Ayırma da şöyle gerçekleşti. Kardeşlerden biri (DP milletvekillerinin tümü) tutuklanarak yargılandı, büyük bir çoğunluğu mahkum oldu. Nürnberg duruşmalarından dahi daha çok idam kararı çıktı. Diğer kardeş ise Kurucu Meclis'e üye yapıldı. 1961 Anayasası'nı yazdı.

yargılamalı ve hemen idam etmeliydi. Kalanlar da gerekli cezalara çarptırılır ve yeniden bir düzen kurulurdu." (713)

"Karşımızda sanık olarak Yassıada'ya götürülüp, bırakılmış bir polis müdürü vardı. Başından geçenleri (Yassıada'da) *anlatıyordu."*

"Arkadaşlardan biri 'Size orada kötü muamele yaptılar mı?' diye sordu. Hayır, dedi. Ada'da hiç kötü muamele yapılmadı. Ama Ada'ya gitmek üzere hücumbotlara bindirilirken hemen herkes dayak yedi. Ben de dayak yedim. Yenilen dayak sadece bu oldu, dedi..."

"Yassıada'ya gitmek üzere hücumbotlara bindirilirken dayak olayı şöyle olmuş:

Karacılar sanıkları getirmişler. Bakırköy mü, Yeşilköy mü, oralarda bir iskeleye yanaşmış olan Bahriye'nin hücumbotundaki denizcilere teslim ediyorlarmış. Teslim edenin elinde bir liste, alanın elinde bir liste. Teker teker zimmetle sanıkları verip alıyorlarmış.

Bu arada teslim alan denizci soruyormuş: Kim bu? diye.

Teslim eden de, teslim ettiği kişinin o sırada gazetelerde (714)*çıkan kötü lakaplarını söylüyormuş. Mesela, "Kim bu?" denildiğinde, "Hazineyi soyan", "Hazine faresi" filanca, diyormuş. Haydi pata küte bir iki sille tokat teslim alınan kişi, paldır küldür askeri vasıtanın içine atılıyormuş."*

"Yassıada Mahkemelerinde Duruşmalar-Mahkeme Reisi Salim Başol uzun yıllar İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde reislik yapmış ve Yargıtay 1. Ceza Dairesi reisliğinden gelmiş saygın ve ciddi bir hakimdi.

Diğer üyeler de sivil ve askeri Yargıtay'dan hatta Sayıştay'dan seçilmiş yaşlı başlı tecrübeli kişilerdi. Mahkeme Başsavcısı Altay Egesel de bir eski savcı ve hakim idi..."

---

(713) Vurgulama benim. Gülen, 1 Haziran 1960 tarihli FORUM dergisinde Muammer Aksoy imzalı bir yazıda belirtilen görüşleri yansıtıyor. Aynen böyle yazmıştı Muammer Aksoy. 1 Haziran 1960 günü yayımlanmış dergide. Makale 27 veya 28 Mayıs günü yazılmış olmalı.

(714) Türk basını 27 Mayıs sonrası gazetecilik mesleğinin en şerefsiz örneklerini veriyordu.

"Hakimler pek ciddi kişilerdi.(715) *Buna karşın Başsavcı Egesel öyle değildi. Hakimlere oranla daha hafif, biraz patavatsız ve derbeder bir kişi idi."*

Yassıada Bilirkişisi Gülen'in bu tespitlerinden sonra Ali İpar davası hakkında yazdıklarını yukarıda açıkladığım nedenle atlayarak, Yassıada bölümünün sonuna geliyorum. Bu bölümlerde Yassıada Bilirkişisi Gülen'de çok açık bir Fatin Rüştü Zorlu karşıtlığı var:

"Fatin Rüştü Zorlu pek çok davada sanıktı. Ön sırada otururdu. Kibirli, ukala tavırlı idi. Adnan Menderes'in aksine, sorulan sorulara, kırılıp dökülmeden, yaltaklanıp sırıtmadan, sert, aksi ve kesin cevaplar veriyordu."

"Tanıkların dinlendiği duruşma oldukça uzun sürdü. Ben de parmaklıkların içinde, salonun orta yerinde oturuyorum. Mahkeme başkanı duruşmaya ara verdi. Öğle tatili. Sanıklar salondan çıkartıldı, izleyiciler boşaltıldı, avukatların çıktığı bölüme çıktım ben de. Burası dar, küçük bir yer. Kalabalık ve de denizin kenarında... Buz gibi rüzgar esiyor. Kasım ayındayız, hava soğuk, avukatlar, görevli astsubayla, askerler, bir arada. Ben paltomu bulamıyorum. Yahu paltom nerde, diyorum:

- Paltom nerede?

- Fatin yürütmüştür, dedi bir ses, kim bilemem.

Benden yanıt:

- Bırakın yahu. Paltomu Fatin Rüştü mü yürüttü? O yürütmüştür.(716) *Ama palto nerede, siz ona bakın, ter içindeyim, hasta olacağım."*

"Gülüşmeler... Zaten bu espri(717) *Ada'da yaygın. Bence sebebi de şu:*

Eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu esasen antipatik bir adamdı. Herkesi küçük gören, tepeden bakan bir tavır içindeydi. Türkçeyi

(715) Ciddi kişiler 15 idam kararını imzalamışlardı. Nürnberg'de 12 idam kararı vardı.

(716) Zorlu idam talebiyle yargılanıyor, bilirkişi işin gırgırında.

(717) Pardon. "Gır gır" değil, "espri" imiş! Espri anlayışı da böyle Sn. Gülen'in

de sanki bir yabancı imiş gibi, aksanlı konuşuyordu, ggı gı lı[718] *bir şivesi vardı."*

"Hep yurt dışında gezerdi, Dış İşleri'nde çalışan bir memurun karısı ile metres hayatı yaşıyordu. Bunu herkes biliyordu."

"Yabancılarla yapılan her ticari işe karışırdı, çoğunlukla yurtdışında debdebeli bir hayat yaşardı. Yapılan her işten komisyon aldığı söylenirdi. Hatta söylentiye göre yabancı devlet adamları kendisi için Mr. Five Percent (Bay yüzde beş) derlermiş. Çünkü her işten yüzde beş komisyon alırmış.

Hiçbir zaman ispatlanamamış olan bu söylenti o kadar yaygındı ki ve adamın antipatikliğinden olsa gerek, millet buna o kadar inanmıştı ki, olur şey değil.

Velhasıl Yassıada'da kim bir şeyini bulamazsa, espri hazırdı: "Fatin Rüştü yürütmüştür, arama." İşte ben de paltomu ararken bu kolektif espriye iştirak etmiş oldum. Ne olacak ki..."

"Duruşmaların cereyan edişi, Mahkeme Adil miydi?-Savcının ithamları acımasızdı. Çok idam talep etti, çok kişiyi çok ağır şekilde suçladı. Bu normal karşılanıyordu. Ama hakimler öyle değildi. Hiçbir zaman taraflı olmadılar, kılı kırk yardılar. Kanunlardan hiç şaşmadılar.[719]*"*

"...savcılık makamı iyi çalışmıyordu. Bu mahkemenin en zayıf yanı savcılıktı... Altay Egesel...zaten biraz gayri ciddi bir adamdı.

Bazı davalar fiyasko ile neticelendi. Davanın tüm sanıkları beraat etti. [720]*"*

"Bütün hakimlerin idam kararı verdiği, yani ittifak ettiği kişiler, Celal Bayar, Menderes, F. Zorlu ve H. Polatkan."

---

(718) Dizgi hatası yok. Aynen böyle yazmış.

(719) Onun için de 15 idam kararı verdiler!

(720) Kızıyor bilirkişi Gülen. Beraat kararları Gülen için "Fiyasko". Acaba (yazmamış) 1961 ve özellikle 1965 seçim sonuçlarını nasıl değerlendirmiş, yorumlamıştır, eşi Nüzhet Hanım ile birlikte? Çünkü gerçek beraat kararı, milletin beraat kararı özellikle baskısız yapılan 1965 seçimlerinde ortaya çıkan % 56.6 (AP+YTP) oy kesinleşmiştir. % 56.6 DP'nin 1954 yılında aldığı oydur. Siyasi tarihimizin en yüksek oyudur.

"Sonraları bu üç kişinin suistimal, yolsuzluk, rüşvet nedeniyle asıldığına dair söylentiler çıktı ki katiyen doğru değildir.

Mahkemenin verdiği 15 idam ve 31 müebbet hapis cezasının nedeni Anayasa'yı ihlal ve vatana ihanet suçudur."

Yolsuzluk Suçları-Bugün yapılan, yapıldığı açıkça bilinen yolsuzluklara oranla, o zamanın yolsuzlukları nasıldı?...

Bugün birileri o suçları işlese, bunlar değil soruşturma konusu yapılmak, mahkemelere vermek, bu suçların sözü bile edilmez... o yıllarda neredeyse ihtilale sebep olan mali, ticari suçlar bugün aynen işlenirse, bunlar dava konusu bile yapılmaz.

Sözün kısası, günümüzde artık olağan sayılan rüşvet, yolsuzluk, haksız kazanç ve kanunları çiğneme eylemleri yanında, Demokrat Parti zamanında işlenmiş olan ve Yassıada Mahkemesinde görülen o suçlar, masum bir çocuk yaramazlıkları gibi kalırlar."

Yassıada Bilirkişisi Gülen bu son paragraf ile daha önce yazdıklarını bizzat tekzip ediyor: (Başka yorum yazamaya gerek yok!)

"Bunlar büyük suçlar işlemişlerdi. Cinayetten, hırsızlığa, dikta rejimi kurmaktan, vatana ihanete kadar pek çok suç... Bu suçlarının cezasını çekmeleri lazımdı."

* * *

D. Kopya Çeken: Sinan Onuş-Dama Yayınları websitesinde tanıtım bilgileri:

"20 Ocak 1973'te Ankara'da doğdu. Eğitimini Ankara'da tamamladı. 1 Mayıs 1992'de 2000'e Doğru Dergisi'nde gazeteciliğe başladı. 1993-1994 yılları arasında Aydınlık Gazetesi'nde, 1994-1996 yılları arasında da Aydınlık Dergisi'nde muhabir olarak çalıştı. 1996-1999 yılları arasında aynı dergide Ankara İstihbarat Şefliği görevinde bulundu. 2001-2002 tarihlerinde Ulusal Kanal'da muhabir olarak çalıştı. 2002-2003 tarihleri arasında İP Basın Bürosu Sorumlusu olarak görev yaptı. 2005 yılında yapılan Edebiyatçılar Derneği Genel Kurulu'nda Genel Saymanlık görevine getirildi. 2007 yılında yapılan Genel Kurul'da Genel Yönetim Kurulu Üyesi olarak yeniden seçildi. 2005 yılında Piramit Yayıncılık Genel Yayın Yönetmeni olarak görev aldı. Bu görevi devam ederken aynı

zamanda 3OK Yayınları'nın da Yayın Yönetmenliği görevini üstlendi. 2006 yılı Şubat ayında Destek Yayınları Genel Yayın Yönetmeni olarak çalışmaya başladı. 2010 yılında ise Dama Yayınları'na geçti." 2011 yılında Dama Yayınları'ndan ayrılmış."

***Parola: İnkılap- 27 Mayıs'ı Yapanlar Anlatıyor,** 2004*

Yazar, çok sayıda 27 Mayıs kitabı okumuş, okuduklarını bazan alıntılamak ölçüsünde, ama kendi metni imiş gibi vermiştir.(721)

Tek bir paragraf (kitabın kopye edilmemiş, öyle olduğu için de çok sayıda maddi hata içeren ve perişan bir tablo çizen paragrafı) ile maddi hatalarını vurgulayacağım:

"1959 yazı sonunda, on bir yıldır sabit tutulan Türk lirasının değeri dış piyasalarda düşürüldü. Batı'dan alınan yeni kredi taleplerine karşılık bir dizi istikrar önlemi uygulandı. 4 Ağustos'ta yapılan devalüasyon ile Amerikan doları birden bire 2.80 liradan 5 liraya çıktı. Enflasyon bir anda yüzde yirmilere fırladı. Hayat pahalılığı artarken, zenginle yoksul arasındaki uçurum gitgide büyüyordu.(722)" (Sayfa 19)

---

(721) Sayfa 66'da ***Olaylar Başlıyor, Gazeteciler Tutuklanıyor*** başlığı altındaki bölüm, Cüneyt Akalın'ın ***Askerler ve Dış Güçler-Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı*** kitabının 37inci sayfasındaki ***Bardağı Taşıran Son Damla: Tahkikat Komisyonu*** başlığı altındaki bölüme çok benziyor!.. Kitabın tamamı 27 Mayıs ile ilgili kitaplardan derlenmiş bir özet gibi.

(722) Yazarın kopye etmeden kendi kaleminden yazdığı bu bölümdeki maddi hatatlar:

1. Önce kur: 2.8 TL eşittir 1 dolar. Bu kur, 1946 yılında tespit edilmişti.
2. 1946'dan on bir yıl sonra 1957 yılıdır. 4 Ağustos Para Operasyonu 1958 yılında yapılmıştır.
3. Liranın değeri dış piyasalarda düşürülmedi. Tam tersi, yurtiçinde düşürüldü.
4. 1 dolar ithalatta 5 lira değil, 9 lira oldu. Bu % 221 oranında devalüasyondu. 1959 yılı enflasyonu (on yılın en yükseği) % 19.8 idi. 1960 yılında ateş düşmüştü: % 5.4

TÜRKİYE'NİN UZUN ON YILI DEMOKRAT PARTİ İKTİDARI VE 27 MAYIS DARBESİ

Prof. Dr. Tanel Demirel
Bilgi Üniversitesi Yayınları

Bir bilimadamımız, Prof. Dr. Tanel Demirel, DP İktidarının kitabını yazmış, tam 445 sayfa. Kitabın son bölümünde 27 Mayıs var. Yazarın kullandığı sözcük 'Darbe.'

27 Mayıs-Masallar ve Gerçekler kitabıma son noktayı koymak üzere iken NTV tarih Dergisi'nde Çiler Öztuna imzalı bir kitap tanıtım yazısı okudum:

'Demokrat Parti'nin 10 Yılı'.

Tanıtım yazısının son cümlesi dikkatimi çekti:

"Yazar,(723) *Menderes'in 'Halk Adamı' olduğuna dair klişeleri arada tekrarlasa da, objektif olmak için elinden geleni yapıyor."*

NOT: % 221oranında devalüasyondan sonra enflasyonu % 19.8'de tutmak, ardından % 5.4'e düşürmek çok büyük bir başarıdır, eğer bardağın % 99 dolu kısmına bakmak isterseniz.

5. Batı'dan yeni kredi talebi alınmadı, yeni kredi alındı. İstikrar önlemi olarak sadece banka kredileri ile para hacmine sınırlama getirildi.
6. Alınan Nakit Kredi: 359 milyon dolar idi.
7. Ayrıca birikmiş 400 milyon dolar ithalat borcu 1961 sonrasına ertelendi.

SONUÇ: Kaynak Yayınları yetkilileri, bu tür kitaplarla topluma bilgi kirliliği sunmaktadır. Kendilerine bu husus belirtildiğinde, kasıtlı maddi hatalarının doğruları gösterildiğinde, sadece susmayı yeğlemektedirler.

Bu yayınevinin yayınlarındaki bilgi kirliliği özellikle Demokrat Parti ile ilgili olarak yoğunlaşmaktadır.

(723) Sayın Prof. Dr. Tanel Demirel

DP ile ilgili kitaplar (büyük çoğunluğu DP karşıtı) genellikle objektiflikten çok uzaktırlar. ***Uzun On Yıl***'ı merak ettim. Getirttim ve okudum.

Özgün adı ***Türkiye'nin Uzun On Yılı-Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*** olan eser 445, Kaynakça bölümü ise 21 sayfa! Kaynakça'da 395 yazarın/yayımcı kuruluşun yaklaşık 450 yapıtına yer verilmiş. Bunlardan sadece yirmi yedisi (binde yedisi) DP'liler tarafından yazılmış. Oysa DP'lilerin yazdığı kitaplar ile DP'nin yayımladığı kitap ve broşürlerin, 2010 yılı sonu itibarı ile sayısı ikiyüzü geçiyor. Bakşa bir anlatımla yazar, DP'lilerin kitaplarının yaklaşık yüzde onunu biliyor, görmüş. Yüzde doksanını görmemiş. Buna karşı Kaynakça'da Makyavelli bile var. DP karşıtı kitaplar ise eksiksiz...

Çok sayıda dipnotlarda alıntı ya da gönderme yapılan eserlerin dörtte üçü, Metin Toker gibi, katı DP karşıtı kişilerin kitap ya da makaleleri.

Böyle olunca dergideki tanıtım yazısının son cümlesindeki yorum, bence havada kalıyor.

Kitapta çok eksik daha da çok maddi hata var.

Önce eksikler: Mahmut Makal'ın dokuz baskı yapan ***Bizimköy*** kitabı Kaynakça'da yerini almış ama DP iktidara geldiğinde nüfusunun dörtte üçü köylerde yaşayan Türkiye'de köylerde yaşayanların açlığı ve biilaçlığı (ilaçsızlığı), sağlık hizmetleri, elektrik ve şeker ile tanışmamış bulundukları bu kitapta yok.

Başka anlatımla DP'nin nasıl bir Türkiye devraldığı eksik.

DP'nin nasıl bir Türkiye bıraktığı ise hiç YOK.

Yıllık Üretim Parametreleri -Tesisler	DP'nin 1950'de Devraldıkları	1960-1966 Yılları

YILLIK ÜRETİM	1938	1949	1950	1960	1966[724]
Bitkisel Üretim [725] Milyon ton	16	14	16	35	35
Kişibaşına Bitkisel Üretim Kg	945	690	764	1 261	1 260
İlaç Üretim değeri Kg	Fab üretimi yok	1 600	1 673	16	36 079
Altın		Yok	Yok	764	29
İlaç Fabrikası				24	
Şeker Bin ton	95	100	130	640	600
Şeker Fabrikası Adet	4	4	4	11	13
Çimento Bin ton	288	376	396	2038	3 864
Çimento Fabrikası Adet	4	5	5	14	19
Çelik Bin ton	Yok	70	76	265	843
Elektrik Enerjisi Milyon kwst	353	760	790	2 815	5 551
HES'li Büyük Baraj	Yok	Yok	Yok	5	10
HES'li Küçük Baraj	Yok	Yok	Yok	8	8
Termik Santral	Yok	1	1	5 [726]	5
Sanayide tüketilen elektrik Milyon kwst	260	484	509	1 752	3 522
Petrol ürünleri Bin ton	Yok	Yok	Yok	660	4 000
Rafineri Adet	Yok	Yok	Yok	1	3

(724) 27 Mayıs'ta inşa halinde bulunan yatırımların tümünün tamamlanıp üretime geçtiği yıl. 1960-1965 döneminde 27 Mayıs'ta inşa halinde bulunanların dışında yeni bir yatırım yoktur.

(725) Tüm bitkisel üretim: hububat, sanayi bitkileri, sebze-meyve ve diğerleri

(726) 1950 yılında Çatalağzı I vardı (60 MW). 1960 yılında Çatalağzı II (60 MW), Silahtarağa ve İzmir ESHOT tevsileri ile Soma ve Tunçbilek eklenmişti.

Menderes Hükümeti'nin ilk işleri arasında Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının değişmesi ve ezan yasağının kaldırılması kitapta var ama ezan yasağı Meclis'te oylanırken oturuma katılan tüm CHP milletvekillerinin kabul oyu kullandıkları YOK.

6 Haziran 1950 günü ziyaret edilen Anıtkabir inşaatının durumu (durmuştu) ve 10 Kasım 1953 günü ATATÜRK'ün muhteşem bir açılış töreni ile vatan toprağına kavuşturulduğuna ilişkin bir bilgi yok. Yazar 1950 yılında Anıtkabir inşaatının durmuş bulunduğunu da 10 Kasım 1953 günü açıldığını da önemsememiş.

NATO'ya giriş ve Bağdat Paktı (daha sonra CENTO) için sadece iki paragraf ayrılmış.

Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran ve Türkiye'yi garantör ülke yapan Zürih ve Londra Antlaşmaları da bu Uzun On Yıl kitabında YOK.

Celal Bayar'ın 1957 yılında "30 sene sonra küçük Amerika olacağız" kehaneti var, bu sözü ilk kez 1948 yılında CHP Bayındırlık Bakanı Nihat Erim'in söylediği bilgisi YOK.

Altalta alıntıladığım şu iki cümle yazarın objektiflikten ne ölçüde uzak kaldığının örnekleri:

"Dünyada tarımsal malların fiyatları düşerken Hükümet, TMO ve Ziraat Bankası aracılığı ile buğday taban fiyatlarını yüksek tutuyor...bu politika enflasyonun yükselmesi anlamına..."

"Döviz kıtlığı... ara malı ve yedek parça ithalini de zorlaştırarak... birçok mal -çivi, şeker, oto lastiği, at nalı ve mıhı, kahve- bulunamaz hale geldi." (Sayfa 251-252)

Yazarın değindiği dönem 1955-57 yıllarıdır. ABD'nin dünya pazarlarına elindeki fazla buğdayını damping yapması sonucu oluşan dünya buğday fiyatları ile Türk çiftçisinin buğday üretim maliyeti arasında hiçbir ilişki bulunmadığını çok iyi bilen Menderes, CHP'nin eleştirilerini dinlememiş ve buğday alım fiyatını 30 kuruşta tutmuştu. Doğrusu da o idi.

Şeker çok önemli bir örnek. İthal malı değildi ama karaborsada idi. Üstelik 1953-1956 yılları arasında, 4 yılda 11 yeni şeker fabrikası devreye girmişti. Bunu değerlendirmek için 1939-1949 arasında, 1938 Kalkınma Planı'nda 4 yeni şeker fabrikası öngörülmüş ve ATATÜRK, 17 Kasım 1937'de, Pertek'te, Türkiye için

16 yeni şeker fabrikası önermiş iken, tek bir şeker fabrikasının kurulamadığını, 18 Eylül 1948 tarihinde ise tüketimi kısmak amacı ile şeker fiyatlarına % 60 zam yapıldığını hatırlamak gerekiyor.

1957 yılında, 1950 yılına kıyasla, şeker üretimi % 190 artmıştı ama artan bu üretim dahi talebi karşılayamıyordu.

Çünkü artık Türk köylüsü de şekerin tadına bakmaya başlamıştı!

Kitapta ekonomi ile ilgili bölüm 140-147inci sayfalar arasına sıkıştırılmıştır. Bu bölümün özeti: Türkiye'de; Marshall Yardımı kapsamında gelen parasal olanaklarla, dış borçlanma ile, tarımda mekanizasyon sayesinde, yüksek taban fiyatı uygulayarak ve tüketim harcamalarının önünü açan ithalat sonucu ekonomiye canlılık gelmişti.

"Başta altyapı olmak üzere diğer kamu yatırımlarının(727) *sürdürülebilmesi için, borçlanmaktan veya dış yardım almaktan siyasi saiklerle*(728) *çekinen CHP'nin aksine, DP hükümeti dış yardımlar ve dış borçlanma ile birlikte genişlemeci ve enflasyonist bir politikaya -bu politika ilerleyen yıllarda hem ABD'nin hem de OECD'nin*(729) *tepkisini çelecektir- yönelmiştir."*

Bu tespit doğru değildir. 1945 sonrası CHP Hükümetleri önce yatırımlar için 500 milyon dolar, daha sonra 1947 yılında 615 milyon dolar talep etmiş ama alamamıştı. Nihat Erim'in Dünya Bankası'na plan yaptırmak düşüncesi, ***Günlükler*** adını verdiği kitapta çok açık bir şekilde belirtilmiştir:

"Devlet Planı işini elden bırakmadım. Fakat maalesef bir senedir bir mütehassıs getirtemedik. Amerikalılar bizi oyaladı... *Feridun Cemal Erkin'e*(730) *Dışişleri vasıtası ile bir tezkere yazdım. Bu işle ilgilenmesini rica ettim.* ***Amerikalı mütehassıs istiyorum. Çünkü para almak, kredi bulmak, için Amerikalılar kendi mütehassıslarının raporuna itibar ediyorlar..."***

---

(727) Ayrıntı yok. hangi kamu yatırımları kitapta hiç değinilmiyor.

(728) Sebep

(729) 1961 yılına kadar kuruluşun adı Organisation Europeenne de Cooperation Economique, kısa adı OECE idi.

(730) Vaşington Büyükelçisi

1950-1953 döneminde uygulanan doğru taban fiyat politikası sonucu boş duran araziler tarıma açılmış ve buğday üretimi çok kısa bir süre içinde 3 milyon 700 bin tondan, 8 milyon tona yükselmişti. Bu büyümede 20-30 bin traktörün payı çok küçüktü. **Sihirli anahtar doğru taban fiyatı politikası idi.**

Yazarın bu bölümde; Dünya Bankası'nın 1951 yılında Menderes'e dayattığı, büyümeyi sınırlayan, sanayileşmek için olmazsa olmaz koşul olan ucuz enerjiye yönelik HES'li baraj ve linyit kömürlerini değerlendiren büyük ölçekli termik santrallerden uzak durmasını adeta emreden Barker Raporu'ndan hiç bahsetmemesi ve 1954 yılında Menderes'in Dünya Bankası'na bir mektup yazarak Türkiye bürosunu kapattırmış ve temsilcisini kovmuş olmasına hiç değinmemiş olması, kitabında ekonomiye önem vermemiş olduğunu göstermektedir.

Yazarın hiç olmazsa çok kısa da olsa Uzun On Yıl'da şu yeni yatırımların gerçekleştiğini kendisi görmüş ve okuyucularına göstermiş olması gerekirdi, diye düşünüyorum.

Altyapı, sanayi ve enerji alanlarında gerçekleşen ve 27 Mayıs öncesi çoğunluğu üretime geçmiş ya da inşaat aşamasında bulunan yatırımlar:

ALTYAPI	SANAYİ	ENERJİ
11 Liman	13 Şeker Fabrikası	5 Termik Santral
5 Havalimanı	19 Çimento Fabrikası	18 HES'li Baraj (731)
8 Sulama barajı	82 Hububat Silosu	8 000 km ENH (732)
4 576 km Asfalt Yol	Karabük % 200 tevsii	Batman I-Batman II
28 624 Devlet Yolu(733)	ERDEMİR	ATAŞ
30 bin km Köy Yolu (734)	99 Çeşitli Büyük Fabrika	TÜPRAŞ (İPRAŞ)

Uzun On Yıl'da;

• 27 ERDEMİR(735) eşdeğerinde, 8 milyar 100 milyon dolar, yatırım gerçekleştirilmiştir

• TSK, dünyanın en güçlü ordularından biri durumuna getirilmiştir.

• Türkiye, kuzey komşusu ile normal ilişkiler başlatmak kararını ilan etmiştir. Moskova seyahatinde Sovyetler'den kredi isteneceği iddiası 27 Mayıs'tan sonra üretilmiş iğrenç bir yalandır: ***"Adnan Menderes yardım almak için Ardahan'ı Ruslara mı teklif etti."***

• 1960 yılının ilk dört ayında hizmete açılan ve temeli atılan tesisler (736) ile kuruluşu noterde tescil edilen yabancı sermayeli ERDEMİR'in toplam değeri bir milyar doların üstündedir.

Kitapta ağırlıklı olarak DP'ye yönelik eleştirilere yer verilmiştir. Bir başka örnek:

(731) Barker Raporu, "Size bir baraj (Sarıyar) yeter. Başka baraj yapmayın" demişti.

(732) Enerji Nakil Hattı. Türkiye adım adım enterkonnekte enerji sistemine kavuşuyor

(733) Kışın da geçit veren yol

(734) Köyler, ülke geneli ile bütünleşmeye başlıyor

(735) Yılda 500 bin ton yassı çelik (saç) üretim kapasiteli Erdemir yatırımı 300 milyon dolara mal olmuştur.

(736) ATAŞ, TÜPRAŞ ve Batman II Rafinerileri, Hirfanlı, Kesikköprü ve Demirköprü Barajları, Mersin Limanı. Bkz. Ekonomi Eki

"CHP'nin eleştirilerinin birincisi, hükümetin demokratik rejimi benimseyemediği, muhalefeti sindirme ve ortadan kaldırmaya yönelik eğilimler içinde bulunduğuydu."

"CHP'lilerin ikinci iddiası ise, iktisat politikaları ile ilgiliydi. Hükümetin plansız ve programsız bir biçimde har vurup harman savurduğu, dış borçlanmaya gittiği, Hazine'nin altın stokunu erittiği iddia ediliyordu. DP'nin Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası'nı çıkarmasının Osmanlı'nın son dönemlerine benzer biçimde iktisadi ve bir adım sonrasında siyasi bağımsızlığın kaybedilmesi riskini beraberinde getirdiği ileri sürülüyordu. Borçlanma ve dış kredilere soğuk bakan,(737) *sadece kendi kaynakları ile sanayileşme gibi -iktisadi olarak pek gerçekçi denilmeyecek- bir hedef güden iktisadi kriterlerden çok siyasi kriterler temelinde ılımlı planlamaya dayalı bir devlet kapitalizmi partililere*(738) *daha cazip geliyordu."*

DP, denk bütçe politikasına geri dönmeliydi.(739) *İnönü'nün şu sözleri anlamlıdır:*

"Hiçbir yerden borç para almayacakmışız gibi, başımızı iki elimiz içine alıp, varidatımızı(740) *iki elimiz arasına koyup 'Bu memleket nasıl idare olunacak?' diye tedbir almalıyız. Hiç kimse bize yardım etmeyecekmiş gibi kendi kendimize tedbir almalıyız. Ona göre bütçe, ona göre tasarruf, ona göre masraf.*(741)*"*

---

(737) Yukarıda örneklerini verdim. CHP krediye soğuk bakmıyordu ama alamıyordu. Arada önemli bir fark var.

(738) CHP'lilere

(739) CHP'nin DP'ye devrettiği 1950 bütçesi denk değildi. Bütçe açığı % 13 idi.

(740) Gelirlerimizi

(741) İnönü bu konuşmayı 2 Haziran 1958 tarihinde yapmış. 6 Temmuz 1958 günü de, ellerine 2 milyar dolar geçti, ne var meydanda, diye sormuştu. 4 Ağustos 1958 tarihinde ise 359 milyon dolar nakit kredi gelmiş, 400 milyon dolar birikmiş ithalat borçları 1961 sonrasına ertelenerek Türkiye'nin döviz sorunu çözüme kavuşmuştu. Bu politika ile İnönü'nün 11 Kasım 1938'de devraldığı CHP iktidarı Türkiye'yi 1949 yılına taşımıştı: Açlık, hastalıklar, yoksulluk ve motorlu taşıt araçlarının kullanabilecekleri yolsuzluk...

"Üçüncü iddia ise, DP hükümetinin dini siyasete alet ettiği, irticaya taviz verdiği iddiasıydı."

Yazar bu iddiaya yer verdiği bölümde DP iktidarının çıkardığı ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında kanuna değinmiş ama, nedense, Dini Siyasete Alet Edenlerin cezalandırılmasına ilişkin kanunu hatırlamamıştır. Biz hatırlayalım:

21 Temmuz 1953

Cumhuriyet

Dini siyasete âlet eden kimselere dair kanun

Yeni hazırlanan tasarının dün Adalet Komisyonunda müzakeresine başlandı

Korede mütareke bu hafta imzalanıyor

Birleşmiş Milletler temsilcileriyle komünistler dokuz toplantı yaptılar

24 Temmuz 1953

Cumhuriyet

Meclis Dün Gece Sabaha Kadar Çalıştı

Vicdan ve toplanma hürriyetini koruyan kanun kabul edildi

Muhalefet partileri sözcülerinden sonra Başbakan bir saat kanunu müdafaa etti

Cumhuriyet Halk Partisi tasarının tümüne karşı oy verdi. Köylü ... tasarının muhalif kaldı. Millet Partisi'nden ayrılan bir milletvekili ... ifşaatta bulunarak hükümete bu tasa... dolayı teşekkür etti

M. P. hakkında ...

6 187 sayılı kanunun adı: 'Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hk Kanun' idi.

Cumhuriyet

Meclis Dün Gece Sabaha Kadar Çalıştı

Vicdan ve toplanma hürriyetini koruyan kanun kabul edildi

Muhalefet partileri sözcülerinden sonra Başbakan bir saat kanunu müdafaa etti

Cumhuriyet Halk Partisi tasarının tümüne kırmızı oy verdi. Köylü Partisi tamamen muhalif kaldı. Millet Partisinden ayrılan bir milletvekili ise ifşaatta bulunarak hükümete bu tasarıdan dolayı teşekkür etti

M. P. hakkında girişilen

"Cumhuriyet Halk Partisi tasarının tümüne kırmızı oy verdi. Köylü Partisi tamamen muhalif kaldı. Millet Partisi'nden ayrılan bir milletvekili ise ifşaatta bulunarak hükümete bu tasarıdan dolayı teşekkür etti." Bu satırlar ZAFER'den değil, Cumhuriyet'ten!

Mürteci, Nursi'nin ellerinden öptüğü yalanı ile yerden yere vurulan, Menderes gece yarılarına kadar dini siyasete alet edenleri cezalandıracak bu kanunu savunmuştu. Bunlar hep unutuldu. Gazeteler işte bunun için önemli.

YIPRANMA SÜRECİ

"DP için yıpranma sürecinde dönüm noktası 1954 seçimlerindeki başarıdır... İktisadi problemler yıpranma sürecinde rol oynayan bir diğer etkendir. 1954 sonrasında krizin etkileri ciddi olarak hissedilmeye başlayacaktır. Yüksek ithalat için döviz bulma sıkıntısı had safhaya ulaşmıştır. Kuraklık nedeniyle tarım ürünleri hasadındaki düşme, yine tarımsal ürünlere uluslararası talebin düşük kalması, borçlanma ve kredi olanaklarının giderek zorlaşması sebeplerin başın da gelmektedir..."

Yazar bu süreçte, iktidarı yıpratan bir başka olay olarak 6 Eylül 1955 olaylarını göstermekte ve bu konuyu Dilek Güven'in

kitabına dört kez gönderme yaparak şekillendirmektedir.(742) Daha sonra 29 Kasım 1955 DP Meclis Grubu'ndaki gergin toplantı ve bakanların teker teker istifaları, Hürriyet Partisi'nin kurulması anlatılmakta ama nedense DP'nin 1955 Kongresi'ne hiç değinilmemektedir.

1957 seçim sonuçlarına geniş yer verilmiş, DP'nin oylarındaki gerilemenin ayrıntıları verilmiştir. Bundan sonra 9 Subay Olayı, Vatan Cephesi derken,

BİR EŞİK NOKTASI: TAHKİKAT KOMİSYONU

... ***Toker'e göre"*** anlatılan Yeşilhisar Olayları. Tahkikat Encümeni, Ek Yetki Kanunu, Orhan Birgit'in İstanbul'da; Suphi Baykam'ın(743) Ankara'da başlattıkları Öğrenci Olayları ile dört nala ihtilale sürüklenen Türkiye.

Bu arada Metin Toker'in ilginç bir itirafı da alıntılanmış: *"Gerçek şudur ki, o günler **CHP bir yeraltı faaliyetinin bütün hazırlıklarını tamamlamaktaydı** ve İstanbul teşkilatının tamimi bu faaliyetin bir parçasıydı... 28 Nisan ile 27 Mayıs arasında CHP'nin bu şekilde çalışmış olduğu bir gerçektir*(744). ***O günlerin bütün hadiselerinde birinci derecede rol sahibi olan CHP'dir."***

İstanbul teşkilatında görevli, 9 Subay Olayı'nda tutuklu olarak yargılanan, emekli Albay Cemal Yıldırım, Kulak Gazetesi ile ilgili çalışmaları yürütüyordu (Bkz. 30 Nisan 1960 tarihli AKİS Dergisi) 'Gizlidir' kaydı ile CHP İstanbul örgütünün dağıttığı 21 Mart 1960 tarihli tamim daha sonra 6 ve 7 Nisan tarihli ZAFER'de yayımlanmıştır.

(742) Dilek Güven'in kitabı 6 Eylül 1955 Olayları için başvurulacak en kötü, en yanlı ve Türkiye karşıtı kitaptır.

(743) İkisi de iftihar ederek itiraf etmişlerdir!

(744) İstanbul teşkilatının tamiminin tarihi 21 Mart 1960, Tahkikat Komisyonu'nun oluşturulmasından çok önce.

6 Nisan 1960

ZAFER

Çimento istihsâlinde de büyük artışlar kaydedildi

Halk Partisi Gizli Bir Nifak Teşkilâtı Kuruyor

7 Nisan 1960

ZAFER

AİR LİBAN

Tüccar, Sanayi Erbabı ve Armatörler Lehine Kararlar

Vergi Yönünden Yeni İmkân Ve Kolaylıklar Sağlanıyor

Başvekilin, dün verdiği beyânat

Onların kulak gazetesi, fitne ve fesat vasıtasıdır

DP İstanbul İl Başkanı Kemal Aygün, 'Tamim'i ele geçirmiş ve basın toplantısında açıklamış. Kulak Gazetesi'nin uydurdukları o günlerin zaten bulanık ortamını daha da karartmıştır. Bu 'Tamim' Menderes'in 7 Nisan 1960 DP Grup toplantısı konuşmasını tetiklemiş ve o toplantıdan Tahkikat Encümeni'nin kurulmasına ilişkin karar çıkmıştır. Bkz. Yeşilhisar Eki.

Ek yetkiyi aldıktan sonra Tahkikat Encümeni'nin sorguladığı ilk iki kişi AKİS'in 30 Nisan 1960 tarihli sayısının yazı işleri müdürü Kurtul Altuğ ile Kulak Gazetesi yetkilisi olarak bilinen Cemal Yıldırım idi. Her ikisi de kendilerine yöneltilen soruları cevaplandırmadıkları için tutuklanmışlardır. **Tahkikat Encümeni'nin tutukladığı başka bir kişi yoktur.**

Yazar her ne kadar Menderes'in Moskova seyahati nedeniyle ABD'nin darbe girişimini desteklediği yönündeki iddiaların doğru olmadığını teslim etmiş ise de şu eklemeyi yaparak bu seyahatin amacına gölge düşürmüştür:

"ABD yardımı için şart koşulan koşulları yumuşatmak isteyen hükümet Moskova ziyareti planlayarak pazarlık gücünü artırmak istemiştir."(745)

---

(745) Bir başka bilimadamı, Prof. Dr. Anıl Çeçen, 2010 yılında Menderes'in Moskova'ya kredi sağlamak amacı ile gitmek üzere olduğunu yazmıştır:

"Siyonistler, bu kez intikamlarını Menderes hükümetinden almağa çalışmışlar ve dış yardımları hemen kestirerek Türk devletini bir ekonomik darboğaza mahkûm etmeğe çalışmışlardır. 1958 Irak darbesi sonrasında Türkiye ciddi bir ekonomik durgunluğa sürüklenmiş ve halkın sevgilisi konumuna gelmiş olan Menderes hükümetleri köylü kitleleriyle karşı karşıya getirilmiştir...

"Menderes hükümeti ortada kalmış ve giderek artan ekonomik çıkmazdan ülkeyi kurtarabilmek üzere tıpkı Atatürk döneminde olduğu gibi Rusya ile batı emperyalizmine karşı bir işbirliği kendiliğinden bir siyasal alternatif olarak devreye girmiştir. Tam bu doğrultuda ilk görüşmeleri yapmak üzere Menderes Moskova'ya gidecekken Cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesi yapılarak halk kitlelerinin büyük desteğine sahip olan Menderes hükümeti iktidardan indirilmiştir..."

Prof.Çeçen'in bu metindeki iddiaları da son derece yanlıştır. Gerçekler 180 derece çarpıtılmıştır. Irak İhtilali'nden sadece yirmi gün sonra Batı (ABD, IMF ve Avrupa ülkeleri OECE) Türkiye'ye 759 milyon dolar kredi ve borç erteleme rahatlığı getirmişti. Ardından yeni krediler gelmiş ve 1960 yılında yabancı sermayeli üç çok büyük ölçekli yatırımın temeli atılmıştır: ATAŞ, TÜPRAŞ ve ERDEMİR.

Bu cümlenin dayandığı tek bir delil (belge vs) yoktur.

Moskova seyahatin ekonomik hedeflerinin bulunmadığına ilişkin iki güzide büyükelçimizin (746) 1977 ve 1980 yıllarında yayımlanmış anılarında bu seyahat hakkında ayrıntılı bilgi vardır. Bkz. Ekonomi eki.

ABD'nin 1959 yılında hiçbir NATO üyesine danışmadan Sovyetler Birliği ile ikili *detant* görüşmelerine başlaması üzerine, Zorlu; Menderes'i ikna ederek ilk adım olarak 1959 yılı Aralık ayında Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdar'ın bir tıp profesörleri heyeti ile Moskova'ya gitmesini sağlamış ve 1960 yılı Mart ayında konuyu ilk kez Sovyet Büyükelçisi ile görüşürken normal komşuluk ilişkilerinin hayvan sağlığı konuları ile başlatılabileceğini beyan etmiştir.(747) 6 Nisan 1960 tarihli ZAFER'de bir haber vardır: "Leyla Gencer'in Rusya'daki Başarısı."

Görüldüğü gibi Türkiye-Sovyetler Birliği arasında normal komşuluk ilişkileri, 27 Mayıs öncesi Amerika uşakları oldukları iddia edilen Zorlu ve Menderes tarafından başlatılmıştı. Araya 27 Mayıs Darbesi girmeseydi, Türkiye NATO içinde çok özel ve önemli bir konuma gelmiş olacaktı. 27 Mayıs Darbesi bunu da önlemiştir.

ERDEMİR şirketinin kuruluşu 11 Mayıs 1960 tarihinde tescil edilmişti. Lisansör bir ABD çelik şirketi idi. Yabancı ortak bir ABD şirketi idi. Dış kredi ABD'den sağlanmıştı. Projeyi A'dan Z'ye kadar Zorlu oluşturmuştu. ERDEMİR 300 milyon dolarlık bir çelik üretimi yatırımı idi.

Günümüzde bazı yazarlar ABD ve Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye çelik üretim teknolojisi vermediklerini yazmaktadırlar. ERDEMİR yatırımı başlarken Karabük Demir Çelik tesislerinin haddehanesinin % 200 tevsii Batı Alman Krupp şirketinin kredisi ile tamamlanmak üzere idi.

(746) Mahmut Dikerdem, ***Üçüncü Dünyadan*** (1977) ve Zeki Kuneralp ***Sadece Diplomat*** (1980).

(747) Zeki Kuneralp'in, ***Sadece Diplomat*** kitabında, Zorlu'nun Sovyet Büyükelçisi ile yaptığı konuşmanın notları vardır.

SONUÇ

Kitabının 'Sonuç' bölümünün girişinde birkaç alıntı var:

"CHP, 27 Mayıs hareketinin ne başındadır ne de içindedir. ***CHP, büyük vatandaş çoğunluğu ile beraber,***(748) *27 Mayıs'tan önce memleketin içinde bulunduğu şartları müşahede, tespit ve teşhis hususunda inkılabı planlayarak tatbike koymuş bulunan* ***idealistlerle aynı görüş ve aynı inanca sahiptir."*** İsmet İnönü, 21 Haziran 1960(749)

"Milleti riyakar ve parlak vaatlerle kandırarak başa geçen bir avuç belirsiz, şahsiyetsiz ve milli duygulardan mahrum, Türk haslet-lerinden bihaber insanlar asil milletimin tarihinden başlamak üzere bütün mukaddes varlıklarına hücum ettiler. ***Mazileri sıfır dahi olmayan bu mahluklar... iktidara ayak bastıklarının ertesi günü kahraman Türk ordusuna kopasıca dillerini uzattılar..."*** Tuğgeneral Faruk Güventürk.(750)

---

(748) CHP'nin oyu 1961 seçimlerinde % 36.7, 1965 seçimlerinde ise % 28.7 idi. Küçük azınlık!

(749) 1961 seçimleri 15 Ekim günü yapıldı. CHP, beklendiği gibi, tek başına iktidara gelemedi. Darbeci ruhlu 38 general ve subay, 21 Ekim günü İstanbul'da toplandılar ve 21 Ekim 1961 Protokolünü imzaladılar. Bu protokole göre Meclis açılmayacak ve yönetime el konulacaktı. Protokolü düzenleyenlerin başında Korgeneral Refik Tulga vardı.
İnönü, derhal damadı Metin Toker'i İstanbul'a, Tulga'ya gönderdi. Tulga ile görüştükten sonra Metin Toker'in yorumu:
"Bir Ordu hareketinin bu defa İsmet Paşa'yı yanında değil, karşısında bulacağı anlaşılıyordu..."
Zaten İnönü kendisi de 21Haziran 1960'da, CHP Haziran 1960 bu darbecilerle aynı görüştedir, demiş! Böylelikle 27 Mayıs'ın "Ne başındaydım ne de içinde" beyanı eksiktir. Toker eksiği gidermiş: İnönü, 27 Mayıs'ın "YANINDA" imiş.

(750) Güventürk'ün bu beyanı, 27 Mayıs'tan hemen sonra, sol görüşlü Üniversite öğrencilerinin yönetimindeki Milli Türk Talebe Birliği yayını olarak basılan bir derlemenin (***Hürriyet Yolunda)*** içinde yer alan ***27 Mayıs Niçin Meşrudur*** başlıklı uzunca (7 sayfa) bir makaleden alınmıştır. Güventürk daha 1957 yılında darbecilerin

Sonuç bölümünün sonuna doğru yazarın önemli bir tespiti:

"Demokrasiler ancak sorun çözdükçe güç ve hayatiyet kazanabilirler. Bunun için de rejime gerekli süreyi tanımak gerekir. 27 Mayıs öncesinde, kendi ayrıcalıklı konumlarını bir an evvel geri alma hedefi içinde olan kesimlerin (kimler bunlar?) *rejime bu şansı tanıdıklarını söylemek zordur."*

Yazar bu paragraftan hemen sonra verdiği dipnotta, 4 Haziran 1960 tarihli The Economist'te yayımlanan bir yazıya, ***Turkey's Fresh Start,*** değinmiş. Bu yazıda, 25 Mayıs 1960'da Tahkikat Komisyonu'nun faaliyetlerini bitirdiğinin açıklandığı ve Bayar-Menderes'in seçimlere gitmeye karar verebilecekleri belirtilmiş.

Menderes, 25 Mayıs'ta zaten ***"Yolumuz serbest seçim yoludur"*** demişti.

Kitabın Sonuç bölümünde Türk Milleti'nin 1961 ve 1965 seçimlerinde oylarını (% 56 düzeyinde) DP mirasçısı partilere verdiğine, bunun çok önemli olduğuna, ise değinilmemiş.

Böylelikle, 'Sonuç' bölümü 'SONUÇSUZ' kalmış!

ADNAN BEY'E SÖVÜNTÜ

Prof. Dr. Tanel Demirel'in ***Türkiye'nin Uzun On Yılı*** kitabının 341inci sayfasındaki 113 saylı dipnot, şu cümlenin arkasında yer almıştır:

---

arasında bulunmuş, 9 Subay Olayı'nda tutuklu olarak yargılanmış ve Cemal Tural sayesinde beraat ettirilmiş ise de Milli Birlik Komitesi'ne alınmamıştır. ***"Mazileri sıfır dahi olmayan"*** ifadesi, herşeyden önce ATATÜRK'e hakarettir. Çünkü mazileri sıfır olan bu mahlukların başı (Bayar) ATATÜRK'ün son başbakanı, diğer iki kurucu (Menderes ve Koraltan) ise DP kurulmadan çok önce ATATÜRK'ün milletvekilleri idiler. 'Mazileri sıfır' iddiası cehaletten başka bir şey değildir. Bu kişi bu cehaletle daha sonra orgeneral bile olmuş!

Prof. Dr. Tanel Demirel'in SONUÇ bölümüne böyle seviyesiz bir alıntı ile başlamasını yadırgadım.

"1950'li yıllarda,(751)*DP'nin özel sektör vurgusu, ABD ile yakınlaşma arzusu*(752)*, dindar/muhafazakar kesimlerle yakınlaşması*(753)*, Cumhuriyet kazanımlarının tehlikeye düştüğü*(754) *ve solcuların*(755) *da bu duruma tepki gösterneleri gerektiği düşüncesinin canlanmasında etkili olmuş görünmektedir."*

Bu cümleden sonra kitabın 341'inci sayfasında yer alan 113 sayılı dipnot:

(751) Yazarlarımız bu örnekte olduğu gibi 'Ellili Yıllar' yerine '1950'li Yıllar' diye yazarlar. Bu yanlıştır. 1950 tek bir yıldır. Bir başka 1950'li yıl yoktur! Buna benzer bir maddi hata "yayınlamak" sözcüğüdür. 'Yayın' , yayımlanmış bir yapıt anlamına gelir. Örneğin kitap. 'Yayınlamak', 'kitaplamak' gibi yanlış bir sözcüktür.

(752) Dünya Bankası'nı kovmuş, Türkiye'nin büyümesini, sanayileşmesini sınırlandırmaya yönelik Barker Raporu'nu uygulamamış, Kongre'nin ve ABD Dışişleri Bakanlığı'nın onaylamadığı hızlı bir sanayileşme politikası uygulamış Menderes, Tanel Demirel'e göre ABD ile yakınlaşmak istiyormuş.

(753) Milliyetçiler Derneği'ni kapattırmış, Başkan ve Yardımcısı iki DP milletvekilini partiden ihraç ettirmiş, İslam Demokrat Partisi ile Millet Partisi'nin dini siyasete alet ettikleri için kapanmaları iktidarı döneminde gerçekleşmiş, Mahkemelerde süründürmüş, Nursi'yi yıllarca izletmiş, sürgünde tutmuş, 1953 yılında Dini Siyasete Alet Edenleri cezalandıran kanunu çıkartmış Menderes. Yazara göre dindar/muhafazakar kesimlerle yakınlaşmış ?

(754) Hangi Cumhuriyet kazanımı DP iktidarında tehlikeye düşmüştü? Tek bir örnek vermeden çalakalem suçlama. Yazarın doktora yapmış bir profesör olduğunu hatırlatmak istiyorum.

(755) Eğer 'Solcu' derken Nazım Hikmet gibi vatan hainlerini kastediyorsa onların beğenmediği Menderes, 27 Mayıs olmasa idi, Sovyetler Birliği ile detant ilişkilerini başlatacak ikinci ülke olacaktı, ABD'den sonra! O zaman da ısmarlama övgü şiirleri yazacaklardı.

Yazarın dipnottaki yorumu: *"Nazım Hikmet'in "Adnan Bey'e Sövüntü" isimli*(756) *1959 tarihli şiiri DP'nin sol çevrelerde nasıl algılandığını gösteren çok önemli bir örnektir."*(757)

Adnan Bey'e(758) *Sövüntü*
Türküler söylendikçe Türk diliyle
Seni seviyorum gülüm, dendikçe Türk diliyle
Türk diliyle gülünüp
Türk diliyle ağıtlar yakıldıkça Adnan Bey,
Ben anılacağım
Anılacak Türk diliyle size sövüşüm.(759)
Tarlalarımıza girmiş değil sizin gibisi yaban domuzunun
Şehrimiz görmüş değil yangının sizden kanlısını
Bir adınız var, Adnan Bey adımıza benzeyen.
Dilimiz kuruyor dilimizi konuştuğunuz için.
Bitten, açlıktan, sıtmadan betersiniz.
Yüz Türkiye olsa
Elinizden de gelse
Yüzünü de zincire vurur
Yüz kere satarsınız.
Milletimin en talihsiz gecesi
Ana rahmine düştüğünüz gecedir.(760)

---

(756) Şiirin isim'i olmaz. Başlıklı demek istiyor.

(757) Katılmıyorum. Bu sadece Nazım Hikmet'in Sovyetlerden aldığı talimat üzerine yazdığı İĞRENÇ bir şiirdir.

(758) 1950 yılında hapisten çıkmasını sağlayan Demokrat Parti'nin Genel Başkanı'na 'Sövüntü'

(759) Menderes bu adama, Af Kanunu çıkartıp 1938 yılından beri tıkılıp kaldığı cezaevinden kurtarmanın ötesinde ne yapmış olabilir ki, bu sövüntüyü hakketmiş olsun?

(760) Ben ilk defa okuyorum. Yetmişli yıllarda Nazım Hikmet'i marka yapmaya çalışıyordu entelllerimiz. Bilgi Yayınevi de moda'ya uymuş: ***Nazım Hikmet Şiirleri 5, Bir Hazin Hürriyet***

MADDİ HATALAR

Kitapta çok sayıda irili ufaklı, önemli daha az önemli maddi hata var. Tespit edebildiklerimi mercek altına alıyorum:

"...Fuat Köprülü 15 Nisan 1955 tarihinde sert ifadelerle istifasını ilan edecektir."

Köprülü, Menderes ile kişisel bir ihtilaf nedeni ile istifa etmiş ama çok kısa bir süre sonra, 27 Temmuz 1955'de önce Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı daha sonra 4. Menderes

Hükümeti'nde (8 Aralık 1955) yeniden Dışişleri Bakanı olmuştu.

"1960 yılı Mart ayında Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde, Tarım Kredi Kooperatifleri üyelerinin seçimini CHP'lilerin kazanması nedeniyle, partiler arasında kargaşa yaşanmıştır. Toker'e göre..."

Evet, Türkiye'yi 27 Mayıs'a sürükleyen Yeşilhisar Olayları'nı *'Toker'e göre'* anlatırsan çok büyük hataya düşersin. Gerçek ise çok farklı: **DP, 21 Mart günü yapılan Kooperatif seçimine katılmamıştır.** Olaylar, **17 Şubat 1960 gecesi,** CHP İlçe Başkanı Mustafa Ünal'ın saat onbirde şehir kulübünden çıkıp, evine giderek silahını alması, kulübe dönmesi, kurşunları DP ilçe başkanına boşaltırken, ***"İsmet Paşa'nın dediği günler geldi..."*** sözleri sonunda tutuklanması ve 23 Mart günü Niğde cezaevine nakli sonucu başlamıştır. 25 Mart tarihli ULUS Gazetesi, bu olayları 180 derece çarpıtmış ve ülke süratle darbe ortamına sokulmuştur. Menderes'in, 25 Mayıs açıklaması, *"Yolumuz hür ve serbest seçimdir. Tahkikat Encümeni vazifesini tamamladı"* darbecileri önleyememiş, **seçim sürecinde darbe** yapılmıştır

264. sayfada 48 sayılı dipnot:

"27 Mayıs sonrasında DP, parti kongrelerini düzenli yapmadığı gerekçesiyle, Sulh Ceza Mahkemesi tarafından kapatılacaktır."

Doğrusu: DP'yi 29 Eylül 1960 tarihinde kapatan mahkeme, Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi idi. Kapatma nedeni olağan kongresini yapmamış olması idi!!!

279. sayfada 118 sayılı dipnot:

"...Örneğin, 28 Kasım 1955 tarihli toplantı zabtı bulunmuyor."

Doğrusu: Grup toplantısı 29 Kasım 1955 Salı günü yapılmıştı.

371. sayfa:

Gürsel'in darbecilerle ilişkisi tam olarak aydınlatılabilmiş değildir. 3 Mayıs 1960'ta istifa eden Gürsel ile örgüt bağlantısının bundan sonra devam ettiğine ilişkin bir kanıt yoktur."

Doğrusu: Gürsel istifa etmemiştir. 3 Mayıs günü izinli olarak Ankara'dan ayrılmıştır. İzni sona erdiği tarihte de emekli olmak üzere dilekçe bırakmıştır.

380. sayfa:

"Menderes, yine, 26 Mayıs 1960 Eskişehir konuşmasında, 'Yolumuz seçim yoludur...' demiştir"

Doğrusu: Menderes'in bu konuşması, 25 Mayıs günü yapılmış ve 26 Mayıs 1960 günü, Darbe'den bir gün önce, tüm gazetelerde manşetten verilmişti. Menderes'in bu çok önemli açıklamasını bir tek ZAFER atlamış ve "Başvekilimizi 150 bin kişi karşıladı" diye kelle sayan bir başlık atmıştı!

396. sayfada 5 sayılı dipnot:

"Tuğgeneral. MBK Üyesi."

Doğrusu: Bahsedilen kişi 1957 yılında DP'nin Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin'e "Biz darbe yapacağız. Başına geçer misin?" diye soran, o tarihte yarbay rütbesinde bulunan Faruk Güventürk'tür. Milli Birlik Komitesi üyesi olmamıştı. Daha sonra orgeneral olmuştur!

400. sayfa:

"Keza, 1958 yılından itibaren etkisi giderek artan biçimde hissedilen ekonomik bunalım..."

Doğrusu için bkz. Ekonomi Bölümü

UZUN DİPNOTLAR

No 1. Numan Esin Bölümünden;

ERDEMİR şirketi 11 Mayıs 1960 günü tescil edilmişti. Tescil işlemlerini Başbakan Menderes bizzat, noter gibi, takip etmişti.

Gerisini merhum Vehbi Koç'tan okuyalım: ("Hayat Hikayem" Sayfa 110-111)

"Türk Hükümeti, Amerikan Hükümeti'nin vereceği 129 milyon dolar kredi ile Ereğli'de İkinci Çemir Çelik Sanayiinin kurulmasına karar veriyor.

"Demir Çelik fabrikaları kurmakta uzmanlaşmış olan Amerikan firmalarından Koppers işi almak için Westinghouse ile birlikte bir grup olarak anlaşıyor, Amerikan Hükümetinden kredinin alınmasında büyük çalışmalar oluyor. Sonunda kredi sağlanıyor, etüdler yapılıyor, fabrikanın Karadeniz Ereğlisi'nde kurulmasına karar veriliyor. Sıra Şirketin kuruluşuna ve İdare Meclisi'nin seçimine geliyor.

"Koppers ve Amerikan Hükümeti bu şirketin tümüyle bir özel kuruluş olmasını şart koşuyorlar. Bunun için bir de kanun çıkıyor. İdare Meclisine bir Türk iş adamının alınması kararlaştırılıyor, Amerikalılar tarafından benim adım Hükümete teklif ediliyor. Dış İşleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, beni kabul etmek istemiyor. Yazışmalar, görüşmeler oluyor, iş Adnan Menderes'e duyuruluyor, Başbakan benim İdare Meclisi üyesi olmamda bir sakınca görmüyor, bu şekilde İdare Meclisine giriyorum. İş Bankasında 7.12.1959 tarihinde yapılan, Başbakan Adnan Menderes'in de bulunduğu kokteyle katılıyorum."

27 Mayıs 1960 geliyor, yönetim değişiyor. Devrim Hükümeti bu proje devam etsin mi, etmesin mi diye uzun incelemelerden sonra devamına karar veriyor.

1960 yılında Karabük ve ERDEMİR ile yılda 1 milyon ton çeliğe kavuşmakta olan Türkiye sanayileşmeye elverişli ucuz (% 73 suya dayalı) elektrik enerjisi üretim modelini gerçekleştirmiş, rafinerilerini de kurmuştu. Bunlar Esin'in görmediği gerçeklerdi.

* * *

No 2. Sami Küçük Bölümünden;

1960 yılında böyle bir söylenti 27 Mayıs Darbesi'nden sonra ***üretildi.*** Maddi hataların yanı sıra ciddi bir kitaba yakışmayan ölçüde dizgi ve imla hataları (altı çizili) olan bu gecikmiş anı kitabının tek bir paragrafında bakınız kaç hata var:

1. DP iktidarı on yılda hibeler de dâhil toplam 2.5 milyar Dolar dış kaynak kullanmıştır. Fiilen gerçekleştirdiği yatırımların toplam tutarı 8.1 milyar Dolar ya da 27 ERDEMİR yatırımı (300 milyon dolar idi) eşdeğerindedir. Bu yatırımların makine ve teçhizatı tamamen ithalata dayalı idi. Sıkıntısı çekilen, yatırımlar için gerekli makine ve teçhizatın (yabancı para cinsiden) bedeli idi.

DPT kaynaklarına göre (Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa 16) 8.1 milyar dolar tutarındaki toplam yatırımın makine ve teçhizat unsuru 2.5 milyar dolardır. Bu da on yılda kullanılan dış kaynağa eşittir.

2. Menderes Amerika'ya 300 milyon Dolar borç talebi ile 1960 yılı başlarında değil, 1954 yılı Mayıs ayında gitti!

3. ABD, talep edilen 300 milyon Doları gerçekten vermedi ve Türkiye'nin yatırımlarını geciktirdi. Menderes'in 5 Haziran 1958 tarihinde (Irak ihtilali öncesi) söyledikleri çok anlamlıdır:

"Biz, bizi maziden tevarüs ettiğimiz bütün mahrumiyetlere mahkûm etmek isteyen zihniyetle, mücadele ediyoruz. Biz, sekiz sene bir envestisman politikasının bütün icaplarını, bütün gayret ve basiretimizle tatbike koyulduk. Evet, bizi Barker Raporu'nun 40 milyon Dolarlık dar çerçevesine hapsetmek isteyenlerle mücadele ettik. Milyarlarca Dolarlık envestismanlar yaptık."

Menderes'e 1954-1958 döneminde 300 milyon dolar vermeyen ABD; Menderes'in bu açıklamasından kısa bir süre sonra, 14 Temmuz 1958, Irak'ta sol eğilimli kanlı bir ihtilal olunca hemen IMF'i devreye soktu. Türkiye'ye 359 milyon dolar kredi verildi ve 400 milyon dolar birikmiş ithalat borcu ertelenivердi. Tarih: 4 Ağustos 1958.

4. Türkiye'nin 1960 yılı başlarında döviz sıkıntısı yoktu. 1960 yılı yatırımları için Bkz. Ekonomi Eki

* * *

No 3. Sami Küçük Bölümünden;

Sayın Küçük bu bildiriyi 'ilk ve son ödün' olarak tanımlıyor. Şimdi bakalım bu görüş ne ölçüde doğru. Aralarında Sayın Küçük'ün de bulunduğu 23 MBK üyesi 13 Kasım 1961 tarihinde 14 MBK üyesinin MBK üyeliğini iptal ederek yurtdışına, sürgüne, gönderdiler. Mustafa Kaplan 14'lerin arasında idi. 23 üyeli İkinci Milli Birlik Komitesi, hemen 14 Kasım 1961 tarihinde, 35 sayılı bildiriyi iptal ederek Ezan'ın yeniden zorunlu olarak Türkçe okunması yönünde bir adım attı mı? Atmadı. Konu bir daha gündeme dahi gelmedi. Dolayısı ile eğer bir ödün idi ise, 35 sayılı bildiri 'Son' değil, 'Devamlı bir ödün' olarak kaldı!

Ayrıca, 16 Haziran 1950 günü TBMM, Ezan'ın yalnız Türkçe okunmasına ilişkin ceza kanunundaki bir maddenin kaldırılması yönünde DP milletvekillerinin verdiği yasa değişikliğini oturuma katılan CHP'li milletvekillerinin de beyaz oyları ile onayladı. Ceza kanunundan çıkarılan madde ATATÜRK'ün vefatından sonra kabul edilmişti.

Sayın Küçük'ün hatırladığına göre MBK, toplantısını yaptıktan sonra, üyeler *çantalarını toplarken,* içeriye Mustafa Kaplan ve yedi sekiz üye giriyor. Demek ki, toplantı 38 üyeli MBK'nın en az 8 üyesinin katılmadığı bir toplantı? Sayın Küçük sık sık Ezan'ın Arapçalaştırılmasından bahsediyor. Ezan zaten Arapça. Olayın aslı Arapça olan Ezan'ın yasal zorunluluk olarak Türkçe okunması ile ilgili. Sn. Küçük bu ayrıntıları ya unutmuş ya da doğru algılayamamış.

* * *

No 4. Sami Küçük Bölümünden

Sayın Küçük'ün "askıya alındığını" beyan ettiği İkinci Beş Yıllık Plan'ın teknik adı '4 Senelik 3 Numaralı Plan'dır. Bu plan 31 Mart 1939 tarihinde bir Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile askıya alınmıştır, 2. Dünya Savaşı başlamadan çok önce. Askıya alınma

gerekçesi olarak da yaklaşmakta olan savaş değil, SÜMERBANK'ın işlerinin çok yoğun olduğu gösterilmiştir. Bu planı 17 Eylül 1938 günü Başbakan Bayar ATATÜRK'e arz etmiş ve ATATÜRK'ün onayını aldıktan sonra 18 Eylül 1938 günü Anadolu Ajansı aracılığı ile ilan etmişti.

1938 Planı'ndan sonra hiçbir CHP hükümeti (Saydam-Saraçoğlu-Peker-Saka I ve Saka II ve son olarak Günaltay) herhangi bir plan uygulamamıştır. Günaltay Hükümeti 1949 yılında Dünya Bankası'ndan bir uzman heyet talep etmiştir. Bu uzman heyet Türkiye'ye gelecek, incelemeler yapacak ve bir kalkınma planı hazırlayacaktı. Bu plan 14 Mayıs seçimlerinden önce 'Devlet Planı' olarak tanımlanmıştı.

Demokrat Parti iktidara geldiğinde, 1.1.1946 tarihine kıyasla, Altın ve döviz rezervleri 250 milyon Dolardan 138 milyon Dolara inmişti.

Ayrıca; 858 milyon Dolar toplam dış borç vardı.

Maliye Bakanı "yatırım yapacak paramız yoktur" şeklinde açıklamalar yapmıştı.

Ülkede milyonlarca kişi açtı.

Yalnız veremden yılda 50 bin kişi ölüyordu.

Türkiye'de 567 eczane ve 115 diplomalı eczacı vardı.

Elektrik enerjisi üretimi son derece yetersiz ve çok pahalı idi. Üretimi yeterli olmayan taşkömürüne ya da ithal akaryakıta dayalı idi. Bir kilowattsaat elektrik 27 kuruş, bir kilo ekmek 30 kuruş idi.

Bütün Türkiye'de taşıma kapasitesi 3 ton olan yaklaşık 10 bin kamyon vardı. Köy yolları yalnız yaz aylarında at arabası ve kağnı taşımacılığına imkân veriyordu.

Sayın Küçük 1916 yılında dünyaya gelmiş, 1936 yılında teğmen olmuş. Dolayısı ile 14 Mayıs 1950 öncesi Türk Milleti'nin hangi koşullar altında bulunduğunu bilmemesi ya da unutmuş olması söz konusu değil. Demokrat Parti iktidara gelmiş ve bütün bu olumsuzlukları düzeltmiş.

* * *

No 5. Sami Küçük Bölümünden;

Türkiye, 1956 yılından itibaren, arzın talebi karşılayamadığı için, 'yoklar' ile karşı karşıya gelmiştir. Adnan Menderes tüm konuşmalarında, "Hangi ürünü alırsanız alın 1949 yılına kıyasla çok daha fazla üretim var. Ama talep daha da fazla arttı" derken önemli bir gerçeği *eksik* ifade etmiştir: 1950 yılında nüfusun % 75'i köy dışında üretilmiş hiçbir ürünü tüketmiyordu. Tüketemiyordu. Her şeyden önce bu ürünleri köye kadar getirecek taşıt aracı (kamyon) ve kamyonların kullanabileceği köy yolu yoktu.

1955-1956 yıllarından itibaren hem kamyon sayısı arttı hem de köylere motorlu taşıt araçlarıyla ulaşılmaya başlandı. Ülkenin % 75'i yavaş yavaş tüketime ortak oldu. Böylelikle 1950 yılında sadece 5 milyon kentlinin tükettiği ürünleri 16 milyon köylü de aramaya başladı. Buna yılda ortalama % 3 nüfus artışı ve daha da yüksek oranda kentleşme eklenince tüketen Türkiye % 100 ve daha yüksek oranda büyümüş oldu. Bu gelişmenin en tipik örneği şeker idi. 1950 yılında dört şeker fabrikası yılda 100 bin ton şeker üretiyordu. Şekerin kilosu 160 kuruş idi. 1948 yılında şeker tüketimini sınırlandırmak amacı ile şeker fiyatlarına % 60 oranında zam yapılmıştı. 1956 yılında Türkiye'de üretim yapan 11 yeni fabrika vardı. Üretim 300 bin tonun üstüne çıkmıştı. Ama yine de şeker arzı talebi karşılayamıyordu.

Çünkü artık köylü de şeker yemeye başlamıştı.

O tarihlerde CHP ve basın 'yoklar' olgusunu giderek 'artan dozda eleştirmeye' başlamıştı. Oysa kırsal kesimlerde yaşayanların da tüketime ortak olmaya ve arzı zorlamaya başlaması eleştirilecek yerde sevinilecek bir gelişme idi.

Yokların başında şu ürünler yer alıyordu: Şeker, bitkisel yağ, çimento, demir, kâğıt ve taşıt aracı lastiği. Bu ürünlerin tümü ellili yılların ortasından itibaren, 1949 yılına kıyasla, % 100 ve daha yüksek oranlarda üretiliyor veya ithal ediliyor, ama yine de çok hızlı artan talep tam karşılanamıyordu.

Sn. Küçük bu gerçekleri "dövizler tükendiği için lüks mallar ithal edilemez oldu, yoklar başladı" basit mantığı ile son derece

yanlış bir tespit ile açıklamaya çalışmaktadır. Talebin karşılanamadığı ürünlerin hiç biri lüks tüketim maddesi değildi.

* * *

No 6. Şükran Özkaya Bölümünden;

BAY ŞÜKRAN ÖZKAYA'nın yazdığı kitabın 391-398 inci sayfalarında yer alan "27 Mayıs Günü Türk Ekonomisi" başlıklı bölümünde mantıkdışı iddialara yer verilmiş.

Bu kitabı 2005 yılında okuyan bir genç, Bay Şükran Özkaya ve arkadaşlarını alkışlamaktan kendini alamayacaktır. İşte 27 Mayıs Darbesinin, pardon "Devriminin", somut bir olumlu ürünü: Onların sayesinde memurlar 1 Haziran 1960 günü maaşlarını alabilmişler. Ya bir de yapmasaydılar 27 Mayıs devrimini? Ne oldurdu zavallı memurların hali? Aç kalırlardı.

Bay Şükran Özkaya maaşları ödemek için ne yaptıklarını, dikkat edilirse, gizli bırakıyor. Aziz Nesin bile düşünemezdi bu kara mizah şakasını.

1960 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi 196 sayfadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin gelmiş geçmiş en ayrıntılı bütçe gerekçesidir. Bütçeyi hükümet bağlamaz, önerir. İlla bu deyimi kullanmak gerekiyorsa, bütçeyi TBMM bağlamıştır. Bütçe denk olarak *bağlanmıştır:* 7 282 milyon TL. Gerçekleşme ise şöyledir: Gelir: 6 933-Gider: 7 320 milyon TL. Açık: 387 milyon TL.

Adına ne derseniz deyin bir ihtilal yaşanan yılda gelirlerin 7 282-6 933 = 349 milyon TL eksik gerçekleşmesi son derece normaldir. Buna karşı giderler sadece binde beş artmıştır.

Gerçekleşen açık, gider gelir bütçesinin (7 282) % 5'ine eşittir. Hatırlatayım 1950 (CHP) bütçesi % 13 açık ile *bağlanmıştı!...* Açığın % 89'u Marshall Yardımı'nın avans teyidi ile karşılanmıştı. Teyit, telgrafla, son dakika *yetişmişti.* Bunlar hep unutuldu...

* * *

No 7. Şükran Özkaya Bölümünden;

Demokrat Parti iktidarı 14 Mayıs-27 Mayıs döneminde 8.1 milyar Dolar yatırımı fiilen gerçekleştirmiş ve tesisleri üretime geçirmiştir. Kaynak: DPT Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa

16! DPT kitabında cari TL olarak verilen yatırım değerleri önce 1950 TL'sına indirgenmiş daha sonra 1 $ = 2.80 TL kuru üzerinden Dolara çevrilmiştir.

27 Mayıs'ta devam eden yatırım projelerinin tutarı 22 milyar TL (2.4 milyar Dolar) idi. Kaynak: MBK Broşürü No 1!

Toplam 10.5 milyar Dolar = 10 500 000 000 $

Kurmay bir subayın, kökeni ne olursa olsun, **aritmetik bilgisinin sağlam olacağını** varsayarak ve iki alıntıyı altalta koyarak yorumlayalım:

DP'nin devraldığı döviz rezervi: 400 milyon Dolar değil, 12 milyon Dolar ama ***EKSİ!***

Bay Şükran Özkaya'yı 400 milyon Dolar rezerv rakamını belgelemeye davet ediyorum. Edemeyecektir. Edemediği takdirde *dezenformasyon* nedeni ile özür dilemelidir.

DP'nin devraldığı altın rezervi: 122 ton 840 kg.

DP'nin devrettiği rezervler ise: 118 ton altın ve *eksi* 3 milyon Dolar idi. (DPT Yayın No 772-Sayfa 15)

Marshall Yardımı: 10 yılda 800 milyon Dolar.

1958 yılında örnek olarak gösterilecek bir para operasyonu yapılmış:

Devalüasyon % 221, (Katlı kur sistemi getirilmiş)

359 milyon Dolar taze para gelmiş, 400 milyon Dolar borç ertelenmiş.

IMF'in tek şartı kredileri (8.6 milyar TL) ve dolaşımdaki paranın (3.9 milyar TL) dondurulması.

1957 enflasyonu: % 18.1

1958 enflasyonu: % 15.5

1959 enflasyonu: % 19.8

1960 enflasyonu: % 5.4

Bay Şükran Özkaya'yı bu rakamları yorumlamaya davet ediyorum.

Şantiyelere gelince. Önce bir hatırlatma. Biraz geriye gidiyoruz. 17 kasım 1937. Pertek. Atatürk Pertek'te bir hedef koymuş:

"Şeker fabrikalarının sayısı yirmiye çıkmaz ve şekeri ekmek kadar kolay alınır hale getirmezsek, gürbüz çocuklara hasret kalacağız."

Bir yıl geçmiş. 17 Eylül 1938. 4 Senelik 3 Numaralı Kalkınma Planı'nı onaylayan Atatürk, "Bu plandaki yatırım projelerini ülkenin kuvvet kaynaklarını seferber ederek gerçekleştirin ki iktisaden kuvvetli olalım" demiş. Plan'da dört şeker fabrikası var. İkisi doğu illerimizde kurulacak.

1951 yılında Türkiye Şeker Fabrikaları A.O. hükümetin talimatı ile bir Master Plan yaparak on bir şeker fabrikasının illerde kurulacağını belirlemiş. 2 Ekim 1956 günü on birinci şeker fabrikası hizmete açılmış. İsmet İnönü'nün seçim bölgesi Malatya'da. 30 Eylül 1956 günü Erzincan ve Erzurum, 1 Ekim 1956 günü de Elazığ şeker fabrikaları hizmete açılmışlar.

Hemen hatırlatayım 14 Mayıs'tan önce Atatürk'ün hedef olarak gösterdiği 16 şeker fabrikasından bir tanesi bile kurulamamış. 18 Eylül 1948 günü şeker fabrikası kuramadıklarını, şeker ithal edemediklerini açıklayan Başbakan Hasan Saka arz-talep dengesini sağlamak amacı ile şekere % 60 zam yapıldığını açıklamış.

Atatürkçülük lafla olmuyor. Atatürk'ün 20 şeker fabrikası hedefi vardı. İlk dördü 1939-1942 yıllarında kurulacaktı. Kurulmadı. Kurulamadı. Hasan Saka'yı çok dikkatle okuyunuz. "Fabrika kuramıyorum" diyor. **Onun için de % 60 zam yapıyor. Vatandaş daha az şeker yesin diye.**

1938 planında 26 büyük tesis vardı. 1939-1949 arasında 6 tesis kurulabildi. 1950-1960 arasında 260 büyük tesis tamamlanarak üretime sokuldu.

27 Mayıs'ta şantiye halinde yatırımlar 22.5 milyar TL düzeyinde imiş. Bunu da MBK tespit etmiş. Bkz. MBK 1 Nolu Broşür-27 Ağustos 1960.

Şimdi akla şu soru geliyor: 27 Mayıs öncesi Bay Şükran Özkaya yurtdışında hangi ülkede yaşıyordu acaba ki, bunların hiçbirini, ama hiçbirini görememiş? Herhalde ihtilal heyecanı Milli Birlikçilerin hepsini "görme özürlü" yapmış. Ben kurmay subayları aynı zamanda çok iyi istihbaratçı olarak bilirdim. Yanılmışım.

* * *

No 8. Şükran Özkaya Bölümünden;

Temel ihtiyaç malzemeleri? Önce bunları seçelim: Ekmek-Pirinç-Toz Şeker-Koyun Eti-Yumurta-Margarin-Beyaz Peynir-Çay. Şimdi Türkiye'nin en büyük kentinde bu temel ihtiyaç maddelerinin on yıllık fiyat artışlarına bakalım:

	1949	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Ekmek	100	85	85	85	85	85	92	123	136	164	182
Pirinç	100	103	103	98	91	100	161	175	153	195	225
Tz Şeker	100	80	80	80	80	88	99	122	129	186	186
Et	100	88	108	117	136	141	163	146	188	232	248
Yumurta	100	90	90	100	110	120	150	190	210	280	270
Margarin	100	87	107	109	113	117	121	127	131	162	160
Peynir	100	84	86	93	109	115	119	140	149	217	256
Çay	100	100	100	100	102	113	156	156	172	250	250
Ortalama	100	90	95	98	103	110	133	148	159	211	222

Kaynak DİE Yayını 2252 Sayfa 454

İstanbul ülkenin en pahalı kenti idi. Diğer illerde fiyat artışları daha düşüktür. İstanbul sonuçlarını hesaplayalım:

1953 sonu itibarı ile aritmetik ortalama ile **dört yıllık fiyat artışı % *eksi* 2**

1954 sonu itibarı ile aynı ortalama, **beş yıllık fiyat artışı % 3**

% 221 devalüasyon yapılan 1958 yılında aynı ortalama, **dokuz yıllık fiyat artışı % 59**

27 Mayıs'ın yılı 1960'da, **on bir yıllık fiyat artışı, en pahalı kentte, % 122**

YORUM:

İlk dört yıl enflasyon YOK. Fiyatlar % 2 oranında gerilemiş.

Tarımsal üretimi % 39 gerileten kuraklığın yaşandığı 1954-1956 yıllarında enflasyon *kıpırdamış*. Yine de 1954 sonu itibarı ile beş yıllık toplam fiyat artışı % 3.

1960 yılında 11 yıllık fiyat artışı birikimli olarak % 122, yıllık artış ise % 5'e düşmüş.

Arada % 221 devalüasyon da yaşanmış.

1960 yılında 1949 yılına kıyasla tarımsal üretim % 160 artmış. Buna rağmen fiyatların % 122 artmış olması tüketim düzeyinin çok yükseldiğinin belirgin bir işareti.

Bay Şükran Özkaya'yı bu yorumları yorumlamaya davet ediyorum.

Uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suç örgütleri ile 27 Mayıs'tan 20 küsur yıl sonra tanışmıştık! Bay Şükran Özkaya'yı bu iki iddiası ile ilgili olarak birer örnek vermeye davet ediyorum. Bu *dezenformasyon* nedeni ile ikinci bir özür dileme gerekecek.

* * *

No 9. Şükran Özkaya Bölümünden;

Bay Şükran Özkaya'nın Maliye Bakanı adayı: Kemal Kurdaş. Kurdaş DP döneminde Maliye Bakanlığı'nda en üst düzey görevlerde bulunmuş, 27 Mayıs'tan sonra da DP dönemini (kendisinin de içinde üstdüzey bürokrat olduğunu *nasılsa* unutarak) yerden yere vurmaktan hiç çekinmemiştir. Bir örnek veriyorum:

Kurdaş'ın 2003 yılında yayımladığı yeni bir kitaptan, "Bitmeyen Gaflet-Türkiye Ekonomisinin Çöküşü" (Metu Press 2003) alıntı:

ÖNSÖZ

"Yeni Devletin 1920 Nisan'ından 1950 Mayıs'ına kadar uzayan ilk 30 yılında Türkiye bütün dünyaya, son derece zor şartlara rağmen istikrar içinde, ***dıştan hiç borç ya da yardım almadan,*** *aksine eski Osmanlı borçları için dışarıya net bir borç ödemesinde bulunarak, kısaca* ***tamamen kendi özkaynaklarına dayanarak*** *hızla kalkınmanın (30 yılda % 6.2 yıllık ortalama dolayında bir kalkınma gerçekleşti) parlak bir örneğini vermiştir."*

14 Mayıs öncesi Türkiye yaklaşık yurtdışından toplam 500 milyon Dolar kaynak kullanmıştır.

İlk kredi 8 milyon altın Dolar Sovyetler Birliği'nden. Son kredi ise 4 Temmuz 1948'de ABD ile imzalanan anlaşma ile başlayan Marshall Yardımı'nın yıllık dilimleridir. Son dönemde Sn Kurdaş üstdüzey Maliye bürokratı olarak *işin içinde* idi. 1950 yılının CHP

tarafından hazırlanan ve 14 Mayıs öncesi kesinleşen bütçenin açığı 174 milyon TL idi. Bunun 155 milyon liralık bölümü Marshall Yardımının 1950 diliminin bütçe açığını kapatmak için kullanılabileceğine ilişkin telgraf teyidi karşılanmıştı. Sn. Kurdaş'ın hafızası zayıflamış olmalı.

Bay Şükran Özkaya ise gerçekleri bu ölçüde çarpıtan Sn. Kurdaş'ı Maliye Bakanlığı için önerdiği için övünüyor.

* * *

No 10. Şükran Özkaya Bölümünden;

Önce 1961 bütçesinden başlayayım. 1960 bütçe tasarısını Polatkan sunmuş ve bütçe TBMM'de *denk olarak* 7 282 milyon TL üzerinden kesinleşmişti. Daha sonra bir ihtilal yılı olmasına rağmen gelirler % 5 eksik, giderler % 0.5 fazla olarak gerçekleştiğinden bütçe 387 milyon lira açık vermişti. Açık % 5.3 idi.

1961 bütçesi ise 8 679 milyon TL ve denk olarak kesinleşmişti. Gerçekleşme ise farklıydı:

Tahsilat: 10 934 milyon TL. Giderler: 11 383 milyon TL. Açık: 449 milyon TL, % 5.2!

Demek ki, Bay Şükran Özkaya'nın önerdiği Maliye Bakanı Kurdaş'ın bütçesi ile Polatkan'ın bütçesinin açığı aynı oranda.

DP'nin yandaşları çiftçiler ve köylüler. 1950 yılında kırsal nüfus 15 700 bin idi. (Toplam nüfusun % 75'i). Mahmut Makal'ın "Bizim Köy" başlıklı kitabında belirttiği gibi bu nüfusun % 90'ı şeker ve yemeklik yağ ile tanışmamıştı. Kerpiç evlerinin camı yoktu. Okula gidebilen çocuklar günde üç öğün yemek nedir bilmiyorlardı. Köyde elektrik, sağlık hizmeti, su, yol yoktu. 1950 yılının kırsal alanda kişibaşına milli gelir payı 258 TL/yıl.

Kentsel nüfusun aynı şekilde hesaplanmış geliri ise 1 076 TL/kişi/yıl idi. Kentli T.C. vatandaşı dört kat daha zengin ya da köylü dört kat daha yoksul.

Demokrat Parti'nin köylüye aktardığı kaynak ise buğday fiyatını muhalefetin önerileri doğrultusunda 30 kuruşun altına düşürmemesi idi. Bkz. 1954 seçim afişi: **"Buğdayına 30 kuruşu çok görenlere oyunu verme."** 1954 seçim sonuçları Türk siyasi tarihinde

bir rekordur: % 58.4 Sol görüşlü tüm yazarlar köylüye verilen 30 kuruşu çok görürken işçiye-memura yüksek oranlı zam yapılmasında hiç rahatsız olmazlar. Onlara göre işçi ve memur birinci sınıf vatandaş, köylü ise milletin yoksul-çaresiz-aç ve bi-ilaç efendisi...

Bay Şükran Özkaya da 2005 yılında hala bu görüşleri savunabiliyor.

* * *

No 11. Haydar Tunçkanat Bölümünden;

Belgelere dayalı olmak gibi bir iddia ile kaleme alınmış bir kitapta ekonomi ile ilgili hususlar tamamen gerçekdışı. Bkz. Ekonomi Eki. 1954 seçimlerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin en yüksek oyunu almış bir partiyi, 14 Mayıs 1950 seçimlerinden önce **CHP iktidarının çıkardığı seçim kanununu değiştirmemekle suçluyor.**

CHP, 1950 yılında 'Seçimlerde nasıl olsa birinci parti oluruz. Ekseriyet sistemi bize yarar' düşüncesiyle çıkarmıştı seçim yasasını. Tunçkanat, faturayı Demokrat Parti'ye kesiyor.

1954 seçimlerinde ekseriyet sistemi yerine nisbi seçim sistemi geçerli olsa idi, partilerin çıkaracakkları milletvekili sayısı şöyle olacaktı:

DP: 316

CHP: 190

CMP: 28

Bu tablo ile Demokrat Parti Meclis'ten istediği yasayı yine çıkarabilecekti.

* * *

No 12. Haydar Tunçkanat Bölümünden;

1954'e kadar DP'nin şu tasarrufları ihtilalci subayları rahatsız etmiş:

a. Ezan yasağının kaldırılması
b. Gereksiz yere Kore'ye asker gönderilmesi
c. Tüm Silahlı Kuvvetlerin NATO'ya tahsis edilmesi
d. İrticai gelişmeler
e. İrfan yuvası Halkevleri'nin kapatılması
f. İrfan yuvası Köy Enstitüleri'nin kapatılması

g. CHP mallarının gasp edilmesi

h. Millet Partisi'nin kapatılması

i. Plansız bir ekonomi uygulaması sonucu Merkez Bankası'nda İsmet Paşa'nın biriktirdiği dövizlerin israf edilerek tüketilmesi. Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Petrol Kanunları ile emperyalizme hizmet.

1954 yılında ihtilal ögütü kuran ya da bu tür örgütlere giren subayların gerekçeleri, Tunçkanat'a göre bunlar.

* * *

No 13. Alparslan Türkeş Bölümünden;

Türkiye'de zırhlı birliklerin nasıl ve ne şartlar altında kurulduğunu Büyükelçi Zeki Kuneralp yazmıştır:

*"ZORLU, Paris'te şevkle, ihtirasla işe sarıldı. Bizleri arkasından sürükleyerek. **Gayesi, Türkiye'nin yararına olmak üzere, NATO'yu azami derecede değerlendirmek, limon sıkarcasına onu sıkmak, içinde ne varsa çıkarmak. Bunun için de tahammülün hudutlarına varılacak kadar gerçekleri zorluyor, muhataplarını sıkıştırıyor, izaç bile*** (bunaltıyordu) ***ediyordu. Zırhlı birlik konusu, bunun belirgin misalidir. ZORLU, inat ve ısrarla, güney sınırımızda bir zırhlı birliğin kurulmasını, ve bu birliğin NATO tarafından teçhizini istedi. NATO'nun eksperleri, Türkiye'nin henüz gereken sayıda eğitim görmüş personele sahip olmadığına işaretle, evvela bu personelin yetiştirilmesinin, sonra birliğin kurulmasının gerektiğini söylediler. ZORLU, buna kontra gitti, bin dereden su getirdi. Türk şoförlerinin dünyaca müsellem maharetinden, mekanik konulara yakınlıklarından bahsetti, hakikate meydan okumaktan bile çekinmedi, hırsla, zırhlı birliğin bir an evvel kurulmasını talep etti. NATO eksperleri buna karşı geldiler, ellerinden geleni yaptılar ama ZORLU'yu ikna edemediler. En sonunda pes ettiler."*** Mehmet Arif Demirer, ***Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği,*** sayfa 98.

* * *

No 14. Ahmet Yıldız Bölümünden;

Kısa bir bölümde o kadar çok maddi hata ve çarpıtma var ki, yalnız bu bölüm Ahmet Yıldız'ın kitabının inandırıcılığının ne ölçüde sığ olduğunu kanıtlamaya yeterli. Gerçekleri veriyorum:

Önce Zorlu'nun çektiği telgraf. Bu telgraf konusunu, Yassıada'daki davada sanıklardan hemen sonra Egesel'in getirdiği ve 'Amme Şahidi (Kamu Tanığı)' diye tanıttığı YALANCI TANIK Coşkun Kırca ortaya atmıştır. Telgrafın sadece son bölümünü mealen okumuştur. Kırca, tanıklıktan sanıklığa terfi eden Köprülü'nün o tarihte damadı idi. Amacı, Zorlu'yu suçlu göstermek ve kayınpederini kurtarmaktı. Okuduğu bölümü aynen veriyorum:

"İngilizler nezdinde tezimizin kabulü için bütün ısrarları yapmaktayız. Ancak, kendilerinde Yunanlılara ileride self-determination vaadi yolu ile bir temayül olabileceğini seziyoruz. Her ne kadar yaptığımız kesin teşebbüsler kendilerini bir hayli şaşırtmışsa da yine de bu hususta çok çalışılması gerektiği kanaatindeyiz. Biz burada elimizden geleni yapıyoruz. Gazeteciler de yapıyor. Ayrıca Başbakan'ın da ilgililere gereken emirleri vermesinde büyük fayda olacağı."

Bu metin, Kırca'nın Yassıada'da yemin altında okuduğu metindir. İçinde 'Eylem' sözcüğünü çağrıştıracak bir kelime yoktur. Yıldız, Tutanaktan alıntı yapmamış, Tutanağı keyfine göre değiştirmiş ve çarpıtmıştır.

Bir de yalancı Kırca'nın elinde orijinal metin olmasına rağmen "mealen böyle hatırlıyorum" dediği telgrafın ilgili bölümünün aslına bakalım:

"Bu sabahki mükalemelerimiz gayet nazikane cereyan etmekle beraber gayet kati ifadeler altında geçti ve bizim haklarımızı savunmamız hususunda cesaretimizi kıracak bir eda takınmadılar. Fakat ifadelerimizle haklarımızda musır davranacacağımıza kendilerini teyakkun ettirdiğimizi zannediyorsak da bu sahada çok çalışılması icap ettiğini, anlamaktayız. Bu sebeple gerek biz gerekse gazetecilerimiz bu yolda, gayret sarf ediyoruz."

"Taraf-ı devletlerinden bu hususdaki ilgililere verilecek emirlerin pek faideli olacağını saygılarımla arz ederiz."

Yassıada'da aslı gün ışığına çıkmayan ve Kırca'nın mealen ve değiştirerek okuduğu ve nümayiş siparişi olduğunu iddia ettiği telgraf, Londra'da Konferans daha başlamadan, 28.8.1955 günü

çekilmiştir. Zorlu Türkiye'nin Yeni Kıbrıs Tezi'ni 1 Eylül günü açıklamıştır. Olaylar 6 Eylül günü saat 18:00'de önce yürüyüş, saat 20:00'de işyerlerinin tahribi ve saat 22:00'de tahrip edilen işyerlerinden mal talanı şeklinde gelişmiş, saat 24:00'de askerin olay yerlerine gelmesi ve sıkıyönetim ilanı ile sona ermiştir. Menderes-Zorlu telefon görüşmesi 6 Eylül akşamı saat 20:00'de yapılmıştır. Tanıkları vardır. Bu tanıklar anılarını yazmış ve yayımlamışlardır. (M. Esenbel) Zorlu bu telefon görüşmesinde, nümayişlerden habersiz olarak, Menderes'e bir gün sonra Konferans'ta Kıbrıs konusunu 5 yıl süre ile dondurmayı öneriyordu, Yunanistan ile ilişkilerimizin bozulmaması amacı ile! 6 Eylül 1955 günü Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı değil, Başbakan yardımcısı idi. Fuat Köprülü'nün oğlu Dr. Orhan Köprülü ise DP İstanbul İl Başkanı idi. Orhan Köprülü 6 Ocak 1961 günü Gürsel'in on kişilik kontenjanından Kurucu Meclis üyesi olmuştu. Bir gün önce, 5 Ocak 1961 günü, Yüksek Adalet Divanı (YAD) 6-7 Eylül Olayları Davası'nda Menderes ve Zorlu'ya altışar yıl hapis cezası vermişti.

Ahmet Yıldız olayları çarpıtmış ve tutanakları değiştirmiştir. Gerek YAD, gerekse 40 yıl sonra Ahmet Yıldız bu dava konusunda Menderes ve Zorlu karşıtlıklarını milli çıkarlarımıza ters düşmek pahasına olayları düzenlediklerini iddia ederek ortaya koymuşlardır. Ahmet Yıldız bir adım daha ileri giderek bu olayları "Demokrat Parti Demokrasiden Sapıyor" başlığı altında 27 Mayıs'ın nedenlerinden biri olarak göstermeye çalışmaktadır, gerçeğin böyle olmadığını çok iyi bilmesine rağmen. Kendisi ile bu konuyu 27 Mayıs 1998 gecesi HBB televizyonunda ayrıntılı bir şekilde tartışmış ve gerçekleri ortaya koymuştum.

Coşkun Kırca hayatta iken yalancı tanıklığını çeşitli televizyon kanallarında ve 1995 yılında yayımladığım ***6 Eylül 1955-Yassıada 6/7 Eylül Davası*** başlıklı kitabımda kanıtladığımdan kendisi için 'Yalancı' sözcüğünü burada bir daha kullanmakta sakınca görmüyorum. Bu tanıklık sonunda Türkiye'ye büyük zararı olmuştur.

Olaylar, 6 Eylül gecesi saat 24:00 sona ermiştir. 7 Eylül günü olay yoktur. Türk medyası bu gerçeği bir türlü ALGILAYAMAMIŞ ve olayların 48 saat sürdüğünü dahi iddia edebilmiştir, ZAMAN'da Mümtazer Türköne!

* * *

No 15. Metin Toker Bölümünden;

Bu kitabın birinci baskısı 1966 yılında Bilgi Yayınevi'nin baskısı da 1991 yılında yayımlanmıştır.

CHP'nin 1957 seçimlerinde oyu: % 41.4

CHP'nin 1961 seçimlerinde oyu: % 36.7

CHP'nin 1965 seçimlerinde oyu: % 28.7

CHP'nin 1969 seçimlerinde oyu: % 27.4

Bu tabloya bakarak ve bu yıllarda yapılan tüm seçimlerde DP'nin miras oylarının % 50'nin üstünde olduğunu, 1965 ve 1969 seçimlerinden ADALET Partisinin tek başına iktidar çıktığını da hatırlarsak, Metin Toker'in 'Türkiye, Bayar-Menderes rejiminden artık kabul etmemeye kesin karar vermişti' beyanı havada kalmaktadır. Evet, 26 Mayıs 1960 gecesi, 38 Darbeci, Metin Toker, Kurtul Altuğ gibi kimi gazeteciler, Sıddık Sami Onar gibi, Muammer Aksoy gibi üniversite hocaları ve başta İsmet Paşa olmak üzere tüm CHP'liler, Bayar-Menderes rejiminden bir askeri darbe yoluyla kurtulmak istiyorlardı. Böyle bir ihtilalin ortamını da yıllardır, son aşamayı ise 16 Şubat 1960 günü Yeşilhisar'da sıkılan kurşunlar ile bizzat hazırlamışlar, DP iktidarının yanlış verdiği yayım yasakları kararları sonucu Kulak Gazetesi ile de her türlü kirli bilgiyi İstanbul ve Ankara'da yaymışlardı.

Metin Toker'in cümlesindeki ('Türkiye... kesin kararını vermişti') 'Türkiye' sözcüğü doğru olsa idi, yukarıdaki seçim sonuçları tablosu böyle mi olurdu?

* * *

No 16. Metin Toker Bölümünden;

Talat Aydemir'in darbe girişimlerinden sonra, İsmet İnönü İsviçre'nin La Tribune de Lausanne gazetesine şu açıklamayı yapmış:

"Seçime (1961 seçimleri) *gidilmekle acele edilmiştir... 14'ler haklı çıkmışlardır. Bir askeri hareketten sonra otoriter bir intikal devresi geçirilmesi ihmal edilemez bir zarurettir. Bu devrenin kısa sürmüş olmasından bir çok mahzurlar doğdu. Tekrar ediyorum: Her ihtilalden sonra otoriter, sert bir intikal devresine kesin bir ihtiyaç vardır. Bizde bu devre icap ettiği kadar uzun süreli olmamıştır. Ancak bir buçuk yıl sürmüştür. Bir buçuk yıl sonra ihtilal komitesi üyeleri* ('Asil İhtilalciler'), *kendi istekleri ile iktidardan silindiler. Seçimleri yaptırdılar ve seçimle gelen şahıslara iktidarı bıraktılar. Bu ihtilal komitesi üyelerinden bir kısmı intikal devresinin kısa sürmemesi fikrindeydiler. Bir yıl için üst üste iki defa hükümet darbesine teşebbüs edilmiş olması, onların haklı olduklarını meydana çıkarmıştır."* (Kaynak: Türkeş, 1977, sayfa 103)

YORUM: İsmet İnönü, 21 Ekim Protokolü'ne değinmiyor. Bu açıklamasının yapıldığı tarihte Tedbirler Kanunu geçerliliğini koruyor. O'nun istediği Yassıada'da yargılamalar devam ederken, kolu kanadı kırılmış bir DP'nin de katılmasıyla seçime gidilmesiydi; ki, tek başına iktidara gelebilsin. Bu olmayınca, 18 Ekim 1960 pazarlığı yapıldı ve CHP ağırlıklı Kurucu Meclis'in önü açıldı. Ancak, CHP'nin son (kısmen) tek başına iktidar dönemi olan Kurucu Meclis, 4 Eylül 1961'de tatile gönderildi. İsmet Paşa; o gün, 15 Ekim seçimlerinde tek başına iktidara gelmeyi umduğu için, "Asil İhtilalciler..." diyordu. Seçim, gerçekleri ortaya çıkardı. **27 Mayıs'ın anlamsızlığını ortaya koydu.** Görmek istemediler. 21 Ekim, 22 Şubat, 21 Mayıs peş peşe geldi. 7 Haziran 1964 Senato yenileme seçimlerinde AP'nin oyu % 50'yi aşmıştı. 1965 seçimlerinde vatandaş son sözü söyledi: AP (DP) tek başına iktidar.

* * *

No 17. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Menderes **işbaşına geldiğinde** Orta Anadolu'da milyonlarca kişi açtı. Demokrat Parti'nin uyguladığı tarım politikası sonucu Türkiye'nin karnı doymuştu. Bitkisel üretim artışı, on yılda, % 123 olmuştu. Bu tarihi bir dünya rekorudur. 1960-1970 arasında artış % 17 idi.

1949 Türkiyesi'nde elektrik enerjisi jeneratör ölçeğinde tesislerde taşkömürü ve ithal akaryakıt ile üretiliyordu. Çok pahalı idi. 1 kwst 900 gram fiyatına idi. Bugün de çok pahalı: 100 gr ekmek fiyatına! 14 Mayıs öncesi elektrik enerjisi üretim modeli tek kelime ile "felaket" idi. Bu nedenle Menderes tarım ile eşzamanlı olarak elektrik üretim modelini değiştirmeye, barajlara yöneldi.

O dönemde başta Çukurova olmak üzere verimli ovalarımızı sık sık sel basıyor ve milyonlarca liralık ürün telef oluyordu. Sulama diye bir kavram yoktu.

Menderes ve arkadaşları 19 HES'li baraj yaptılar. 1949 sonu 400 megawatt olan kurulu güce 942 megawatt güç eklediler; bu ek yatırımın % 73'ü hidrolik, % 27'si linyite dayalı idi.

Menderes'in en başarılı olduğu yatırım alanı enerji idi. Bunu "barajlara kafayı takmak" olarak tanımlamak sözde Menderes ile alay etmek, ama özde tek bir küçücük Çubuk barajı ile yapımı yıllarca süren yine küçük Porsuk barajı olan Türkiye'ye 19 baraj kazandırmayı küçümsemek oluyor ki, o zaman alaydan öte, cehalet ile özdeşleşiyor.

* * *

No 18. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Sayın Altuğ daha önce yazmış: "Ben Kemalistim."

Benim de dergimin adı "Kemalist-demokrat TÜRKİYE", web sitem www.kemalizm1938.org olduğuna göre ortak bir yanımız var, demektir.

Ancak arada bir fark var. Ben ATATÜRK'ün devamlı olarak son yıllarını araştırıyorum. Web sitemde yaklaşık 800 megabyte (birkaç bin sayfa) bilgi-belge var. Ve ben, ATATÜRK döneminde; Sovyetler Birliği'nden 8 milyon Dolar kredi alınarak Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'ndaki yatırımların gerçekleştirildiğini, Karabük demir-çelik yatırımının İngiliz kredisi ile yapıldığını ve 27 Mayıs 1938 günü İngiltere'den ikinci bir kredi (16 milyon Sterlin, o tarihte 100 milyon Lira, devlet bütçesinin üçte biri) alındığını ve bu kredi ile Bayar'ın 17 Eylül 1938 günü Dolmabahçe'de ATATÜRK'ün onayına sunduğu 4 Senelik 3 Numaralı Kalkınma

Planı'nın finanse edilmesinin öngörüldüğünü tüm ayrıntıları ile biliyorum. Bunları tüm belgeleriyle yayımladım.

Bu yazdıklarımın en sağlıklı özet ve kesin kaynağını da aşağıda veriyorum:

ATATÜRK'ün 1 Kasım 1938 TBMM Açış Nutku

"Birinci beş senelik planımız muvaffakiyetle bitmek üzeredir. Buna ilaveten üç senelik bir maden işletme programı tanzim edilmiş ve tatbikine başlanmıştır."

"Bu üç senelik maden programının büyük bir kısmını içine almak ve şeker sanayiini de genişletmek suretiyle makine, kimya, gıda maddeleri, toprak ve su mahsulleri, ev mahrukatı sanayii ile liman inşasını ve nakliye vasıtalarının çoğaltılmasını ve deniz işleri için duyduğumuz ihtiyaçları ihtiva ve ifade eden 4 senelik 3 numaralı yeni program yapılmış ve ilan edilmiştir. Bu plan için sarfolunacak para 85 ila 90 milyon lira arasında tahmin edilmektedir.

Buna ait kredinin temin edildiği malumdur.

Memleket için faydalı olan her teşebbüsü yüksek bir vatanseverlik duygusile terviç ve himaye eden değerli Kamutay'ın bu planı da müzaheretine mazhar kılacağından şüphe etmiyorum."

Görüldüğü gibi ATATÜRK, "memleket için faydalı teşebbüsler" söz konusu olduğunda kredi alınmasını onaylıyor.

31.12.1950'de 916 milyon Dolar olan dış borcun 31.12.1960'da 1 038 milyon Dolar olduğunu da DP'nin 772 sayılı yayınından (sayfa 14) göstermiş bulunuyorum Bu durumda Sayın Altuğ'un yukarıda alıntıladığım tüm rakamlarının YANLIŞ olduğunu üzülerek (gerçekten üzülerek) tespit etmiş bulunuyorum.

* * *

No 19. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Sayın Altuğ'un kitabındaki en acımasız, en insafsız ve en ölçüsüz maddi hata bu iki paragrafta yer almıştır. Bu iki paragraf bir ülkenin cumhurbaşkanına da onun işgal ettiği yüce makama da çok büyük saygısızlıktır.

Cumhurbaşkanları dış gezilere Migros'a gider gibi gitmezler. Gezilerin tarihi en az 6 ay önce kararlaştırılır. Bayar'ın ABD gezisinin tarihi 1953 yılının ikinci yarısında belirlenmişti. 1953 yılında 1950 yılına kıyasla birikimli enflasyon SIFIR idi. Türkiye dünyanın sayılı hububat ihracatçısı idi. Döviz sorunu diye bir sorun yoktu.

Bayar ABD'den hiçbir nam altında kredi talep etmiş değildir. Sadece kendisini 29 Ocak 1954 günü öğle yemeğine davet eden Dünya Bankası Başkanı Eugene Black'e, Gediz nehri üzerinde kurulacak Demirköprü Barajı'nın kredisi ile ilgili bir soru yöneltmişti. Başbakan Menderes; bu barajı kredilendirmeyen Dünya Bankası'nın Türkiye bürosunu, T.C. Cumhurbaşkanı Bayar'a da nezaketsizlik yaptıkları için, bir mektup ile kapattırmıştı. Bakınız, ***Menderes ve Dövizler-Dünya Bankası Olayı 1954***

Demokrat Parti 1954 seçimlerinden sonra ABD'den 300 milyon Dolar kredi talebinde bulundu. Bu kredi 1958 yılında Irak İhtilali'ne kadar verilmedi. Irak İhtilali'nden 19 gün sonra 359 milyon Dolar taze para geldi ve 400 milyon Dolar birikmiş borç ertelendi.

Sayın Altuğ'un bahsettiği, Bayar'a verilen, "**hepi topu 300 milyon Dolar**" ise tamamen hayal ürünüdür!

Ayrıca "*umutlar istenilenin çok altında kalmış*" ifadesi ile ne kastedildiğini anlamak zor.

* * *

No 20. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Önce kronolojiye bakalım, 1960 yılı, 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce:

11 Mayıs DP Meclis grubu olağanüstü bir toplantı yapıyor ve Meclis oturumlarına 10 gün ara verilmesine karar alıyor. ERDEMİR şirketi noterlikte kuruluyor. Menderes işlemleri bizzat takip ediyor ve aynı gün İstanbul'a hareket ediyor; 12, 13 ve 14 Mayıs günleri İstanbul'da.

14 Mayıs Menderes, İstanbul'dan gemi ile İzmir'e gitmek üzere ayrılıyor.

15 Mayıs İzmir'de 200 000 dolaylarında büyük bir kalabalık tarafından karşılanan Menderes, yaptığı konuşmada, muhalefeti komplolar hazırlamak ve yurdun barış, güvenlik ve prestijini sarsmakla suçluyor

Adnan Menderes'in 17-18 Mayıs günleri hizmete açtığı tesisler:

17 Mayıs Bergama dokuma fabrikası-açılış

17 Mayıs Manisa dokuma fabrikası- açılış

18 Mayıs Demirköprü (Gediz) **barajı ve HES-açılış**

Bu baraj 1954 yılında Dünya Bankası'nın kredilendirmediği barajdır.

Hani sırça köşküne çekilmişlerdi? 27 Mayıs'tan bir hafta önce halkın arasında yatırımı tamamlanmış tesisleri hizmete açıyor, üretime geçiriyor.

* * *

No 21. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Önce, Sayın Altuğ rakamları birbirine karıştırmış, CHP'nin aldığı oy ile CMP'nin aldığı oyu eşitlemiş (!),

Toplam oyu bir kere 4 770 712, hemen ardından 4 404 888 olarak vermiş.

Şimdi doğru rakamlara bakalım.

DP : 4 372 621

(1954 yılında % 58.4 olan DP oylarında % 8.5 gerileme var)

Muhalefet:

CHP : 3 753 136

CMP : 652 064 (3 763 836 değil!)

HP 350 597

Toplam : 4 770 712 (4 404 888 neyin nesi anlaşılmıyor ?)

Kaynak Sadettin Bilgiç, "Türkiye'de Seçimler ve Seçim Kanunları"

Hatırlatma: 14 Mayıs 1950 öncesi ekseriyet sistemini seçim kanununa koyan CHP idi, DP değil. Amaç, 1950 seçimlerinde DP'nin illerde ekseriyeti sağlayamayacağı hesabı ile CHP'nin milletvekili

sayısında büyük fark sağlayarak tek başına iktidara gelmesi idi. Tam tersi oldu.

Bir yazar ve saygın bir yayınevinin editörleri tek bir paragraf içinde bu ölçüde maddi hataya nasıl düşerler, anlamakta zorlanıyorum.

* * *

No 22. Kurtul Altuğ Bölümünden;

Görüldüğü gibi Sn. Altuğ tarihleri ve olayları karıştırmış, karmakarışık bir duruma getirmiş. Ancak Menderes'in sırça köşküne çekildiği iddiası tamamen hayal ürünü.

Menderes, iki günde iki dokuma fabrikası ve önemli bir barajı hizmete açıyor. Sayın Altuğ ise, kendisine hiç yakıştıramıyorum, "uğurlu elleriyle" diye alay ediyor. Çok yanlış. 10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950 arasında sadece 6 yatırımı tamamlayıp hizmete açabilmiş bir Türkiye'de, Demokrat Parti iktidarı on yılda 260 büyük tesisi kurmuş ve hizmete açmıştır. Bu tablo ile alay etmek yerine gerçekleştirenleri alkışlamak gerekirdi.

Sayın Altuğ'a ***Menderes ve Dövizler-Dünya Bankası Olayı 1954*** başlıklı kitabımı gönderecek ve, benden değil, ama Menderes'ten özür dilemesini rica edeceğim.

Sayın Altuğ, 70 yaşında anılarını yazmış. Bodrum Gündoğan'da kütüphane ve arşiv desteğinden yoksun, hafızasını zorlayarak; benim yapmaya çalıştığım gibi özellikle sayısal verileri iki kez, üç kez, kontrol etmeden, yazmış.

İnönü ve Metin Toker'in etkisi altında Zorlu'nun Türkiye'yi gırtlağına kadar borçlandırdığını yazmış. DP ve Menderes'in ekonomik alandaki başarılarını hep küçümsemiş, alay etmiş.

Metin Toker'in kime hakaretten ceza yediğini bile yanlış yazmış.

Ancak üç konuda öyle vahim hata yapmış ki, kitabını okuyan genç bir siyaset bilim araştırmacısı şaşırıp kalır:

- Celal Bayar halk tarafından seçilmiş bir cumhurbaşkanı değildi.
- 1954 yılı ocak ayında Cumhurbaşkanı Bayar ABD'ye kredi bulmaya gitmedi.

• ABD; Türkiye'ye Bayar'ın 1954 gezisi sonunda hepi topu 300 milyon Dolar ödemedi.

Bayar'ın ABD seyahati Türk Dış Politikası açısından bir kilometretaşıdır. Bayar, Vaşington'daki ilk gecesinde Devlet Konuk Evi (Blair House) yerine eşi ile birlikte Beyaz Saray'da özel konuk olarak ağırlanan bir devlet başkanı idi. Bu Eisenhower'ın Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na gösterdiği çok özel bir ağırlama şekli idi.

Bayar'ın 29 Ocak 1954 günü Kongre'de yaptığı bir saatlik konuşma ayakta alkışlanmıştı. T.C. Cumhurbaşkanı aynı gün daha önce Kongre Kütüphanesi'ne Türkiye'den getirdiği bir armağan teslim etmişti: ATATÜRK'ün NUTKU. Bütün bunlar Demokrat Parti karşıtlarının, işlerine öyle geldiği için, unuttukları ayrıntılardır.

Sayın Altuğ'un ikinci baskıda kitabındaki maddi hatalarını düzelteceğini umuyorum.

Sayın Altuğ, 31 Mayıs gecesi Sayın Mütercimler ile yaptığı söyleşide 27 Mayıs'ı övdü. Devrimci, ilerici bir hareket imiş, Türkiye'ye 1961 Anayasası'nı ve DPT, MGK ve Anayasa Mahkemesi gibi *demokratik* kurumları kazandırmış. 27 Mayıs basını şerefli basın imiş.

Bu görüşlere kesin olarak katılmadığım gibi, tamamen aksi düşüncedeyim. Bu nedenle Sayın Altuğ'un kitabının 207. sayfasından sonraki bölümünü (27 Mayıs ve hemen sonrası ağırlıklı bölüm) irdelemeyecek ve eleştirmeyeceğim. 2006 yılında 27 Mayıs'ı hala savunabilenlerle herhangi bir tartışma başlatmanın abesle iştigal olduğuna inanıyorum.

* * *

No 23. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Halkevleri hakkındaki bu iddia da çok yanlış ve çok çok eksiktir. (Bkz 'Halkevleri-CHP Taşınmazları Dosyası' Ek-4) Ayrıca anayasanın dilinin 1924 metnindeki dile döndürülmesinin tarihi 25 Kasım 1952'dir. Halkevleri kanunundan önce değil, 16 ay sonra!

Prof. Dr. Sadık TURAL ile ATATÜRK Ansiklopedisi'nin hazırlık toplantılarından önce veya sonra çeşitli konularda sohbetler yapardık. Bunlardan birinde şunları anlatmıştı:

"Fikir veya düşünce ayrılığından değil, duygu ve yaklaşım farklılığından doğan öfkeler, kinler, düşmanlıklar vardır. Bu türden duygu aykırılığından doğan öfke veya düşmanlıkla, kişiler arasında da, gruplar arasında da olabilir. Kızıp öfkelenmeler, bizden mekân ve zamanca uzaklaştıkça, ateşler söner, düşmanlıklar biter. Sivilce kaşıyıcı, düşmanlık ateşini canlandırıcı çılgınlar ve çılgınlıklar zaman zaman ortaya çıkabilir. Ama zaman ve mekânca bizden uzaklaşan öfkelendiricilere biz yaklaşırız, yaklaşmalıyız."

"Halkevleri, bir yönüyle İttihat Terakki Partisi ile bütünleştiği görülen Türk Ocakları'na tepki idi; bir başka yönüyle ise, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vatandaşları için, bir 'Millet Mektebi' modeli, bir yaygın eğitim okulu anlayışının kurumu idi."

"Halkevleri bir sivil toplum örgütlenmesi değil, bir yandan CHP'nin, diğer yandan Hükümetin organik bağlarıyla yaşattığı resmen kabul edilen bir kurumlaştırma idi. Halkevleri 1930'lu yıllardan 1946 yılına kadar çok yararlı çalışmalar yapmıştı. Halkevleri konusunda ifrat ve tefritlerden arınmış hükümler verilmesini, taraftarlık psikolojisi yerine tarihi gerçek kavramına dayanan araştırmalar yapılmasını beklemeye henüz devam ediyoruz."

* * *

No **24.** Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Seçil Karal Akgün'ün bu hükümleri yine çok eksik. Köy Enstitüleri'ne ilişkin kanun Meclis'te görüşülüp kabul edildiği tarihte Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Rıfkı Salim Burçak tabela değişikliğinin nedenini şöyle açıklamıştır.

"Kanun tasarısı Meclis'te müzakere edilirken, dikkate şayandır ki, muhalefet milletvekillerinden hiçbiri Köy Enstitüleri'nin ilk öğretmen okullarıyla birleşmesine karşı çıkmadı. CHP'nin Trabzon Milletvekili Cemal Reşit Eyüboğlu ile gene aynı partinin Kars Milletvekili Tezer Taşkıran tasarı üzerinde defalarca konuştukları halde bunun aleyhinde bulunmadılar; sadece bazı hükümlerinde değişiklik

istediler. Türkiye Köylü Partisi Seyhan Milletvekili Dr. Cezmi Türk ise tasarıyı hararetle destekledi ve memnuniyetini açıkladı... Bu itibarla, bu konuda sonradan yapılan ve tam bir siyasi renge bürünen yoğun eleştiriler gerçeklerin bir ifadesi olmaktan çok uzaktır"

Sayın Prof. Dr. Seçil Karal Akgün ve onun gibi düşünenlerin öğrenmesi gereken şu gerçekleri göz ardı etmeyelim: Köy Enstitüleri'ni, 1946 öncesi konumundan çıkaran Recep Peker Hükümeti Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'dir. Bu konuda Sayın Rıfat Serdaroğlu'nun 2009 yılında Hürriyet'te (Özdemir İnce'nin köşesinde) yayımlanan açıklamaları önemlidir:

"17.4.1940'ta Köy Enstitüleri Kanunu kabul edilir... 1946 yılında Bakan Hasan Âli Yücel ve Köy Enstitüleri'nin mimarı Tonguç görevlerinden alınmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na Reşat Şemsettin Sirer getirilmiştir. (Peker Hükümeti, Ağustos 1946) *1947 yılında çıkarılan 5117 ve 5129 sayılı kanunlar ile öğretmene toprak verilmesi güçleştirilmiş, dağıtılmış kitaplar, aletler, hayvanlar ve malzemenin geri alınmasına karar verilmiştir. Öğretmen, yeni Türk köyünün yapıcısı değil, sadece okuma yazmayı öğreten tutucu bir bürokrat haline getirilmiştir. 1947 ve 1948 yıllarında çıkarılan 5012 ve 5210 sayılı kanunlar ile köylü, okul yapma yükümlülüğünden çıkarılmıştır. 1947–48 ders yılında, Köy Enstitüleri'nin beyin kadrosunu üreten YÜKSEK KÖY ENSTİTÜLERİ kapatılmıştır. (Bu kurum 1942–43 öğretim yılında açılmıştı.) 29.04.1947'de çıkarılan yönetmelikle öğrencilerin okul yönetimine etkin olarak katılmaları engellenmiştir. 09.05.1947 tarihli genelge ile KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİLER, BİRBİRLERİNDEN AYRILMIŞTIR. 20.05.1947 tarihli genelge ile dünya klasiklerinden yapılmış çeviriler toplattırılmış ve yakılmıştır.1948'de öğretim programı değiştirilmiş, iş eğitimi ilkeleri kaldırılarak,* ***enstitüler klasik okullara dönüştürülmüştür...*** (yani, İlk Öğretmen okullarına) *Bütün bunlar yapılırken iktidarda tek başına CHP vardı."*

Sayın Seçil Karal Akgün bunları okumamış...

Sonuç: Enstitüler DP tarafından kapatılmamış 6234 sayılı 27 Ocak 1954 tarihli kanun ile ilk öğretmen okullarına dönüştürülmüştür.

Bu kanun sayesinde Enstitü çıkışlı öğretmenlerin mağduriyetleri giderilmiştir. Çünkü Enstitü çıkışlı öğretmenlerin 20 yıl, aynı işi yapan İlk Öğretmen Okulu çıkışlı öğretmenlerin ise çok daha kısa mecburi hizmetleri vardı. DP bu kanun ile Enstitü çıkışlı öğretmenlere CHP döneminde uygulanan haksızlığı ortadan kaldırmıştır. Zaten topu topu 20 enstitü vardı ve 1948 yılından beri zaten ilk öğretmen okullarının ders programlarını uyguluyorlardı.

Dolayısı ile Köy Enstitüleri 1946 öncesi Anadolu'ya ne ışığı saçtılar ise, bu ışığın sıkıntılı veya yanlış yönlerini gördüğü için mi bilinmez, ışığı söndüren 1946-1950 arasında tek başına iktidar olan CHP'dir. DP, eşitsizliği gidermek ve bu okullardan mezun olanlara yeni bir unvan ve yeni bir **itibar** kazandırmak amacı ile yirmi okulun tabelasını değiştirmiştir, müfredatı değiştiren ise CHP'li Milli Eğitim Bakanlarıdır.

Halkevleri gibi, Köy Enstitüleri'nin de olumlu, faydalı, aydınlatıcı, eğitici, öncü yanlarını tarafsız, dürüst TARİHÇİLER ortaya koymalı ve bu okulların DP tarafından kapatıldıkları YANLIŞ'ından böylece kurtulmalıyız.

* * *

No 25. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Gelibolu'daki İnönü heykeli 1952'de parçalanmış. Ardından, heykel yıkmaları kısa sürede ATATÜRK'ün heykellerine sıçramış. Daha sonra da ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun çıkmış. Kapalı bir biçimde anlatılmış olsa dahi, ATATÜRK heykellerini yıkanların Ticaniler olduğunu anlıyoruz.

Gerçekler ise şöyle: Ticanilerin başı Kemal Pilavoğlu CHP'nin 14 Mayıs seçimlerinden kısa bir süre önce Ankara'da kaydını yaptıran üyesi. 14 Mayıs seçimlerinde CHP Ankara milletvekili adayı Rifat Pilavoğlu, Kemal Pilavoğlu'nun amcasının oğlu. Ticanilerin heykellere saldırmaya başlaması 1950 sonu ve 1951 yılının ilk yarısı. Adı geçen kanunun kabul edildiği tarih ise 25 Temmuz 1951. Gelibolu olayından çok önce!

Ticaniler hakkında Yakup Kadri Karaosmanoğlu bakınız ***Politika'da 45*** Yıl'da neler yazmış:

"Halk Partisi 1950 seçim mücadelesine doğru... Seçimler gelip çattığı günlerde... TİCANİ Tarikatıyla işbirliği etmeyi de göze almaktan çekinmemişti... TİCANİ Tarikatıyla işbirliği ettiğine... İhtimal veremiyor... Muhalefet basının iftiralarından ibaret sanıyordum. Fakat çok geçmeyecek o haberlerin doğruluğuna inanmak zorunda kalacaktım."

Tarikatların kökü kazınmadı ama heykellere saldırılar kesinlikle sona erdi. Ticaniler de yargılandılar ve mahkûm olup cezaevlerine gönderildiler. Yargı görevini yapmıştır.

* * *

No 26. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Kısa bir paragrafta bakınız TARİHÇİ'de bulunmaması gereken ve düzelteceğimiz kaç maddi hata var:

Bayar, ABD Başkanı Eisenhower tarafından 17 Eylül 1953 tarihinde davet edilmiştir.

Bayar 26 Ocak-27 Şubat 1954 tarihleri arasında ABD'de kalmıştır.

O tarihte Bayar'ın görevi ülkesini ABD'ye tanıtmak ve Türkiye-ABD dostluğunu pekiştirmektir. Kredi aramak değil. Kredileri başbakanlar ya da yetkili bakanlar ve bürokratlar arar, cumhurbaşkanı değil.

6224 sayılı yabancı sermayeyi teşvik yasası, Bayar'ın ABD seyahatinden daha sonradır. Bu yasa kapsamında 13 ilaç fabrikası kurulmuş ve üretime geçmiştir. ATAŞ Rafinerisi, TÜPRAŞ Rafinerisi, SÜMERBANK-Mannesmann Boru Fabrikası ve son olarak ERDEMİR gibi yatırımlar bu yasa kapsamında kurulmuş önemli tesislerdir.

1954 yılında Türkiye'de çok yaygın bir kuraklık yaşanmıştır. Buğday üretimi bir yıl öncesine kıyasla % 39 gerilemiştir. ABD'den buğday ithal edilmesinin nedeni kuraklıktır. Başka neden aramak öküzün altında buzağı arayışıdır. Çirkindir. Türkiye bir başka kurak yıl olan 1949 yılında da buğday ithal etmiştir.

Altın ve döviz stoklarına gelince...

Bir hatırlatma. Ünlü sanayici İshak Alaton, ***İstanbul Sanayi Odası'nın Ellinci Yıl Albümü*** için yazmıştır:

"1950'den hemen sonra Menderes yönetimi, İnönü yönetiminin gözü gibi baktığı, çok dikkatle muhafaza ettiği döviz rezervlerini hiç bitmeyecekmiş gibi harcamaya başladı..."

"Menderes yönetiminin hazinedeki rezervleri har vurup harman savurarak harcamasıyla Türkiye birden bire sıkıntıya düştü..."

Yorum

Sanayici İshak Alaton son derece büyük bir haksızlık yapıyor. Önce DP'nin devraldığı döviz ve altınlara değinmek istiyorum:

Türkiye'nin 12 Aralık 1945 günü 209.5 ton altını, 700 bin ton hububat ve yüz binlerce ton kömür-bakır-krom stoku vardı. (Bkz. Başbakan Saraçoğlu'nun 12 Aralık Yerli Malları Haftası Açış konuşması) 1950 yılına gelirken beş yılda yurtdışından sağlanan hibe ve dış krediler toplam 392 milyon dolardır.

Demokrat Parti'ye devredilen döviz rezervi 'eksi', altın ise 122 ton 840 kilodur!

Rezerv eksilmesi artı dışarıdan sağlanan kaynaklar 500 milyon dolardır. Karşılığında bir küçük çay fabrikası, Filyos'ta ateş tuğla fabrikası, Adana'da SÜMERBANK'ın satın aldığı bir çırçır makinesi ile İngiltere'den ithal edilmiş ama tezgâhları sandıklardan çıkarılmamış uçak motorları fabrikasının üretim makineleri vardır. Üst üste 50 milyon dolar etmez.

CHP iktidarı Demokrat Parti'ye 13 milyon dolar kısa vadeli döviz borcu (eksi rezerv!) ve toplam 916 milyon dolar dış borç devretmiştir.

İshak Alaton yanlış yazmıştır. Kendisine gönderdiğim düzeltme önerisi ricama cevap vermeme tercihini kullanmıştır. Tarihçi Seçil Karal Akgün bunları bilmeyebilir (o zaman neden eritilen altın ve döviz rezervlerinden bahseder?) ama sanayici bunları hem bilir hem de hatırlamak istemez. Tam tersini iddia eder. Bunu anlamak imkânsızdır. Kendisine yazılı olarak gerçekleri, belgeleriyle, gönderdim ve düzeltme rica ettim. Cevap bile vermedi! ALARKO'yu DEMOKRAT PARTİ iktidarı döneminde kurmuştu.

Küçük Amerika benzetmesine gelince... Bu sözü ilk kez Nihat Erim söylemiştir. 14 Mayıs'tan çok önce, 19 Eylül 1949. (Bkz. Cumhuriyet Gazetesi 20 Eylül 1949):

"Erim'in İzmit'teki Demeci-Başbakan Yardımcısı Türkiye, yakın gelecekte Küçük bir Amerika olacak"

Celal Bayar'ın aynı görüşü tekrarı ise, ABD seyahatinden dönüşte değil, üç buçuk yıl sonra, 20 Ekim 1957 tarihindedir!

İCMAL: Beş buçuk satırda altı büyük maddi hata!

* * *

No 27. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

A'dan Z'ye kadar yanlış. TARİHÇİ'nin bu yanlışı ayrıca kanaatime göre gülünç:

Türkiye; 1954 seçimlerinden hemen sonra ABD'ye giden Menderes'in Amerikalılara açıkladığı gibi başlatmış bulunduğu altyapı ve enerji yatırımları ile çimento ve şeker fabrikaları gibi acil sanayi yatırımları için, Marshall Yardımı kapsamında her yıl aldığımız yaklaşık 80-100 milyon dolara ek olarak 300 milyon dolar talep etmişti.

Amerikalılar bu parayı vermediler. Menderes daha önce Günaltay Hükümeti'nin sipariş ettiği **Barker Raporu**'nun dayatmalarını (*"Size bir baraj-Sarıyar-yeter. Başka büyük enerji yatırımı düşünmeyin. Yıllık büyüme % 3.5 olsun. Sanayi yatırımlarını özel sektöre bırakın"*) kabul etmemiş ve 16 Şubat 1954 tarihinde Menderes'in imzaladığı bir yazı ile Demirköprü Barajını kredilendirmediklerini gerekçe göstererek, Dünya Bankası'nın Türkiye bürosunu kapattırmış ve temsilcisini (Pieter J. Lieftinck) de Türkiye'den kovmuştu.

1954 yılı ortalarından 1958 yılına kadar 300 milyon dolar kredi konusu zaman zaman basına yansımış, kredinin alınamaması hükümetin başarısızlığı gibi gösterilmişti.

Menderes'in şu iki açıklamasını peşin hükümden kurtulmuş tarihçilerin ufkuna getiriyorum; daha da önemlisi bunların söylendiği tarihler tarafsız tarihçi ve araştırmacıları KİRLİ BİLGİ'den kurtaracaktır: (Tarihleri ayrıca önemlidir)

8 Ağustos 1957-Kastamonu. Şeker fabrikasının temel atma töreni:

"İktisadi istiklal mücadelesinin meydan muharebesi kazanılmıştır"

Altyapı ve enerji yatırımlarının tamamı başlatılmış, çimento ve şeker fabrikaları üretime geçmiş veya inşa halinde. On ikinci şeker fabrikasının temel atma töreninde söylenen sözler. "İşi bitiriyoruz" anlamında. Ancak birikmiş ithalat borçları nedeni ile yıllık ithalat 550 milyon dolardan 400 milyon dolara gerilemiş. Aradaki fark, 150 milyon dolar, o tarihte çok büyük bir meblağ.

5 Haziran 1958-TBMM DP Grubu

"Biz, bizi maziden tevarüs ettiğimiz bütün mahrumiyetlere mahkûm etmek isteyen zihniyetle mücadele ediyoruz. Biz sekiz sene bir envestisman politikasının bütün icaplarını, bütün gayret ve basiretimizle tatbike koyulduk. Evet, bizi Barker Raporu'nun 40 milyon dolarlık dar çerçevesine hapsetmek isteyenlerle mücadele ettik. Milyarlarca dolarlık envestismanlar yaptık."

14 Temmuz 1958-Irak İhtilali

4 Ağustos 1958-Para Operasyonu. ABD, OECD ve IMF'ten nakit kredi 359 milyon dolar. Buna ek olarak birikmiş 400 milyon dolar ithalat borçları 1961 sonrasına öteleniyor. 1958 ithalatı 315 milyon dolara düşmüş iken 1959 yılında 470 milyon dolar ithalat yapıyor Türkiye. Yatırımlar da tamamlandığına ve enerji maliyetleri yarı yarıya düştüğüne göre, özel sektör artık sanayi yatırımlarına başlayabilecek. Tekstilde özel sektör SÜMERBANK'ı geçmek üzere.

İşte bu aşamada Hükümet ithalatta % 69 değil, % 221 oranında devalüasyon yapıyor, ihracatta ise katlı kur sistemine geçiyor.

% 221 devalüasyona karşı 1959 enflasyonu % 19.8, 1960 enflasyonu ise % 5.4 olmuştu.

* * *

No 28. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Türkiye yetmişli yıllardan başlayarak çok uzun bir süre gerçekten çok yüksek enflasyonla yaşadı. Bayan Çiller rekor kırdı,

% 150 ile. Anayasa fırladıktan sonra (2001) da üç haneli rakamlara yaklaşmıştı enflasyon.

2009 yılında yayımlanmış bir kitapta yer alan, ***'DP'nin çok büyük bir enflasyonla karşılaştığı'*** iddiası ise derinlemesine araştırma imkanı olmayan okuyucuyu çok büyük ölçüde yanıltır.

1949 yılı temel alınarak hesaplandığında Demokrat Parti dönemi sonunda ON BİR YILLIK BİRİKİMLİ enflasyon % 136 idi.

On bir yılda % 136! ... On bir yılda birikimli olarak % 136, yılda % 8'e yaklaşık olarak tekabül eder. (Yıllık % 8 enflasyon on bir yılda, tam olarak hesaplandığında, % 133,2'dir.) İşte tarihçinin 'çok büyük enflasyon' dediği enflasyon oranı: Yıllık ortalama % 8. Kaynak: DİE Yayını Sayı 2252, Fiyatlar ve İndeksler Bölümü, Sayfa 449.

Yıllık enflasyon rakamlarını veriyorum:

1950: *eksi* % 10.1

1951: % 5.6;

1952: % 1.1;

1953: % 2.8;

1954: % 10.3; (Kuraklık artı köylünün tüketime katılması)

Ellili yılların ortasından itibaren köy yolları açılıyor. Jeep taksiler il ve ilçe merkezlerinden köylere gidip gelmeye başlıyorlar ve kırsal alanda yaşayan milyonlarca vatandaş yavaş yavaş tüketimden pay almaya başlıyor.

Enflasyonu başlatan esas neden bu:

Arz yetmiyor. Arz, kentli için idi. Köylü kendi ürettiğini tüketir, kentliye arz edilen mal ve hizmetlerden yararlanamazdı. Kente gidecek yolu ve aracı yoktu.

1955: % 7.6;

1956: % 16.6;

1957: % 18.1;

1958: % 15.5 (4 Ağustos'ta % 221 devalüasyon yapıldı);

1959: % 19.8 ve

1960: % 5.4

Kaynak: DİE Yayını Sayı 2252, Sayfa 449.

Bilim İnsanı güvenilir olmalıdır; güvenilirliği ise, hem söylediğini (yazdığını) araştırmış ve kanıtlarını ortaya koymuşluktan doğar. S. Karal-Akgün isimli tarihçi profesörün ekonomi ile ilgili iddialarının hiçbiri için tek bir örnek vermemiş olduğunun da altını kalın kalın çiziyorum. Kızı gibi babası da 20 sayfalık kitapçıktaki iddialarını tek bir örnek ile destekleyememişti.

Beklenilen gönenç (refah) gelmemiş. Bu iddiayı da irdeleyelim:

Bitkisel toplam üretim 1950 yılında 15 milyon 700 bin ton iken, 1960 yılında 34 milyon 950 bin ton olmuş. Artış % 123. **Beğenmiyor tarihçi.**

Pamuklu kumaş üretimi: 1950 yılında 130 bin metre iken 1960 yılında 1 milyon metre olmuş. **Beğenmiyor tarihçi.**

Şeker üretimi: 1950 yılında 130 bin ton iken 1960 yılında 600 bin tonu geçmiş. **Beğenmiyor tarihçi.**

Çimento üretimi: 1950 yılında 400 bin ton iken 1960 yılında 2 milyon tonu geçmiş. **Beğenmiyor tarihçi.**

Çelik üretimi (haddehane ürünü). 1950 yılında 70 bin tondan, 1960 yılında 300 bin tonu geçmiş. **Beğenmiyor tarihçi.**

Elektrik enerjisi üretimi: 1950 yılında 790 milyon kwst iken 1960 yılında 2 milyar 815 milyon kwst olmuş. **Beğenmiyor tarihçi. Üstelik artan üretim kapasitesinin % 73'ü hidrolik.**

Sormazlar mı, "Siz bunların hangisini beğenmiyorsunuz? Önceki on yıl ile sonraki on yıl arasında kıyaslama yaptınız mı?" diye. Sormazlar mı, "Tarafsızlık olmadan bilim olabilir mi?" diye.

Yiyeceklerimizin temel kaynağı olan bitkisel üretimi alalım. 1940-1950 arasında artış, yok. Eksilme var. 1960-1970 arasında artış % 18. 1950-1960 dönemindeki artış ise % 123.

On yılda % 123 artış mucizevî ve tarihi bir rekordur. Tarım sektöründe yıllık üretim artışları % 2-% 3 gibi rakamlardır.

Örnek: 1960-1970 dönemi. On yılda % 18. Yılda ortalama % 2 bile değil.

Öneri: Tarihçi ekonomiyi bıraksın, tarih hataları yapmamaya özen göstersin.

* * *

No 29. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Tarih doğru ama eylem ve eylemin sebebi son derece yanlış. Kurucu Meclis lağvedilmedi. Bir CHP'li üye ile bir Milli Birlik Komitesi üyesinin verdikleri ortak önerge ile 15 Ekim seçimlerinden sonra Meclis açılana kadar tam maaş ile tatile çıkarıldı! Oluşumu ne kadar anti-demokratik idi ise faaliyetinin sona erdirilmesi de aynı ölçüde anti-demokratik ve komik idi. Kurucu Meclis'in Temsilciler Meclisi üyeleri (büyük çoğunluğu CHP'li, yirmi beşi CKMP'li) evlerine gönderilmişlerdi ki, Milli Birlik Komitesi üyeleri, 15 Eylül Kararlarını içlerine sindire sindire onaylasınlar ve infazların haberlerini beklesinler...

Kurucu Meclis'i tatile gönderen önerge:

"157 sayılı Kanun gereğince kurulduğu günden beri kendisine tevdi olunan bütün vazifeleri geceli-gündüzlü çalışmak suretiyle feragat ve vatanseverlik duygularıyla yerine getirmiş bulunan Kurucu Meclis üyelerinin meydana getirdikleri eserin siyasi, hukuki ve sosyal vasat içinde işleyişini yakinen takip etmek, milli ve tarihi gaye olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirecek olan seçimlerde uhdelerine düşen vazifeleri de layıkıyla yerine getirebilmelerini mümkün kılmak üzere Kurucu Meclis çalışmalarına yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanacağı tarihe kadar ara verilmesini arz ve teklif ederiz."

İmza: MBK Üyesi Muzaffer Yurdakuler (idamcı) ve Temsilciler Meclisi CHP Üyesi Bahri Yazır (Bkz. Yeşilhisar Eki.)

Kurucu Meclis; CHP'li bir kişinin (Turhan Feyzioğlu) 22 günde hazırladığı bir kanuna göre kurulmuş, ülkenin yarısını temsil eden Demokrat Partililer Yassı-Cezaevinde abuk subuk dava dosyaları ve hukuksuzluklarla boğuşurken 1961 Anayasası'nı yazmış ve görevi tamamlanınca, "Hadi, işiniz bitti, gidin evinize" diye tatile çıkarılmıştı...

Kurucu Meclis'te tek bir Demokrat Partili yoktu.

Başka anlatımla Kurucu Meclis'te MİLLETİN YARISI YOKTU.

Nitekim Milletin Yarısı Referandum'da 'EVET' demedi.

* * *

No 30. Seçil Karal Akgün Bölümünden;

Kitabın en doğru tespiti bu. 1961 Anayasası'na milletin yarısı evet dememişti. Kurucu Meclis'te milletin yarısı (DP) yoktu.

Bu ifadeleri kelime kelime değerlendirmeli: Önce rakamlara bakalım:

Toplam seçmen sayısı: 12 735 009

Toplam 'Evet' Oyu: 6 348 191

'Evet' oylarının toplam seçmen sayısına oranı:

6 348 191 / 12 735 009 = % 49.85

'Hayır' oyları ile sandığa gitmeyenlerin toplam seçmen sayısına oranı: **% 50.15**

Bu tablo ve 1961 seçimlerinin sonuçları ile Anayasanın giriş paragrafı ve bu anayasa kapsamında kurulan Anayasa Mahkemesi'nin ilk kararlarından biri olan 5 Mart 1962 tarihli '**Anayasa Nizamını, millî güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında kanun**un Anayasa'ya aykırı olmadığına ilişkin kararı (1963/83 sayılı Karar) 1961 Anayasası'nın toplumsal desteği bulamamasının somut nedenleridir.

KRONOLOJİ

8 Ağustos 1957-5 Temmuz 1964

BİRİNCİ BÖLÜM: 8 Ağustos 1957-31 Aralık 1959

27 MAYIS DARBESİNİN İLK KOMİTESİ 1956 YILINDA KURULMUŞ

"DP iktidarına karşı ihtilal yapmak için kurulan komitelerden bilinen en önemlisi, kuruluşunu Talat Aydemir'in yaptığı komitedir."

"Bu komite 1956 yılından itibaren bazı subayların evlerinde toplanarak çalışmalarına başlamıştı." Öner Gürcan, ***Ben İhtlalciyim -Fethi Gürcan-*** (sayfa 16)

1956 yılı Demokrat Parti'nin en yoğun yatırım yaptığı yıldır. EK-1.

Menderes'in acil yatırımlarının sonuncusu 8 Ağustos 1957 günü temeli atılan Kastamonu şeker fabrikasıdır. Temel atma töreninde Menderes'in şu sözleri önemli ve anlamlıdır:

"İktisadi İstiklal Mücadelesinin Meydan Muharebesi Kazanılmıştır"

Bu tarihten sonra önemli olaylar:

27 Ekim 1957: Genel Seçimler: DP % 48.6 (424 milletvekili), CHP % 41.4 (178 milletvekili)

19 Nisan 1958: Menderes'in Uzakdoğu Seyahati (dönüşü 3 Mayıs)

Ziyaret edilen ülkeler: Hindistan, Japonya, Güney Kore ve Tayvan

CHP, bu seyahati, "Turistik, gereksiz gezi" olarak tanımlamıştı.

5 Haziran 1958: Menderes'in DP Grup Toplantısında yatırımlar ve Barker Raporu hakkında açıklaması:

"Biz, bizi maziden tevarüs ettiğimiz bütün mahrumiyetlere mahkûm etmek isteyen zihniyetle mücadele ediyoruz. Biz sekiz sene bir envastisman politikasının bütün icaplarını, bütün gayret ve basiretimizle tatbike koyulduk."

"Evet, bizi Barker Raporu'nun(761) ***40 milyon dolarlık dar çerçevesine hapsetmek isteyenlerle mücadele ettik.***

"Milyarlarca dolarlık envestismanlar (yatırımlar) ***yaptık."***

6 Temmuz 1958: CHP Genel Başkanı İsmet İnönü partisinin Kadıköy İlçe Kongresi'nde.

Soruyor: DP, 280 milyon Osmanlı Altını eşdeğerinde kaynak kullandı. Ne var meydanda? Cevabı için bkz. Ekonomi Bölümü.

14 Temmuz 1958: Irak'ta kanlı ihtilal. Rejim yıkılıyor. Sovyet yandaşı yeni bir askeri hükümet kuruluyor. Türkiye'nin Ortadoğu'da önemi artıyor.

4 Ağustos 1958: ABD, OECE ve IMF Türkiye'ye 359 milyon dolar yeni kredi veriyorlar ve 400 milyon dolar birikmiş ithalat borcunu 1961 ötesine erteliyorlar. İthalatın önü açılıyor. Yedek parça, lastik, kahve gibi karaborsaya düşen ithal ürünlerin darboğazı aşılıyor. Para Operasyonu, Türkiye'ye katlı kur sistemini getiriyor. İthalatta devalüasyon oranı % 221. Dolar 2.8 TL. iken 9 TL oluyor. Buna karşı 1958 enflasyon oranı % 18, 1959 oranı % 19, 1960 oranı % 5. Türkiye'nin döviz sorunu sona eriyor. Yeni krediler ve yabancı sermayeli büyük ölçekli yatırımların önü açılıyor.

5 Aralık 1958: Zorlu, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda Kıbrıs konusunda Yunan Dışişleri Bakanı Averoff'a karşı önemli bir üstünlük sağlıyor. Averoff bunalmış bir durumda iken Zorlu, elini uzatarak kendisini verdiği uğraş nedeniyle tebrik ediyor ve iki bakan arasında sonradan dostluğa dönüşen bir yakınlık oluşuyor.

---

(761) Barker Raporu için bkz. Ekonomi Eki

6 Aralık 1958: Cumartesi günü. Zorlu ve Averoff, BM'nin özel bir odasında buluşuyor ve Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yönelik ikili görüşmelere başlıyorlar. Aldıkları ilk ilke kararı, Türkiye ve Yunanistan arasında tam bir mutabakat sağlanmadan İngiltere ve ABD'ye bilgi vermemek.

Bu görüşmeler Aralık (1958) ve Ocak (1959) aylarında devam ediyor.

5 -11 Şubat 1959: Menderes-Zorlu ve Karamanlis-Averoff, Zürih Dolder otelde biraraya geliyorlar. 11 Şubat günü mutabakat sağlanıyor. 12 Şubat günü Hürriyet'in manşeti: ***"Türkiye Kıbrıs'ta Asker Bulunduracak"***

17 Şubat 1959: Dorking'de (Gatwick yakınlarında) THY uçağı düşüyor. Uçakta 14 kişi vefat ediyor. Menderes mucizevi bir şekilde yaralanmadan kurtuluyor.

19 Şubat 1959: Londra'da Türkiye-Yunanistan-İngiltere arasında Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ilişkin antlaşmalar imzalanıyor. Türkiye üç garantör ülkeden biri oluyor.

30 Nisan 1959: Uşak Olayları. İnönü'ye saldırılar. İnönü, Yunan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Ankara ve İstanbul'a resmi bir ziyerette iken, **'Bahar Taaruzu'** başlığı altında Uşak'a ve Yunan Generali Trikopis'in esir düştüğü konuta gidiyor.

4 Mayıs 1959: Topkapı Olayları-İnönü'ye saldırılar

7-12 Mayıs 1959: Karamanlis-Averoff'un Ankara ve İstanbul ziyareti. Türkiye ile Yunanistan arasında hiçbir sorun kalmıyor. Averoff anı kitabında(762) Menderes'in kendisine, Patrikhane'ye surların dışında geniş bir yer verileceğini ve ökümenlik tanınacağının sözünü verdiğini yazmıştır. Kıbrıs konusunda çok önemli bilgiler içeren bu kitap Türkçe'ye çevrilmemiştir.

31 Temmuz 1959: Türkiye, AET'ye tam üyelik başvurusu yapıyor.

(762) *Cyprus-Lost Opportunities*

11 Eylül 1959: AET; başvuruyu kabul ediyor (ittifakla). Görüşmelere derhal başlanabilecek.

6-7 Aralık 1959: ABD Başkanı Eisenhower, Bayar'ın 1954 Washington ziyaretini iade ederek Ankara'ya geliyor.

* * *

İKİNCİ BÖLÜM: 1 Ocak 1960-26 Mayıs 1960

Ocak-Şubat 1960: Türkiye (iktidar ve muhalefet) Erken Seçim'i konuşuyor. DP milletvekilleri erken seçim sonucundan eminler.

6 Ocak 1960: Menderes, Mersin'de ATAŞ petrol rafinerisinin temelini atıyor. % 100 yabancı sermayeli (BP-SHELL-MOBIL) bu rafinerinin yıllık kapasitesi 3.2 milyon ton petrol ürünü. Türkiye bu rafineri üretime geçince tüpgaz ile tanışacak. 6 Ocak 1960 tarihinde Batman II inşa halinde. Batman I'in kapasitesi 330 bin ton/yıl. ATAŞ, Batman I'in 10 katı kapasitede.

8 Ocak 1960: Menderes, aynı gün Hirfanlı Barajı'nı hizmete açıyor ve Kesikköprü Barajı'nın temelini atıyor.

17 Şubat 1960: Yeşilhisar'da olaylar başlıyor. Bkz. Yeşilhisar Olayları Özel Eki

23 Nisan 1960: Menderes, TÜPRAŞ (İPRAŞ) Petrol Rafinerisi'nin temelini atıyor. Rafinerinin kapasitesi yılda 1 milyon ton. Yatırım TPAO-Caltex (ABD) arasında 50-50 ortaklık şeklinde.

27 Nisan 1960: Mersin Limanı hizmete açılıyor. Demiryolu irtibatlı limanda Avrupa'nın en büyük beton hububat silosu var: 100 bin ton kaspasiteli. Limanın kendisi de Akdeniz'in en büyük limanlarından biri.

2-5 Mayıs 1960: NATO Bakanlar Kurulu Toplantısı İstanbul'da sıkıyönetim altında yapılıyor.

11 Mayıs 1960: ERDEMİR şirketi kuruluyor. Yatırım 300 milyon dolar. Yabancı lisansör, dış kredi ve yabancı ortak ABD'den.

15 Mayıs 1960: Menderes, Ege gezisinin ilk durağı İzmir'de, 300 bin kişiye hitap ediyor. Aynı gün yabancı gazetecilere (UPI ve New York Times muhabirleri) açıklıyor: ***"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz."*** (Bkz. 16.5.1960 tarihli Hürriyet Gazetesi)

18 Mayıs 1960: Menderes, Gediz nehri üzerinde kurulan Demirköprü Barajı'nı hizmete açıyor. Yanında DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel de var. DSİ Genel Müdürü'nün bu açılış töreni hakkında 2006 yılında yaptığı açıklama için bkz. EK–3.

20-24 Mayıs 1960: Hindistan Başbakanı Nehru, Menderes'in 1958 Yeni Delhi ziyaretini iade için Ankara ve İstanbul'a geliyor.

Nehru Menderes'e ***"Durumunuz çok gergin. İlk fırsatta seçime gidin,"*** diyor.

25 Mayıs 1960: Son TBMM Toplantısı ve son DP Grup Toplantısı. TBMM'de, bir sonraki oturumda görüşülmek üzere CHP'nin seçim kanunundaki değişiklik önerisini DP kabul ediyor.

Grup toplantısında Menderes'e 28 imzalı bir önerge veriliyor ve Tahkikat Komisyonunun çalılşmalarını sona erdirmesi isteniyor.

Menderes Grup toplantısından sonra gittiği Eskişehir'de bir açıklama yapıyor: (Bu açıklama 26 Mayıs tarihli gazetelerin ilk sayfalarında yer alıyor)

"Tahkikat Komisyonu Bir Ayda Vazifesini Bitirdi."

"Yolumuz Seçim Yoludur-Serbest Seçim Yoludur."

27 Mayıs 1960: VATAN Gazetesinin ilk baskısı, manşette yer alan haber:

"DP'de 'ıslahatçı' (reform, iyileştirme) ***bir gurp belirdi. Sayıları 100'ü aşan ıslahatçılar, bütün şiddet tedbirlerinin giderilmesini istiyor. Kabinede değişiklik yapılması da istekler arasında."***

VATAN Gazetesi daha sonra 2. ve 3. Baskı yaparak 27 Mayıs Darbesini duyuruyor.

YORUM:

Dünyada ilk kez, ortalama yaşları 39, ortalama rütbeleri binbaşı-yarbay olan 33 subay,

"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz... Yolumuz Serbest Seçim Yoludur" diyen bir başbakana karşı darbe yapıyor, 424 DP milletvekilini, Genelkurmay Başkanı'nı

(Orgeneral Erdelhun) Savunma Bakanlığı Müsteşarı'nı (Orgeneral Coşkun) ve çok sayıda

general ve üst düzey devlet adamını tutuklayarak Yassıada'ya gönderiyor.

* * *

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 27 Mayıs 1960-5 Temmuz 1964

27 MAYIS'IN KRONOLOJİSİNDE KİLOMETRE TAŞLARI 1960

27 Mayıs: Darbe-Devrim-Milletin, Meşruiyetini yitirmiş DP İktidarına Direnişi ???

28 Mayıs: Yeni Hükümet kuruluyor

30 Mayıs: Namık Gedik'in intiharı?

27-31 Mayıs: Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar, tüm DP milletvekilleri, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı, generaller, subaylar, üstdüzey bürokratlar, tutuklanıyor

4 Haziran: Fuat Köprülü açıklıyor: 6/7 Eylül'ü Zorlu-Gedik-Menderes tertipledi.

5 Haziran: Yeni Sabah Gazetesi

12 Haziran: Milli Birlik Komitesi (MBK) listesi açıklanıyor. 1 numaralı kanun (Geçici Anayasa) ilan ediliyor -14 Haziran 1960 tarihli Resmi Gazete (RG)

17 Haziran: Yüksek Adalet Divanı'nın (YAD) muhakeme usulüne ait kanun-18.6 RG

30 Haziran: Yüksek Soruşturma Kurulu (YSK) listesi açıklanıyor-1.7 RG.

12 Temmuz: R.G.'de Devlet Başkanı Gürsel'in 3 Mayıs tarihli mektubu açıklanıyor. Bu metinden bir cümle çıkarılmış, Adnan Menderes'in Türk Milleti tarafından sevildiğine ve cumhurbaşkanı olması gerektiğine ilişkin cümle.

25 Temmuz: MBK'nun 35 numaralı tebliği: Ezan ve Kuran-ı Kerim zorunlu olarak Türkçe okutulmayacak-30.7 RG

29 Eylül: Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin Demokrat Parti'nin kapatılmasına ilişkin kararı açıklanıyor

14 Ekim: Yassıada'da yargılama başlıyor

18 Ekim: İsmet İnönü, Gürsel adına iki MBK üyesi (Ekrem Acuner, Fikret Kuytak) ile pazarlık ediyor. Mutabık kalınan şartlar:

1. İnönü, seçimlerden sonra cumhurbaşkanı adayı olmayacak

2. MBK üyeleri ömür boyu senatör olacaklar

3. Feyzioğlu Kurucu Meclis kuruluş kanununu yazacak

31 Ekim: Gürsel, MBK'dan geçirmeden, Feyzioğlu'nu yazılı olarak görevlendiriyor: "20 gün içinde Kurucu Meclis Anayasası'nı hazırla getir."

13 Kasım: 14 MBK üyesi yurtdışına sürgüne gönderiliyorlar

21 Kasım: Feyzioğlu Kurucu Meclis kuruluş kanununu getiriyor-66 Madde, 43 sayfa

13 Aralık: 157 sayılı kanun kabul ediliyor: Kurucu Meclis Teşkili hk kanun-16.12 RG

30 Aralık: Kurucu Meclis seçimleri sonuçlanıyor: 225 CHP'li, 25 CKMP'li, 48 bağımsız, SIFIR DP'li üye seçiliyor/atanıyor

1961

5 Ocak: YAD, 6/7 Eylül Olayları Davası'nda kararı açıklıyor: Menderes ve Zorlu'ya altışar yıl hapis cezası

6 Ocak: Kurucu Meclis açılıyor. 6 Ocak günü Milli Bayram ilan ediliyor (daha sonra unutulacak). Gürsel'in 10 kişilik kontenjan üyeleri arasında 6 Eylül 1955 günü DP İstanbul İl Başkanı Dr. Orhan Köprülü (Fuat Köprülü'nün oğlu) var.

11-13 Şubat: Yeni siyasi partiler (Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Türkiye İşçi Partisi) kuruluyor.

27 Mayıs: Kurucu Meclis Anayasa'yı kabul ediyor.

6 Haziran: Tansel Olayı, Silahlı Kuvvetler Birliği (Aydemir'in başkanı olduğu), Albaylar Cuntası.

9 Temmuz: Yeni Anayasa Halk Oyuna sunuluyor. EVET demeyenler: % 50.15

2 Eylül: 157 sayılı Kurucu Meclis Kanunu'nda değişiklik yapılıyor: Kurucu Meclis tatile çıkabilecek. Kanun değişikliği kabul ediliyor-4.9 RG

3 Eylül: (Pazar günü) MBK, Kurucu Meclis Kanunu'ndaki değişikliği onaylıyor.

4 Eylül: Kurucu Meclis tatile çıkıyor. Aslında tatile çıkan 273 kişilik, CHP ağırlıklı, Temsilciler Meclisi. İsmet İnönü, tatile çıkarken, *"ASİL İHTİLALCİLER SÖZLERİNİ YERİNE GETİRDİ"* diye demeç veriyor. 5 Eylül tarihli ULUS'ta bu açıklama manşetten veriliyor.

15 Eylül: YAD'nın Kararları: 15 İdam, çeşitli hapis cezaları

16 Eylül: Zorlu ve Polatkan hakkında verilen idam cezalarının infazı.

17 Eylül: Menderes hakkında verilen idam cezasının infazı. Menderes, 15 Eylül günü çok sayıda ilaç alarak intihar girişiminde bulunmuştu. Bu nedenle cezasının infaz edilebilmesi için önce tedavi ediliyor.

15 Ekim: Seçimler. 450 milletvekili ve 150 senatör seçiliyor. TBMM, toplam 600 üyeden oluşuyor. Partiler arasında milletvekili senatörlerin dağılımı:

Parti	Mvekili	Senatör	Toplam	%
AP	158	70	228	
YTP	65	28	93	
AP + YTP			**321**	**% 53.5**
CKMP	54	16	70	
CHP	**173**	**36**	**209**	**% 34.8**

21 Ekim: Yeni bir Darbe yapılmasına ilişkin Protokol (EK- 2a)

26 Ekim: TBMM açılıyor, Gürsel, Cumhurbaşkanı seçiliyor

20 Kasım: İlk koalisyon hükümeti (CHP-AP) kuruluyor. İsmet İnönü Başbakan

1962

22 Şubat: Aydemir'in darbe girişimi

5 Mart: Tedbirler Kanunu kabul ediliyor

1963

8 Nisan: Anayasa Mahkemesi'nin 1963/83 sayılı kararı: Tedbirler Kanunu Anayasa'ya aykırı değil.

21 Mayıs: Aydemir'in darbe girişimi

1964

27 Haziran: Fethi Gürcan idam ediliyor

5 Temmuz: Aydemir idam ediliyor

YORUM:Türk hukuk sisteminin **bir numaralı yüzkarası** olan **Tedbirler Kanunu**'nun aykırı olmadığı bir anayasa, nasıl bir anayasa olabilir? 27 Mayıs için, "Devrimdir" diyenler, bu sorunun cevabını vermelidirler.

* * *

EK-1

27 MAYIS'IN KARARININ VERİLDİĞİ YIL (1956) EKONOMİK GELİŞMELER

6 Ocak: Zafer'de haber: Kayseri sanayileşiyor, özel sektör ağırlıklı

2 Özel Dokuma Fabrikasında 15 500 iğ var

1955 TMO alımları:

Buğday: 920 bin ton-Arpa: 163 bin ton-Çavdar: 55 bin ton

Mısır: 28 bin ton-Yulaf: 18 bin ton

Toplam: 1 184 bin ton-Ödeme 338 479 000 TL-Ortalama 28.6 krş/kg

13 Ocak: Traktörde yerli parça üretimi başlıyor-Eskişehir' den jant alınıyor

Yılda 25 bin ton kapasiteli dökümhane planlanıyor

2 Şubat: Randall Ankara'da -Şubat ayı boyunca Amerikan Randall heyeti ile toplantılar yapılıyor. Bu toplantılarda ekonomik yardım konusu konuşuluyor- Hükümetle muhalefetin arası açık Bir başka ihtilaf ve polemik konusu da grev hakkı konusu

1 Mart: Devlet Hava Yolları İşletmesi Genel Müdürlüğü kaldırılıyor.

Türk Hava Yolları A.O. ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü kuruluyor -THY özel şirket statüsünde- Türkiye'de ilk özelleştirme, çok olumlu karşılanıyor, basından önemli isimler hissedar-bir yıl sonra yabancı ortak da hissedar olacak: İngiliz BOAC

6 Mart: Türkiye Yapağı ve Tiftik A.Ş. kuruluyor. Şirket statüsünde kamu kuruluşu(763)

8 Mart: TEKEL, Kıbrıs'ta özel bir şirket ile ortak olarak sigara üretimine başlamak üzere sözleşme imzalıyor

20 Mart: Thornburg Türkiye'de-Yatırımlar konusunda görüşmeler

23 Mart: Thornburg'un Basın Toplantısı

11 Nisan: SSCB Türkiye'ye ekonomik yardım önerisi yapıyor ??

16-19 Nisan: Tahran'da Bağdat Paktı Konferansı ABD Pakt'ın Ekonomik Komitesi'ne katılıyor (daha önce katılmıştı?)

16 Nisan: 1956 yol yapım bütçesi 80 milyon lira (Gazete haberi)

(763) Bu bir çelişki değil. THY gibi olgunlaşmış bir kuruluş özelleştirilirken geri kalmış bir konuda devlet öncülük yapıyor. Dönemin ekonomi felsefesine tamamen uygun

2 Mayıs: Cumhuriyet gazetesi açıklıyor: TEFE : 1950 = 100 1955/3 = 175 (Ortalama % 15) 1956/3 = 229 (%31) artış eğilimi(764)

23 Mayıs: Zafer'de haber: Randall'ın Life Dergisi'nde Türkiye ekonomisi hk makalesi (olumlu) yayımlanıyor.

6 Haziran: Milli Korunma Kanunu'nda değişiklikler kabul ediliyor

7 Haziran: Krupp firması ile sözleşme imzalanıyor: 30 ay içinde Karabük'de haddehane ürünleri kapasitesi yıllık 150 bin tondan 300 bin tona çıkmış olacak

11 Haziran: Gıda Maddeleri A.Ş. kuruluyor: GİMA "Vatandaşa ucuz gıda maddesi temin etmek temel hedefi. Kamu kuruluşu!

8 Temmuz: Perakende gıda fiyatları ve kar oranları tespit ediliyor

11 Temmuz: Hükümet piyasadaki perakende fiyatları yakından izliyor

27 Temmuz: Seyhan Barajı ve HES sayesinde Çukurova'da elektrik 15 krş/kwst, 1947'de İstanbul'da 23 krş/kwst idi

19 Ağustos: Zafer'de Sağlık Bakanı Nafiz Körez'in Açıklaması: ***"Türkiye'de halen 38 hastane inşa halinde"***

1956-YATIRIMLAR

1 Ocak: Bayar Erzurum'da Et Kombinası'nın tesislerini açıyor

5 Ocak: Antalya İplik Fabrikası-temel atma

7 Ocak: Bayar Konya'da Et Kombinasını ve Türkiye'nin en büyük tuğla ve kiremit fabrikasını açıyor-Özel sektör, 4.5 milyon TL

8 Ocak: Konya Hotozlu'da 60 bin ton kapasiteli buğday silosu ve un değirmeni inşaatı başlıyor.

14 Ocak: İstanbul'da Divan Oteli açılıyor

(764) Bu göstergeler yanlış. Enflasyon konusunda dezenformasyon başlıyor

31 Mart: Çatalağzı ikinci ünite üretime başlıyor (120 MW)

6 Nisan: Tunçbilek termik santralinde üretim başlıyor

6 Nisan: Çatalağzı-Karabük-Kırıkkale Ankara Enerji Nakil Hattı (ENH) tamamlanarak Akköprü trafo santrali hizmete açılıyor.

8 Nisan: Seyhan Barajı hizmete açılıyor-24 Ekim 1953'de temel atma töreninde I. Ünitenin 15.3.1956, II: ünitenin ise 15.4.1956'da hizmete açılacağı açıklanmıştı

Böyle bir performansın Türkiye'de başka bir örneği yok

8 Nisan: Adana'da Bossa fabrikası açılıyor-Açılışta Bayar'ın sözleri(765)

10 Nisan: Bayar ve Menderes Birecik Köprüsü'nü hizmete açıyorlar

12 Nisan: Bayar Darıca çimento fabrikasının tevsiini hizmete açıyor

Tevsi 40 bin tondan 300 bin tona çıkıyor ve Türkiye'nin en büyük çimento fabrikası oluyor-Aynı gün inşaatı devam eden fabrikalar geziliyor: Boru-Jeep-Yarımca gübre fabrikaları

25 Nisan: Jeep Fabrikası-açılış. Türkiye'de ilk taşıt aracı fabrikası. Bir yıl önce traktör fabrikası da üretime geçmişti

4 Mayıs: İskenderun'da 20 bin tonluk beton hububat silosu-açılış

30 Mayıs: Ulaştırma Bakanı Arif Demirer Türkiye'nin ikinci uluslararası hava limanı Esenboğa'yı hizmete açıyor

7 Haziran: Karabük haddehane tevsii-ihale

9 Haziran: Pfizer Türkiye'de antibiyotik üretime başlamak üzere-temel atma

(765) Aynı gün Adana ve Tarsus'ta şu sanayi tesisleri geziliyor: Atermit-Kiltoprak (8 milyon adet tuğla/kiremit/yıl) Akdeniz Nebati Yağlar Tekstil TAO-Ekenler Bez Fabrikası ve yakında üretime geçecek Türkiye'nin ilk ve tek beyaz çimento fabrikası Yeşil Toroslar şirketi tesisleri.

19 Haziran: TEKEL Kıbrıs'ta özel sektör (M. Seyfi Akdeniz) ile ortak sigara üretimi başlıyor-Not: 1974 Barış Harekatı'ndan sonra *devletleştirilecektir!*

14 Temmuz: Ankara çimento fabrikası-üretime başlıyor

25 Temmuz: Ulaştırma Bakanı Demirer açıklıyor: Denizcilik Bankası son birkaç yıl içinde 103 bin DWT kapasitede 19 yeni gemi satın almış. Toplam 115 milyon TL. Aralarında HORA da var(766)

27 Eylül: TÜRKAY ilk özel kibrit fabrikası-açılış

30 Eylül-2 Ekim: Bayar ve Menderes üç günde dört şeker fabrikasının açılışını yapıyorlar: Erzurum-Erzincan-Elazığ ve Malatya

30 Eylül: Ulaştırma Bakanı Demirer Erzurum otomatik telefon santralını açıyor

6 Ekim: Batman rafinerisinde tam kapasiteye ulaşılıyor: bin ton/gün

7 Ekim: Türkiye'de ilk şeker ihracatı başlıyor: Ürdün'e iki bin ton

11 Ekim: Resmi açıklama: yıllık petrol ürünü tüketimi 1.1 milyon ton.

Yeni açılan Batman rafinerisi ise 330 bin ton/yıl kapasitede

23 Ekim: Denizli Sümerbank Fabrikası tevsi-temel atma

24 Ekim: Bergama pamuk ipliği fabrikası-temel atma

26 Ekim: Balıkesir Dokuma fabrikası-üretime başlıyor

Balıkesir çimento fabrikası-temel atma

29 Ekim: Çatalağzı ve Tunçbilek termik santralarından Eskişehir ve Bursa'ya elektrik verilmesine başlanıyor-Kuzey Batı enterkonekte sistemi

15 Aralık: Samsun'da ilaç fabrikası kurmak üzere ADEKA şirketi kuruluyor

(766) Seksenli yıllarda Ege'de araştırmalar yapacak olan kurtarma gemisi. İngiletere'den alınmış

2 Aralık: Sarıyar Barajı ve HES hizmete açılıyor

20 Aralık: Kepez Barajı-ihale yapılıyor

20 Aralık: Ulaştırma Bakanı Demirer açıklıyor: ABD'den 90 lokomotif alımı için sözleşme imzalanıyor

NOT: 1956 YILI SONUNDA İKİ BÜYÜK BARAJ (SEYHAN-SARIYAR) ÜRETİMDE ÜÇ BÜYÜK BARAJ (DEMİRKÖPRÜ-KEMER-HİRFANLI) İNŞA HALİNDE . BU BEŞ BARAJIN KURULU GÜCÜ 419 MEGAWATT.

14 MAYIS'TA TOPLAM KURULU GÜÇ, 307 SANTRALDE 382 MW İDİ. SANTRAL BAŞINA ORATALAMA 1.2 MW.

BARKER RAPORU TÜRKİYE'NİN ELEKTRİFİKASYONUNU BU DÜZEYDE TUTMAK İSTİYORDU. Sayfa 269-270. SARIYAR BARAJINDAN BAŞKA BARAJ YAPILMASINA KESİNLİKLE KARŞIYDI.

DÜNYA BANKASI İLE 1954 KAVGASININ TEMELİNDE BU GÖRÜŞ AYRILIĞI YATMAKTADIR.

* * *

EK-2

ADNAN MENDERES'in HİZMETE AÇTIĞI SON ESER: DEMİRKÖPRÜ BARAJI

AÇILIŞ TÖRENİ HAKKINDA SAYIN DEMİREL'İN ANLATTIKLARI

"Rahmetli Tevfik İleri ile Menderes'i Taytan Köprüsü üzerinde karşıladık. Bulutsuz nefis bir gündü. Menderes bizleri arabasına aldı. Baraja vardık.

"Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri bir konuşma yaptı ve barajın önemini anlattı. Bir yanda elektrik üretilecek öte yanda hem taşkınlar önlenecek hem de sulama yapılacaktı. Çok maksatlı, çok güzel bir barajdı. Menderes çok mutlu ve heyecanlı idi. İzmir milletvekili

Perihan Arıburnu'ya "Perihan Hanım görüyor musun, ne güzel eserler kazandırdık memlekete?" dediğini çok iyi hatırlıyorum.

"Barajdaki törenden sonra Menderes'i Ahmetli regülatörüne götürdük. Gediz ovası ayaklarımızın atında idi. Kuraklıktan kavrulan topraklar suyu bekliyordu. ***Menderes yılmamış ve söz verdiği suyu getirmişti.*** *Kendisini o günden sonra bir daha görmedim..."*

* * *

EK-3

BİLGİ KİRLİLİĞİ

27 MAYIS SONRASI GAZETELERİN BAŞLIKLARI ARASINDA BİR GEZİNTİ

VATAN-27 Mayıs: 3. Bsk. Halk, Silahlı Kuvvetlerimizi büyük sevinçle bağrına bastı

VATAN-28 Mayıs: Bir Bayram Havası bütün yurdu kapladı. Milli Birlik Komitesinin idareyi ele alması sevinç yaratıyor

VATAN-29 Mayıs: Profesörler Heyeti ilk raporu: *Karanlık Devrin İçyüzü*

VATAN-30 Mayıs: Zorlu'nun Hazinesi

VATAN-31 Mayıs: DP idarecilerinin korkunç planları

Cumhuriyet-31 Mayıs: Milli Birlik Komitesi'nin neşredeceği vesikalar: Bir Kürdistan Hükümeti tesisi için DP Grubunda çalışanlar varmış Orgeneral Gürsel'in Başbakanlık penceresinden halka hitabı: *Bu memlekete dünkü karanlık musibetler bir daha dönmeyecek*

FORUM 1 Haziran: Muammer Aksoy: ***Yapılacak insaflı ve tarafsız*** (Yassıada!) ***bir mahkeme neticesinde suçsuzlukları meydana çıkıncaya kadar DP Grubuna dahil olan her mebusun... kilit altında bulundurulması gerekir... Bütün DP mebuslarının, rejim tam selamete kavuşuncaya kadar tutuklu olarak alıkoymak, HUKUKUN DA AKLIN DA kaçınılmaz sonucudur. Mahkeme kararı***

olmaksızn bunlardan bir tanesinin dahi serbest bırakılması hem inkılabın meşruluğunu gölgeler hem de... bu insanların birçok yeni melanetler işlemeleri yüzünden 'Kurtuluş Devrimi'nin gecikmesine sebep olur... Şimdi yapılacak ilk iş... DP'li sabık milletvekillerinin bu geçiş devresinde... tutuklu kalmalarını sağlamaktır.

Cumhuriyet-1 Haziran: Huduttan geçmek isteyen 11 Mebus Yakalandı-Samet Ağaoğlu'nun da hudutta ele geçtiği rivayetleri bildiriliyor

Ele geçen Tahkikat Komisyonu raporunun münderecatı: Korkunç bir istibdat idaresi tesisi için ne gibi tedbirler istenmişti?

Cumhuriyet-2 Haziran: Bütün yurtta dün de tevkiflere devam edildi

Cumhuriyet-3 Haziran: Fuzuli yatırımlardan vazgeçilmeye başlandı-Soma

Termik Santralının faaliyeti dün sabah durduruldu

Cumhuriyet-4 Haziran: Şehit cesetleri kıyılıp hayvan yemi mi yapıldı?

Cumhuriyet-5 Haziran: Mezardan dün 3 ceset çıkarıldı

Yeni Sabah-5 Haziran: Fuat Köprülü 6-7 Eylül Olaylarını açıkladı: Köprülü,

Hadiseler Fatin Rüştü Zorlu'nun ilhamı ile Menderes ve Gedik tarafından tertiplenmiştir, diyor

Cumhuriyet-9 Haziran: Sabık idarenin Harb Okulunu imha planı

Cumhuriyet-10 Haziran: Şehitlerin cesetleri aranıyor

Cumhuriyet-15 Haziran: Milli Birlik Komitesinin dünkü Tebliği: *Milli İnkılap Harketi hiçbir şahıs ve zümrenin lehine yapılmamıştır*

Cumhuriyet-17 Haziran: A. Menderes, yardım almak için Ardahan'ı Ruslara mı teklif etti?

Cumhuriyet-18 Haziran: Gürsel, sabık iktidarın vatanı Ruslara satmaya kararlı olduğunu açıkladı

Cumhuriyet-19 Haziran: Sabıkların duruşması aralıksız yapılacak-Sanıkların muhakemesi Yassıada spor salonunda yapılacak-Adadaki mevkufların sayısı 460'ı buldu

Cumhuriyet-20 Haziran: Sabık iktidarın kurmak istediği gizli yargı ve yok etme rejimi İnzibat ve polis kuvvetlerini bir araya getiren bu sıkı rejimin kuruluşu dünyada ilk defa olacaktı.

YOLCULUK

228 GAZETE İLE 8 OCAK 1946 – 18 EYLÜL 1961 TARİHLERİ ARASINDA BİR YOLCULUK

8 Ocak 1946

Cumhuriyet

Demokrat Partisi dün resmen teessüs etti

Yeni Partinin 85 maddelik programı neşrolundu

Demokrat Partinin ana prensipleri nelerdir, muhtelif devlet ve memleket işlerinde neler [illegible]yor?

Rus İstekleri

Amerika Dış Bakanı, Londraya Boğazlar meselesini hal için yeni bir proje getiriyor

Fransız gazeteleri, Türkiye ile Rusya arasında harbin başladığını yazdılar, Tass ajansı haberi yalanlıyor

7 Ocak 1946-Demokrat Parti kuruluyor.

Türkiye-Sovyetler Birliği ilişkileri çok gergin. Fransız gazeteleri iki ülke arasında bir savaştan bahsediyorlar.

Demokrat Parti bu ortamda, Sovyet tehdidinin zirvede olduğu dönemde kuruldu. Bunlar, Sovyet tehdidinin ne ölçüde gerçek olduğu hep unutuldu. Bkz. 14.3 tarihli Cumhuriyet

Cumhuriyet

Kızılordu İranda İlerlemeğe Başladı

Azerbaycandan geçen kuvvetler üç kola ayrıldılar, bir kol Tahrana, diğer iki kol da Güney ve Batıya yürüyor

Stalin, Churchill'in nutkuna cevab verdi

Rus kıtaları Tahrandan 32 kilometre mesafede

60 - 70 bin olarak tahmin edilen kuvvetlerin ağır savaş silâhlarile mücehhez oldukları bildiriliyor

Amerika yeni bir nota verdi

14 Mart tarihli Cumhuriyet'in şu haberini bugün (2012) kaç kişi hatırlıyor, ya da biliyor:

"Kızılordu İran'da ilermeye başladı. Azerbaycan'dan geçen kuvvetler üç kola ayrıldılar. Bir kol Tahran'a, diğer iki kol da güneye ve batıya yürüyor... 60-70 bin olarak tahmin edilen kuvvetlerin ağır savaş silahları ile mücehhez (donatılmış) *oldukları bildiriliyor"* Batıya yönelen kolun hedefi neresi olabilir?

6 Nisan 1946

Cumhuriyet

Missouri Büyük İlgi Ve Sevgile Karşılandı

Filonun gelişi Türk-Amerikan dostluğunun parlak bir ifadesi oldu

Münir Ertegünün cenaze töreni dün yapıldı

Rahmetli Washington Büyük Elçisinin tabutu Missouri zırhlısından alınarak ebedi istirahatgâhına bırakıldı

ABD, Nisan ayında en büyük savaş gemisi Missouri'yi İstanbul'a gönderiyor. ABD'de vefat eden ve defnedilen Büyükelçi Ertegün'ün kemikleri bir tabuta konmuş ve Missouri tabutu İstanbul'a getirmişti. Bu olay, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı bir tavrı olarak algılanmıştı.

7 Nisan 1946

VATAN

İnönü ve Saracoğlu'nun Amerikalı gazetecilere beyanatı

İnönü: "Amerikan donanmasına mensup gemiler, bize ne kadar yakın bulunursa o kadar iyi olur" dedi

Başbakanın sözleri

Amerikalı misafirler

Dün, Çankaya'da İnönü tarafından kabul edildiler

Cumhurbaşkanı İnönü, Ankara'da Missouri Komutanı'nı kabul ediyor. Söyledikleri bir gün sonra Vatan Gazetesi'nde manşette.

"Amerikan donanmasına mensup gemiler, bize ne kadar yakın bulunursa, o kadar iyi olur."

CHP İktidarı ABD ile bir yıl sonra Marshall Planı kapsamında ikili antlaşmalar imzalayacaktır. Türkiye Marshall Planı kapsamına giriyor. Ancak hibe olarak askeri teçhizat alabilecek. DP'nin bu gelişmelere hiçbir itirazı olmamıştır.

1946 yılında Sovyetler Birliği şu ülkeleri denetimi altına almış, Doğu Almanya ve Doğu Berlin'i işgal etmişti: Romanya, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Yugoslavya (kısmen), Bulgaristan.

Sovyetler Birliği, Türkiye'den de toprak (Kars, Ardahan, Doğu Kardeniz Kıyı şeridi) istiyor ayrıca Boğazlar'da ortak üs talep ediyordu. **Missouri Türkiye'ye bu ortamda geldi.**

23 Mayıs 1947

FOTOGRAFLA ATATÜRK

Cumhuriyet

M. ÇAKIR

Truman Yardım Kanununu İmza Etti

Yardımın sarfedilmesi için müzakerelere başlanıyor

Amerikan Askeri Heyeti dün Ankaraya geldi

Marshall Planı kapsamında

İkinci Dünya Savaşı'na katılan Avrupa ülkeleri ABD'den hibe yardım alacaklardı. Savaşa katılmayan Türkiye ise ekonomik yatırımları için gerekli malzemeyi bedelini döviz ödeyerek satın alabilecekti. Ancak Türkiye'nin yeterli döviz rezervi yoktu.

24 Mayıs 1947

Cumhuriyet

Yenikapı
M. ÇAKIR

Cumartesi 24 Mayıs 1947

İnönünün Amerikan Milletine Mesajı

Amerikan yardımı, cihan sulhunun devam ve teyidi uğrunda kendisine düşen azim rolü tamamile benimsediğini gösteren ümidlerle dolu bir işarettir

HAYIRLISI OLSUN!

Yardımın tatbiki

Vashington'da derhal faaliyete geçildi

Rusyanın ortaya çıkan yeni emelleri

Moskova Rum Patrikhanesini ele geçirmek istiyor!

Ruslar, Bevin'e de hücuma başladılar

İnönü, Amerikan yardımını kabul ediyor.

Türkiye'de yeni bir dönem başlıyor.Türk Silahlı Kuvvetlerinin modern silah ve teçhizat ile güçlenmesi süreci başlıyor.

1950-1960 yıllarında alınan uçak, gemi, tank ve füzeler:

903 Uçak

1 215 Tank

42 Gemi

758 Füze

Kaynak: Sezai Orkunt, ***Türkiye-ABD Askeri İlişkileri,*** 1978

13 Temmuz 1947

PAZAR 13 TEMMUZ

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve Büyükelçi Edwin C. Wilson tarafından

Türk-Amerikan anlaşması imzaland

İki memleket münasebetlerinde

Bu anlaşma ile yeni ve mesut bir devir açılıyor

12 Temmuz 1947 tarihinde Türkiye-ABD Antlaşması (Marshall Planı) imzalanıyor.

CHP gazetesi ULUS, bu olayı '**mesut bir devrin başlangıcı**' olarak tanımlıyor.

1946-1947 yıllarında Türkiye ardarda kalkınma planları hazırlıyor, Amerikalılara sunuyor ve Marshall Yardımı'ndan maddi katkı bekliyordu. Talep edilen rakam 615 milyon dolardı.

ULUS'un '**mesut bir devir açılıyor**' beyanı bu beklentilerin gerçekleşmekte olduğu umuduna dayanıyordu.

Nakit kredi bir yıl sonra geldi: 10 milyon dolar!

28 Kasım 1947

CUMA 28 KASIM

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

BUGÜN ULUS 8 SAYFA

C.H.P. Büyük Kurultayı'nın kararı

HALKEVLERİ

C. H. P. ne bağlı hükmi şahsiyeti haiz bir tesis halini alacak

Metin Toker (***DP'nin Altın Yılları, 1950-1954,*** Sayfa 139):

"Halkevleri sadece bir partinin malı olarak ve onun egemenliğinde bırakılabilir miydi? Bırakılamazdı. Nitekim CHP de bunu kabul ediyordu. Bundan dolayıdır ki, 1947 Kurultayı'nda bir karar alındı, bunlar... partiden ayrıldılar" Yorum gereksiz.

22 Ocak 1948

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZ

Kaçakçılık işleri

Bakanlar Kurulunda

Sanayi, maden ve enerji plânlarının incelenmesi sona erdi

Dışardan da 450 milyonluk bir krediyi gerektiren bu programların uygulanması 5 ve 10 yıllık devrelere ayrıldı

Almanya için 3 'ler toplantısı

Cl. Marshall - Fransız Elçisiyle bir görüşme yaptı

Kemal Süleyman Vaner ve arkadaşlarının hazırladığı bu plan da uygulanamayacak, gerekli para bulunamadığı için. Bu plan, 1945 yılından sonra hazırlanan ve uygulanamayan ikinci plandı.

23 Ocak 1948

ULUS

Kaçakçılık işleri

M. Bevin'in Avam Kamarasındaki önemli demeci

Dünya durumu çok nazik bir safhada

İNGİLİZ DIŞ BAKANINA GÖRE

Ruslar dünyayı komünizm kontrolüne almak için her imkâna başvuruyorlar

"Eğer gene, Avrupa'nın bir devler hâkimiyeti altında kalmasını sonlamaksa bu, yeni bir dünya harbine sürüklenecektir.,,

Maliye Bakanı diyor ki:

Verilecek malzemeyi dolarla karşılayacak durumda değiliz

Tarihi vesikalar

Rus - Nazi işbirliği bütün çıplaklığı ile açığa vuruluyor

Maliye Bakanı Keşmir çok önemli bir açıklamada bulunuyor.

"Döviz rezervimiz 705 bin dolar."

Kemal Kurdaş'a göre 450 milyon dolar devredilmiş Menderes'e. O da birkaç yıl içinde bu muazzam rezervi *yemiş bitirmiş!*

Açıklamanın tamamı için bkz. Ekonomi Eki.

Yardım bekleyen ve yardım olmadan yatırım yapamayan 1948 Türkiyesi.

Birkaç ay sonra şeker fiyatlarına % 60 zam yapılacak.

28 Eylül 2011 tarihinde Hürriyet'te Sayın Ege Cansen de köşesinde şöyle yazdı:

"1950'de Demokrat Parti iktidara gelince, Merkez Bankasında mevcut döviz rezervlerine ve alınacak dış yardıma güvenerek ithalatı liberalleştirdi..."

Oysa yukarıdaki ULUS Gazetesi daha 23 Ocak 1948'de rezerv kalmadığının CHP kaynaklı bir belgesi. Bkz. Ekonomi Eki.

3 Şubat 1948

SALI 3 ŞUBAT 1948

VATAN

DOĞRUYA DOĞRU

Amerikan yardımı ve Türkiye

Dışişleri Bakanı, Mecliste izahat verdi

Kredi temini için ümit kesilmedi

Dış Bakanı, yardımın şekli hakkında henüz kati bir karar ve hüküm olmadığını söylüyor

Kongreye izahat vermek üzere

Amerikan heyeti başkanı Vaşingtona davet edildi

Hava Heyeti Başkanı da gidiyor

Türkiye, 1946-1950 yıllarını kalkınma planları yaparak ve büyük krediler arayarak geçirmişti.

İstediği kredileri alamadığı için de bu dönemde tek bir şeker fabrikası dahi kurulamamıştı.

7 Şubat 1948

Ahmet Emin YALMAN
Cumartesi 7 ŞUBAT 1948
VATAN
EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DOĞRU

Türkiyeye yardım hakkında Amerikan hariciyesinin yayınladığı vesika

Türkiye, Sovyet tazyiki altındadır

Sovyet Rusyanın, Boğazları kontrol talebi ve Doğu İlleri üzerindeki iddiaları silâhlı bir ihtilâfa tahavvül edebilir

Türkiyeye yardım tahsisatına ilâve

Amerikan bankalarında Türklere ait 152 milyon dolarlık mevduat

Bu kaçak paraların mikdariyle sahip-

Nihat Erim ***Günlükler***'de (11 Haziran 1948) yazmış:

"İnönü, en mühim meselenin dış tehlike, Rus tehlikesi olduğunu söyledi."

O tarihte İnönü Cumhurbaşkanı, Erim de profesör ve Bayındırlık Bakanı.

20 Şubat 1948

Ahmet Emin YALMAN
CUMA 20 ŞUBAT 1948
VATAN
EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DOĞRU
Zengin Hediyeli Fenerbahçe EŞYA Piyangosunun Çekilişine 2 Gün Kaldı

İnim inim inliyen Çukurova

Su altında kalıp yıkılan köyler, aç kalan vatandaşlar

Demokrat Parti, felâketzedelere 30 bin lira ile 300 çadır göndermek suretiyle büyük bir yardımda bulundu

Yardım ekipleri, suların insan cesetlerini sürüklediğini

1952 yılında Dünya Bankası, Çukurova'yı inim inim inlemekten kurtaracak Seyhan Barajı kredisi için çok nazlanmış ve sonunda halka açık bir anonim şirket tarafından kurulması şartını getirmişti. Çukurova Elektrik A.Ş. bu amaçla kurulmuştu. Daha sonra UZAN'ların eline geçmişti.

12 Şubat 1948

Cumhuriyet

24 Ünsü yıl Sayı: 4439 — Perşembe 12 Şubat 1948

Hava kuvvetlerimizin takviyesi kararlaştı

125 milyonluk yeni Amerikan yardımının yarısı buna ayrılacak

Geri kalan para da müsavi miktarlarda kara, deniz kuvvetleri ve harb silâhları fabrikalarına harcanacak

Demokrat Partide çıkan ihtilâf bertaraf edildi

Neşredilen tebliğ, Grupla Genel İdare Kurulu arasındaki hâdisenin hukuki bir mütaleadan ileri geldiğini bildiriyor

Grupta yeni bir seçim yapıldı, Fuad Hulûsi Demirelli genel ikinci başkanlığa getirildi, buna mukabil Nuri Köni seçilmed

Hava Kuvvetlerimize gelen uçak, yedek parça v.d., Türk Hava Kurumu'nun uçak yapım çalışmalarını olumsuz etkileyecek. Uçak Yüksek Mühendisi Şükrü Er, Eylül 1992 tarihli İşveren Dergisi makalesinde bu konuya aşağıdaki açıklamayı getirmiştir:

"Zamanın Hava Kuvvetleri Komutanı 1949'da benim de bulunduğum bir heyete, Türk Hava Kurumu'na uçak siparişi vermemesinin gerekçesini,'**Amerikan yardımından bedava uçak almak dururken, uçak fabrikanıza parayla sipariş verirsem, yarın bu millet beni asar**' diyerek açıklıyordu."

10 Mart 1948

VATAN

Çarşamba 10 MART 1948

HAVALARDA 30.000 KILOMETRE

Raman Dağı petrolü

Petrolün borularla İskenderun'a nakledilmesi de düşünülüyor

Bu petrol sayesinde

Harice gidecek 100 milyon liralık döviz de tasarruf edilmiş olacak

Raman Dağı'nda petrol bulunuyor.

Boru hattından vazgeçilecek ve Batman'da küçük (8 bin ton/yıl kapasiteli) bir rafineri kurulacak.

5 Temmuz 1948

VATAN

Türkiye - Amerika

İktisadî işbirliği anlaşması imzalandı

Anlaşmaya göre Türkiyeye yardım hibe değil, istikraz şeklinde yapılacak

İlk parti olarak Türkiyeye 10 milyon dolar tahsis edildi

Mecliste kopacak fırtına

Seçim kanununun maddeleri bugün müzakere edilecek

Seçim emniyeti meselesinde ümit kapıları kapanmış değildir

Parti temsilcilerinin seçim kurullarına aza olması

Nihayet Türkiye-ABD Ekonomik Yardım Antlaşması imzalanıyor. 615 milyon dolar istemiştik. 10 milyon dolar verecekler. Antlaşmayı imzalayanlar, Dışişleri Bakanı ve Bakanlık Müsteşarı Fuat Carım ile Ticaret Dairesi Genel Müdürü Fatin Rüştü Zorlu. Zorlu o tarihte 38 yaşında.

8 Ağustos 1948

VATAN

Devlet yolları programı kabineden geçti

22500 kilometrelik yolun kısa zamanda inşası, millî bir gaye vazife halini almıştır

Türk gibi kuvvetli

Şeref direğinde Türk Bayrağı

Kahraman güreşçilerimizin zaferi

Wembley stadyomu, dün yine İstiklâl marşımızla inledi

22 500 km Devlet Yolu CHP Hükümeti tarafından onaylanıyor.

Daha sonra (2006 yılında) bu yolları yaptı diye Menderes, Özdemir İnce tarafından Amerikan uşağı olarak suçlanacaktır.

19 Eylül 1948

VATAN

«DOĞRUYA DOĞRU»

Şeker fiyatlarına yapılan zam

Başbakan, zammı icabettiren sebepleri izah ediyor

Amerikan havacılık günü

Yurdumuza iltica edenlerin faaliyetleri

Siyasî faaliyette bulunanların memleketimizde kalmalarına müsaade edilmiyecek

Başbakan Hasan Saka şeker zammını açıklıyor. Vatan gazetesi haberi sayfanın altında vermiş.

Şeker fiyatlarına yapılan zammı Anadolu Ajansı vermiş ve ULUS Gazetesi tam metnini yayımlamıştır.

Aşağıda özeti verilmiştir.

Ankara, 18 Eylül (Anadolu Ajansı)

Başbakan Hasan Saka Anadolu Ajansına aşağıdaki beyanatta bulunmuştur.

"Bir *taraftan dahili* ***istihsal ile istihlâkimiz arasında bir ahenk ve muvazene sağlamayı*** *ve diğer taraftan milli savunmamızın devam edegelen fevkalâde masraflarını karşılamayı imkân altına almak üzere hükûmet, yeni şeker istihsal kampanyasının henüz başladığı şu sırada cari şeker fiyatlarına* ***bir miktar zam*** *kararını almak zorunda kalmıştır.*

"*Konunun her yönden aydınlanabilmesi için yurtdaşlarımıza aşağıdaki izahatın ve rakamların arz ve iblâğında lüzum ve fayda bulmaktayım...*

"İçinde bulunduğumuz 1948 yılına gelince: mayıs ayına kadar vukubulan 4 aylık satışlarımız 50 bin tona yaklaştı..."

"Şu hale göre sene sonuna kadar 160 bin tonu da geçecek olan bir satış ve istihlâk hacmini kabul etmek lâzımdır."

"Halbuki yeni istihsal devresi içinde istihsalimizin şimdiye kadar hiç bir yıl erişilmemiş seviyeye çıkarak 100 bin tonu aşacağı umulmakta olmasına rağmen bu miktarın gelecek ***1949 yılı eylülüne kadar istihlâkimizi karşılayamayacağı ve elli altmış bin tonluk bir açık ile karşı karşıya bulunacağımız meydandadır."***

"Hemen arzetmeliyim ki vatandaşlarımızın daha fazla şeker yemesini sevindirici bir olay olarak kabul etmek tabiidir. İstihsalimizi kısa bir devrede sarfiyatı karşılayacak bir seviyeye ulaştırmak imkânları elde edilebilse veya az fedakârlıkla hariçten şeker temin etmek mümkün olsaydı istihlâkin daha fazla artmasını da temenni ve teşvik etmek yerinde olurdu."

"Ne çare ki yeni fabrikalar kurulması, herkesçe bilindiği gibi maddi imkânlara ve zamana ihtiyaç gösteren ve bin bir mübrem ihtiyaçlar arasında mütalâa edilmesi lâzım gelen bir iştir. Hariçten getirmek ise dış tediye müvazenesiyle ilgili ve döviz durumumuzun imkânlariyle mukayyettir... (bağlıdır) *neticede* ***ölçülü bir fiyat zammını*** (% 60) *iltizam zaruretini hisseylemiştir."*

"Aziz vatandaşlarımın şeker ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ödeyecekleri farkın bize sağlamakta olacağını yukarıdan beri arz ve izaha çalışacağım bütün bu imkânları takdirde büyük bir anlayış göstereceklerine samimi olarak inanmaktayım."

Talep yılda 160 bin ton.

Üretim yılda 100 bin ton.

% 60 zam sayesinde vatandaşın şeker talebi yılda 100 bin tona inecek.

İşte ÇÖZÜM!

5 Şubat 1949

POKER PLAY

Cumhuriyet

İran Şahına Tahranda dün bir suikasd yapıldı

Şah atılan kurşunlarla

İki meczub dün Meclis arabca ezan okudula

Alt kat samiin locasından ezan sesi gelm

başlayınca Meclis polisleri bunu yapa

Ticani Tarikatına üye iki kişi Meclis'te Arapça ezan okuyor.

Cumhuriyet'e göre bu kişiler "meczup".

Meczup sözcüğünün iki karşılığı var:

1. Tanrı aşkıyla aklını yitirmiş kişi.
2. Deli, sapık.

5 Şubat 1949

Ahmet Emin YALMAN

Cumartesi 5 ŞUBAT 1949

VATAN

EGRIYE EGRI - DOGRUYA DOGRU

İNDIA SUPER

Hür milletlerin mütecanis haltı

Türkiye Atlantik paktına yakında iştirâk ediyor

Dışişleri Bakanımız, Paris seyahatinde ittifak ve Avrupa Birliği mevzularını da görüşecek

Mecliste dünkü hâdise

İKİ DİNLEYİCİ ARAPÇA EZAN OKUDU

Ticani tarikatından olan gen

kalabalık görünce coşuyormuş

Soldaki haber: Türkiye NATO'ya yakında katılıyor.

Bu gerçekleşmedi.

Sağdaki haber ise Meclis'te Arapça Ezan okuyanların Ticani Tarikatı üyesi oldukları.

Bunların liderleri Kemal Pilavoğlu bu olaydan bir yıl sonra CHP üyesi oldu!

6 Şubat 1949

Cumhuriyet

Millet Meclisindeki ezan hâdisesi, tertib eseri!

Arabca ezana taraftar olan Ticani tarikati mensublarının giriştikleri mecnunane gösteri

Arapça Ezan Ticani Tarikatı'nın 'Tertip Eseri'.

Bunu açıklayan Cumhuriyet Gazetesi. Çok değil, bir yıl sonra bu tarikatın lideri, Kemal Pilavoğlu CHP üyesi, amcasının oğlu Rıfat Pilavoğlu ise CHP Ankara milletvekili adayı olacaktır.

CHP, 1950'de Ankara'yı kazansa idi Rıfat Pilavoğlu CHP milletvekili olarak(!) Meclis'e girecekti.

6 Şubat 1949

VATAN

IRK ve MİL

MECLİSTE EZAN OKUYANLARDAN BİRİ TEVKİF EDİLDİ; DİĞERLERİ DE POLİSE İADE OLUNDU

MÜRTECİLER SESLERİNİ MECLİSE DUYURMAK İSTEMİŞLER

Hür Fikirleri Yayr Cemiyetinin Dil hare

Mürtecilerin istekleri:

Üniversitelerin kapatılması

Kadınları tesettüre sokmak

Ezanı Arapça okutmak

2011'de varılan aşama:

Üçte ikisi tamam!

6 Şubat 1949

Hükümet işe lakayt (ilgisiz) kalmayacak.

Suç: Arapça Ezan.

Yer: Laik Türkiye. 70 yataklı işçi hastanesi üç katlı küçük bir bina. 1949 ölçüleri böyle idi.

20 Eylül 1949

Türkiye, küçük Amerika olacak.

Cumhuriyet, Erim'in demecini şöyle özetlemiş:

"Başbakan Yardımcısına göre Türkiye yakın gelecekte Küçük Amerika olacak"

Bu benzetme 2009 yılında bir tarihçi profesör tarafından Celal Bayar'a suçlama olarak tanımlanacaktır:

"*...Bayar'ın yardım alabilmek umuduyla 1953 yılının ocak ayında bu ülkeye yaptığı geziden eli boş dönüşünde özenti içinde* ***'Türkiye küçük Amerika olacaktır'*** *sözü, Büyük Türkiye olmak isteyen duyarlı vatandaşları çok incitti.*" (Tarih profesörü Seçil Karal Akgün)

Bayar, ABD'ye 1954 yılı Ocak ayında gitti. Başkan Eisenhower tarafından 1953 yılı eylül ayında davet edilmişti.

Bayar'ın Türkiye-Küçük Amerika benzetmesinin tarihi ise 20 Ekim 1957'dir. Nihat Erim'den 9 yıl sonra!

14 ARALIK 1949

Cumhuriyet

Karadeniz bölgesinin ıztırab verici durumu

Buralardaki açlık ve sefalet, dün C.H.P. Grupunda bütün çıplaklığile görüşüldü

Devlet kalkınma plânı için ilk tetkikler bitti

Amerikalı mütehassıs, hazırlıyacağı raporun birini hükümete, diğerini de Dünya Bankasına verecek

Tito, Batıdan yardım teminine çalışıyor

Sofyada görülmemiş bir müdafaa

İki kilnik Üniversiteye devredildi

İthalât ve ihracatta serbestiye doğru

TÜRKİYE'DE AÇLIK

Başbakan Yardımcısı Erim, TBMM'de Karadeniz bölgesindeki açlık ve sefalet karşısında ağladığını söylemiş.

Dünya Bankası uzmanları, Devlet Planı için *ilk tetkiklerini* tamamlamışlar. Bkz. Ekonomi Bölümü'nde Barker Raporu.

İthalatta serbestiye doğru adımlar atılmış. Bu konu Menderes'in 'Sorumsuz Ekonomi Politikası' olarak tanımlanmıştır. (Bkz. Ege Cansen 28.9.2011 tarihli Hürriyet)

Oysa Tohumları 1949 yılında atılmış...

AÇLIĞI, VARLIK DERGİSİ'NİN 1949 ARALIK SAYISINDA YAŞAR NABİ YAZMIŞTI

1949 yılı sonunda, seçimlere 6 ay kala,

Türkiye'de 'Korkunç bir Hakikat'

'AÇLIK'

Bunlar tamamen unutuldu...

6 Ocak 1950

Cumhuriyet

Köy enstitülerindeki solculuk cereyanları

Adana Köy Enstitüsündeki iğrenç vaka: Bazı solcu talebe Türk bayrağından ay-yıldızı çıkarıp yerine orak ve çekiç koymuşlar

KÖY ENSTİTÜLERİ YORUMSUZ

24 Ocak 1950

Cumhuriyet

Seçim Komisyonunda dün 7 saat süren müzakereler

Kıbrıs meselesi dün Mecliste görüşüldü

Dış İşleri Bakanı: «Böyle bir mesele yoktur. Gençlik beyhude heyecana kapılıyor» dedi

Dışişleri Bakanı,

"Kıbrıs meselesi yok" demiş.

1954 yılına kadar DP de aynı görüşte idi.

Bkz. Kıbrıs Eki.

2 Mart 1950

Cumhuriyet

Yeni seçimler 14 mayıs pazar günü yapılacak

Hükümet, yalnız siyasi mahkûmlara münhasır bir af kanunu tasarısı hazırlanmasına kayar verdi

Türk büyüklerine aid türbeler açılacak

Meclis, dünkü oturumunda buna dair kanunu kabul etti

Seçimlere giderken türbeler açılıyor. Bir rastlantı herhalde?

Seçimler biraz daha gecikse idi acaba ezan yasağını da CHP iktidarı kaldırır mıydı? Örneğin Pilavoğlu'nun bu konuda etkisi olur muydu?

14 Mart 1950

ADIMIZ ARKAMIZDIR

Devlet Plânı üzerinde hükümet çalışmaları ilerliyor

B. Millet Meclisinin dünkü oturumunda

Barlas, Devletçiliğimizin geniş bir izahını yaptı

Devlet Bakanı, müstehliki sermayeye istismar ettirmedik, ettirmiyoruz ve hiç bir zaman da ettirmiyeceğiz, dedi

Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas Dünya Bankası uzmanlarının hazırlayacakları Devlet Planı hakkında Meclis'e bilgi veriyor.

Bkz.Ekonomi Eki, Barker Raporu

NOT: Cemil Sait Barlas, gazeteci Mehmet Barlas'ın babası. Barlas, son CHP Hükümeti'nde dış ekonomik ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı idi. Dışişleri Bakanlığı Ticaret Dairesi Genel Müdürü Fatin Rüştü Zorlu aynı zamanda Barlas'ın müsteşarı idi.

Bu gazete CHP İktidarı'nın 14 Mayıs öncesi bir kalkınma planı bulunmadığının belgesidir. Devlet Planı yerine geçecek Barker Raporu 1951 yılında Menderes'e sunulacaktır.

Mehmet Barlas anlatmıştı: *"**Zorlu ve babam bir gece Paris'te yabancılara gösterilmek üzere Kalkınma Planı yazmışlardı.**"*

17 Nisan 1950

Cumhuriyet

Parti merkezlerinden gösterilecek adaylar

Demokrat Parti listesine alınan adaylardan bazılarının isimleri dün gece belli oldu

Harb sonu devresinin ... mühim konferansı

Bizim Köy" müellifi hayatını anlatıyor

Partilerin yaptığı dünkü toplantılar

Eskişehirde yapılacak evler

Hidrojen bombası

BİZİM KÖY kitabı 1950 yılında üstüste birkaç baskı yapmış, yazar Mahmut Makal bir süre gözaltına alınmıştı.

Bu kitap, 1949 yılının açlığını ve genel olarak Türkiye'nin kırsal alan yaşamını yalın bir şekilde anlatır:

*"**Çocuklardaki hastalığın sebebini öğrenmek istedim: Önce susuzluğu ve suyun pis oluşunu ileri sürdüler. 20 dakika uzaktaki Nebili köyünden getiriyorlar suyu. Köylerinde ne kuyu, ne çeşme, ne de akan bir damla su vardır...** Davar gibi yağ verecek hayvanlar pek kıt olduğundan bulgur pilâvını, o da kokusunu sindirecek kadar, ancak beş on ev yağlı yiyebilir. **Ötekiler sade suya haşlarlar.**"*

14 Mayıs 1950

MAHİR

ZAFER

DEMOKRASİNİN SESİ

POKER-PLAY

Türk milleti nihayet beklediği güne eriştı

9 Milyon Vatandaş Rey Veriyor

Seçimler bugün saat 17 de biter bitmez, rey tasnifine sandık başlarında başlanacak. İlk neticelerin gece yarısına doğru belli olacağı tahmin ediliyor

Başkan C. Bayar seçimleri İstanbul'da takip edecek

Bu akşam saat 17 ye kadar bütün eğlence yerleri kapalı bulunacak

Türk vatandaşı vazife başına!

Seçim suçları

Üçlere mukabele:

Rusyanın sulh taarruzu

İşgal ordularının Almanya'dan çekilmesini istiyor

Ve, nihayet...

Türk vatandaşı vazifesini yerine getirdi.

Seçimde katılım : % 89.3

DP : % 55.2

CHP : % 39.6

Türkiye'de yeni bir dönem başlıyor: **Yatırımlar-Atılımlar Dönemi**

Bkz.

Ekonomi Eki, Tablo 1-2.

14 Mayıs seçimlerini Türk Milleti neden bekliyordu? Beklenen neydi? Bu soruya 60 yıl sonra, 'Demokrasi' ya da 'Arapça Ezan' gibi cevaplar vermek son derece yanlıştır.

Türk Milleti içinde bulunduğu koşullardan kurtulmak istiyordu. Neydi o koşullar?

Açlık, 1938 yılına kıyasla kişibaşına % 20 dolaylarında daha az bitkisel ürün[1], **salgın hastalıklar**[2], **ulaşım yetersizliği, Sovyet tehdidi** ve NATO üyesi olamadığımız için **kendini güvende hissetmeme, sorunları çözüme kavuşturamayan bir iktidar.** Sorunları çözüme kavuşturamayan iktidar; beklenen af kanunu çıkaramamış, Anıtkabir inşaatının durmasını önleyememiş, savaştan sonra tek bir şeker fabrikası bile kuramamıştı.

On yıl sonrasına bakalım: NATO'nun saygın bir üyesi, Kıbrıs'ı çözmüş, milletin karnını doyurmuş, salgın hastalıkları ortadan kaldırmış, 'Her Köye Yol' faaliyeti ile köyü kente eklemiş, 'Her İlçeye bir Sağlık Merkezi' (20 yataklı, ilaç deposu bulunan küçük bir hastane) kurmak hedefini % 75 gerçekleştirmiş bir Türkiye. Kısaca 1960 yılında, 1950 yılına kıyasla çok farklı bir ülke idi Türkiye.

(1) 1949 yılı kurak bir yıldı. Durum daha da kötü idi. 1938 yılına kıyasla % 20 eksik üretim kurak olmayan 1950 rekoltesine ilişkin bir rakamdır. 1949 yılı kişibaşına bitkisel üretim, 1938 yılına kıyasla % 27 daha düşüktü.

(2) Veremden yılda 50 bin ölüm vakası.

23 Mayıs 1950

Cumhuriyet

D. P. Dün İktidarı Resmen Devir Aldı

Yeni Millet Meclisi ilk içtimaını yaparak Cumhur Başkanlığına 66 ya karşı 387 oyla Celâl Bayarı seçti

Menderes Başbakan oldu ve kabineyi kurdu

Refik Koraltan Meclis Başkanı, Sıtkı Yırcalı, Hulûsi Köymen, Fuad Hulûsi Demirelli Başkan Vekili oldular

Adnan Menderes kabinesi

İsmet İnönünün Ulus'ta çıkan bugünkü yazısı

Yeni bir iktidar kuruluyor.

ATATÜRK'ün son Başbakanı Celal Bayar Cumhurbaşkanı oluyor.

Menderes Hükümeti kuruyor.

Koraltan TBMM Başkanı oluyor.

İlk bir ayda ele alınan konular, gerçekleştirilen değişiklikler ve karşılaşılan sorunlar:

Genelkurmay ve Kuvvet Komuta kademesinde değişiklikler, Anıtkabir İnşaatına hız verilmesi, şeker fiyatlarında indirim, Ezan yasağının kaldırılması, Kore Savaşı'nın başlaması ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Türkiye'den de asker istemesi.

5 Haziran 1950

ZAFER

Arapça ezana müsaade ediliyor

Vicdan hürriyeti ve lâiklik hakkında

Menderesin başyazarımıza verdiği mühim beyanat

Dinin, siyasete karıştırılmamak ve dini ibadetler âmme nizamına ve umumi âdaba aykırı olmamak şartile herkesin dini vecibe ve ibadetlerini serbestçe yerine getirebilmesi vicdan hürriyeti icabıdır

Af Kanunu çıkıyor

Yeni kanun tasarısı bugün Bakanlar Kuruluna verilecek

Kanun kısa bir zamanda çıkacak

Din-Siyaset-Vicdan Hürriyeti arasındaki denge sağlanacak. Menderes: *"Dinin, siyasete karıştırılmamak ve dini ibdetler amme nizamına ve umumi adaba aykırı olmamak şartı ile herkesin dini vecibe ve ibadetlerini serbestçe yerine getirebilmesi vicdan hürriyeti icabıdır."*

7 Haziran 1950

ZAFER

Genel Kurmayda mühim değişiklik

enel Kurmay Başkanlığına Org. Nuri Tamut inci başkanlığa Korg. Şahab Gürler getirildi

ara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanları değiştirildi. Üçer komuta heyetlerinde de değişiklikler yapılacak

Af Kanunu tasarısı dün Bakanlar Kuruluna verildi

Tasarı bugün Bakanlar Kurulunda tetkik edilerek yakında meclise sevkedilecek

Cumhurbaşkanı Bayar dün Başbakanla beraber Anıt Kabir inşaatını tetkik etti

Celâl Bayar "Milleti manevi ıztıraptan kurtarmalıyız. dedi. Menderesle, para ve sakitten tasarruf edileceğini söyledi

DP'nin, iktidara gelince ayağının tozu ile yaptığı, durmuş bulunan Anıtkabir inşaatını yeniden başlatmaktı.

Bayar'ın kesin talimatı: Cumhuriyet'in 30. Yıl dönümü olan 1953 yılının 10 Kasım günü tamamlanmış olacak.

Alttaki fotoğraf, 6 Haziran 1950 tarihinde Anıtkabir inşaatının durumunu gösteriyor. Mozolenin kolonları arakat aşamasında. Bu inşaatın çatısı ağustos ayında, iki ay sonra, kapanmıştır.

Cumhurbaşkanı Bayar dün Başbakanla beraber Anıt Kabir inşaatını tetkiketti

15 Haziran 1950

Cumhuriyet

Halkevleri meselesi Meclise intikal etti

Antalya milletvekilleri, Halkevlerinin yeni bir tüzüğe bağlanması için bir kanun teklif ettiler

C.H.P. ye gizli bağışlar

Bulgarların son cinayeti sınırımız içinde işlendi

Hâdise mahalline giden resmi heyet Bulgar iddialarının asılsızlığını delillerile tesbit ederek geri döndü

Başlığın altındaki haber: "Antalya (DP) milletvekilleri, Halkevlerinin yeni bir tüzüğe bağlanması için bir kanun teklif ettiler. Halkevlerinin hiçbir partinin değil, Milletin malı olacağını bildiren bu teklif, CHP çevrelerinde infial uyandırdı (öfke yarattı)."

17 Haziran 1950

CANLI BALIK

TRİO MAFFİ

Cumhuriyet

Cumartesi 17 Haziran 1950

P.A.L. Traş Bıçakları

Meclis, Arabca Ezan Yasağını Kaldırdı

C. H. P. milletvekilleri de kanunu tasvib ve kabul ettiler

Ezan'ın yasa gereği zorunlu olarak Türkçe okunması ile ilgili yasa maddesinin kaldırılmasını oturuma katılan tüm CHP milletvekilleri de kabul etmişlerdi.

Bkz. 5-6 Şubat 1949 Gazeteleri.

26 Haziran 1950

Elektrik Sarayı'nın

AVİZELERİ

MEŞHURDUR

Cumhuriyet

MOTOR TAMİRİ VE BAKIMI

Pazartesi 26 Haziran 1950

Kore'de Dün Sabah Harb Başladı

Komünist Kore kuvvetleri harb ilân ederek müstakil Güney Kore topraklarına girdiler

Mac Arthur'e, Güney Kore'ye derhal askerî yardımda bulunması emredildi

Güvenlik Konseyi toplandı

Şeker fiatlarında indirme yapıldı

Toz şekerin 130, kesme şekerin 160 kuruşa satılacağına dair olan Bakanlar Kurulu kararı mer'iyete girdi

Yedek

Menderes Hükümeti güvenoyu aldıktan sonra ilk ay içinde Kore Savaşı başladı.

Birleşmiş Milletler, Kurucu Üyeler'den askeri katılım istedi.

Türkiye Kurucu Üye idi.

Şeker fiyatlarında indirim yapılıyor.

15 Temmuz 1950

Cumhuriyet

Meclis, Dün Af Kanununu Kabul Etti

Bugünden itibaren yürürlüğe girecek af kanununun metni

15 Mayıs 1950 den önce işlenen suçlar affedildi

DP İktidarının çıkardığı bu af kanunu ile Nazım Hikmet de salıverilmişti. Nazım Hikmet bir süre sonra Sovyetler Birliği'ne gitti ve Moskova Havaalanı'nda toprağı öptü... Bu olay unutuldu, gitti... Nazım Hikmet, 1959 yılında, Af Kanunu'nu çıkaran DP'nin Genel Başkanı'na bir şiir yazmıştı: ***Adnan Bey'e Sövüntü***. Bkz. Tanel Demirel bölümü.

26 Temmuz 1950

Son Posta

Hükûmet dünya çapında ehemmiyet taşıyan bir karar aldı

Kore savaşına 4500 kişilik bir askerî kuvvetle katılıyoruz

Silâhlı yardım kararı Bayarın riyasetindeki toplantıda alındı

Kararımızı Trygve Lie'ya bildirdi

Türkiye Birleşmiş Milletlerin (BM) kurucu üyesi idi. BM Genel Sekreteri'nin Türkiye'den askeri birlik talep eden telgrafı TBMM'de

okunmuş ve genel tasvip görmüştü. Hükümet konuyu ayrıntılı bir şekilde görüştükten sonra Cuumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanı'nın da katılımı ile yapılan bir toplantıda Kore'ye 4500 kişilik takviyeli bir tugay gönderilmesi kararı alındı. muhalefet bu karar Meclis'te tartışılmalıydı, diye tepki gösterdi. İnönü gensoru önergesi verdi ama görüşme günü Meclis'e gelmedi.

4 Eylül 1950

Cumhuriyet

Belediye Seçimlerini D. Parti Kazandı

Şehrimizde iştirak nisbeti yüzde 40 tahmin ediliyor

C. H. P. İstanbulda üyelik kazanamadı

Kraliçe, dün 5000 kişinin alkışları arasında yola çıktı

1950 yılında güzellik kraliçesi Yeşilköy'den yola çıkıyor.

Yeşilköy Terminali küçücük. Yeni terminal binasının yapımına kısa bir süre sonra başlanacak, 1953 yılı Eylül ayında hizmete açılacak ve seksenli yıllara kadar hizmet verecek...

Yeni Yeşilköy Terminal binasının bir benzeri de 1956 yılında Esenboğa'da açılacak. Dış hatlara açık üçüncü meydan Adana'da.

22 Eylül 1950

La Familia

Cumhuriyet

POKER PLAY

27 nci yıl Sayı : 9386

Cuma 22 Eylül 1950

Amerikalılar dün Seul'a girdiler

Komünist hükümet erkânı acele otomobillerle Kuzey Kore'ye kaçtı

Amerikan silâhlanlar birlikleri Güney Kore başkentine iki koldan girdiler. Komünistlerle sokaklarda çarpışmalar 12 saattenberi devam ediyor

Sarıyar enerji santralı için anlaşma imzalandı

Marshall yardımından da istifade ile 128 milyon liraya çıkacak olan santral 954 de ikmâl edilecek

Anlaşmanın imzalanması münasebetile Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ve Russel R. Durr birer konuşma yaptılar

Sarıyar Barajı, Barker Raporu'nun Türkiye için onayladığı tek barajdı: Size bir baraj yeter. Başka büyük enerji yatırımına girişmeyin, ki sanayileşemeyin. Türkiye, 1950'de üretiminde büyük darboğaz olan taşkömürü ya da ithal akaryakıta dayalı olmak üzere çok pahalı elektrik üretiyordu.

Barker Raporu'nun dayatması, Sarıyar Barajı dışında büyük ölçekli elektrik santrali yapılmaması yönünde idi. Türkiye'nin 1950 yılında ürettiği elektrik enerjisi ile sanayileşmesi mümkün değildi. Menderes 18 adet HES'li baraj ve 5 termik santral ile enerji üretim modelini değiştirdi ve sanayileşmenin önünü açtı. Bunlar hep unutuldu, 27 Mayıs sayesinde...

29 Kasım 1950

KAHVENİN DEPOSUDUR

Cumhuriyet

POKER PLAY

27 nci yıl sayı : 9463

Çarşamba 29 Kasım 1950

Kore'de Türk Birliği Sarıldı, Fakat Süngü Hücumu İle Çemberi Parçaladı

Yabancı ajanslar bildiriyorlar: "Birleşmiş Milletler Kuvvetleri için talihsiz geçen bir günün tek zaferini Türk birliği kazandı,,

Mehmetçik Kore'de Türk askeri Kunuri'de unutulmayacak bir destan yazdı ve koskoca bir BM ordusunu imha edilmekten kurtardı.

1 Aralık 1950

İLKOKUL

Cumhuriyet

Cemi

Kore'deki Kahraman Birliğimiz Tekrar Sarıldı ve Tekrar Çemberi Yardı

Birleşmiş Milletler kuvvetleri yeni hatlara çekildiler

Başkan Truman, Amerikanın Koreden çekilmiyeceğini bildirdi

Kunuri Muharebelerinden sonra Türk Tugayı için yazılanlar ve söylenenler:

Washington Tribune Gazetesi:

"Ateş hattında 4 500 asker mucize yarattı. Türklerin fedakarlıklarını ebediyen hatırlayacağız."

Time Dergisi:

"Türk tugayının cesaretli çarpışmaları Birleşmiş Milletler (BM) birliklerinin moralini yükseltti"

Burner (ABD Kongre Üyesi): **"Türkler tarih boyunca cesaretleri ve iyi ahlakları ile tanınmışlardır."**

Claude Pepper (ABD Senatörü): **"Türkler, bizim değerli müttefiklerimiz."**

Rose (ABD Kongre üyesi): **"Ben Türklerden daha üstün bir millet tanımıyorum."**

Emanuel Shinwell (İngiltere Savunma Bakanı):

"BM birliklerinin binlerce askerinin çember altından kurtarılmasını Türk askerlerinin kahramanlığına borçluyuz. Kore'de çarpışan Türk askerleri Türk milletinin geleneklerine ve kahramanlığına yeni bir unutulmaz onur sayfası eklediler."

General Walton H. Walker (8. Ordu Komutanı):

"Kahraman bir milletin kahraman askerleri, sizler 8.Ordu'yu ve IX. Kolorduyu sarılmaktan ve 2. Tümeni tamamen yok olmaktan kurtardınız. Bugün sizlere BM Ordusu adına teşekküre geldim."

Kaynak: www.korean-war.com **Bir Amerikan websitesi.** Biz, Ermeni soykırım tartışmalarında bu siteyi bile kullanamadık!

General Douglas MacArthur: **"Türkler kahramanların kahramanlarıdır. Türk tugayı için mümkün olmayan bir şey yoktur."**

2 Aralık 1950 tarihli bir ABD Radyo yorumu:

"Bu karanlık günlerde Türklerin gösterdiği kahramanlık Amerikan milletine yeni umut vermiştir. Onlara cesaret aşılamıştır. Amerikan milleti Türklerin bu hizmetini gerektiği gibi değerlendirmektedir."

13 Aralık 1950

VATAN

«EGRİYİ DOĞRU DOĞRUYA DOĞRU»

Birleşmiş Milletler orduları Koreden ayrılmıyacak

Maksada Göre hüküm

Başbakan Attlee dün Avam Kamarasında izahat verdi

Attlee, Atom bombası istimali hakkında Truman'la mutabık kalduğunu bildirdi

C. H. P. nin Ankaradaki Merkez binası alınıyor

Maliye Bakanı, binanın Hazineye intikal ettiğini söyledi

12 Aralık 1950 gününe kadar Cumhuriyeti kuran ve ilan eden Birinci Meclis binası CHP Genel Merkezi idi. Binanın tapusu CHP adına tescil edilmişti. 12 Aralık 1950'de binanın tapusu Hazine adına tescil edildi. Ancak CHP, binadan 1951 yılı Eylül ayında çıktı. Bkz. Altan Öymen, ***Öfkeli Yıllar***

18 Nisan 1951

ÜCRET BORDROSU

Cumhuriyet

Bulgar Elçisinin hayret yandıran yeni seyahati

obanov geceleyin Zonguldak'a gidip eri döndü ve bu ezrarengiz seyahat bir çok söylentilere yol için

Atatürk Kanununa dün Komisyon kabul etti

Dünkü toplantıda konuşan Başbakan Mendere hükümetin tasarıyı lüzumlu bulduğunu söyledi

ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar hakkındaki kanun Meclis'te aylarca tartışıldı. Bir kişi için özel bir kanun çıkarılmasının gereksiz olduğunu düşünenler çoktu.

Bayar, DP milletvekilleri nezdinde ağırlığını koydu.

"Ankara Üniversitesi öğretim üyesi, Yahudi asıllı hukuk profesörü, Hirsch'ten görüş istendi. Hirsch kanun ile ATATÜRK'ün değil, onun hatırasının, eserlerinin korunması gerektiği yönünde görüş bildirdi. Tasarı metni değişti ve tasarı ittifakla kabul edildi."

24 Mayıs 1951

Familia

Cumhuriyet

AZABI MUKADDES

Kuzey Atlantik Paktı ve Türkiyeye karşı engeller

ngilterenin hareket tarzı Ankarada hayret yandırdı. Fransız görüşü de sarih görülmedi

Limanların inşası için ayrılan tahsisat

Meclisin dünkü toplantısında 76 milyon lira ödenek kabul edildi

İkibinli yıllarda Türkiye'nin AB tam üyeliğine çıkarılan engellerin benzerleri 1950 ve 1951 yıllarında NATO üyeliği için de çıkarılmıştı.

O tarihte aktörler İngiltere ve Fransa idi.

Liman inşaatları başlıyor.

26 Temmuz 1951

ZAFER

İnkılâpları koruma yolunda Meclisin aldığı büyük karar

Atatürk tasarısı dün kanunlaştı

Dünkü Tarihi toplantının tafsilatı

Tasarı Meclisin mutlak tasvibile karşılandı

Atatürk'ün hatırasına alenen tecavüzde bulunanlar üç seneye, büst ve heykellerine saldıranlar 5 seneye kadar ağır hapse mahkûm edilecekler

Tarihî inkılâp kanununun metni

İşçilerin hafta tatiline ait tasarı Meclise geldi

Çalışma Bakanının bu hususta dün verdiği mühim izahat

Bugünlerde AKP ve AB bu kanunun iptalini istiyorlar. Dersim'de Soykırım tartışmalarının nihai hedefi bu kanun.

Bayar, DP milletvekillerine,

"Bu kanunu çıkarmazsanız, Cumhurbaşkanlığı'ndan da DP'den istifa eder, bağımsız milletvekili olarak tasarının yasalaşması için uğraşırım" dedi.

Komisyon'dan 17 Nisan günü geçen tasarı, 25 Temmuz'da yasalaştı: Tarihi İnkılap Kanunu.

28 Haziran 1951

MARVİN İSVİÇRE SAATİ

Cumhuriyet

Perşembe 28 Haziran 1951

Ticanî mezzublarına karşı geç kalmış ilk tedbirler

Menfur Ankara taarruzundan sonra tarikatin seyhi

Aziz üstadımız Yunus Nadi 6 yıl önce bugün kaybetmişti

29 Haziran 1951

İSTANBUL AT YARIŞLARI

Cumhuriyet

Yüzden fazla Ticanî nezaret altına alındı

Cumhur Başkanı Celâl Bayar, tecavüze uğrıyan Zafer abidesine dün bir çelenk koydu

İran - İngiliz ihtilâfı

Korede müşareke için müzakere hazırlıkları

Washington'da resmî Rus teklifi

Ticanilerin lideri Kemal Pilvoğlu, CHP'nin kayıtlı üyesi idi. Yakın akrabası Rifat Pilavoğlu 1950 yılında CHP Ankara milletvekili adayı idi.

DP, ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlara Dair Kanunu çıkartarak ve titizlikle uygulanmasını sağlayarak bu gerici olayını durdurdu.

Bkz. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun, ***Politikada 45 Yıl*** kitabında yazdıkları:

"İşte, bu tavizler, bu vaitlerdir ki, Halk Partisi 1950 seçim mücadelesine doğru yola düşmüş ve bu yolda ilk adımını okullarda din dersleri okutulması kanununu çıkarmak, ikinci adımını da köy okulları, Köy Enstitüleri kurma hamlelerini baltalamakla atmıştı."

"**Derken, seçimler gelip çattığı günlerde karşılaştığı bazı zorluklar yüzünden Ticani tarikatıyla işbirliği etmeyi göze almaktan çekinmemişti.**"

"**Doğrusunu söylemek gerekirse... Halk Partisi'nin yukarıda sözü geçen tavizlerine** (gazetelerimizde okuduğum haberlerin yalanlanmaması üzerine) **inanmış olmakla beraber, gerek Ticari tarikatıyla işbirliği ettiğine, gerekse bu şekilde bir din istismarcılığı yaptığına ihtimal veremiyor ve bu yoldaki yayınları muhalefet basınının iftiralarından ibaret sanıyordum.**"

"**Fakat çok geçmeyecek o haberlerin de doğruluğuna inanmak zorunda kalacaktım.**"

30 Haziran 1951

ZAFER

Atatürk Heykellerine mel'unane tecavüzleri tel'in maksadile

Bugün büyük bir miting yapılıyor

Gençliğin hazırladığı mitinge

D. P. teşkilatı iştirak ediyor

Kasketli Demokrat Partililer de ATATÜK heykellerine yönelik saldırıları onaylamıyorlardı...

ATATÜRK Aleyine İşlenen Suçlar hakkında Kanun çıktıktan sonra Ticani eylemleri sona ermiştir.

19 Şubat 1952

ZAFER

Atlantik Paktı Camiasına eşit haklarla ve fiilen dahil olduk

Meclis Protokolü dün tasdik etti

Bu münasebetle Kore'de Vatan emniyeti uğrunda canlarını vererek Türkiyenin müdafaası davasına eşsiz bir hiz melle bulunan Aziz Şehitlerimizin ruhları Büyük Millet Meclisinde tazimle anıldı

Pakta girişimiz Meclis'de tam ittifakla tasvip edildi

Başbakan "Bu eser hiç şüphe yok Türk Milletinindir.. dedi

Cumhuriyet

Millet Meclisinin Dünkü Tarihî Kararı

Atlantik Paktına ittihakımız muvafık, muhalif bütün milletvekillerinin ittifakile karara bağlandı

Muhalefet, hükümeti tebrik ederek "bu eser iki politikanın sağladığı milli bir eserdir,, dedi

Nihat Erim'in, 20 Şubat 1952 tarihli ULUS'ta bir önemli bir başyazısı yayımlanmıştır: ***Hadisenin Ehemmiyeti.***

"Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktı üyeleri arasına kabul edilişi şüphesiz ehemmiyetli bir hâdisedir."

"Türkiye'nin kazancı siyasî ve Askeri olarak mütalâa edilebilir. Siyasî kazanç; meydandadır. Dünya iki cepheye ayrılmıştır. Demirperde içinde kalan memleketler ve hür milletler topluluğu. Demirperde 1945'den beri yeni sahaları içine almak istemektedir."

"Türkiye de demir perdecilerin iştihalarına konu olmuştur. Sovyet Rusya dostluk antlaşmasını feshetmiştir. Doğu illerimizden toprak ve Boğazlar'da üs istemiştir. Bu durumda, Türkiye her an bir tecavüze uğramaktan haklı olarak endişe duymuştur.

1945'den 1947'ye kadar, Batı devletleri; Sovyet Rusya karşısında Türkiye'ye yardımda bulunamamışlardır. 1947'de Truman Doktrini kabul edilmiş ve az miktarda da olsa Askeri yardım başlamıştır. 1948'de Marshall Yardımı ile ekonomik ve teknik işbirliğine yol açılmıştır."

"Kuzey Atlantik Paktı 4 Nisan 1949'da imzalanmıştır."

Nihat Erim, Türkiye'nin NATO'ya 1949 ve 1950 başvurularının kabul edilmediğine değinerek daha sonra Kore Savaşı'na katılmamızı da belirtmiş ve şöyle tamamlamıştır:

"Nihayet, 1951 eylülünde Ottawa'da mutabakat temin edilmiş ve muameleler 18 Şubat'ta tamamlanmıştır."

4 Mart 1953

Cumhuriyet

Salı 4 Mart 1952

Eisenhower Dün Akşam Ankaraya Geldi

Atlantik Paktı Orduları başkomutanının basına demeci

İslâm Demokrat Partisi kapatıldı

Partinin merkezi dün mühürlendi kurucular hakkında da Savcılık tarafından takibata geçildi

Eisenhower, Türkiye'ye iki kez geldi.

İlk geldiğinde NATO başkomutanı idi. Kısa bir süre sonra ABD Başkanı oldu ve

Türkiye Cumhurbaşkanı Bayar ve eşini ABD'ye davet etti.

İkinci gelişi, 6 Aralık 1959 tarihinde idi.

İslam Demokrat Partisi yöneticileri arasında soyadı Zapsu olan bir kişi vardı.

10 Haziran 1952

Cumhuriyet

COSSOR

Sab 10 Haziran 1952

unan Kral ve Kraliçesi Ankarada

Kiralar için karar

Ortadoğuya dair muhim görüşmeler

safirler muhteşem bir törenle arşılandılar, şehir bayram yapıyor

Mecliste kabul edilen kanunlar

1950-1960 Döneminde Türk-Yunan ilişkileri İnişli-Çıkışlı idi.

Çıkış'ın başlangıcı olan bu ziyaretten üç yıl sonra Yunanistan, bir muvazzaf albayını, Kıbrıs'ta görevlendirecektir: Grivas.

Grivas'ın Görevi, dünyanın ilk terör örgütü, PKK ikizi, EOKA'yı kurmak ve Kıbrıs Türklerini öldürmekti.

Görevi başarı ile yürütmüştür.

Makarios daha sonra EOKA liderlerini bakan yapmıştır, Klerides, Yorgacis gibi.

19 Ağustos 1952

ELNA

Cumhuriyet

ZENITH SPORTO

İzmir şehri, NATO'nun Güney doğu Karargâhı oldu

Resmî bir tebliğ, General Ridgway'in bu şehri seçmiş olduğunu bildiriyor

Koramiral Altıncan Selânikte

Moskova'da Rus - Çin konferansı başladı

Çinde bulunan Rus kontrölü altındaki üslerin ve Mançurya demiryolunun müzakere mevzuu olması bekleniyor

İzmir, NATO'nun Güney Doğu Karargahı olduğunda Yunanistan çok kıskanmıştı. Beklentisi Selanik idi.

Türk Deniz Kuvvetleri Komutanı Koramiral Altıncan'ın tam da aynı günlerde Selanik ziyareti, ilginç bir rastlantı...

27 Kasım 1952

Cumhuriyet

Malatyada Bir İrtica Şebekesi Yakalandı

Mürtecilerle komünistlerin kurdukları bu şebekenin A. E. Yalmana yapılan suikasdi tertib ettiği anlaşıldı

Şebeke efradından 15 kişi tevkif edildi, 100 evde arama yapıldı

Hüseyin Üzmez durupdururken Vatan Gazetesi sahibi ve başyazarı Ahmet Emin Yalman'a tabancasındaki tüm kurşunları sıktı. Öldü sandığı için durdu.

Ama Yalman ölmemişti. Kurtuldu.

Menderes Hükümeti bu olay ve Yalman'ın sağlığı ile yakinen ilgilendi.

28 Kasım 1952

Cumhuriyet

Atina Bayarı Büyük Tezahüratla Karşıladı

umhur Başkanı, şehre çiçek yağmuru
ve «yaşa» sesleri arasında girdi

Kral Paul'un bindikleri otomobili takib eden alay
43 kilometre uzunluğunda idi, bu şekilde Atina - Pire
yolunu ancak 1 saatte ve güçlükle kat'edebildi

A. Emin Yalman'ı vuran
Hüseyin Üzmen'in ifşaatı

Sayfanın altında tanıdık bir isim var:

Hüseyin Üzmez.

Yıllarca cezaevinde yattı.

Daha sonra hukuk okudu. Mezun oldu.

Daha da sonra Vakit Gazetesi köşe yazarı olarak bilgilerini ve görüşlerini kamu ile paylaştı.

2000'li yıllarda başka işlere de karıştı...

2 Aralık 1952

Cumhuriyet

VARLIK

İstanbulda irtica şebekesi ile ilgili aramalar yapıldı

Malatyadan başka beş vilâyette tahkikat açıldığı, neticenin yakında alınacağı anlaşılıyor

Celâl Bayar, Selanikte Ata'nın doğduğu evde

Dün şehrimizde iki cinayet işlendi

Türk-İngiliz ticaretinde mevcut açık

Bayar, bu ziyaretinde Selanik'e uğradı. ATATÜRK'ün doğduğu evi boş ve bakımsız buldu.

İlgililerden 10 Kasım 1953 tarihine yetiştirilmek üzere bir müze haline getirilmesini istedi. Milli Eğitim Bakanı bu iş için Bay ve Bayan Enver Ziya Karal'ı görevlendirdi.

10 Kasım 1953'te Selanik'teki Ev, ATATÜRK Müzesi olarak törenle açıldı.

25 Aralık 1952

Cumhuriyet

Eski Anayasa metni dün kabul olundu

Türkiye - Yugoslavya işbirliği gelişiyor

Fuat Köprülü'nün bir kaprisi sonucu Anayasa, Teşkilatı-ı Esasiye Kanunu oldu. Anayasanın dili eskiye döndü.

Sokaktaki adam yine bildiği gibi konuştu.

Alman kararın bugün iddia edildiği gibi gericilikle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında 1953 yılında, 1934 Balkan Antantı benzeri Balkan Paktı kurulacak.

23 Ocak 1953

Cumhuriyet

Türkiye Milliyetçiler Derneği dün kapatıldı

Savcılığın açtığı dava neticesine kadar Derneğin bütün şubeleri mühürlenerek malları muhafaza altına alınacak

Dernekle ilgisi olduğu bilinen Milli Eğitim Bakanlığı Hususi Kalem Müdürü Cahid Okurer de işten el çektirildi

Köprülü Tito ile görüştü

Ankara C. Savcılığı, Türk Milliyetçiler Derneği tüzüğünü ve faliyetlerini Cemiyetler Kanununun 33. Maddesine aykırı görerek 'ırkçılık ve dinin siyasi maksatlara âlet edildiği' iddiasıyla derneğin feshi için Ankara 2. Sulh Ceza Mahkemesinde dava açmıştır. 04.04.1953'de mahkeme derneğin feshine karar verdi. Kararın Temyiz yolu kapalı tutuldu.

1 Şubat 1953

Cumhuriyet

VARLIK

İki İsparta milletvekili D. P. den ihrac edildiler

Haysiyet Divanı, Said Bilgiç ve Tahsin Tola hakkındaki kararını, 8,5 saat süren bir toplantı sonunda verdi

başbakanın ikinci basın toplantısının akisleri

Türkiye Milliyetçiler Derneği'nin DP tüzüğü ile bağdaşmayan aşırı faaliyetleri karşısında DP Genel Merkezi, hiç tereddüt göstermeden dernek yöneticileri ve DP milletvekilleri Sait Bilgiç ve Dr. Tahsin Tola'yı 31 Ocak günü Haysiyet Divanı'nın 8.5 saat süren toplantısından sonra partiden ihraç etmişti.

1 Mart 1953

Galatasaray Ecnanesi

Cumhuriyet

VARLIK

Üçlü Andlaşma Ankarada İmzalandı

Türk - Yunan - Yugoslav işbirliği andlaşmasının metni neşrolundu

İmza törenini müteakib yapılan basın konferansı çok alâka çekici oldu

Meclis, dün yeni bütçeyi ekseriyetle kabul etti

Üç Bakana sorulan sualler

Andlaşmanın metni

Nurcular Cemiyeti azası 4 kişinin evinde aramalar yapıldı

Nurculara mücadeleye hiç ara verilmedi. Bu tür haberlere Cumhuriyet'in sütunlarında sık sık rastlanacaktır. Nursi, CHP

iktidarı döneminde sık sık yargılanmış, mahkum olmuş ve sürgünde yaşamıştı. Bu nedenle Nurcuların oylarını CHP'ye vermek gibi bir tercihleri söz konusu olmadığı için **"Menderes, Said-i Nursi'nin ellerinden öptü"** gibi iddialar mantık dışıdır. Menderes'ın, Nurcu oylarının CHP'ye gideceği yönünde bir kuşkusu yoktu.

12 Mayıs 1953

Cumhuriyet

TOREADOR

Başbakan dün Kırşehirde mühim bir konuşma yaptı

Buğday fiatlarının düşürülmiyeceğini söyliyen Menderes, bir takım geri unsurların muzlim faaliyetlerini şiddetle takbih etti

Kira Kanunu bugün Resmî gazetede çıkıyor

Metnini aynen bildirdiğimiz kanun, basında şimdiye kadar neşredilmemiş ehemmiyetli hükümleri ihtiva ediyor

Menderes bu konuşmasında iki konu üzerinde durmuştu: Buğday fiyatları ve İrtica. Buğday fiyatları düşürülmeyecekti. İrticaa karşı ne gerekiyorsa yapılacaktı. Konuşma ATATÜRK heykellerin kırıldığı Kırşehir'de idi.

30 Haziran 1953

Millet Partisinde Patlak Veren Çöküntü

Nesredilen iki beyanname

Millet Partisi, önce kendi içinde bölündü. ATATÜRK konusunda parti yönetimi ile anlaşamayan Hikmet Bayur gibi üyeler partiden ayrıldılar. Daha sonra yargı bu partiyi kapattı.

9 Temmuz 1953

Cumhuriyet

9 Temmuz 1953

Millet Partisi Dün Gece Kapatıldı

M. P. meselesi Meclisin dünkü oplantısında fırtına kopardı

Bunu dair mahkeme kararı gece yarısından sonra infaz edildi

Bazı tevkiflerin

Millet Partisi'nin dini siyasete alet ettiği için kapatılmasından kısa bir süre sonra Meclis ilgili kanunu (Dini Siyasete alet edenlerin cezalandırılmasına ilişkin kanunu) kısa bir süre sonra CHP'nin red oylarına rağmen çıkarttı ve dini siyasete bulaştırmak ceza konusu oldu.

21 Temmuz 1953

Cumhuriyet

Dini siyasete âlet eden kimselere dair kanun

Yeni hazırlanan tasarının dün Adalet Komisyonunda müzakeresine başlandı

Korede mütareke bu hafta imzalanıyor

Birleşmiş Milletler temsilcileriyle komünistler dokuz toplantı yaptılar

24 Temmuz 1953

FAL

Cumhuriyet

GÖRGÜ

Meclis Dün Gece Sabaha Kadar Çalıştı

Vicdan ve toplanma hürriyetini koruyan kanun kabul edildi

Muhalefet partileri sözcülerinden sonra Başbakan bir saat kanunu müdafaa etti

Cumhuriyet Halk Partisi tasarının tümüne kırmızı oy verdi. Köylü ...tisi tamamen muhalif kaldı. Millet Partisinden ayrılan bir milletvekili ...e ifratta bulunarak hükûmete bu tasarıdan dolayı teşekkür etti

M. P. hakkında görüşler

Kanun metni: *"Siyasî veya şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek maksadiyle dini veya dinî hisleri yahut dince mukaddes tanınan şeyleri veya dinî kitapları âlet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır."* Meclis sabaha kadar çalıştı. Menderes tasarıyı bir saat savundu. Yine de devrimci CHP ile Köylü Partisi'nin oyları kırmızı idi.

6187 sayılı, dini siyasete alet eden kimselere dair kanunun adı: '**Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkında Kanun**'

13 Eylül 1953

PAZAR 13 EYLUL 1953

ZAFER

Üç şeker fabrikasının temeli birden atılıyor

Fabrikalar Amasya, Konya ve Kütahya illerinde kuruluyor

Cumhurreisimiz, Başvekilimiz, Mebuslar ve basın mensupları bugün ve yarın yapılacak olan törenlerde hazır bulunacaklar

Merkez Bankası Umum Müdürünün radyoda altın mevzuuna ait yaptığı mühim konuşma

Paramızın hal ve atisi tam bir emniyettedir

Bugünkü altın mevcudumuz 127 ton 446 kilo 285 gramdır 9 ton üzerindeki kısa vadeli rehin 18 gün sonra kalkacaktır altınla tedavüldeki para arasındaki nisbet yüzde 32,43 dür. Bu nisbetle avrupa devletleri arasında ikinciyiz

Bu üç fabrika Demokrat Parti'nin kurduğu 13 fabrikanın 3., 4., ve 5. Şeker fabrikaları idi. Her üçü de 1954 yılında üretime geçti. Bunları 2 Ekim 1956 günü üretime geçen Malatya şeker fabrikası ile altı fabrika daha izledi. ZAFER'in başyazısının başlığı: '**İnönü'nün iktisadi** ve **mali buhran iftiraları**" 1953 yılı DP'nin altını yılıdır. İnönü, 11 yılda tek bir şeker fabrikası kurduramamıştı.

21 Ekim 1953

TONFUNK

Cumhuriyet

VACHERON CONSTANTIN

133

Başbakanın mali işlere dair demeci

Menderes, altın, döviz ve para durumumuzu izah ederek tenkidlere cevab verdi

Kore harbinin zayiatı

Subaylara aid terfi müddeti kısaltılacak

Yüksek Askeri Şura yeni ordu terfi

Başbakan bu konuşmasında CHP'den 122 ton 840 kg altın devir alındığını açıklamıştı. Devir alınan döviz rezervi SIFIR idi. 2011 yılında aksi iddia ediliyor.

26 Ekim 1953

Beyer's Mode für Alle

Cumhuriyet

Seyhan barajının inşaatına başlandı

İktisadi gelişmede büyük bir rol oynıyacak olan tesisler, üç yılda ikmal edilecek

Kore ihzari konferansı

Trieste ihtilâfında İtalyanın yeni teklifi

Roma hükümeti, hududdaki karşılıklı kuvvetlerin çekilmesini istedi

Dünya Bankası bu barajı kredilendirmemek için çok direnmişti.

Baraj, temel atma töreninde ilan edilen tarihte, gün aksamaksızın, hizmete açıldı.

Dünya Bankası Barker Raporu, "Size bir baraj yeter" demişti. Menderes HES'li 18, sulama amaçlı 8 olmak üzere toplam 26 baraj yaptı.

Seyhan Barajı, Çukurova'yı kurtardı. 1956 yılında hizmete açıldı. Elektriğin fiyatı 27 kuruştan 15 kuruşa indi.

1957 seçimlerinde Adana CHP'yi seçti. Çünkü, Menderes; baskı altında Adana il örgütünün istediği kişileri aday göstermemişti. "Odunu milletvekili seçtiririm" iddiasının geçersizliği 1957 seçimlerinde görülmüştü. 25 ilde Genel Merkez aday göstermiş, bu illerin ondukuzunda DP kaybetmiştir. DP oylarında 1957 seçimlerindeki gerilemenin esas nedeni budur.

ANITKABİR AÇILDI-ATATÜRK VATAN TOPRAĞINA KAVUŞTU

6 Haziran 1950

Cumhurbaşkanı Bayar dün Başbakanla beraber Anıt Kabir inşaatını tetkiketti

10 Kasım 1953

Pırıl pırıl bir gündü... **Anıtkabir inşaatının temeli 19 Ekim 1944 tarihinde atılmıştı. 6 Haziran 1950 günü mozolenin kolonları arakat seviyesinde idi. Bu fotoğraf 7 Haziran 1950 tarihli ZAFER'den alınmıştır. Çok önemli bir belge niteliğindedir.**

Mozolenin çatısı 1950 yılı ağustos ayında kapandı (Kaynak: Genelkurmay Başkanlığı yayını ***Anıtkabir Tarihçesi,*** 2001, sayfa 32)

* * *

11 Kasım 1953 gazetelerden alıntılar:

"Bugün yapılan muhteşem törenle Atamızın aziz naaşı toprağa verildi. Saat 9'u 5 geçe başlayan tören 13:10'da bitti. Cumhurbaşkanı nutkunu söylerken ağlıyordu' (Bayar 70, İnönü 69 yaşında idiler. 4 saat ayakta kaldılar)

"ATATÜRK Vatan Toprağında. Aziz ATA görülmemiş bir merasim ve gözyaşları ile ebedi istirahat yerine tevdi edildi.'

"ATATÜRK'ü Dün Ebedi İstirahatgahına Bıraktık. Vatan ölçüsünde bir ATATÜRK nümayişi Ankara'da yapılan dünkü muazzam törenin en manalı tarafı oldu. Bayar'ın dünkü hitabesi:

"ATATÜRK, şimdi seni kurtardığın vatanın her köşesinden gelen topraklara gömüyoruz. ***Fakat senin hakiki yerin Türk milletinin minnet dolu sinesidir"***

"ATATÜRK'ün aziz naaşı dün ebedi medfenine kondu. Bütün yurt ve millet tek bir kalb halinde, heyecan ve gözyaşlarıyla ATA'yı istirahatgahına uğurladı. Kurtarıcı ATA'nın naaşının nakil töreni milli birliğin en canlı bir tezahürüne vesile oldu. Dört buçuk saat süren tören, büyük bir intizam ve vekar içinde geçti. Töreni takip edenler 200 bini aşıyordu. Anıtkabiri 70 bin kişi ziyaret etti."

10 Kasım 1953 günü Anıtkabir'de görev yapmış bir tören tanığının[3] açıklaması: *"O muhteşem töreni sözcüklerle tanımlamak için hiçbir gazete makalesi yeterli olamaz. Aynı şekilde törenin 1953 teknik koşullarında çekilmiş filmi de o günün heyecan ve coşkusunu yansıtamamaktadır"*

(3) Benim! Oradaydım. Merdivenlerde 13 yaşında bir izci olarak nöbette. Bayar sekiz metre ötemde konuşmasını yaparken ağlıyordu. Hayatımın en güzel günlerinden biri idi.

11 Kasım 1953

VATAN

İÇRİYE İÇRİ - DOĞRUYA DOĞRU

İKİNCİ BASKI

SALI 10 KASIM 1953

Bugün yapılan muhteşem törenle Atamızın aziz nâşı toprağa verildi

Saat 9 u 5 geçe başlayan tören 13.10 da bitti

Celâl Bayar, Atatürk'ü bütün cephelerile belirten heyecanlı bir nutuk söyledi

CUMHURBAŞKANI, NUTKUNU SÖYLERKEN AĞLIYORDU

Nurarunda Ayd içmeliyiz

CUMHURBAŞKANININ NUTKU

«Bil ki hakiki yerin, inandığın Türk milletinin minnet dolu sinesidir. Nur içinde yat»

Bayar, Yassıada'da 1960/3 sayılı dosyada görülen 6/7 Eylül Olayları davasında yargılandı.

Başsavcı Egesel, hiç utanmadan, sıkılmadan, Bayar'ın ve Menderes'in Selanik'te ATATÜRK Müzesi'nde (ATÜRK'ün doğduğu ev) bomba patlattırmakla suçladı. Oysa Bayar, 1952 yılında Selanik'te bu evin boş ve metruk (terk edilmiş) olduğunu görmüş ve 10 Kasım 1953 gününe yetiştirilmek üzere müzeye dönüştürülmesi talimatını vermişti. Müze, Bay ve Bayan Enver Ziya Karal tarafından tefriş edilmiş ve 10 Kasım 1953 günü tören ile açılmıştı...

24 Ocak 1954

ZAFER

Demokratiktir

Harp sonrasının -Avrupa dahil- en büyük sınai hareketi

20 çimento fabrikası ihale edildi

Fabrikalar iki senede faaliyete geçirilecek

Bu fabrikalarla çimento istihsal kapasitemiz 1.830.000 tonluk bir artış kazanacak fiatlerde ton başına 180-250 liradan 80-90 liraya düşecek

ÇİMENTO FABRİKALARI

Türkiye Çimento Sanayi A.Ş. 1953 yılında kuruldu. Yapılan hazırlıkları inceledi ve 20 fabrikayı 23 Ocak 1954 günü ihale etti. Türkiye 1955 yılında 855 bin ton çimento ithal etti. O yıllarda fabrikaların yıllık ortalama üretimleri 80-90 bin ton idi. 1955 yılında yurtdışında on fabrika yalnız Türkiye için üretim yaptı, 365 gün.

BAYAR'IN 1954 ABD ZİYARETİ,

TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNDE ÇOK ÖNEMLİ BİR KİLOMETRE TAŞIDIR.

28 Ocak 1954

PARİS MATCH

Cumhuriyet

Muhalefet, Başbakanın demecini iyi karşıladı

Cumhur Başkanımız dün Vaşington'a vâsıl oldu

Hava alanından Beyaz Saraya kadar kaldırımları dolduran Amerikalılar, Celâl Bayara büyük tezahürat yaptı

Yiyecek fiatlarında geçen seneye nazaran büyük artışlar var

Kızıl Çin ile konferans yapılmıyacak

Türkiye Amerikanın yardımı

Mahkeme, Millet Partisinin kapatılmasına karar verdi

Madridde tevkifler yapılıyor

Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eşi 28 Ocak 1954 akşamı ABD Devlet Başkanı General Eisenhower ve eşinin konukları idiler. Akşam yemeğinden sonra New York Metropolitan Operası sanatçıları konuklar için bir konser verdiler.

Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eşi o geceyi Beyaz Saray'da geçirdiler. Bu, çok sıradışı bir ağırlama idi.

Türkiye'nin dış saygınlığı zirvede idi.

29 Ocak 1954

ARC-RAY

Cumhuriyet

Eisenhower'in Türkiyeye Dair Hitabesi

Başkanın Beyaz Sarayda söylediği veciz nutuk, Türk - Amerikan dostluğunun parlak bir tezahürü oldu

«Dünyanın en çetin müdafilerinden biri olan Türk milletini selâmlıyoruz»

Eisenhower, Kunuri meydan muharabesinde Mehmetçik'in cesareti, direnci ve imanını hatırlıyor:

"Dünyanın en çetin müdafilerinden biri olan Türk milletini selamlıyoruz"

Aşağıda yer alan fotoğraf, ABD Başkanı Eisenhower'm Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nı Beyaz Saray girişinde karşılarken gösterdiği saygıyı çok belirgin bir şekilde göstermektedir.

ABD Başkanı Eisenhower ve Eşi, T.C. Cumhurbaşkanı ve Eşini karşılıyorlar.

28 Ocak 1954-Washington Evening Star Gazetesi'nde yayımlanan makaleden:

"Denizaşırı bir memleketten gelen hiçbir ziyaretçi bundan daha fazla hüsnü kabul göremezdi.(4) ***Reisicumhur Bayar, Amerikalılar arasında bulunduğu her yerde bu hususun hararetli bir şekilde ispat edildiğini herhalde müşahade edecektir... Kore'de komünist zulmüne karşı savaşmak için Türklerin gönderdikleri kuvvetin kahramanlık ve fedakarlığı takdire şayandır. İşte bu gibi sebeplerden dolayı Birleşik Amerika'nın kalbinde Türkiye için hususi bir yer mevcuttur. Bugün burada Reisicumhurları tarafından temsil edilmekte olan bu kahraman milletten daha çetin ve daha azimlisinin NATO dahilinde mevcut olmadığı muhakkaktır."***

(4) O tarihe kadar Beyaz Saray'da ağırlanan tek yabancı konuk: Churchill.

27 Ocak 1954-Beyaz Saray

Resmî Ziyaret

...Türkiye Cumhurreisi Celâl Bayar'ın
Birleşik Amerika'yı ziyaretinin hikâyesi,
Ocak - Mart, 1954

TÜRKİYE REİSİCUMHURU
CELÂL BAYAR'IN
AMERİKA SEYAHATLERİ

HAZIRLIYANLAR

Recep Bilginer Mehmet Ali Yalçın

DÜNYA BANKASI OLAYI

The New York Times.

LATE CITY EDITION

PRESIDENT MEETS AIDES ON DANGERS IN INDO-CHINA WAR

BUS CONCERNS BID FOR CITY SYSTEMS IN TWO BOROUGHS

An Objector Restrained and a Witness Ousted at Security Hearing

NEW DEAL PLEA FOR CAR INSURANCE LEGISLATURE ENDS

WORLD BANK STAFF OUSTED BY TURKEY

Menderes, 16 Şubat 1954 tarihinde, Dünya Bankası'na bir mektup yazmış ve Ankara'daki bürosunu kapatmasını ve temsilcisi Hollanda Maliye eski Bakanı Pieter J. Lieftinck'i geri çekmesini bildirmişti.

New York Times olayın haberini birinci sayfada veriyor ve Menderes'e tepki gösteriyor.

22 Mart 1954

VATAN

İLERİ İLERİ DOĞRUYA DOĞRU

PAZARTESİ 22 MART 1954

TÜRK - ALMAN GÖRÜŞMELERİ İÇİN TEBLİĞ YAYINLANDI

Almanya, Türkiye'den daha çok ithalât yapacak.

Bir Türk Heyeti yakında Bonn'a gidecek

Dr. Konrad Adenauer dün Ankara'dan İzmit'e gitti

Çin Hindinde Durum gergin

Başbakan, Türkiye'nin durumunu izah etti

Adnan Menderes, Amerikalı gazetecilere verdiği demeçte «Türkiye'de petrol mevzuatı bahsinde bugün yapılandan bir milimetre daha ileri gidilmesi imkân yoktur» dedi

Başbakan, Türkiye'nin Rus tecavüzüne müfrezesiz karşı mukavemeti bulunduğunu söyledi

SALGIN HALİNDEKİ HEVES

YAZAN Ahmet Emin YALMAN

Irak Başbakanının pakt için demeci

Fadıl Cemali - Dönüş yolu üzerinde bulunduğu takdirde bu konu milli menfaatlere uygun olarak mütalea edileceğini söyledi

Kahire'de bir Bomba daha patladı

Eskişehir, Balıkesir, Kütahya, İzmir C.H.P. kongreleri yapıldı

Kazım Gülek «C.H.P. iktidara geldiği takdirde partizanlık yapmıyacak ve kin gütmiyecektir» diyor

Dizi halinde Cereyana tutuldular

Merde seçim Hazırlıkları

Arslanköy seçimini D. P. kazandı

Şehir Tiyatrosunun karışık durumu

Yunan Barolarının İngiltere'yi takbihi

İngiltere'nin Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını muhâlefet etmesine itiraz edildi

Dünya Bankası Türkiye mümessili geri çağırıldı

P. Lieftinck «Türkiye'nin kalkınma projelerinde istikrar bulunamadığı ve Bankanın kredi vermesinin doğru olma-

Türk basınına bu olayın üstüne gidilmemesi talimatı verilmişti

Tecrübeli gazeteci Ahmet Emin Yalman yine de haberi birinci sayfadan, abartmadan, verdi.

Bu olay önemlidir. Basına çok küçük bir haber olarak yansımış iki kitapta 180 derece çarpıtılmış olarak anlatılmıştır:

Günal Kansu: ***Planlı Yıllar-DPT'nin Öyküsü***

Oktay Yenal: ***Cumhuriyet'in İktisat Tarihi***

Olay, ***ATATÜRK-BAYAR ve DP ekseninde Masallar-Gerçekler*** kitabımda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

5 Nisan 1954

Cumhuriyet

USTA İŞİ

Samsun limanının inşaatına başlandı

Dünkü temel atma töreninde Celâl Bayar ve Bakanlar bulundular. Liman 1960 yılı sonlarında tamamlanmış olacak

Samsun Limanı 27 Mayıs'tan kısa bir süre sonra hizmete açılmıştır.

1954 yılında Samsun, Mersin, İstanbul Salıpazarı, Haydarpaşa Limanlarının temelleri atıldı.

19 Nisan 1954

ZAFER

Haydarpaşa limanı temeli atıldı

"Petrol kanunu zaruri bir ihtiyacın neticesidir,,

Sıtkı Yırcalı İnönü'nün kin ve gayz dolu iddialarına layık olduğu cevabı verdi

Bayar, dünkü törende çok mühim bir nutuk irad etti

"Biz ne yapmak istediğimizi biliyoruz ve işte yapıyoruz,,

Seçimlerden önce Liman yatırımları sürüyor.

26 Nisan 1954

Cumhuriyet

Başbakan en mühim seçim
natkunu İzmirde söyledi

in muazzam bir kalabalık önünde Menderes
mokrat iktidarı sert bir lisanla müdafaa etti

İnönünün
Başbakana
cevabı

Mersin limanının teme
atma töreni dün yapıld

Günümüz yazarları DP'nin 1954 seçim zaferini, Millet Partisi'nin kapatılması ve CHP'nin taşınmazlarının Hazine'ye devri ('gaspı') ile açıklamaktadırlar.

5 ve 26 Nisan arasında 4 limanın temeli atılmıştır.

Vatandaş bu yatırımları görüyor, onaylıyor ve oyunu yapanlara veriyordu.

11 yılda tek bir şeker fabrikası kurmayanlar bu durumu anlamıyorlardı.

1954 Seçimlerinde DP Seçim Afişi

CHP, bu afişi 'Populizm' olarak tanımlamıştı.

Olacak şey değildi, her köye yol. Ne gerek vardı? 1955 yılından itibaren Anadolu'da Jeep taksiler köylere gidip gelmeye başladılar. Köylü, kente gelip, kentte satılan ürünleri satın almaya başladı. Birden 5 -6 milyon kent nüfusuna, köy yolları sayesinde, 17 milyon köylü de eklenmeye başladı ve arz talebi karşılayamaz oldu.

1956 yılında on birinci yeni şeker fabrikasına rağmen şeker karaborsası bile oluştu. Çünkü artık köylüler de şekerin tadını tatmaya başlamışlardı.

DP'nin bir diğer başarılı 1954 afişi şöyle idi:

"Buğdayına** 30 **kuruşu çok görenlere oy verme. Senin partin Demokrat Parti'dir."

Bu afiş 1954 yılında ideal köyü de görüntülüyordu: Kiremit çatılı evler, yol ve evlerden biraz daha büyük bir cami.

Bkz. 1994 sonrası inşa edilen gökdelen minareler...

3 Mayıs 1954

GECE AGACI

Cumhuriyet

Üçüncü baskı

Seçimi büyük ve ezici farkla D.P.nin kazandığı tahakkuk etti

Sabaha karşı saat 3 te durum şudur: Üç vilâyette C.H.P. nin, bir vilayette ise C.M.P. nin kazandıkları anlaşılıyor, geri kalan bütün vilâyetlerde Demokrat Parti adayları tam liste halinde milletvekili seçildiler

Demokrat Parti 1954 seçimlerinde Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en yüksek oyunu almıştı:

% 58.4 Günümüzde AKP bu oya merdiven dayadı.

15.5.1954 yeni bir dergi. "İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden: METİN TOKER"

AKİS'in birinci sayısı 15 Mayıs 1954

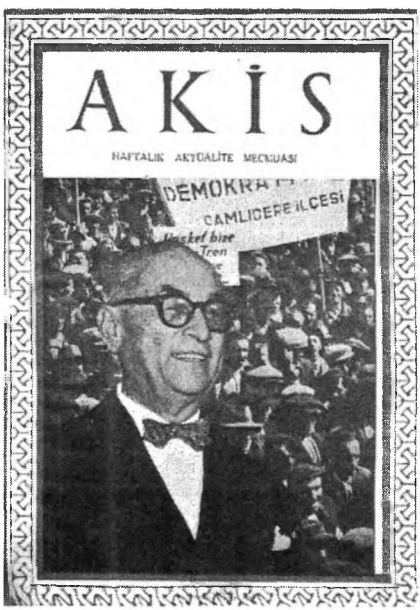

AKİS'in ikinci sayısı 22 Mayıs 1954

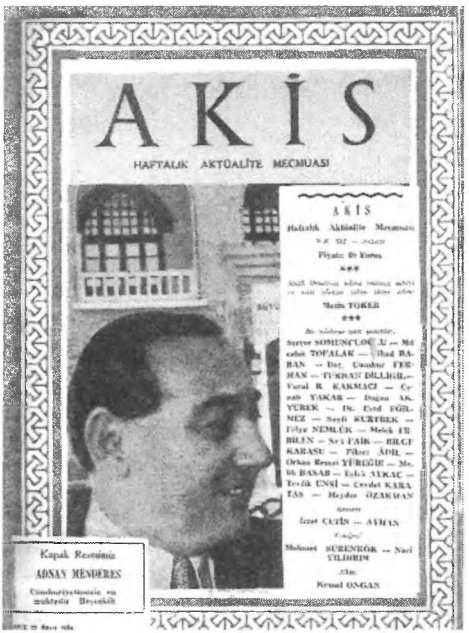

Metin Toker 22 Mayıs 1954'de, AKİS'in ikinci saysında, "*Cumhuriyetimizin en muktedir Başvekili*" diye yazmıştır. 27 Mayıs'tan sonra ise, aynı Menderes, "**Cinayet Şebekesi Üyesi**" olmuştur. Bkz. AKİS Dergisi kapakları, 30 Mayıs 1960 ve 24 Ekim 1960.

AKİS'in 1954 seçimlerinden hemen sonra yayımlanan birinci sayısının birinci sayfasında imzalı bir başyazı vardır: "1954 GENEL SEÇİMLERİ ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER"

Demokrat Parti'nin dört yıl öncekinden daha çok oy alarak ve daha büyük bir kalabalıkla Kamutay'a girmesini sağlayan 1954 seçimleri şu yönleri belirtmiştir:

1. *Köylüler iktidardan memnundurlar, çünkü;*
   a. *Hükümet dairelerinde köylü ve genel olarak yurtdaşlar iyi karşılanmakta ve işleri çabuk görülmektedir.*
   b. *Muhtar seçimleri serbest yapılmaktadır.*

c. *Karakollarda dayak atmak usulü kalkmış gibidir ve arasıra böyle bir şey olursa kovuşturmayı gerektiren suç sayılmaktadır.*

d. *Toprak Ofis'e buğday satmak, günlerce 'ricacı' gibi Ofis kapılarında beklemeği gerektirmiyor. Buğday çok kere köyde satın alınıyor.*

e. ***Köylerin bir çoğuna yol yapılmış, var olan yollar daha iyi bir duruma sokulmuş, içme suyu getirilmiştir.***

f. *Başlanılmış bulunan ve başlanılması beklenilen büyük sulama işleri, ham maddelerini tarım ürünlerinden alacak olan fabrikalar, büyük yollar, limanlar ve saire de köylüde gelecek için bir çok ümitler uyandırmaktadır...*

Demokrat Parti, yukarıda sayılan faydaları köylüye sağladığı için, bu durum sürdükçe, köylünün ondan ayrılması beklenemez...

2. *Halk Partisi'nin ve öbür muhaliflerin almış oldukları üç buçuk milyonu aşan yüksek oy sayısını anlamak için şu yönleri gözden kaçırmamak gerekir:*

a. *Beyler, Ağalar, Eşraf gibi adlarla anılan sınıf, Halk Partisi'ne bağlı kalmıştır. Türlü yönlerden ve ölçülerde onlarla ilgili olan köylülerin önemli bir kısmı da ister istemez bu partiye oy vermişlerdir...*

b. ***Dini, bir inanç, ibadet ve vicdan konusu olarak ele almaya razı olmayan ve onu eskiden olduğu gibi siyasaya alet etmeğe çalışan hizip, DP'nin son devirde takındığı duruma kızdığı için yerine ve bulduğu imkanlara göre kah Halk Partisi'ne kah da C. Millet Partisi'ne oy vermiştir.***

c. *Tarım borçlarının on yıl faizsiz tecil edileceği gibi, yerine getirilmesi imkansız ve ciddiyetten uzak vaatler,sayıları az da olsa, bazı saf ve düşüncesiz kimseleri kandırmış ve bunların oylarını Halk Partisi'ne sağlamış olmalıdır.*

d. *Seçimde en ağır basan düşüncelerden biri DP'nin giriştiği büyük ekonomik hamlelerin sonucunu beklemek gerektiği düşüncesidir. Bir çok toplantılarda dolaştırılan ve* ***'Biz***

***palavra atmayız, temel atarız**' gibi yazılar taşıyan levhalar, halkın atılan bu temellere büyük ümit bağladığını gösteriyor. Vardığımız sonuç şudur:*

Devlet işlerinin öbür kısımlarında aşırı bozukluklar ve aksaklıklar olmadıkça, yakın gelecekte yurdumuzun siyasal durumu ve türlü partilere halkın itibarı, girişilen büyük ekonomik işlerde görülecek başarılara bağlı olacaktır...

Hikmet BAYUR

5 Haziran 1954

Cumhuriyet

irk - Amerikan Görüşmeleri Dün Bitti

asington'da bu sabah müşterek bir tebliğin neşrolunması bekleniyor

ikerî ve iktisadî sahalarda
ım görüş birliğine varıldı

rika, iktisadi bünyemizin sağlam esaslarda tutulmasını inya sulhu için temel şart. olarak kabul ediyor

MENDERES'in 1954 AMERİKA SEYAHATİ

Çok yanlıştı. Amerika'dan başlanmış yatırımları süratle tamamlamak için 300 milyon dolar istedi. Vermediler. Acilen tamamlanmasını istediği yatırımlar, 11 şeker, 14 çimento fabrikası, Karabük haddehane tevsii, 11 liman ve Trabzon havalimanı idi. Bu parayı vermeyeceklerini bilmeliydi...

16 Aralık 1954

Cumhuriyet

Kıbrıs Dâvasında Yunan Hezimeti

Birleşmiş Milletler dün Kıbrıs meselesini görüşmemeğe ekseriyetle karar verdi

Yeni Zelândanın takriri kabul edildi

Meclis müzakereleri dün hararetli geçti

Kira kanunu hakkındaki teklif muvakkat bir encümende görüşülecek

Bu hezimet için Bkz. KIBRIS Eki.

Yunanistan Kıbrıs konusunu o yıllarda Birleşmiş Milletler'e taşıyamıyor. 1974'den sonra taşıdı.

17 Aralık 1954

Cumhuriyet

Yunanistanda aleyhimize yeni nümayişler

Selânikte inanılmıyacak bir küstahlık: bir nümayişçi kütlesi Atatürkün doğduğu eve ve Konsoloshanemize iki defa taarruza kalktı

Amerikan kitabevi yakıldı

Selânikte Amerikan ve İngiliz Konsoloshanelerine de taarruz edilmek istendi, zabıta kuvvetlerile nümayişçiler arasında çarpışmalar oldu. 100 den fazla yaralı var

Yunanistan, Birleşmiş Milletlerde Kıbrıs konusunda umduğunu bulamayınca, bir gün sonra, (saat farkı ile yarım gün sonra) Selanik'te nümayişler başlamıştı.

Saldırıların iki hedefi vardı: ATATÜRK Müzesi ve Amerikan kitapları satan bir kitabevi.

Bu gazete Yunanistan'ın sabıka kaydıdır.

ORTADOĞU'DA DİPLOMATİK GELİŞMELER

13 Ocak 1955

CİHAN SOFÖRÜ

Cumhuriyet

CAHİT KÜLEBİ

Türkiye İle Irak Arasında Anlaşma

İki memleket tecavüzlere müştereken karşı konulmasında mutabakata vardılar

Bağdadda dün gece neşredilen tebliğ

İngiltere ve ABD'nin teşviği ile Ortdadoğu'da bir ortak savunma paktı kuruluyor.

Model, ATATÜRK'ün Sadabat Paktı.

Muhalefet ilgisiz seyrediyor.

25 Şubat 1955

Demirbank

Cumhuriyet

Genç Kızlar

Türk - Irak Paktı Dün Gece İmzalandı

Ortadoğunun müdafaası için çok mühim bir adım atıldığı belirtiliyor

Paktın metni yarın müşterek bir tebliğ ile açıklanacak

Irak ile kısa süre içinde anlaşma sağlanıyor.

Bağdat Paktı imzalanıyor.

31 Mart 1955

Demirbank

Cumhuriyet

YAŞAR KEMAL

TENEKE

İngiltere Dün Türk - Irak Paktına Katıldı

Pakta nisan ayı içinde Pakistanın, nisan sonunda Amerikanın da iştirak etmeleri bekleniyor

Eden dün müşterek müdafaanın kurulmasındaki rolümüzü övdü

Kiralar hakkında yeni kanun

İngiltere vakit geçirmeden katılıyor.

İngiltere'nin Irak petrollerinde çıkarları kendisi için çok önem liydi.

25 Nisan 1955

ZAFER

Pazartesi 25 NİSAN — 1955

ZAFER

Demokrat gazetesi

SİYASİ SABAH GAZETESİ

Asya - Afrika Konferansında

BAŞVEKİL YARDIMCISI F.R. ZORLUNUN NUTKU

Bandung Konferansı nihayete erdi

Büyük Hirfanlı Barajının temeli dün törenle atıldı

HİRFANLI

Bu gazetede iki çok farklı haber var.

Türkiye'nin en büyük Barajı, Hirfanlı'da temel atma töreni.

İngiliz kredisi ile yapılan bu baraj 8 Ocak 1960 günü hizmete açılmıştır.

Zorlu'nun Bandung Konferansı'ndaki Nutku.

Zorlu bu nutku nedeniyle insafsızca eleştirilmiştir. Zorlu Sonuç Bildirisi'ne **"Bizler her türlü emperyalizme karşıyız"** beyanını geçirtmişti. Bkz. ***Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği.***

11 Haziran 1955

ZAFER

SİYASİ SABAH GAZETESİ

DEMİRBANK

D. P. Bülbesar kongresi dün yapıldı

Sarol ve Yırcalı'nın Muhalefete Cevabı

Muhalefet, sakim zihniyetiyle bu memlekette yapılan her hamleyi inkâr etmektedir..

Teknik eleman ihtiyacı da karşılanacak

Trabzon D.P. Kongresi yapıldı

«Hilton» Oteli büyük bir merasimle açıldı

Türkiye'de ilk büyük otel açılıyor.

Eylül ayında İstanbul'da başta Dünya Bankası ve IMF'in 10. Genel Kurul Toplantısı olmak üzere çok sayıda uluslararası konferans yapılacak.

Hilton Oteli tam zamanında yetiştiriliyor.

1955 yılında ABD dışında ilk Hilton oteli idi, İstanbul Hilton.

12 Haziran 1955

Cumhuriyet

DOĞUBANK

A. P.,, ye göre Amerika kredi talebimizi reddetti

erikan Ajansı, Washington resmi şahsiyetlerine atfen adi kalkınma kararlarımız hakkında bir takım sert ve versiz mülâhazalar da ileri sürüyor

300 milyon dolar kredi talebimiz ABD tarafından Associated Press aracılığı ile basına da yansıtılıyor...

Muhalefet, Türkiye'nin bu krediyi alamamasını Menderes'in aleyhine bir olay olarak kullanıyor. Seviniyor.

21 Haziran 1955

ZAFER

DEMİRBAN

Birleşik Amerika diplomatik şahsiyetlerinin belirttiğine göre

300 milyon dolarlık istikraz tasavvur hâlen Türkiye ile müzakere edilmekted

Adnan Menderes. Bergson'a verdiği beyânatta, Türkiye'nin tamamen kendine yeter hâle gelmeğe ve direkt Amerikan yardımına ihtiyaç duymayacak kadar kuvvetlenmeğe azmettiğini söylemiştir.

REİSİCUMHUR BAYAR LÜBNAN'DA ZİYARETL

ZAFER, 300 milyon dolar kredi talebimiz için cevap vermeye çalışıyor.

Boşuna.

Irak İhtilali patlak verene kadar ek kredi yok.

24 Haziran 1955

ASTRA

Cumhuriyet

Hükûmet Kıbrıs meselesinde harekete geçmeğe karar verdi

İzmirden gelen C.H.P. Genel Sekreteri de: «Kıbrısta kanı dökülürken elbet pasif kalamayız. Hükümetin dinamik tedbirler almasını bekliyoruz» dedi

Irak Başvekili geldi

Kıbrıs'ta EOKA, 1 Nisan 1955'ten beri insan öldürmeye başlanıştı. Önce İngiliz askerlerini daha sonra Türk polislerini.

Türkiye'de Menderes Hükümeti

"Kıbrıs artık bizim sorunumuzdur" demeye başlıyor.

1 Temmuz 1955

Demirbank'ın

Cumhuriyet

İngiltere bizi ve Yunanistanı bir konferans akdetmiye çağırdı

İngiltere namına Hariciye ve Milli Müdafaa Vekillerinin bulunacakları konferansta, başta Kıbrıs dâvası olmak üzere Doğu Akdenizle alâkalı bütün meseleler görüşülecek

Vekiller heyetinin 4 saat süren toplantısı

Dünkü toplantıda, bilhassa muhalefet sözcületinin muhtelif maddelere dair beyanları üzerinde duruldu

İngiltere konferansa çağırıyor. Günümüzün komplo teorileri meraklısı yazarlar, İngiltere'nin kasıtlı ve gereksiz olarak Türkiye'yi Kıbrıs konusuna dahil ettiğini yazıyorlar. Bu çok yanlış. EOKA faaliyetleri nedeniyle Ada'da ortam çok gergindi. Konferans gerekliydi.

17 Temmuz 1955

BEYOĞLU ŞUBEMİZ
DOĞUBANK

Cumhuriyet

Pazar 17 Temmuz 1955

Dün Sabahki Zelzeleler Ege Bölgesinde Tahribat Yaptı

Ege bölgesinde 1000 i mütecaviz ev yıkıldı eşya hasar gördü, 25 yaralı var, 4 kişi öldü

İstanbulda 35 909959 kilo demir bulunduğu anlaşıldı

2.656.328 metre demir boru. 18403 ü tane otomobil lâstiği, 6841491 kilo teneke levha var!

Karaborsa almış yürümüştü.

Neden acaba?

Vatandaş demir ile ne yapar?

1955 Yılında Karabük'te 150 bin ton haddehane mamülü demir (ağırlıklı olarak inşaat demiri) üretilmişti. Karaborsadaki 35 910 ton, yıllık üretimin dörtte biri kadardı. Aynı yıl, döviz yetersizliğine rağmen 850 bin ton çimento ithal edilmişti. Yine da arz, talebi karşılamıyordu.

Çünkü Türkiye büyüyor ve daha da önemlisi kırsal alanda yaşayanlar, milli ekonomiden pay almaya başlıyorlardı. Çünkü köye yol yapılıyor; köyler, kentlerle ekonomik anlamda bütünleşmeye başlıyorlardı. Enflasyonun gerçek nedeni bu idi.

24 Ağustos 1955

Cumhuriyet

Familia

TANRI BUYRUĞU

İngiltereye dün Kıbrıs hakkında nota verdik

Kıbrıslı Türklerin, Rum tethişçilere karşı can ve mal emniyetlerinin sağlanmasını kativetle istedik

Gülek bugün Erzurum kongresinde konuşacak

Dün uçakla Erzuruma giden C.H.P. Genel Sekreteri tezahüratla karşılandı

T.C. Hükümeti, 23 Ağustos günü İngiltere'ye nazik bir nota verdi. "Eğer Kıbrıs'ta soydaşlarımızı EOKA terör örgütüne karşı koruyamayacaksan, yardıma gelelim" dedi. 24 Ağustos akşamı Menderes'in Liman Lokantası konuşması için bkz. Kıbrıs Eki.

6 EYLÜL OLAYLARINA DOĞRU

26 Ağustos 1955

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

HALK BANKASI T.A.Ş.

BUGÜN SAMSUN ŞUBEMİZ

İnönü'nün Kıbrıs'a dair demeci

Kıbrıs'taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden korumak için

HÜKÜMETLE BERABERİZ

Kıbrıs Konferansının şekli ve neticesi belli olmıncaya kadar muhalif parti olarak dikkatimizi bu mevzuda toplıyacağız

Kıbrıs meselesine dair Türk Hükümetinin görüşü

"Londra'ya giden heyetimiz statükonun muhafazasını asgari şart olarak istiyecektir. Statükonun muhafazası her türlü ihtilâfları önliyecek bir haldir,,

Aşağıda verdiğim ULUS gazetelerine bakarak okuyucu;

Zorlu Londra konferansında gerçekten zorda mı kaldı ve bu nedenle İstanbul'da 'Eylemli'[5] bir nümayiş yapılmasını istemiş olabilir mi, konusunda kendisi karar verecektir.

(5) Bkz. Ahmet Yıldız'ın bu konuda yazdıkları.

29 Ağustos 1955

Demirbank
Cumhuriyet
Kıbrıs Konferansı Bugün Açılıyor
Türkiye Türk olduğu gibi Kıbrıs da Türktür,,
Ankara Radyosu dün gece "asil sükünetimiz istismar edildi ve
İngilizlerin, muhtariyet planları ile ortaya çıkacaklarına dair söylentiler var
Türkiye, bu planlara kat'iyetle cephe alacak

1955 Londra Kıbrıs Konferansı Türkiye açısından çok başarılı geçmiştir. Bu konuyu hiç araştırmadan yazanlar,

"Zorlu zor durumdaydı. İstanbul'da nümayiş istedi" diye saçmalar on yıllardır.

Bkz. Kıbrıs Eki ve aşağıdaki ULUS Gazeteleri.

2 Eylül 1955

VATAN
Londra Konferansında Türk tezi bir başarı kabul edildi
Zorlu, «Kıbrısın mukadderatı ancak Türkiye ile İngiltere arasında tayin edilebilir» dedi
Türk heyeti başkanı, "Kıbrısta statükonun muhafazası lâzımgeldiği fikrindeyiz. Bu bozulacaksa, ada Türkiyeye avdet etmelidir„ dedi
Başmuharririmizden telsizle
Konferansın dünkü toplantısı bir Türk zaferi günü oldu

Vatan Gazetesi sahibi ve başyazarı Ahmet Emin Yalman konferansı Londra'da bizzat takip eden tek başyazardı. Vatan'ın Konferans ile ilgili haberleri en doğru gazete haberleri idi. Zorlu'nun açıklaması: ***"Kıbrıs'ta statüko-muhafazası lazımgeldiği fikrindeyiz. Bu bozulacaksa, ada Türkiye'ye avdet etmelidir."***

2 Eylül 1955

Tercüman'ın İkramiye Kupon 2

HADİSELER

Tercüman

Açıklanan Türk tezi karşısında Yunan heyeti şaşkına döndü

Kıbrısın mukadderatını Türkiye ile ancak İngiltere tayin edebilir

Çünkü biri bu adayı terkeden diğeri ilhak eden devlettir

Zorlu, tezimizin istinad ettiği mühim deliller karşısında hüsnüniyet sahibi herkesin görüşümüzün galibiyetini arzu edeceğinden şüphe etmiyorum, dedi

Konferansın mukadderatı bugün belli olacak

Mc Millan'ın hazı teklifler vanması muhtemel

1 Eylül günü açıklanan yeni Türkiye Kıbrıs tezi Tercüman'm bu başlığında özetlenmiştir, mefhumu muhalifinden okunmak üzere:

Yunanistan Kıbrıs konusunda ***taraf*** değildir.

Yunan Heyeti'ne şok etkisi yapan, bu tezin uluslararası hukuk açısından çok sağlam olması idi.

Üç gün sonra Selanik'te bomba patladı.

6 Eylül Olayları'nın gerçek nedeni, açıklanan Türk tezine göre Yunanistan'ın Kıbrıs sorununda TARAF olmadığının Yunanistan'da doğurdu panik ortamı idi. 3 Eylül sabahı Atina gazeteleri, "Kıbrıs'ı Kaybettik" başlığı ile yayımlanmışlardı. Kıbrıs konusunda ***taraf*** olmamak Yunanistan için hezimetti, Kıbrıs'ı kaybetmek demekti. 6 Eylül Olayları nedeni ile Londra'daki konferans sonuç bildirisini yayımlamadan dağıldı. Yunanistan, hezimetten kurtuldu. Sonuç bildirisinde Yunanistan'ın TARAF olmadığı tescil edilmiş olacaktı.

2 Eylül 1955

ULUS

İSTİKLÂL ANDIMIZDIR

Kıbrıs hakkında son sözümü

FATİN RÜŞTÜ'NÜN KONFERANSTAKİ KONUŞMASI

Türkiyestatükonun devamı fikrindedir

Türk halkı kendi vatanının müdafaası bakımından hayati ehemmiyeti haiz olan bir adanın mukadderatını başka şekilde müdafaa edemez

PERON İSTİFASINI GERİ ALDI

Arjantin'de peroncular astığı astık, kestiği kest

Yunan heyeti komünistlerle görüşüyor

Türkiye'nin yeni Kıbrıs tezinin özeti: Türkiye, Kıbrıs adası üzerindeki egemenlik hakkını Lozan'da Birleşik Krallık (İngiltere) devletine bırakmıştır. Lozan'da Kıbrıs ile ilgili belgede Yunanistan yoktur. Dolayısı ile Yunanistan bu konuda ***taraf*** değildir. Eğer İngiltere adadaki egemenlik hakkını bir başka ülkeye bırakmak istiyorsa, ada eski sahibine döner.

4 Eylül 1955

ULUS

İSTİKLÂL ANDIMIZDIR

KIBRIS MESELESİNE DAİR

Tezimiz İngilterede müsbet tesir bıraktı

Bir İngiliz dergisi bu mevzuda yalnız bizim hatasızve aynı derecede muhkem bir vaziyette olduğumuzu, görüşlerimizin sağlam siyasi realitelere dayandığını yazıyor

Yunanlı tahrikçiler arasında anlaşmazlıklar çıktı

PHILIPS

ULUS teyit ediyor. Tezimizin etkileri olumlu.

Bunu şöyle okumak mümkün: Yeni bir tez açıklamışız. Olumlu karşılanmış. Olumlu karşılandığı tarihi, 4 Eylül tarihli ULUS vermiş: 3 Eylül. Bu durumda Hükümet üç gün sonra nümayiş tertipler mi? TERTİPLEMEZ.

5 Eylül 1955

ULUS

İngiltere yalnız bize güveniyo

KIBRIS KONUSUNDA

Londrada dün 5 bin Türk miting yaptı

İngiltere Dışişleri Bakanı, Baş Delegemiz Fatin Rüştü Zorlu'ya "Bizimle işbirliği yapacak yegâne devlet Türkiyedir,, dedi

Rumların yapacağı mitinge izin verilmedi

Yabancı diplomatlara göre

Kıbrıs meselesi Türkiye için bir zafer olacaktır

RUMLAR İŞİ AZITIYO

İstanbul'da casus yakalan

5 Eylül 1955 tarihli ULUS'ta yine çok önemli bilgiler var:

İngiltere Dışişleri Bakanı, (kısa bir süre sonra Başbakan olacak Harold Macmillan) "Bizimle işbirliği yapacak yegane devlet Türkiye'dir" demiş.

Londra'da 5 bin Türk miting yapmış(6), Rumların yapmak istediği mitinge ise izin verilmemişti.

ULUS Gazetesi hiç yanlış haber yayımlar mı? (7)

---

(6) O tarihte Londra'da idim. Bu mitinge katılmıştım. Hiçbir olay olmamıştı.

(7) Yassıada'da 6 Eylül Olayları'm Zorlu ve Menderes tertipledi diye ikisi de altışar yıl hapse mahkum edilmişti. Yukarıdaki ULUS Gazeteleri, Yassıada '6 / 7 Olayları' başlığı altında görülen davanın anlamsızlığını kanıtlamaktadır. Türkiye bu konferansa yeni bir tez ile gitmişti. Tez çok yalındı (Bkz Kıbrıs Eki). Muhatap İngiltere idi. Bu tez ile İngiltere'ye deniyordu ki, "Biz bu adanın egemenliğini sana Lozan'da

6 Eylül 1955

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Konya'da müthiş bir sel felâketi

ONDRA KONFERANSI BUGÜN TEKRAR TOPLANIYOR

Fatin Rüştü Zorlu bir kere daha tezimizi izah etti

Fasılasız yağmur yağıyor

Yüzlerce bina sulara gömüldü

6 Eylül bir Salı günü idi. Gece yarısı Londra'daki Türk Heyetine, Selanik'te patlayan bombanın haberi gelmişti.

O sabah Türk Heyeti son derece rahattı. Yunanlar ise bombanın mahçubiyetini taşıyorlardı.

6 Eylül 1955

Cumhuriyet

Shakespeare

Fatin Rüştü dün İngiliz Başvekili ile görüştü

Heyetimiz başkanı 20 dakika süren mülâkatta Kıbrıs meselesine dair Türk tezini Başvekil Eden'e izah etti ve konusmadan çok memnun olarak ayrıldı

Konferans bugün tekrar başlıyor

Konyada sel felâketi

Akşehir ve 22 köy su altında, can ve mal kaybı çok büyük

Aynı haberi Cumhuriyet'te veriyor. Görüldüğü gibi Zorlu'nun, konferansın bu aşamasında, İstanbul'da yapılacak bir nümayiş beklentisi kesinlikle yok. Bu iddia, Fuat Köprülü'nün 27 Mayıs sonrası uydurduğu yalandan sonra ortaya çıktı.

---

bıraktık. Eğer bu egemenlik hakkını kullanmayacaksan egemenlik eski mal sahibine geçer. Yunanistan bu olayda taraf bile değildir. ULUS, tezimizin olumlu karşılandığını manşetten veriyor.

Cumhuriyet gazetesi Zorlu'nun 5 Eylül günü İngiliz Başbakanı'nın yanından ayrılırken çok memnun olduğunu yazmış. Yalancı Hikmet Bil ise, aynı gün Menderes'in kendisine, ***"Yeni bir şifre geldi Fatin'den... zayıf durumdayım. Türk kamuoyunu zaptedemiyoruz, diyebilmeliyim, şeklinde şikayetleri var. Daha aktif olmamızı istiyor."*** dediğini yazmış, herkes öldükten sonra. Bkz. Kıbrıs Eki.

6 Eylül 1955

İstanbul EkspreS

İKİNCİ BASKI

Atamızın Evi

Bomba ile

Hasara uğradı

SABAHA KARŞI VUKU BULAN MENFUR HADİSE İNFİAL UYANDIRI

Şefkatli Fransız hemşiresi Charlie fedakârlığını hayatı ile nasıl ödedi

Bu bombayı Yunan Derin Devleti patlattı. Haberin bu ölçüde abartılması da Yunan Derin Devleti'nin işiydi.

1955 yılında İstanbul'da 17 bin Yunan vatandaşı İstanbullu vardı. Bunların arasında Yunan Derin Devleti'nin unsurları da vardı.

Gazete yazı işleri müdürü Gökşin Sipahioğlu'nun 2. Baskı ısrarı için bkz.

6 Eylül 1955-Yassıada 6/7 Eylül Davası ve Kıbrıs Eki.

Yassıada'da Cumhuriyet Başsavcısının iddiası, mükemmel bir Kendi Kale Golü'dür. Nasıl gelişeceği belli olmayan Konferans'ı etkilemek için Bayar ve Menderes, Türkiye'den Selanik'e bomba göndermişler ve tam herşey bizim lehimize devam ederken İstanbul'u ayağa kaldırmak amacı ile patlattırmışlar.

8 Eylül 1955

İnönü sükûnet tavsiye ediyor

C.H.P. GENEL BAŞKANI DİYORKİ :

Vukua gelen hadiseler ve tecavüzler çok esef verici olmuştur. Tecavüze uğrayan vatandaşlarımızın ıstıraplarını yürekten teessürle paylaşırız

Asayişe hakim olunabilmesi için her vatandaş yardımcı olmalıdır

C.M.P.nin görüşü

SON HADİSELER ÜZERİNE

Cumhurbaşkanı Meclisi toplantıya davet etti

7 Eylül gününün haberlerini yansıtan 8 Eylül tarihli ULUS'ta iki önemli bilgi var.

Cumhurbaşkanı TBMM'ni olağanüstü bir toplantıya davet etmiş.

"Kıbrıs konusunda Hükümetle beraberiz" diyen İnönü, **'Sükunet tavsiye ediyor'**. Suçlama yok.

Suçlama, 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce gelecek.

9 Eylül 1955

Teselli verecek bir nokta

Zorlu Yunanlılara «dostinğu yıktınız, suçlusunuz» dedi

Toplantılar yasak

SİZ DE GÜZELLİĞİNİZLE HERKESİ TESHİR EDEBİLİRSİNİZ

Vatan, 9 Eylül günü çok önemli bir haberi, telgrafı geç aldığından ya da birinci sayfada yer kalmadığı için 7. sayfadan verebilmiş. Haber şu: 7 Eylül akşamı Zorlu kendisine soru yönelten Yunan gazeteciye, "**Siz suçlusunuz**" demiş.

Bkz Kıbrıs Eki. Zorlu: *"Yunanistan'da sefaretimiz, konsolosluklarımız polis muhafazası altında, Memleketimizde Örfi İdare ilanına mecbur olduk... Bütün bu işlerde fiili ve suçlu rol sizden geliyor..."*

10 Eylül 1955

VATAN

ÜÇ GENERALE İŞTEN EL ÇEKTİRİLDİ

Korgeneral Vedat Garan, Korgeneral Fazıl Bilge ve Tuğgeneral Nedim Erensoy vazifelerinden alındılar

Hükümet, bir tebliğ yayınladı

Şehrimizde üç örfi idare

Olaydan bir hafta önce 1. Ordu alarm konuma geçirilmişti.

6 Eylül akşamı 19 bin askerin saat 20:00'de şehrin belirlenmiş yerlerinde bulunması Valilik yazısı olarak 1. Ordu Komutanlığı'na gönderilmişti. Asker 24:00'de gelmişti. Üstelik mermisiz gelmişti. İhmal mi var, kasıt mı?

11 Eylül 1955

Cumhuriyet

DOĞUBANK

Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik dün istifa etti

Dahiliye Vekâleti Vekilliğine Milli Müdafaa Vekili Etem Menderes tayin edildi, Ankara Valisi Kemal Aygün de Emniyet Genel Müdürlüğüne getirildi

Namık Gedik şiir yazan duygusal bir hekimdi.

Olaylar nedeniyle kendisine yönelik suçlamaları hazmedemedi ve istifa etti.

30 Mayıs 1960 günü de

27 Mayıs'ı hazmedemedi ve intihar etti.

12 Eylül 1955

Demirbank

Cumhuriyet

Nedim Divanı

Büyük Millet Meclisi bugün saat 15 te toplanıyor

D.P. Meclis Grupu da, 100 den fazla imza ile verilen bir takrir üzerine bu sabah saat 10 da içtima edecek

Moskovadaki Alman-Rus görüşmeleri

Şimdiye kadar yapılan müzakerelerden bir netice alınamadı, İki taraf Dış İşleri Vekilleri bugün tekrar toplanacaklar

Eski Fas Sultanı

TBMM, 6 Eylül Olayları'nı görüşecek.

Aynı gün İstanbul'da Dünya Bankası ve IMF 10. Genel Kurul Toplantısı var. Toplantı beş gün sürecek.

13 Eylül 1955

ULUS

ADIMIZ ARKAMIZDIR

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN KARARI

Örfi İdare 6 ay devam edecek

6—7 Eylül hâdiselerinden duyulan teessürü ifade eden İnönü dedi ki:

Her manası ile millî bir felâkete uğradık. Tecavüzleri büyük, âlicenap, masum milletimiz bir baştan öbür başa red vetelineder

İnönü bu aşamada ılımlı.

27 Mayıs'tan sonra 6 Eylül olayları nedeniyle, ULUS'un o günlerde neler yazdığını unutarak olayları Menderes Hükümeti'nin tertiplediğini iddia edecektir. Bkz. Kıbrıs Eki.

14 Eylül 1955

Cumhuriyet

İzmir Valisi Hadımlı ekâlet emrine alındı

İki ve askeri âmirler arasında yinler yapıldı, İzmir Emniyet lüdürü Zonguldağa nakledildi

Para Fonu Konferansında Türk görüşü açıklandı

Dünkü toplantıda okunan para fonunun senelik raporunda Türkiyede sınai istihsalin harb öncesindeki seviyesinden yüzde elliden fazla olduğu belirtildi

Dünya Bankası ve IMF'in 10. Genel Kurul Toplantısı 12-16 Eylül günleri İstanbul'da yapıldı.

Dünya Bankası bir yıl önce kovulduğu Türkiye'de genel kurul yaparak bir mesaj vermek istemişti.

24 Eylül 1955

Cumhuriyet

Doğubank

Pakistan, Türk - Irak Paktına resmen girdi

Karaşi hükümeti, Pakta iltihakını mübeyyin vesikayı dün Irak hükümetine tevdi etti

Arjantinin yeni Başkanı basına hürriyet veriyor

Türk - Iran iktisadi görüşmeleri başladı

Kayserde yangın

Bağdat Paktı genişliyor. Zaten bekleniyordu. 1937-1938 Sadabad Paktı ülkeleri: Türkiye, Irak, İran ve Afganistan

1955 Bağdat Paktı ülkeleri: Türkiye, İngiltere, Irak, İran ve Pakistan.

1937-38: ATATÜRK-İnönü-Bayar

1955: Bayar-Menderes-Zorlu

27 Eylül 1955

VATAN

REISICUMHUR IRANDAN GELDI

SOĞUK BİR DUŞ

Milletlerarası X. Yol Kongresi dün Dolmabahçe Sarayında açıldı

1955 yılı Eylül ayında

İstanbul'da çok sayıda uluslararası konferans/kongre toplandı.

Yol Kongresi delege sayısı bakımından en büyüğü idi.

1 100 delege vardı.

Bkz. Kıbrıs Eki'nin (2) numaralı eki.

12 Ekim 1955

ZAFER

SİYASİ SABAH GAZETESİ

ŞAKİR ZÜMRE SOBALARI

KOLOĞLU

İran Bağdat Paktına İltihak Etti

Ayan Meclisi Dışişleri Komisyonunda

BAŞVEKİL HÜSEYİN ALA KARARI RESMEN BİLDİRDİ

Karar Tahrandaki Türk ve Irak B. Elçiliklerine tebliğ edildi - Nuri Sait Paşa Tahrana gidiyor

Tasarı, bugün Ayan Meclisinde müzakere edilecek

Celâl Bayarın Hükûmeti kabulleri

Menderese gönderilen telgraflar

Azot Fabrikalarının inşaatına hız verildi

Yeni Devlet Vekili F. Ulaş

Son katılım da gerçekleşiyor.

1956 yılında Afganistan'ın da Bağdat Paktı'na katılması yönünde çaba sarfedilecek ama sonuç alınamayacaktır.

Yapımına 1955 yılında başlanan Kütahya Azot Sanayii kompleksi çok büyük bir tesis idi.

Bu tesis sayesinde Türkiye'de kimyevi gübre tüketimi bunun sonucu olarak da bitkisel üretim çok artacaktır.

24 Ekim 1955

Cumhuriyet (176)

Demirbank

NÜFUSUMUZ 23 MİLYONU AŞTI

Dün yapılan sayım çok muntazam cereyan etti

İstanbulun nüfusu bir buçuk milyonu geçti

Şehrimizde sayım 9,5 saatte tamamlandı, vesikasız sokağa çıkan 48 kişi yakalandı

Türkiye'nin nüfusu çok hızlı (yılda % 3 yaklaşık) artıyordu. 1950-1960 döneminmde, on yıllık nüfus artışı 6 milyon 600 bindir.

1950 yılında nüfus 20 milyon 950 bin idi.

Bunun yaklaşık 5 milyonu kentlerde yaşıyordu.

1960 sonunda nüfusumuz 27 milyon 750 bin olmuştu.

9 Aralık 1955

Cumhuriyet (177)

İŞ ADAMI

Yeni Hükûmet Dün Teşekkül Etti

Kabine azaları Büyük Millet Meclisinin bugünkü içtimaında ilân olunacak

abinenin programı için verilen ilk malûmat

Turizm Bankası idare meclisinde fırtına

D.P. de dünkü içtimalar

Antalyada büyük bir

Dördüncü Menderes Hükümeti çok zor kurulmuştu.

29 Kasım 1955 günü DP Grubu'nda fırtınalar esmiş, bakanlar teker teker istifaya zorlanmışlardı. Menderes Grubu tatmin edecek yeni isimlerden oluşan bir hükümet kurmuştu.

Bu olay, "***İstersem Odun'u bile milletvekili seçtiririm***" iddiasının geçersiz ve temelsiz olduğunun en önemli örneğidir.

28 Temmuz 1956

ZAFER

SİYASİ FİKRAN GAZETESİ

Türk-Afgan Görüşmeleri Başladı

Afgan Sadrazamının verdiği ziyafette karşılıklı olarak söylenen nutuklar

Kardeş Afganistan matbuatı Menderes'in Kabil'i ziyareti dolayısiyle sitayişkar neşriyat yapıyor

Menderes'in Kabilde dün verdiği beyanat

Seyhan Barajının yükünü güldürdüğü ovaya

Adana, Mersin ve Tarsus Elektriğinin Kilovat Saati 15 Kuruşa İndirildi

Türkiye, Afganistan'ın da Bağdat Paktı'na katılmasını istiyordu. O zaman Bağdat Paktı, ATATÜRK'ün Sadabad Paktı ile aynı ülkelerden oluşmuş olacaktı. Olmadı.

Gazetede önemli bir haber var. 1949 yılında kilowattsaati 27 kuruş olan elektrik fiyatı Çurkurova'da 15 kuruşa indirilmiş.

O tarihlerde enterkonekte çalışmaları başlamıştı. Türkiye, Enerji Nakil Hatları ile tanışıyordu.

Dördüncü Menderes Hükümeti dönemi (Aralık 1955-Ekim 1957) DP iktidarının en yoğun yatırım dönemidir. Bu tarihler arasında başlatılan yatırımların tamamı 27 Mayıs'tan önce hizmete açılmıştır. Bkz. Ekonomi Eki. Buna rağmen günümüz yazarları ve bilimadamları DP ekonomi politikasının 1954'ten sonra iflas ettiğini yazıyorlar.

2 Aralık 1956

ZAFER

SİYASİ SABAH GAZETESİ

Yurt sathında yükselen modern âbidelerden biri daha

Sarıyar Barajı bugün açılıyor

AMERİKA Yanımızdadır!

«AMERİKA BAĞDAT PAKTINA GİRMİYOR»

Barajın Açılışı Münasebetiyle Büyük Bir Tören Yapılacak

Polatkan Maliye VEKİLİ OLDU

Cumhurreisi Celâl Bayar, Başvekil Adnan Menderes, Vekiller, mebuslar ve devletliler, yeni tesisin küşad töreninde hazır bulunacaklar

Sarıyar Barajı

Bu baraj ve daha önce hizmete açılan Seyhan Barajı sayesinde Türkiye ucuz elektrikle tanıştı. 1950 yılında Türkiye'de enerji üretimi taşkömürü ve ithal akaryakıta dayalı idi.

Elektrik enerjisi fiyatı 27 kuruş/kwst idi. Bu maliyetle sanayileşmek mümkün değildi. DP iktidarı mevcut toplam 377 Megawatt kurulu güce 942 MW güç kattı.

Bunun % 73'ü hidrolik, % 27'si linyit kömürüne dayalı idi.

Ancak bu enerji üretim modeli sayesinde sanayileşmenin önü açıldı. Bkz. Ekonomi Eki.

20 Temmuz 1957

ZAFER

Keban Barajı Ve Asma Köprünün İnşaına Dair Protokol Dün İmzalandı

27 Mayıs olmasaydı, bu iki projeye 1960 yılında başlanacaktı.
Köprü 1973, Keban Barajı ise
1974 yılında hizmete açıldılar.
On yıl gecikme ile.

24 Temmuz 1957

ZAFER

Reisicumhur, Başvekil, Vekiller ve 100 bin kişinin iştirak ettiği törenle

Atatürk Üniversitesinin Temeli Atıld

Erzurum'da Yapılan Muazzam Merasim

Taksim fikri aleyhin... Kıbrıs'lı Türk yokt...

Karşı devrimci, gerici DP, Erzurum'a bir üniversite götürüyor:
ATATÜRK Üniversitesi.

On yılda temeli atılan yeni üniversiteler:

İzmir Bornova, **EGE**-1955

Ankara, **ODTÜ**-1956

Erzurum, **ATATÜRK**-1957

Trabzon, **KARADENİZ TEKNİK**-1957

14 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye'de üç üniversite vardı.

27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye'de yedi üniversite vardı.

9 Ağustos 1957

ZAFER

Cumhuriyetindir

Cuma 9 Ağustos 1957

Başvekilin Kastamonu'da Şeker Fabrikasının Temel Atma Merasimi Münasebetile Verdiği Mühim Nutuk:

«İktisadî İstiklâl Mücadelesinin meydan muharebesi kazanılmıştır»

Acil yatırımların tamamlandığını müjdeleyen Menderes'in bu cümlesi çok önemlidir.

On ikinci şeker fabrikasının temel atma töreninde söylenmiştir. On bir yılda tek bir şeker fabrikası kuramayan ve tüketimi kısmak için şeker fiyatlarına % 60 zam yapanlar, 6 Temmuz 1958 günü soracaklardır: *"Ne var meydanda?"* Bkz. 7.7.1958 Cumhuriyet Gazetesi.

10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950 tarihleri arasında tek bir şeker fabrikası kurulamamış, 18 Eylül 1948 tarihinde tüketimi kısmak için şeker fiyatlarına % 60 zam yapılmıştı.

DP iktidarı 1953-1956 yılları arasında 11 yeni şeker fabrikası kurdu ve üretime geçirdi. On birinci fabrika İnönü'nün memleketi Malatya'da idi.

Menderes, bu cümle ile kamu yatırımlarının tamamlandığını ve İstiklal Savaşına gönderme yaparak, 'İktisadi İstiklal Mücadelesi'nin Meydan Muharebesi' olarak ATATÜRK'ün 20 yeni şeker fabrikası hedefine, 12'inci şeker fabrikasının temelini atarak yaklaştığının müjdesini vermiştir.

Bu konuşması Menderes'in yatırımlara verdiği önemi çok belirgin bir şekilde yansıtmıştır.

28 Ekim 1957

Hürriyet

2. BASKI

D.P. yine kazandı

İnönü mağlûbiyeti kabul etmiyor, İstanbul için radyoda ilân olunan son neticelere de itiraz etti

CHP lideri radyo yayınını kanuna aykırı buluyor

Son rakamlara göre C. H. P. s... inde 212 mebuslukelde etti

Kendi getirdikleri seçim kanunundaki çoğunluk sistemi aleyhlerine işleyince kıyameti koparmışlardır.

1957 seçimlerinde oyu % 50'nin altına düştüğü için DP'nin tek başına hükümet kurmasını eleştirmişlerdir.

Darbeciler bu seçimden ve 9 Subay olayını atlattıktan sonra hazırlıklarını yoğunlaştırmışlardır.

11 Aralık 1957

Cumhuriyet

BALZAC'IN HAYATI

Meclise ait tahdid tasarısının metni

B.M.M. İç tüzüğünde hazırlanan

Kıbrısta dahilî harb tehlikesi başgösterdi

Rumlar yer yer Türklere tecavüze kalkışıp, bir Türk polisini ağır yaralayınca sert çarpışmalar oldu

EOKA'nın 1 Nisan 1955'de başlattığı terör olayları ve 6 Eylül 1955 olayları ile sona eren Londra Konferansı'nın sonuçsuz kalması, Ada'da 1957 sonunda iki toplum arasında bir iç savaş ortam oluşturmuştu. Bu durum 1958 yılı boyunca devam edecektir.

16 Aralık 1957

Cumhuriyet

Yunanistan Birleşmiş Milletlerde emeline kavuşamadı

Genel Kurul Kıbrısa ait karar suretini reddetti

Umumi kanaat böylece Kıbrıs meselesinin alâkalı üç memleket arasında halledilmesini âmir bulunan eski karar suretinin baki kaldığı merkezinde

Ankara ne yor?

YUNAN TEZİ Self-Determination

NATO Konseyi bu sabah toplanıyor

Yunanistan, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda umduğunu yine bulamıyor.

Yunan tezi 'Self-Determinasyon' Kıbrıs için geçerli değil.

Ayrıca Yunanistan'ın 1955 Londra Konferası'nda tescilini engellediği husus, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda taraf olduğu herkesçe kabul ediliyor.

2 Nisan 1958

Cumhuriyet

Devlet Nizamı

TANRI BUYRUĞU

Tedhişçiler dün Kıbrıs'ta topyekûn harb ilân ettiler

Son 12 saat zarfında 6 sabotaj yapıldı, EOKA, Lefkoşede sokak ortasında adam öldürmeğe tekrar başladı

Hâl binası ve Tersane istimlâk ediliyor

Eminönü ile Unkapanı arasındaki bütün binalar yıkılıyor, Taksimden Tophane ve

EOKA 1958 yılına hızlı girmişti. İstanbul'da imar çalışmaları devam ediyor. Eminönü-Unkapanı arasında açılan geniş yol, bugün olmasa idi, ya da Vatan ve Millet Caddeleri, trafik nasıl işlerdi? O tarihte çok eleştirilmişti Menderes...

23 Nisan 1958

İBLİSİN KIZI

Cumhuriyet

Devlet Nizamı

Mukadderat

23 NİSAN

Türk - Japon görüşmeleri bugün Tokyoda başlıyor

Japon Başbakanı Kişi, Türkiye ile iktisadi ve kültürel işbirliği yapılmasını istiyor

Rusya Güvenlik Konseyinde bir hezimete uğradı

Metin Toker'e göre, Menderes, yeni krediler bulmak umuduyla Uzak Doğu'ya gitmiştir. Ne ayıp! Hiç insan misafir gittiği ülkeden kredi ister mi?

Uzak Doğu seyahatinde ziyaret edilen ülkeler ve başlatılan yeni ilişkiler:

Hindistan-Nehru

Japonya-Kişi

Güney Kore-S. Rhee

Tayvan-Çan Kay Şek

30 Nisan 1958

İlkokullarda Gazete ve Dergi Gazetesi

Cumhuriyet

Devlet Matbaası

35 inci yıl Sayı 12.127

Çarşamba 30 Nisan 1958

Nurculardan beşi dün tevkif edildi

Kıbrıs'ta Rumlar Türklere tecavüze başladılar

Baf yolunda içi Türklerle dolu bir otobüs taşa tutuldu. Bir Türk ağır yaralandı

Menderes, Nursi'nin elleriden öptü, Nurculara taviz verdi, diyenlere bu gazete iyi bir cevap veriyor.

1950-1960 yılları arasında Nurcuların izlenmesine hiç ara verilmedi. 2011 yılında DP Genel Başkanı Zeybek, "Menderes Nursi'yi kolladı" dedi.... Kıbrıs ısınıyor.

9 Mayıs 1958

LONDRA

Cumhuriyet

Devlet Matbaası

KIBRIS MEKTUBU

34 üncü yıl Sayı 12.136

Cuma 9 Mayıs 1958

Personel tasarısı tenkid edildi

Kıbrıs'ta gerginliğin artması bekleniyor

Avam Kamarasında suallere cevap veren

4 Ağustos Para Operasyonu'ndan önce çok sınırlı ithalat nedeniyle piyasalarda karaborsa ve yedek parça, lastik ve kahve gibi ithal ürünlerin yokluğu muhalefete fırsat vermişti.

İnönü muhalefet yaparken bu tür fırsatları kullandı.

Kıbrıs'ta gerginlik sürüyor.

9 **Haziran** 1958

Cumhuriyet

"GÖNLÜ YÜCE TÜRK,,

Kıbrıs Mitingine 300.000 Kişi Katıldı

Mahşerî kitle hep bir ağızdan Kıbrısın taksimi için and içti

İnönü dün iktidarın tebliğine cevap verdi

6 Eylül 1955 olaylarından üç yıl sonra İstanbul'da üç yüz bin kişilik bir mitingden korkmayan Türkiye. 300 bin kişi Beyazıt Meydanı'nda toplanıyor. Kimsenin burnu kanamadan dağılıyor. Demek ki, 6 Eylül 1955 tarihindeki olayların Türk vatandaşlarının Kıbrıs konusundaki heyecanları ile bir ilişkisi yok. O olayların temelinde başka unsurlar vardı, Yunan Derin Devleti gibi.

7 Temmuz 1958

Cumhuriyet

Bahar Seli

İnönünün iç ve dış siyasete dair demeci

İstanbul Konferansı için hazırlıklar tamamlanıyor

Hükümetin iç politikasını tenkid eden İsmet İnönü: »Bugün bir israf devri içindeyiz« dedi

Pakistan Cumhurbaşkanı da toplantıyı tasvib ettiğini dün Hükümetimize bildirdi

İnönü soruyor: 2 milyar dolar geçti elinize, ne var meydanda?

Cevabı için bkz. Ekonomi Eki.

Meydanda nelerin olduğunu görmemek CHP'nin çok ciddi bir hastalığı idi: KÖRLÜK

15 Temmuz 1958

Cumhuriyet

SERSERİ

rakta Dün Sabaha Karşı İhtilâl Çıkt

Kral Faysal, Prens Abdülilâh ve Başbakan Nuri Sait'in öldürüldükleri bildiriliyor

İhtilâlciler krallığı lağvedip cumhuriyet ilân ettiler

Bu ihtilal ile Türkiye'nin önemi arttı. Dört yıldır verilmeyen 300 milyon dolar için, "No problem" dediler ve hem kredi verdiler hemde eski borçları ertelediler.

Yapılan çok başarılı bir Para Operasyonu idi. Bugün insafsızca, ***"Türkiye batmıştı"*** diye yazıyorlar.

(Ege Cansen, 5 Kasım 2011)

29 Temmuz 1958

Cumhuriyet

Batı Almanyadan 50 milyon dolarlık kredi temin edildi

Menderes dün Dulles ile Amerikanın Türkiyeye yapacağı iktisadi yardım meselesini görüştü

Kıbrıs için nota

Hükûmet, İnönü'ye dün cevap verdi

Irak ihtilalinden 15 gün sonra ABD Dışişleri Bakanı Menderes ile buluşuyor ve kesenin ağzı açılıyor.

Almanya 50 milyon dolar veriyor. ABD Dışişleri Bakanı Dulles Paris'te Menderes ile buluşuyor ve 4 Ağustos Para Operasyonu hazırlıkları başlatılıyor.

Bunun anlamı şu: Türkiye'nin acil döviz sorunu çözülüyor.

4 Ağustos 1958

ZAFER

Maliye Vekilimiz H. Polatkan'ın Dün İstanbul'da Verdiği Beyâna

Dış Yardım: 359 Milyon Dola

Gecikmiş olan transferlerle, 1961 senesi sonuna kadar vadeleri gelecek olan tediyelerin yekûnu 400 milyon doların fevkindedir!

Çok Mühim Tedbirler Alınıyor

359 milyon dolar.

Birikmiş ithalat borçları (400 milyon dolar) erteleniyor.

İthalatın önü açılıyor.

YOK'lar yok oluyor.

İthalatta % 221 oranında devalüasyon ve ihracatta katlı kura geçilmesinin enflasyona katkısı çok sınırlı olmuştuır:

1959: % 19.8, 1960: % 5.4

4 Ağustos 1958

YEDİCINAR YAYLASI

Cumhuriyet

LAİTGOZ

Dış Yardımın Yekûnu: 359 Milyon Dola

Polatkan beklenen açıklamayı yaptı

Amerika 234, Avrupa İktisadi İsbirliği 100, Milletlerarası Para Fonu da 25 milyon dolar verecekler

Büyük Millet Meclisin olağanüstü toplantı

Demokrat Partinin, Meclisi 11-15 ağustos tarihleri arasın toplantıya çağıracağı anlaşılıyo

DP, yeni ekonomik paket ile ilgili olarak Meclis'i toplantıya çağırıyor, ve soruyor:

Yeni kredi paketini nasıl buluyorsunuz?

Az mı buluyorsunuz?

Muhalefetin cevabı belirsiz kalmıştı.

1950 -1960 döneminde yıllık ithalat ortalama 434 milyon dolar idi. Alınan nakit kredi 359 milyon dolar idi. Ortalma yıllık ithalat rakamının % 83'ü. Bugünkü ölçülerle 150 milyar dolar değerinde (yıllık ithalatın % 83'ü).

4 Ağustos 1958 tarihinden sonra, Türkiye'nin döviz sorunu kalmamıştı. Nedense bu gerçek görmezlikten gelinir ve bu çok başarılı Para Operasyonu için de 'Moratoryum' denir?

7 Ekim 1958

ZAFER

Sinai Sahada Katettiğimiz Muazzam Merhaleyi Gösteren

Türkiye Millî Sanayi Sergisi Dün

Büyük Törenle Açıldı

Törende Reisicumhur, Meclis Reisi, Başvekil, Vekiller Ve Çok Kalabalık Bir Vatandaş Kitlesi Hazır Bulundu

EOKA'yı Tedhiş Hareketine Sevkeden Yunanistan, B. Milletlere Baskı Yapmak İstiyor..

1958 yılı sonunda Milli Sanayi Sergisi açılıyor.

1950 yılında Sıfır'dan gelindi buralara.

CHP ve AKİS Dergisi bu sergiyi küçümsemiş ve adeta alay etmişti.

16 Kasım 1958

Cumhuriyet

LAİTGÖZ

YERYÜZÜNDEKİ DİNLERİN TARİHİ

Dış ticarette 1958 de vukua gelen düşüklük

İnönü Yozgada gidiyor

Çarşafı ortadan kaldırmak mümkün

Hukukcular idari tasarruflarla çarşafın kaldırılabileceğini söylüyorlar

Cumhuriyet, 1958 yılında

İthalatta yaşanan tıkanıklığı manşetten haber yapmış.

(milyon dolar)

1958 yılı ithalatı: 315

1959 yılı ithalatı: 470

On yılın (1950-1959) ortalaması: 434

Görüldüğü gibi 1959'da ortalamanın üstüne çıkılmış.

17 Kasım 1958

SAFAHAT
MEHMED ÂKİF

Cumhuriyet

Geçmiş Günlerin Masalları

Atatürk Üniversitesi bugün törenle açılıyor

Törende hazır bulunacak olan Bayar ile Menderes dün Erzuruma

İnönü dün Yozgad C.H.P. il kongresinde sert konuştu

İktisadî duruma temas eden Genel Başkan: «Vatandaş kitlesi geçim darlığının şiddetinden ve cektiği sıkıntılara ısrarla kayıtsız kalanların ilgisizliğinden bunalmıştır» dedi

24 Temmuz 1957 tarihinde temeli atılan ATATÜRK Üniversitesi, bir yıl sonra öğrenci almaya başlıyor.

ODTÜ'de, 2 yıldır öğretim yapılıyor. Türkiye'nin en büyük kampüsü olan okul.

Menderes istimlak işleri ile bizzat ilgilenmişti.

19 Kasım 1958

Cumhuriyet

Yahya Kemal

İnönü dün, Güçbirliğinin temel fikirlerini açıkladı

C.H.P. Genel Başkanı, birliğin tahakkukunun bir ân meselesi olduğunu, iktidarın buna mâni olamıyacağını söylüyor

Vatan Cephesinden önce İnönü Güç Birliği Cephesini ilan ediyor.

2000'li yıllarda CHP'nin başlattığı Güçbirliği tamamen unutuldu. Vatan Cephesi ise darbecilerin kitaplarında 27 Mayıs Darbesi'nin nedenlerinden biri olarak gösteriliyor.

25 Kasım 1958

Cumhuriyet

SAFAHAT

Hürriyet Partisi dün kendi kendini feshetti

İki ay önce terhis

Demokrat Parti'nin ağır toplarının kurdukları Hürriyet Partisi, 1957 seçimlerinde hezimete uğradı. Kendi kendini feshetti ve üyelerinin çoğunluğu CHP'ye katıldı. Biri daha sonra Dışişleri bakanı oldu: Turan Güneş.

6 Aralık 1958

Cumhuriyet

İnönü dün akşam Adanada tezahüratla karşılandı

Birleşmiş Milletlerde Yunanistanın hezimeti

Onbini aşan bir topluluk hava alanı pistini kapladığından C.H.P. Genel Başkanını getiren uçak iniş yapmakta müşkülâta uğradı

İlgililer arasında müzakereler yapılmasını istiyen İran karar sureti 22 ye karşı 31 oya kabul edildi

İki çağrı

Kıbrıs için kabul edilen karar sureti

Atina radyosu «Nediyelim»diyor

5 Aralık bir Cuma günü idi. Zorlu, Averoff'un sorunu Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'na taşımak yolundaki tüm çabalarını, yine hezimete uğrattı. İsveç Büyükelçimiz Orhan

Eralp, New York'a geldi ve mükemmel İngiliz İngilizcesi ile Şekspir'in Otello'sundan bir pasaj okudu: "Türkler için Kıbrıs çok önemlidir" İran'ın önerisi oylandı ve Türkiye'nin Kıbrıs konusunda *taraf* olduğu kabul ve tescil edildi. Zorlu, bu hezimete rağmen Averoff'u tebrik etti. İki bakan ertesi gün BM'de buluştular, temel ilkelerde anlaştılar, iki ay sonra, 4 kişi Zürih'te buluştu.

11 Şubat 1959

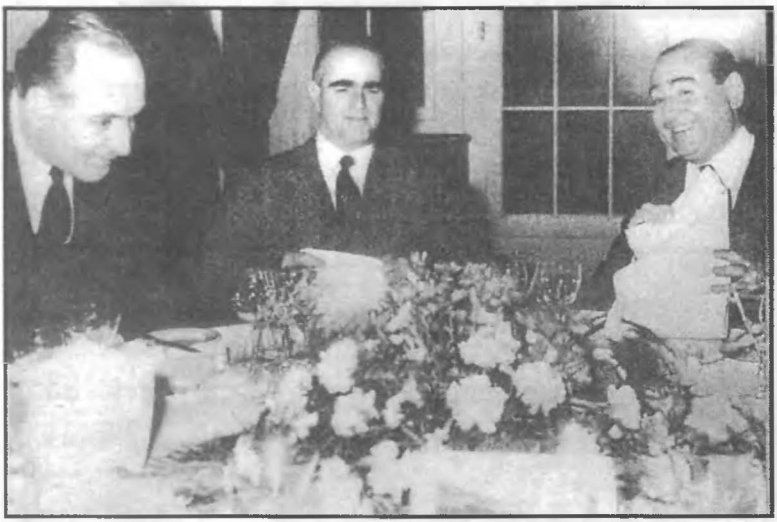

Zürih'te imzadan sonra, öğle yemeği.

Fotoğrafta Yunan Dışişleri Bakanı Averoff çıkmamış.

Başka kimsecikler yok.

Arkada ayakta duran hizmet eden garson!

2009 yılında imzalanan Zürih Protokolü'nden çok farklı bir tablo.Makarios, Zürih mutabakatını Kanlı Noel'de SIFIRLA çarpmıştı.

10 Ekim 2009 tarihinde Zürih'te bir Protokol daha imzalandı, Türkiye ve Ermenistan arasında. Türk ve Ermeni Dışişleri Bakanları protokolü imzalarken arkada özel Korumalar vardı: ABD

Dışişleri Bakanı, Rusya Dışişleri Bakanı, AB Temsilcisi. 11 Şubat 1959'da sadece dört kişi idiler. Tam altı gün süren görüşmeler sonunda Kıbrıs Cumhuriyeti doğmuştu.

12 Şubat 1959

Perşembe 12 ŞUBAT 1959

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

İNGİLİZCE LİSAN ÖĞRETİR

Türkiye Kıbrıs'ta asker bulunduracak

A. Menderes ve Karamanlis Kıbrıs işinde tam bir anlaşmaya vararak protokolü imza ettiler

Başvekil Menderes Ankarada

İlhakı tam önlemek için Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında "garanti,, anlaşması imzalanacak

Anlaşmaya göre, Kıbrıs'ta kurulacak olan cumhuriyete "federal,, kelimesi konulmadı

Anlaşmadan sonra

Kıbrıs Türkleri, anlaşmanın esasını merakla bekliyorlar

Anlaşmanın Ankara'daki

Hürriyet, Zürih'e Necati Zincirkıran'ı göndermişti. Usta gazeteci en önemli mesajı kısacık vermişti: "**Türkiye Kıbrıs'ta Asker bulunduracak**"

Bugün KKTC var ise Zorlu ve Menderes'in 11 Şubat 1959'da imzaladıkları Zürih Antlaşmaları sayesindedir. Bu nedense unutulur ve KKTC, Ecevit'e mal edilir. Bkz. Kıbrıs Eki'nde Denktaş Mektubu'nda Zorlu hk. yazdıkları: ***"O'nu BM'de... izledim. Konuşan, kişi değil, Türkiye'ydi sanki, hem de ATATÜRK'ün egemenlikten taviz vermeyen TÜRKİYE'si"***

19 Şubat 1959

Havadis

Başvekilimiz kaldığı klinikte bazı siyaset adamlarını dün kabul etti

Bayar, Menderes'le konuştu

Bayar, dün vatandaşlara verdiği cevapta «Başvekilin sıhhatinde hamdolsun endişeyi mucip bir hal olmadığını kat'iyetle söyleyebilirim» diyor

Menderes'in Kıbrıslı Türklere mesajı

"Kıbrıslı Türklerin endişe etmesi için hiç bir sebep yoktur,,

Bayar'ın, vatandaşların teessür telgraflarına verdiği cevap

Kıbrıs şehitleri

Başvekilimizle birlikte enkaz arasından tamamen kendi gayretimizle dışarı çıkabildik

Doktorlar gazete

T.C.Başbakanı'nın Zürih anlaşmalarını Londra'da İngiltere ile sonuçlandırmak ve antlaşmaları imzalamak üzere THY uçağı ile Londra'ya gelirken, Heathrow havalimanının sisten kapalı olması nedeniyle Gatwick'e yönlendirilen uçak Dorking yakınlarında iniş'e geçtiğinde ormandaki yüksek ağaçlara çarptı ve düştü.

14 kişi öldü. Menderes ve onun yanında oturmakta olanlar uçağın kopan kuyruğu nedeniyle oluşan büyük delikten atlayarak kurtuldular.

Menderes'in Kıbrıslı Türklere mesajı önemli ve anlamlıdır.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunu tescil eden Londra Antlaşmaları'nı Menderes London Clinic'te imzaladı, ziyaretine gelen Makarios'u da kabul etmedi.

5 Mart 1959

Cumhuriyet

MINE

Muhalefet Kıbrıs Anlaşmasını Reddetti

Dün Mecliste 347 D.P. li lehte, 138 C.H.P. li de aleyhte rey verdiler, 2 Demokrat Partili çekimser kaldı, böylece anlaşma kabul edilmiş oldu

İnönü, anlaşmada Enosis'in fiilen bertaraf edilmemiş olduğunu söyledi

Ecevit dahil tüm CHP milletvekilleri kırmızı oy kullanmışlardı. İnönü antlaşmaları beğenmek istememişti. Oysa o tarihte Menderes'in özel danışmanı, siyaseten önyargısız, Nihat Erim 13 Şubat 1959'da ***Günlükler***'de şöyle yazmış:

"Büyük başarı doğrusu."

Türkiye'yi yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Garantörü yapan antlaşmaları CHP reddetti.

Ret oyu verenler arasında bulunan Bülent Ecevit 1974 yılında bu antlaşmalara dayalı olarak Barış Harekatı'nı gerçekleştirdi. 1950-1960 döneminde muhalefet anlayışı şöyle idi: Demokrat Parti ne yaparsa yapsın, mutlaka tersini savunacaksınız. Yalnız üç kez, Ezan yasağının kaldırılmasına (16 Haziran 1950), ATATÜRK Kanunu'na (25 Temmuz 1951) ve NATO'ya (18 Şubat 1952) girişte beyaz oy kullandılar, on yıl boyunca.

10 Mayıs 1959

Cumhuriyet

ÜÇÜNCÜ ADAM

İngiltere Iraka silâh satıyor

Türk - Yunan müşterek tebliği dün neşredildi

Londra, müttefikleri ile istişareden sonra Bağdadın talebini kabul etti

Görüşmeler sonunda açıklanan tebliğ, beynelmilel durum, Ortadoğu, Kıbrıs, azınlıklarla alâkalı meselelerin incelendiğini bildiriyor. Kıbrısta büyük nafıa tesisleri müştereken inşa olunacak

7 Mayıs 1959'da Yunan Başbakanı Karamanlis ve Dışişleri Bakanı Averoff önce Ankara'ya daha sonra İstanbul'a geldiler. İki ülke arasındaki önemli sorun (Kıbrıs) çözüme kavuşmuştu. Diğer sorunlar için bir Komite oluşturuldu. Bkz. Kıbrıs Eki.

13 Mayıs 1959

ABBAS YOLCU

Cumhuriyet

MUHAMMED MUSTAFA

İktisadî Devlet Teşekkülleri Genel Kurulunda tenkidler

Türkiyenin borcu: 400 milyon dolar

Zarar eden 19, kâra geçen 32 müessese bulunduğu anlaşıldı, 50 milyon sermayeli Seker-Sigortanın 1 milyar borclu olduğu belirtildi

İthalâtçılarımızın Epu bölgesi firmalarına olan borçlarının tesviyesi için Pariste bir anlaşma imzalandı

Meclisin bugünkü toplantısı

Karamanlisle Averof dün Atinaya döndüler

Türkiye'nin 4 Ağustos 1958'e kadar birikmiş ithalat borçları, uzun süren görüşmelerden sonra 12 Mayıs 1959'da, 1961 sonrasına ertelenmişti.

7 Mayıs gününden beri Türkiye'de bulunan Karamanlis ve Averoff, 12 Mayıs günü İstanbul'dan ayrılmışlardı.

Türkiye-Yunanistan'ın İnişli-Çıkışlı ilişkileri yeni bir Çıkış aşamasına ulaşmıştı.

Bkz. 10 Haziran 1952.

12 Eylül 1959

DORIAN GRAY'in PORTRESİ

Cumhuriyet

ÖĞRETİR - İŞ BULUR

Eisenhower Dün Yurdumuzdan Ayrıld

Başkan «Hürriyet ve istiklâl ile sulhün tahakkuku uğrunda daima en kuvvetli ortaklar olmamak için herhangi bir sebebin mevcut olduğunu sanmıyorum» dedi

BACK HOME, IKE

Türk - Amerikan Müşterek tebliği

Yunanistan 15 Temmuz günü AET'ye tam üyelik başvurusunda bulundu. Bunun üzerine Zorlu'nun ısrarı üzerine Başbakan da razı oldu ve Türkiye 31 Temmuz'da tam üyelik başvurusunu AET'ye iletti. Olumlu cevap 42 gün sonra geldi.

Bu haberin gazetelerde yayımlanmasından iki gün sonra Türkeş ve arkadaşları Darbe kararını verdiler!

Cumhuriyet Gazetesi'nin manşetten verdiği bu haber nedense Demokrat Parti ile ilgili (leyhte ya da aleyhte yazılmış) kitaplara hiç yansımamıştır.

Cumhuriyet'in şu cümlesine dikkat ediniz: ***"Neşredilen bir tebliğde Konsey'in Türkiye'nin iltihak talebini müsait karşılamaya ittifakla karar verdiği açıklandı.***

8 Aralık 1959

DORİAN GRAY'in PORTRESİ

Cumhuriyet

ÖĞRETİR - İŞ BULUR

Eisenhower Dün Yurdumuzdan Ayrıld

Başkan «Hürriyet ve istiklâl ile sulhün tahakkuku uğrunda daima en kuvvetli ortaklar olmamak için herhangi bir sebebin mevcut olduğunu sanmıyorum» dedi

BACK HOME, IKE

Türk - Amerikan Müşterek tebliği

Eisenhower'ın Ankara'yı ikinci ziyareti.On yıl boyunca;
Türkiye'nin Beyaz Saray ile ilişkileri hiç bozulmadı,
Pentagon ile ilişkiler de sorunsuzdu,
Kongre ile ise hep sıkıntılı ilişkiler yaşanmıştır.

7 Ocak 1960

ZAFER

199

Demokrat Parti 15 Yaşında

Başvekil Adnan Menderes'in Huzuru İle

Mersin Rafinerisinin Temeli Dün Atıldı

Bu Memlekette Kanun Barajı Yıkılamaz!

DP, 15inci yılını yaşayamadan, 29 Eylül'de kapanacak.

7 Ocak 1960 günü 15. Yaşına basmıştı. Zafer'in manşeti ger çekleşmedi.

Mersin rafinerisi % 100 yabancı sermayeli idi. Kapasitesi: 3.: milyon t/yıl.

7 Ocak 1960

Cumhuriyet

Konya'da dün sabah 5 Nurcu tevkif edildi

İsmet İnönü, genel seçimlere gidilmekte olduğunu söyledi

Türkiye 1960 yılına Seçim beklentisi içinde giriyor.

Nurcuların tutuklanmaları devam ediyor. Buna rağmen İnönü, DP'yi Nursi'yi seçimlerde kullanacak diye suçluyor. Görüldüğü gibi Türkiye, 1960 yılına seçim gündemi ile gitmiştir.

Nurcuların devamlı izlendiği ve tutuklandığı bir ortamda İnönü, Menderes'in Nursi'yi seçimlerde kullanacağı iddiasını ortaya atmış ve ortamı gereksiz yere germiştir.

9 Ocak 1960

Cumhuriyet

Saidi Nursi meselesinde Menderesin İnönüye cevabı

Başbakan, DP nin, Saidi Nursi'yi seçim için vazifelendirdiğini söyleyen İnönü'den bu sözlerini geri almasını istiyor

B.M.M. içtima edemedi

Hirfanlı barajı dün

Menderes, İnönüye cevap veriyor. Cevabı yeni suçlamaları tetikliyor. **Aslında bu suçlamalar mantıksız. Nurcuların, oylarını CHP'ye vermesi zaten mümkün değil.**

Hirfanlı Barajı hizmete açılıyor. Aynı gün Kesikköprü Barajı'nın temeli atılıyor.

14 Ocak 1960

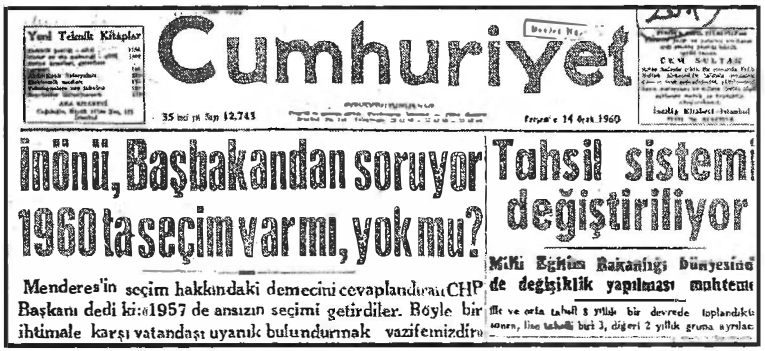

Cumhuriyet

Yeni Teknik Kitaplar

35 inci yıl Sayı 12.743

Perşembe 14 Ocak 1960

İnönü, Başbakandan soruyor 1960 ta seçim var mı, yok mu?

Menderes'in seçim hakkındaki demecini cevaplandıran CHP Başkanı dedi ki: «1957 de ansızın seçimi getirdiler. Böyle bir ihtimale karşı vatandaşı uyanık bulundurmak vazifemizdir.

Tahsil sistemi değiştiriliyor

Milli Eğitim Bakanlığı Dünyasında değişiklik yapılması muhtemel

ilk ve orta tahsil 8 yıllık bir devrede toplandıktan sonra, bu tahsilli biri 3, diğeri 2 yıllık gruba ayrılac

Gündemdeki Seçim tartışmaları sürüyor.

Bir ay sonra Yeşilhisar'da Mustafa Ünal, 27 Mayıs'a Yeşilışık yakacak.

Böylelikle gündem değişecek, seçim yerine darbe konulmaya başlanacak.

23 Ocak 1960

Cumhuriyet

İNGİLİZCE - TÜRKÇE

Yeni Teknik Kitaplar

35 inci yıl Sayı 12.752

Cumartesi 23 Ocak 1960

Konya'da dün 3 Nurcu daha tevkif edildi

Nurcuların evlerinde yapılan aramada Nursi Hikmetin kitaplarına da rastlandı

İnönü'nün Başbakana dün verdiği cevap

C.H.P. Genel Başkanı, «Demokrat Parti Başkanı, adeta (Devleti benim) anlayışına müncer olan sakat ve tehlikeli bir

Nurcular'ın tutuklanmaları sürüyor.

İnönü-Menderes düellosu da. İnönü, Menderes'in ölmekte olan Nursi'yi seçimlerde kullanacağını iddia ediyor, Nursi 23 Mart günü vefat edene kadar...

26 Ocak 1960

AMERİKAN ALMAN - FRANSIZ MECMUA ve GAZETELERİLE

Cumhuriyet

35 inci sıf Sayı 17.755

Salı 26 Ocak 1960

OGULLAR ve SEVGİLİLER

"Lady Chatterley'in Âşıkı"

GÜVEN

Fransada toplantılar ve nümayişler yasak edildi

Cezayirde âsiler silâhlarını bırakmıyorlar; De Gaulle âsilere boyun eğmiyeceğini ilân etti

Pariste Bakanlıklar ve resmi dairelerî askerî birlikler koruyor; Cezayirde Ayaklanan Fransızların iki liderinden biri milletvekili diğeri de kahveci

Tunusta, Fransa aleyhinde nümayiş

Kıbrıs meselesi askıda

Cumhuriyetin 19 martta da ilânı şüpheli görülüyor

Van gölünde büyük bir fırtına

Boğaziçi Asma Köprüsü dün ihaleye çıkarıldı

Boğaz Köprüsü'nün ihale dosyası hazır.

27 Mayıs Darbesi iki büyük projeyi onar yıl geciktirmiştir:

Boğaz Köprüsü

Yılda 5 milyar kwst elektrik enerjisi üretecek Keban Barajı.

Ekonometrik yöntemlerle Milli Ekonomi'nin uğradığı kayıp hesaplanabilir.

Neye yarar ki? Olan olmuştur. 1960 yılı Ocak ve Şubat aylarında Türkiye'nin gündeminde SEÇİM vardı.

Hasan Polatkan'm Meclis'e 19 Şubat 1960 günü sunduğu Bütçe bir seçim bütçesi idi. Yatırımların gider bütçesindeki payı % 37.6 idi.

Daha sonra (Mart 1960) bir takım olaylar yaşandı ve 28 milyonluk bir ülke İHTİLAL'e sürüklendi. Bkz. Yeşilhisar Eki.

İhtilal Rejimi tüm yatırımları durdurdu.

Bkz. MBK'nin 1 Nolu Broşür'ü, Sayfa 38-40. Boğaz Köprüsü ve Keban Barajı onar yıl gecikti.

7 Şubat 1960

Cumhuriyet

ÇEVRE

BASIN KANUNUNA YAPILACAK YENİ İLÂVELERE DOĞRU..

Yalan haber konulu eski teklif Meclise getiriliyor

Ancak «mücerret yalan haber» iddiasında hâkime tahkik ve tetkik yetkisinin tanınması kabul edildi

İnönü, Konyada bugün konuşacak

Nerede Bulacağız Acaba?

Celâl Bayar Pakistana gidiyor

Devlet borçları 8 milyar 17 milyon 636 bin lira

İnönü ile Hü... ...seyin Balık... ...görüştüler?

Cumhuriyet, 1959 sonu itibarı ile Türkiye'nin Devlet Borcı (Dış borcunu) açıklıyor: 8 017 636 bin lira, eşittir, 890 milyon 848 bin dolar. 19 Mayıs 1950 tarihinde toplam borç 858 milyon dolar idi. Bunca yatırımdan sonra on yıllık dış borç artışı 32 milyon dolar...

25 Şubat 1960

ZAFER

VAKIFLAR BANKASI

Meclisin Orduya Güveni

Başvekâlet, Adliye, Müdafaa ve Dahiliye Bütçeleri Kabul Edildi

Ankara'nın gündeminde seçim vardı, fısıltı şeklinde de olsa ihtilal sözcüğü de telaffuz ediliyordu. ZAFER, TSK Bütçesi'nin kabulünden sonra anlamlı bir manşetle (aklı sıra) darbecilere bir mesaj vermek istemiş. Mesaj, teğet geçmiş.

3 Mart 1960

Cumhuriyet

JERMİNAL ve RAHİP MÜRE'nin GÜNAHI

VEBA

Başbakana C.H.P. Grupundan cevap

Muhalefet partisi «Seçim beyannamesini» şimdiden hazırlamaya başladı

Ankarada dâva görecek Amerikan Mahkemesi

Agadir deprem zayiatı 5000 ölü

C.H.P.'liler dün Meclise 3 soru önergesi verdiler

Kaçak imal edilen 26 tabanca ele geçirildi

"Artık bu sevdadan vazgeçtim.."

İstimlâk Müdürlüğü binası da yıkılıyor

İzmirde bir sözlü cezaya çarptırıldı

Akşam Tekniker Okulu

Necip Fazıl dün de 18 ay hapse mahkûm oldu

Menderes'in örtülü ödenekten zaman zaman parasal yardımda bulunduğu Necip Fazıl yargıdan kurtulamıyordu. Son olarak 18 aya mahkum oluyor.

www.necipfazilkisakürek.org web sitesinden alıntılar:

1951-17 gün hapis yatar

1952-Toptaşı cezaevine...

1953-Malatya cezaevi

1954-Büyük Doğu kapanır

1955-Hükümet-Mahkeme

kapılarında gitmeler-gelmeler

1957-6. Defa hapse girer

1958-Büyük Doğu susuyor

1959-Bolu Dağlarında yolda tutuklanarak hapse atılır

1960-İki yıllığına Toptaş Cezaevi

8 Mart 1960

Cumhuriyet

VARLIK ÇOCUK KLÂSİKLER

C.H.P. Küçük Kurultayı bugün Ankarada içtima ediyor: Konu seçim

72 yaşındaki başmuharri A.E. Yalman dün hapse gird

Yakinen tanıdığım, inatçı bir mücadele adamı oloan Yalman hapse giriyor.

Hiç kuşkusuz yanlıştı.

Çok kısa bir süre sonra hastaneye çıktı. Ancak,

27 Mayıs sabahı tutuklu gazeteciler arasında ZAFER'in yazı işleri müdürü de vardı.

27 MAYIS'A YEŞİLHİSAR'DA YEŞİLIŞIK

25 Mart 1960

ULUS

İLHAN BERK

Dün Kayseri'de müessif hâdiseler oldu

Yeşilhisar ilcesinde polis halka ateş açtı

Kaymakamın ve Savcının gözü önünde cereyan eden hâdisede C.H.P.li üç yurttaş ağır surette yaralandı - «Vur» emrini D.P. ilçe Başkanı verdi

Kıbrıs'ta müzakere yeniden başlıyor

27 Mayıs'a Yeşilhisar'da 24 Mart akşam saatlerinde yakılan Yeşilışık, o günün ulaşım ve iletişim koşullarında, birkaç saat sonra ULUS Gazetesi'nin manşetine, 180 derece çarpıtılmış olarak, yerleşi-yor. **Gündemden seçim çıkıyor darbe giriyor.**

"24 Mart günü Yeşilhisar'da yaşanan olaylar ile ilgili haber, 25 Mart tarihli ULUS Gazetesi'ne mucizevi bir şekilde yetiştiriliyor ve ULUS gerçekleri 180 derece çarpıtılmış olarak veriyor. DP İktidarı yapabileceği en büyük hatayı yaparak Yeşilhisar olaylarının üstüne gideceği yerde 'Yayım Yasağı' getiriyor. Kısa bir süre sonra CHP, Kulak Gazetesi'ni devreye sokuyor. Bkz. Yeşilhisar Eki"

27 Mart 1960

ULUS

Yeşilhisar'a giden C.H.P. Tahkik Heyeti D.P. kurşunuyle yaralanan C.H.P.lileri ziyaret etti

D.P. HEZİMETİ HAZMEDEMİYOR

Yaralı bir C. H. P.linin Tahkik Heyetine söyledikleri: Durup dururken tecavüze uğradım, zararı yok, bu başı gövdeden ayırabilirler, amma bizi mücadelesini yaptığımız davadan ayıramazlar

Bu suçlamaya cevap, DP'nin seçime girmediğinin tespiti olmalıydı, yayım yasağı değil.

Yasak iddiayı teyit anlamına geliyor.

28 Mart 1960

Cumhuriyet

Madame Bovary

Kıbrıstа yeni İngiliz teklifi de reddedildi

Makarios ve Küçük, üzlere dair İngilterenin yeni tavsiini kâfi görmediler

Seçimlerin ilkbaharda yapılması muhteme

28 Mart tarihli Cumhuriyet'in manşetine göre seçimlerin ilkbaharda yapılması bekleniyor. İlkbahar 21 Mart- 21 Haziran dönemi olduğuna göre, Türkiye'nin seçim ortamında olması gerekiyor.

Manşetler hızla değişecek.

29 Mart 1960

DELİLİĞE METHİYE

Cumhuriyet

İNGİLİZCE

Yeşilhisar hâdiseleri için neşir yasağı

Yeşilhisarda alınan hâkim kararları dün gece saat 11 de gazetelere bildirildi

Dün yapılan tavzih

İnönü ile Menderesi karşılamak için Kayseride yapılan hazırlıklar

İktidarın en büyük hatalarından biri daha: Yeşilhisar Olayları için yayımı yasağı. Bu olaylarla ilgili olarak gocunacak hiçbir şey yok. Ama olayların basına yanlış yansıması nedeniyle yasak getiriyor. DP'nin elindeki iki gazete, Zafer ve Son Havadis etkisiz.

3 Nisan 1960

3 YENİ KİTAP

Cumhuriyet

MADAME BOVARY

İnönünün Kayseriye Girişi Hâdiseli Oldu

Motörlü tren şehre 30 Km. mesafedeki Himmetdede istasyonunda durdurulduu, Vali muavini İnönü'ye Ankaraya dönmesini bildirdi, CH.P. Genel Başkanı şehre girmekte ısrar etti, her taraf askerle doluydu, nihayet iki saat sonra trenin hareketine izin çıktı

Kayserinin içinde hâdise olmadı, İnönü geceyi şehirde geçirdi

Seçimlerin ilkbahard yapılmıyacağı anlaşılıyo

2 Nisan Himmetdede İstasyonu Olayı. İnönü Vali Yardımcısını adeta dövecek. Durdurulan tren daha sonra yoluna devam ediyor. İnönü Kayseri'ye giriyor.

Cumhuriyet, 28 Mart manşetine düzeltme getiriyor:
"Seçimlerin ilkbaharda yapılmayacağı anlaşılıyor.

2 Nisan 1960

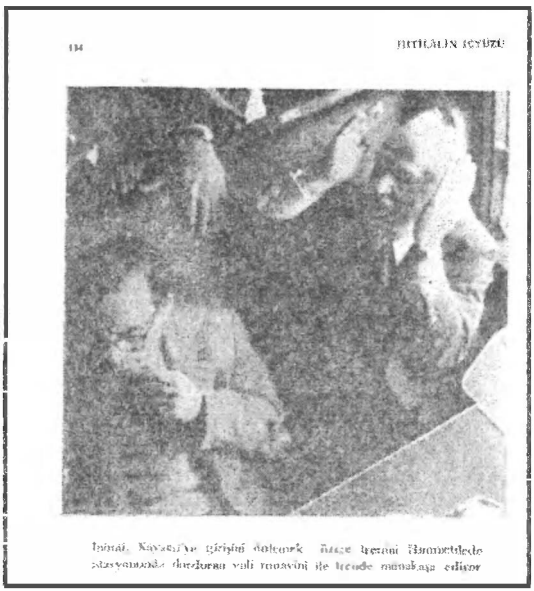

Vali Yardımcısının 2.4.1960 tarihli Tutanağı:

"CHP Gnl. Bşk. İ. İnönü ve refakatindeki zevatın... tedbir olarak bu durumu Himmetdede istasyonunda Halk Partisi Genel Başkanına duyurulmasına vazifelendirilmiş bulunan Vali Mvn. Ş. Kenanoğlu ve Vilayet J. K. Yarbay R. Özbarlas'ın motorlu trende bu husus kendilerine münasip şekilde söylendiği sırada ulu orta bağırarak böyle kanunsuz emir olamayacağını ve bu emri verenin muazzam hataya düştüğünü beyan etmekle beraber Vilayet makamının kendi yıldırım teline cevap olarak verilen **resmi mazrufu** da ***"Vilayet emri butlandır"*** diyerek beraberindeki milletvekilleri ve muhtelif gazete muhabir ve fotoğrafçıları huzurunda **yırttığı görüldüğünden** işbu zabıt varakası... tanzim ve imza..." Bkz Yeşilhisar Eki.

4 Nisan 1960

BEYİT - MISRA ANTOLOJİSİ

Cumhuriyet

Osmanlıca - Türkçe Sözlüğü

İnönü'nün Geçtiği Yola Barikat Kurduruldu

Yeşilhisara gitmek istiyen C.H.P. Genel Başkanı, İncesuda durdurulmak istendi, fakat yoluna devam etti

Barikatlar arasından geçen İnönü'yü askerler selâmladılar

İnönü, Kayseri'den sonra Yeşilhisar'dan geçerek, Niğde üzerinden Ankara'ya döneceğim, diye ısrar etti.

Buna izin verilmedi.

Gerginlik tırmandırıldı.

8 Nisan 1960

Cumhuriyet

BİNDOKUZYÜZ SEKSENDÖRT

C.H.P. Kayseri ve Yeşilhisar olaylarını Büyük Millet Meclisine intikal ettirmeye hazırlanırken

DP de Meclis Tahkikatı İstemeye Karar Verdi

DP nin Meclis tahkikat önergesi salı gününe kadar hazırlanacak

Bu manşetin en anlamlı sözcüğü, en kısa olanı: 'de'

DP de Meclis Tahkikatı istemeye karar veriyor. CHP ve Basının faaliyetleri tahkik edilecek. O günlerde CHP de tahkikat önergeleri veriyordu. Yanlış, tahkikat istemek değildi.Yanlış, komisyonu yalnız DP'lilerden oluşturmaktı.

19 Nisan 1960

Cumhuriyet

İNGİLİZCE TÜRKÇE PESİMİ LUGAT

SOSYAL AHLAK

Dün kurulan Meclis Tahkikat Encümeni işe başlarken 3 yasak kararı verdi

1 — Partilerin kongreleri, toplantıları, bütün siyasi faaliyetleri, yeni teşkilât kurmaları yasak

2-Encümenin faaliyetiyle ilgili bütün neşriyat yasak

DP, kendini yayım yasağı kompleksinden kurtaramıyor. Bu, ortamı daha da gerginleştiriyor ve fısıltı gazetesinin işine yarıyor.

CHP Fısıltı Gazetesinin başında tanıdık bir isim var: 9 Subay Olayı'nda sanık, emekli Albay Cemal Yıldırım.

Bkz. 30 Nisan 1960 AKİS kapağı.

24 Nisan 1960

ZAFER

İzmit Rafinerisi ve Boru Fabrikasının Temelleri Atıldı. Bir Fabrika da Açıldı

Başvekil Menderes'in İştirak Ettiği Törenlerde Elli Bin Vatandaş Kendisine Coşkun Tezahuratla Bulundu

Yatırımlara devam ediliyor:

1 milyon ton/yıl kapasiteli TÜPRAŞ

ve SÜMERBANK –Mannesmann boru fabrikasının % 100 tevsii.

28 Nisan 1960

ZAFER

Büyük Millet Meclisinde cereyan eden müzakereler sonunda

Tahkikat Encümenlerinin yetkilerini tâyin eden teklif dün kanunlaştı

Meclisteki Benzeri Görülmemiş Müessif Hâdise

Pakistan Devlet Reisi Dün İstanbul'a Geldi

Modern Mersin limanı dün yurt hizmetine girdi

Ek Yetki Kanunu çıkıyor. Ertesi sabah saat 9:00'da İstanbul'da öğrenci olayları başlıyor.

Yıllar sonra Orhan Birgit, itiraf ediyor:

"Öğrenci olaylarını ben başlattım... Katiller-Diktatörler, diye bağıracaklardı."

Yeşilhisar C. Savcısı, Ek Yetki gerekliydi, diyor. Bkz. Yeşilhisar Eki.

28 Nisan 1960

TÜRK - ALMAN KÜLTÜR DERNEĞİ

Cumhuriyet

Tahkikat Encümenine ait yeni kanun çıktı dünkü Meclis görüşmelerinin neşri menedildi

Dünkü Meclis içtimaından sonra D.P. Grupu toplandı, Başbakan Tahran'a gitmekten vazgeçti, yalnız Zorlu gitti

Bir gün sonra İstanbul'da Orhan Birgit, Ankara'da Suphi Baykam öğrenci olaylarını başlattılar.

Öğrenciler, "Katiller" diye bağırarak sokaklara döküldüler...

Ek Yetki Kanunu ve Kulak Gazetesi, 30 Nisan 1960

29 Nisan 1960

Sonucun böyle olacağı belliydi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanı, 27 Mayıs'ta darbeci paşa Orgeneral Fahri Özdilek...

Bundan sonra 27 Mayıs'ın ortamı son sürat oluşturuldu.

16 Mayıs 1960

Hürriyet

Başvekil İzmirde tezahüratla karşılandı

Menderes, istifa etmeyi düşünmediğini söyledi

Karşılama töreni denizde başladı. Menderes Ege'de 3-4 gün kalıp Ankara'ya dönecek

CHP mensupları da karşılamada hazır bulundular

İzmir'de 37 dakika devam eden konuşmasında

Başvekil şöyle dedi: "Bu fırtına burada bitsin"

UPI Ajansı ve New-York Times'e dün akşam verdiği beyanatta:

Menderes "mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz" dedi

Menderes, İzmir'de moral depoluyor.

Daha da önemlisi, yabancı gazetecilere seçime gideceğiz, diyor.

Hürriyet'in birinci sayfadan verdiği bu önemli haber ZAFER'de hiç yoktu.

Demokrat Parti'nin 27 Mayıs öncesi en büyük talihsizliği yandaş bir medyasının bulunmaması idi.

28 Nisan-27 Mayıs 1960 tarihleri arasında büyük bir ülke raydan çıktı.

Öğrenci olayları, sıkıyönetimi getirdi. Sıkıyönetim askeri olayların içine soktu. "Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz" diyen başbakanı devirenler arasında en yüksek rütbeli darbeci, Orgeneral Özdilek, 28 Nisan günü ilan edilen sıkıyönetimin İstanbul komutanı idi!

"Bu fırtına burada bitsin" diyen Menderes'i kimse dinlemedi.

Fırtına dinmedi, darbeye dönüştü.

16 Mayıs 1960

ZAFER
Demokratlarındır

İktidarın Lideri, Kalkınmanın Amili ve Milli Refahın Banisi

BAŞVEKİLİ İZMİR'DE 300 BİN EGELİ KARŞILADI

Kudirşinas Egelilerin Yarattığı Eşsiz Ve Ulvi Karşılama Tablosu

Menderes'in İzmir'de Vatandaşlara Hitabı:

Anayasayı İhlâl İddiaları Tertipçilerin Safsatasıdır

ZAFER, 26 Mayıs günü de meydanda kafa sayacak ve asıl önemli mesajı atlayacak. Önemli mesaj, Menderes'in yabancı gazetecilere söyledikleri. Hürriyet yakalamış:

"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz"

ZAFER, bu açıklamayı önemsememiş.

15 Mart 1955-19 Mayıs 1960

ZAFER
SALI 15
Demokratlarındır
SİYASİ SABAH GAZETESİ

Yenişehir Ajansınız Açıldı
GARANTİ BANKASI

DEMİRKÖPRÜ BARAJININ İNŞAATINA BAŞLANIYOR

Bu münasebetle 23 Martta bir tören yapılacak

91 milyon liraya mal olacağı tahmin edilen barajın hazne kapasitesi 1.600.000.000 metre küpü bulacak

29 Ocak 1954 günü Dünya Bankası Başkanı Bay Black, T.C. Cumhurbaşkanı Bayar'ı Washington'da protokol dışı bir öğle

yemeğine davet etmiş ve Demirköprü Barajı'nı kredilendirmeyeceklerini tebliğ etmişti. Menderes de Dünya Bankası'nı kovmuştu.

19 Mayıs 1960

ZAFER

Manisa Ve Turgutlu'daİki Mühim Konuşma Yapan

Menderes Demirköprü Tesislerini Hizmete Açtı

Başvekil Dedi ki: «Hükümete Ve Menderes'e Hücum Etiklerini Zannedenler Hakikatte Milli İradeye Karşı Koymaktadır»

Nafıa Vekili İleri'nin, Açılış Merasiminde Yaptığı Konuşma

Atatürk'ün Samsun'a Ayak Basışının 41 nci Yıldönümü

Örfi İdare Tebliğleri

Demirköprü Barajı için Dünya Bankası faizlerinden daha da uygun bir Fransız kredisi bulundu ve barajın yapımına 14 Mart 1955'de başlandı.

18 Mayıs 1960 günü Menderes, Demirköprü Barajını hizmete açtı.

Yanında DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel de vardı.

Sayın Demirel, 18 Mayıs 1960 gününü hatırladı: Bkz.

Kronoloji Bölümü EK-2.

Demirköprü barajı'nı hizmete açarken, eminim, Menderes 1954 Dünya Bankası'nı Türkiye'den kovduğunu hatırlamıştır.

21 Mayıs 1960

ZAFER

Hindistan Başvekili Dün Şehrimize Geldi

Başvekil Menderes Tarafından Karşılanan Nehru, Bu Ziyaretten Büyük Memnuniyet Duyuyorum Dedi

Yol Boyunca Her Semtte Onbinler Halinde Toplanan Ankaralılar Misafirimize Ve Başvekilimize Hararetli Tezahüratta Bulunuyorlar

40 BİN KÖYÜN ELEKTRİK DAVASI ELE ALINDI

Başvekilin

1958 yılında Yeni Delhi'ye giden ve Nehru ile tanışan Menderes'e iktidarının son günlerinde önemli bir konuk geliyor: Nehru.

Nehru,

"Bir an önce seçime gidin" diyor.

Menderes, bu öneriyi değerlendirip, kesin seçim tarihi verse, 27 Mayıs belki de olmayacak.

22 Mayıs 1960

Cumhuriyet

Yeşil Ağrı

Zirai Kazanç Vergisi tasarısı ele alındı

Türkiye Odalar Birliği raporunda zirai kazanç vergisinin müspet karşılandığı bildiriliyor

Ankarada üç sinema kapatıldı

Türkiye ile Hindistan arasında dün sabah müzakereler yapıldı

Nehru ve İnönü akşam üstü yirmi dakika görüştüler

Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Hindistan Başbakanı

Menderes'in Atina

Yurdumuzda 15 binde fazla okulsuz köy va

1960 yılında Pembe Köşk Hindistan Büyükelçiliği tarafından kiralanmıştı. Büyükelçinin konutu idi.

Nehru, Pembe Köşk'te bir davet veriyor. Davete İnönü de Zorlu ve Menderes de, ayrı saatlerde geliyorlar. Hindistan Büyükelçiliğinde o gece iki konu görüşülüyor: Darbe ve Erken Seçim. Sonuçta Darbe kazanıyor.

25 Mayıs 1960

Hürriyet

ÜLKER en nefis bisküvi...

Başvekilin Yunanistan'ı ziyareti dün tehir edildi

Hariciye Vekâleti bunu neşrettiği tebliğle açıkladı

Kıbrıs'ta... Makarios, görüşmede bir fayda görmüyor

İstanbul metrosu yeniden ele alındı

Kabaran dalgalar Japon

Nehru Türkiye'den ayrılıyor.

Menderes, Atina'ya gidemiyor.

25 Mayıs günü TBMM ve DP Grubu son toplantılarını yapıyor. Grupta bir önerge verilmiş ve Menderes'ten Tahkikat Komisyonunu sonlandırması ve yeni bir hükümet kurarak seçime gitmesi önerilmişti. Grubun, Menderes'in şahsı ile bir sorunu yoktu.

Bir yanda Pakistan ile CENTO'da müttefik, öte yanda önemli bir ülkenin (Hindistan) çok önemli başbakanı (Nehru) ile geliştirilen iyi ilişkiler.

Bir yanda Batı, özellikle ABD ile NATO'da müttefik öte yanda Sovyetler Birliği ile başlatılmak üzere 'Komşuluk İlişkileri.'

27 **Mayıs sabahı Türkeş: "NATO'ya, CENTO'ya bağlıyız,"** demişti. Aradaki fark? Darbeci (Türkeş-Madanoğlu) kafası ile Diplomat (Zorlu) kafası arasındaki fark kadar...

26 Mayıs 1960

Dağ Başını Duman Almış

Cumhuriyet

Başbakan «Komisyon İşini Bitirdi» Dedi

Meclis görüşmelerinin neşri yasak edildi

Büyük Millet Meclisi dün aldığı kararla 20 hazirana kadar yirmi beş gün sürecek olan bir tatil devresine girdi

Menderes Eskişehirde biri yedi dakika süren 2 konuşma yaparak A.A. na bir de beyanat verdi

Tahkik Komisyonu işini iki ay evvel tamamladı

Menderes, DP Grup toplantısından, kırgın ve kızgın ayrılıyor. DP milletvekilleri son dakika bir şeyler yapmak için çırpınıyorlar. Hiçbir DP milletvekilinin (3-5 kişi dışında) Menderes ile sorunu yok. Ama Tahkikat Komisyonu'nun ortadan kalkmasını istiyorlar.

26 Mayıs 1960

ZAFER

Bütün Eskişehir Dün Ulvî Bir Heyecan Kasırgası İçinde Çalkandı

Başvekilimizi 150 Bin Kişi Karşıladı

Menderes dedi ki: «Sunu sarahaten arzedeyim ki, rejimin muhafazası hususunda hareketsiz ve aciz Devlet ve rejimin kemaliyle müdafaası hususunda [illegible] kalacağız. ne de onların arzu ettikleri gibi, alçüsüz ne yapmak lâzımsa o yapılacaktır. Karşı tarafın [illegible] hareketlerin hatasına düşeceğiz. Yurt idaresini sevkine tâbi olacak insanlardan değiliz. Ne [illegible] seçim yolu ile tayin etmenin tahribini önleyeceğiz»

Menderes'in Eskişehirlilere Hitabı

Yolumuz Seçim Yoludur, Serbest Seçim Yoludur.

Eskişehirden intibalar

Tahkikat Komisyonu Bir Ayda Vazifesini Bitirdi

KUTUKTAN PARÇALAR

ZAFER'in kelle sayma merakı günün gerçek haberlerini arka plana (sayfanın altına) itiyor. Ayrıca o meydana 20-30 bin kişi zor sığardı. Bu gazeteyi Türkeş bana 23 Kasım 1961 günü Yeni Delhi'de gösterdi ve ekledi:

"Eğer ZAFER Gazetesi kelle saymak (deyim Türkeş'indir) *yerine, Tahkikat Komisyonu'nun vazifesini bitirdiğini ve özellikle seçime gidilmekte olduğunu manşete taşımış olsaydı biz ihtilali zor yapardık."*

Rahmetli Hami Tezkan ile bu konuyu çok konuşmuştuk. Hami. o gece Eskişehir'de idi. ZAFER'in yazı işleri müdürü Fatin Fuad ise cezaevinde idi.

27 Mayıs 1960

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

VATAN

MAVİ MELEK

DP.de "ıslahatçı„ bir grup belirdi

Sayıları 100 ü aşan ıslahatçılar, bütün şiddet tedbirlerinin giderilmesini istiyor

Kabinede değişiklik yapılması da istekler arasında

25 Mayıs günü DP Grubu'nda verilen önergeyi Vatan manşete taşıyor ama artık çok geç.

Kısa bir süre sonra (birkaç saat) Vatan 2. ve 3. Baskı yaparak Darbe'yi duyuracak.

27 Mayıs 1960

TÜRKİYE TARİH YAYINLARI

Cumhuriyet

MAVİ MELEK

Memleketin bugünkü bahranına ve kardeş kavgasına mâni olmak üzere

Kahraman Türk Ordusu Bütün Memlekette

Dün Gece Sabaha Karşı İdareyi Ele Aldı

CHP-Basın-Darbeciler, Darbe'yi Kahraman Türk Ordusu'na yapıştırıyorlar.

Oysa darbeciler 33 subay ve son aşamada aralarına aldıkları 4 general ve Gürsel'den oluşmuş, 'Birlik' sözcüğü ile bağdaşmayan bir gruptu.

27 Mayıs 1960

TÜRK ORDUSU VAZİFE BAŞINDA
Silâhlı kuvvetlerimiz bütün
Yurtta idareyi fiilen ele aldı
Cuma
27
Hürriyet
İstanbul Askeri Valisi
Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Millete Tebliğleri

TSK, başında kimin bulunduğunu bile bilmediği 27 Mayıs Darbesi emrivakisi ile karşı karşıya kalıyor.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Erdelhun ile Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Orgeneral Coşkun da tutuklanıyor...

28 Mayıs 1960

28
YENİ İSTANBUL
Baş Kumandan
Meclisi Feshetti
Bütün yurtta Mutlak
bir huzur hâkim
Mevkuf subaylar tahliye edildi
İnönü hayatta, salim ve evinde

27 Mayıs sabahı İzmir'deki evinden alınan emekli KKK Gürsel öğleden sonra Başkomutan, Devlet ve Hükümet Başkanı oluyor.

Gürsel, 3 Mayıs günü, iznini kullanmak ve ardından emekliye ayrılmak üzere Ankara'dan İzmir'e giderken Türkeş'e

"**Ülkede ihtilal ortamı yok**" demişti...

Yapılınca başına geçti ve Cumhurbaşkanı bile oldu.

31 Mayıs 1960

VATAN

İspat Hakkı

Namık Gedik intihar etti

6 Eylül Olayları'ndan sonra istifa eden Gedik, bu defa intihar ediyor. Bu intiharın şaibeli olduğu iddia edilirse de, oğlu Arda Gedik, intihar olduğunu beyan etmiştir.

30 Mayıs 1960

20 Temmuz 1960

2 Kasım 1953-Metin Toker, ZAFER Gazetesi'nin birinci sayfasında 'Dünkü Meclis'ten Notlar' başlığı altında Bayar'ın Meclis Açış Nutku ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

"Sayın Bayar, evvelâ Adalet işlerimizden bahsetti. Onu sırasiyle Sağlık, Eğitim, Ziraat, Bayındırlık, Maliye, Ticaret, Sanayi, Ulaştırma, Çalışma, İçişleri, Milli Savunma ve Dış Politika sahalarındaki durumumuz, terakkilerimiz, hamlelerimiz takip etti. ***Reisicumhurun, gözlerimiz önüne serdiği manzara, ferahlık verici bir manzaraydı. Mütemadi kalkınma halinde olan bir yurdun manzarası****... Ancak Bayar, nutkunun sonunda daha yapacak ne çok şeyimiz bulunduğunu ifadeden de çekinmedi..."*

"Nutkun içinde, duyulunca her Türkün göğsünü iftiharla kabartacak, hatta gözlerini yaşartacak, (ve hakikaten bazı mebusların gözleri yaşardı) hakikatler vardı. Bunlar yurdun kaydettiği hamlelere, gelişen iktisadi ve mali kaynaklarına dairdi. Reisicumhur hiçbirini sadece Demokrat Partinin malı olarak ifade etmedi; milletçe başardığımız işler olarak anlattı."

22.5.1954 tarihli AKİS'in 2. sayısında Metin Toker Menderes hakkında da şunları yazmıştı:

"Kalkınma hamlemize gelince, ilk iki Menderes Kabinesi'nin mümeyyiz (belirgin) vasfı, bu kalkınmanın yapıcısı olmaktır. Hakikaten dört sene içinde yurt, tanınmayacak bir şekil almıştır ve o intikal devresi içinde başlanılan işler semerelerini verdiği gün, Türkiye özlediğimiz vatan olarak karşımıza çıkacaktır."

"Menderes, şimdiye kadar hiçbir devlet adamımıza nasip olmayan dinamizmi ve ileri görüşlü iktisat telakkisiyle (anlayışı ile) yarınki parlak istikbal için bugünün bazı sıkıntılarını göze almış, nimetlerin daima külfet mukabili olduğunu unutmamış, gündelik politikaların esiri kalmamıştır."

Geldik 27 Mayıs sonrasına: Sabık Başbakan ile cürüm işleyen ve cezayı hakkeden Bayar hakkında duruşmalar başlarken Metin Toker hükmü vermiştir:

24 Ekim 1960 tarihli AKİS'in iç kapağında şu bilgi var:

"Kapak Resmimiz: Bayar-Menderes-Koraltan: Cinayet Şebekesi" Yassıada yargılaması başlayalı on gün olmuş. AKİS hükmü ilan ediyor: Cinayet!

3 Haziran 1960

KELİLE ve DİMNE

Cumhuriyet

GÜNCE

Fuzuli Yatırımlardan Vazgeçilmeye Başlan

Soma Termik santralının faaliyeti dün sabah durduruldu

Plânları yapılıp başlanmamış bulunan tesisler yeniden tetkike tabi tutularak bunlardan yalnız ekonomimize faydalı olanların inşaatına başlanacak. Devlet Teşekküllerinin idare meclisi azalıkları azaltılıyor

Suiistimalleri tesbi için dün Ankarada bi Komisyon teşkil edild

Ord. Prof. Tanerin başkanlığındaki Kon yona Adalet Bakanı üye olarak katıl

4.10.1958, AKİS'te Metin Toker: *"Ege Bölgesi 200 000 kwlık bir istihsal takatine kavuşmaktadır. Bu takat, normal 800 milyon kwstlik elektrik enerjisine tekabül etmektedir... Ege'nin elektrik...ihtiyacı... 200000 kwst... Demek ki 600 milyon kilovat saatlik enerji istihsal edebilecek bir takat sadece* ***kalkınma ehramları*** *dikmek için beyhude yere yatırılmıştır."*

5 Haziran 1960

Yeni Sabah

Yabancı Dil Kitapları

Fuat Köprülü, 6-7 Eylûl olaylarını açıkladı

Köprülü "Hâdiseler Fatin Rüştü Zorlunun ilhamı ile Menderes ve Gedik tarafından tertiplenmiştir,, diyor

ATA'nın Selânik'deki evini Menderes bombalatmış

Köprülü "Daha sonra münakaşa ettiğim Gedik'in beni öldürmek istediğini Menderes söyledi,, diyor

Bayramınız Mübarek Olsun

İstanbul'da gece sokağa

Müstafi Kurucu Köprülü bu beyanı ile, damadı Coşkun Kı da 24 Ekim 1960 günü Yassıada'da verdiği tanık ifadesi ile Tü Milletine yönelik büyük suç işlemişlerdir.

Her iki beyan/ifade de bu iki kişinin Zorlu'ya olan kişisel h sumet ve kıskançlıklarının sonucudur. Kaybeden ise Türk Mill olmuştur. Bkz. Kıbrıs Eki.

6 Haziran 1960

Cumhuriyet

Seçim Sistemi Nispi Usule Çevriliyor

Gürsel'in Amerikan basınına beyanatı

Başbakan dün yeni sistemin daha mevzuneli bir Meclis bünyesi teşkiline imkân vereceğini gazetecilere söyledi

Halk arasında büyük heyecan uyandıran ihbarlar

Şehit cesetleri kıyılıp hayvan yemi mi yapıldı?

Milli Birlik Komitesi, bu ve bunun gibi ihbarların üzerinde dikkatle durulduğunu, bakikatin yakında mutlaka meydana çıkarılacağını bildirerek çocukları kayıp ailelerin müracaatlerini istedi

Orhan Birgit, 28 Nisan 1960 günü öğrencilere kesin talin vermişti: 'Katiller' diye bağıracaksınız.

Katiller ne yaparlar? Gençleri katledip kıyma makinelerinden geçirirler...

Şehit cesetleri iddiaları daha sonra Resmi Gazete'de de yayımlanmıştır. Bedii Faik: ***"İhtilalin en büyük dayanaklarından biri olan 28-29 Nisan olaylarında çok sayıda gencin öldüğü yayılmıştı ve günler geçtiği halde bu tahakkuk etmiyordu. Eyvaah!.. Yanmıştık adeta!.. Ölenimiz azdı!***

Ve ölenimiz az çıktıkça, ihtilalin ayağı sanki kayıverecek, sesi sanki kısılıverecekti!.."

9 Haziran 1960

Cumhuriyet

Orduya minnet ve şükran

Başbakan'ın Ordu mensuplarına nasihat ve iftarı

Sabık idarenin Harb Okulunu imha plânı

Dün yapılan 2 muhtesem mitinge bütün İstanbul halkı candan katıldı

Bayar ve Menderes iktidarının Harp Okulu'nu imha edecekleri iddiaları.

27 Mayıs sonrasında gazeteler, bu tür gerçekdışı ve temelsiz iddiaları 'Sabık' ve 'Sakıt' sözcükleri ile süsleyerek yayımlamakta, yarış halindeydiler.

Gürsel de sıkı sık düzenlediği basın toplantılarında bu tür saçma sapan söylentileri yüzde yüz doğru imiş gibi tekrarlıyordu.

11 Haziran 1960

Cumhuriyet

DEVLET

Hürriyet Şehitleri Ata'ya Teslim Edildi

Beş şehit Ankara'da dün toprağa verildi

Ankara sokaklarını dolduran yüzbinlerce kişi şehitlerimizin ardından göz yaşı döktüler

Anıtkabir'e beş şehit geliyor.

30 Mayıs günü intihar eden Namık Gedik hala daha mor[illegible] tutuluyor. 16 Haziran günü toprağa verilecek.

Defnedilirse kaçacağından mı korkuyorlardı?

13 Haziran 1960

Cumhuriyet

Muvakkat Anayasa Dün Gece Açıkland[illegible]

Anayasa 4 bölüm ve 27 maddeden müteşekkil

Birinci bölüm genel hükümlere, ikinci bölüm Milli Birlik Komitesine, üçüncü bölüm Devlet Başkanına, dördüncü bölüm Bakanlar Kuruluna ait maddeleri ihtiva ediyor

Milli Birlik Komitesi üyeleri

Sarıyerde dün büyük bir miting yapıldı

Bütün sabıklar ma[illegible] beyanına tabi olacak

27 Mayıs'tan 17 gün sonra nihayet 38 kişilik MBK açıklanıyor.

Bu kişiler bir de Geçici Anayasa hazırlamışlar.

Daha sonra bu Anayasa'nın Numan Esin ve Muzaffer Özdağ tarafından kaleme alındığı iddia edilecektir.

Bu geçici anayasaya göre Yassıada'da idam kararı çıkacak olursa tasdikinde MBK'nin yetkili olacağı tespit edilmiş.

15 Haziran 1960

Şeytanın Kurbanları

Cumhuriyet

KADINLAR VAİZİ

Milli Birlik Komitesinin Dünkü Tebliği

Milli İnkılâp hareketi hiçbir şahıs ve zümrenin lehine yapılmamıştır

Sabıkların duruşması İstanbulda yapılacak

Milli Birlik Komitesi'nin tebliği: Milli İnkılap Hareketi hiçbir şahıs ve zümrenin lehine yapılmamıştır.

İki soru: O zaman neden tüm DP'liler Yassıada'ya gittiler ve neden tüm CHP'liler yüksek maaşla Kurucu Meclis'e doluştular?

"**Milli İnkılap Hareketi hiçbir şahıs ve zümrenin lehine yapılmamıştır**" Bu konuyu 1961 yılı Kasım ayında Yeni Delhi'de tanıştığım Türkeş ile uzun uzun konuştuk. Şiddetle 13 Kasım Olayı'na karşı çıkıyor ve MBK'nin CHP yandaşları kanadını eleştiriyordu. ***"13 Kasım olmasa idi, Kurucu Meclis bambaşka olur ve içinde mutlaka Demokrat Partililer de bulunurdu"*** diyordu. İçinde DP'lilerin de bulunacağı bir Kurucu Meclis 4 Eylül 1961'de Zoraki Tatil'i kabul etmez, idam kararlarını görüşür ve infaz kararı almazdı. 1961 yılında Türkeş böyle düşünüyordu. 2011 yılında benim görüşüm de aynen böyle.

17 Haziran 1960

Cumhuriyet

AVRUPA KÜLTÜRÜ

AHLAK ÜZERİNE MEKTUPLAR

Eisenhower, Org. Gürsel'e muvaffakiyetler diledi

Sinir krizi geçiren Adnan Menderes dün tıbbi müşahade altına alındı

Onlar Gelmez Sen getir

Hükümetin dış politikası bütün Batılı devletler tarafından tasvip ediliyor

D.P. fedaisi dokterun yazdığı şiir

Yurt dışına çıkma yasağı bazı kayıtlarla kaldırıldı

A. Menderes, yardım almak için Ardahan'ı Ruslara mı teklif etti?

ABD Başkanı, Gürsel'e başarı dileklerini gönderiyor.

Menderes sinir krizleri geçiriyormuş.

Menderes, kredi almak için Ardahan'ı Sovyetler Birliği'ne teklif etmiş. Türk basını bunları yayımlamakla alçalmış, alçalmış... Hiç affedemiyorum.

18 Haziran 1960

Cumhuriyet

YÜRKİYE KREDİ BANKASI

Maliye Bakanının dün geceki açıklaması

Türk hazinesinin bugünkü acıklı hali

Sabıkların muhakemesi için hususî bir kanun hazırland

Türk Hazine'si bomboşmuş, önce Alican ardından da süper maliyeci Kurdaş gelip içini dolduruvermişler. Bkz. 4 Eylül 1961 tarihli ULUS Gazetesi (aşağıda). Sabıkları Yüksek Adalet Divanı yargılayacak, idam kararlarını da MBK tasdik edecekti...

22 Haziran 1960

Cumhuriyet

Amerika 400 milyon dolarlık kredi açıyor

Sanayi Bakanlığı tasarruf temini gayesi ile temsil, misafir ağırlama, çeşitli yardım ve nümune tahsisatını yayınladığı bir tamimle Bakanlığa bağlı bütün teşekküllerde bloke etti

Millî Birlik Komite Meclis binasında dü çalışmalarına başladı

BD'nin 400 milyon dolar kredi vereceği haberi de hayali...

Böyle bir kredi verilmedi. Ancak Kurdaş'ın Kitabı'nda anlatıl- 1961 yılında Batı Almanya'dan 50 milyon Mark kredi alınmış ondra'da yabancı bir bankada faize yatırılmış!

26 Haziran 1960

Cumhuriyet

Millî Birlik Komitesi iç Tüzüğü hazırlanıyor

Bütün çalışmaları hükümlere bağlıyacak olan iç tüzük kesin kaideleriyle Millî Birlik Komitesi üyelerini, Bakanları ve diğer çalışanları da sıkı bir murakabeye tâbi tutacak

Millet Ve Tarih Önünde

Meclis Komisyonlarına yardımcı olmak üzere ihtisas elemanlarının katılacağı araştırma ve inceleme kurulları teşkil edilecek

Bursa valisi inkılâp günü bazı evrakı imha etmiş

Banka muameleleri üzerine yeni tahditler vazedilmiyor

Reşide Bayar dün Nade verdi

Vehbi Koç hazineye 26 kilo altın ve bir bina hibe etti

Yavuz Nedi Arnağam

Başbakanlık, devl teşkilâtına mühi bir tamim yayınla

Memurlardan menfi propagandalara n olmaları ve vatan'ına 27 mayıs inkılâb gayesinin anlatılması isteniyor

Bu tablonun bu kadar büyük tutulmasının nedeni Vehbi Koç ile haberin Cumhuriyet'in neresinde yer aldığını göstermek.

29 Ekim 1956 tarihinde Menderes için, Henry Ford'a sunduğu muhtırada (bkz Ekonomi Eki) "elli yıllık işi on yıla sığdırıyor", diyen Vehbi Koç, onu devirenlere 26 kilo altın ve bir bina hibe ediyor.

Alçalmanın ölçüsü yok.

Bkz. Ekonomi Eki, Vehbi Koç Dosyası

Yeni Meclis binasının yapımına CHP iktidarı döneminde başlanmıştı, 9 Ekim 1944. ATATÜRK'ün Anıtkabiri'nin inşaatına yılda 2.5 milyon lira harcama sınırı getiren bir kanun çıkarılmıştı, 22 Kasım 1944: 4 677 sayılı Kanun. İnşaatı aynı yıllarda devam eden yeni Meclis binası için ise böyle bir sınırlama yoktu.

DP iktidarı, Anıtkabir inşaatını son sürat tamamladı, yeni Meclis binasının yapımını ise ağırdan aldı. 27 Mayıs'ta bina tamamlanmak üzere idi.

Darbeciler Haziran ayında yeni binada çalışmaya başladılar.

Kime niyet, kime kısmet!

6 Ocak 1961 tarihinde Kurucu Meclis, yeni binanın Genel Kurul Salonu'na yerleşti. Böylelikle iki kardeşten biri Yassıada'da spor salonunda yargılanırken diğer kardeş lüks yeni Meclis binasının Genel Kurulu'nda CHP'nin Anayasası'nı hazırladı.

YASSIADA'DA BİR YÜKSEK ADALET DİVANI VARDI, BİR DE...

7 Eylül

Bir Partinin Sonu: D.P.

17 Ekim

Hesap Saati: Düşüklerin Başı

21 Ekim

Yerlerini Buldular: Suçlular

24 Ekim

Cinayet Şebekesi

24 Ekim

Bu karikatür, duruşmaların başında hükmü veriyor: Olayları Menderes tertipledi

28 Ekim

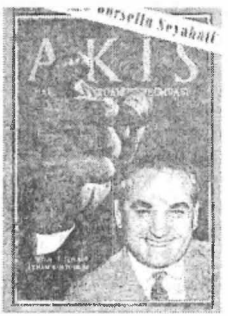

Adaletin Kılıcı

28 Ekim

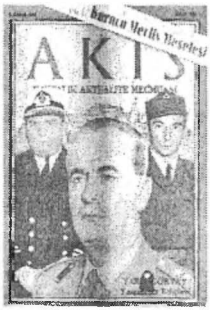

Yassıada Bekçileri

7 Kasım

Ümitleri gerçekleştiren adam

18 Kasım

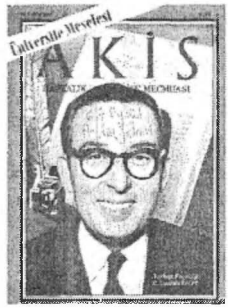

Kurucu meclis hazırlığı

...bir de, mahkeme kararlarını etkileyen, yönlendiren, karardan önce ilan eden, AKİS Dergisi

DP, 29 Eylül'de mahkeme kararı ile kapatıldı. AKİS, Karar'ı 7 Eylül'de açıkladı... Duruşmalar 14 Ekim'de başladı. AKİS, 21 Ekim'de kararını verdi: 'Suçlular' 24 Ekim'de ise suçu açıkladı: Cinayet şebekesi. Bu derginin sahibi Metin Toker vefat etti. Yazı İşleri sorumlu Müdürü Kurtul Altuğ idi. Bugün AYDINLIK'ta köşe ve DP karşıtı kitaplar yazıyor.

1 Eylül 1960

Cumhuriyet

HAKK

D.P'nin bütün mallarına evrakına ve mevduatına mahkemece el konuldu

İlk öğretim tasarısının esasları tesbit edildi

DP'nin mal varlığı, artık YOK. 1953 yılında TBMM, CHP'nin devlet parası ile edindiği taşınmazlarına el koymuş ve Hazine'ye mal etmişti. Bu olay 'Gasp' olarak tanımlanmıştı.

1960 yılında DP'nin kendi parası ile edindiği mallarına el konmuştu.

30 Eylül 1960

SUÇ VE CEZA

Cumhuriyet

Demokrat Parti, mahkeme kararı ile dün kapatıldı

Eğitim ödeneği ihdas ediliyor

MBK iki kanun kabul etti

Ayrıca köy öğretmenlerine de 150 liralık "köy ödeneği" verilecek

DP de artık yok. Milletin yarısı üzülmüş, üçte biri sevinmiş. Gerisi de seyirci kalmış. Üzülenler kısa bir süre sonra, 11 Şubat 1961'de kurulan Adaket Partisi'nde (AP) toplandılar.

AP, 7 Haziran 1964'de yapılan Senato kısmi yenileme seçiminde % 50'nin üstünde oy aldı. Seçmen bölünmedi.

24 Ekim 1960

Damat Coşkun Kırca'nın Tanıklığı ve CHP'nin Dış Ekonomik İşlerden sorumlu 14 Mayıs öncesi Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas'ın gazetesi Son Havadis'in manşeti: "TERTİP"

Coşkun Kırca 24 Ekim günü öğleden önce ilk tanık olarak konuşmuştur. Son Havadis aynı gün saat 12:00'de yayımlşanmış ve haberi manşet üstünden vermiştir.

O tarihte e posta, cep telefonu, faks vs yok! Olağanüstü bir gazetecilik.

Yunan yazar Alexandris'in The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974 başlıklı kitabının 264 üncü sayfasında yazdıkları:

"Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin Başkanı Hikmet Bil, Yassıada'da tanık olarak verdiği ifadede, Menderes'in kendisine 6 Eylül sabahı,

Londra'da Zorlu'nun görevi Türkiye'nin tezini dayatmak ve Konferans'ı torpillemektir. Zorlu bizim Türkiye'de aktif olmamızı istiyor."

"Daha önce Türkiye'nin NATO nezdindeki delegasyonunda çalışmış olan Coşkun Kırca da Yassıada'da şifreli bir telgrafı açıkladı. Bu telgrafı Türkiye'nin Dışişleri Bakanı Zorlu, Londra'dan Ankara'ya göndermiş ve şunları yazmıştı:

İngilizler, Kıbrıs'ta self-determinasyona meyilliler. Başbakanın benim durumumu takviye etmek için gerekli tedbirleri alması gerekiyor."

Alexandris'in kitabının 264 üncü sayfasında önemli bir dipnot var. Alexandris, Coşkun Kırca'nın tanık ifadesi hakkında bilgiyi 25 Ekim tarihli New York Times ve The LondonTimes'dan almış! İfadeden bir gün sonra!

Bu ifadenin önemi için bkz. Kıbrıs Eki.

24 Ekim 1960

6-7 Eylül açıklandı

TERTİP

Köprülünün damadı Menderes ile Zorlu'yu suçlandırdı. Zorlunun bir telgrafı ortada yol

SON HAVADİS

Coşkun Kırca bu ifadesiyle Türk Milleti'ne karşı suç işlemiştir. Bu ifade bir gün sonra New York Times'da yer almıştır.

Telgraf, Yassıada'da gün ışığını görmeden, ortaya çıkarılıp tamamı okunmadan

5 Ocak'ta verilen kararın tek delili olmuştur.

14 Ocak 1961

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

"Kayseri Olayları açık bir tertiptir,,

Tanıkların ifadeleri karşısında Kınık, Göktan birşey söyleyemedi

Gazete, üç gün boykotun sonra yayına başladı

"Kayseri Olayları Açık bir Tertiptir"

Bu beyan ile Askeri Hakim **Yağcıoğlu**'nun imzaladığı 11 Ağustos 1960 tarihli Tahkik Komisyonu Raporu'nu karşılaştırınız. Bkz. Yeşilhisar Eki

5 Temmuz 1961

BUGÜN 8 SAYFA 25 KURUŞ

Son Havadis

1961 5 TEMMUZ

Gürsel Anayasa için milletten 'Evet' istedi

Devlet Başkanı, dün radyoda bir konuşma yaparak "Kurucu Meclisin hazırladığı Anayasa milli menfaatlerimize uygundur," dedi

"Normal nizama varabilmek için Anayasamızın milletçe kabulü ciddi ve hayati bir merhaledir"

"DEMOKRASİ DEMEK HERKESİN GÖRÜŞÜNE HÜRMET ETMEKTİR"

Kurucu Meclis'in hazırladığı 1961 Anayasası Türkiye'de ilk kez halkoyuna sunulacak.

Silahlı Kuvvetler Birliği oluşmuş. Bu Birliğin kuvvetli adamı da Aydemir.

Gürsel "EVET" istiyor. "HAYIR" çıksa Türkiye karışacak.

7 Temmuz 1961

6 SAYFA 25 KURUŞ

Son Havadis

HER AY BİR ÇEKİLİŞ ÇOĞUBANK'TA

1961 7 TEMMUZ CUMA

Gürsel, beklenen basın toplantısını yaptı

Yassıada'da bazı kararların M. B. K.'ne geldiği yolundaki haberler için "Yalan" diyen Devlet Başkanı, Albay Kaçak'ın, idam kararlarının infaz edileceği yolundaki beyanatı için de " böyle bir beyanat vermeğe kimsenin hakkı yoktur" dedi

AP.'nin tutumu ile ilgili iddialara Gürselin cevabı:

Kötü sanılan faaliyet sabit olmadıkça faaliyete geçemeyiz. Bunu vatandaş düzeltmeli. Milletibu na alıştırmalıyız

Yassıada'da referandum için seçmen bütçesi tanzim edildi

AP, açıkça "HAYIR" kampanyası başlatıyor.

Meclis'te ve seçmenler nezdinde güçsüz kaldıktan sonra AP'ye katılan Alican'ın YTP'si bu tarihte "EVET"çi.

9 Temmuz 1961

Son Havadis

Türk milleti, bugün vakar içinde oy'unu kullanıyor

Beyaz pusulalar «Evet», Kırmızı pusulalar ise «Hayır» demektir

Aman renklerde hata yapmayın, kırmızı "HAYIR", beyaz ise "EVET" demektir, diye açıklayıcı bilgiler veriliyor.

10 Temmuz 1961

Son Havadis

Halk oyu: "Evet,,_çıktı

Dün bütün yurtta sükûnet içinde yapılan oylamada iştirâk nisbeti yüzde 60 - 65

13 milyon seçmenden 9 milyonu oy verdi 6 milyonu "Evet" dedi

AÇIK CEVAP

Halkın oyu aslında EVET değil, çünkü çok yüksek oranda sandık başına gitmeyen seçmen var.

'EVET' demeyenlerin toplam seçmen sayısına oranı % 50.15.

11 Temmuz 1961

Son Havadis

Kat'i netice 3-5 gün sonra belli olacak

Yüksek seçim kurulu neticeleri peyderpey açıklıyor

Gökay "Demokrasilerde Hayır'lar Evet'ler kadar muhteremdir" dedi

REKTÖRLERE AÇIK MEKTUBU

YTP'li Fahrettin Kerim Gökay, 6 Eylül 1955 Olayları'nda İstanbul Valisi idi, kırmızı oylar da "muhteremdir" diyerek demokrasi dersi veriyor. 6 Eylül 1955'den sonra Büyükelçi olarak gittiği İsviçre'de çok sayıda referanduma tanık olmuştu. Öğrenmiş.

2 Ağustos 1961

Hürriyet

Gürsel'e göre, AP kapatılmayacak

Başkan: Yanlış yoldakileri doğru yola getirmesini bilirim, diyor

Müşterek Pazar seçimden son üye olabileceğ

Durumumuz gelecek ay görüşül

Türkiye, Yunanistan'dan daha m

"Müşterek Pazara seçimden sonra üye olabileceğiz"

Bu masalı elli yıldır dinliyoruz...

Gürsel'in açıklamalarının çoğu Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır. Yayımlanmış açıklamaları bir Kara Mizah kitabı konusu olabilir.

1961 yılı Ağustos ayında MBK, Talat Aydemir'in denetimindeki Silahlı Kuvvetler Birliği'nin (SKB) etkisi altında idi. Özgürlükçü yeni Anayasa halkoyuna sunulmuş ve bir hesaba göre % 60 oy ile kabul edilmişti. (Aslında EVET demeyenlerin toplam

seçmen sayısına oranı % 50.15). Yeni siyasi partiler kurulmuştu. Ülke bir yanda Yassıada Kararları'nı beklerken bir yanda seçimlere hazırlanıyordu. Gürsel ise "Yanlış yoldakileri doğru yola getirmesini" bildiğini açıklıyor.

İlk kurban Aydın Yalçın. DP dönemi ekonominin altın devridir, mealinde bir açıklaması nedeniyle Buca Cezaevi'ne giriveriyor. Tedbirler Kanunu henüz yok. Buna rağmen DP devrini övmek suç.

Gürsel ile ilgili çözemediğim bir husus, 6 Eylül 1955 Olayları'nda Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı olan Dr. Orhan Köprülü'yü neden 10 kişilik kontenjanından Kurucu Meclis üyesi yaptığıdır.

2 Eylül 1961

Cumhuriyet

...n YTP kongresinde ...evrini methettiği iddiası ile... İzmirde tevkif edildi

Yuvarlak Masada AP ve YTP liler CHP ne hücum ettiler

Yakın dostum, dava arkadaşım, rahmetli Aydın Yalçın, bir YTP milletvekili adayı olarak DP iktidarını övdüğü için tutuklanıyor, yargılanıyor ve serbest bırakılıyor. O tarihte Tedbirler Kanunu yürürlükte olsa idi beş yıl yatardı. Al sana demokrasi.

4 Eylül pazartesi günü Kurucu Meclis tatile çıkacak. Darbeciler (MBK ve SBK) siyasi parti genel başkanlarını bir yuvarlak masa başına oturtup "Şunu yapacaksınız, bunu yapmayacaksınız" talimatını veriyorlar. Onlar da gerekeni yapıyorlar. İnönü daha da ileri giderek tatile çıkarken darbecilere asalet unvanı bahşediyor: "ASİL İHTİLALCİLER..." Çok kısa bir süre sonra Yassıada Kararları açılanacak ve idam kararları infaz edilecek...

İşte böyle bir Türkiye vardı, 1961 yılı Eylül ayında.

Eylül 1961

ÜLUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

VAKIFLAR BANKASI

K.Meclis, dış borçlarımızın taksitde bağlanmasını kabul etti

Dış borç yükü bu derece ağır ikinci bir memleket yoktur

Kurdaş dedi ki : Memleket, böyle ekonomiyi yaratanlara lânetini her vesileyle göstermeli

K. MECLİS TATİLE GİRİYOR

Seçmen listeler 9 Eylül gün kaldırılacak..

K. MECLİS TATİLE GİRİYOR

Seçmen listeler 9 Eylül günü kaldırılacak..

Beş tasarı ve teklif kanunlaştı

Altınlarımız kurtarılıyor

MALİYE BAKANI KURDAŞ'TAN MALİ

4 Eylül 1961 tarihli ULUS Gazetesi, 27 Mayıs Darbesi'nin gerekçeleri arasında yer alan, "Ekonomi iflas etmişti. Gırtlağımıza kadar borca girmiştik" söylemleri açısından çok çarpıcıdır.

Gazetenin birinci sayfası Maliye Bakanı çok katı bir Menderes karşıtı Kemal Kurdaşa ayrılmıştır.

Kurdaş, "Dış borç yükü bu derece ağır ikinci bir ülke yoktur" derken, bu konuda her zaman olduğu gibi yalan söylemektedir. 19 Mayıs 1959 tarihinde 858 milyon dolar olan dış borç 31.12.1959 itibarı ile 891, 31.12.1960 itibarı ile 1 milyar 38 milyon dolardır.

DP dönemindeki dış borç artışı, on yılda gerçekleştirilen yatırımların yüzde birine eşittir.

Sayfanın altına doğru, her fırsatta kendini övmeyi meslek haline getiren Kurdaş ile yapılmış ikinci bir söyleşi vardır. Kurdaş, elindeki sihirli değnekle rehindeki altınları kurtarmıştır.

Açıklaması: "Mali durumumuz çok iyi"

KURDAŞ'ın aynı gazeteninin aynı sayfasında yer alan hangi açıklamasına inanalım?

Bkz. Ekonomi Eki

14 Mayıs 1950 öncesi hiç dış kredi, hibe v.s. alınmadı diye kitabına ÖNSÖZ yazan; 90 yaşında yaptığı söyleşide CHP iktidarının DP iktidarına 400 küsur milyon dolar döviz rezervi bıraktığını açıklayan Kemal Kurdaş için bkz. Ekonomi Eki 'Kemal Kurdaş' bölümü.

Kemal Kurdaş'ın kişiliğini anlatmak için bin sayfa kitap yazılsa yukarıdaki 4 Eylül 1961 tarihli ULUS Gazetesi kadar etkili olmaz. Başlıkta çok ağır dış borç yükü, hemen altında mali durumumuzun çok iyi olduğu açıklması. Aynı gazete, aynı sayfa, aynı Kurdaş. Başka ne denebilir ki?

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

4 EYLÜL 1961
PAZARTESİ

Sayı : 10897

KANUN

13/12/1960 tarihli ve 157 sayılı kanunun 24 üncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun

Kanun No : 361 Kabul tarihi : 1/9/1961

Madde 1 — 13/12/1960 tarihli ve 157 sayılı kanunun 24 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«33 üncü maddeye göre Genel Seçim tarihinin tespitinden sonra, birleşik toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğu ile on günden fazla tatil kararı verebilir.»

Madde 2 — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Kurucu Meclis yürütür.

2/9/1961

2 Eylül 1961 gün ve 361 sayılı Kanun: (Not: İdamlardan önce son Kanun !)

Madde 1 – 13/12/1960 tarihli ve 157 sayılı Kanunun 24 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

"33 üncü maddeye göre Genel Seçim tarihinin tespitinden sonra birleşik toplantıda

hazır bulunanların salt çoğunluğu ile on günden fazla tatil kararı verebilir."

Madde 2 – Bu Kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.
Madde 3 – Bu Kanunu Kurucu Meclis yürütür.

13 Aralık 1960 gün ve 157 sayılı Kanun:

Madde 24 –

Kurucu Meclis aralıksız çalışır. Ancak zaruret halinde, Milli Birlik Komitesi ile Temsilciler Meclisinin birleşik toplantısında, toplantıya katılmcakların üçte iki çoğunluğu ile 10 günü aşmamak üzere tatil kararı verilebilir. Tatil sırasında, komisyonlar çalışabilir.

Devlet Başkanı Kurucu Meclisi, Temsilciler Meclisi Başkanı Temsilciler Meclisi'ni, tatil bitmeden toplantıya çağırabilir.

Kurucu Meclis'in 157 sayılı kuruluş kanunundaki 24. Madde, görülen lüzum nedeniyle değiştiriliyor. 2 Eylül (Cumartesi) günü Kabul edilen 361 sayılı kanun ile daha önce tatil yapamayan Kurucu Meclis, artık tatil yapabilecektir. 361 sayılı kanunu 3 Eylül Pazar günü onaylayan MBK, acele kaydıyla Resmi Gazete'ye gönderiyor. Ancak Resmi Gazete baskıda iken 4 Eylül Pazartesi günü saat 10:00'da toplanan Kurucu Meclis'e bir önerge veriliyor, derhal kabul edilen önerge metni:

"157 sayılı Kanun gereğince kurulduğu günden beri kendisine tevdi olunan bütün vazifeleri geceli-gündüzlü çalışmak suretiyle feragat ve vatanseverlik duygularıyla yerine getirmiş bulunan Kurucu Meclis üyelerinin meydana getirdikleri eserin, siyasi, hukuki ve sosyal vasat içinde işleyişini yakinen takip etmek, milli ve tarihi gaye olan Türkiye Büyük Millet Meclisini meydana getirecek olan seçimlerde uhdelerine düşen vazifeleri de layıkıyla yerine getirebilmelerini mümkün kılmak üzere Kurucu Meclis çalışmalarına yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanacağı tarihe kadar ara verilmesini arz ve teklif ederiz."

İmza:

MBK Üyesi Muzaffer Yurdakuler(8)

Temsilciler Meclisi CHP Üyesi Bahri Yazır(9)

İki kapanış konuşmasından sonra 10:45'de ver elini tatil...

Birisi bu tatil heyecanı ile bugünkü kuşakların kabul edemeyeceği bir açıklamada bulunuyor:

(8) İdamcılardan

(9) Kayserili, CHP'li, emekli albay. Yeşilhisar olaylarına etkin olarak katılmıştır. Bkz. Yeşilhisar Olayları

5 Eylül 1961

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

K. Meclis seçimlere kadar tatile girdi

İNÖNÜ: ASİL İHTİLALCİLER SÖZLERİNİ YERİNE GETİRDİ

Orbay "Yüksek Meclisin yaptığı, partilerüstü çalışmalar gelecek nesillere örnektir,, dedi

Meclis Cuma 102 Kanun kabul edildi

Y. Subay Okulu Ekimde açılıyor

Bu konuda M.S.B. basın irtibat bürosundan bir bildiri yayınlandı

ASİL İHTİLALCİLER; 13 Kasım 1960'da içlerinden on dört kişiyi yurtdışma sürmüşler, Silahlı Kuvvetler Birliği'nin güdümünde, Kurucu Meclis'i tatile çıkarmışlar, ki idamları 22 kişi onaylayıversin. Bütün bunları onaylıyor CHP Genel Başkanı. Bir de unvan veriyor: "ASİL"

6 Eylül 1961

Cumhuriyet

SİYASİ PROPAGARDA

Parti liderleri dün Millî Antlaşmayı imzaladılar

Liderler konuşmalarında 2. Cumhuriyeti korumaya, rejimin ahlâk yapısını teşkil eden müşterek beyannamenin esaslarına sadık kalacaklarına şerefleri üzerine söz verdiler

Bir gün sonra parti liderleri önlerine konan Milli Antlaşmayı da imzalayıveriyorlar.

16 Eylül 1961

Cumhuriyet

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

SON DAKİKA M.B.K. 3 idamı tasdik etti

Bayar, Koraltan, Erozan, Kirazoğlu, Sancar, Kirişçioğlu, Dülger, Kalafat Akşit, Kavrakoğlu Erdelhun Erataman'ın cezaları müebbet hapse çevrildi

Yüksek Adalet Divanı Dün Kararını Verdi

15 sanık idama, 31'i müebbet hapse, 408'i çeşitli hapis cezalarına mahkûm oldular

5 saat 20 dakika süren dünkü celsede 133 sanık da beraet ettiler, hasta olan Menderes oturumda hazır bulunmadı

Ve, hukukun durduğu gün. 15 İdam Kararı, yüzlerce hapis cezası.

Ek bilgi:

Namık Gedik'den sonra Yassıada'da sözde kalp krizi geçirerek 9 kişi ölmüştür:

Genelkurmay eski başkam Orgeneral Nuri Yamut,

5 milletvekili,

1 Vali,

1 Emniyet Müdürü,

1 üstdüzey bürokrat,

artı 2 gün sonra 3 idam.

Toplam 13 şehit.

17 Eylül 1961

Cumhuriyet

Polatkan Ve Zorlu'nun Hükümleri İnfaz Edild

MBK yalnız ittifakla alınan ölüm cezalarını tasdik ettiğini bildiri ile açıkladı

Milli Birlik Komitesinin bu kararı dünkü Resmi Gazetede neşredildi

Polatkan 46, Zorlu ise 51 yaşında idiler.

18 Eylül 1961

Cumhuriyet

Menderes Hakkındaki Hüküm de İnfaz Edild

İnfazdan evvel Menderes'in sıhhî durumunun düzeldiği resmî bir raporla tesbit olundu

Raporda 6 doktorun imzası var

KARARLARA AİT GEREKÇELER

Menderes de 62 yaşında idi...

* * *

Yolculuk burada bitiyor. Ancak aşağıda iki gazete daha var. Biri Tedbirler Kanunu ile ilgili. Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi bu kanunu yeni kurulan Anayasa Mahkemesi'ne taşıyor ve soruyor: Tedbirler Kanunu Anayasa'ya aykırı mı?

Tedbirler Kanunu

"Anayasa Nizamını, millî güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında Kanun"

Kanun No : 38 *Kabul tarihi: 5/3/1962)*

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybettiği Türkiye Cumhuriyeti Anayasasıyla da tespit edilen Demokrat Parti iktidarına karşı direnme hakkını kullanarak, normal demokratik rejimi bütün teminatıyla kurmak amacıyla, Türk Milleti'nin gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Devrimi'ni, söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle, yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterenler veya üstü kapalı da olsa matufiyeti belli olacak şekilde böyle göstermeye çalışanlar...

27 Mayıs 1960 Devrimi'ni yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterecek surette, feshedilmiş Demokrat Partinin iktidarını övenler veya müdafaa edenler;

Mensup oldukları partinin. feshedilmiş Demokrat Parti'nin devamı olduğunu ileri sürenler veya herhangi bir parti lehine bu tarzda faaliyet gösteren veya propaganda yapanlar;

Bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır...

2 Kasım 1962

Yeni İstanbul

Tedbirler Kanunu İçin, Dün «İptal Dâvası» Açıldı...

Küba Ablukası Dün Yeniden Başladı

Castro üs tasfiyesini kontrol ettirmiyor

Küba'da durum dün yine gerginleşti

Castro'nun bu tutumu üzerine Amerika

5 Mart 1962 tarihinde kabul edilen Tedbirler Kanunu'nun iptali için dava açılıyor.

Yeni kurulan Anayasa Mahkemesi davayı kabul ediyor, görüşüyor ve karara bağlıyor (1963/83):

"Tedbirler Kanunu Anayasa'ya aykırı değildir"

Doğru: **İnsanlığa aykırı idi.**

17 Eylül 1982

Halk'a ve olaylara
Tercüman
Yassıada dâvâlarının başsavcısı 21 yıl sıradan sonra konuştu
EGESEL:
Polatkan'a yazık oldu
Londra'daki duruşmada çok sıkı tedbirler alındı
Ermeni teröristlerin tahliye isteği yine reddedildi
• ABD,Ermeni teröristi Çukuryan'ı iade etmeyen Fransa'ya kızdı
• Sasunyan'ı Koruma Derneği Los Angeles'te gövde gösterisi düzenliyor

Egesel, Yassıada'da 227 idam cezası talep etmişti. Mahkeme 15 idam kararı vermişti. 1982 yılında Egesel şöyle konuşmuş:

"Asılacakların başında Celal Bayar, ikinci sırada Adnan Menderes, üçüncü sırada Rüştü Erdelhun (Genelkurmay Başkanı) ***olmalıydı..."***

Değerli gazeteci rahmetli Şakir Süter, Egesel'den bu söyleşiyi almak için çok uğraşmıştı.

Bkz. Mehmet Arif Demirer, ***Hasan Polatkan Konuşuyor,*** 2010.

Tedbirler Kanunu gibi Egesel de **insanlığa aykırı** bir savcı idi.

RESMİ GAZETELER

1. 30 Mayıs 1960-Milli Birlik Komitesi[1] Tebliğleri

(1) Numaralı Tebliğ: Sokağa çıkma yasağı

(2) Fırınlar normal çalışacak, un ikmali aksamayacak

(3) Siyasi faaliyet men ediliyor

(4) Telsizler faaliyetleri tatil edecekler

(5) Şehirlerarası telefon konuşulmaması ricası

NOT: 6. Tebliğden itibaren tebliğleri Başkan olarak Orgeneral Gürsel imzalamış.

(6) "Türk Ordusu...memleketi buhran ve felakete sürüklemek isteyen hırslı politikacıların elinden kurtarmak" vazifesini üstüne alıyor.[2]

(7) Bankalarda her türlü mevduata blokaj getiriliyor.

(8) Menderes ve Polatkan'ın yakalandığı bilgisi

(9) Jandarma birlikleri Ordu'nun komutanlarının emrine giriyor

(10) İrfan Baştuğ Ankara Valisi oluyor

(11) Tümgeneral Fırat Jandarma Umum Komutanı oluyor

(12) 28 Mayıs saat 9:00 Devlet Memurları iş başı yapacaklar

(13) A. "Biz vatandaşları birbirine düşürecek bir kardeş kavgasını önlemek için bu işe giriştik."

B. "Yeni Anayasa'nın hazırlanma vazifesini Sayın Rektör Sıddık Sami Onar'ın başkanlığındaki profesörlerden mürekkep yüksek bir ilim ve hukuk heyetine tevdi edilmiştir.

---

(1) Henüz kimlerin üye olduğu belli değil. Liste 14 Haziran 1960 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanacak

(2) Hırslı politikacıların tümü Demokrat Partili. Diğerleri hırslı değiller.

C. "Yeni Anayasa ilan ve tatbik mevkiine girinceye kadar bütün siyasi partilerin faaliyetini men ediyorum. Aksi hareketleri çok şiddetle cezalandıracağım."

(14) Kapatılmış gazeteler açılacak

(15) 28 Mayıs 1960 günü saat 10:00'dan itibaren evvelce tevkif edilen subay ve öğrenciler serbest bırakılıyor

(16) Resmi Gazete'de yayımlanmamış

(17) Jandarma ve Emniyet telsizleri normal faaliyetlerini sürdürecekler

(18) TSK bütün yurtta duruma hakim bulunuyor.

Sayın İsmet İnönü ve arkadaşları sıhhat ve selamettedirler (3)

SabıkHükümet erkanı tamamen emniyet altına alınmışlardır

(19) Ankara ve İstanbul Garnizon Kumandanları aynı zamanda Örfi İdare Kumandanı

(20) Bankalar 30 Mayıs günü açılacak

(21) "Yeni idare büyük Türk Milleti'nden ve dünya efkarından hiçbir şeyi gizlememek azim ve kararındadır."

(22) Tutuklu gazeteciler 28 Mayıs günü serbest bırakılıyor

(23) Bütün vilayet ve Garnizonlardan gelen telgraflar meşru hareketi onaylıyor

(24) Bankalarda ki mevduat hakkında düzenlemeler

(25) "Dahilden ve hariçten vatandaş ve dost memleket halkından binlerce telgraf alıyorum." Bu telgraflara teşekkürlerini sunuyor.

(26) Sabıklar emniyet altında. Endişeye gerek yok.

(27) Yeni Hükümet ilan ediliyor.

(3) Bayar-Menderes ve arkadaşları da emniyet altındadırlar

(28) Eskişehir'de yayımlanan tebliğ bir takım kötü niyetlilerin eseri. (4)

(29) "Hareketin ilk gününden beri halkın yapmakta olduğu coşkun tezahürat artık durmalıdır" Nümayişlere son verilsin ve herkes işi ve gücü ile meşgul olsun.

(30) T.C. vatandaşlarına yurtdışına çıkma yasağı getiriliyor

(31) Dr Fazıl Küçük ve Denktaş ile Cemal Gürsel arasında tebrik ve teşekkür

(32) Telgrafları

2. 14 Haziran 1960-1 Numaralı Kanun yayımlanıyor: Geçici Kanun(5) Kanunun 5.

Maddesine göre sabıkları yargılayacak olan Yüksek Adalet

---

(4) Adı geçen tebliğ metni şöyle idi:

12 UÇAK DOLUSU ALTIN İLE KAÇAN DEMOKRAT PARTİLİLER

Ankara'da bütün hükümet erkânı ve Demokrat Parti başkanları yabancı memlekete kaçarken yakalanmışlardır.

Beraberlerinde 12 uçak dolusu altın, mücevherat ve parayı kaçırmakta iken yakalandılar.

Sabık Başbakan Adnan Menderes ve sabık Reisicumhur Celal Bayar, askeri kumandanlık tarafından tevkif edilmiştir.

Eskişehir'de matbaası olan herkes bu havadisi basıp yayınlamalıdır.

Dikkat Dikkat Dikkat! Vatanseverliğinize hitap ediyoruz.

DP İl, İlçe ve Bucak başkanlarının kaçmalarına mahal vermeden tevkif edilmelerini ve askeri kuvvetler gelinceye kadar salınmamalarını rica ederim.

Eskişehir Örfi İdare Komutanı Tuğgeneral Bedii Kireçtepe.....27 Mayıs 1960

MBK, Eskişehir'de matbaada bastırılarak dağıtılan bu bildiriye sahip çıkmıyor. Ama 7 Temmuz 1960 tarihli Resmi Gazete'de ölen gençlerimiz hakkında kendisi benzer bir bildiriyi yayımlatacak.

(5) 1924 tarihli Anayasa yerine yenibir anayasa ilan ediliyor. Yeni Anayasa'yı Milli Birlik Komitesi imzalamış. Üyelerin kimlikleri de açıklanıyor.

Divanı'nın Kararları kesin (temyiz edilemiyor). İdam kararlarının infazı "MBK'nin tasdikine bağlıdır"

3-18 Haziran 1960-3 Numaralı Kanun yayımlanıyor: Yüksek Adalet Divanı'nın Muhakeme Usulüne ait Geçici Kanun(6)

4-1 Temmuz 1960-Milli Birlik Komitesi'nin (1) numaralı Kararı ile Yüsek Soruşturma Kurulu ilan ediliyor. Bu Kurul herşeyi soruşturacak ve Yüksek Adalet Divanı'na sunulmak üzere Kararnameler düzenleyecek. 1 Temmuz 1960 tarihli Resmi Gazete'de, 'O GÜNLERİN FEVKALADELİKLERİ DOLAYISİYLE RESMİ GAZETE'YE GİREMEYEN YAYINLAR' başlığı altında yayımlanmış konuşmalar, açıklamalar v.d. yayınlara yer verilmiş. Bu yayınlara daha sonra devam edilmiş:

1 Temmuz 1960 Resmi Gazete:

27 Mayıs 1960-Türkeş'in kısa radyo konuşması; Gürsel'in 16:00'da Basın Toplantısı

28 Mayıs 1960-Anayasa hakkında tespit edilen esaslar

7 Temmuz 1960 Resmi Gazete:

3 Haziran 1960-Gürsel ve Bakanların Anıtkabir ziyaretleri; Gürselin, tebrik edenlere beyanı; (Ölen ve Kaybolan Gençler, hayvan yemi mi yapıldı)

4 Haziran 1960-Gürsel'in Kurban bayramı Mesajı

9 Temmuz 1960 Resmi Gazete

4 Haziran 1960-Gürsel'in Nutku

13 Temmuz 1960 Resmi Gazete

16 Haziran 1960 tarihli Başbakanlık Tebliği: Hazine Açığı'nın nasıl kapatılacağı hakkında. Başbakanlık bağış istiyor(7); Eisenhower ile Gürsel arasında mesajların ilanı;

MBK'nın 32 numaralı Tebliği:

"Bazı kimselerin Milli İnkılap Hareketi'ni,(8) kendi partilerine mal ederek, vatandaşlar arasında propaganda yapmakta ve diğer

(6) Sabıkların nasıl yargılanacakları belli oluyor.

(7) Vehbi Koç da 26 kilo altın ve bir bina ile bu Tebliğin gereğini yapıyor

(8) Darbe'nin o tarihte resmi adı

parti mensupları üzerinde baskıya yeltenme ekte oldukları muhtelif kaynaklardan öğrenilmiştir... Milli İnkılap hiçbir şahsın, zümrenin lehine yapılmış bir hareket değiltir. Muhterem halkımızın, köylü ve işçilerimizin demokrasiye kavuşması...[9]"

16 Temmuz 1960 Resmi Gazete

24 Haziran 1960-MBK'nın And İçme Töreni ve Gürsel'in Nutku

30 Temmuz 1960 Resmi Gazete

25 Temmuz 1960-MBK'nin (35) numaralı Tebliği:

"Vicdan hürriyetinin hazinesi olan mukaddes dinimizin, irticaî ve siyasî cereyanlara alet edilmeden saf ve lekesiz kalması, Millî Birlik Komitesi'nin en büyük emelidir. Vatandaşlarımızın din hakkındaki inanış ve ibadetlerine 'Ne kanun ve ne de zor kuvveti ile' müdahale edilemez.

"Bu maksatla, şunu kesin olarak belirtmek isteriz ki, bazı teşekkül ve şahıslar tarafından yapılan ezan ve Kuran-ı Kerim'in Türkçe okutulması mecburiyeti gibi vatandaşlarımızın zihinlerinde yanlış kanaatler uyandıracak istidattaki beyan, tefsir ve propagandalar hiçbir suretle Milli Birlik Komitesi'nin fikirlerini ifade edemez"[10]

---

(9) DP'liler sindirilmiş oldukarına göre Darbe'yi kendi partisine mal etmeye çalışanlar CHP'liler olmalı. MBK buna kızıyor.

(10) MBK üyelerinin kitaplarının hemen hemen tamamında DP'nin Ezan yasağını kaldıran yasa değişikliği, irticaa verilmiş bir ödün ve 27 Mayıs'ın gerekçelerişnden biri olarak gösterilmiştir.

Ezan ile ilgili yasa değişikliği laikliğin ta kendisi idi: Devletin dinin uygulanmasına karışmaması. Eğer gerçekten Ezanın zorunlu olarak Türkçe okunması MBK üyeleriiçin bu kadar önemli idi ise, 27 Mayıs 196o'dan hemen sonra gerekli yasa değişikliğini getirebilirlerdi.

Oysa ne yapmışlardır? (35) sayılı tebliğ ile, Ezan'ın Türkçe okutulması mecburiyeti gibi bir hedefimiz yoktur anlamına gelen bir açıklamayı T.C. Resmi Gazete'de yayımlatmışlardır.

Buna rağmen, kitaplarında bu konuda Menderes'e saldırmaktan geri kalmamışlardır.

16 Aralık 1960 Resmi Gazete

157 sayılı Kurucu Meclis Teşkili Kanunu. Bu kanuna göre Kurucu Meclis on günden daha uzun süreli tatile çıkamaz. Sürekli çalışır.

4 Eylül 1961 Resmi Gazete

361 Sayılı Kanun. Bu kanuna göre Kurucu Meclis *"...birleşik toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğu ile on gün fazla tatil kararı verebilir."*

NOT: Resmi Gazetelere, www.resmigazete.gov.tr'de ulaşılabiliyor.

SON SÖZLER

27 Mayıs'ı yapanların, arka planda yardım edenlerin ve akışlayanların 47 kitabında onlara göre "27 Mayıs'ın Gerekçelerini" gördük. Gazetelerle 16 yıllık bir yolculuk yaptık. Kronoloji bölümünde önemli olayları hatırladık. Resmi Gazetelerden alıntılarla 27 Mayıs döneminde T.C. Devleti'nin resmi söyleminin ne olduğunu gördük.

Şimdi önce gerekçelerin özetine bakalım (kronolojik sırada)

1. Ezanın Arapçalaştırılması, Ticani Hareketleri, Halkevleri'nin ve Köy Enstitüleri'nin kapatılması, İrticaa ödün verilmesi, Menderes hakkında Nursi'nin ellerini öptü ve Nurculara para yardımında bulundu iddiaları... Bu konularla ilgili bkz. EK-1.

2. 1954-Kırşehir'in ilçe yapılması (1957 seçimlerinden önce yeniden il oldu)

3. 1955-6 Eylül 1955 Olayları

4. 1955/1958-Piyasalardaki 'Yok'lar ve Enflasyon

5. 1958-4 Ağustos Moratoryumu ve Ekonominin İflası

6. 1960-Yeşilhisar-Kayseri Olayları; Tahkikat Komisyonu; Öğrenci Olayları; 555 K; Harpokulu Öğrencilerinin Yürüyüşü; Basına baskı ve gazetecilerin tutuklanması

7. Ordu'nun İhmali-Bu konuda bkz. Fuat Uluç'un 1957 Radyo Konuşması, EK-2

Aynı 47 kitaptan 27 Mayıs'ın Kararı'nın en erken 1956 yılında[11], Türkeş'e göre ise 14 Eylül 1959 tarihinde verildiğini öğreniyoruz.

Muzaffer Özdağ bölümünde yer alan söyleşiden Karar'ın 27 Mayıs 1960'dan bir yıl önce verildiği anlaşılıyor.

Buradan şu sonuca varmak mümkün. Karar'ın tarihi olarak ister 1956 yılını, isterse 1959 yılını kabul edelim, Karar'ın o tarihteki Gerekçesi; İrticaa iddiaları, 6 Eylül 1955 Olayları ve

Ekonominin İflası iddiası olarak özetlenebilir. Kırşehir, 1957 seçimlerinden önce yeniden il olduğuna göre bu gerekçe, 1959 yılında artık geçerli değil.

Ekonomi Ekinde, on yıllık ekonomik gelişme belgeleriyle verilmiştir.

Ekonomi, iflastan çok uzak, çok büyük bir başarı tablosu arz etmektedir.

14 Mayıs Türkiye'si ile 27 Mayıs Türkiye'si iki değişik ülke gibidir.

Kıbrıs Ekinde, 6 Eylül Olayları dahil, Kıbrıs sorununun tüm süreçleri incelenmiştir.

6 Eylül 1955 Olayları Yunan Derin Devleti'nin bir tertibidir. Bu olaylardan kaynaklanan yaralar derhal sarılmış ve 1957 seçimlerinde Rumlar DP'ye tulum çıkarmışlardır.

11 Şubat 1959 günü iki Başbakan (Menderes ve Karamanlis) ile iki Dışişleri Bakanı (Averoff ve Zorlu) [12] arasında imzalanan Zürih antlaşmaları çok büyük bir başarıdır. Bugün KKTC, bu antlaşmalar sayesinde varlığını sürdürebilmektedir.

---

(11) 1954 sonbaharında sucuklu yumurta yerken kurulan iki kişilik örgütü ciddiye almıyorum.

(12) Arkalarında bodyguardlar (korumalar) olmaksızın...

Zürih Antlaşmaları hakkında Nihat Erim[13] ***Günlükler***'de şöyle yazmıştır: (13.2.1959-Sayfa 669)

"Başvekil Menderes'i bir mektupla Kıbrıs için tebrik ettim. Öğleden sonra beni çağırdı. Anlaşma metinlerini tek tek bana kendi okudu. Henüz gizli."

"Büyük başarı doğrusu."

1960 Yılı Olayları

Seçim konuşulurken gündem nasıl değişti?

Gündemden nasıl, 'Seçim' çıktı ve 'İhtilal' girdi?

ULUS Gazetesi'nin 25 Mart 1960 günü başlattığı, Yeşilhisar Olaylarının 180 derece çarpıtılmış senaryosu, Yeşilhisar Eki'nde incelenmiştir.

14 Ocak 1961 tarihli ULUS Gazetesi'nin, Yassıada'da devam etmekte olan Kayseri Olayları Davası'nın haberini veren başlığı **"Kayseri Olayları Açık Bir Tertiptir"**, 11 Ağustos 1960 tarihli Kayseri İl Tahkik Komisyon Raporu'nun birinci maddesi ile örtüşmektedir:

"17 Şubat 1960 olayı DP'lilerin bir tertibidir"

Komisyon Başkanı'nın soyadı ise Yassıada'da dinlenen tanıklar[14] ve sunulan yüzbinlerce belge ile son derece uyumludur: YAĞCIOĞLU...

Dolayısı ile 27 Mayıs'ın gerekçeleri, yapanların mantığından hareketle, Yeşilhisar Olayları'na ve ardından gelen olaylara (Tahkikat Komisyonu, Öğrenci Olayları v.d.) dayalıdır. Bu nedenle, **"27 Mayıs'a, Yeşilhisar'da Yeşilışık Yakılmıştı"** diyorum. Çünkü diğer gerekçeler, ilgili eklerde görüleceği gibi, yalnız geçersiz değil, aynı zamanda 180 derece çarpıtılmıştı.

Yeşilhisar'da iki olay yaşanmıştır. Bu olayların tarihi 17 Şubat ve 24 Mart 1960'tır.

27 Mayıs'ın kesin kararı ise 14 Eylül 1959'dur.

---

(13) 14 Mayıs 1950'den önce CHP'nin son hükümetinde Başbakan Yardımcısı, 12 Mart'ta Başbakan

(14) Coşkun Kırca gibi

Bu durumda darbenin önceden kararı verilmiş, daha sonra ortamı oluşturulmuştur.

Bu nedenle 17 Şubat 1960 gecesi CHP Yeşilhisar İlçe Başkanı Mustafa Ünal'ın DP İlçe Başkanı'nı öldürmek amacı ile ateş açarken söyledikleri önemlidir:

'İsmet Paşa'nın dediği günler geldi. Sizin hesabınızı göreceğiz.'(15)

Tahkikat Komisyonu'nu tetikleyen olayları altalta yazarsak şöyle bir tablo oluşur:

24 Mart Olayları-Devlete ve Yargı'ya isyan edenler, polisi öldürmeye kalkanlar

25 Mart ULUS Gazetesinde olaylar 180 derece çarpıtılıyor

26 Mart: Yeşilhisar'da CHP Urfa Milletvekili Atalay Akan'ın; Niğde Valisi Ahmet Kınık'a, Yurtiçi Ordu Komutanı Korgeneral Kemal Çakan'a ve Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktan'a söylediği darbe anonsu: **"60 Gün sonra ben İçişleri Bakanıyım. Sizleri emeklilik haklarınızdan mahrum edeceğim."**

27 Mart ULUS Gazetesi: DP'nin, katılmadığı seçimde hezimeti hazmedemiyor iddiası

2 Nisan Himmetdede İstasyonu Olayı. İnönü, ısrarla kaynayan kazana gitmek istiyor

7 Nisan DP Meclis Grubu: Menderes, DP milletvekillerine Tahkikat Encümeni kurarak CHP'yi ve bazı gazeteleri araştırmalarını, öneriyor.

18 Nisan Tahkikat Komisyonu kuruluyor. **15 milletvekilinin tamamının DP milletvekilleri olması, büyük bir hata**

27 Nisan Tahkikat Komisyonu'na Ek Yetki veren kanun

28 Nisan Sabah İstanbul'da öğleden sonra Ankara'da başlatılan Öğrenci Olayları(16)

Orhan Birgit itirafı: ***"28 Nisan 1960 olaylarını ise itiraf ediyorum ki organize ettim. Perde arkasındayım o işin. Öğrencilerin***

(15) Bkz. Yeşilhisar Dosyası, Ahmet Ünal ile yapılan söyleşi.

(16) Ayrıca Bkz. Bedri Baykam Söyleşileri (Suphi Baykam ve İhsan Yalçın Söyleşileri)

gösteri yapmasını istiyorduk biz. Ne yapacaklardı 'Katiller, diktatörler' diye bağıracaklardı, nümayiş yapacaklardı."

28 Nisan günü başlatılan Öğrenci Olayları, Türkiye'yi dolu dizgin, 27 Mayıs'a sürüklemiştir.

Menderes'in; 15 Mayıs günü İzmir'de yabancı gazetecilere söyledikleri,

"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz" ve 25 Mayıs günü Eskişehir'de yaptığı açıklamalar,

"Tahkikat Komisyonu vazifesini bitirdi. Yolumuz Hür ve Serbest Seçim Yoludur"

ile VATAN Gazetesi'nin 27 Mayıs ilk baskısında manşetten verilen haber,

"DP'de 'Islahatçı' bir Grup belirdi"

27 Mayıs Darbesi'ni engeleyememiştir.

Çünkü Karar, çok önceden verilmişti.

27 MAYIS DARBESİ

Darbenin gizli kalmış bir yanı bulunmamakla birlikte 47 kitaptan yapılan alıntılarda özellikle yapanlardan 'Nasıl Yaptıklarına ilişkin Ayrıntılar" da yer almaktadır. Bu bölümde darbenin fiilen nasıl yapıldığı üzerinde durulmayacaktır. Darbenin nasıl yapıldığı konusunda eksik bilgi yoktur.

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ

27 Mayıs'ta 38 kişi idiler.

11 Eylül 1960 günü aynı zamanda Ankara Valisi olan Tuğgeneral İrfan Baştuğ trafik kazasında vefat etti. Kaldı 37.

13 Kasım 1960 günü on dördü yurtdışına sürgüne gönderildi. Kaldı 23.

6 Haziran 1961'de Madanoğlu istifa etti. Kaldı 22.

15 Eylül 1961'de idamları onaylarken bir daha bölündüler:

İdamcı 13 ve idamlara karşı 9.

Sonuçta, Talat Aydemir'in etkisi altındaki Silahlı Kuvvetler Birliği'nin emrine giren 13 kişi; 27 Mayıs'tan sonra Harp Okulu'nda

intihar ve Yassıada'da vefat eden 10 kişiye ek 3 idam kararı vererek, toplamda 13 kişinin canını almış oldu.

Kendi kendine 'Milli Birlik Komitesi' unvanını benimseyen darbeciler[17] aslında hiçbir zaman bir 'Birlik Komitesi' olamadılar...

Daha 18 Ekim 1960 günü Gürsel adına İnönü ile pazarlığa oturdular. 13 Kasım'dan sonra, Turhan Feyzioğlu'nun yazdığı Kurucu Meclis Teşkili hakkında Kanunu'nu onaylamayı içlerine sindirdiler. Böylelike Temsilciler Meclisi'nin CHP Meclis Grubu gibi oluşmasına razı oldular. CHP'nin mutfağında hazırlanan 1961 Anayasası'nın 9 Temmuz 1961 tarihinde yapılan referandumda halk oyu ile onaylanması için çaba sarfettiler. Kurucu Meclis'i apar topar tatile çıkardılar.

İdamlardan sonra seçime giderken, 5 Mart 1962 tarihinde yürürlüğe girecek olan Tedbirler Kanunu sanki yürürlükte imiş gibi Aydın Yalçın'ı, DP döneminin ekonomisini övdüğü için tutuklattılar. Onlar bir defa 'Ekonomi iflas etmişti' demişlerdi. Ne bilirdi ki, İktisat Profesörü Aydın Yalçın?

Özellikle İdamcılar, seçimlerden önce bir takım hesaplar yapıyor ve CHP'nin tek başına iktidara geleceğini iddia ediyorlardı. Ancak evdeki hesap sandıkta tutmadı.

1961 Anayasa referandumunda EVET demeyenlerin toplam oyu % 50.15 olmuştu. Çok sayıda seçmen sandığa gitmemişti. Sandığa gidenlerin HAYIR oyları ile 1961 Anayasası % 61 ile onaylanmış oldu.

15 Ekim 1961 günü yapılan seçim sonuçları ise 27 Mayıs Darbesi için tam bir hezimet oldu. AP, YTP ve CKMP'nin en az yarı oyu[18] toplandığında DP miras oyları % 55.5 oldu.

---

(17) Ya da İsmet inönü'ye göre, Asil İhtilalciler...

(18) CKMP hiçbir zaman % 7'den daha yüksek oy almamıştı. 1961 seçimlerinde % 14 oy aldı. Bölükbaşı partiden istifa etti ve yeniden Millet Partisi'ni kurdu. 1965 seçimlerinde MP'nin oyu % 6.3 idi. Türkeş'in eline geçen CKMP'nin 1965 seçimlerinde oyu % 2.2 idi. Bu oy, DP ile ilişkisi bulunmayan yeni MHP oyu idi...

Bu seçim sonuçları karşısında darbeciler derhal (21 Ekim) bir Protokol imzalayarak Meclis'in açılmasına engel olacakları ve yönetime el koyacakları üzerinde yeminler ettiler. İnönü devreye girdi. Damadını Refik Tulga'ya gönderdi ve son anda uzlaşma sağlandı.

İnönü Başbakan, Gürsel Cumhurbaşkanı, 21 MBK üyesi de Temelli Senatör oldular.

Türkiye huzura kavuşmadı. 1962 yılında 22 Şubat, 1963 yılında 21 Mayıs Aydemir artçı darbe girişimleri yaşandı. 5 Mart 1962 tarihinde TBMM Tedbirler Kanunu'nu kabul etti. Bu kanuna göre 27 Mayıs dönemini eleştirmek, DP dönemini övmek yasaktı. Cezası 5 yıldı.

Yeni kurulan Anayasa Mahkemesi, 1963/83 sayılı kararı ile Tedbirler Kanunu'nun özgürlükçü 1961 Anayasası'na aykırı olmadığına karar verdi. İmzalayanlar arasında tanıdık birisi vardı: Yassıada Başyargıcı Salim Başol.

Türk Milleti bütün bunlardan bıkmış ve usanmıştı. Nihai sonuç, 7 Haziran 1964 Pazar günü sandıktan çıktı: Bir gün önce vefat eden Genel Başkanı Gümüşpala'yı kaybeden Adalet Partisi'nin Senato yenileme seçimlerinde oyu % 50'nin üstüne çıktı.

10 Ekim 1965 seçimlerinde Adalet Partisi % 52.9 oy ile tek başına iktidar oldu. Buna YTP'nin oyları da eklendiğinde Menderes'in 1954 rekor oyuna ulaşıldı: % 56.6

Süleyman Demirel Başbakan oldu.

Türk Milleti, 1961 ve 1965 seçimlerinde, neden yapıldığını bir türlü anlamadığı 27 Mayıs Darbesi'ni oyları ile, başka anlatımla, serbest iradesi ile, tasfiye etti.

Çünkü, Türk Milleti APTAL değildir...

SONSÖZ: Demokrat Parti iktidarının Ordu'yu ihmal ettiği iddiası baştan sona safsatadır. Bunu en iyi belgeleyen Türkeş'in 27 Mayıs'ta Sağ Kolu ve yardımcısı olan Fuat Uluç'tur.

Aşağıda 14 Şubat 1957 tarihinde Ankara Radyosu'nda yaptığı bir konuşmayı ve Amiral Sezai Orkunt'un ***Türkiye-ABD Askeri İlişkileri*** başlıklı kitabından derlediğim özet bir tabloyu veriyor ve çok önemsediğim bir hususu hatırlatıyorum:

Hasan Polatkan'ın 19 Şubat 1960 günü TBMM'ne sunduğu olağanüstü kapsamlı ve ayrıntılı 196 sayfalık Bütçe Gerekçesi kitabının hemen girişinde resmi bir törende yürüyen askerlerin bir fotoğrafı ve hemen altında şu yazı vardır:

"Türk Milleti'nin medar-ı iftiharı: Şanlı Ordumuz

İşte SONSÖZ de budur...

EK-1 DP'nin DİN ANLAYIŞI-İRTİCA

DP Meclis Grubu'nun önerisi ile TBMM'ne gelen kanun tasarısı 16 Haziran 1950 günü oturuma katılan tüm CHP'li milletvekillerinin olumlu oyları ile kabul edilmiş ve Ceza Kanunu'ndaki Ezanın zorunlu olarak Türkçe okunmasına ilişkin madde kaldırılmıştır.

Ticanilerin ATATÜRK heykellerine saldırılmasına karşı her türlü önlemi alan DP İktidarı ayrıca **5816 sayılı ATATÜRK Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'u çıkarmıştır:**

25 Temmuz 1951 tarihinde kabul edilmiştir.

ZAFER

İnkılâpları koruma yolunda Meclisin aldığı büyük karar

Atatürk tasarısı dün kanunlaştı

Dünkü Tarihi toplantının tafsilâtı

Tasarı Meclisin mutlak tasvibile karşılandı

Atatürk'ün hatırasına alenen tecavüzde bulunanlar üç seneye, büst ve heykellerine saldıranlar 5 seneye kadar ağır hapse mahkûm edilecekler

İnönü'nün

Tarihî inkılâp kanununun metni

İşçilerin hafta tatiline ait tasarı Meclise geldi

Çalışma Bakanının bu hususta dün verdiği mühim izahat

"Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

"Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

"Yukardaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır."

Bu kanun yürürlüğe girdikten sonra Ticani Tarikatı'nın faaliyeti çok büyük ölçüde durdurulmuştur.

DP Meclis Grubu daha sonra dini siyasete alet edenler aleyhinde bir kanun tasarısı daha hazırlamış ve bu tasarıya muhalefet milletvekilleri karşı çıkmışlardır:

6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkında Kanun

"Siyasî veya şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek maksadiyle dinî veya dinî hisleri yahut dince mukaddes tanınan şeyleri veya dinî kitapları âlet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunulan kimse bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır." (23 Temmuz 1953 tarihinde kabul edilmiştir)

21 Temmuz 1953

Cumhuriyet

Dini siyasete âlet eden kimselere dair kanun

Yeni hazırlanan tasarının dün Adalet Komisyonunda müzakeresine başlandı

Korede mütareke bu hafta imzalanıyor

24 Temmuz 1953

Cumhuriyet

GÖRGÜ

Meclis Dün Gece Sabaha Kadar Çalıştı

Vicdan ve toplanma hürriyetini koruyan kanun kabul edildi

Muhalefet partileri sözcülerinden sonra Başbakan bir saat kanunu müdafaa etti

Cumhuriyet Halk Partisi tasarının tümüne kırmızı oy verdi. Köylü ... tamamen muhalif kaldı. Millet Partisinden ayrılan bir milletvekili ... ifşaata bulunarak hükümete bu taraftan dolayı teşekkür etti

M P hakkında

Menderes'in Nursi'nin elinden, ellerinden, öptüğü iddiası çirkin bir iftiradır. Menderes, Nursi ile bir araya gelmemiştir. Bu iftira son yıllarda üretilmiştir.

DP İktidarı döneminde, 'Gazetelerle Yolculuk' bölümünde sık sık görüldüğü gibi, Yargı'nın ve polisin Nurcular'a yönelik operasyonları aralıksız devam etmiştir.

Menderes'in Nurcuları hoşnut ederek oylarını çekmek gibi bir düşüncesi yoktu. Olamazdı. Çünkü, Nurcuların oylarını CHP'ye vermeleri söz konusu değildi. Buna karşı CHP, 1950 seçimlerinde Ticani Tarikatı'nın desteğini aramıştı. Tanık: Yakup Kadri Karaosmanoğlu!

EK-2

DEMOKRAT PARTİ-ORDU

Fuat Uluç, Türk siyasetçi ve asker.

27 Mayıs Darbesi'nden sonra başbakanlık müsteşarı olan Alpaslan Türkeş'in yanında Devlet Planlama Teşkilatının ilk Sosyal Planlama Daire Başkanı oldu. Alparslan Türkeş, Ondörtler'lerden biri olarak Hindistan'a sürülmesi sonrası emekli olmuştur.

Fuat Uluç ile 1967 yılında Ankara Ayyıldız matbaasında tanışmıştım. O, ***Nâzım Hikmet ve 1938 Harp Okulu Olayının Gerçek Yönü,*** (1967) kitabını bastırıyordu, ben Moskova'da gördüğüm Lumumba Üniversitesi hakkında Türk gençlerine uyarıcı nitelikte ***Yeni Emperyalizm*** başlıklı kitabımı bastırıyordum. Komünizm konusunda Ayyıldız Matbaası sahibi Hami Kartay ve Fuat Uluç ile uzun sohbetlerimiz olmuştu. Fuat Uluç, bana 14 Şubat 1957 tarihinde radyoda yaptığı bir konuşmasının suretini vermişti. Aşağıda bugün için de önemli bölümlerini alıntılıyorum:

"Milletlerin Ordu kurmak, inkişaf ve idame ettirmek için katlandıkları zahmet, göze aldıkları masraf, harcadıkları emek boşuna sayılmaz. Milletler ancak ordularına dayanarak yaşarlar. İç ve dış emniyetin koruyucusu kuvvettir. Tecrübeler göstermiştir ki, bu destekten mahrum milletler için hayat hakkı yoktur. Hakkına, hürriyetine, istiklaline sahip hatırı sayılır bir millet olarak yaşamanın ilk şartı daima kuvvetli bulunmaktır. Milletlerarası münasebetlerde kuvvete dayanmayan taraf, varlığını muhafaza edemez. Zayıf, eğilmeye; eğilen, silinmeye mahkumdur."

Bu hakikati idrak etmiş olarak Türk Milleti, Ordusu'na bütün mevcudiyetiyle sarılmıştır. Aynı anlayışla, Türk Ordusu, kendine bağlanan ümitleri boşa çıkarmamak için gece gündüz, yaz kış demeden mütemadi bir faaliyet içindedir. İmanlı, kararlı, şuurlu, fenne, tekniğe, bilgiye dayanan bir faaliyet.

"Şu muhakkaktır ki, cesur, kahraman ve fedakar insanlardan kurulmuş bir Ordu, büyük bir kıymettir. Zamanın teknik icaplarına uygun silah, malzeme, mühimmat ve vasıtalarını yerinde, zamanında ve en üstün randımanı alacak, başarıyı temin edecek şekilde kullanmak daha büyük bir kıymettir. Türk Ordusu şu anda bu üç emsalsiz kıymeti sinesinde toplamış ve kucaklamış bulunuyor."

"Manevi üstünlüğü, kanının icabı. Dünyanın hiçbir ordusu cesaret, şecaat, kahramanlık, feragat ve fedakarlıkta onunla boy ölçüşemez. Buna tarih şahit. Bugünkü maddi imkanları ise en modern ordulardan hiç de aşağı değil. Bu mazhariyeti sağlayan Türk Milleti'nin fedakarlığıdır. Ordu denince esirgeme aklına gelmiyor. Geri kalan çalışmakla temin edilecek kısımdır. Türk Ordusu ise,

en büyüğünden en küçüğüne kadar, kumandanı, subayı, assubayı ve eri ile bir gayret yarışı yapmakta. Çalışmakla elde edilecek olanlar çoktan kazanılmıştır. O halde, karşısına çıkacakların vay haline..."

Tümamiral Sezai Orkunt'un [19], ***Türkiye-ABD Askeri İlişkileri*** (1978) başlıklı kitabından özetlenmiştir: 1950-1960 döneminde Türk Ordusu'nun teslim aldıkları:

UÇAKLAR: 160 Adedi F-84 jet uçağı olmak üzere toplam 903 uçak

FÜZELER: 758 Adet

DENİZ KUVVETLERİ: 42 Parça gemi

KARA KUVVETLERİ: 1 215 ADET M Serisi Tank

EKLER

EKONOMİ

KIBRIS

YEŞİLHİSAR OLAYLARI

(19) 1965- 1966 yıllarında ben Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'nda yedeksubay olarak görev yaparken, Genelkurmay İstihbarat Başkanı idi. Bir istihbarat subayı olarak özel eğitim görmemi sağlamıştı. Rahmet ve saygıyla anıyorum.

EKONOMİ EKİ

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1
27 Mayısçıların(20) Ekonomi ile ilgili İddiaları
Bölüm 2
1 Kasım 1937'den 14 Mayıs 1950'ye Gelirken
Neler Oldu?
Bölüm 3
14 Mayıs'ta Türkiye'de ne vardı? Bizim Köy
Tablo 1-1938, 1949 ve 1950 Yıllarında Türkiye
Tablo 2-1960 ve 1966 Yıllarında Türkiye
Tablo 3-Demokrat Parti'nin Enflasyonu
Devir Alınan Rezervler ve Borçlar-Gerçekleşen Yatırımlar
27 Mayıs Öncesi 1960 Yılında Yatırımlar
Bölüm 4
Barker Raporu-1954 Dünya Bankası Olayı
Vehbi Koç Dosyası
Kemal Kurdaş Dosyası
Menderes Moskova'ya ne için Gidecekti?
SONSÖZ yerine OKUYUCUYA MEKTUP
TABLOLAR
Tablo 4 ila 16
KAYNAKÇA

(20) Yapanlar, Yardım Edenler, Alkışlayanlar

MASALLARDA EKONOMİ İLE İLGİLİ İDDİALAR

Orhan Erkanlı: ***Anılar, Sorunlar, Sorumlular,*** 1972,

"İşsizlik, sefalet, hastalık artmakta, ilk yıllarda cebine biraz para giren, yüzü gülen köylü artık bu paranın eskisi kadar işe yaramadığını, hergün kıymetinden kaybettiğini anlamakta ve toprağını, köyünü terk ederek büyük şehirlere akmakta... Enflasyonun artan tesiri elindekileri alıp götürmüş, köylü yine kaderiyle başbaşa kalmıştır..."

Orhan Erkanlı: ***27 Mayıs Hareketi'nin ATATÜRKÇÜLÜK Açısından İncelenmesi,*** 1963

"Planımız, plansızlıktır, diyen bir anlayışın sahipleri, milyonlarca lirayı israf etmekteler. 10 Yılda 36 milyar dış yardım alan ve 20 milyar borçlanan, Türkiye'nin geleceğini 2009 yılına kadar ipotek altına sokan bir ekonomik nizam ve mali politika, memleketi her gün iflasa, felakete yaklaştırmakta..."

Numan Esin: ???

Plansız yatırımlar, ödeme dengesindeki kronik açıklar, kısa vadeli yüksek faizli dış yardımlar ve sözde yabancı sermayeye bağlanan ümitlerle bu devrede, devlet eliyle sermayedar yaratma ve partizanları zengin ederek yeni bir sınıf türetme gayretleri büyük hız kazanmıştı.

Ekonomisi ve savunması bu ölçüde kapitalist dünyaya ve bu dünyanın çeşitli teşkilatlarına bağlanmış olan Türkiye'nin dış politikası da buna göre idi. Hatta ekonomideki krizleri giderebilmek için Türk devlet adamları, kraldan ziyade kralcı Batı ile Doğu'nun yaklaşma politikasının tam karşısında idiler.

Sonuç şudur ki, 1950-1960 devresinde, ekonomik kalkınma modeli, savunma stratejisi, dış politika ve demokrasi anlayışı ile Türkiye bugün iflas ettiği aşikâr olan bir sistemin bütünlüğü içinde idi.

Meseleyi yalnız bir savunma meselesi ve dış politikada hararetli Batı taraftarlığı olarak görmek hatalıdır. Ekonomik kalkınma modeli anlaşılmadan diğerlerinin nedenlerini kavramak mümkün değildir.

Türkiye kalkınmış, sanayiini kurmuş, millî gelirde büyük artışlar sağlamış bir ileri ülke olsaydı, bu modeli takip edebilir, gelişmiş Batı ülkeleri ile birlikte, diğer dünyaya karşı kendi zenginliklerini ve pazarlarını korumanın mücadelesi için kader birliği yapabilirdi. Ama Türkiye az gelişmiş bir ülkedir. Serbest mübadele ekonomisi ve kapitalist kalkınma modeli çerçevesinde Türkiye kalkınmış ülkelere pazar olma kaderinden kurtulamaz. Kalkınamaz, sanayiini kuramaz.

Suphi Gürsoytrak, Bedri Baykam ile Söyleşi'de:

"Kore Savaşı'ndan Amerikan'nın Türkiye'ye açtığı kaynakların, Türk halkının tümünün yararına kullanılacağı yerde, egemen sermayedar bir sınıf yaratmak için harcandığına tanık olduk."

Karavelioğlu, Kamil: ***Bir Devrim (27 Mayıs)-2 Darbe (12 Mart-12 Eylül)***, 2007

"O yıl (1958)... biz Polatlı'da iken 27 Mayıs ihtilal tarihi için önemli bir olay oldu. 9 Subay olayı patladı... DP'nin ekonomide ve dış politikada iflas bayrağını çektiği, 1957 seçimlerini arkada bıraktığı yıldı. İtibar kaybının doruğa ulaştığı yıl.

Haydar Tunçkanat, ***27 Mayıs Devrimi,*** 1996

"Hükümet 3 Eylül 1953'te o tarihe kadar uygulamakta olduğu liberal ekonomiden vazgeçtiğini açıklıyordu. (Resmi Gazete 3.9.1953). Cihat Baban, liberal ekonominin uygulanması sonucunda ülkedeki durum hakkında şunları yazıyor: Doların karaborsa fiyatı 20 liraya doğru çıkarken... Demokrat Parti daha 1954 seçimlerine girerken,

Hazine'de ne altın ne döviz kalmıştı. Çivi bulunmuyor, kahve-çay sıkıntısı çekiliyordu... 18 Ocak 1954'de... yeni bir Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kabul edildi... Gerçekten de Demokrat Parti'nin bütün iktidarı boyunca 'Ana Davası' emperyalizmi memlekete sokmak olmuştur. 1954'de kabul edilen Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunları bu ***gerçeğin*** *açık delilidir..."*

Sadık Göksu'nun ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs***'tan (1992):

"Ekonomi bozulmuş, pahalılık artmış, karaborsa yaygınlaşmıştı. Sonunda alacaklı ülkeler moratoryum ilan ederek, ülke gelirlerine el koymuşlardı."

Sıtkı Ulay, ***Harbiye Silah Başına,*** 1968

"Biz askeriz, iktisat profesörü değiliz. Fakat hiç olmazsa... DP'nin zavallı iktisadi durumuna hep beraber kısaca bir göz atınca, acınacak ve ağlanacak halini görmemek için zannederim ki profesör olmaya lüzum kalmıyor. O DP ki, daha 1958 yılında mali iflasa ve itibarsızlığa düşmemiş miydi? O sene dışarda 240 milyon dolar ***dolandırılmak,*** *doları 2.8'den 9 liraya çıkarmak... 1959'da tam bir enflasyon içine düşmemiş miydi? Daha o zaman 700 milyonu bulan dış borçların... İthalat, ihracat açığı her sene görülmedik kalkınma ölçüsü gibi mütemadiyen artmıyor muydu?* ***Amerika gezisinden eller boş dönülünce; doğruyu söyleyip, Başbakan tarafından Dünya Bankası Müdürü Türkiye'den kovulunca bu defa da Sovyetler Birliği'ne avuç açma planı ve gezisi hazırlanmamış mıydı?***

Tarık Güryay, ***Bir İktidar Yargılanıyor,*** 1971

"Ulusal bağımsızlığımızdan yabancılara verilen aşırı ve tehlikeli tavizler... Gemi azıya alan softalara bol keseden bağışlanan şaşılacak özgürlük... Yokluklar, yoksulluklar... İktisadi durumun ümitler yıkıcı perişanlığı... Borçlar içindeki devlet Hazine'sinin şaşılacak boşluğu..."

Adnan Çelikoğlu, ***Bir Darbeci Subayın Anıları,*** 2010

"1959 yılında ekonomik durum kötüleşmiş, enflasyon dar gelirlileri sıkıntı içine atmıştı. Başbakan bunun üzerine İstanbul'u imar eylemlerine başlamış..."

Metin Toker, ***Demokrasiden Darbeye 1957-1960,*** 1991

"Bu Uzakdoğu seyahati de bir alemdir. Gerçekten Menderes tamamıyla bunalmış olduğu için artık ne yapacağını şaşırmıştı. Yanına... bir sürü adam aldı, THY'nin bir Viscount'una bindi ve Tokyo'ya gitti... Menderes, Japonya'yla ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesini istiyordu. 'Ticari ve iktisadi ilişkilerin gelişmesi' denilince 1958'de Menderes'in hatırına ne gelebilirdi ki? Tabii, kredi.(21) *Avrupa ve Amerika'yı bitirdiği için, şimdi Japon'yadan..."*

"İsmet Paşa, sonradan... meşhur olan altın hesabını ortaya şöyle koydu:

Osmanlı İmparatorluğu... 238 milyon altın borçlanmıştı. Ya, bugünkü durum neydi?

Demokrat iktidar sekiz yılda dışarıya 1 milyar 100 milyon dolar borçlanmıştı. Amerika'dan hibe şeklinde 800 milyon dolar yardım görmüştü. Eski iktidardan 127 ton altın, yani 150 milyon dolar devralmıştı.

Nedir hesap? 2 milyar 200 milyon dolar. Yani, 280 milyon Osmanlı altını.

Bu, bir asgari hesaptır. Buna askeri yardım da dahil değildir... Ne var meydanda?..."

*"... **Menderes'in ikltisadi çemberden geçici bir süre kurtulmamasını isteyen sadece CHP milletvekilleri değildi. İsmet Paşa da aynı görüşteydi...**"*

"4 Ağustos 1958 bir pazartesiydi. Maliye Bakanı Hasan Polatkan... ilk resmi bilgiyi vermişti: 359 milyon dolar alıyorduk. Bu, sanki 759 milyon dolarmış gibi gösteriliyordu. Çünkü 1961 yılına kadar ödememiz gereken birikmiş 400 milyon dolarlık borç da konsolide

(21) Ne ayıp. Hiç, bir başbakan yatırım yapmak için kredi peşinde koşar mı?

ediliyordu... Bütün sıkıntıların sonu gelmişti. DP iktidarı kurtulmuştu. Menderes en çetin sınavdan, başındaki ekonomik dertlerden sıyrılmasını bilmişti. Artık DP iktidarının sırtı yere gelmezdi."

"Benim bildiğim, bu çelişmenin, Fatin Rüştü'nün kumarbaz yaratılışı dış politika anlayışının (yahut planlamasının) neticesi olduğudur. ***Menderes ise, o tarihte, iktisadi politikası tamamıyla iflas etmiş bulunduğundan, denize düştüğü için yılana sarılacak durumdaydı. İsmet Paşa'yı da zaten, hem Amerika'ya ve hem de Rusya'ya karşı takip edilen politikada endişelendiren buydu."***

"Fatin Rüştü Zorlu için dış politika demek, para demekti. Dış politikayı daha fazla yardım, kredi almak için geçerli bir yol sayıyordu... Dış borçlardan hiç korkmuyordu. Nitekim Menderes'i dış borçlara en ziyade o itmiştir..."[22]

"Ama DP iktidarı... Amerika'yı, aklı sıra, Rusya ile kıskandırıyordu. Gerçi ihtilalden sonra en aşırı abartmaların doğal sayıldığı o anormal hava içinde Menderes'in bazı vatan topraklarını Ruslara satmayı tasarladığı söylenip yayılacak ve bu kuşkusuz bir yalan teşkil edecektir ama ortada girişilmiş bir şantaj tecrübesinin bulunduğu açıktır... Amerika santaja boyun eğip Menderes'in har vurup harman savurmak için istediği parayı vermediği gibi Rusya ile girişilmiş maddi çıkara dayalı flörtü de hiç iyi karşılamadı."

Kurtul Altuğ, ***Bir Numaralı Tanık***, 2006

"1956 yılına gelindiğinde... DP iktidarı Türkiye'yi öyle bir dış borç batağına sürüklüyordu ki..."

"Türkiye Cumhuriyeti Atatürk zamanında hiç borca girmeden, ayağını yorganına göre uzatarak, ulus devlet sayesinde akıl almaz bir kalkınma sağlamıştır.

Enflasyon yok, dış borç yok, parasının değeri yüksek, başı dik bir ülke ekonomisi, dünyaya kafa tutabilmiş ve hiç eğilmemiştir..."

"DP'nin ilk iktidara geçtiği yıllarda, herhalde dış yardım için deneyim kazanana dek, bu borç 37 milyon Dolara kadar düşmüştü. 1953-54 yıllarında birden dış yardımda bir patlama oldu ve bu rakam hızla 46 milyon Dolara yükseldi...

(22) Bu büyük günahını 51 yaşında asılarak ödemiştir.

"1955-1956'da bu rakamın 75 milyon Dolara, 1956-1957 arasında 80 milyon Dolara hele hele, 1958-59 yıllarında 219 milyon Dolara -119 milyon Doları hibe olmak üzere- çıktığı görülmüştür."

"Ekonomisi neredeyse IMF'ye teslim edilmiş bugünkü iktidar gibi..."

"1956 yılında hayat pahalılığının yüzde 183 artması..."

"Devlet o kadar zora düşmüştü ki; 1954'deki bu iflas tablosunu düzeltse düzeltse yeni bir dış yardım düzeltir denildi ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika'ya gitmesi gerekti..."

"Umutlar istenilenin çok altında kalmış ve Cumhurbaşkanı Bayar ABD'den, boşalan kasalara hayat getirememiştir. Kendisine verilen para koca cumhurbaşkanı hatırına ***hepi topu 300 milyon Dolar****dır."*

"Ekonomik durum hiç de iyi değildi ama, DP iktidarı durmadan dış yardım alıyordu. 1949-1950 arasında 34 milyon 900 bin Dolar olan dış borcun, 1957'de hibe yardımlarla birlikte 80 milyon Dolara çıkması durumu özetleyebilir. DP kontrolündeki Maliye ve Fatin Rüştü Zorlu'nun borçlanma konusundaki umursamazlığı Türkiye'yi sonu belirsiz bir yerlere götürüyordu."

Bedri Baykam'ın ***27 Mayıs ilk Aşkımızdı,*** kitabında; Alev Coşkun ile Söyleşi'den:

"...ikincisi de müthiş bir ekonomik hareket var. Her olayın altında ekonomi vardır. Bütün ihtilallerin altında ekonomi vardır. O sırada müthiş bir patlama var. Artı NATO'ya girmişsin. 51'de falan. ***Artı elinde büyük rezervler var, 130-140 bin ton altın var."***

Baykam: ***CHP Hükümeti'nin bıraktıkları bu...***

"Şimdi bu kadar güzel bir ortamı kullanıyor. Traktörler geliyor, falan... Plansız bir şekilde... Menderes'in yüreğinde, kökeninde, ülkeye hizmet etmek aşkı vardı, hiç kimse aksini diyemez. Ama bilgisiz, plansız, her şeyi kafasına göre yapmak istiyordu."

Oktay Ekşi ile Söyleşi'den:

"CHP döneminden DP dönemine borçsuz, artı 220 tonluk altın rezervine sahip bir hazine Merkez Bankası devretmiş, Adnan Menderes,

tüm ithalat kurallarını sıfırlayarak isteyene açtı bu imkanları. Böylece daha önce Türk halkının göremediği çok çeşitli ithal malları doldu her yere... Bu kaynak kısa zamanda kurudu tabii. Çünkü o döviz, o altın kaynağını besleyecek ihracatı yoktu Türkiye'nin Döviz akışı yeterli olmayınca ekonomik sıkıntı başladı. Mallar çekildi. Piyasada az mal var. Üretim yetersiz. Enflasyon oldu. Karaborsa oldu..."

Turgut Göle ile Söyleşi'den:

"Biraz da ekonomiden bahsedeyim. Adnan Menderes iktidara gelince, çok kısa bir refah devri yaşandı. Daha sonra yokluklar devresine girildi. Türk lirası 18 kuruşa düştü. Kağıt, kahve yoktu... CHP iktidarı olarak 133 ton altın bırakmıştık Hazine'ye. Ayrıca on milyara yaklaşan iktisadi yardım elde etmiştik. Bol döviz vardı."

Hakan Bülent Kahraman ile Söyleşi'den:

"Türkiye'nin tarımı, sanayisi, Türkiye'nin genel olarak iktisadi yapısı ABD'nin büyük katkıları ile, büyük sermaye aktarımıyla beslenmiştir, büyütülmüştür. Ne zamana kadar? DP iktidarının Türkiye'yi elde ettiği paralarla büyük bir sanayi ülkesi haline getirme çabasına girene kadar... o zaman Menderes'le ABD'nin ilişkisi kötüye doğru gitmeye başlamıştır... O dönemde Adnan Menderes Amerika bize istediğimiz desteği sağlamıyorsa, biz de gider Rusya'yla... ilişki kurar, onlardan bu destekleri sağlarız ve kendi kafamızdaki modeli bu şekilde ortaya koyarız..."

Cüneyt Akalın, ***27 Mayıs Bir Devrimdir***, 2010

"1958 yılında meydana gelen iki büyük olay, Menderes iktidarını derinden sarsar. Bu olaylar,

'4 Ağustos İstikrar Tedbirleri', yani ***ekonomik iflasın ilan edilmesi*** *ile Irak Devrimi..."*

"Kanımca, 27 Mayıs Hareketi'nin başlangıcı 1958 yılıdır... Ekonominin baş aşağı gidişi de bu yıla rastlar. Gerçekten de '4 Ağustos 1958 Devalüasyonu' ile dolar 2.80'den bir gecede 9.00TL'ye çıkar.

Hükümet enflasyonu dizginlemek için kamu kuruluşlarının ürünlerine zam yapar. Bu, hayat pahalılığının bir anda yüzde 300-500 artması demektir. Hayat pahalılığının yarattığı sıkıntılar halkın içindeki tepkileri artırır... Ekonominin baş aşağı gitmesi, kuyruklar ve karaborsa krizi derinleştirir..."

Seçil Karal Akgün, ***27 Mayıs, Bir İhtilal, Bir Devrim, Bir Anayasa,*** 2009

***"Çok büyük bir enflasyon**-DP'yi iktidara taşıyan gönenç vaatleri doğrultusunda hükümetin başlattığı kalkınma hamleleri ve sanayileşme yönündeki büyük atılımlar plansız yürütüldüğünden beklenen verimi ve gönenci getiremeyince iktidar, başlatılan girişimlerin sürdürülmesi için yabancı sermayeye ve dış yardıma dayanarak borçlanmak zorunda kalmıştı. Bu ara Türkiye'de türünden alanına kadar gelişigüzel yapılan yatırımların da yol açtığı **çok büyük bir enflasyonla karşılaşılınca...**"*

EKONOMİNİN İFLASI HAKKINDAKİ İDDİALARIN ÖZETİ

İşsizlik-Sefalet-Enflasyon-Plansızlık-Borçlanma-İflas-Plansız Yatırımlar-Ödemeler Dengesindeki Kronik Açıklar-Kısa Vadeli Yüksek Faizli Dış Yardımlar-'Serbest Mübadele Ekonomisi ile Türkiye Kalkınamaz, Sanayiini Kuramaz'-Ekonomide İflas bayrağı 1957-1958'de ne Döviz Var ne de Altın, Çivi-Çay-Kahve Yok-DP'nin Zavallı İktisadi Durumu-1959'da tam bir Enflasyon-Hazine'nin Boşluğu-Avrupa ve ABD'yi Bitirdiği için Uzak Doğu'ya-İnönü soruyor: 'Ne var Meydanda?'-Zorlu için Dış Politika demek, Dış Kredi demek-Rusya ile ABD'yi Kıskandırmak-1956 Yılında Hayat Pahalılığı % 183-'130-140 bin ton altın rezervi vardı'-4 Ağustos 1958 İstikrar Tedbirleri ile Ekonomik İflas'ın İlan Edilmesi-Çok Yüksek bir Enflasyon...

Bu iddiaların tümü, baştan aşağıya, gerçedışıdır.

Bazıları komiktir: % 183 yıllık enflasyon... 130 bin ton altın.

Meydanda ne olduğunu görmemek için ya KÖR ya da çok kötü niyetli olmak gerekir.

1958 yılında Hindistan ve Uzak Doğu ile başlatılan ilişkilerin önemini anlamamak için ise...

Moskova seyahatinin arkasında yatan 'Eşitlik İlkesi'ni anlayıp da olayı çarpıtarak Ardahan'ın satışına kadar uzanan senaryolar yazmak ya da onlara inanmak, kötüniyetin kanıtıdır.

4 Ağustos 1958 Para Operasyonu'nu anlamamayı hoş görü ile karşılıyorum. Çok karmaşık ve çok başarılı idi. Neden mi? Devalüasyon % 221, enflasyon % 20'nin altında (1959, % 19.8)

İflasa gelince...

27 Mayıs öncesi bir yanda darbe hazırlıkları ve öte yanda CHP ile birlikte Darbe Ortamı'nı oluşturma çabaları nedeniyle hizmete açılan ve temeli atılan tesislerin önemini ve ölçeğini görememişler.

Örneğin, 1960 yılı başında tek rafinerimiz, 330 bin ton/yıl kapasiteli Batman I idi. 27 Mayıs'tan kısa bir süre sonra Batman II (ek 330 bin ton/yıl kapasite ile) devreye girdi. 6 Ocak ve 23 Nisan'da temeli atılan ATAŞ ve TÜPRAŞ'ın toplam kapasiteleri ise 4.2 milyon ton idi.

Şimdi On Yıl'ın Ekonomisi'nin hesabını vermeye başlıyorum. Önce, 14 Mayıs'a nerden geldiğimize, bir gözatalım...

HERŞEY 1.11.1937'DE ATATÜRK'ÜN TBMM'Nİ SON AÇIŞ NUTKU İLE BAŞLADI

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

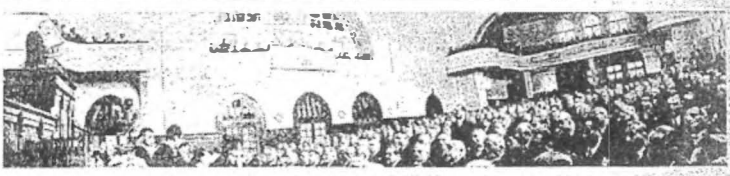

Kamutay dün Büyük Şefin nutku ile 3. üncü devre çalışmalarına başladı

Atatürk'ün söyledikleri büyük nutuk bir proğram ve direktif esaslarıdır

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Başbakan dün programını bildirdi

B. Celal Bayarın nutku

Sürekli alkışlar ve tezahürler arasında

Kamutay mevcudun ittifakiyle ve

364 reyle B. Celâl Bayar hükümetine

büyük ve yüksek güvenini gösterdi

Hükümet, Büyük Şefin verdiği ana direktiflerin ışığı altında programın başarılmasını üzerine almıştır

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Atatürk Celâl Bayara dediler ki:

" Millete yepyeni bir program bildirdiniz. Bu program benim millete vadettiğim hususlardır „

14 Mayıs 1950 ÖNCESİ EKONOMİ

1 Kasım 1937-ATATÜRK'ün TBMM'ni son Açış Nutku'nda[23] ekonomi ile ilgili bölüm 10 sayfadır [24]. Nutkun önemli bölümlerinden alıntılar:

"...ben ekonomik hayat denince; ziraat, ticaret, sanayii faaliyetlerini ve bütün nafıa işlerini, birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül sayarım.

Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz..."

"Endüstrileşmek, en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır...

Bu kanaatle, beş yıllık sanayi planının geri kalan ve bütün hazırlıkları bitirilmiş olan birkaç fabrikasını da sür'atle başarmak ve yeni plan için hazırlanmak icab eder.[25]"

"Demiryolları bir ülkeyi medeniyet ve refah nurlarıyle aydınlatan kutsal bir meşaledir...

Demiryolu hatlarımızı iç sahalara bağlayacak ve bu hatların bir an evvel milli ekonomik kalkınmaya azami hizmetini temin edecek olan kara yolu inşaatı, önümüzdeki devrelerde teksif ve bir plan dahilinde tevsi edilmek lazımdır..."

"Su ve imar işlerine, dikkatle devam edilmektedir."

8 Kasım 1937-Yeni Başbakan Bayar'ın Hükümet Programı: "Yeni plan süratle yapılacaktır"

10 Kasım 1937-ATATÜRK:

"Millete yepyeni bir program bildirdiniz. Bu program benim millete vadettiğim hususlardır"

17 Kasım 1937-Pertek'te ATATÜRK'ün şeker sanayii için koyduğu hedef:

---

(23) 1 Kasım 1938 Nutku'nu ATATÜRK Dolmabahçe'de yazmış, Meclis'te Başbakan Bayar okumuştur.

(24) Daha önceki Nutuk'larda ekonomiye ayrılan bölümler ortalama 1.5 sayfa idi

(25) ATATÜRK, 4 Senelik 3 Numaralı Plan'ı sipariş ediyor

"Şeker fabrikalarının sayısı yirmiye çıkmaz ve şekeri ekmek kadar kolay alınır hale getirmezsek, gürbüz çocuklara hasret kalacağız"

17 Eylül 1938-Bayar, Dolmabahçe'de ATATÜRK'e yeni kalkınma planını ('4 Senelik 3 Numaralı Plan') arz etttikten sonra ATATÜRK'ün Afetinan'a söyledikleri:

"Gel sen de dinle!.. Bayar çok güzel ve mühim şeyler anlatıyor; bunlar insanı yormaz. Bilakis canlandırır... Bütçe filan düşünmeye mahal yoktur; memleketin bütün menabii kuvvesini seferber ederek bu işleri yapmak lazımdır.(26)"

Prof. Dr. Ayşe Afetinan, odaya girdikten sonra ATATÜRK'ün bu plandaki yatırımlar ile ilgili olarak söylediklerini şöyle yazmıştır (27):

"Memleketin en önemli ve esaslı işlerini konuşuyoruz. Bunlar beni yormuyor, bilakis hayat veriyor...milletçe iktisaden çok daha kuvvetli olmamız lazımdır. Ekonomik plan gecikilmeden *('Memleketin bütün menabii kuvvesini* (kuvvet kaynaklarını) *seferber ederek')* ***tatbik mevkiine konulmalıdır."***

Prof. Dr. Ayşe Afetinan ayrıca şu eklemeyi yapmıştır:

"O anda karşımda sanki hasta bir ATATÜRK yoktu. O bütün maddi ıstırabını unutmuş, müsterih ve tatmin edilen bir ruh haleti içinde idi."

NOT: 31.3.1939 tarihli 2 / 10710 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yatırımlar, siparişe bağlanmış Sivas Çimento fabrikası ile İngiltere kredisi ile 2. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra kurulacak Çatalağzı Termik santrali dışındakiler, iptal edilmiştir, (... *sarfınazar edilmiştir...*)

* * *

12 Aralık 1945-Başbakan Şükrü Saraçoğlu:

"Harbden evvel merkez Bankamızda yalnız ***26 ton*** *altın vardı. Bu miktar geçen yıl 196 tona, bu yıl da* ***209.5 tona*** *yükseldi. Bugün*

(26) Kaynak: ***ATATÜRK'ten Hatıralar,*** SEL Yayınları, 1955

(27) Kaynak: ***T.C. 2. Sanayi Planı,*** Türk Tarih Kurumu, 1973

elimizde stok olarak ***22 bin ton bakır, yüz binlerce ton kömür ve kromumuz vardır****. Bunların hepsinden daha mühim ve milletin zaman zaman haklı olarak hayati addettiği geniş bir stokumuz daha vardır ki, o da 200 bin ton eksilmiş olmasına rağmen elyevm elimizde* ***700 bin ton hububatın*** *bulunmasıdır."*

Bu tarihten sonra Hükümet iki plan hazırlatmıştır:

1. Şevket Süreyya Aydemir'in hazırladığı plan. Uygulanmasından vaz geçilmiştir.

2. Kemal Süleyman Vaner'in hazırladığı plan. Bu plan için gerekli kaynak sağlanamadığı için plan uygulanamamıştır.

1945-1950 yılları arsında 391 milyon dolar dış kaynak kullanılmıştır.(28) 1946 yılı başında altın stoku 214 tona ulaşmıştır. Döviz rezervi yaklaşık 10 milyon dolardır.

* * *

22 Ocak 1948-Maliye Bakanı Keşmir:

"... 1946 başlangıcında Türkiye'nin 241 276 000 dolar olarak tahmin edilen bir altın stoku ve altına kabili tahvil (dönüştürülebilen)(29) *10 517 000 dolar kıymetinde dövizi mevcuttu. 1947 bidayetinde* (başlangıcında) *bu rakamlar sırasıyla 237 180 000 ve 2 042 000 dolara düşmüştür.*

Halen Türkiye'nin 170 118 000 dolar kıymetinde bir altın stoku ve 705 000 dolarlık tahvili kabil dövizi vardır. Bu rakamlardan mart ayından evvel Federal Reserve Bank'a tediyesi gereken 20 milyon dolar ve ***Milletlerarası Para Sermayesi Teşkilatı'na (IMF)*** *verilmesi lâzım gelen 5 milyon doları tenzil etmek lâzım geliyor. Böylelikle Türkiye'nin şimdiki para mevcudu altın ve kuvvetli döviz olarak 145 823 000 Dolara inmiş oluyor."*

* * *

24 Ocak 1948-Maliye Bakanı Keşmir'in ULUS Gazetesi'ne açıklaması:

---

(28) Yahya S. Tezel, "Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi" Sayfa 205

(29) Bazı ülkelerin paraları altına dönüştürülemiuyordu, Doğu Avrupa ülkelerinin paraları gibi.

"Maliye Bakanımız Sayın Halit Nazmi Keşmir, New-York Times muhabirine verdiği bir demeçte Türkiye'nin mali ve iktisadi durumunu realist bir görüşle açıklamıştır. Buna göre memleketimiz, bir kısmı umumi dünya şartlarına bağlı mali güçlüklerle karşı karşıyadır. Maliyemiz bilhassa döviz sıkıntısı yüzünden Amerikalılarca verilecek tarım, taşıt ve maden işletme teçhizat ve malzemesini dolarla karşılayacak durumda değildir. Bugün Türkiye, 1946 başlangıcına göre yüz beş küsur milyon daha eksik bir altın ve döviz stokuna maliktir ki bu miktar, eski mevcudun ancak yüzde elli sekizine tekabül etmektedir."

* * *

21 Ağustos 1948-DP Genel Başkan Yardımcısı Adnan Menderes, TBMM'de yatırımsızlık hakkında şöyle konuşmuştur:

"Bu memleketi geri... iktisaden gelişmemiş memleket olarak bırakan, ... şimdiye kadar bu memlekette iktisadi yatırımların yapılmamış olması hadisesi değil midir?... Devası olmayan hastalık, işte bu YATIRIMSIZLIKTIR. Yatırımsız kalan bir memleketin ati için bir zerre ümit dahi beklemeye hakkı yoktur."

18 Eylül 1948-Başbakan Hasan Saka , şeker fabrikası kurulamadığı, döviz yetersizliği nedeni ile şeker ithal edilemediği için talebi kısıtlamak amacı ile şeker fiyatlarına % 60 zam yapılacağını açıklamıştır. Bkz. 19 Eylül 1948 tarihli ULUS Gazetesi.

* * *

1949-Nihat Erim'in ***Günlükler***'de yazdıkları:

11 Haziran 1948

"Maliye Bakanı[30]*devletin mali durumunun çok sıkışık olduğunu anlattı."* (Sayfa 277)

13 Haziran 1948

"Bayındırlık Bakanlığını biraz karışık buldum." (Sayfa 278)

17 Eylül 1948

"Bütçe görüşmeleri ... Bayındırlık, bilhassa yollar için 55 milyon lira aldım.[31] *Bu geçen senekinin iki mislidir."* (Sayfa 288)

---

(30) Halit Nazmi Keşmir, 3 Mart 1948'de vefat etmiş, Şevket Adalan Maliye bakanı olmuştu.

(31) DP döneminin ortalaması: 230 milyon TL, 1950 sabit Türk Lirası ile!

9 Ekim 1948 (32)

"Ankara'dan 22 km'de Gölbaşı'na kadar yol asfalt kaplı. Oradan öteye 5 km kadar şose. Sonra Cihanbeyli ilçe merkezine kadar hiç yol yok. Oradan Konya'ya toprak tesviyesi yapılmış. Konya-Ankara 264 km, 7 saatte gidebildik. Tabii kışın gitmeye hiç imkan yok... (33) ***Eskişehir'den Ankara'ya döndüm. 282 km'yi 4 saatte aldık."*** (Sayfa 291-294)

29 Ekim 1948

"Marshall yardımlaşması bize hibe vermiyor. Kredi verecek. 1949 için 50 milyon Dolar tespit edildi. Ayrıca Milletlerarası Kalkınma Bankası'ndan da 30-40 milyon ümit ediliyor."(34) (Sayfa 296)

10 Kasım 1948

"4 Kasım'da Erzurum-İskenderun yolunun Elazığ'dan İskenderun'a kadar olan kısmını görmek için... hareket ettim. Yanımda ... Hilts(35) *... vardı... 9 metre genişlikte böyle bir yol Türkiye'de ilk defa yapılıyor. Ayrıca stabilize yol ve makine de ilk defa kullanılıyor. Temmuzdan beri çok çalışılmış. Ayrıca 6 000 kadar amele çalışıyor..."* (Sayfa 301-302)

8 Aralık 1948

"Muammer Çavuşoğlu'yu bakanlık müsteşarı yaptım...(36) *Hilts birkaç gün sonra gidecek... gördüğü misafirperverlikten pek memnun. Avrupa Yardımından, 1948 fonundan yol makineleri için 5 milyon dolar temine çalışıyor. Ayrıca Milletlerarası Kalkınma Bankası'ndan da 20 milyon dolar alınması için rapor verdi. "* (Sayfa 310)

14 Aralık 1948

"Amerikan büyükelçisi Marshall yardımı meselesini açtı. Marshall Planı İdaresi Mümessili Russel Dorr'un muhatap bulamamaktan

(32) 18 Eylül 1948 şeker zammı hakkında bir şey yazmamış Bayındırlık Bakanı!

(33) Kışın Ankara'ya gidemeyen 1948 Türkiyesi...

(34) Bkz: Feridun C. Erkin, "Dışişlerinde 34 Yıl-Washington Büyükelçiliği II. Cilt, I. Kısım Sayfa 60

(35) Amerikan Karayolları Genel Müdür Yardımcısı

(36) DP de bakan yapacak!

sıkıntı çektiğini, Ekonomi Bakanının 30-40 yıl sonraki planlardan bahsettiğini, halbuki Marshall yardım sisteminin önümüzdeki iki-üç yıl içinde meyvelerini verecek yerlere para verebileceğini, Ekonomi Bakanının bunu anlamadığını, eğer bir bakanlık kurulmazsa(37) ***bundan zarar göreceğimizi, Hasan Saka'nın bunun için kendisine söz vermiş olduğunu fakat hala bir netice çıkmadığını, 19 memleketten her birinin çoktan işini uydurmuş bulunduğunu, Türkiye'nin geride kaldığını söyledi... Eve gelince İnönü'ye telefonla bu görüşmeyi anlattım."***(38) (Sayfa 312)

31 Aralık 1948

"Dün kabine toplantısında şöyle bir meseleye muttali olduk: Kasım Gülek ile Cavit Ekin(39) ***memlekette kömür buhranı olduğunu ve çare bulamadıklarını*** *söylediler."* (Sayfa320)

ERİM BAŞBAKAN YARDIMCISI OLUYOR

15 Ocak 1949 Hasan Saka Hükümeti'nin istifası. 16 Ocak 1949 Şemsettin Günaltay yeni başbakan. Erim bu hükümette başbakan yardımcısı oluyor.

30 Ocak 1949

"Hükümet çalışmaya başladı. 'Devlet Planı' yaptırmak üzere Amerika'dan mütehassıs getirme fikrini ortaya attım. Getireceğiz. Rasyonel çalışmak, kırtasiyeciliği azaltmak için de tedbirler..." (Sayfa 330)

15 Eylül 1949

"Dün öğleden sonra Başbakan ile konuştuk... 1950 bütçesi, açık meselesi, tohumluk ve yemeklik dağıtımı, Dünya Bankası'ndan gelen heyet ile ve maliyeci Prof Blough ile ekonomik kalkınma planı meselesini de görüşmek hususunda mutabık kaldık." (Sayfa 375)

---

(37) Dış Ekonomik İşlerden sorumlu bir bakanlık gibi

(38) 1945-1949 dönemini özetleyen bir ikrar paragrafı!

(39) Ulaştırma ve Ekonomi bakanları-Vatandaş ısınmak için kömür bulamıyor-Hükümet çare bulamıyor-Enerji politikası yanlış olduğu için elektrik ya ithal petrol ürünleri ya da bulunmayan taşkömürü yakılarak üretiliyor, üretilemiyor-Türkiye'de üretilen elektrik çok çok pahalı

Başbakan Yardımcısı Nihat Erinm'i ağlatan AÇLIK

Cumhuriyet

Karadeniz bölgesinin ıztırab verici durumu

Buralardaki açlık ve sefalet, dün C.H.P. Grupunda bütün çıplaklığile görüşüldü

Devlet kalkınma planı için ilk tetkikler bitti

Amerikalı mütehassıs, hazırlıyacağı raporun birini hükümete, diğerini de Dünya Bankasına verecek

27 Aralık 1949

*"**Devlet Planı işini elden bırakmadım. Fakat maalesef bir senedir bir mütehassıs getirtemedik. Amerikalılar bizi oyaladı.** Önce maliye profesörü Şikagolu Mr Blough'a ümit bağladık. O geldi. 'Ben plan işinden anlamam' dedi. Sonra 'Dünya Bankası'ndan gönderilecek Mr Barker adında biri bu işi yapacak' dediler. Adam geldi. Ben konuştum. Kendisinden ne beklediğimizi anlattım. Anlamış göründü. Fakat bir ay kadar memleketi dolaştıktan sonra Ankara'ya gelip bizi görmeye lüzum duymadan Amerika'ya döndü.*

*Feridun Cemal Erkin'e (Washington Büyükelçimiz) Dışişleri vasıtası ile bir tezkere yazdım. Bu işle ilgilenmesini rica ettim. **Amerikalı mütehassıs istiyorum. Çünkü para almak, kredi bulmak için Amerikalılar kendi mütehassıslarının raporuna itibar ediyorlar...**"* (Sayfa 398)

31 Aralık 1949

"Üç gün önce Ankara-Konya yolunu açtım. Konya'ya 3 saat 45 dakikada gittim. 4 saatte geldim. Yerde kar vardı. Geçen sene Konya'da verdiğim söz yerine geldi." (Sayfa 398)

Korkunç Bir Hakikat, Varlık Dergisinin Aralık 1949 sayısında Yaşar Nabi Nayır'ın Açlık konusunda yazdığı bu makale, 1949 Türkiyesi'nin perişan durumunu anlatıyor:

"...beri yanda, ihmal ettiğimiz, hatırımıza getirmediğimiz, unuttuğumuz çok acı bir yurt gerçeği var... ***O da Orta Anadolu köylüsünün bugün karşılaştığı açlık tehlikesidir.***

Açlık derken, heyecan mahsulü mübalağalı bir söz sarfetmediğimize tam bir emniyet var. ***Orta Anadolu köylerinin büyük bir kısmı, açlık dediğimiz korkunç ve yüz kızartıcı faciayı yaşamaktadır...***"

"Küçük bir zelzelenin felakete uğrattığı dört-beş yüz aile karşısında, memleket ölçüsünde bir hareket başlar, alaka uyanır, yardımlar toplanır. ***Fakat memleketin en az dörtte birini tesir sahası içine almış olan bu korkunçluk kıtlık felaketinin,*** *böyle ani ve şiddetli bir darbe halinde vukua gelmiş olmaması, hadisenin dehşetini galiba bize layıkıyla hissettiremedi ki, yurdun hiçbir tarafında, hatta en varlıklı kısımlarında bile bu acı dertle uğraşan en küçük bir teşebbüse şahit olamıyoruz..."*

"Bir yanda milyonlarca, evet, kelimede mübalağa yok, milyonlarca vatandaşımız, yarını nasıl bulacağını düşünerek çoluk çocuğuyla birlikte otlar ve ağaç kökleri stokunun eridiğini hüzünle seyrederken...[40] (Yazarın kendi dipnotu)

Korkunç olan şey, elimizden bir şey gelmemesi değildir, asıl bu kadar büyük bir milli felaket karşısında elimiz kolumuz bağlı, hareketsiz ve alakasız kalışımızdır."

"Milyonlarca insanımız açlık işkencesi içinde kıvranır, ölüm tehlikesiyle burun buruna yaşarken, kalkınmadan bahsedebilenlerin vicdan huzuruna şaşmamak elden gelmiyor."

ADIMLARIMIZ

Devlet Plânı üzerinde hükümet çalışmaları ilerliyor

B. Millet Meclisinin dünkü oturumunda

Barlas, Devletçiliğimizin geniş bir izahını yaptı

Devlet Bakanı, müstehliki sermayeye istismar ettirmedik, ettirmiyoruz ve hiç bir zaman da ettirmiyeceğiz, dedi

(40) *"Bu facianın mahallinde tespit edilmiş ve hiç hayal karışmamış hikayesini pek yakında Mahmut Makal'ın "Bizim Köy"ünde okuyacaksınız"*

CHP İktidarı giderayak, Dünya Bankası uzmanları ile bir Devlet Planı hazırlayacaktır ki, Nihat Erim'in yukarıda açıkladığı gibi, Amerika'dan kredi alınabilsin.

Başka anlatımla 14 Mayıs 1950 tarihinde CHP'nin bir Kalkınma Planı yoktur.

Tanık belge: ULUS Gazetesi.

1 KASIM 1937-14 MAYIS 1950 DÖNEMİNİN ÖZETİ

ATATÜRK'ün, Türk Milleti'ne yepyeni vaatleri, 17 Eylül 1938'de kendisine sunulan 4 Senelik 3 Numaralı Kalkınma Planı'da yer almış olan 26 büyük yatırım projesi idi. Bunların arasında 4 şeker fabrikası vardı.

ATATÜRK, bu projelerin ekonomik seferberlik anlayışı içinde gerçekleştirilmesini istiyordu.

Yatırımlar için İngiltere ile Devlet Bütçesi'nin üçte biri (100 milyon lira) kadar uygun koşullu uzun vadeli kredi antlaşması imzalanmıştı, bir başka 27 Mayıs'ta: 27 Mayıs 1938.

31 Mart 1939'de bir Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile siparişe bağlanmış olan Sivas çimento fabrikası ile Çatalağzı Termik Santrali dışındaki yatırımlardan "sarfınazar edildi"

1945 sonrası mali durum çok sıkışıktı (Erim).

1948 yılı ocak ayında Türkiye Cumhuriyeti'nin döviz rezervi 705 bin dolar idi.

Marshall Yardımı kapsamında hazırlanan karayolu yatırım planı Hükümetçe kabul edilmişti. 22 500 km karayolu yapılacaktı.

1948 yılında Ankara'dan Konya'ya kışın geçit veren yol yoktu.

18 Eylül 1948'de tüketimi kısmak için şeker fiyatlarına % 60 zam yapılmıştı.

1949 yılında gerek Karadeniz bölgesinde gerekse Orta Anadolu'da milyonlarca T.C. vatandaşı açtı.

1950 yılında Türkiye'de basit atölyelerde üretilen ilaç 1 673 kg altın eş değerinde idi. Bunun parasal ifadesi yılda kişi başına 41 kuruş idi. Bir kilo ekmek 30 kuruş iken.

1950 yılında Doğu Anadolu'da sekiz il merkezinde eczane yoktu.

Köyde hastalananlar köyde ölüyordu. İlçeye gidecek motorlu taşıt aracı yoktu. Motorlu taşıt aracına geçit verecek yol yoktu. İlçede sağlık hizmeti yoktu...

Veremden ölenlerin sayısı yılda 50 bin idi.

Sağlık Bakanı 2 bin küsur veremli hastanın verem yatağı beklediğini açıklamıştı. Aslında beklediği verem yatağında yatan hastanın veremden ölmesi idi.

1 Mart 1950 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Karayolları (TCK) Genel Müdürlüğü kuruldu. TCK, 22 500 km yeni devlet yolu yapılacaktı.

Türkiye'nin doğru dürüst bir limanı yoktu. İthal edilen 100 bin ton buğdayı getiren gemilerin boşaltılması çok uzun sürmüştü.

13 Mart 1950 günü Cemil Sait Barlas[41] Devlet Planı yapmak üzere Dünya Bankası'ndan uzmanların beklendiğini müjdelemişti.

14 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye'nin elinde bir kalkınma planı yoktu. 10 Kasım 1938'de vardı.

1949 yılı kurak bir yıldı. 2 milyon 517 bin ton buğday üretilebilmişti. CHP'nin son buğday ürünü (kurak olmayan 1950 yılında) 3 milyon 872 bin ton idi. 1939 buğday ürünü 4 milyon 22 bin ton, ekmeğin karnede olduğu 1942 yılında ise 4 milyon 369 bin ton olmuştu.

Bu listeyi sayfalarca uzatmak mümkün ama gereksiz.

Ve, 14 Mayıs 1950: Türk Milletinin ***beklediği*** Gün Geldi...

(41) Dış Ekonomik İlişkilerden sorumlu Devlet Bakanı, Mehmet Barlas'ın babası

15 MAYIS 1950 SABAHI TÜRKİYE'DE NE VARDI, NELER YOKTU?

Kırsal alanda neler yoktu? Bu sorunun cevabı ilk baskısı 1950 yılının ocak ayında yapılan Mahmut Makal'ın BİZİMKÖY kitabında verilmektedir:

BİZİM KÖY

DEMOKRAT PARTİ'NİN DEVRALDIĞI 1950 TÜRKİYESİ:

YAĞSIZ BULGUR

YAĞ: **Davar gibi yağ verecek hayvanlar pek kıt olduğundan bulgur pilâvını, o da kokusunu sindirecek kadar, ancak beş on ev yağlı yiyebilir.** Ötekiler sade suya haşlarlar. (Sayfa 23)

Yağsız bulgurdan usanır, yine döner dolanır ona kul olurmuş. Benzi solmuş, gözü yorulmuş, özü çürümüş. 18 yaşındaymış ama, otuzdan yukarı görünürmüş. (Sayfa 177)

SAĞLIK: Çocuklardaki hastalığın sebebini öğrenmek istedim: Önce susuzluğu ve suyun pis oluşunu ileri sürdüler. 20 dakika uzaktaki Nebili köyünden getiriyorlar suyu. Köylerinde ne kuyu, ne çeşme, ne de akan bir damla su vardır... İkinci sebebi şöyle anlattı bana üye Naci: "Efendi belli, yokluk herkesin başında bir şey: sıcak yemek yemeyi yemeyi ne olacak! Şalak (büyümemiş karpuz) kemirmeynen garın doyurmanın sonu önsürektir..." **11 çocuk yatmakta boğmacadan. Bir tanesi doktora götürmüş ve iğne almış: fakat, fayda etmeyip çocuk ölmüş onun için doktora gitmeyi akıl eden hiç yok. Hem akıl etsen bile götürecek durumda değildin. Şöyle bir baktım: Kimsenin yüzünde kan namına bir şey arama... Köşede otururken iki çocuk geldi**

yanımıza, birisi topal, birisinin gözleri trahomlu. Evleri gezerken: "Götürmeye götürmezik a, götürünce de fayda etmeyor!" deyip, şunu da ekliyorlar: "Şu yatan çocukları da ölüden say, ölü gayıtına geçir Mamıdefendi; bunnar gakıp da sana adam mı olacaklar?..." (Sayfa 60-61)

PENCERELER: Yan pencereler her evde bir tanedir. En büyüğü 25 x 50 santim büyüklüğündedir. Bu yan pencereler, camın bulunuşundan henüz haberli değildirler. **Yaz kış açık dururlar. Tepedeki ise kışları yassı bir taşla kapatılır.** (Sayfa 76)

BESLENME: Öğrencilerin evlerinde ne yediklerini araştıralım. İkinci sınıfın sonucunu vereceğim. Bu sınıf 31 kişidir. Yoklama Ekim, Ocak, Nisan'da olmak üzere üç kere yapılmıştır. Bu suretle güz, kış ve ilkbaharda alınan besinler anlaşılır.

9 Ekim Cumartesi. Birinci dersten sonra çocuklara sıra ile sordum. **Bu sabah 21 kişi hiçbir şey yemeden aç gelmiş,** 10 kişi yavan ekmek dürünüp yemiş. 11 Ekim öğleden sonra: 31 kişi de hep karpuz şalağı ile ekmek yemiş.

Yirmi iki kişilik birinci sınıfla otuz bir kişilik ikinci sınıfın toptan yoklaması, yani ikinci yoklama, 20 Ocak Perşembe günü öğleden sonra: 4 kişi yavan çorba, 6 kişi bulgur pilavı, 16 kişi ekmek gevretip yemiş öğleyin. 4 kişi pilav ısıtıp yemiş, 5 kişi dürümü, **2'si evde anasını bulamamış, aç gelmiş. 7 tanesi "ne yiyeceğim?" diye ağladıktan sonra yavan ekmek yiyip gelmişler.** 11 kişi soğan tuzlayıp dürünmüşler...

Bahar geldi, katıklar tükendi. Unlar bile tükendi. Gonca Derviş ta Şubat'ta aldı ardını da daha o zamandan biraz un toplandı onun için.

Hemen herkesin yediği şimdi sabah cacıklı pilav, öğleyin cacıklı dürüm, akşam cacıklı pilav. **Unu olmayan sadece cacık.**

1 Nisan sabahı ikinci sınıftan **12 kişi aç**, 11 kişi yavan ekmek, 7 kişi cacıklı pilav (bir öğrenci eksik) Öğleden sonra, otuz mevcudun hepsi cacıklı dürüm. (Sayfa 159-160)

CACIK: Cacık deyince şu iştah verici yoğurtlu salata gelmesin aklınıza. Nerede burada öyle şeyler. Cacık diye buralarda,

karavluk, mercimelek, çıtlık, kuşkusu, iğnelik, yemlik gibi otlara derler.

Kadınlar kızlar bahar boyunca akşamlara kadar dere bayır dolaşarak sele ve çantalar dolusu bu otları toplarlar. Tuzlanarak yufka ekmeğe sarılıp yenir. Ya da kaynatılarak ver yansin edilir kaşıkla. (Sayfa 160-161)

SONSÖZ:

"Anadolu'yu tanımak istersen, hemen kitapçıya koş, bir tane 'Bizim Köy' (Mahmut Makal'ın kitabı) al, çekil bir köşeye, yutkuna yutkuna oku. Okuyup bitirdikten sonra da aynaya bakmayı unutma" **(Suat TAŞER, Zafer Gazetesi'nde yayımlanan tanıtım makalesi)**

* * *

15 Mayıs 1950 sabahı kırsal alanda 16 milyon T.C. vatandaşı yaşıyordu. Yaşam koşullarını Mahmut Makal ***Bizim Köy*** kitabında çok yalın bir şekilde anlatmıştır: Açlık ve ölümcül Sağlık Sorunları.

Menderes, doğu illerimizde, 8 il merkezinde eczane olmadığını açıklamıştır....

Türkiye genelinde 1950 yılı yerli ilaç üretimi 8.7 milyon lira (1 673 kg altında) değerinde idi. (Kaynak DPT 772, sayfa 66)

Türkiye'nin nüfusu 21 milyon idi, veremden bir yılda ölenlerin sayısı 50 bin idi.

Taşkömürü üretimindeki darboğazlar nedeniyle ülke genelinde zaten çok sınırlı olan elektrik üretimini sürdürebilmek için zaman zaman çimento fabrikalarında üretim durduruluyordu.

Köy yolları yazın dahi motorlu taşıt araçları için elverişli değildi.

Meskenlerde tüketilen elektrik, kişi başına günde 60 wattsaat idi. Bu, 60 wattlık bir ampulun sadece bir saat yanması demekti.

18 Eylül 1948 günü maliye kökenli Başbakan Hasan Saka, sermaye yetersizliği nedeniyle fabrika kurulamadığı ve döviz yetersizliği nedeniyle şeker ithal edilemediği için, yıllık 160 bin ton

olan talebi 100 binde tutabilmek amacı ile şeker fiyatlarına % 60 zam yapıldığını açıklamıştı.

Kişibaşına yıllık çimento üretimi bir torbanın yaklaşık üçte birine eşitti. Üç T.C. vatandaşına yılda bir torba (50 kilo) çimento ve 10 kilo çelik düşüyordu.

1949 sonunda 1950 yılı başında Türkiye'nin göstergeleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 1

TEMEL TABLO[42]

YILLIK ÜRETİM [43]		1938	1949	1950
Bitkisel Üretim	*Milyon ton*	16	14	16
Kişibaşına Bitkisel Üretim	*Kg*	945	690	764
İlaç		Fab		
Üretim değeri	*Kg Altın*	üretimi	1 600	1 673
İlaç Fabrikası		yok	Yok	Yok
Şeker	*Bin ton*	95	100	130
Şeker Fabrikası	*Adet*	4	4	4
Çimento	*Bin ton*	288	376	396
Çimento Fabrikası	*Adet*	4	5	5
Çelik	*Bin ton*	Yok	70	76
Elektrik Enerjisi	*Milyon kwst*	353	760	790
HES'li Büyük Baraj		Yok	Yok	Yok
HES'li Küçük Baraj		Yok	Yok	Yok
Termik Santral		Yok	1	1
Sanayide tüketilen elektrik	*Milyon kwst*	260	484	509
Petrol ürünleri	*Bin ton*	Yok	Yok	Yok
Rafineri	*Adet*	Yok	Yok	Yok

Görüldüğü gibi kişi başına bitkisel üretim 1938 yılı üretiminin yüzde sekseni kadardır.

1950 yılı, 1949 gibi, kurak bir yıl değildi.

* * *

(42) Kaynak: DİE 2252 'İstatistik Göstergeler 1923-1998' - DPT 772 'Kalkınan Türkiye 1923-1968'

(43) Tüm bitkisel üretim: hububat, sanayi bitkileri, sebze-meyve ve diğerleri

TABLO 2
1950-1966 YILLARINDA TÜRKİYE'DE NELER OLUMUŞTU?

YILLIK ÜRETİM		1960	1966 [44]
Bitkisel Üretim	*Milyon ton*	35	35
Kişibaşına Bitkisel Üretim	*Kg*	1 261	1 260
İlaç Üretim değeri	*Kg Altın*	16 764	36 079
Yeni İlaç Fabrikası	*Adet*	24	29
Şeker	*Bin ton*	640	600
Yeni Şeker Fabrikası	*Adet*	11	13
Çimento	*Bin ton*	2038	3 864
Yeni ve Tevsii edilen[45] Çimento Fabrikası	*Adet*	14	19
Çelik	*Bin ton*	265	843
Elektrik Enerjisi	*Milyon kwst*	2 815	5 551
Yeni HES'li Büyük Baraj	*Adet*	5 [46]	10
Yeni HES'li Küçük Baraj	*Adet*	8	8
Yeni Termik Santral	*Adet*	5	5
Sanayide tüketilen elektrik	*Milyon kwst*	1 752	3 522
Petrol ürünleri	*Bin*	660	4 000
ton		1	3
Yeni Rafineri	*Adet*		

Aşağıdaki tabloda yeralan yeni yatırımlar, İsmet İnönü'nün 6 Temmuz 1958 günü Kadıköy Süreyya Sineması'nda sorduğu sorunun (Ne var meydanda?) cevabını vermektedir.

(44) 27 Mayıs'ta inşa halinde bulunan yatırımların tümünün tamamlanıp üretime geçtiği yıl. 1960-1965 döneminde 27 Mayıs'ta inşa halinde bulunanların dışında yeni bir yatırım yoktur.

(45) Tevsi edilen çimento fabrikalarında üretim kapasiteleri % 200-% 300 gibi artışlara ulaşmıştı.

(46) 1950 yılında Çatalağzı I vardı (60 MW). 1960 yılında Çatalağzı II (60 MW), Silahtarağa ve İzmir ESHOT tevsileri ile Soma ve Tunçbilek eklenmişti.

TABLO 2a

ALTYAPI	SANAYİ	ENERJİ
11 Liman	13 Şeker Fabrikası	5 Termik Santral
5 Havalimanı	19 Çimento Fabrikası	18 HES'li Baraj [47]
8 Sulama barajı	82 Hububat Silosu	8 000 km ENH [48]
4 576 km Asfalt Yol	Karabük % 200 tevsii	Batman I-Batman II
28 624 Devlet Yolu [49]	ERDEMİR	ATAŞ
30 bin km Köy Yolu [50]	99 Çeşitli Büyük Fabrika	TÜPRAŞ (İPRAŞ)

İsmet Paşa, 6 Temmuz 1958 günü ***"Ne var meydanda?"*** diye sorduğunda yukardaki yatırımların en az yarısı hizmete açılmıştı bile. Görmek için sadece 'Göz' yetmiyor, bakmak da gerekiyor.

27 Mayıs'ı yapanlar, yardım edenler ve alkışlayanların üzerinde hiç durmadıkları konu Yatırımlardır. Onlar Menderes'in yatırımlarını görmek istememişlerdir. Elli yıl sonra hala daha görmüyorlar.

27 Mayıs'ı Yapanların, Yardım Edenlerin ve Alkışlayanların ekonomi ile ilgili olarak üzerinde en çok durdukları konular ise enflasyon ve dış borçlar konularıdır.

TABLO 3

DP'nin 1950-1960 ENFLASYON TURU[51]

YILLAR	DİE TEFE	ENDEKS	ENDEKS	BİRİKİMLİ ENFLASYON	YILLIK ENFLASYON
1949	491	100		% 1949'e kıyasla	%
1950	441	90	100	*eksi* 10.1	*eksi* 10.1

(47) Barker Raporu, "Size bir baraj (Sarıyar) yeter. Başka baraj yapmayın" demişti.

(48) Enerji Nakil Hattı. Türkiye adım adım enterkonnekte enerji sistemine kavuşuyor.

(49) Kışın da geçit veren yol.

(50) Köyler, ülke geneli ile bütünleşmeye başlıyor.

(51) Kaynak: DİE Yayını No 2252

1951	468	95	106	*eksi* 4.7	5.6
1952	473	96	*107*	*eksi* 3.7	1.1
1953	486	99	*110*	*eksi* 1.0	2.8
1954	**536**	**110**	**122**	**9.8**	**10.3**
1955	577	118	131	17.5	7.6
1956	673	137	153	37.1	16.6
1957	795	162	180	61.9	18.1
1958	918	187	208	87.0	15.5
1959	1100	224	249	124.0	19.8
1960	1159	236	263	136.0	5.4

1. 1953 yılı sonu itibarı ile 1949 yılına kıyasla birikimli enflasyon SIFIR

2. 1954 ve 1955 ortalaması, % 9 Çok kurak geçen iki yıl.

3. 1954 yılından itibaren motorlu taşıt araçlar (Willys Jeep taksiler ve kamyondan bozma mini otobüsler) yeni yapılmakta olan köy yollarını kullanmaya başlıyor

4. 1956-1959 yılları köylü, kentlere mal satmaya ve kentte satılan ünüleri satın almaya başlıyor. Üretim arzı talebi karşılamamaya başlıyor. Enflasyon oluşuyor. Bu dönemin yıllık fiyat artışı ortalaması: % 17.5

5. DP'nin geldiği yıl eksi % 10.1-gittiği yıl ise % 5.4

DP'NİN, DEVRALDIĞI VE DEVRETTİĞİ BORÇLAR, REZERVLER-YATIRIMLARI

A. Devir alınan borçlar: 31 Mayıs 1950.....2 402 milyon TL.....858 milyon dolar

Devredilen borçlar: 31 Ekim 1959..... 7 926 milyon TL.....881 milyon dolar

31 Ekim 1959 itibarı ile 9 yıllık artış: 23 milyon dolar

Devir alınan borç / GSMH.....% 24.0

Devir edilen borç / GSMH.....% 15.9

Kaynak: 1960 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, sayfa 127

B. Devir alınan borçlar: 31 Aralık 1950.....2 565 milyon TL.....916 milyon dolar
Devir edilen borçlar: 31 Aralık 1960.....9 342 milyon TL... 1 038 milyon dolar
31 Aralık 1960 itibarı ile 10 yıllık artış: 122 milyon dolar
(NOT: 27 Mayıs'tan sonra da artış var)
Kaynak: DPT Yayını No 772, sayfa 14

C. 1950-1960 dönemi toplam yatırım: 38.8 milyar TL (cari TL)
Bunun ABD doları cinsinden ifadesi: 8.1 milyar $
Kaynak: DPT Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sayfa 16

D. 27 Mayıs 1960'da durdurulan yatırımların tutarı 22 milyar TL
Bunun ABD doları cinsinden ifadesi: 2.4 milyar $
Kaynak: 1 Numaralı MBK BROŞÜRÜ, sayfa 38

E. ERDEMİR Yatırımı-Kredisi, ABD'li yabancı ortağı ve ABD'li lisansörü
27 Mayıs 1960 öncesi kesinleşmiş ve ERDEMİR şirketi 11 Mayıs 1960 günü Ankara 1. Noterliğinde tescil edilmişti.
Yatırım tutarı: 300 milyon dolar

F. Adnan Menderes hükümetlerinin imzaladıkları toplam yatırım (Ayrıntılar EK-1)
Hizmete açılanlar 8.1 + İnşa haline olanlar 2.4 + ERDEMİR 0.3 = **10.8 milyar dolar**

CHP Hükümeti'nin devrettiği rezervler:
Döviz....**SIFIR**
Altın....122 ton 840 kg....138 milyon dolar

* * *

YATIRIMLARIN ÖZETİ

1939-1949 ARASI (YATIRIMSIZ DÖNEM) **YATIRIMLAR**

1 Çimento Fabrikası-Almanya'ya siparişini istifa etmeden Başbakan Celal bayar vermişti.

1 Termik Santral-Bayar Hükümeti'nin imzaladığı 16 milyon Sterlinlik kredi kapsamında

1945 sonrası 4 küçük ölçekli yatırım:

1 Ateş Tuğla Fabrikası

1 Çay Fabrikası

1 Çırçır Fabrikası

Batman'da 8 bin ton/yıl kapasiteli deneme Rafinerisi

Toplam 6 yatırım. 1938 Kalkınma Planı'nda 26 büyük proje öngörülmüştü.

DEMOKRAT PARTİ'NİN YATIRIMLARININ ÖZETİ

ALTYAPI

11 Liman

5 Hava limanı

8 Sulama barajı

4 576 km Asfalt Yol

28 624 km Kışın da Geçit veren Kara Yolu

30 bin km Köy Yolu

SANAYİ

13 Şeker Fabrikası

19 Çimento Fabrikası

82 Hububat Silosu

Karabük haddehanesinin % 200 tevsii

ERDEMİR-500 bin ton/yıl

88 Büyük Ölçekli Fabrika (Dokuma, Kimya, İlaç, Otomotiv, Beyaz Eşya)

ENERJİ

5 Termik Santral

18 HES'li Baraj

8 000 km Enerji Nakil Hattı

3 Petrol Rafinerisi: Batman I-II, ATAŞ, TÜRRAŞ (İPRAŞ)

* * *

1960 YILINDA, 27 MAYIS ÖNCESİ TEMELİ ATILAN YENİ YATIRIMLAR HİZMETE AÇILAN TESİSLER

6 Ocak - Mersin'de ATAŞ Rafinerisi, temel atma.

Kapasite: 3.2 milyon ton/yıl. % 100 Yabancı Sermaye, ABD ağırlıklı

6.1.1960 tarihinde Türkiye'de tek rafineri Batman I. Kapasitesi 330 bin ton/yıl

8 Ocak - Hirfanlı Barajı hizmete açılıyor, Türkiye'nin en büyük barajı ve HES'i.

8 Ocak - Kesikköprü Barajı, temel atma

23 Nisan - TÜPRAŞ (İPRAŞ) Rafinerisi temel atma

Kapasite: 1 milyon ton/yıl.(52) % 50 TPAO, % 50 Caltex (ABD)

SÜMERBANK Mannesmann Boru Fabrikası % 100 tevsi yatırımı başlıyor

27 Nisan - Akdeniz'in en büyük limanlarından Mersin Limanı hizmete açılıyor

Liman, demiryolu irtibatlı ve 100 bin ton kapasitesi betonarma hububat silosunu içeriyor. Bu silo o tarihte Avrupa'nın en büyük hububat silosu.

11 Mayıs - ERDEMİR şirketi noterde tescil ediliyor.

ABD lisansı, ABD kredisi ve ABD yabancı ortağı ile. Yatırım: 300 milyon $

18 Mayıs - Adnan Menderes, Gediz nehri üzerindeki Demirköprü Barajını hizmete açıyor ve Manisa ovasına su veriliyor. DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel O günü hatırlıyor:

"Rahmetli Tevfik İleri ile Menderes'i Taytan Köprüsü üzerinde karşıladık. Bulutsuz nefis bir gündü. Menderes bizleri arabasına aldı. Baraja vardık.

Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri bir konuşma yaptı ve barajın önemini anlattı. Bir yanda elektrik üretilecek öte yanda hem taşkınlar

(52) ATAŞ ve TÜPRAŞ rafinerileri 1961 yılı içinde üretime başlamışlardır. Bu iki rafineride tüpgaz üretimi başlamış ve Anadolu'da Türk kadını yemek pişirirken Orta Çağ'dan 20. Yüzyıla geçivermiştir.

önlenecek hem de sulama yapılacaktı. Çok maksatlı, çok güzel bir barajdı.

Menderes çok mutlu ve heyecanlı idi. İzmir milletvekili Perihan Arıburnu'ya:

***Perihan Hanım görüyor musun, ne güzel eserler kazandırdık memlekete?** dediğini çok iyi hatırlıyorum.*

*Barajdaki törenden sonra Menderes'i Ahmetli regülatörüne götürdük. Gediz ovası ayaklarımızın atında idi. Kuraklıktan kavrulan topraklar suyu bekliyordu. **Menderes yılmamış ve söz verdiği suyu getirmişti.** Kendisini o günden sonra bir daha görmedim..."*

27 Mayıs - Darbe yapanların ileri sürdükleri en önemli gerekçelerin başında, ***"Ekonomi iflas etmişti"*** iddiası yer alıyor.

DP iktidarının iflas ettiği iddia edilen (53) ekonomisi, yılın ilk beş ayında yaklaşık bir milyar doları aşan değerde tesisi hizmete açıyor ve/veya temelini atıyor...

BARKER RAPORU-1954 DÜNYA BANKASI OLAYI

CHP'nin 14 Mayıs 1950 öncesi son hükümetinde Başbakan yardımcısı Nihat Erim:

---

(53) Elli yıl sonra 27 Mayıs'ı hala daha 'Devrim' diye savunanlar, ATATÜRK'ün Cumhuriyet Devrimi'nin bir halkası olduğunu iddia edenler, 27 Mayıs'ta ekonominin müflis olduğunu ileri sürerken, yukarıda görüldüğü gibi bu temelsiz iddialarını destekleyen ve resmi kaynaklara dayalı tek bir belge sunamamaktadırlar.

Bu Ekonomi Eki'ndeki tüm veriler DİE (TUİK) ve DPT yayınlarından alınmıştır.

Hirfanlı Barajı İngiliz, SÜMERBANK boru fabrikası tevsii Alman, Mersin Limanı Hollanda, yapımı devam eden büyük Samsun limanı Danimarka, ERDEMİR yatırımı ABD kredisi ile gerçekleşmişti. Rafineri yatırımları ve ERDEMİR şirketi yabancı sermayeli yatırımlardı. Bu gerçek karşısında *"Menderes, Batı'dan bulamadığı krediler için Moskova'ya gidecekti"* iddiası, 27 Mayıs öncesi ekonominin müflis olduğu iddiası (27 Mayıs darbesinin önemli bir gerekçesi idi) kadar temelsiz ve anlamsızdır.

30 Ocak 1949

"Hükümet çalışmaya başladı. 'Devlet Planı' yaptırmak üzere Amerika'dan mütehassıs getirme fikrini ortaya attım. Getireceğiz. Rasyonel çalışmak, kırtasiyeciliği azaltmak için de tedbirler..." (Sayfa 330)

15 Eylül 1949

"Dün öğleden sonra Başbakan ile konuştuk... 1950 bütçesi, açık meselesi, tohumluk ve yemeklik dağıtımı, Dünya Bankası'ndan gelen heyet ile ve maliyeci Prof Blough ile ekonomik kalkınma planı meselesini de görüşmek hususunda mutabık kaldık." (Sayfa 375)

27 Aralık 1949

"Devlet Planı işini elden bırakmadım. Fakat maalesef bir senedir bir mütehassıs getirtemedik. Amerikalılar bizi oyaladı. *Önce maliye profesörü Şikagolu Mr Blough'a ümit bağladık. O geldi. 'Ben plan işinden anlamam' dedi. Sonra 'Dünya Bankası'ndan gönderilecek Mr Barker adında biri bu işi yapacak' dediler. Adam geldi. Ben konuştum. Kendisinden ne beklediğimizi anlattım. Anlamış göründü. Fakat bir ay kadar memleketi dolaştıktan sonra Ankara'ya gelip bizi görmeye lüzum duymadan Amerika'ya döndü.*

Feridun Cemal Erkin'e (Washington Büyükelçimiz) Dışişleri vasıtası ile bir tezkere yazdım. Bu işle ilgilenmesini rica ettim."

"Amerikalı mütehassıs istiyorum. Çünkü para almak, kredi bulmak için Amerikalılar kendi mütehassıslarının raporuna itibar ediyorlar..." (Sayfa 398)

Amerikalı uzmanlar, 8-18 Haziran 1950 tarihlerinde geldiler. Türkiye'yi gezip, görmek istediklerini gördükten sonra ülkelerine döndüler ve 15 Mayıs 1951 günü raporlarını gönderdiler. Dünya Bankası'nın raporu takdim mektubu, nedense, Cumhurbaşkanı Bayar'a hitaben yazılmıştı. Raporu, Ankara'ya Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Iliff getirmişti. Gerisini Menderes'in 10 Haziran 1958 günü DP Meclis Grubu açıklamasından alıntılıyorum:

"Şöyle takdim ettiler:

Bu raporun esası şudur, hulâsası şudur. Şu hulâsa da hem Amerika'da, hem Türkiye'de gazetelere verilecek beyanattır.

Binaenaleyh siz Pazartesiye mi, salıya mı bir basın toplantısı yaparsanız biz de Amerika'da aynı günde neşrederiz. 'Bu, Türkiye'nin iktisadi programıdır' dediler. 'Ne olacak?' dedik. Dediler ki, Bunu yalnız iktidar mensupları değil, Meselâ Kasım Gülek de dahil olmak üzere bir kor (İngilizce "corps"= düzenli bir heyet) **yapacaktır. Bu korun başına bir Amerikalı gelip oturacak ve Türkiye'nin iktisadiyatını bu Barker Raporuna göre tedvir edecek. Anayasanın üzerinde olacak, hükümetlerin değişmesiyle değil, iktidarların değişmesiyle dahi değişmeyecek."**

'Olmaz' dedik. Olur muydu? Olmazdı. On senede on bin traktör, on senede 40 bin tonluk hububat silosu. 40 milyon dolar içinde bir kalkınma. 'Olmaz' dedik. Olmazsa biz de ikrazat yapamayız. 'Biz enflasyonist yola gittiğimiz için değil; bu plânı, bu şekilde anayasanın hilâfına tatbike koymazsanız vermeyiz' dediler..."

Ondan sonra Seyhan Barajı; "Vermiyeceğiz parayı" dedi. Mücadele, mücadele, mücadele ... Seyhan Barajı'nı kabul ettirdik...

Ondan sonra gel zaman git zaman dediler ki bunlar, "Türkiye'ye bir zat gönderelim; Bu zat bizim bankamızın oradaki işlerini Hükümet nezdinde takip etsin."

Bu zat(54) geldi. Ben İstanbul'dayım. Bana telefon ettiriyor, diyor ki 'Ben işe başlıyayım mı, gelip kendisini göreyim mi?'

'İşe başlayınız, beni görmekte ne var?'

Tekrar ikinci bir telefon: 'Efendim, Black'den bir mesaj getirdim. Onu vermem ve ondan sonra işe başlamam lâzım.'

Canım, mesajı ne vakit olsa alırız, siz işe başlayın."

2-3 gün sonra geliyor, işe başlamamıştır. Konuşmak istiyor. Merkez Bankası'nda bir oda veriyoruz. Daktilosu için ayrı bir oda. 'keyfi nasıl iyi mi?' diye soruyorum. 'Selam söyleyin inşallah bundan sonra işlerimiz daha iyi gider' diyorum. Hoşbeşten sonra bana diyor ki,

(54) Pieter J. Lieftinck, Hollanda eski Maliye Bakanı

'Ben nerede kalacağım?'

'Sen Merkez Bankası'nda kalmıyor musun?'

Banka Umum Müdürünü çağırdım. 'Bu zata münasip bir yer verin, galiba yeri müsait değilmiş' dedim.

'Ben burada değil, yakınınızda kalacağım' dedi. 'Ne olacak?' dedim. **"Müsteşar"**

Şimdi; 9 milyon dolar vermişler, burada bir Sanayi Bankası kurulmuş. Evvela bir kor yapacaklar. 'İngiliz, Amerikan...Kasım Gülek de içinde bulunacak. Ondan sonra siz kendi politikanızı takip edeceksiniz.' Buna imkân var mıdır? Bir iktidar, bir iktisadî politika demektir. Yani ne demokrasi telâkkisi, ne anayasa telâkkisi ne bilmem ne... **"İktisadi Yüksek Komiseri"** haline gelecek.

'Siz teşrif edersiniz oraya' dedim. Gitti. Muğber (gücenmiş) olarak gitti.

Deli gömleği giydirecek. Bugün yaptıklarımızın hiçbirisini yaptıramayacak. Bir şey sorduk mu, 'Sırası değil' diyecek...

"Türkiye gibi paraya, pula, dolara, dövize, muhtaç; iptidai madde, hammadde memleketi; hammaddesini de çok iptidaî bir seviyede yetiştiren memleket olmak, ötekinin berikinin dostane dahi olsa tasallutlarına maruz kalmak kaderine mahkûmiyet getirir."

"Ondan sonra, sık sık bana geliyor. Fakat randevu alamıyor. Vakit bulamıyor.

Bir gün dedi ki 'Nerede konuşacağız?' Dedim ki 'Kolayı var.'

Çağırdım Maliye Vekilini 'Bu Maliye Vekilimizdir. Bir memur tayin eder. Memurla temasta bulunursunuz. O memur, lâzım olduğu zaman Maliye Vekiline aksettirir. İcabederse bana da getirir.'

"Memnun olmadı. Ne yapacaktık ?

"Banka memuru sabah akşam Başvekâlete gelecek. Eskiden 'Borçlarının taksitleri falan bankerce eda edilmesi...' diye sefaret tercümanının Babıâli'ye gelip gittiği gibi. Memnun olmadılar. Olamazlardı."

"Manisa projesini bertaraf ettiler. 'Edin' dedik. **'Size bir baraj yeter' dediler.**

"Ve dahası var: Reisicumhurumuz Amerika seyahatine gittiği zaman buradan randevu aldılar kendisinden. Bilirsiniz bunları. Öğle yemeğine dâvet ettiler. Reisicumhurumuz öğle yemeğine gitti. Arkasından 'Manisa Barajınızı yapamayacağız' diye tebligat yaptılar.

Sen Devlet Reisini dâvet et. Sonra 'Şu işini yapmayacağız.' de. Bu bir defa politik âdaba uyar bir şey değildir. Muaheze ettik (kınama bildirdik). 'Madem ki bu barajı yapamıyorsunuz...' **ki, biz ondan sonra 5 baraj yaptık, daha 16 baraj yapıyoruz...** O halde 'Bizim sizinle olan muamelemiz artık bir tasfiye muamelesidir.'

Çünkü yaptığı ikrazlara yenisini ilâve etmeyeceği için yapılmış ikrazatın vadei hulûlünde ödenmesi falan..."

"Bir mektup yazdım, dedim ki;

Siz iktisadî inkişafı az olan memleketlere yardım edeceksiniz. Fakat maalesef Hollanda'ya 450 milyon, Türkiye'ye 40 milyon dolar vermeyi kabul ediyorsunuz. Hollanda bu para ile başka memleketleri istismara gidecek. Ama burada Rus'un karşısında nöbet bekleyen bize 40 milyon dolar."

"Muamelelerimiz bu safhaya girdikten sonra, zannederim buradaki memurunuza da ihtiyaç kalmamıştır, alın," dedim.

"Bu Beynelmilel Kalkınma Bankası'nın hikâyesi budur. Hatası, sevabı, şerefiyle beraber bana aittir. Bunun Huzur-ı Kibriya'da (Allahın huzurunda) **dahi hesabını vermeye hazırım."**

NOT:

Menderes'in bu konuşmasından on gün önce, Barker Raporu'na değinen bir başka konuşması vardır:

5 Haziran 1958-DP Grubunda açıklaması:

"Biz, bizi maziden tevarüs ettiğimiz bütün mahrumiyetlere mahkûm etmek isteyen zihniyetle, mücadele ediyoruz."

"Biz, sekiz sene bir envestisman politikasının bütün icaplarını, bütün gayret ve basiretimizle tatbike koyulduk."

"Evet, bizi Barker Raporu'nun 40 milyon Dolarlık dar çerçevesine hapsetmek isteyenlerle mücadele ettik. Milyarlarca Dolarlık envestismanlar yaptık.(55)**"**

VEHBİ KOÇ DOSYASI

KOÇ'un 29 Ekim 1956 günü ABD'de Henry Ford, II'ye sunduğu muhtıranın özeti:

"KONU: TÜRKİYE'DE FORD MONTAJ FABRİKASI

"Türk Hükümetinin Tutumu: Amerika'ya hareket etmeden önce Başbakanımız Bay Menderes'i ziyaret ederek planlarımız hakkında kendisine malumat verdim. Kendisi bu fikri çok müsbet karşıladı, Ford Motor Company'nin tekrar Türkiye'ye gelmesi ihtimali karşısında memnuniyet izhar etti. Türk Hükümeti olarak her türlü yardımda bulunmayı vaad etti ve bu hislerinin bir ifadesi olarak, zatıalinize hitaben yazdığı ekli mektubu bana tevdi etti...

"Halen Amerika'nın ***Orta ve Yakın Doğu'da en kuvvetli müttefiki*** *olan Türkiye, stratejik bakımdan büyük önem taşımaktadır..."*

"Birleşmiş Milletler Üyesi, modern ordusu ve hava kuvvetleri ile ***NATO içinde güvenilir bir kuvvet, demokratik memleketlerin bir ileri karakolu ve kalesi olarak..."***

"İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına hakim ve üç kıtanın birleştiği bir mevkii sahibi olarak..."

"Ekonomik faaliyetlerdeki muazzam gelişme sonucu hayat standardını misli görülmemiş bir şekilde yükseltmiştir; bu husus

(55) 14 Temmuz 1958 günü Bağdat'ta kanlı bir askeri darbe ile rejim yıkılmış ve Sovyetler Birliği'ne yakın askeri bir hükümet kurulmuştu. Bu olaydan sonra Türkiye'nin stratejik ve jeopolitik önemi çok yükselmişti. Yirmi gün sonra, 4 Ağsutos 1958'de IMF, ABD ve Avrupa ülkeleri Türkiye'ye 359 milyon dolar nakit kredi vermiş ve ayrıca 400 milyon dolar birikmiş ithalat borçlarını 1961 ötesine erteleyerek, Türkiye'nin önünü açmışlardı. Profesörler Çetin Yetkin, Anıl Çeçen gibi bilimadamları bu gerçekleri görmezlikten gelir ve Menderes'in "Batı'dan kredi alamadığı için Moskova'ya gitmeye hazırlandığını" yazar ve 27 Mayıs'ı ABD ile ilişkilendirirler.

zengin tabii kaynaklarla birlikte her sahada bir gelişme potansiyeli yaratmaktadır.

"Normal olarak elli yılda yapılabilecek işleri on yıla sığdırmak emeli, genç Türk Hükümetini döviz kazancının büyük bir kısmını sermaye ve yatırım mallarına tahsis etmeye zorlamış ve tüketim maddeleri için kalan nisbeten az miktar daha ziyade petrol mamulleri, yedek parça ve kimyevi madde ve ilaçlara tahsis edilmiştir. *Kısacası, Türkiye'nin döviz bakımından sıkıntısının ve Avrupa Tediye Birliğine ödemelerindeki gecikmelerin sebebi bu izah ettiğim durumdur..."*

"Benim şahsen Muhalefet partisine mensup olmama rağmen, Başbakanın son derece anlayışlı tutumu ile izhar edildiği veçhile, iktidarda hangi parti bulunursa bulunsun, bu teşebbüs Türkiye'de memnuniyetle karşılanacaktır." (***Koç'ta 44 Yılım,*** B.Nahum, Sayfa 82-86)

1950-1960 döneminde, **ON YILA**, elli yıllık bir **"enerji-sanayileşme, imar ve tarımsal gelişme programı"** sıkıştırılmıştır. Bu on yıla 1973 yılında yayımladığı **"Hayat Hikayem"** adlı kitabında zaman zaman değinen Vehbi Koç'un şu tespitlerini de alıyorum:

"CHP yüksek kademe yöneticileri yalnız kendi görüşlerinin doğru olduğu düşüncesi ile hareket ettikleri ve başka tavsiyelere hiç önem vermedikleri için 1950 yılının 14 Mayıs seçiminde iktidarı kaybettiler. Demokrat Parti ise güzel bir programla işe başladı, ***her alanda iş imkanları yarattı."***

"On yılda büyük işler yapıldı. Başbakan Adnan Menderes vatansever, çalışkan, kibar bir insandı ... Bir takım yerlerde gördüğümüz büyük güçlüklere rağmen bu on yıl içinde biz de Arçelik, Bozkurt (tekstil), Türkay, Otosan ve Turistik İşletmeler Anonim şirketlerini kurarak yatırımlar yaptık."

"Gerçekten özel sektörün endüstri hayatının başlangıcının 1950 olduğunu kabul etmek uygun olur." (Sayfa 150-151)

"... Adnan Menderes'in 1956 yılında benim için Henry Ford'a yazdığı mektup da 1950-1960 döneminin Başbakanı hakkındaki olumlu hatıralarımdan biridir."

"Daha önce anlatmıştım. Türkiye'de bir FORD montaj tesisi kurmak istiyordum. Fakat FORD yöneticileri benim CHP'li olduğum için D.P. hükümetince tutulmadığımı bildiklerinden, bu tekliflerimizi olumlu karşılamayabilirler diye düşünüyordum. Bu düşüncemi Menderes'e anlatarak Henry Ford II'ye bir mektup yazmasını rica ettim. Kabul etti ve 9 Ekim 1956 tarihli şu mektubu yazdı:

Sayın Mr Ford,

Türkiye'nin ticaret ve sanayi alanında mümtaz bir kişiliği bulunan ve uzun yıllardan beri memleketimizde şirketinizin temsilciliğini yapmakta olan Bay Vehbi Koç'u size takdim etmekten zevk duyarım.

Bu vesile ile, Ford Motor Company'nin Türkiye'de Vehbi Koç Grubu ile birlikte gireceği bir ortak teşebbüsün Türk Hükümeti ve şahsım tarafından son derece olumlu karşılanacağını belirtmek isterim.

Böyle bir teşebbüse başlandığı takdirde, Türk Hükümetinin, yürürlükteki kanunlarımız çerçevesinde, her türlü teşvik ve desteği sağlayacağına güvenebilirsiniz.

Son yıllarda kabul edilen kanunlarla -özellikle 1954 tarihli Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile- memlekete girecek yabancı sermaye için gerekli ön şartların tespit edildiğini, garanti ve güvenilir yatırımlar için çok uygun bir ortam yaratıldığını bildiğinize eminim.

Tasarlanan ortak teşebbüsün yakında gerçekleşerek bütün ilgililerin yararına olmasını ve böylece yakın Türk-Amerikan işbirliğine yeni bir katkıda bulunmasını temenni ederim.

Saygılarımla, Adnan Menderes Başbakan" (Sayfa 140-141)

Vehbi Koç bir cümle ile noktayı koyuyor: ***"Bu mektup, memleketin ekonomik kalkınmasına yararlı işleri, particiliğin çok üstünde tutan bir ileri görüşün en güzel örneğidir."*** (Sayfa 141)

Henry Ford'un Menderes'e cevabı ve fabrikanın açıldığı tarih:

"Sayın Başbakan, 26 Kasım 1956

Bay Vehbi Koç'u tanıtan mektubunuza çok teşekkür ederim. Bay Koç ve iş arkadaşları ile tanışmak benim için ayrı bir zevk vesilesi olmuştur.

Çeşitli kaynaklardan sağlanacak Ford kamyonlarının Türkiye'de montajını yapacak bir tesisin Bay Koç ve iş arkadaşları tarafından

kurulması konusunda yardımcı olmak düşüncesiyle sorunu önemle dikkate almış bulunmaktayız... Hükümetinizi onayını sağlamak amacıyla yakın bir zamanda teklifin Bay Koç tarafından sunulacağını anlamaktayız. Ford Motor Company'nin önemli bir rol oynayacağı montaj fabrikasının kurulması ve başarıyla çalışmasında tarafları memnun edecek bir çözüm yolunun bulunacağını ümit etmekteyim. Saygılarımla, Henry Ford II"

Vehbi Koç mutludur: *"2.8. 1960 günü... törenle işletmeye açıldı."*(56) (Sayfa 89)

DP döneminde büyüyen Koç Grubu:

1950 Fenni Sıhhi, Tetico

1953 Egemak, Haliç Bemis

1954 Bozkurt, Kavel, Migros, **Türkay**

1955 Arçelik, Büro Malzemesi, Mesan, Koçtaş, Tormak, Plasko, Turistik İşletmeler, Ansan,

Ankara Tesisat Ltd. **Türk Demir Döküm,**

1956 Beko, Bursan, Bürokur, Kor, Fer, Metaş, Porsuk, Org. Ltd.,

1957 Demir Export, Belde,

1958 Simko, Otokoç,

1959 Ormak, **Otosan,** Matbacılık,

1960 **Simtel, Türk Pirelli**

KEMAL KURDAŞ DOSYASI

Bu bölümde Kemal Kurdaş'ın iki kitabından alıntılar yapılarak DP karşıtlığını gösteren iddiaları incelenecektir.

Bitmeyen Gaflet-Türkiye Ekonomisinin Çöküşü, METU Press, 2003

"ÖNSÖZ

"Yeni Devletin 1920 Nisanı'ndan 1950 Mayıs'ına kadar uzayan ilk 30 yılında Türkiye bütün dünyaya, son derece zor şartlara rağmen

(56) 2 Ağustos 1960 günü Menderes ve arkadaşları Yassıada'da idiler. Tüm kamu yatırımlar durdurulmuştu.

istikrar içinde, ***dıştan hiç borç ya da yardım almadan,*** *aksine eski Osmanlı borçları için dışarıya net bir borç ödemesinde bulunarak, kısaca* ***tamamen kendi özkaynaklarına dayanarak*** *hızla kalkınmanın (30 yılda % 6.2 yıllık ortalama dolayında bir kalkınma gerçekleşti) parlak bir örneğini vermiştir."*

1950 yılına gelene kadar, alınmadığı iddia edilen fakat 1932 yılında alınan 8 milyon Dolarlık Sovyet kredisi ile başlayarak alınmış olan dış krediler:

1936-2 745 000 Sterlinlik İngiliz kredisi Karabük Demir-Çelik fabrikasının ithalatı için.

Mayıs 1938-16 milyon Sterlinlik İngiliz kredisi.

Ekim 1938-150 milyon Marklık Alman kredisi.

10 Kasım 1938-Aralık 1945 döneminde alman krediler dışında, 14 Mayıs öncesi (Savaş sonrası) alınan hibe artı krediler toplamı: 391 Milyon Dolar.(57)

Prof Tezel'in kitabında 391 milyon Doların dökümü bile var. Bu dönemde alınan krediler arasında Çekoslovakya'dan alınan beş, işgal altındaki Avusturya'dan alınan üç milyon Dolar da var.

Hayatım Mücadeleyle Geçti, T. İş Bankası Kültür Yayınları, 2010

Türkiye İş Bankası'nın saygın bir kuruluşu var: Kültür Yayınları. Bu kuruluş, çok değişik kitaplar arasında sosyal demokrat görüşlü yazarlar tarafından kaleme alınmış ya da sosyal demokrat görüşlü kişilerle ilgili kitaplar da yayımlıyor.

2004 yılında ***'Planlı Yıllar'*** başlıklı bir yayınları ile ilgili olarak Genel Müdür Ersin Özince'ye bir mektup yazmış ve kitaptaki ciddi hatalara değinmiştim. Bankanın bir genel müdür yardımcısından şöyle bir cevap gelmişti:

"... 'Planlı Yıllar' adlı kitap benzer yayınlarımız için uygulanmakta olan yeknesak yayın prosedürü kapsamında konuyla ilgili saygın akademisyenlere okutularak onların olumlu görüşlerinin alınmasını müteakip basılmıştır."

(57) Yahya S Tezel , a.g.e., sayfa 205

Bu cevaba dayalı olarak, merhum Kemal Kurdaş ile yapılan söyleşiden oluşan ve söyleşiyi yapan Sayın Şengün Kılıç Hristidis'in imzası ile yayımlanmış olan ***'Hayatım Mücadeleyle Geçti-Kemal Kurdaş'ın Kitabı'***nın da saygın akademisyenler tarafından okunduğunu ve onların olumlu görüşlerinin alındığını kabul ediyorum. Böyle olunca durum daha da vahim oluyor. Çünkü, 1963 yılında doğmuş ve sinema-tiyatro-opera alanlarında uzmanlaşmış Sayın Hristidis ile 90 yaşında bir kişinin söyleşisinde birtakım hataların bulunması hoşgörü ile karşılanabilir ama metin saygın akademisyenlerin süzgeçinden geçtikten sonra hala çok sayıda ve önemli hatalar içeriyorsa, o zaman durum değişiyor. Faturanın Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'na kesilmesi gerekiyor. Ben de onu yapıyorum. Şimdi merhum Kurdaş'ın söyleşisindeki vahim hatalara kısa kısa göz atalım:

"1950'de Menderes iktidara geldiğinde Türkiye'nin 450 milyon doların üzerinde döviz rezervi ve altını, buna karşılık da 100 milyon dolar dolayında dış borcu vardı... 1923-38 döneminde dışardan 34 milyon TL kredi alınmış..." (Sayfa 94)

Doğrular: Demokrat Parti 122 ton 840 kg altın rezervi devir almıştır. **Devir alınan döviz rezervi yoktur.** Kısa vadeli 13 milyon dolar, orta ve uzun vadeli 858 milyon dolar dış borç devir alınmıştır. 31.12.1960 tarihinde dış borç 1 milyar 38 milyon dolar idi.

(Kaynak: 1960 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi ve DPT Yayını No 772, sayfa 14)

Hristidis: *"Cumhuriyetin Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü yönetiminde geçen ilk 27 yıllık döneminde Türkiye'nin yüksek bir kalkınma hızını yakaladığını ancak bu dönemde dışarıdan borç alınmadığını söylüyorsunuz..."*

Kurdaş: *"İyi ki sordunuz bu soruyu. Bir kez daha açıklayayım,* ***belki bu kez, akılsız kafalar durumu kavrar da, palavra atmaktan vazgeçerler...*** *Yeni kurulan devletin daha başlangıçta 100 milyon doların üzerinde borcu var, Osmanlı'dan dolayı, fakat bir dolar bile döviz rezervi yok. 1950'de Menderes iktidara geldiğinde, Türkiye'nin 450 milyon doların üzerinde döviz rezervi ve altını, buna karşı 100 milyon dolar dolayında dış borcu vardı. Yani 27 yılda Türkiye'nin*

net borç seviyesi artmamış, kalkınma dışarıdan net bir borç alınmadan gerçekleştirilmiştir... Mustafa Kemal döneminde, yani 1923-38 döneminde, dışardan 34 milyon TL kredi alınmış, buna mukabil Osmanlı borçları ve millileştirme nedeniyle dışarıya 130-140 milyon TL civarında bir borç ödenmiştir. Yani burada bilanço Türkiye aleyhine (?) net bir bakiye vermiştir; dışarıdan para almamış, dışarıya borç ödemiş, buna rağmen de inanılmaz bir kalkınma gerçekleştirmiştir." (Sayfa 93-94)

"Güçlüklerle de geçse bu dönemde[58] *Türkiye memnuniyet verici sonuçlar aldı:... dönem sonunda enflasyonu % 7 seviyesine çekti... 1945-1950 döneminde... dış ödemeler hesabının cari işlemlerinde fazlalık sağlanması...Türkiye 1945-50 arasında 400 milyon doların üstünde altın ve döviz rezervi de biriktirdi...Böylece 1945-50 döneminde Türkiye cari dış borç düzeyini aldığı yeni borç, krediler*[59] *ile yükseltirken diğer taraftan eski borçlar için dışa yaptığı ödemeler ile bu düzeyi aşağı doğru çekme başarısını gösterdi.* ***1950 yılı başlarında Türkiye'nin genel borç durumu 100 milyon dolar borç ve 430 milyon dolar üzerinde altın ve döviz rezervi olarak belirlenmektedir."*** (Sayfa 99)

"Bizim 1950'deki kurumuz, 1946'da eski Maliye Bakanı rahmetli Halit Nazmi Keşmir tarafından konulmuştur; o da namuslu bir adamdı.[60]*"* (Sayfa 102)

---

(58) 1945-1950

(59) ***Bitmeyen Gaflet-Türkiye Ekonomisinin Çöküşü***'nde 'Hiç borç, kredi vs alınmadı' demişti!

(60) **23 OCAK 1948 TARİHLİ ULUS** GAZETESİNDE **MALİYE BAKANININ BEYANI**

Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir: "... 1946 başlangıcında Türkiye'nin **241 276 000** dolar olarak tahmin edilen bir altın stoku ve altına tahvili kabil **10 517 000** dolar kıymetinde dövizi mevcuttu... **Halen Türkiye'nin...705 000 dolarlık tahvili kabil dövizi vardır... Türkiye'nin şimdiki para mevcudu altın ve kuvvetli döviz olarak 145 823 000 dolara inmiş oluyor.**" (1 gr altın 1.13 $ idi) 14 Mayıs 1950 günü devir edilen rezerv: 122 ton 840 kg altın. Döviz SIFIR!

"DP iktidarlarının üzerinden iki sene geçmişti ki, Türkiye'nin dış ödemeler dengesi bunalıma girdi. Enflasyon fırladı.[61]*"* (Sayfa 99)

"Hazineye'ye ilk geldiğimde, daha ikinci günü (Ağustos 1953, Hazine Umum Müdür Muavini oluyor) *kendimi kaynayan bir kazanda buldum... Menderes Hükümeti, devraldığı döviz rezervini* ***yemişti,*** *neyse ki, altına dokunmamışlar, çünkü halk 'altını da sattı' diyecekler diye korkuyorlar."* (Sayfa 103)

"Protokol İngilizce yazılmıştı. Alman İngilizcesi. Bazı yerlerini düzelttim ve attım imzamı. Halbuki imzalayamamam lazım, kanun gerekiyor böyle bir anlaşma[62] *için. 50 milyon markın 25 milyonunu hemen, 25 milyonu da seçimden sonra gelecek hükümet döneminde ödenmesini istiyordum. Gelen parayı Merkez Bankası'nın rezervlerine devrettim. Şili'de birlikte çalıştığımız Al Constanza o sırada Citibank'ın başkanı idi. Onu aradım. Bankanın Londra'daki bir şubesine yatırttı parayı; % 4 ya da 4.5 faiz aldık. Biz Almanlardan % 3 faizle almıştık parayı...*[63]*)"* (Sayfa 173)

"Gürsel Paşa, İsmet Paşa'ya demiş ki, 'Paşam, zat-ı devletlerinize başvekilliği tevdi ediyoruz. Hiçbir ricamız yok, bildiğiniz gibi yapın. Ama bir ricam var: Maliye Bakanı'nı[64] *değiştirmeyin. Çünkü o bu işleri biliyor, cesaretle yapıyor.' İsmet Paşa... 'Kurdaş bizi beğenmez, bizi hızlı sürer' demiş... Tabiatımda olan inatçılık ve acelecilikle, tabii ki, kabineyi hızlı sürecektim. Yani, İsmet Paşa'nın teşhisi doğruydu. Nasır'a*[65]*' Valla kabineyi o kuracak...O istemezse kimse Türkiye'de Maliye Bakanı olamaz. O'nun kendi adamları vardır ama para etmeyeceğini görecektir.* ***Yine de onlara sağlam bir maliye***

(61) Bkz. Enflasyon tablosu (Tablo 3) 1952 enflasyonu: % 1.1, 1953 enflasyonu: % 2.8. Rakamlar YILLIK...

(62) Alman Büyükelçisi ile 1961 seçimlerinden önce Maliye Bakanı olarak 50 milyon Marklık bir kredi antlaşması.

(63) Madem bu kadar ağır dış borç yükü var, aldığın 25 milyonu faize yatıracağına, borcun bir kısmını kapatsana.

(64) Kurdaş'ı

(65) Nasır Zeytinoğlu

vereceğiz. Hemen hemen borcu çok az, döviz rezervleri var... mesele yok' M. Toker de yazdı bunu.(66)" (Sayfa 197)

ULUS
ADIMIZ ANDEMİZ DİR
YAKIFLAR BANKASI
C.K.Meclis, dış borçlarımızın taksitle bağlanmasını kabul etti
Dış borç yükü bu derece ağır
ikinci bir memleket yoktur
Kurdaş dedi ki : Memleket, böyle ekonomiyi yaratanlara lânetini her vesileyle göstermeli
K. MECLİS TATİLE GİRİYOR
Seçmen listeleri 9 Eylül gün kaldırılacak..
Yuvarlak masa zirve toplantısı 5 Eylülde
A. Yalçın Sarcılığa verilecek
Beş tasarı ve teklif kanunlaştı
Altınlarımız kurtarılıyor

MENDERES, MOSKOVA'YA KREDİ İÇİN Mİ GİDECEKTİ?

Milliyet Gazetesi, ***Ardahan'ı Rusya'ya satmak istemişler,*** 17 Haziran 1960

"Bu hususta vesikalar ele geçirildiğine dair çıkan haberler, ilgili makamlarca ne teyit ne de tekzip edildi."

(66) Kurdaş 3 Ocak 1961'de Maliye bakanı oldu. DP'den devir alman müflis ekonomiyi on ayda sağlam bir yapıya kavuşturdu. "hemen hemen borcu çok az (?) 'Altınlarımız kurtarılıyor' başlığının altında şöyle bir açıklaması var: Mali durumumuz çok iyi" Okuyucu Kurdaş'ın hangi beyanına inanacağını bilemiyor. Dış borç yükü çok ağır mı yoksa dış borç hemen hemen çok az mı? Sağlığında da yazmış ve kendisine göndermiştim. Yalancıydı...

"Sakıt Başvekilin büyük bir kredi karşılığı olarak Sovyet Rusya'ya hudut tadilatı teklif ettiği ve Ardahan'ın Rusya'ya bırakılacağı hakkında bir vesikanın ele geçirildiği şayiası ilgili makamlarca teyit veya tekzip edilmemiştir."

"Dün sabah Milli Birlik Komitesi (67) *basın sözcüleri bu mevzudaki bir suali, 'BU sorunuzu cevaplandırmayacağız' diye karşılamışlardır."*

"Devlet ve Hükümet Reisi Cemal Gürsel ise Amerikan AP Ajansı'na verdiği hususi beyanatta, 'Kanaatimize göre yalnız Türkiye'yi değil, aynı zamanda NATO müttefiklerimizin sağ kanadını da kurtardık' demiştir."

Sıtkı Ulay, ***Harbiye Silah Başına,*** 1968

"Amerika gezisinden eller boş dönülünce; doğruyu söyleyip, Başbakan tarafından Dünya Bankası Müdürü Türkiye'den kovulunca bu defa da Sovyetler Birliği'ne avuç açma planı ve gezisi hazırlanmamış mıydı?"

Metin Toker, ***Demokrasiden Darbeye 1957-1960,*** 1991

"Ama DP iktidarı... Amerika'yı, aklı sıra, Rusya ile kıskandırıyordu... Amerika şantaja boyun eğip Menderes'in har vurup harman savurmak için istediği parayı vermediği gibi Rusya ile girişilmiş maddi çıkara dayalı flörtü de hiç iyi karşılamadı."

Prof. Dr.Çetin Özek, ***Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika,*** 1995

"Şu halde, birinci bölümün bitiminde ulaştığımız sonuçlara ek olarak:

1. DP iktidarının Amerikan emperyalizminin özellikle sanayileşme konusunda çizdiği sınırın dışına çıkmak istemesi ve bu amaçla da SSCB'den mali destek arayışına girmesi...

3. ABD'nin ve Batı'nın DP iktidarından son dönemlerde esirgediği mali yardımı...

27 Mayıs 1960 olayını değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken etkenler olarak değerlendirilebilir."

(67) MBK üyelerinin kimler olduğu 13 Haziran günü açıklanmıştı.

Büyükelçi Halil Akıncı, ***Darbe olmasaydı Menderes Moskova'ya gidecekti***, ZAMAN Gazetesi, 24.05.2008

Rusya'da göreve başlayan Türkiye'nin Moskova yeni büyükelçisi Halil Akıncı, Türkiye-Rusya ilişkilerinin tarihî panoramasını Cihan Haber Ajansı'na değerlendirdi.

1975-1978 yıllarında Sovyetler Birliği döneminde, 1989-1994 yıllarında yeni Rusya Federasyonu'nun kuruluş aşamasında Moskova'da diplomat olarak görevde bulunan Akıncı, Türkiye-Rusya ilişkilerinin dönüm noktalarını anlattı.

Akıncı'ya göre 27 Mayıs 1960 darbesi olmasa idi Başbakan Adnan Menderes haziran ayında Moskova'ya gidecekti. 1950'li yıllarda başlayan kalkınma projeleri 1958'li yıllardan itibaren Batı'dan yeterli destek bulamayınca dönemin başbakanı Menderes, Sovyetler Birliği'ne yöneldi. Türkiye'nin nötr bir ülke olarak kalmasını isteyen Sovyetler Birliği her türlü desteği vermeye hazırdı. Ancak 1960 darbesi Menderes'in Sovyetler Birliği açılımını engelledi.

Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN tarafından yazılmış bir başyazı(68)

ATATÜRK, MENDERES VE KENNEDY

"...1958 Irak darbesi sonrasında Türkiye ciddi bir ekonomik durgunluğa sürüklenmiş ve halkın sevgilisi konumuna gelmiş olan Menderes hükümetleri köylü kitleleriyle karşı karşıya getirilmiştir...

"Menderes hükümeti ortada kalmış ve giderek artan ekonomik çıkmazdan ülkeyi kurtarabilmek üzere tıpkı Atatürk döneminde olduğu gibi Rusya ile batı emperyalizmine karşı bir işbirliği kendiliğinden bir siyasal alternatif olarak devreye girmiştir. Tam bu doğrultuda ilk görüşmeleri yapmak üzere Menderes Moskova'ya gidecekken cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesi yapılarak halk kitlelerinin büyük desteğine sahip olan Menderes hükümeti iktidardan indirilmiştir..."

Masallarda Moskova Seyahati, bir şantaj unsuru, ABD'den alınamayan krediler için alternatif arama girişimi olarak gösterilmiştir.

(68) http://www.kemalistyaklasim.info'da , tarih: 20 Temmuz 2010

Yukarıdaki sınırlı listede iki profesör, bir büyükelçi, Metin Toker ve tekzip ya da teyit edilmeyen Milliyet Gazetesi haberi vardır.

Gerçekleri ise değişik tarihlerde yayımlanan kitaplarda iki büyükelçi yazmıştır:

MENDERES'İN MOSKOVA ZİYARETİ HAKKINDA GERÇEKLER

"Üçüncü Dünyadan" 1977 (Alıntı: Sayfa 21)

Yazar: Emekli Büyükelçi Mahmut Dikerdem

Tahran Büyükelçisi Mahmut Dikerdem, ziyaretin nedenlerini İran Şahı'na anlatmak amacı ile 28 Nisan 1960 günü Tahran'a gelen Dışişleri Bakanı Zorlu ile yaptıkları görüşmeyi ve Zorlu'nun açıklamalarını anlatıyor:

"Zorlu, Başbakan Menderes ile birlikte Temmuz ayında yapacakları Moskova ziyaretine değinmem üzerine şunları söyledi:

Moskova'ya neden gitmek istediğimizi ve bu ziyaretin bir politika değişikliği anlamına gelip gelmediğini Ankara'da iken benden sormuştun. Şimdi açıkça söyliyeyim: Evet, bu ziyaret dış politikamızda bir dönüm noktası olabilir. Çünkü şimdiye kadar Sovyetlerle ilişkilerimizde Amerika'nın müttefiki gibi davranmayı ön planda tutuyorduk. Soğuk savaş döneminde Amerika'nın müttefiki olmanın gereği Sovyetlerle ilişkilerimizi en alçak düzeyde tutmaktı. Bu dönemin sona erdiğinin işaretini, Sovyetlerle baş başa görüşmelere başlamak suretiyle bizzat Amerika vermiş bulunuyor."

"Şimdi bizim de Sovyet hükümetiyle ikili müzakerelere girişmek, dondurulmuş ilişkilere canlılık vermek hem hakkımızdır hem de çıkarımıza uygundur. Bugüne kadar Sovyetlerin karşısına NATO bloku olarak çıkıyorduk. Soğuk savaşın mantığı bunu gerektiriyordu. Madem ki Amerikalılar Moskova ile diyalog kurmanın kendileri için zamanı geldiğine inandılar, bizim de vakit yitirmeden Sovyetlerle normal ve giderek dostça ilişkiye yönelmemiz zorunludur.

"Ben bu zorunluluğu Başbakanla Cumhurbaşkanına da anlatıp onları düşüncemin doğruluğuna inandırdım."

"Bunun üzerine de Amerikalılara ***danışmadan***[69] *Moskova ziyaretini düzenledik,*[70] *çünkü danışırsak Ruslarla baş başa görüşmemizi engellemek isteyeceklerini biliyorduk.*[71] *Sovyet hükümeti önerimizi hemen kabul ettiği gibi ziyaret tarihinin bir an önce açıklanmasını istedi. 15 Temmuz tarihi üzerinde anlaştık."*

Evet. Dikerdem'in Ekim 1990'da, "Sayın Mehmet Arif Demirer'e dostlukla, iyi dileklerimle" diyerek imzaladığı kitapta bunlar var. Dikerdem daha sonra CİA ve 300 milyon Dolar kredi senaryolarına da değiniyor ve "Ben bu görüşe katılmıyorum" ile konuyu noktalıyor.

"Ziyaret tamamen siyasi idi. Zorlu'nun girişimi ile başlatılmıştı. 1960 yılının ilk yarısında yatırımlar: ATAŞ ve TÜPRAŞ-200 milyon Dolar; ERDEMİR-300 milyon Dolar. Bu yatırımlar, % 90 oranında yabancı sermaye ve dış kredi ile gerçekleşiyordu. Türkiye'nin 27 Mayıs öncesi, iddia edildiği gibi, Sovyetlere gidip kredi dilenecek bir durumu yoktu. Bu çirkin iddia, 27 Mayıs sonrasının dezenformasyon halkalarından biridir."

Türkiye o günlerde Keban Barajı, Boğaziçi Köprüsü ve büyük bir turizm projesi için Almanlar, Fransızlar ve İtalyanlarla ortak yatırım görüşmelerinin son aşamasında idi.

Büyükelçi Zeki Kuneralp'in 'Sadece Diplomat' başlıklı kitabından 6 Eylül Olayları, Zürih Antlaşması, Zorlu'nun Moskova Seyahati hakkında açıklamaları ve 27 Mayıs öncesi Türkiye hakkında önemli alıntılar:

Zorlu'nun 1960 Moskova Seyahati hakkında söyledikleri: (Kuneralp'in 18 Mart günü Not Defteri'ne yazdıkları)

"Her şeyden evvel NATO'ya ve CENTO'ya dahil oluşumuz nazarı dikkate alınmalıdır. (Sovyetlerle ilişkilerimizde) Umumi meselelerimiz bu ittifaklar dahilinde mütalea edilmeli. Emniyet ancak bu

(69) Vurgu benim

(70) Bu ziyaret hakkında ilk bilgi 23 Nisan 1960 günü, Zafer gazetesinde, birinci sayfada ancak sıradan bir haber gibi verilmişti.

(71) Birtakım yazarlar, "Amerika kızdı ve CİA'ye 27 Mayıs'ı yaptırdı" diye yazmışlardır. 27 Mayıs'ın kararı ve ülkede ihtilal ortamı yaratma süreci en az bir yıl önce başlatılmıştı. Bkz. Özdağ-Demirer söyleşisi.

şekilde karşılanabilir. Bunları baş başa halledemeyiz. Ancak bu vaziyet ikili münasebetlerimizin islahına mani olmaz. Kültür sahasında, veterinerlik işlerinde ve benzer hususlarda münasebetlerimizi inkişaf ettirmemiz mümkündür. ***Aramızdaki ekonomik işlere gelince, bunlar birinci planı işgal edemez. Daha evvel emniyet hususu teessüs etmelidir...*** *Vekile (Zorlu) göre maksat bir anlaşmanın akdi değildir. Diğer NATO memleketlerince yapıldığı gibi sadece bir ziyaret teatisidir. Derpiş edilen tarih Temmuzdur. 'Biz Sovyetlerle olan münasebetlerimizde diğer NATO müttefiklerimiz ile aynı diapasonda (düzeyde) olmak isteriz ve bunu herkesin bilmesi lazım' (Zorlu'nun ifadesi)"*

* * *

'SONSÖZ' niyetine 'OKUYUCUYA MEKTUP'

Kaynakça dahil 43 sayfa olan Ekonomi Eki'ni okumak için iktisatçı olmanız gerekmiyor.

Rakamlardan sıkılırsanız, ilk üçü dışında, Tablolar'a bakmayabilirsiniz.

27 Mayısçıların ekonomi ile ilgili iddiaları 5 sayfa, özeti ise birkaç satır.

ATATÜRK'ten sonra Türkiye'nin nasıl aç ve bi-ilaç bir konuma geldiğini öğrenmek isterseniz, özeti 13. sayfada. Biraz daha ayrıntıya girmek isterseniz Nihat Erim'in Günlükleri ile Varlık Dergisi'nde (Aralık1949) Yaşar Nabi Nayır'ın makalesine bakmanız yeterli olabilir.

14 Mayıs'ta nasıl bir Türkiye vardı? Mahmut Makal Orta Anadolu'yu anlatmış. Gerisini...

Kemal Kurdaş'ın hezeyanlarına kulak asmayın. DP, CHP Hükümeti'nden 430 milyon dolar rezerv mezerv devir almadı. Keşke almış olsaydı. Yatırımlara daha çabuk başlanırdı.

Plansız yatırımlar safsatası da geçerli değil. Şöyle ki;

Şeker fabrikalarının Master Planı'nı 1951 yılında Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. kendi yaptı.

Türkiye Çimento sanayii A.Ş., 20 Çimento Fabrikasını 1954 yılında ilan etti. Bkz. Sayfa 44.

Karayolu yapım planı zaten CHP Hükümeti'nden devir alınmıştı.

11 Liman yatırımı için uzun boylu düşünmeye gerek yoktu. 1938 Planı'nda bile 4 liman projesi vardı. İstanbul, Ankara, Adana, İzmir ve Trabzon havalimanları acil ve zorunlu idi.

Dünya Bankası, Menderes'e bir plan dayatmıştı. Bu planı rafa kaldırmak için Menderes DP Grubu'ndan bir karar çıkarttı: "Türkiye çok dinamik bir ülke, 5 yıllık planlarla yönetilemez." CHP, bu kararı 'Plan-Pilav' ambalajı ile pazarladı. Ayıp etti. Kendisinin sanki bir planı vardı.

Dünya Bankası, Türkiye'nin; Menderes'in istediği hızlı sanayileşmesini istemiyordu. Bunun için, "Bir baraj yeter. Büyük ölçekli enerji yatırımına başlama. Enflasyon doğurur" dedi. Menderes 26 baraj yaptı. Planlarını ATATÜRK ve Bayar'ın 1935 yılında kurdukları Elektrik İşleri Etüt İdaresi zaten yapmıştı, 40lı yıllarda. Bu barajlar sayesinde elektrik enerjisi ucuzladı ve sanayileşmenin önü açıldı. Enerji üretim modeli on yılda taşkömürü ve ithal akaryakıttan, % 73 su gücüne, % 27 linyit kömürüne dönüştü. Bu, başlı başına muazzam bir gelişmedir.

Menderes, Demirköprü Barajı'nı kredilendirmediği için 1954 yılında bir mektup yazarak Dünya Bankası'nın temsilcisini kovdu, Türkiye bürosunu kapattırdı.

Vehbi Koç'un hayatta söylediği en doğru söz şudur, 29 Ekim 1956'da söylenmiştir:

"Ekonomik faaliyetlerdeki muazzam gelişme sonucu hayat standardını misli görülmemiş bir şekilde yükseltmiştir... Normal olarak 50 yılda yapılabilecek işleri 10 yıla sığdırmak..."

Evet, özellikle 1939-1949 döneminde nelerin yapılıp (6 proje, ikisi Bayar'ın giderayak siparişe bağladığı) nelerin ise yapılamadığını (tek bir şeker fabrikasının bile kurulamadığını) hatırlayınca, DP'nin yatırımlarının, ancak 50 yılda yapılabilecek eserler olduğunu teslim etmemek mümkün değildir. Ama görmek istememiş ve sormuşlardır: **'Ne var meydanda?'**

Menderes'in son şeker fabrikasının temel atma töreninde söyledikleri çok önemlidir:

"İktisadi İstiklal Mücadelesinin meydan muharebesi kazanılmıştır." (8 Ağustos 1957)

Irak İhtilali öncesi Menderes çok sıkılmıştı. İthalat sıkışmıştı. Irak İhtilali imdadına yetişti. 759 milyon dolar gelmiş oldu. İthalatın önü açıldı. Yatırımlar sürdürüldü ve tamamladı.

Geldik 27 Mayıs'a. Yapılmasa idi Boğaziçi Köprüsü ile Kaban Barajı'nın temeli atılacaktı. Sovyetler Birliği ile yeni bir dönem başlatılacaktı. Menderes'in Moskova'ya kredi için gideceği çok büyük bir YALAN'dır. Menderes, 18 Mayıs günü Demirköprü Barajını hizmete açtı. 9 gün sonra tutuklandı. 2 Haziran'da SOMATermik Santralin'de ürtetim durduruldu!

TABLOLAR

TABLO 4

DP'NİN DEVİR ALDIĞI VE DEVRETTİĞİ BORÇLAR, REZERVLER-YATIRIMLARI

	Borçlar Rezervler Yatırımlar	Tarih	Borç Tutarı Yat. Tutarı *mlyn TL*	Borç Tut. Yat. Tut.*mlyn dolar*	Artış	Kaynak
1	Devir alınan	31 Mayıs 1950	2 402	858		Bütçe Gerekçesi (72)
2	1959 durumu	31 Ekim 1959	7 926	881	23	Bütçe Gerekçesi
3	Devir alınan	31 Aralık 1950	2 565	916		DPT Yayını No 772 (73)
4	Devir edilen	31 Aralık 1960	9 342	1 038	122	DPT Yayını No 772
5	Yatırım (74)	1950-1960	38 800	8 100		DTP Yayını(75)
6	Yatırım (76)	27 Mayıs 1960	22 000	2 400		MBK Broşür No 1 (77)
7	Yatırım (78)	1960-1965		300		
8	Yatırım (79)	1950-1965		**10 800**		
9	Artış/ Yatırım				**%1.1**	122 / 10 800 = 0.011

(72) 19 Şubat 1960 tarihli 1960 Bütçe Gerekçesi, Maliye Vekaleti Tetkik Kurulu Neşriyatı No 107, sayfa 127

(73) Sayfa 14

(74) Tamamlanmış ve hizmete açılmış

(75) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa 16

(76) 27 Mayıs'ta inşa halinde

(77) Sayfa 38

(78) Erdemir Yatırımı. Kaynak: Vehbi Koç: Hatıralarım-Görüşlerim-Öğütlerim, 1987, sayfa 177

(79) Adnan Menderes Hükümetlerinin imzaladığı toplam yatırım tutarı

10	Devir alınan Rezerv	Altın Döviz	122.84 *ton* SIFIR	138		23.10.1953 A.A. (80) İ. İnönü, 6.7.1958 (81)

YORUM

• Dış borç artışı (122 milyon dolar) gerçekleştirilen yatırımların (10.1 milyar dolar) % 1.1'ine tekabül etmektedir.

• Verilerin Kaynakları: Resmi yayınlar (DİE/TUİK, DPT)-İsmet İnönü-Vehbi Koç

• Başka yoruma da gerek yoktur.

* * *

TABLO 5

ATATÜRK'TEN SONRA CHP'NİN YATIRIMLARI DEMOKRAT PARTİ'NİN YATIRIMLARI

1939-1949 YATIRIMLAR	1950-1960 YATIRIMLAR	1960-1965 YATIRIMLAR(82)
SIFIR Şeker Fabrikası	11 Şeker Fabrikası	2 Şeker Fabrikası
1 Çimento Fabrikası(83)	14 Çimento Fabrikası	5 Çimento Fabrikası
1 Termik Santral-Çatalağzı(84) 1 Baraj-Porsuk 349 km ENH(85)	5 Termik Santral 16 Braj (13'ü HES'li) 4 000 km ENH	10 Baraj (5'i HES'li) 4 000 km ENH

(80) Adnan Menderes'in 23 Ekim 1953 tarihinde Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklama

(81) Bkz. EK-1

(82) DP'nin başlattığı, 27 Mayıs 1960 tarihinde inşa halinde olan ve 1965 yılı sonuna kadar tamamlanan yatırımlar

(83) Siparişini Bayar, Başbakanlıktan ayrılmdan önce vermişti.

(84) Siparişini Bayar, Başbakanlıktan ayrılmdan önce vermişti.

(85) ENH: Enerji Nakil Hattı. 1950 yılında Türkiye genelinde 349 km ENH vardı. 1965 yılında 8 000 km ENH hizmete açılmıştı.

SIFIR Hububat Silosu(86)	82 Hububat Silosu- Kapasite: 1 milyon700 bin ton	
SIFIR Yeni Demir-Çelik Tesisi-Karabük'te 1950 haddehane üretimi: 76 bin t.	Karabük % 200 Tevsii 1960 üretimi 215 bin ton(87) MKE Fişek Fabrikası	ERDEMİR Tesisi 1965 kapasite 500 bin t/yıl
1 Deneme Rafinerisi Kapasite: 8 bin ton / yıl	1 Petrol Rafinerisi-Batman Kapasite: 660 bin ton / yıl Batman I (330 bin t)1956 Batman II (330 bin t) 1960	2 Petrol Rafinerisi Kapasiteler: ATAŞ 3.2 milyon ton/ yıl TÜPRAŞ 1 milyon ton/ yıl
3 Orta ölçekli Fabrika	200 büyük ölçekli Fabrika	60 Büyük ölçekli Fabrika
SIFIR Yeni Liman İnşaatı	11 Liman inşaatı	
SIFIR Yeni Hava Limanı	5 Hava Limanı	
1950 yılında Yol Durumu 1 080 **Km Asfalt Yol** 17 465 **Km Kışın da Geçit veren Kara Yolu** **Motorlu Taşıt Araçlarına uygun Köy Yolu: YOK**	1950-1960 **yol yapımı** 4 576 **km Asfalt Yol** 28 624 **km Kışın da Geçit veren Kara Yolu** 30 000+ **km Köy Yolu**	**27 Mayıs** 1960 **Yol Durumu** 5 656 **km Asfalt Yol** 46 089 **km Kışın da Geçit veren Kara Yolu** 30 000+ **km Köy Yolu**

YORUM:

18 Eylül 1948 tarihinde Başbakan Hasan Saka, kaynak yetersizliği nedeni ile fabrika kurulamadığı ve döviz yetersizliği nedeniyle ithalat yapılamadığını açıklayarak tüketimi kısmak için şeker fiyatlarına % 60 zam yapıldığını açıklamıştı.

(86) Yeterli Hububat Silosu kapasitesi olmadığı için yüzbinlerce ton hububat çürütülmüştü.

(87) Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye Demir Çelik İşletmeleri kitabı, sayfa 63

ATATÜRK'ün 17 Kasım 1937 günü Pertek'te koyduğu hedef, 16 yeni şeker fabrikası idi. 1938 Kalkınma Planı kapsamında 4 yılda 4 yeni şeker fabrikası kurulacağı ilan edilmişti. CHP, 11 yılda tek bir şeker fabrikası kuramadı.

DP ise 13 şeker fabrikası kurdu, 11'ini 1956 yılında hizmete açmıştı. 27 Mayıs'tan beri CHP ***Atatürkçü,*** DP ise ***karşıdevrimci*** olarak tanımlanmıştır...

* * *

TABLO 6

MAKİNE-TEÇHİZAT YATIRIMLARI, YATIRIM MALLARI İTHALATI HAM MADDE VE TÜKETİM MALLARI İTHALATI VE DIŞ TİCARET AÇIĞI

YILLAR	YATIRIM (A) (88)	İTHALAT (B) (89)	AÇIK (C) (90)	A/B %	YORUM
1950	116	131	22	89	
1951	169	173	88	98	
1952	271	281	193	97	Yatırımlar başlıyor
1953	254	277	137	99	Yılda 250 m $ ile devam ediyor
1954	244	254	143	96	300 m $ kredi talebine ABD'den red
1955	257	270	184	95	Kredi talebi ve reddi olayı sürüyor
1956	225	237	102	95	Kredi talebi ve reddi olayı sürüyor
1957	195	173	52	113	Borç birikiyor ve 300 m $'ı aşıyor
1958	263	136	68	194	759 m $ geliyor-Yerli teçhizat başlıyor
1959	381	214	116	178	Yatırımlar ve ithalata devam
1960	435	244	147	178	Yatırımlar ve ithalata devam
Toplam	2641	2390	1252	111	A ve B'nin ortalaması C'nin iki katı

(88) Makine ve Teçhizat yatırımı-başlangıçta % 100, dönem sonunda daha az (?) oranda ithal mali Kaynak: DPT Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa 16. Cari TL olarak verilen değerler önce 1950 TL'sına dönüştürülmüş daha sonra 1 $ = 2.80 TL kur üzerinde ABD Doları'na çevrilmiştir.

(89) Yatırım malları ithalatı-Kaynak: DİE Yayın No 2252 sayfa 414

(90) Toplam Dış ticaret açığı-Kaynak: DİE Yayın No 2252 sayfa 414

TABLO 7

İTHALATIN GENEL BİLEŞİMİ

Yatırım Maddeleri Ham Maddeler Tüketim Maddeleri

Yıllar	*Milyon Dolar*	%	*Milyon Dolar*	%	*Milyon Dolar*	%
1949	123	42	108	37	59	20
1950	131	46	95	33	59	21
1951	173	43	130	32	100	25
1952	281	51	153	28	123	22
1953	277	52	150	28	105	20
1954	254	53	131	27	94	20
1949-54	1 249		767		540	
1950-54	1 116	50	659	29	481	21
1955	270	54	155	31	73	15
1956	237	58	125	31	45	11
1957	173	44	176	44	49	12
1958	136	43	140	44	39	12
1959	214	46	208	44	48	10
1960	244	52	179	38	45	10
1955-60	1 274		908		299	12
1950-60	2 390	50	1 642	34	780	16

Kaynak: DİE Yayını No 2252 Sayfa 414

TABLO 8
SEÇİLMİŞ ÜRETİM-TÜKETİM GÖSTERGELERİ

	ÜRETİM-ÜRÜN	*birim*	1950	1960	*Artış %*	1965
	Liste No. 1-Tarım					
1	Buğday	*bin ton*	3 872	8 450	118	8 500
2	Arpa	*bin ton*	2 047	3 700	81	3 300
3	Mısır	*bin ton*	628	1 090	74	945
4	Pancar	*bin ton*	855	4 385	413	3 421
5	Tüm Tarla ve Ağaç Ürünleri	*bin ton*	12 200	26 600	118	26 000
	Liste No. 2-Sanayi					
1	Çelik-Hadde Ürünleri	*bin ton*	76	265	249	759
2	Çimento	*bin ton*	395	2 038	416	3 238
3	Şeker	*bin ton*	137	643	369	600
4	Pamuklu Kumaş	*milyon metre*	130	527	305	600
5	Kağıt	*bin ton*	18	56	211	119
6	Taş Kömürü	*bin ton*	4 361	6 318	45	7 019
7	Linyit	*bin ton*	1 214	3 867	219	6 350
8	Brüt Elektrik Enerjisi	*bin ton*	790	2 815	256	4 953
	Özelliği olan sektör					
1	**İlaç**	***Altın kg***(91)	**1 673**	**16 764**	**902**	**36 079**
	Liste No. 3-Çeşitli					
1	Kum Çakıl 250 doz. Beton hesabı ile	*milyon ton*	**5**	20	300	32
2	Kereste	*bin m3*	332	1 138	243	1 626
3	Sigara Kişibaşına/Yıl	*bin ton* *gram*	18 859	26 937	44 9	32 1 006
4	Rakı (Satışlar)	*bin litre*	6 300	12 500		14 000
5	Kuru Çay	*Kg*	200	5 900		13 200

(91) DPT Yayını No. 772. İlaç sektörünü cari TL üzerinden verdiği için kıyaslamak amacı ile cari TL değerler altına dönüştürüldü.

6	Yünlü Kumaş	*bin metre*	5 900	19 600 232	23 000
	TÜKETİM-ÜRÜN				
	Evlerde ve İşyerlerinde Elektrik	*milyon kilowatsaat*	109	460 322	823
	Sanayide Elektrik	*milyon kwst*	509	1 752 244	3 133
	Petrol Ürünleri	*bin ton*	503	1 729 244	3 384
	DİE-DPT (ortalama)	Göstergelerinde	**Artışlar**	**1960/1950**	%
	GSMH-Tarım	*Sabit TL*			59
	GSMH-Sanayi				79
	GSMH-İnşaat				94
	GSMH-Ulaştırma				155

TABLO 9
KAYNAK TABLO

	1950	1960	Artış %	1950	1960	Artış %	DİE+DPT *Ortalama*
Tarım	4 551	7 404	63	12 107	18 376	55	59
Sanayi	1 014	1 795	77	4 051	7 302	80	79
İnşaat	455	982	116	1 322	2 261	71	94
Ulaştırma	488	1 254	157	1 167	2 954	153	155
GSMH	9 457	17 467	85	28 491	49 941	75	80

Kaynak: DİE Yayınları No 380 (Sayfa 412)-420 (Sayfa 5)-510 (Sayfa 422)

DPT Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BBYKP) Kitabı (Sayfa 14)

TABLO 10

1960 YILININ 1950 YILININ GÖSTERGELERİ İLE KIYASLANMASI

		Fiziksel Üretim Tüketim Göstergelerine göre Artış %	DİE-DPT Parsal (GSMH) Göstergelere göre Artış %	YORUM
1	Tarım	118	59	Tam yarısı!
2	Sanayi	244	79	Üçte biri!
3	İnşaat	288	94	Üçte biri!
4	Ulaştırma	244	155	% 64'ü
5	GSMH	140	80	% 57'si

YORUM:

Bir ülkede fiziksel göstergeler ile parasal göstergeler arasında bu ölçüde fark varsa bu fark *en azından* araştırılmalıdır. Türk medyasında ve internette bu farkı bir buçuk yıldır ısrarla dile getiriyorum.

Tepki: SIFIR. Birisi kalkıp "Sen yanlış yapıyorsun. Yanlışın şurada" demiyor. Eleştirdiğim bilimadamları yorum yapmaktan kaçınıyorlar. Kendilerini bu broşür ile DİE-DPT'nin parasal göstergelerini ve geliştirdiğim tabloları yorumlamaya davet ediyorum.... .....26 Ekim 2005

SONUÇ TABLOLARI

TABLO 11

1950 YILI FİZİKSEL ÜRETİM GÖSTERGELERİ

	Sektör/Altsektör	Üretim	Birim	Artış [92] %
1	Elektrik Enerjisi	790	*Milyon kwst*	124
2	EnerjiNakil Hattı (ENH)	310	Km	--- [93]
3	Sanayide tüketilen elektrik	509	*Milyon kwst*	74
4	Çimento	395	*Bin ton*	37
5	Şeker	137	*Bin ton*	44
6	Kağıt	18	*Bin ton*	100
7	Çelik (Haddehane ürünü)	76	*Bin ton*	---
8	Tasfiye edilen ham petrol	8	*Bin ton*	---
9	Sümerbank pamuklu kumaş	101	*Milyon metre*	115
10	Sümerbank yünlü kumaş	3.9	*Milyon metre*	105

TABLO 12

1960 YILI FİZİKSEL ÜRETİM GÖSTERGELERİ

	Sektör/Altsektör	Üretim	Birim	Artış [94] %
1	Elektrik Enerjisi	2 815	*Milyon kwst*	256
2	Enerji Nakil Hattı (ENH)	3 980	*km*	1 183!
3	Sanayide tüketilen elektrik	1 752	*Milyon kwst*	244
4	Çimento	2 038	*Bin ton*	416
5	Çelik (Haddehane ürünü)	215	*Bin ton*	183
6	Şeker	643	*Bin ton*	369
7	Kağıt	56	*Bin ton*	211
8	Tasfiye edilen ham petrol	279	*Bin ton*	---
9	Sümerbank Pamuklu Kumaş	527	*Milyon metre*	305 [95]
10	Sümerbank Yünlü Kumaş	20	*Milyon metre*	233

(92) Artışlar 1939 yılına kıyasla hesaplanmıştır.

(93) 1939 yılı üretimi çok düşük olduğu için artış hesabı anlamsız.

(94) Artışlar 1950 yılına kıyasla hesaplanmıştır.

(95) 1950 yılı üretimi çok düşük olduğu için artış hesabı anlamsız.

TABLO 13
1965 YILI FİZİKSEL ÜRETİM GÖSTERGELERİ

	Sektör/Altsektör	Üretim	Birim	Artış (96)
1	Elektrik Enerjisi	4953	*Milyon kwst*	76
2	Enerji Nakil Hattı (ENH)	8 000	*Km*	101
3	Sanayide tüketilen elektrik	3 133	*Milyon kwst*	79
4	Çimento	3 238	*Bin ton*	59
5	Çelik (Haddehane Ürünü)	759	*Bin ton*	253
6	Şeker	600	*Bin ton*	eksi 7
7	Kağıt	119	*Bin ton*	113
8	Tasfiye edilen petrol	3 621	*Bin ton*	1198 (97)
9	Sümerbank Pamuklu Kumaş	600	*Milyon metre*	14
10	Sümerbank Yünlü Kumaş	25	*Milyon metre*	20

TABLO 14
1965 YILI FİZİKSEL ÜRETİM GÖSTERGELERİ

	Sektör/Altsektör	Üretim	Birim	Artış (98)
1	Elektrik Enerjisi	4953	*Milyon kwst*	527
2	Enerji Nakil Hattı (ENH)	8 000	*Km*	2 481!
3	Sanayide tüketilen elektrik	3 133	*Milyon kwst*	516
4	Çimento	3 238	*Bin ton*	718
5	Çelik (Haddehane Ürünü)	759	*Bin ton*	899
6	Şeker	600	*Bin ton*	338
7	Kağıt	119	*Bin ton*	561
8	Tasfiye edilen petrol	3 621	*Bin ton*	--- (99)
9	Sümerbank Pamuklu Kumaş	600	*Milyon metre*	361
10	Sümerbank Yünlü Kumaş	25	*Milyon metre*	317

(96) Artışlar 1960 yılına kıyasla hesaplanmıştır.

(97) ATAŞ ve TÜPRAŞ yatırımları gerçekleşmeseydi, çok büyük bir ürün ithalatı söz konusu olacaktı.

(98) Artışlar 1950 yılına kıyasla hesaplanmıştır

(99) 1950 yılı üretimi çok düşük olduğu için artış hesabı anlamsız

TABLO : 9 — Yatırımlar (Gayrisafi)

Yıllar	Makina donatım (Milyon TL.) (1)	İnşaat (Milyon TL.) (2)	Toplam (Milyon TL.) (3)	Gayri safi milli hasılaya oranı (%) (4)
1950	325,0	675,0	1 000,0	9,63
1951	497,6	762,8	1 260,4	10,27
1952	791,7	1 044,1	1 835,8	12,82
1953	718,3	1 369,4	2 087,7	12,41
1954	750,6	1 767,0	2 517,6	14,71
1955	847,9	2 158,2	3 006,1	14,27
1956	864,5	2 395,8	3 260,3	13,40
1957	886,4	3 130,6	4 017,0	13,16
1958	1 375,4	3 667,4	5 042,8	13,97
1959	2 389,0	4 600,0	6 989,0	15,63
1960	2 875,0	4 904,0	~ 7 779,0	15,89

Dönemin büyük kısmında Türkiye'deki gayrisâfi yatırımlar gayrisafi milli hasılanın yüzde 12 si ile 15 i arasında değişmektedir. Bunun ortalama olarak gayrisâfi milli hasılanın yüzde biri ile üçü arasında değişen kısmı dış kaynaklar (Bağış veya kredi) ile karşılanmaktadır. Şu halde iç tasarruf gayrisâfi milli hasılanın yüzde 9 u ile 13 ü arasında oynamaktadır.

(4) TEMEL MALLAR :

Sanayileşme bakımından önemli temel mallarla ilgili istatistik bilgiler Tablo : 10 da verilmiştir.

TABLO : 10 — Temel mallar

Yıl	Demir çelik (Tüketim) Ton (1)	Elektrik (Üretim) 10^3 Kw (2)	Akaryakıt (Tüketim) Bin Ton (3)	Taşkömürü (Üretim) Bin Ton (4)	Linyit (Üretim) Bin Ton (5)	ÇİMENTO (Üretim) Bin Ton (6)	ÇİMENTO (İthalât) Bin Ton (7)
1950	310 210	789,6	—	2 931	971	395	135
1951	307 536	887,9	619	2 915	1 039	396	243
1952	357 702	1 020,3	792	3 008	1 063	459	389
1953	527 895	1 200,8	867	3 682	1 261	581	537
1954	416 878	1 402,9	939	3 709	1 506	703	629
1955	500 885	1 579,8	1 159	3 512	1 692	819	511
1956	417 752	1 819,2	1 157	3 670	2 301	970	293
1957	392 922	2 056,7	1 296	3 914	2 829	1 261	299
1958	340 441	2 303,4	1 335	3 840	2 972	1 517	20
1959	512 875	2 536,0	1 406	3 860	2 750	1 734	2
1960	530 924	2 815,0	1 594	3 907	2 789	2 038	4

TABLO 15-16. DPT Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabı sayfa 16. Görüldüğü gibi iflas ettiği iddia edilen DP Ekonomisi, 10 yılda yatırımların, Milli Gelir'e oranını % 9.63'ten % 15.89'a yükseltmiştir. Bu oran, her yıl artmıştır. 1958 yılında bile. Artış: % 65'tir.

Türkiye Çimento Sanayii A.Ş. 1953 yılında kuruldu. 20 Fabrikayı bu kuruluş tespit etti.

ZAFER

Harp sonrasının -Avrupa dahil- en büyük sınai hareketi

20 çimento fabrikası ihale edildi

Fabrikalar iki senede faaliyete geçirilecek

Bu fabrikalarla çimento istihsal kapasitemiz 1.830.000 tonluk bir artış kazanacak fiatlerde ton başına 180-250 liradan 80-90 liraya düşecek

Genç demokratların heyecanlı toplantısı

Cumhuriyet

Fuzuli Yatırımlardan Vazgeçilmeye Başlandı

Soma Termik santralının faaliyeti dün sabah durduruldu

Plânları yapılıp başlanmamış bulunan tesisler yeniden tetkike tâbi tutularak bunlardan yalnız ekonomimize faydalı olanların inşaatına başlanacak. Devlet Teşekküllerinin idare meclisi azalıkları azaltılıyor

Suiistimalleri tesbit için dün Ankarada bir Komisyon teşkil edildi

Ord. Prof. Tancr'in başkanlığındaki Komisyona Adalet Bakanı üyeelarak katıldı

Planları yapılıp başlanmamışlardan sonra sulama projeleri dışında tüm yatırımlar durduruldu.

Hangileri "ekonomiye faydalı" hangileri değil, aylarca tetkik edildi ve daha sonra tümüne devam edildi.

Boğaz Köprüsü ile Keban Barajı ihale dosyaları ise unutuldu gitti.

EKONOMİ EKİ'NİN KAYNAKÇASI

Demirer, Mehmet Arif ***Masallar ve Gerçekler,*** 2005

Demirer, Mehmet Arif ***Demokrat Parti'nin Yatırımları,*** 2006

Demirer, Mehmet Arif ***Demokrat Parti ve Tarım,*** 2006

Demirer, Mehmet Arif ***Menderes-Dövizler-1954 Dünya Bankası Olayı,*** 2006

Dikerdem, Mahmut ***Üçüncü Dünyadan*** 1977

Erim, Nihat, ***Günlükler*** 2003

Koç, Vehbi ***Hayat Hikayem***

Kuneralp Zeki ***Sadece Diplomat***

Kurdaş, Kemal ***Bitmeyen Gaflet-Türkiye Ekonomisi'nin Çöküşü,*** 2003

Kurdaş, Kemal (Söyleşi) ***Hayatım Mücadeleyle Geçti,*** 2010

Makal, Mahmut, ***Bizim Köy,*** 1950

Nahum, Bernar ***Koç'ta 44 Yılım***

Özek, Çetin ***Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika*** 1995

Resmi Yayınlar

DPT, ***Kalkınan Türkiye-Rakamlarla 1923-1968*** Sayı 772, 1969

DPT, ***Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı,*** 1963

DİE/TUİK ***İstatistik Göstergeler 1923-1992,*** 1682, 1994

Gazeteler

Cumhuriyet, 3 Haziran 1960

Milliyet, 17 Haziran 1960

Zaman, 24 Mayıs 2008

İnternet

www.kemalistyaklasim.com.info'da Çeçen Anıl, ***ATATÜRK, Menderes ve Kennedy,*** 2010

KIBRIS EKİ

İÇİNDEKİLER

15-17 Aralık 1954-New York-Selanik

1 Nisan 1955-EOKA

Londra Konferansı, 29 Ağustos-8 Eylül 1955

6 Eylül 1955-İstanbul

5-6 Aralık 1958-New York

11 Şubat 1959-Zürih

17-19 Şubat 1959-Londra

7-12 Mayıs 1959-Ankara-İstanbul

İkili Rapor-Raport des Deux

SONSÖZ

Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda ilk Birleşmiş Milletler hezimetinin tarihi 15 Aralık 1954'tür.

Bkz. 16 Aralık 1954 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

Olayı ***Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği*** kitabında verdiğim Zorlu'nun Yassıada Savunması'ndan alıntılıyorum:

"1954 senesinin sonbaharına doğru(100) Yunanlılar bu (Kıbrıs) meseleyi Birleşmiş Milletlere götürüyorlar. Şimdi Hariciye Vekilimiz Selim Sarper bana telefon ediyor... Telefonda diyor ki,

"Yunanlılar meseleyi getirdi.(101) Hariciye'den talimat alamıyorum. Bu yaz Ankara'da idim. Hariciye Vekili(102) bana 'Böyle bir meselemiz yok' dedi. Ne yapalım?"

"Kendisine dedim ki,

Kıbrıs karşısında hareketsiz kalamayız. Bizim istikbalimiz, halimiz bakımından ehemmiyetlidir. Bir hükümet kararı alınması lazımdır. Benim düşündüğüm Kıbrıs ya statükosu içinde kalır, yahut da bize avdet eder. Bu bizim ilk merhaledeki tezimiz olmalıdır. Ben şimdi Ankara'ya dönüyorum. Size malumat veririm."

"Ankara'ya dönüp Başvekil'e meseleyi arz ediyorum. Heyeti Vekile toplanıyor ve bu hususta ilk Türk tezi olan Birleşmiş Milletler'deki tezimiz ortaya atılıyor. O zaman Fuat Bey (Köprülü) Bağdat'a gidiyor. Başvekil ile beraber ben Hariciye Vekili Vekaletinde kalıyorum. Ve talimatı bizzat ben yazıp gönderiyorum.

Bu vaziyet alışımızı Yunanlılar çok izam ediyor ve o andan itibaren büyük bir kampanya başlıyor. Yunanlılar Grivas'ı Kıbrıs'a göndermişlerdir. Tedhiş hareketi başlamıştır.(103)"

15 Aralık 1954 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapılan oylamayı kaybeden (*"Birleşmiş Milletler dünKıbrıs meselesini görüşmemeğe ekseriyetle karar verdi."*) Yunanistan'ın tepkisi bir

(100) Zorlu o tarihte Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

(101) Birleşmiş Milletlere

(102) Fuat Köprülü

(103) Tarih: 1 Nisan 1955

gün sonra (saat farkı ile 12 saat sonra) Selanik'te görülmüştür: Amerikan kitapları satan bir kitapçının işyeri yakılmış, nümayişçiler ATATÜRK Müzesi'ne saldırmışlardır. Bkz. 17 Aralık 1954 Cumhuriyet Gazetesi.

Zorlu'nun savunmasında belirttiği gibi, Yunanistan; Birleşmiş Milletler'de Sovyetlerin ve peyklerinin oyları ile istediği sonucu alamayınca, 1 Nisan 1955'de terör faaliyetine başlamıştır. Kurulan terör örgütü EOKA'nın başında bir Yunan Albayı vardır: Grivas.

6 EYLÜL 1955 OLAYLARI KRONOLOJİSİ

1955

1 Nisan- Yunanistan'ın 30'lu yıllardan beri sürdürdüğü ENOSİS (Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılması) girişimleri kanlı katil olaylarına dönüşür: Dünyanın ilk terör örgütü EOKA, Yunan silahlı kuvvetlerinde albay rütbesiyle görevli Grivas'ın komutasında, Kıbrıs'ta önce İngiliz askerlerini daha sonra polisleri öldürmeye başlar. Polislerin çoğu Türk olduğu için Ada'da iki toplum arasında kısa sürede çok gergin bir ortam oluşur.

30 Haziran- İngiltere, Ada'daki bu gergin ortamdan telaşlanarak Türkiye ve Yunanistan'ı Londra'da 29 Ağustos'ta toplanacak bir Kıbrıs ve Doğu Akdeniz Konferansı'na davet eder. Türkiye derhal kabul eder (2/7). Yunanistan, bir hafta sonra (8/7) kabul etmek zorunda kalır.

23 Ağustos- Türkiye İngiltere'ye bir nota vererek 28 Ağustos günü Ada'da Rumların

Türklere karşı kitlesel bir katliama girişeceklerinin duyulduğunu, gerekirse asker göndererek yardımcı olabileceğini bildirir.

24 Ağustos- Adnan Menderes Liman Lokantası'nda basına bir açıklama yapar. Bu konuşma Yassıada'da Menderes'in aleyhine delil olarak gösterilir ancak metni ortaya çıkmaz

27/28 Ağustos- ZORLU'nun Londra'dan çektiği Telgraf

29 Ağustos-8 Eylül- Londra'da Üçlü Konferans. 8 Eylül günü 6 Eylül olayları nedeni ile Sonuç Bildirisi'ni yayımlayamadan dağılır.

1 Eylül- Fatin Rüştü ZORLU Türkiye'nin yeni Kıbrıs Tezi'ni açıklar: Yunanistan Kıbrıs konusunda *taraf* değil. Taraflar Türkiye ve İngiltere.

2 Eylül- (Cuma günü) Konferans'a ara verilir. Yunanistan Dışişleri Bakanı apartopar Atina'ya döner.

3 Eylül- Atina gazeteleri, Türkiye'nin yeni Kıbrıs tezinin başta İngiltere olmak üzere uluslararası toplum tarafından olumlu karşılanması nedeni ile Yunan resmi çevrelerinin içine düştüğü panik havasını yansıtır: 'Kıbrıs'ı kaybettik' Derin devlet devreye girer...

5-6 Eylül gecesi- Selanik'te bir bomba patlar ve ATATÜRK Müzesi'nin birkaç camı kırılır

6 Eylül- Londra'da Konferans yeniden toplanır. Sonuç Bildirisi üzerinde çalışmalar başlar

ZORLU, bomba olayı nedeni ile Yunan Dışişleri Bakanı'na ağır eleştirilerde bulunur. Yunan Bakan özür diler. Bombayı patlattıranların yakalanacağını söyler.

Türkiye'de radyolar 13:00 haberlerinde bomba olayını duyurur (EK-3) Saat 16:30'da İstanbul Ekspres'in 2. Baskı'sı sokaklarda satılmaya başlar. Saat 20:00'ye kadar üniversite öğrencileri yürüyüş yaparlar. 20:00-22:00 arasında çoğunluğu işçiler tarafından tahrip olayları, 22:00-24:00 arasında ise şehir dışından gelenler tarafından tahribe ek olarak talan yaşanır.

24:00 asker gelir ve duruma hakim olur. 7 Eylül'de olay yoktur. "6/7 Eylül" tanımı yanlıştır

7 **Eylül- Konferans'ta Yunan Bakan 6 Eylül Olaylarından hiç söz etmez** (Bkz.Dikerdem ***Ortadoğuda Devrim Yılları,*** Cem Yayınevi, 1977))

* * *

8 Eylül- Konferans, 6 Eylül Olayları nedeniyle Sonuç Bildirisi yayımlanamadan dağıldı. Türkiye'nin yeni Kıbrıs tezi havada kaldı.

27 Ekim 1957-Rumlar seçimlerde oylarını DP'ye verirler. 2 Rum DP milletvekili seçilir.

1959

11 ve 19 Şubat- Zürih/Londra Antlaşmaları ile Yunanistan ve Türkiye arasında barış ilan edilir. Kıbrıs'ta Cumhuriyet kurulacak, Türk bayrak/askeri 1960 yılında Ada'ya dönecektir.

7-12 Mayıs- Karamanlis ve Averoff Türkiye'de. Bu ziyaret esnasında iki başbakan 'İkili Rapor' düzenlenmesine karar verirler. Kuneralp ve Bitsios İkili Rapor çalışmaları için görevlendirilir.

1960

27 Mayıs-Darbe

4 Haziran- Dört kurucudan biri olan Fuat Köprülü 5 yıl sonra 6 Eylül Olayları'nı açıklar!

5 Haziran- Yeni Sabah Gazetesi Köprülü'nün açıklamalarını manşete taşır

14 Ekim- Yassıada'da 6/7 Eylül Davası başlar

5 Ocak 1961- Karar: ZORLU ve Menderes'e 6'şar yıl ceza

* * *

6 EYLÜL 1955 OLAYLARI İLE İLGİLİ DÖRT KİŞİ

BİR MUHBİR VE OĞLU

BİR ŞAHİT-MUHBİRİN DAMADI

BİR GAZETECİ

Muhbir, Damat ve Gazeteci; ZORLU ve Menderes'in aleyhinde gerçekdışı bir senaryo uydurmuş ve T.C. Hükümeti ve Türk Milleti'nin alnına bir leke sürmüşlerdir: POGROM (Azınlıklara kitlesel katliam)

1. Muhbir: Demokrat Parti'nin dört kurucusundan biri! Ordinaryus Profesör **Fuat Köprülü**.

6 Eylül 1955'ten sonra yaklaşık beş yıl geçmiş. Yaralar sarılmış. Tazminatlar ödenmiş. 1957 seçimlerinde Rum oylarının tamamı DP'ye gitmiş. 1959 yılında Zürih ve Londra antlaşmaları imzalanmış. Kıbrıs'ta barış ilan edilmiş. Türk bayrak ve askeri 16 Ağustos 1960 günü Kıbrıs'a gitmek üzere. Son hazırlıklar yapılıyor. Ne İstanbul'daki Rumlardan ne de Yunanistan'dan 6 Eylül Olayları hakkında herhangi bir şikayet veya iddia var. Yunanistan Başbakanı Karamanlis ve eşi ile Yunan Dışişleri Bakanı Averoff 1959 yılında Türkiye'ye gelmişler. Çok iyi ağırlanmışlar. (27 Mayıs öncesi öğrenci olayları olmasa Menderes de 24 Mayıs'ta Atina'ya gidecekti. Bu iadei ziyaret öğrenci olayları nedeni ile iptal edilmişti.) **Kısaca, 1960 yılında Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler en iyi düzeyde.**

27 Mayıs günü askeri bir darbe oluyor. Tüm DP'liler tutuklanıyor ve Harp Okulu'na yerleştiriliyorlar. Gedik intihar ediyor. ZORLU ve Menderes de Harp Okulu'ndalar.

4 Haziran 1960 günü muhbir Fuat Köprülü, ***durup dururken,*** Yeni Sabah gazetesinden Şemsi Kuseyri'ye bir açıklama yapıyor. Gazete muhbirin açıklamasını manşete taşıyor: (Bkz. 5 Haziran 1960 tarihli Yeni Sabah gazetesi-ön iç kapak)

"Hadiseler Fatin Rüştü ZORLU'nun ilhamı ile Menderes ve Gedik tarafından tertiplenmiştir"

2. Yassıada'da Yalancı bir Tanık: Coşkun Kırca

(O tarihte muhbirin damadı-daha sonra eşinden ayrılacak ve damatlık sona erecek)

24 Ekim 1960-Yassıada'da (1) numaralı tanık (amme şahidi-kamu tanığı) olarak ifadesi:

"Hadiselerden önce idi. 27 Ağustos tarihi ile 30 Ağustos tarihi arasında Ankara'ya gönderilen bir telgrafın suretini okudum... Londra Büyükelçiliği vasıtası ile, Ankara'da Hariciye'ye Başvekil Adnan Menderes'e arzı kaydı ile gönderilmektedir... Bilahara hadiseler çıktıktan sonra bu hadiseleri bu telgrafa mantıki teselsül (zincirleme) *ve istidlal* (kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma) *yolu ile bağlayarak şu şekilde tefsir etmeye mütemayil* (meyilli) *oldum: Türk Hükümeti Kıbrıs meselesinde birden bire siyaset değiştirmiştir. Değiştirdiği bu siyasetin Türk efkarı ve milleti tarafından da desteklendiğini dünya efkarına, İngilizlere ve Yunanlılara göstermek ihtiyacını duymuş olabilir. Bu itibarla bazı nümayişlerin tertip edilmesini arzu etmiş ve teşvik etmiş olabilir...*

(Başkan Salim Başol'un "Bu şifreli telgraf 6/7 Eylül hadiselerinde vazifeli olanlara emir veriniz manasına mı geliyor?" sorusu üzerine Coşkun Kırca son sözünü söylüyor):

"Benim mantıki istidlal yolu ile vardığım kanaat budur".

Telgraf 126 satırdır. Kırca ifadesinde bu uzun telgrafın sadece 7 satırını (% 5) ve de yanlış olarak hatırlamıştır.

Yüksek Adalet Divanı (Yassıada Mahkemesi) Kırca'nın bu ifadesine dayalı olarak 5 Ocak 1961 günü kararını verir. Zorlu ve

Menderes'i altışar yıl hapse mahkum eder. Gedik intihar ettiği için davaya sanık olarak getirilememiştir.

3. Muhbirin oğlu, 6 Ocak 1961 günü Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in kontenjanından Kurucu Meclis'e Onur Üyesi olarak girmiştir, **Yassıada'daki mahkumiyet kararından bir gün sonra.**

Muhbirin oğlu (Dr. Orhan Köprülü) 6 Eylül 1955 günü önemli bir görevde idi. Neydi bu önemli görev? **Muhbirin oğlu 6 Eylül 1955 günü Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı idi.**

Ben Türk medyasında 'Orhan Köprülü ve 6 Eylül Olayları' konusunda yazılmış tek bir satır görmedim. 6 Eylül Olayları'nı yazan araştırmacı-yazarlarımız *nedense* bu konuyu hiç incelememişlerdir. Oysa Yassıada'da Menderes'in avukatları 6/7 Eylül Davası'nda ısrarla Orhan Köprülü'nün tanık olarak dinlenmesini talep etmişlerdi.

Başsavcı Egesel, muhbirin damadını *bir* numaralı amme şahidi olarak bulup getirmiş, oğlunun dinlenmesine ise gerek duymamıştı; hiçbir gerekçe göstermeden.

Orhan Köprülü'nün tanık olarak dinlenmemiş ve 6 Ocak'ta 1961 Anayasası'nı hazırlayacak Kurucu Meclis'e Onur Üyesi olarak girmiş olması, 6 Eylül Olayları'nın DP tarafından tertiplenmediğinin en önemli kanıtıdır.

Bu konu üzerinde de kimse durmamıştır: Partinin Genel Başkanı mahkum, olayların yaşandığı İstanbul'un İl Başkanı mahkumiyet kararından bir gün sonra Kurucu Meclis Onur Üyesi!?

4. Yalancı bir gazeteci: Hikmet Bil-DP ve özellikle Menderes karşıtı bir gazeteci.

Bil, 1976 yılında olaylar hakkında bir kitap yazmış: ***Kıbrıs Olayı ve İçyüzü.*** Bu kitapta yazdıkları 2008 yılında Taraf gazetesinde Sn Ayşe Hür (7 Eylül 2008) ve birkaç gün sonra Milliyet Gazetesi'nde Sn. Hasan Pulur (11 Eylül 2008) tarafından olayların perde arkasındaki nedeni olarak gösterilmiştir:

Ayşe Hür-Taraf 7 Eylül 2008

5 Eylül'de, Hikmet Bil'le bir akşam yemeği yiyen Menderes, Z.ORLU'nun Londra'dan gönderdiği telgraftan söz edecekti.

Telgrafta ZORLU, görüşmelerde zor durumda kaldığını, müzakere koşullarının zor olduğunu, orada artık 'dizginlenemeyen' bir Türk kamu oyundan söz etmeyi arzuladığını yazıyordu....

Artık iş barut fıçısını patlatacak kıvılcımı çakmaya gelmişti...

İstanbul Ekspres adlı 20-30 bin tirajlı bulvar gazetesi, haberi iki ayrı baskıyla...duyurdu.

Hasan Pulur-Milliyet 11 Eylül 2008

İÇİNDE yaşadığımız halde, bu olayı öylesine unutmuşuz ki, cumhuriyet tarihinin en rezil sayfalarından biri.

Siyasi iktidar Kıbrıs görüşmelerine baskı yapmak için bir gece (6-7 Eylül 1955) İstanbul'u yağmalatır, yakıp yıktırır, İngilizlere ve Yunanlılara 'Türk halkının Kıbrıs konusunda ne kadar hassas olduğunu gösterecektir.'

Gösterdik, rezil olduk.

Hedef önce azınlıklar, başta Rumlar, sonunda da toptan yağma...

Hikmet Bil, **herkes öldükten sonra kaleme aldığı kitabında**, 5 Eylül 1955 gününü yazmış. Menderes kendisine demiş ki, (tanık yok!)

"Yeni bir şifre telgraf geldi Fatin'den...zayıf durumdayım. Türk kamu oyunu zapt edemiyoruz diyebilmeliyim, şeklinde şikayetleri var. Daha aktif olmamızı istiyor.

Bil bu hayali konuşmayı yorumluyor:

"Sonradan meydana çıktığına göre, meşhur 6/7 Eylül olayı o ... akşam Florya Köşkü'nde tertiplenmişti. Cumhurbaşkanı Bayar İstanbul'daydı. Florya'da kalıyordu. Menderes de Florya'daydı. İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, Emniyet Genel Müdürü Ethem Yetkiner, kısacası bütün yetkililer o gece hep Florya'da toplanmışlardı.

"Fatin Rüştü ZORLU Türkiye'nin daha aktif olmasını istemişti. Herhalde bir şeyler yapılmalıydı...

"Öyle anlaşılıyor ki, o gece, 5 Eylül gecesi, Florya'da Bayar, Menderes ve Dr. Namık Gedik, şöyle bir tertip yapmışlardır.

"...o devrin bu üç büyük yetkilisi önce Atina'yı güç durumda bırakmak için Selanik'teki Atatürk'ün evinin bahçesinde bir bomba patlatılmalıdır. Sonra İstanbul'da esasen çok gergin bulunan hava içinde bir gözdağı mahiyetinde bir nümayiş olmalı ve birkaç Rum dükkanının camları kırılmalıdır, diye düşünmüş ve gerekli tertibatı almışlardır."

Yalancı gazetecinin senaryosu bu doğrultuda sürüp gidiyor.

O gece Selanik'te bomba patlıyor. Ertesi gün saat 13:00'te radyoda bomba haberi veriliyor. Ardından İstanbul Ekspres'in 2. Baskısı vs vs.

2002 yılında Hikmet Bil CNN Türk'te de konuşmuş: (Can Dündar-7 Eylül 2002 Milliyet)

"...Bu gece saat 20.05'te CNN Türk'te yayımlanacak 'O Gün' belgeseli için görüştüğümüz 'Kıbrıs Türk'tür' Derneği Başkanı Hikmet Bil, şunları anlattı:

"5 Eylül günü Menderes bana Kıbrıs konusunda ZORLU'nun destek istediğini söyledi. ***Ben ayrıldıktan sonra Florya'da, Ata'nın evine bomba işini düşünmüşler. MİT'in organize ettiği bir delikanlı bomba atsın, İstanbul'da ufak olaylar çıksın, böylece ZORLU'nun eli güçlensin.*** *Böyle bir organizasyon."*

"Başbakan Menderes ve Dışişleri Bakanı ZORLU Yassıada'da bu iddiayla yargılandılar. Ve tertipçilikten 6'şar yıl hapis yediler.

Ancak olayın tüm boyutları ortaya çıkarılamadı. ***Düğüm, Selanik'te atılan bombadaydı..."***

2008 yılında Türk medyasında hala bu üç yalan üzerine yeni yazılar yayımlanıyor.

Hikmet Bil'in yalanlarını irdeleyelim: 5 Eylül 1955 akşamı;

- Cumhurbaşkanı Bayar İzmir-İstanbul seferini yapmakta olan Adana vapurunda, açık denizlerde!
- İçişleri Bakanı Park Otel'de Uluslararası Kriminoloji Konferansı'nın yabancı konuklarına akşam yemeği veriyor.
- Menderes birkaç milletvekili arkadaşı ile Florya'da yemek yiyor ve gece yarısına doğru onları da alarak Maslak yolundaki asfaltlama çalışmalarını incelemeye gidiyor.

ZORLU'dan gelen telgrafta da "Kıbrıs konusunu 5 yıl buzdolabına koyalım. Bunu önerebilir miyim?" diye bir soru var. Nümayiş siparişi yok. Çünkü böyle bir şeye zerre kadar ihtiyaç yok. **(Bkz. 4 ve 5 Eylül 1955 tarihli ULUS gazeteleri)** Türk medyasının anlamadığı ya da anlamak istemediği işte bu!

ZORLU, Sonuç Bildirisi yayımlanınca Kıbrıs konusunda taraf olmadığı ilan edilecek olan Yunanistan'ın gerginlik yaratacağından endişeli. Nümayiş filan isteyen yok. Bunun en yakın tanığı Mahmut Dikerdem. Hepsini ayrıntılı bir şekilde yazmış.

Hikmet Bil'in yazdıklarını ezberleyen yazarlarımız nedense ZORLU ile Londra'da bulunan deneyimli diplomat, emekli büyükelçi (üstelik Mehmet Ali Birand'ın da dayısı) Mahmut Dikerdem'i okumazlar. Ya da benim yazdığım yaklaşık bin sayfalık iki kitabı. Çünkü bu olaylar hakkında Yassıada davası ve bu davadaki tanık ifadeleri ve Menderes ve ZORLU ile ilgili mahkumiyet kararı onlar için, Menderes ve ZORLU'yu bir kez daha asmak için, yeterlidir.

Türk medyası her yıl eylül ayında bu olayları hatırlar ve her yıl yanlışlarını tekrarlar. Yeni yanlışlar üretir.

Öyle bir senaryoya inanmıştır ki Türk medyası, 6 Eylül'den sonra Rumlar'ın kitlesel olarak İstanbul'dan göç ettiklerini ve kentin kültür mozayiğinin tamamen yitirildiğini iddia eder. 1959 yılında Karamanlis ve Averoff İstanbul'a geldiklerinde İstanbul'da hala 65 bin Rumun ve yaklaşık 15 bin Yunanistan uyruklu İstanbullu Elen'in yaşadığına inanmazlar. Oysa Averoff bunu kitabında belirtmiştir. Ayrıca Zeki Kuneralp ile Dimitri Bitsios'un ortak raporları olan "İkili Rapor"u da hiç görmemişlerdir. Bu rapor Batı Trakya'daki Türkler ile İstanbul'daki Rumların sorunlarını inceleyerek çözüm önerileri getirmiş bir rapordu.

İkili Rapor (Rapport des Deux), 1959 yılı ağustos ayında Menderes ve Karamanlis'e sunulmuştu. İSİS Yayınları İkili Raporu Türkçe Fransızca olarak 1997 yılında yayımladı.

* * *

Coşkun Kırca ve Hikmet Bil'in hayatta iken yalancı olduklarını yazmış ve televizyonda ilan etmiştim. İkisinden de bir itiraz ya da tepki (tazminat davası vs) çıkmamıştı. Bu sözcüğü, hakkettikleri için, bugün de kullanıyorum.

Fuat Köprülü'yü ise hiç affedemiyorum. DP kuruculuğunu da iptal ediyorum. Bir hiç uğruna 6 Eylül'ü Yassıada'ya taşımıştır. ZORLU ve Menderes'e yönelik kişisel husumetinin esiri olmuştur. Kırk yıl sonra Amerikalı bir Senatör (D'Amato) Yassıada davasını kanıt belge olarak gösterip 6 Eylül Olayları'nı yeniden tanımlamıştır: POGROM. (Kitlesel katil olayı)

6 Eylül'de olumsuz çok şey vardı ama bir 'katil' olayı yoktu.

Muhbir Fuat Köprülü, 27 Mayıs darbesinden hemen sonra, ortalık toz duman halinde iken konuşmuştu. Önce muhbir daha sonra tanık ve bir maddi hata (6 Eylül 1955 tarihinde Dışişleri bakanı olduğu yanlış varsayımı yüzünden) sonucu sanık olmuştu. Söyledikleri yenilir yutulur şeyler değildi. Bu açıklaması üzerine Yunanistan, Türkiye'ye bir nota vermiş ve bir dizi taleplerde bulunmuştu.

Bunun üzerine Dışişleri Bakanlığımız Köprülü'den bir düzeltme açıklaması istemiş ve adeta zorla almıştı.

Yassıada'da sanık olarak konuşurken mahkeme başkanı Başol, *"Yeni Sabah gazetesi büyük puntolarla bir başyazı, 'Fuat Köprülü 6/7 Olaylarını Açıkladı' yazmış. Buradaki beyanınızı da suitefehhüm* (yanlış anlama) *olmuş falan diye biraz hafifletmek istiyorsunuz... Bu yazıyı görünce 'Yanlış anlaşılmış ben öyle söylemedim' demeniz icap ederdi."* dediğinde, Köprülü'nün cevabı yaptığı açıklamadaki sorumsuzluğunun ölçüsü ya da ölçüsüzlüğüdür:

"Bendeniz yazı çıktıktan sonra Ankara'da idim. Gazeteyi görüp okuyamadım."

Başol:

"Böyle verdiğiniz beyanatları okumanız lazımdır. Yahut, hiç beyanat vermemek gerekir"

Köprülü:

"Maalesef okumadım. Bulamadım."

Bu kadar önemli bir konuda konuşuyor ve ardından gazeteyi görmediğini söyleyebiliyor.

Ayrıca oğlunun o tarihte DP İstanbul İl Başkanı olduğunu unutuyor (mu?).

Bu açıklaması ile oğlunu *bir* numaralı sanık konumuna getirebilirdi. Bunu dahi düşünmüyor. Yoksa güvendiği birileri mi var? Gürsel?

Kendisi daha sonra sanık oluyor ve Yassıada'da doksan üç gün tutuklu olarak kalıyor ama oğluna *nedense* yine kimse dokunmuyor. Dokunamıyor (mu?). 6 Eylül Olayları, Fuat ve Orhan Köprülü'nün bu olaylar ile ilişkisi ciddi bir araştırma konusu yapılmalıdır.

1996 yılında ZORLU'nun kızı arkadaşım rahmetli Sevin ZORLU'dan aldığım vekaletname ile Anayasa Mahkemesi nezdinde 1996 yılında açtığımız İade-i Muhakeme Davasında şu kişilerin tanık olarak dinlenmelerini talep etmiştik:

Orhan Köprülü, Fuat Doğu (1955'de Milli Emniyet İstanbul Temsilcisi), Ramiz Eren (DP Ankara Milletvekili, 5 Eylül 1955 akşamı Menderes ile birlikte olan kişi), Hüsamettin Canöztürk, Fahri Çoker ve **Gökşin Sipahioğlu**. Bu kişiler o tarihte hayatta idiler. Ben 1994 ve 1995 yıllarında bu kişilerin hepsi ile görüştüm ve söylediklerini yayımladım. Bugün ise bir tek Sn. Gökşin Sipahioğlu hayatta.

5 Ocak 1961 tarihli mahkumiyet kararında Suç'un tanımı:

'Kıbrıs dava ve ihtilafının cereyan ettiği ve hadise had bir safhaya girdiği sırada, Rum vatandaşlara Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazasıyla, kısmen kaldırmayı hedef tutan bir cemiyet halinde birleştikleri ve Kıbrıs olayları dolayısı ile hassas bir durumda bulunan Türk vatandaşlarını Rumların mallarını tahrip için nümayiş tertip ve harekete geçirdikleri'

Londra Konferansı'nda Türkiye tezi[104] çok başarılı olmuştu. Bu teze göre Kıbrıs konusunda sadece iki *taraf* olabileceği kabul edilmişti: İngiltere ve Türkiye. Sonuç Bildirisi'nde Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın *taraf* bile olmadığı ilan ve tescil edilecekti. Konferansı torpillemek isteyen Yunanistan idi. Bu nedenle bombayı patlattırdı ve İstanbul EkspreS 2. Baskı'yı yaptı.

Bunlar Yunan *derin* devletinin marifetleridir. Üstümüze kalmıştır, muhbir Fuat Köprülü ve Yassıada'daki dava sayesinde. Türk medyası bu gerçeği görmek istememektedir.

(104) Bkz. ***Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği***, sayfa 174

Selanik'teki bombayı Yunan derin devletinin patlattırdığını; İstanbul EkspreS'in 2. Baskı'sının da, Milli Emniyet ile hiçbir ilişkisi olmadığını ve Sn Gökşin Sipahioğlu'nun bu olay hakkında değişik tarihlerde ben de dahil değişik kişilere çok farklı konuştuğunu bildiğim için Yunan derin devleti ile ilişkili olabileceğini üç yıldır hem 2006 tarihli kitabımda yazdım hem de bu iddiamı çeşitli makalelerimde yineledim. Bugüne kadar bir Allahın kulu çıkıp, "Sen delinin birisin. Nereden çıkardın bu saçma fikri?" demedi. Bu iddiamı öğrenenler sustular. "Hayır, olmaz öyle bir şey" diyemediler. "Evet" de demediler.

Bu iddiayı irdeleyelim: Bombayı bizim patlattırmamız kadar saçma bir şey olamaz. En ufak bir motivasyonumuz yok. Yunan derin devleti ise, panik içinde ve böyle bir olaya şiddetle ihtiyacı var. Ayrıca bomba Yunanistan'da patlamış. Ancak tek başına bomba yetmiyor. Mutlaka 2. Baskı gerekiyor, İstanbul'u tetiklemek için.

Eğer Sn. Sipahioğlu'nun bu olayda günahı yoksa neden çok farklı ve çelişkili konuşuyor?(105)

6 Eylül 1955 günü İstanbul'da vurlu-kırlı bir nümayişi, bırakınız sipariş etmek, kesinlikle istemeyenler, Londra'daki Kıbrıs Konferansı'nda son derece başarılı olmuş, başta ZORLU olmak üzere Türkiye Heyeti'nin diplomatlarıydı. Çünkü iki ayda geceli-gündüzlü çalışarak oluşturdukları yeni Kıbrıs tezi Konferans'ta çok başarılı olmuş, İngiliz ve uluslararası çevrelerce onaylanmıştı. O kadar ki, Metin Toker'in dergisi bile bkz. neler yazmıştı, 10 Eylül 1955 günü:

"İngiltere'de, en ciddi basın dahil, herkes Fatin Rüştü ZORLU'nun ağzından açıklanan Türk tezini beğenmişti.

Konuşmada...kuvvetli bir mantık silsilesinin takip edilmesi, dünyanın en tanınmış Devletler Hukuku mütehassıslarının fikirlerine yer verilmesi ve metnin heyeti umumiyesinin ilmi ve mantıki bir damga taşıması iyi akisler uyandırmıştı.

(105) Bkz. ***6 Eylül 1955 Olaylarına 50. Yılda yeni Bakış: Hangi derin Devlet?*** sayfa 81-88

Konuşmasını müteakip Türk Dışişleri Bakan Vekilinin hararetle ve samimiyetle tebrik edilmesinin sebebi buydu."

İşte ZORLU'nun 16 Eylül 1961 günü bir kez idam edilmesiyle yetinmeyenler, 47 yıldır, her yıl 6 Eylül günlerinde bir daha hatırlamışlar ve köşe yazılarında olayları sipariş eden kişi olarak tanıtmışlardır. Burada başta ezberci Türk medyasını suçluyorum. İşte AKİS dergisinin yukarıda verdiğim yorumu. Bu ölçüde başarılı olmuş ZORLU, tam Konferans'ın sonuna gelindiğinde, tam Sonuç Bildirisi açıklanmak üzere iken neden bu nümayişlerle başarısını feda etsin?

ZORLU'nun 8 Eylül günü İstanbul'a dönerken Mahmut Dikerdem'e söylediklerini bir kez olsun okumayan medyamız, her yıl Hikmet Bil'in yalan olduğu çok açık olan saçma senaryosuna sımsıkı yapışmış ve bunu kanıt belge olarak göstermiştir (Hasan Pulur-Ayşe Hür 2008)

ZORLU'nun Dikerdem'e söyledikleri her şeyi çok güzel özetlemekte:

"Bütün çalışmalarımız, Londra'da elde ettiğimiz başarı, bir gecede heba olup gitti."

Ey Türk Medyası, 6 Eylül Olayları konusunda ezbercilikten ve eski yazılardan kopya çekmekten vaz geç. Kırk yılda bir tüm önyargılarını bir kenara bırak. Gerçekleri araştır. Bul ve yayımla. Muhtaç olduğun tek şey mesleğine olan saygındır. Eğer onu kaybetmişsen kalemini kır...

Yunanistan'in Kıbrıs konusunda Birleşmiş Milletlerde ikinci hazimetinin tarihi: 5 Aralık 1958

5 Aralık 1958 gününü Semih Günver[106] yazmıştır:

"Yunanistan'ın eski Dışişleri Bakanı Evangelos Averoff, 2 Ocak 1990 günü, 80 yaşında, Atina'da bir hastanede kalp yetersizliğinden hayata gözlerini kapadı. Genç yaşta siyasete atılan Averoff, İkinci Dünya Savaşı sırasında, işgal kuvvetlerine karşı gizli mukavemet teşkilatında çalışmış, İtalyanlar tarafından tutuklanarak

(106) 12 Ocak 1990-Milliyet Gazetesi'nde 'Turnike' başlıklı köşe yazısı

Kuzey İtalya'da bir temerküz kampında esir edilmişti. Çeşitli bakanlıkların başında görev yapan Averoff, 1985'te Yeni Demokrasi Partisi'nin onur başkanı seçilmişti.

Averoff, Atina'da başbakanlar için tertiplenen devlet merasimi ile defnedilmiştir.(107) **Toprağı bol olsun."**

"Averoff'u 1958 yılında Paris'te yakından tanımak olanağını elde etmiştim.

Averoff, Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü ZORLU'nun hem çetin ve yetenekli rakibi, hem yakın ve samimi arkadaşıydı."

"1958 Kasım ayının sonlarında(108), Birleşmiş Milletler Siyasi Komisyonu, iki dışişleri bakanı arasında Kıbrıs konusunda uzun ve amansız bir söz düellosuna şahit oldu. Averoff, Kıbrıs'ta self-determination ilkesinin uygulanmasını istiyordu. Bağımsızlar bloku, Yunanistan Dışişleri Bakanı'nı destekliyordu. ZORLU, self-determination'ın iki cemaata ayrı ayrı uygulanmasını savundu. Diplomatik savaşta taraflar her taktiği maharetle denediler. Averoff, adanın Yunanlı olduğunu ispatlamak gayesi ile Lawrence Durrel'ın 'Acı Limonlar' adındaki kitabından pasajlar okudu. ZORLU, kendisine, Shakespeare'ın Othellosu'nun birinci perdesinin üçüncü sahnesini Büyükelçi Orhan Eralp'e okutmakla yanıt verdi. Averoff, son ana kadar oyları lehine çevirebilmek için uğraştı. Sonunda, iki tarafın da karar tasarılarının gereken çoğunluğu sağlayamayacakları anlaşıldığından Meksika Delegasyonu, 'tarafların aralarında anlaşarak çözüm bulmalarını' isteyen bir tasarı hazırladı. Bu tasarı üçte iki çoğunlukla Siyasi Komisyon'da kabul edildi."

"Averoff, 1984'te Londra Grenada televizyonuna o günü şöyle anlattı:

Davayı kaybettik. ZORLU kazandı.

Ben şimdi hükümetime ve Parlamentoma bunu nasıl izah edebilirim? Ümitsizlik içinde komisyonun dışındaki istirahat salonunda oturuyor, acı acı düşünüyordum.

Bir de baktım ZORLU, yüzünde bir tebessüm, bana doğru geliyor.

Ne yapsam? dedim. Yüzüne bir tokat mı atsam?

---

(107) Biz ZORLU'u asmıştık.

(108) Aslında 5 Kasım 1958 günü

Baktım yanıma geldi, gayet dostane bir şekilde işin nereye varacağını konuşmaya başladık.

İşte oracıkta Kıbrıs'ın bağımsızlığa kavuşturulmasından başka çıkar yol olmadığı üzerinde mutabık kaldık."

"Türk heyetinin üyeleri de yarım saat süren bu konuşmayı uzaktan merak ve heyecanla izlemişlerdi. Nihayet ZORLU, yanlarına gelmiş ve sonucu müjdelemişti."

"ENOSİS öldü. Bağımsızlık üzerinde temel anlaşmaya vardık."

"Kıbrıs'ı Yunan toprağı yapmak emellerinin baltalanması ilk defa o komisyon toplantısında gerçekleşmişti.(109) Savaşlar, yalnız muharebe meydanlarında kazanılmaz. Diplomaside de parlak zaferler elde edilir.

O günden sonra ZORLU ve Averoff, birbirlerini takdir eden ve birbirlerine güvenen iki dost oldular. Londra ve Zürih Antlaşmaları, Garanti Antlaşması, Kıbrıs'ın istiklali, bu arkadaşlık sayesinde gerçekleşebildi."

"1959 sonbaharında, Paris'in Champs Elysees civarındaki tanınmış lokantaların birisinde, Kıbrıs sorununun çözümünü kutlamak için buluşan ZORLU ve Averoff, bu akşam yemeğine yakın dostlarını da çağırmışlardı. Yemeğin sonunda Averoff, kadehini ZORLU'nun şerefine kaldırmış:"

"Büyük bir diplomatik savaş sonunda Kıbrıs'a Türk askerinin çıkmasını barışçı yollarla ve uluslararası bir antlaşma çerçevesinde sağlamayı başaran Türkiye Dışişleri Bakanı ZORLU'yu içten selamlıyorum. İleride her şey olabilir, fakat bizler daima ülkelerimizin eski Dışişleri Bakanları olarak anılacağız" demişti.

"İki yıl sonra, 27 Mayıs İhtilali'nin sorumluları, Albay Talat Aydemir'in gözleri kanlı yardakçılarından korkarak, Başbakan Menderes'i, ZORLU'yu ve Polatkan'ı astılar ve İmralı'nın ıssız bir köşesine yan yana gömdüler. ZORLU'ya şükran borcumuzu nankörce, haince ödemiştik. Şehitlerin kemiklerini bakımsız otlar arasından hala kurtaramadık.(110)"

(109) Bkz. 6 Aralık 1958 Cumhuriyet Gazetesi

(110) Naaşların İmralı'dan Anıtmezara nakilleri 17 Eylül 1990 tarihinde gerçekleşti.

"Averoff, ZORLU ile aynı yaştaydı. Ondan 30 yıl fazla yaşadı. 1967 Albaylar Cuntası devrini kazasız belasız atlattı. Ülkesine yeni ve parlak hizmetler verdi. Ölümüne kadar saygı gördü ve devlet merasimi ile daimi istirahatgahına çiçekler içinde taşındı."

"Kendisini son defa 1976 yılında Milli Savunma Bakanı olarak Strasbourg'a Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısına geldiği zaman görmüştüm. Beni tanımış, yaşlı gözlerle arkadaşı Fatin Rüştü ZORLU'nun ailesinin hayatta kalan son ferdi, kızı Sevin hakkında bilgi istemişti. O gün Averoff ile Konsey'in kafeteryasında baş başa yemek yemiştik. Kıbrıs'taki anlaşmazlığın çözümü için makul ve yapıcı bazı telkinlerde bulunmuştu. Belki de 1958'deki başarılı sonucu 18 yıl sonra tekrarlamak istiyordu. Ankara'da MC koalisyon hükümeti vardı, fakat Averoff'a cevap verecek bir ikinci ZORLU yoktu. Bir fırsatı daha kaçırdık."

"Bugün, yerleri doldurulamayacak olan bu iki büyük Dışişleri Bakanı'nın kaderleri arasında bu acı kıyaslamayı yaparken çok üzülüyor ve utanıyorum."

* * *

6.12.1958-5.3.1959 GAZETE (Cumhuriyet[111]) BAŞLIKLARI İLE ZÜRİH VE LONDRA ANTLAŞMALARINA GİDEN YOL

6 Aralık 1958

'Birleşmiş Milletler'de Yunaistan'ın Hezimeti; İlgililer arasında müzakereler yapılmasını isteyen İran karar sureti 22'ye karşı 31 oyla kabul edildi; Averoff'un bütün çırpınmalarına rağmen **Birleşmiş Milletler Kıbrıs Davası'nın Türkiye'yi ilgilendirdiğini resmen tasdik etti. Birleşik Amerika delegesi de İran karar sureti lehinde oy kullandı**'[112]

(111) Cumhuriyet'in dışındaki gazeteler (Zafer ve Vatan) ayrıca belirtilmiştir.

(112) 6 Eylül Olayları olmayıp da Londra Konferansı Sonuç Bildirisi yayımlanabilseydi, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda taraf olduğu, Yunanistan'ın ise taraf olmadığı daha 1955 yılında tescil edilmiş olacaktı.

12 Aralık

'Yunanistan Kıbrıs için Üçlü Konferansı dün tekrar reddetti'(113)

13 Aralık

'Dışişleri Bakanı dün Amerika'dan döndü; ZORLU, Kıbrıs meselesi için, **"Haklı davamızın, daima karşı tarafın haklı iddiaları ile kabili telif olduğu kanaatindeyiz"** diyor.(114)

19 Aralık

'Londra, Kıbrıs'ın taksim edilebileceğini açıkladı; Paris'te evvela ZORLU ile Averoff, müteakiben ZORLU, Averoff ve Lloyd üçlü yuvarlak masa konferansı toplamak gayretiyle gayri resmi görüşmeler yaptılar; Türk-Yunan gerginliğinin azaldığı ifade ediliyor'

25 Aralık

'Kıbrıs mevzuunda dün bir açıklama yapıldı; Dışişleri bakanlığı, Yunan Dış Bakanı Averoff'un Taksim'den vazgeçtiğimize dair yaptığı beyanatı cevapsız bıraktı'

29 Aralık

'Ankara'da Kıbrıs'a dair siyasi faaliyet arttı; ZORLU, dün sırası ile Atina'dan yeni dönem Pesmasoğlu, İngiliz Büyükelçisi, ve Küçük ile Denktaş'ı kabul etti; Gençlik Kıbrıs için bir resmi açıklama istiyor'

30 Aralık

'Kıbrıs için Türk-Yunan temasları; ZORLU ile ikinci bir görüşme yapan Yunan Büyükelçisi Atina'ya dönüyor'

31 Aralık

'Kıbrıs hakkında yeni bir açıklama bekleniyor; Dün Ankara'da Fatin Rüştü ZORLU ile İngiliz B. Elçisi 'Üçlü Konferans' Meselesini görüştüler.'

---

(113) Aslında 6 Aralık tarihinden sonraki açıklamalar bir ölçüde perde arkasındaki ZORLU-Averoff görüşmelerini kamufle etmek için dikkatleri başka yöne çekiyor. Perde arkasında çok yoğun temaslar var.

(114) Zorlu'nun diplomasi anlayışına çok güzel bir örnek: Haklı davamızı karşı tarafın haklı iddialarına yaklaştırmak. Başarının sırrı da işte bu.

3 Ocak 1959

'Kıbrıs için yeni bir plan hazırlanıyor; Ankara siyasi çevrelerinde dolaşan söylentilere göre, Türk-Yunan görüşmeleri Kıbrıs'ın 'Müstakil bir Cumhuriyet' olması ile alakalı'(115)

9 Ocak

'Dşişleri Bakanının Kıbrıs'a dair konuşması; ZORLU, Hükümetin BMM kararlarına uygun hareket edeceğini belirtti'

19 Ocak

'Rumlar Kıbrıs'ta ayrı belediyelere muhalif'

20 Ocak

'Kıbrıs için Almanya'nın ortaya attığı teklif; Adenauer'in Yunanistan tarafından Türkiye'ye verilecek Ege adalarından birine Kıbrıslı Türklerin nakillerini teklif ettiği bildiriliyor'

21 Ocak

'ZORLU ile Averoff anlaşamadılar; Kıbrıs meselesi etrafındaki Türk-Yunan görüşmelerinin devam edeceği dün Paris'te resmen açıklandı; Türkiye Dışişleri Bakanı, "Bir anlaşmaya varmak için şansımız mevcuttur; fakat bir anlaşmadan bahsetmek için vakit henüz erkendir" dedi; Beklenen müşterek tebliğ neşrolunmadı'

24 Ocak

'Paris'ten dönen ZORLU'nun Kıbrıs hakkında sözleri; Dışişleri Bakanı Türk mefaatleri bakımından endişe edilebilecek bir durum olmadığını söyledi ve Averoff ile görüşmeleri için, "Herhangi bir şekilde iyimserliğimi ifade etmedim" dedi'

1 Şubat

'Atina, Türkiye ile Kıbrıs müzakerelerini kesti; Bir Yunan tebliğinde ZORLU ile Averoff'un bir daha buluşmalarının bahis konusu olmadığı bildiriliyor'

3 Şubat

'Başbakan Menderes bu hafta Avrupa'ya gidiyor; İlgililer, Kıbrıs için üçlü konferansın İsviçre'de toplanacağını, Menderes'in de buna katılacağını söylüyorlar'

5 Şubat

'Kıbrıs için Türk-Yunan Konferansı; Menderes'in Karamanlis ile buluşmak üzere bugün Zürih'e gitmesi bekleniyor'

---

(115) Birileri gerçek durumu basına sızdırmış

6 Şubat

'Türk-Yunan görüşmeleri dün gece Zürih'te başladı; Dün İsviçre'ye giden Başbakan menderes ile Dışişleri bakanı ZORLU, Karamanlis ve Averoff'la bulundukları otelde buluştular;

Müzakerelerin dört gün devam edeceği söyleniyor; Yeşilköy'de konuşan Dışişleri Bakanı

"Etraflı konuşmak ancak Zürih'teki toplantımızdan sonra mümkün olacaktır" dedi.

8 Şubat

'Kıbrıs için bağımsızlık planı üzerinde duruluyor;(116) Dün Zürih'te yalnız Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları arasında müzakereler yapıldı; Nihai görüşmeler bugün başlıyor. Türk Dışişleri bakanı ilerleme olduğunu söyledi; Dünkü toplantılardan bağımsızlık planının teferruatı incelendi'

9 Şubat

'Kıbrıs hakkında nihai görüşmeler bugün Zürih'te başlıyor; Dışişleri Bakanları 'Müstakil Cumhburiyet' planı üzerindeki çalışmalarını dün bitirdiler'

10 Şubat

'Kıbrıs için Türk-Yunan görüşmeleri uzuyor; Dün Menderes ile Karamanlis yeniden buluştular bunu müteakip Dışişleri Bakanları tekrar çalışmaya başladılar; Averoff, "Yüzde elli" anlaşma olduğunu söyledi; **Talep ettiğimiz garantilerin, müzakerelerin uzamasına sebep olduğu bildiriliyor'**(117)

12 Şubat (Zafer Gazetesi)

'Kıbrıs için Anlaşmaya Varıldı; Hürriyet, İşbirliği ve Kıbrıs'ın Refahı Davası, Bu İmtihandan Muzaffer Çıktı; Resmi Tebliğ yayımlandı'

12 Şubat (Vatan Gazetesi)

'Kıbrıs için anlaşmaya varıldı; Altı gündür devam eden görüşmelerin müsbet olarak sona erdiği açıklandı; Yayımlanan tebliğde

(116) Artık model belli: Ortaklık Cumhuriyeti

(117) 1974 Barış Harekatının tohumları oluşturuluyor.

münasebetlerin çok daha iyiye gideceği belirtiliyor; Menderes Ankara'ya döndü; İngiltere ile görüşmelere başlandı'(118)

13 Şubat

'Londra'nın Kıbrıs Antlaşmasına Dair Açıklaması; Selwyn Lloyd, İngiltere'nin, Kıbrıs'ta bulunan üsleri üzerindeki egemenlik haklarından vazgeçmeyeceği hususunda dün Avam Kamerası'na teminat verdi; Üçlü Konferansın haftaya toplanması bekleniyor; Kıbrıslı Türk Liderler anlaşmadan memnun.'

15 Şubat

'Kıbrıs için nihai anlaşma Çarşamba günü imzalanıyor; Salı günü Londra'ya gidecek olan Menderes, Türkiye adına anlaşmayı imzalayacak'

18 Şubat

'Başbakanın uçağı İngiltere'de Kazaya uğradı; Kıbrıs adası için nihai konferans dün açıldı.'

18 Şubat (Vatan Gazetesi)

'Menderes'in uçağı dün Londra civarında sisten düştü. 12 ölü var. Başbakan faciayı sağ-salim atlattı; Kalafat-Demirer yaralı; Somuncuoğlu, Zeytinoğlu öldü'

20 Şubat

'Kıbrıs Anlaşması dün imzalandı; Ada'daki Türk ve Rum cemaatlerinin liderleri dün Zürih anlaşmasıyla İngiltere Hükümeti'nin şartlarını kabul ettiler; Türk Başkan yardımcısının bütün kararlar için tasvibi alınacak (119); MacMillan ile Karamanlis'in imzaladığı anlaşmayı Menderes hastanede imza etti'

24 Şubat

'Kıbrıs Anlaşması'nın Metni Dün Açıklandı; Kıbrıs Cumhuriyeti'nde teşkil olunacak üçlü bir karargaha Türkiye 650, Yunanistan da 950 kişilik askeri birlikler gönderecekler; Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasında ittifak aktedildi' (Cumhuriyet antlaşma metinlerini yayımlamış)

---

(118) ZORLU ve Averoff aynı gün (11.2) Londra'ya geçtiler ve akşam İngiliz Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd ile buluştular

(119) Veto hakkı olacak anlamında

27 Şubat

'Başbakan Menderes dün yurda avdet etti; Büyük tezahüratla karşılanan Menderes...'[120]

5 Mart

'Muhalefet Kıbrıs Anlaşması'nı Reddetti[121]; Dün Meclis'te 347 DP'li lehte, 138 CHP'li de aleyhte rey verdiler...; İnönü, anlaşmada Enosis'in fiilen bertaraf edilmemiş olduğunu söyledi; İnönü'nün Nutku'na cevap veren ZORLU, ***"Taksim ve Enosis arasında garanti bakımından hiçbir fark yoktur"*** dedi[122]; Kıbrıs'ta geçici bir hükümet kuruluyor'

* * *

ZÜRİH VE LONDRA ANTLAŞMALARI

Zürih Antlaşması dünya diplomasi tarihinde bir rekordur. Bir yanda, başta İngiltere-Yunanistan-Türkiye olmak üzere Batı İttifakı'nın önemli Hükümetlerini ve parlamentolarını öte yanda Birleşmiş Milletler örgütünü yıllar boyu meşgul etmiş, işin içine terör de karıştıktan sonra yüzlerce masum insanın katledilmesi sonucu daha da derinleşmiş uluslararası bir bunalım, iki çok değerli Dışişleri Bakanı sayesinde 5 Aralık 1958-5 Şubat 1959 tarihleri arasında, iki başbakanın Zürih'te buluşmaları aşamasına gelmişti. Her şey 5 Aralık günü BM merkezinde ZORLU-Averoff görüşmesi ile başlamıştı.[123]

İki bakan, "Yahu ne arıyoruz burada. Kıbrıs'ı çözeceksek biz çözeriz, kimsecikleri araya sokmadan" diyerek çıkmışlardı yola. 6 Aralık bir cumartesi günü idi. Kendilerine BM binasında bir oda açtırmışlar, konuşa konuşa Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tohumlarını atmışlardı.[124] "Eşit egemenlik" temel ilkesine dayalı bir federasyon modeli üzerine kurulacaktı Kıbrıs Cumhuriyeti.

---

(120) Bkz. fotoğraf. ZORLU, Menderes'in hemen arkasında.

(121) Bkz. Semih Günver'in yorumu, sayfa 132

(122) **1974'de ZORLU'nun bu iddiasında haklı olduğunu Ecevit kanıtladı!**

(123) Bkz. Sayfa 6

(124) Averoff "Kıbrıs-Yitirilen Fırsatlar" (Cyprus-Lost Opportunities) adlı kitabında bu olayı geniş bir şekilde anlatmıştır.

Averoff bu konuda kitabının[125] 303'üncü sayfasında şunları yazmıştır:

"ZORLU, heyecanlı bir şekilde, bir anlaşmaya varıp varamayacağımızı bilmediğini, ***ancak dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan, kendi kendimize kaldığımız takdirde***[126]*, olayları tam bir samimiyet içinde görüşebileceğimize inandığını söyledi.*

Böylece bu görüşmemiz ile bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk tohumlarını ekmiş olduk."

5 Şubat'ta iki başbakan Zürih'te bir araya geldiklerinde anlaşmanın iskeleti hazırdı. Ancak üzerinde mutabakata varılmamış bir konu vardı: Ada'ya gidecek Türk askeri birliğinin büyüklüğü. Yunan Başbakanı Karamanlis Türk askeri birliğinin elli kişiden oluşmasını öneriyordu. Menderes, ZORLU'ya *"Git söyle arkadaşına, bavullarımızı açmadan derhal döneriz Ankara'ya"* demişti. Karamanlis önerisini geri çekmiş, 11 Şubat'a gelindiğinde 650 Türk askeri kabul edilmişti.

11 Şubat'tan sonra, 19 Şubat günü Londra Antlaşması'nı (Zürih Antlaşması'ndan farkı İngilizlere bırakılacak iki üs ile İngiltere'nin kerhen kabul ettiği garantörlük idi) Menderes hastanede imzalamıştı-17 Şubat uçak kazasından sonra.

* * *

EK-1

SON SÖZ SAYIN RAUF RAİF DENKTAŞ'TAN

Sayı: 01/08-07

Sayın Mehmet Arif Demirer

(demirer@kemalizm1938.org)

19 Aralık 2008

Aziz Mehmet Arif Bey kardeşim,

28 Kasım tarihli mesajınızı aldım. Çok mutlu oldum. ZORLU kitabı için de ayrıca tebrikler! Kıbrıs'ta bir MENDERES-ZORLU

(125) A.g.e.

(126) Zürih ve Londra Antlaşmaları 4 Mart 1959 günü TBMM'de görüşülürken, başta İnönü olmak üzere bu antlaşmaların ABD'nin dayatması olduğunu iddia etmişlerdi.

heykeli yaptıramamanın üzüntüsü içindeyim. Kıbrıs Türkleri olarak onlara çok şey borçluyuz.

ZORLU hakkında söyleyebileceklerim: Rahmetli Fatin Rüştü ZORLU Beyle ilk karşılaşmam, 1958 Ocak ayında Ankara'da, Dr. Küçük'le birlikte ziyaretine gittiğimizde oldu. Adı gibi özü de, sözü de ZORLU Atatürkçü bir diplomat ve devlet adamı ile karşı karşıya olduğumu ilk anda anlamıştım. O'nu, sonra BM'de Genel Kurula ve Güvenlik Konseyi'ne hitap ederken izledim. **Konuşan, kişi değil, Türkiye'ydi sanki, hem de Atatürk'ün egemenlikten taviz vermeyen Türkiye'si.**

Zürih anlaşmaları yapılırken sık sık Dr. Küçük'le birlikte temaslarımız oldu. Başlangıçta anlaşmalar, üç garantörün imzası ile tamamlanacaktı. Makarios'un böyle bir anlaşmayı yırtıp atacağını duyurduk, garantinin etkin olması için adaya askerin de gelmesi gerekir diye ısrar ettik. **Önce kızmıştı fakat sonunda 650 kişilik Alayın Kıbrıs'a gelmesini sağladı.**

Kıbrıs Türkleri Fatin Bey'i saygı ve sevgi ile anmaktadır.

Saygılarımla, Rauf. R. DENKTAŞ

* * *

EK-2

1955 YILI EYLÜL AYINDA İSTANBUL'DA BAŞKA NELER OLDU?

1955 yılı Eylül ayında İstanbul'da düzenlenen **uluslararası** kongreler ve önemli olaylar

1. Kriminal Polis Komisyonu 24. Kongresi, 5-9 Eylül; 43 ülkeden 130 delege
2. UNESCO Hukuki İlimler Cemiyeti Kongresi, 5-9 Eylül; 80 delege
3. Irak Başbakanı Nuri es Said ve eşi tatile geliyorlar, 8 Eylül 21 Eylül'e kadar İstanbul'da kalıyorlar
4. Dünya Bankası ve IMF'in 10. Genel Kurulu, 12-16 Eylül 58 ülkeden temsilciler, aralarında 22 Maliye Bakanı var.

ABD (G. Humphrey), İngiltere (R.A.Butler), Fransa (P. Pflimlin),

Batı Almanya (L. Erhard), Japonya (H. Ichimada), Güney Afrika (E. Louw) Maliye Bakanları da dahil.

Dünya Bankası Başkanı Eugene Black ve IMF'in Genel Direktörü Ivar Rooth ve tüm üst düzey yöneticileri İstanbul'da

NOT: Dünya Bankası'nın Türkiye Bürosu 1954 yılında Menderes tarafından kapattırılmış ve temsilci Lieftinck geri gönderilmişti. Buna rağmen Dünya Bankası ve IMF Onuncu Genel Kurulu'nu bir yıl sonra İstanbul'da yapmıştı.

5. Bizans Tetkikleri 10. Kongresi, 15-21 Eylül; 20 ülkeden 100 delege
6. Üniversiteler 2. Kongresi, 19-23 Eylül;
7. Karayolları 10. Kongresi, 26 Eylül-1 Ekim; 37 ülkeden yaklaşık bin delege (1 100 otel yatağı ayrılmıştı)
8. MİGROS TÜRK İstanbul'da faaliyete başlıyor, 30 Eylül

Migros'un İsviçre örgütü Yönetim Kurulu Başkanı Duttweiller İstanbul'da

Eylül ayında ayrıca Cumhurbaşkanı Bayar ve ZORLU İran'a resmi bir ziyarette bulunmuşlar ve 23 Eylül günü Pakistan Bağdat Paktı'na resmen katılmıştı. İran'ın Pakt'a katılması ise 3 Kasım 1955'tir.

* * *

EK-3

6 EYLÜL OLAYLARI HAKKINDA YASSIADA'DAN KOPUP GELEN MANTIKSIZLIK

Hasan Pulur, 11 Eylül 2008 günü Milliyet'te yazmış:

"Siyasi iktidar Kıbrıs görüşmelerine baskı yapmak için bir gece (6-7 Eylül 1955) İstanbul'u yağmalatır, yakıp yıktırır. İngilizlere ve Yunanlılara 'Türk halkının Kıbrıs konusunda ne kadar hassas olduğunu gösterecektir.' *Gösterdik, rezil olduk."*

Yassıada'da başsavcı Egesel ve getirdiği 97 tanığın büyük çoğunluğu; Köprülü'nün uydurduğu ve damadı Coşkun Kırca'nın sürdürdüğü iddiaya, 'ZORLU'nun elini güçlendirmek amacı ile İstanbul'da nümayiş düzenlenmesi' dava sonuna kadar sımsıkı yapışmışlardır. Bu, tamamen gerçekdışı iddia 6/7 Eylül Davası'nın

mahkumiyet kararının temelini oluşturmuştur. Daha sonra (1976) Hikmet Bil'in kitabında kemikleşen bu iddiadaki mantıksızlığı nedense ZORLU bile savunmasında dile getirmemiş, nümayişlerin Selanik'teki ATATÜRK Müzesi'ne saldırı nedeni ile patlak verdiği üzerinde durmamıştır.

İddia'yı çözümleyelim (tahlil edelim): **Siyasi iktidar** (Menderes) Londra'daki Kıbrıs Konferansı'nda İngilizlere ve Yunanlılara, Türk halkının Kıbrıs konusunda ne kadar hassas olduğunu göstermek ve böylelikle ZORLU'nun elini güçlendirmek için;

- Tam Konferans sona ermek üzere iken 5/6 Eylül gecesi Selanik'te ATATÜRK Müzesi'nde bir bomba patlatmış.
- Ardından, 7 Eylül günü son toplantısını yapacak olan Konferans'ı etkilemek için 6 Eylül akşamı olaylarını başlatarak, Hasan Pulur'un anlatımı ile, İstanbul'u yağmalatmış, yakıp yıktırmış.
- Konferans, lehimize olan ve Kıbrıs Konusunda Türkiye'nin ***'Taraf' olduğunu***, Yunanistan'ın ise ***'Taraf' olmadığını*** tescil edecek Sonuç Bildirisi'ni yayımlayamadan dağılmış.
- Türkiye ayrıca olaylar nedeni ile önemli meblağlara varan tazminatlar ödemiş.
- Ve uluslararası ilişkiler açısından sıra dışı yoğun (Bkz. EK -2) geçen 1955 Eylül ayında İstanbul'a gelen yabancılara karşı, yine Hasan Pulur'un deyimi ile, hem kendi 'rezil' olmuş hem tüm milletini rezil etmiş.

Bir an için gerçeklerle hiçbir ilişkisi bulunmayan bu iddianın doğru ve geçerli olduğunu düşünelim. Bu iddiaya göre ZORLU'nun Londra'daki Konferans'ta elini güçlendirmek için **Konferansın sonunda** (!) İstanbul'da vur-kırlı nümayiş tertipleyerek İngiliz ve Yunanlılara Türk halkının Kıbrıs konusunda ne kadar hassas olduğunu göstereceğiz.

Ne yapıyoruz? Türkiye'den Selanik'e bir bomba gönderiyoruz, ATATÜRK Müzesi'nin birkaç camının kırılmasını sağlıyoruz ve bu olayı İstanbul EkspreS gazetesinde abartılı bir şekilde yayımlatıp (gazetenin sahibi zaten DP'li Mithat Perin) halkı sokağa döküyoruz.

İstanbul sokaklarında 6 saat boyunca, önce (18:00-20:00 arasında) sadece **yürüyen**, daha sonra (20:00-22:000) dükkanları **tahrip eden** ve en sonunda asker gece yarısı gelene kadar (22:00-24:00) **yağmalayan** halkın bu eylemlere başlamasının nedeni ne idi?

7 Eylül 1955 gazetelerine bakınız. 6 saat süren 6 Eylül olaylarında Kıbrıs ön planda bile değildir. Ön planda ATATÜRK'e, Selanik'teki müzeye, saldırı olayı vardır. Olaylar, İstanbul Ekspres'in 2. Baskısı'nın şu başlıkları nedeni ve önce 'yürüme' ile başlamıştır:

'Atamazın evi Bomba ile Hasara uğradı... bu menfur hadise infial uyandırdı... Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nde Genel Sekreter dedi ki, "Mukaddesata el uzatanlara bunu pahalı ödeteceğiz", Cemiyet hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak.'

Görüldüğü gibi İstanbul'u ayağa kaldıran olayda 'Kıbrıs' unsuru yoktur. İngilizlere ve Yunanlılara, Kıbrıs konusunda değil, ATATÜRK konusunda ne kadar hassas olduğunu göstermiştir Türk halkı.

Eğer amaç Kıbrıs konusunda ne kadar hassas olduğumuzu göstermek idi ise nümayiş 6 Eylül günü değil, konferans başlarken, ağustosun son günlerinde yapılırdı.

Menderes, 24 Ağustos'ta Liman Lokantası'ndaki konuşması ile zaten Kıbrıs konusundaki hassasiyetimizi açıklamış, İnönü de 'Hükümetle Beraberiz' demişti. (Bkz. 26 Ağustos ULUS Gazetesi)

Gerçekdışı iddianın <u>mantıksızlığı</u> budur. ZORLU'nun Savunması'nda bu mantıksızlığa hiç değinmemiş olmasını o günlerin ve Yassıada'mn ortamına bağlıyorum.

* * *

EK-4

ZÜRİH RESMİ TEBLİĞİ

Türkiye ile Yunanistan Başvekilleri Adnan Menderes ve Konstantin Karamanlis, beraberlerinde Hariciye Vekilleri Fatin Rüştü ZORLU ve Avengelos Averoff olduğu halde 5 Şubat'tan 11 Şubat 1959'a kadar Zürih'te toplanmışlardır. İki başvekil, samimi bir

dostluk havasında cereyan eden görüşmelerinde, son senelerdeki gelişmeleri, müşterek endişelerinin sebebini teşkil eden Türk-Yunan ilişkilerini incelemişlerdir. Memleketlerini, büyük devlet adamları ATATÜRK ve Venizelos'un çizdikleri sıkı işbirliği ve yapıcı dostluk yoluna yeniden sokmak hususundaki mütekabil arzularını müşahede eden iki başvekil, bu derece mühim olan bu davaya hizmet etmek için müştereken çalışmak hususundaki kararlarını izhar etmişlerdir. Bu yolda kati mahiyette bir merhalenin aşılmış olduğunu müdrik bulunan iki başvekil, bu mesut merhalenin Türk-Yunan münasebetlerinin bütün ehemmiyetli kesimlerinde derhal neticeler vereceği hakkındaki itminanlarını (inançlarını) ifade etmişlerdir.

Kıbrıs meselesi hakkında uzun görüşmeler yapılmıştır. Bu meselenin arzettiği ehemmiyetli güçlüklere rağmen, mütekabil bir anlayış zihniyeti içinde, nihayet uzlaştırıcı anlaşmaya varılmıştır.

Hürriyet, İşbirliği ve Kıbrıs'ın Refah Davası bu imtihandan muzaffer çıkmaktadır. Üç Hariciye Vekilinin Aralık 1958'de Paris'te yaptıkları toplantı sırasında başlayan üçlü temasların devamını teşkil eden Türk-Yunan görüşmelerinin neticesinden İngiltere Hükümeti'ni haberdar etmek zamanı gelmiştir.

Birleşik Krallığın dostu ve müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan, üç ilgili memleket arasında bir antlaşmanın, Kıbrıs meselesini kati hal tarzına götüreceğine inanmakta tereddüt etmemektedirler.

Zürih Konferansı sırasında tahakkuk ettirilen terakkilerin böyle bir hal tarzına, yolu kafi derecede açtığını mülahaza eden Türk ve Yunan Hükümetleri, müzakerelere üçlü bir zemin üzerinde devam ederek bunları mesut bir neticeye isal etmek (ulaşmak) maksadiyle Birleşik Krallık Hükümetiyle anlaşmayı derpiş etmektedirler.

Bu maksatla Türkiye ve Yunanistan Hariciye Vekilleri, İngiliz meslektaşlarını neticeye varmış olan görüşmelerin sonucundan haberdar etmek üzere bugün Londra'ya gideceklerdir.

(Zürih, Anadolu Ajansı-11.2.1959)

* * *

EK-5

4 MART 1959 TBMM ZÜRİH VE LONDRA ANTLAŞMALARI MÜZAKERESİ

TBMM 4 Mart 1959 günü Refik Koraltan'ın başkanlığında toplanmış ve üç DP milletvekilinin *"Kıbrıs meselesini görüşmek üzere müzakere açılmasına karar verilmesini arz ve teklif ederiz"* önergesini kabul ederek Antlaşmaları görüşmüş ve oylamıştır.

Görüşmelerde CHP adına, İsmet İnönü, Kasım Gülek, Necati İlter, Hıfzı Oğuz Bekata, Fethi Çelikbaş, Turhan Feyzioğlu, Bülent Ecevit, Hamza Eroğlu, Nüvit Yetkin, Kemal Satır, CKMP adına da Osman Bölükbaşı konuşmuşlar ve antlaşmaları onaylamadıklarını ifade etmişlerdir.

CHP adına ilk konuşmayı yapan İnönü'nün en önemli eleştirisini aynen veriyorum:

"...unutulmamalı ki...Antlaşmayı ihlal eden(127) *Kıbrıs Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlerin azası bulunacaktır. İhtilaf, bütün Dünya Teşkilatının ve hususiyle Güvenlik Konseyi'nin müşterek meselesidir. Bu vaziyette, Türkiye, eğer süratle hakkını*(128) *kullanarak müdahale imkanına malik olursa, yapacağı haklı bir emrivakiyle davasını kazanabilir. Halbuki şartların, tarafımızdan süratli bir askeri hareket yapmaya müsat olduğu ve her zaman olacağı iddia edilemez. Bu sebeple, Anayasa dışı teşebbüs edilecek enosis hareketini, işbu Antlaşma*(129) *hukuken bertaraf etmiş görünse de, fiilen bertaraf etmemektedir. Halbuki taksim tezi, hukuken olduğu gibi, fiilen de bertaraf edilmiştir."*

ZORLU sık sık kürsüye gelerek Hükümet adına muhalefet milletvekillerinin endişelerini gidermeye çalışmıştır:

"CHP Başkanının Kıbrıs Antlaşması hakkındaki mütalaalarını büyük bir dikkatle dinledim. Kendilerinin, bütün Türk milletini alakadar eden bu mevzuda uzun uzadıya tetkik ve tetebbuda bulunduklarını müşahede ettim. Sarf ettikleri mesaiden dolayı kendilerine

(127) Kurulacak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasasının Rumlar tarafından ihlal edilmesi durumundan bahsediyor İnönü

(128) 1964 yılında kendisinin kullanamadığı, 1974 yılında Ecevit'in kullandığı müdahale hakkını

(129) Garanti Antlaşması

teşekkür etmeyi bir vazife bilirim... Sayın İnönü'ye cevap vererek kendilerini tatmin etmeye çalışacağım.

Kendilerine arz etmek isterim. Anayasa mucibince hem taksim hem de enosis aynı katiyetle reddedilmektedir... Garanti Antlaşması aynı maddeyi teminat altına almakta ve her iki ihlal hali karşısında teminat veren memleketlerin aynı şekilde hareket edeceklerini ifade ve tasrih etmektedir. Şu halde eğer teminat enosis için yoksa taksim için de yoktur... her iki memleketin(130) mukaddem iddialarına karşı aynı şekilde teminat bulunmaktadır. Her iki memleket aynı hükümlerden istifade etmektedir..."

"Şimdi vaziyetlerimizi mukayese edelim. Yunanistan Ada'ya 600 mil Türkiye ise 40 mil uzaktadırlar. Bu noktaya lütfen dikkatinizi teksif ediniz. Anayasa ihlal eden bir vaziyet zuhurunda, Ada'ya 600 mil uzakta bir devlet mi, yoksa 40 mil uzaktaki bir devlet mi daha çabuk gelebilir?... Bu halde en kötü vaziyete düşecek olan 26 milyonluk(131) ve Ada'ya 40 mil mesafede bulunan Türkiye midir?"

ZORLU, Kasım Gülek'e verdiği cevapta önemli bir hususu açıklıyor:

"Eski Hariciye Vekillerinden Stefanapulos(132) bakınız ne diyor:

"Radcliff ve MacMillan planları bile(133) bu antlaşmadan bizim için çok daha elverişli idi. Çünkü self-determinasyon kapılarını açık bırakmaktaydı.(134) Şimdi bu kapılar tamamiyle kapanmıştır... Lozan Antlaşması yıkılmıştır ve Türkler ilk defa olarak kaybettikleri bir toprağa tekrar ayak basmışlardır."

ZORLU devam ediyor:

"Keza diyorlar ki, 'Bizim orada ancak 650 askerimiz olacaktır. Bununla mı, 650 askerle mi müdahale edeceksiniz?' Bunu bize Yunan cemaat lideri de söyledi:"

---

(130) Türkiye ve Yunanistan

(131) Türkiye'nin 1959 yılı başında nüfusu

(132) 6 Eylül 1955'te Dışişleri bakanı idi

(133) Yunanistan bunları daha önce reddetmişti!

(134) Self-determinasyon ile ENOSİS'e uzanabileceklerdi. Oysa Zürih-Londra Antlaşması ile ENOSİS kapısı kapanmıştı.

"Bir gazetede şu çıktı diye yarın başımıza asker yığarsanız ne olur?"

"Kendisine,

Asker sizin kapınıza gelmek için değildir. Oradaki teşriki mesainin bir numunei imtisalidir" dedik. Biz Ada'ya mütemadiyen jandarma kuvvetiyle tahakküm etmek gayesinde ve iddiasında değiliz. ***Fakat eğer orada Anayasa ihlal edilirse 26 milyonun hazır olduğu muhakkaktır...***

Size arz edilen inşa ettiğimiz antlaşmaların temelleri bunlardır. Bunları topyekun ya kabul edersiniz, veya reddeder ve bizi yalnız bırakırsınız. Bu istikbal vadeden yolda Türk milletinin menafini omuzlarımızda taşıyarak tek başımıza yürümekten hiçbir zaman hazer etmeyeceğiz ve bundan şeref duyacağız."

Oylamada DP milletvekilleri (347) olumlu, CHP milletvekilleri (138) red oyu kullanmışlardır.

Bu oylama hakkında Semih Günver'in yorumları için bkz. sayfa 129.

Ecevit 1974 yılında reddettiği Garanti Antlaşması'na dayanarak Kıbrıs'a gitmiş ve Kıbrıs Türkü'nü kurtarmıştır.

Bugün Ada'daki Türk askeri Garanti Antlaşmasına dayalı olarak vardır. Bu sayede de Ada'da Türk varlığı devam etmektedir.

Bu gerçeklerin unutulması ve Barış Hareketi'nin sadece Ecevit ile ilişkilendirilmesi ZORLU ve Menderes'e idamlardan sonra yapılabilecek en büyük haksızlıktır.

* * *

EK-6

KANAL 24'ÜN 4 ARALIK 2008 GÜNÜ SAYIN İSMAİL TANSU İLE YAPTIĞI SÖYLEŞİDE 6 EYLÜL 1955 OLAYLARI İLE SEFERBERLİK TETKİK KURULU ARASINDA İLİŞKİ OLUP OLMADIĞI KONUSU

Sayın İsmail Tansu çok takdir ettiğim, şerefli ve çalışkan bir kişidir. 27 Mayıs'tan sonra albay rütbesiyle TSK'dan emekli olmuştur. 1953 yılında Kore'de birlikte görev yaptığı General Daniş Karabelen ve birkaç subay ile birlikte Seferberlik Tetkik Kurulu'nun kurucuları arasında idi. 1958 yılında Kıbrıs'ta T.M.T'nin kurucularındandır. 'Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu' başlıklı önemli bir kitabı vardır.

4 Aralık 2008 günü Sayın İsmail Tansu Kanal 24'e şunları anlattı:

"Seferberlik Tetkik Kurulu 1953 yılında kuruldu. Görevi, Sovyetler Türkiye'yi işgal ederse neler yapılmalıdır? Nasıl bir hazırlık yapılmalıdır? Bu amaçla devamlı eğitim yapıldı, hem muvazzaf subaylar hem de yedek subaylarla. Amerikan yetkilileri ile bu konuda işbirliği içinde idik. Son derece gizli bir çalışma idi. Ankara'da Dağ Okulu'nda çalışıyorduk. 1958 yılında Kıbrıs'ta T.M.T.'yi kurmak görevi bize Ek Görev olarak verilmişti. Bu görevin bize verilmesini Fatin Rüştü ZORLU önermiş, Menderes de kabul etmişti. Fikir ZORLU'dan çıkmıştı. ZORLU, EOKA'ya karşı Ada'da bir Türk Mukavemet Teşkilatı'nın gerekliliğine inanmıştı."

Kanal 24'ün sorusu:

"6/7 Eylül Olaylarının da Seferberlik Tetkik Kurulu tarafından tertiplendiği söyleniyor. Hatta gazeteci Fatih Güllapoğulu, Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu'nun kendisine,

"6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı" dediğini yazmış. Bu(135) *konuda ne dersiniz?"*

İsmail Tansu:

"Ben Seferberlik Tetkik Kurulunda görevli idim. Eğer böyle bir görev bize verilmiş olsa mutlaka haberim olurdu. Bu olaylarla uzaktan yakından kesinlikle bir ilişkimiz olmamıştır. Sabri Yirmibeşoğlu'nun böyle bir açıklama yapmış olmasını asla kabul etmiyorum. O tarihte bize böyle bir görev verilmiş değildir. 1955 yılında İstanbul'da bir temsilcimiz dahi yoktu. Ayrıca kendisi o tarihte bizimle çalışmıyordu. Böyle bir görev verilmiş olsa bile bilemezdi çünkü bu tür görevler gizlidir. ***Yemin dahi edebilirim. Böyle bir şey yapmadık. Hükümet de yapmadı. Bu olayları Seferberlik Tetkik Kurulu'na yüklemek, TSK'ya ihanettir."***

Kanal 24'ün sorusu:

"Sizce Seferberlik Tetkik Kurulu'na neden böyle bir suç yöneltiliyor?"

İsmail Tansu:

(135) Tanksız Topsuz Harekat' (Tekin Yayınevi, 1991) adlı kitapta

"Amaç Türk Silahlı Kuvvetlerini yıpratmaktır. Yemin ile ifade ettim. Artık siz değerlendirin. Bugünlerde de Ergenekon'u bulaştırmak istiyorlar. Bir daha açık bir şekilde söylüyorum. Hiçbir resmi kuruluş 6 Eylül 1955 Olayları için emir veremez. Vermemiştir."

Kanal 24'ün sorusu:

"Selanik'te patlatılan bomba da sizce spontane (kendiliğinden oluşmuş) *bir olay mıydı? Bir de neden hep derin devlet ile Seferberlik Tetkik Kurulu ilişkilendiriliyor?"*

İsmail Tansu:

"Benim öyle bir bilgim yok. Ama Seferberlik Tetkik Kurulu'nun Selanik'teki bomba ile de bir ilişkisi olmamıştır.

Seferberlik Tetkik Kurulu ile Derin Devlet kavramlarını ilişkilendirmeye çalışılmasının temel amacı Türk Silahlı Kuvvetlerini yıpratmaktır."

İsmail Tansu konu ile ilgili şu yazılı açıklamayı da göndermiştir:

"1960 yılının şubat ayında... Adnan Menderes'e iki buçuk saat süren çok detaylı briefing verniştik...Menderes şöyle konuşmuştu: "Soğuk Savaş gittikçe kızışıyor... Yunanistan'la aramızda nahoş bir olay çıkmasın istiyoruz. Sizin Kıbrıs'ta

T.M.T.'ye koyduğunuz yasaklar ve uyguladığınız prensipler çok yerinde... ***Hatırlayacaksınız. 6 Eylül olaylarını kimler tertipledi ise çok büyük yanlış yapmışlardır..."***

Sayın İsmail Tansu'nun açıklamaları ile Can Dündar'ın 8 Ocak 2006 tarihinde Milliyet'te yazdıklarını alt alta koyarken Yorum dahi yapmaya gerek görmüyorum:

Garip bir üsteğmen

Yirmibeşoğlu göz kamaştıran bir kariyere sahip...

50'lerin başında Çankırı Gerilla Okulu'nda, "Turancılık davası"ndan beraat ettikten sonra gönderildiği ABD'den yeni dönen "gerilla öğretmeni" Yüzbaşı Alparslan Türkeş'in "çok sevdiği öğrencisi" oldu.

1955'te 6-7 Eylül olayları sırasında Özel Harp Dairesi'nin atası sayılan Seferberlik Tetkik Kurulu'nda görevliydi.

Gazeteci Fatih Güllapoğlu'na ("Tanksız Topsuz Harekat", Tekin Y. 1991) söylediği şu sözler hiç unutulmadı:

"6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı".

NOT: Ben 30 Ekim 1994 günü Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu'nu İstanbul'da Çiftehavuzlar'daki evinde ziyaret ettim. Kendisine Güllapoğlu'na yukarıdaki gibi bir açıklama yapıp yapmadığını sordum. Cevabını da ***6 Eylül 1955 -Yassıada 6/7 Eylül Davası*** başlıklı kitabımın 377 inci sayfasında yayımladım:

"6/7 Eylül'de Özel Harp Dairesi kurulmamıştı bile. Ayrıca ben o gazeteciye kesinlikle böyle bir şey söylemedim. Çünkü gerçek değil."

Bu açıklamadan sonra Fatih Güllapoğlu'nu Frankfurt'taki bürosunda aradım. Sordum. Sayın Güllapoğlu bana orgeneralin açıklamasının gerçek ve Emin Çölaşan'ın da tanık olduğunu söyledi. Bunun üzerine Sayın Çölaşan'a yazılı olarak sordum cevap vermedi. Sözlü olarak olayın tanığı olmadığını söyledi. Bunu da adı geçen kitabımın 383 üncü sayfasında yayımladım. **İnsanlar neden yalan** söyler ve **yalan yazarlar,** bu yaşa (72) **geldim bir** türlü **öğrenemedim... Öğrenmenin yaşı yok, derler! Bundan sonra öğrenebilir miyim, acaba?**

YEŞİLHİSAR OLAYLARI EKİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ-Seçim Ortamı Nasıl birdenbire İhtilal Ortamına Dönüştü?
27 Mayıs öncesi Seçim Tartışmaları
Yeşilhisar Olayları
Olayların Basına Yansıması
ULUS Gazetesi 25-29 Mart 1960
Kronoloji
Menderes'e Gönderilen Telgraflar
Niğde Valisi'nin İnönü'ye Telgrafı ve Cevabı
7 Nisan 1960 Menderes'in Grup Konuşması
Söyleşiler
Devlet Arşivlerinden İki Belge
SONSÖZLER

GİRİŞ

SEÇİM ORTAMI NASIL birdenbire DARBE ORTAMINA DÖNÜŞMÜŞTÜ?

1960 yılının ilk 60 günü Türkiye'nin gündemindeki tek konu Erken Seçim idi. CHP Genel Başkanı İnönü, Menderes'i ülkeyi bir erken (baskın) seçime götürmek ve seçimde 93 yaşında Said-i Nursi'yi kullanmakla suçluyordu. 7 Ocak tarihli Cumhuriyet'in manşetten verdiği haber şöyle idi: "**İsmet İnönü Genel Seçimlere Gidilmekte olduğunu söyledi**"

İki gün sonra aynı gazetede başlık: "**Başbakan DP'nin Saidi Nursi'yi seçim için vazifelendirdiğini söyleyen İnönü'den bu sözlerini geri almasını istiyor**"

CHP Genel Başkanı seçim konusunu işlemeye devam ede dursun Menderes temel atma ve hizmete açma törenlerinde ülke ekonomisinde kaydedilen gelişmeleri anlatıyordu. (Bkz. Ekonomi Eki)

Demokrat Parti milletvekilleri de siyasi durumun bir erken seçim için çok uygun olduğu görüşünde idiler. Doğrusu Polatkan'ın sunduğu bütçe de bir erken seçim sinyalleri veriyordu.(136) Ülke mart ayından itibaren kocaman bir şantiyeye dönüşecekti. Meclis 29 Şubat günü bütçeyi kabul etti ve 4 Nisan'a kadar tatile girdi. Milletvekilleri seçim bölgelerine giderek teşkilat ile seçim konusunu görüşeceklerdi. Mart ayına bir erken seçim ortamında girilmişti.

(136) Maliye Bakanı Polatkan 1960 bütçesini Meclis'e sunarken sanki içine doğmuş gibi 1950-1959 dönemi on yılın hesabını vermişti. Bütçede yatırımların gider bütçe içindeki payı % 37.6 idi. Bugün % 8!

İşte tam bu dönemeçte beklenmedik olaylar oldu. Bunları yorumsuz olarak veriyorum:

21 Mart-Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde Tarım Kredi Kooperatifi yönetim kurulunun iki üyeliği için seçim yapıldı. İlçede seçmenlerin üçte ikisi CHP'li idi. 17 Şubat günü CHP İlçe Başkanı, DP İlçe Başkanı'nı tabanca ile öldürmeye teşebbüs etmiş ve tutuklanmıştı. Ortam çok gergindi. Her gün CHP'liler ile DP'liler arasında olaylar yaşanıyordu. DP, kooperatif yönetim kurulunun beş üyeliğini elinde bulunduruyordu. Seçim iki üyelik için yapılacaktı. DP ilçe başkanlığı gergin durumu da dikkate alarak seçime katılmadı. Üç üyelik ile yetindi.

23 Mart-Said-i Nursi Urfa'da öldü. Gömüldü.

24 Mart-Yeşilhisar'da akşam saat beşten sonra olaylar patlak verdi. CHP'liler ilçede çok az sayıdaki polise, jandarmaya, kaymakama, Cumhuriyet savcısına karşı geldiler. Polisin elindeki tabancayı almaya teşebbüs ettiler. Tabancasını geri almaya çalışırken havaya ateş açan polisin serseri kuruşunu ile bir CHP'li yaralandı. Olaylar saat yediye kadar sürdü.

25 Mart-ULUS olayları manşetten ve çok ayrıntılı bir şekilde ve tamamen çarpıtarak verdi.

25 Mart tarihli diğer gazetelerde olaylar hakkında bir satır bile yoktu.

3 Nisan günü manşetlerde Himmetdede istasyonunda durdurulan tren vardı. Trenin içinde de ana muhalefet partisi genel başkanı İsmet İnönü. 7 Nisan günü Menderes, DP Grubu'nda yaptığı konuşmada DP milletvekillerine, Tahkikat Encümeni kurarak bazı gazetelerle CHP'nin yasadışı eylemlerini araştırmalarını önermişti.

Gündemden 'Seçim' çıkmış, yerine 'İhtilal' girmişti. Bu kadar kısa bir süre içinde neler olmuştu?

15 Mayıs günü ***"Mümkün olduğu kadar çabuk seçime gideceğiz"*** diyen bir başbakan vardı. Türkiye'de. Oysa o saatte 27 Mayıs darbesinin tüm ayrıntıları belirlenmişti.

1960 YILINDA 27 MAYIS ÖNCESİ ERKEN SEÇİM TARTIŞMALARI

6 Ocak günü İnönü İstanbul'da açıklıyor: İktidar muhtemelen seçimlere gidecek ve Saidi Nursi'yi seçimler için vazifelendirdi.

Menderes NURSİ ile ilgili iddiaya şiddetle karşı çıkıyor.

Nihat Erim, ***Günlükler***'de yazmış:

12 Ocak 1960

"Menderes, ***seçime*** *yakın. İnönü'yü gene oyuna getirdi. Tahrik etti..."*

15 Ocak 1960

*"Hariciye'de... ile görüştüm. Hepsi '****Seçim*** *olursa ne yapacaksın?' diye soruyor... Yeşilköy'de İsmet Ağabeyimle görüştük. Parti ve* ***seçim.***"

22 Ocak 1960

"İsviçre'deki büyükelçi... **Seçim** olursa ne yapacağımı sordu."

29 Şubat 1960

"Meclis'te bütçe müzakereleri bitti. Meclis 4 Nisan'a kadar tatile karar vermiş. Şu halde ***seçim*** *varsa, ancak ve en erken mayıs ayı sonunda olabilir."*

*"Ferit Melen telefon etti. '****Seçimler*** *yapılırsa adaylık koyacak mısın?' diye sordu."*(137)

İnönü 13 Ocak'ta soruyor:

"1960 yılında seçim var mı?"

21 Mart Cumhuriyet Gazetesi manşetten verilen haber

"DP Meclis Grubu Seçim Konusunu Ele Alıyor

"İç Politikanın inceleneceği 2 Nisan Toplantısında Seçim Kararı alınması muhtemel

"Meclisin 4 Nisan içtimasına kadar DP bütün teşkilatı ile teması bitirmek istiyor.

---

(137) Görüldüğü gibi ***Günlükler***'de 1960 yılında şubat sonuna kadar göze çarpan sözcük "ihtilal" değil, "seçim". Daha sonra birileri rotayı değiştiriyor.

"Muhalefet lider ve CHP'li Milletvekilleri ise yurt seyahatlerine yakında başlayacaklar"

28 Mart Cumhuriyet Gazetesi manşetten verilen haber:

Seçimlerin İlkbaharda Yapılması Muhtemel

"Yurt gezilerinden dönenlerin, seçim şansının 1957'ye nispetle ölçülmeyecek kadar DP lehinde olduğu kanaatine vardıkları anlaşılıyor."

3 Nisan Cumhuriyet Gazetesi haberi:

"Seçimlerin ilkbaharda yapılmayacağı anlaşılıyor"

Gazetenin manşetten verdiği haber ise farklı:

"İnönü'nün Kayseri'ye Girişi Hadiseli Oldu... Kayseri'nin içinde hadise olmadı. İnönü geceyi şehirde geçirdi"

* * *

Prof. Dr. Rıfkı Salim Burçak, ***On Yılın Anıları***'nda seçim konusunda şunları yazmış:

"1960 yılının başlarında Türkiye, iktisadi şartlar ve memleket kalkınması bakımından 1957 yılının sıkıntılı havasından çıkmış ve ferahlatıcı bir ortama girmişti...

Memleketimizin dış ticaretinde büyük gelişmeler olmuş, mesut neticeler elde edilmişti. İstikrar tedbirlerinden (138) *hatta umulduğundan daha iyi sonuçlar alınmıştı. Darlık dönemi geride kalmıştı. Piyasada aranan her şey bulunuyordu. İhracatımızda artışlar olmuştu... sınai mahsuller de ihraç etmeğe başlayan bir memleket durumuna gelmiştik. Çimento ve tekstil...*

İktidar dev eserleri arka arkaya Türk milletinin hizmetine sunuyordu... Hirfanlı barajı işletmeye açıldı. Kesikköprü Barajı ile Mersin rafinerisinin temelleri atıldı.

Türkiye'nin hızlı bir kalkınma hamlesi içine girdiği açık surette görülüyordu.

İktidar bu çok elverişli görülen şartlar içinde seçimleri ileriye alıp 1960 yılının baharında genel seçime gitmek niyetindeydi."

(138) 4 Ağustos 1958 Para Operasyonu kapsamında alınan tedbirler

"Demokrat Parti 1959 yılı sonu itibariyle 1 milyon yeni üye kaydetmiş, İstanbul, Ankara, Adana gibi büyük merkezlerde Ticaret Odası seçimlerini kazanmıştı. Durum her yönü ile düzgün görünüyordu.

Sözün kısası iktidar 1960 baharında kendisini güçlü görüyor ve bir erken seçime hazırlanıyordu."

Prof. Burçak'ın çizdiği bu tabloya şubat ayı ortalarından itibaren DP-CHP ilişkilerindeki gerginliğin doruğa ulaşmasıyla leke düştü. 17 Şubat günü Meclis'te çok büyük bir kavga oldu. Kavgaya 100 milletvekili karıştı. Olay, Samet Ağaoğlu hakkında bir tahkikat açılıp açılmaması ile ilgiliydi. Bu tür olaylara rağmen DP Mart sonuna kadar erken seçim konusu üzerinde durdu. Kırılma noktası ve ilkbaharda seçim kararından vazgeçilmesi İnönü'nün Kayseri'ye girişinde yaşanan olaylara rastladı ve rota erken seçimden 'Muhalefet ve bir kısım basın hakkında tahkikat encümeni kurulması'na döndü.

* * *

YEŞİLHİSAR OLAYLARI

BİRİNCİ OLAY[139]-17 Şubat 1960

"...olayların başlangıcı, 17 Şubat 1960'da ilçe Şehir Kulubü'nde yaşanan şiddet olayı olmuştur.

17 Şubat günü DP İlçe Başkanı Salih Kürkçü ile CHP İlçe Başkanı Mustafa Ünal, şehir kulübüne gelmişler, aynı masaya oturarak sohbet etmeye ve içki içmeye başlamışlardı... Ünal ile Kürkçü arasında sert tartışmalar başlamıştı... Mustafa Ünal evine giderek silahı ile dönmüş, Salih Kürkçü'nün üzerine birkaç el ateş etmiş... kurşunlar Kürkçü'ye isabet etmemişti. [140]

"Olayın ardından Ünal, 'Adam öldürmek kastı" ile tutuklanarak hapishaneye konuldu."

---

(139) Alıntılar, Süleyan Kocabaş'ın, ***27 Mayıs 1960 Darbesi'ne Giden Yolda YEŞİLHİSAR-KAYSERİ OLAYLARI, 17 Şubat-3 Nisan 1960,*** (2010) başlıklı kitaptan yapılmıştır.

(140) Bu olayın tanığı Ahmet Ünal'ın 2009 ve 2010 yıllarında söyledikleri için bkz. sayfa...

İKİNCİ OLAY-24 Mart 1960

"17 Şubat 1960 Şehir Kulübü Olayı, ilçede önceden zaten müzmin ve kronik olarak var olan partizanlık çekişmeleri ve şiddet olaylarını daha da artırmış, özellikle geceleri DP'li ve CHP'lilerin birbirlerinin camlarını kırma olayları iyice artmıştı.(141)

Cam kırmaktan tutuklanan dört çocuk-*Mustafa Ünal'ın 23 Mart günü Yeşilhisar cezaevinden alınarak Kayseri Cezaevine sevki olayları daha tırmandırmış... Ahmet Akdeniz, Bekir Akdeniz, Mustafa Çeçen isimli DP'li çocuklarla 17 yaşındaki CHP'li Hacı Mehmet Bozkurt tutuklanarak karakolda sorgulamaları yapılmıştı.*

Mehmet Bozkurt'un tahrikleri-*Mehmet Bozkurt saat 17'de karakoldan serbest bırakılır. Şehir meydanına gelen Bozkurt, burada Şehir Kulübünün önünde 50 kişilik bir kalabalığın içine girerek, 'Beni karakolda dövdüler' diye ağlamaya ve bağırmaya başlar ve dayaktan aldığı yaraları halka gösterir. Halkın, buna bağırarak 'Olur mu bu, böyle rezalet olur mu, çocuk dövülür mü?' diye tepki göstermesi üzerine kalabalık giderek artmaya başlamıştır. Mehmet Bozkurt'un kardeşi Şükrü Bozkurt... CHP'lilerin içinde yoğun olarak bulunduğu çarşı dükkanlarını dolaşarak onları galeyana getirmiş,esnafın da sokağa dökülmesine yol açmıştı.*

...CHP'nin aşırı partizanlarından olan Bekir Küpeli'nin meydanın bir köşesinden bağırarak Menderes ve Demokrat Parti'ye küfürler savurması kalabalığı tahrikte çok etkili olmuştu.

İki polisin kalabalığı dağıtmak için müdahalesi-*İlçede 17 Şubat Şehir Kulübü Olayı'na kadar polis teşkilatı yoktu. Olayın ardından büyük ölçüde artan cam kırma olayları sebebiyle, biri muavin, üç polis memuru ve iki sivil polisten ibaret ilk polis teşkilatı kuruldu.*

"... 24 Mart Olayı'ndan önce Yeşilhisar'a halkın 'İstanbullu Polisler' dediği Necati Soyuyüce ve Kadir Yücedağ... tayin edilmişti. Bu polisler, 24 Mart günü kalabalığın içine girerek yapılan gösterilerin kanunsuz olduğu için kalabalığın dağılmasını istemişler, kalabalık

(141) İlçde, son (1957) seçimlerde CHP oyları üçte iki olarak çoğunlukta idi.

dağılmamakta direnince cop kullanmaya başlamışlar, bunun etkisiyle halk Camiikebir'e doğru kaçmaya başlamış, halkın dağılmasına müdahale eden 'Dasteroğlu Mustafa (Mustafa Tuğral) denilen bir CHP'linin, 'Ulan polisten ne korkuyorsunuz?' diye bağırması üzerine geriye dönen halk polislere saldırmış, polislerden Necati Soyuyüce yere yatırılarak dövülmeye başlanınca (kaşından yara almış, kaputu yırtılmış) kendisini müdafaa için silahına sarılarak havaya ateş etmiş, silahından çıkan kurşunlar CHP'li Mustafa Tatlı ve Ali Uğral'ı bacağından yaralamıştı. Çenesinden üçüncü yaralı CHP'li Şükrü Dümbek'in, DP'li Halil Mehmetoğlu'nun silahından çıkan kurşunlarla yaralandığı söylentileri yayılınca, kalabalıktan 100 kişilik bir grup onu yakalayıp linç etmek için peşine düşmüştü. Bu kalabalık, tehditle ilçe emniyet komiseri Vedat Sunat ve uzatmalı onbaşıyı da önlerine katarak mahalle mahalle, ev ev Mehmetoğlu'nu aramaya başlamışlar, bulamamışlardı.

***Meydanda bir DP'linin dövülmesi**-Halil Mehmetoğlu'nun yeğeni DP'li Ahmet Aslan...kalabalık onun[142] üzerine yürümüş ve dövmeye başlamış, iki polisin müdahalesi onu kurtarmak için olmuştu...*

***Kalabalığın Hükümet Konağı üzerine yürümesi ve Kaymakam'ın Müdahalesi**-Yukarıda olup bitenlerin ardından iyice galeyana gelen ve sayıları artan Halkçı kalabalık, 'Partizan davranışlarıyla olayların sorumluları olarak gördükleri Kaymakam ve Savcı'yı protesto ve onları linç etmek için Hükümet Konağı'nın üzerine yürüdü. Bu sırada sayıları 1000-1500'ü bulmuştu.*

"Resmi dairelerde mesai bitmiş, Kaymakam Nuri Erdem evine gidiyordu. Bir kalabalığın Hükümet Konağı üzerine yürüdüğünü görünce yolunu değiştirerek buraya geldi. Bu sırada 9 kişilik jandarma birliği üsteğmenleri komutasında gelerek kabalığın içeri girmemesi için Hükümet Konağı giriş kapısını tutmuştu.

Hükümet Konağı önünde sloganlar atarak tepkilerini göstermeye devam eden kalabalığı yatıştırmak için içlerine giren Kaymakam onlara şunları söylemişti:

(142) Ahmet Aslan'ın

'Komşularım, arkadaşlarım, bu yaptığınız kanuna ve dine aykırıdır. Bugün Kadir Gecesidir. Dağılınız, bir arzunuz varsa yerine getirmeye çalışırım.'

"Kalabalık, Kaymakamı dinlemeyip onun üstüne yürüyünce, bir jandarmanın elinden süngüsünü alan Kaymakam, sağa sola sallayarak kendisini korumak suretiyle Kaymakamlık binası girişine doğru yol almaya başladı. Kapının girişine gelince, Mal Müdürü Hikmet Birse onu kucaklayarak içeri soktu. Silahı masasının üstünde odasında bekleyen Savcı Saim Dinçaslan, pencereye çıkarak kalabalığın dağılmasını istedi. Bunun üzerine daha da galeyana gelen kalabalık, Savcı ve Kaymakam hakkında, 'İn aşağı alçak, çıkın dışarı' diyerek daha galiz küfürler etmeye ve sloganlar söylemeye başladılar.

***Kalabalığın dağılışı**-Kaymakam ve Savcı, Hükümet Konağı girişinde bekleyen jandarma komutanına kalabalığı dağıtma emri verdiler. Üsteğmen bu emri yerine getirmedi. Bu kadar büyük bir kalabalığı küçük bir jandarma birliğiyle dağıtmanın imkanı yoktu.*

"Hava iyice kararmaya başlamıştı.(143) *Kalabalığı sevk ve idare edenlerden CHP'li dava vekili Mehmet Andaç'ın Hükümet Konağı önüne çıkarak, **'Dağılın artık, vazifenizi yapmış bulunuyorsunuz'***(144) *demesi üzerine kalabalık dağıldı.*(145)*"* (Sayfa 40-54)

* * *

24 Mart 1960 Olayının Gazeteler ve Radyoya Yansıması

Küçük(146) ***bir olayın abartılması ve siyasi istismar konusu yapılması**-Aşağıda daha geniş olarak ele alacağımız üzere, gazete ve radyo haberleri, parti liderlerine çekilen telgraflar, partili partisiz geniş bir kesim tarafından hazırlanan raporlarla Türkiye'nin küçük bir ilçesinde ortaya çıkan küçük bir olayın*(147) *nasıl büyütülerek,*

(143) Saat 19:00

(144) Vazife, Olay'ın yaşanması idi. Bir gün sonra ULUS Gazetesi'ne taşındı. Bkz. 25 Mart 1960 tarihli ULUS.

(145) Herşey iki-üç saat sürmüştü. Türkiye'yi 27 Mayıs'a sürükledi.

(146) Sn Kocabaş'a katılmıyorum. 24 Mart günü Yeşilhisar'da yaşananlar 'Küçük Bir Olay' değildi.

(147) Radyo, Yeşilhisar Olaylarını küçümsüyor.

sebep ve sonuçları hakkında yanlış görüşler ortaya konularak, iktidar ve muhalefet partileri arasından nasıl siyasi istismar konusu yapıldığı, abartıldığı, 'Hükümete İsyan', 'Balkan Komitacılığı' benzetmesi[148] *yapıldığı, İnönü'nün asıl hedefi olan Yeşilhisar'a sokulmamasına rağmen, Kayseri gezisi sebebiyle nasıl 'Dördüncü İnönü Zaferi' kazandığına yorumlanarak Ordu'nun ihtilal yapmaya teşvik edildiğinin ibretli belgelerini*[149] *göreceğiz..."*

Kayseri Valisi Ahmet Kınık'ın ilk Açıklaması:[150] *Kayseri Valisi Ahmet Kınık, Anadolu Ajansı vasıtasıyla 24 Mart Yeşilhisar Olayları dolayısıyla bir açıklama yaptı. Bu açıklamayı DP'nin yayın organları Zafer ve Son Posta*[151] *manşetten verdiler. Zafer'in, 'Kayseri Valiliği'nin Açıklaması' başlıklı haberinde, 'Kanuna karşı tecavüz hareketlerine kalkışanlar' denilerek valinin şu açıklamasına yer veriliyordu:*

Bir ay evvel Yeşilhisar kazası Şehir Kulübü'nde Belediye Reis vekilini öldürmek maksadile tabanca istimal eden CHP İlçe Başkanı'nın dün (23 Mart'ta) ilk tahkikat suçu sabit görülerek Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevki üzerine takibata muğber olan Halk Partililer, Perşembe günü[152] *saat 17 sıralarında Demokrat Partili Ahmet Arslan isminde bir şahsı döğerlerken savcının emrile polisin bu vatandaşı kurtarmak için fiili müdahalesi sırasında kalabalık Halk Partili bir grup tarafından vazife yapan polise mukavemette bulunmuş ve polisin*

(148) Bunları yapan Demokrat Parti

(149) Radyo, ihtilal teşviki ile ilgili ibretlik belge gösterecekmiş! Sadece 3 gün sonra ani bir karar değişikliği ve Yeşilhisar Olaylarına yayım yasağı getiriliyor. DP'nin 27 Mayıs'a doğru ilk büyük hatası. İkinci ve daha büyük hatası, Tahkikat Komisyonu'nu yalnız DP milletvekillerinden oluşturmak. 15 kişiden oluşan komisyona 5 CHP milletvekili seçilseydi, 27 Mayıs, çok büyük bir ihtimalle, olmazdı. İki hata üstüste gelmiştir.

(150) Sn Kocabaş, Açıklamayı ZAFER'den vermiş. Ben, aynı açıklamayı ayrıca Kayseri Hakimiyet Gazetesi ile 26 Mart 1960 tarihli Milliyet'ten de veriyorum, altalta.

(151) Son Havadis olmalı?

(152) 24 Mart 1960

vaki ihtarına rağmen bu mukavemet hareketlerini fiili tecavüz haline getirmek isteyen ve getirmiş bulunanlara karşı silah kullanmak mecburiyetinde kalınmış, mütecavizlerden üçü polisin kullandığı silahla yaralanmıştır. Tahkikat Vilayet Cumhuriyet Müdde-i Umumisi'nin nezareti altında devam etmektedir." (Sayfa 54-55)

* * *

KAYSERİ HAKİMİYET GAZETESİ'NİN 26.3.1960 GÜNÜ YAYIMLADIĞI TEBLİĞ

Kayseri Valiliğinden Tebliğ Olunmuştur

Bir ay evvel Yeşilhisar Şehir Kulübü'nde Demokrat Partili Belediye Reis vekilini öldürmek maksadıyla tabanca istimal eden Halk Partisi İlçe Başkanı'nın dün Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevki üzerine bu kanuni takibattan muğber Halk Partililer, 24 /3/1960 Perşembe günü saat 17 sıralarında Demokrat Partili Ahmet Arslan isminde bir şahsı döğerlerken(153) savcının emrile polisin bu vatandaşı kurtarmak için fiili müdahalesi sırasında kalabalık bir Halk Partili grubu tarafından vazife yapan polise mukavemette bulunmuş ve polisin vaki ihtarına rağmen bu mukavemet hareketlerini fiili tecavüz haline getirmek isteyen ve getirmiş bulunanlara karşı silah kullanmak mecburiyetinde kalınmış, mütecavizlerden üçü polisin kullandığı silahla yaralanmıştır.

Hadise mahalline yetişen jandarma kuvvetleri polisle iş birliği yaparak bu mütecaviz topluluğu dağıtmış ve mütecavizlerden olduğu tespit edilen 10 kişi Adliye'ye tevdi edilmek üzere nezaret altına alınmıştır.

Tahkikat Vilayet Cumhuriyet Müdde-i Umumisi'nin nezareti altında devam etmektedir. Gerek mütecavizler ve gerekse bunu tertipleyen ve tahrik edenler hakkında adli tahkikata ehemmiyetle devam edilmektedir.

(153) Dizgi hatası yok. İmla o tarihte böyle.

MİLLİYET-26 MART 1960[154]

Yeşilhisar'da 10 kişi nezaret altında
Kayseri Valisi Polisin CHP'lilerin tecavüzü üzerine ateş açtığını söyledi
CHP bir Tahkik Heyeti gönderdi

Yeşilhisar kazasında evvelki gün CHP ve DP'liler arasında çıkan hadiselerde polislerin attığı kuruşunlarla 3 kişinin yaralandığı, 10 CHP'linin de nezarete alındığı, dün Kayseri Valisi tarafından açıklanmıştır. Vali yayımladığı tebliğde hadiselerin şu şekilde cereyan ettiğni iddia etmektedir:

"Bir ay evvel DP'li Belediye Reisini öldürmek kastiyle tabanca kullanan CHP ilçe Başkanının Ağır Ceza Mahkemesine (Yeşilhisar'dan Kayseri'ye) sevkinden muğber olan (gücenen, küsen) CHP'liler, DP'li Ahmet Aslan adında bir şahsı dövmüşlerdir. Bu durum karşısında polis, savcının emriyle, fiili müdahalede bulunmuştur. Polisin müdahalesi üzerine CHP'lilerle polis arasında hadiseler cereyan etmiş ve polis silah kullanmıştır.

"Jandarmanın da celbiyle kalabalık dağıtılmış ve 10 kişi yakalanarak Adliye'ye verilmek üzere nezaret altına alınmıştır. Bu arada üç kişi de atılan kurşunlarla yaralanmıştır. Tahkikata devam edilmektedir."

CHP Tahkik Heyeti Gönderdi

Durumu tahkik etmek üzere CHP; Kemal Satır, Turhan Feyzioğlu, Atalay Akan ve Nüvit Yetkin'den müteşekkil bir heyeti Yeşilhisar'a göndermiştir.

(154) Görüldüğü gibi Milliyet, Vali'nin açıklamasını tırnak içinde verirken kısaltmış ve değiştirmiştir.

Kocabaş'ın kitabından alıntı:

"CHP'nin yayın organı ULUS'ta olayla ilgili haber ve yorumlar-*ULUS Gazetesi, Yeşilhisar Olaylarını 25 Mart 1960 tarihli sayısında, "Dün Kayseri'de Müessif Hadiseler oldu. Yeşilhisar ilçesinde Polis Halka Ateş Açtı" manşeti ile verdi.* [155]*Haberinde, olayların çıkış sebebini DP'lilere yükledi. 22 Mart 1960'da ilçede yapılan Tarım Kredi Kooperatifi seçimlerini DP'lilerin kaybetmesi sonucu bunu hazmedemeyen Demokratların toplu olarak harekete geçerek CHP'lilerin evlerinin camlarını kırdıkları, şikayet üzerine üçü DP'li, biri CHP'li dört kişinin karakol tarafından tutuklandığı ve DP ilçe başkanının müdahalesi üzerine DP'lilerin serbest bırakıldığı, tutuklananlardan CHP'li Mehmet Bozkurt'un ise karakolda güpegündüz dövüldüğü, çocuğun feryatlarını işiten yakınlarının müdahale için savcı ve kaymakama başvurdukları halde bunların sessiz kaldıkları, saat 12:30'da polis karakoluna giden CHP'li vatandaşların, Mehmet Bozkurt'un suçlu ise ifadesinin polis karakolunda alınması gerektiğini komiser Vedat Sunat'a söyledikleri, ondan, "Biz bir şey bilmiyoruz, jandarmada cereyan eden bu hadiseyi yürüten memurlar yukarıdan gönderildiler. Ve biz bir şey yapamayız" cevabını aldıkları, bu sırada olup bitenleri elinde tabancası ile takip eden DP İlçe Başkanı Mustafa Köseoğlu'nun*[156] *karakolu terk eden vatandaşları göstererek polislere, "Vurun, masuliyet bana aittir" diye bağırdığı ve bu tahrike uyan 'yukarıdan gönderildiği' söylenen Necati ve Kadir adlarındaki iki polis memuru ile DP'li Belediye Azası Halil Mehmetoğlu ve Kaymakam ve Savcı'nın da 'Yakalayın, vurun' diye DP'li İlçe Başkanı'nın emri tekrar ettikleri, Kaymakam'ın, Jandarma'nın elinden aldığı bir süngülü tüfekle hücumu bizzat idare ettiği, bu arbede sırasında Halil Mehmetoğlu ve polislerin attıkları kurşunlarla CHP'li Şükrü*

(155) Sayın Kocabaş, Zafer bile olayları 26 Mart günü verebilirken, (Radyo Gazetesi'nde 27 Mart gecesi) ULUS'un bu olağanüstü gazetecilik başarısı üzerinde durmamıştır.

(156) Yanlış. İlçe Başkam, 17 Şubat günü Mustafa Ünal'ın kurşunlarına hedef olan Salih Kürkçü idi.

Dümbek, Ali Uğral ve Mustafa Tatlı'nın ağır surette yaralandıkları, bunların gece geç vakitlerde ambulansla Kayseri'ye sevk edildikleri, faillerin halen serbest dolaştıkları yer veriliyordu. Haberde ayrıca, yarın Kayseri barosundan 30 avukatın mağdurların haklarını aramak için Yeşilhisar'a hareket edeceklerinden bahsediliyordu.(157)"

ULUS, 24 Mart gecesi, Kayseri'ye Jeep ile giderek en az iki saat süren Yeşilhisar'da saat akşam beşte başlayan ve yediye kadar devam eden olayları her nasılsa zamanında öğrenmiş ve en üst köşeye yerleştirmiş:

ULUS

İLHAN BERK

Dün Kayseri'de müessif hadiseler oldu

Yeşilhisar ilçesinde polis halka ateş açtı

Kaymakamın ve Savcının gözü önünde cereyan eden hâdisede C.H.P.li üç yurttaş ağır surette yaralandı - «Vur» emrini D.P. ilçe Başkanı verdi

Kıbrıs'ta müzakere yeniden başlıyor

Kocabaş'tan alıntılarının devamı:

"ULUS Gazetesi 26 Mart'ta, 'CHP Genel Sekreteri Aksal'ın Yeşilhisar Olayları Hakkında Demeci-Yıldırma Hareketleri Hüsrana Uğrayacak' manşeti ile çıktı...

ULUS, 27 Mart 1960'da, 'DP Hezimeti Hazmedemedi' manşetini attı. Haberinde Kayseri'yen gelen CHP tetkik heyetinin yaralıları hastanede ziyaret ettikleri, bir yaralının kendilerine şunları söylediği yer alıyordu: 'Durup dururken tecavüze uğradım. Zararı yok. Bu başı gövdeden ayırabilirler ama bizi mücadelesini yaptığımız davadan ayıramazlar.'

ULUS'un aynı günkü haberinde, Yeşilhisar'a gelen CHP Genel Sekreter Yardımcısı Kemal Satır, CHP Sivas Milletvekili Turhan

(157) Sayın Kocabaş, burada verdiği dipnotta, bu alıntısının kaynağını, 'ULUS, 26 Mart 1960' olarak vermiş. Oysa bu özetlemesi 25 Mart 1960 tarihli ULUS'tan.

Feyzioğlu (158), *CHP Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ve Urfa Milletvekili Atalay Akan'dan ibaret CHP Tetkik Kurulu'nun ortak demecine yer verdi. Demeçte, Kayseri Valisi Ahmet Kınık'ın yaptığı açıklamada olayları yanlış aksettirdiğinden bahisle, şunlar yer alıyordu.*

'Yeşilhisar Hadisesi, DP'nin itibarını kaybetmesi karşısında, zor ve şiddet kullanarak ayakta durabilmek için tamamıyla boş bir hayale kapılan bazı partizanların eseridir. Hadiseden bir gece önce kooperatif seçimlerini kaybetmiş olan ve bu hezimeti hazmedemeyen bazı DP'liler, CHP'li vatandaşların evlerini taşlamışlardır...'

'Yeşilhisar'da dökülen vatandaş kanının asıl mesulleri, milleti iki cepheye ayırarak, ikbal sürdürmek sevdasına kapılanlardır.'

'Yiğit Yeşilhisarlılara sabır ve sükünet tavsiye ettik. Mesul vazifelilerin insaftan ayrılmamalarını ve adaletin bir an önce tecellisine yardım etmeleri lüzumunu hatırlatırız.' (159)"

"ULUS, 28 Mart 1960'da 'Kaba Kuvvet Müdafaa Edilmez manşetli çıktı. Haberinde, Kayseri'den dönen CHP Tahkik Heyeti üyelerinin açıklamalarına yer verildi..." (Sayfa 56-60)

---

(158) Kayserili Feyzioğlu, Kayseri'de CHP'nin kazanamayacağını hesaplayarak adaylığını Sivas'tan koymuş.

(159) CHP Heyeti'nin 26 Mart günü Yeşilhisar'da vazifelilere neler söylediklerini o tarihte Yeşilhisar C. Savcısı olan sayın Saim Dinçaslan anlattı:

"CHP'liler olayları büyütüyorlar. CHP Milletvekilleri (Feyzioğlu, Atalay Akan ve diğerleri) Kayseri'ye geldiler oradan Yeşilhisar'a geçtiler. Yeşilhisar'da Kayseri Valisi Ahmet Kınık, ***Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktan,*** *Yurtiçi Bölge Komutanı Kemal Çakın Paşa da vardı. Atalay Akan bu kişilere hitaben herkesin duyabileceği bir şekilde şunları söyledi:*

"Sen nasıl paşa olmuşsun? Ben iki ay sonra İçişleri Bakanı olacağım. Sizleri emeklilik hakkınızdan mahrum edeceğim..."

"Ben, Feyzioğlu'na,

"İsterseniz ben size gizli evrakı göstermeye hazırım. İnceleyin. Göreceksiniz ki yaptıklarımızda herhangi bir haksızlık, yanlışlık, yoktur" dedim. Bunun üzerine Feyzioğlu teşekkür etti ve Yeşilhisar'dan ayrıldı.".

ULUS GAZETESİ'NDE 25-29 MART GÜNLERİ YEŞİLHİSAR OLAYLARI

Kayseri, 24 (Telefonla)-Dün[160] Yeşilhisar ilçesinde müessif bir hadise cereyan etmiş, Savcı ve Kaymakamın gözü önünde halkın üzerine ateş açan polis memurları üç vatandaşı ağır surette yaralamıştır.

Olayın tafsilatı şöyledir:

Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde evvelki gün[161] yapılan Tarın Kredi Kooperatifi seçiminin tamamen CHP'liler tarafından kazanılmasını[162] hazmedemeyen DP'liler dün gece[163] toplu halde bazı vatandaşların evlerine hücum ederek camlarını kırmışlardır. Şikayet üzerine suçlu iki DP'li ile bir CHP'li vatandaş jandarma karakolunda nezaret altına alınmıştır. Ve DP ilçe başkanının müdahalesi üzerine DP'liler serbest bırakılmış ve Mehmet Bozkurt ismindeki bir CHP'li güpegündüz karakolda dövülmeye başlanmıştır. Mağdurun feryatlarını işiten yakınları Savcılığa ve Kaymakamlığa müracaat etmişlerse de Savcılık ve Kaymakamlık hadiseye müstağni kalmışlar. Vatandaşlar bugün[164] saat 12:30'da polis karakoluna giderek Mehmet Bozkurt'un suçlu ise ifadesinin polis karakolunda alınması gerektiğini bildirmişlerse de komiser Vedat Sunat, "Biz bir şey bilmiyoruz. Jandarmada cereyan eden bu hadiseyi yürüten memurlar yukarıdan gönderildiler. "Ve biz bir şey yapamayız" demiştir.

---

(160) 23 Mart mı 24 Mart mı anlaşılmıyor. Olayların 24 Mart günü saat 17:30'da Mehmet Bozkurt'un serbest bırakılmasından sonra başladığı kesin. Acele ile tarihler karıştırılmış.

(161) Seçim 21 Mart günü yapılmıştı.

(162) Beş kişilik yönetim kurulunun iki üyeliği için seçim yapıldı. DP, seçime katılmadı. Üyeliklerin beşi de DP'li idi. Değişen iki kişinin CHP'li olması yönetimi değiştirmiş olmayacaktı. İlçedeki var olan gergin ortamı dikkate alan DP seçime katılmadı.

(163) 23-24 Mart gecesi kastediliyor.

(164) 24 Mart günü

Bu sırada hadiseyi başından beri elinde tabanca ile takip eden DP İlçe Başkanı Mustafa Köseoğlu(165) karakolu terk eden yurttaşları göstererek "Vurun, mesuliyet bana aittir" diye bağırmış ve bu tahrik emrine uyan 'Yukarıdan gönderildiği' söylenen Necati ve Kadir adındaki iki polis ile DP Belediye azası Halil Mehmetoğlu ve Belediye zabıta memuru İhsan Aslan halkın üzerine gelişigüzel ateş etmişler ve Kaymakam ile Cumhuriyet Savcısı Saim Dinçaslan, "Yakalayın, vurun" diye bağırarak DP Başkanı'nın emrini tekrar etmişler. Ve Kaymakam Nuri Erdem, jandarmanın elinden zorla aldığı bir süngülü tüfek ile hücumu bizzat idare etmiştir.

Bu arbede sırasında Halil Mehmetoğlu ve polislerin attıkları kurşunlarla CHP'li Şükrü Dümbek, Ali Uğur ve Mustafa Tatlı ağır surette yaralanarak gece geç vakit(166) memleket hastanesine nakledilmişlerdir. Failler halen serbest dolaşmaktadır.

Kayseri Barosu'na kayıtlı 30 avukat mağdurların hakkını aramak üzere yarın sabah(167) erkenden hadise mahalline hareket edeceklerdir.

* * *

ULUS-26 Mart 1960:

ULUS

C.H.P. Genel Sekreteri Aksal'ın Yeşilhisar olayları hakkında demeci

Yıldırma hareketleri hüsrana uğrayacak

Bir C.H.P. heyeti Kayseri'ye gitti

İnönü 2 Nisan'da Kayseri'de olacak

(165) İlçe Başkanı Salih Kürkçü

(166) 24 Mart gecesi geç vakit yaralanıyorlar

(167) 25 Mart ?

"CHP Genel sekreteri Aksal'ın Yeşilhisar Olayları hakkında Demeci"

"Yıldırma Hareketleri Hüsrana Uğrayacak"

"6-7 Eylül hadiselerinden, Uşak hadiselerine kadar çeşitli ve vahim tezahürleri görülmüş olan zihniyet, masum vatandaş kanının akıtılmasına kadar ileri varmıştır"

"Bu kabil hareketlerin, vatandaşın azim ve iradesi karşısında hüsranla neticeleneceğine şüphe yoktur"

"Bir CHP Heyeti Kayseri'ye gitti"

"Genel Sekreter Yardımcısı Satır ile Prof. Feyzioğlu, Akan ve Yetki'nden mürekkep heyet vahim hadiseyi yerinde inceleyecek"

"Evvelki gün Yeşilhisar'da cereyan eden olaylarla ilgili olarak Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksal dün aşağıdaki demeci vermiştir:"

"Dün Kayseri'nin Yeşilhisar kazasında vahim bir hadise cereyan etmiştir. Vatandaş reyine hürmet etmemeyi şiar edinmiş partizan şahıslar, bir seçimi kaybetmiş olmanın haksız infiali içinde, fiili tecavüzlere teşebbüs etmişlerdir. Vatandaş hakkının ve emniyetinin bekçisi olması gereken zabıta kuvvetleri, partizan idareye alet edilmiş, halkın üzerine ateş açılmıştır."

"6-7 Eylül hadiselerinden, Uşak hadiselerine kadar çeşitli ve vahim tezahürleri görülmüş olan tutum ve zihniyet Yeşilhisar'da da masum vatandaş kanının akıtılmasına kadar ileri varmıştır. Bu kabil sindirme ve yıldırma hareketlerinin vatandaşın azim ve iradesi karşısında hüsranla neticeleneceğine şüphe yoktur."

"Hadiseyi yerinde tetkik etmek üzere Genel Sekreter Yardımcısı Adana Milletvekili Kemal Satır, Merkez İdare Kurulu Üyesi Sivas Milletvekili Turhan Feyzioğlu, Grup İdare Kurulu Üyesi Urfa Milletvekili Atalay Akan ve eski Grup Başkan Vekili Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin'den müteşekkil bir heyet dün gece Kayseri'ye hareket etmişlerdir."

26 Mart 1960 tarihli ULUS'un birinci sayfasında aynı konuda şu başlıklar altında üç yazı daha var:

"İnönü 2 Nisan'da Kayseri'de olacak -Yeşilhisar'da Sıkı Yönetim Havası Var- Halka ateş eden DP'li Halil dün de tevkif edilmedi -Memleket hastanesinde yatmakta olan yaralılara henüz tıbbi müdahalede bulunulmadı- Evvelki gün (24 Mart) Yeşilhisar ilçesinde cereyan eden müessif hadiselerin üzüntüsü ilimiz çevresinde devam etmektedir. Hadiseden sonra ilimizin Vali Muavini, C. Savcısı, Jandarma Kumandanı, Yeşilhisar ilçesine gitmişlerdir. İlçede adeta bir örfi idare havası esmektedir. CHP'li İdare Kurulu(168) hadisenin seyrini ehemmiyetle takip etmekte ve buna mütenazır olarak Adliye ve İçişleri Vekaletine, halkın üzerine sebepsiz ve kanunsuz olarak ateş edilmesini protesto eden telgraflar çekilmektedir. Yaralılar Memleket Hastanesinde yatmakta olup henüz tıbbi bir müdahale yapılmamıştır. Halkın üzerine ateş edenlerden DP'li Belediye Üyesi Halil Mehmetoğlu şu ana kadar tevkif edilmemiştir. Hadise dolayısı ile hakkında şikayette bulunulan ilçe C. Savcısı bu mühim hadisenin tahkikat safhasında görevi başında bulunması gerekir iken, iki günden beri, Kayseri'de dolaşmaktadır. Vatandaşlar şikayet için merci bulamamaktadır"

27 Mart 1960-ULUS

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Yeşilhisar'a giden C.H.P. Tahkik Heyeti D.P. kurşuniyle yaralanan C.H.P. lileri ziyaret etti

D.P. HEZİMETİ HAZMEDEMİYOR

Yaralı bir C. H. P. linin Tahkik Heyetine söyledikleri : Durup dururken tecavüze uğradım, zararı yok. bu başı gövdeden ayırabilirler; anıma bizi mücadelesini yaptığımız dâvadan ayıramazlar

Ateş eden D.P.liler dün tevkif edildiler

Kayseri Valiliğinin yayınladığı tebliğde, ilçe baştan sona tahrik edilmiş olduğunu C.H.P Tahkik Heyeti mahallinde tesbit etti

Yeşilhisar'a giden C.H.P. Tahkik Heyetinin müşterek beyanatı

Baskıya güvenenler milletten hakettikleri dersi alacaklardır

Yeşilhisar'da dökülen vatandaş kanının asıl mesulleri milleti iki cepheye ayırarak ikbal sürmek sevdasına kapılanlardır

Yurtta Büyük Tepki" (CHP Genel Merkezi'ne binlerce telgraf gelmiş, olayları kınayan)

(168) Başkan Kayseri'de tutuklu

"Yeşilhisar'a giden CHP Tahkik Heyeti, DP kurşunuyla yaralanan CHP'lileri Ziyaret Etti" **"DP Hezimeti Hazmedemiyor**(169)"

* * *

ULUS

KABA KUVVET MUDAFAA EDİLEMEZ

DP. ilk seçimde halkın şamarını yiyecektir

İnönü izahat aldı

ULUS

İhtilâl tahrikleri, ancak bu vakur milletin haklarını çiğneyenlerden gelebilir

Radyo'yu nifak ve tahrik vasıtası gibi kullanmak ateşle oynamaktır

Neşir yasağı ile ilgili olan hâdiselerin cereyanını protesto ediyoruz

Aksal, yarın akşam cevap yazacak

Cumhuriyet

Yeşilhisar hâdiseleri için neşir yasağı

Dün yapılan tavzih

İnönü ile Menderesi karşılamak için Kayseride yapılan hazırlıklar

Yeşilhisarda alınan hâkim kararları dün geç vakit 11 de gazetelere bildirildi

Yeşilhisar Olayları ile ilgili olarak DP, yayım yasağı getirmekle en büyük yanlışı yapmış.

(169) ? Neyin hezimeti? CHP'nin iddiası DP, Yeşilhisar'da Tarım Kredi Kooperatifi Yönetim Kurulu Üyelik seçimini kaybetmiş. Gerçek: DP bu seçime katılmadı. Kaynak: Nusret Kirişçioğlu + Süleyman Kocabaş

KRONOLOJİ

17 Şubat 1960-**BİRİNCİ OLAY**

CHP İlçe Başkanı Mustafa Ünal, Şehir Kulübü'nde gece saat 11-12 sularında Belediye Başkan Vekili ve DP İlçe Başkanı Salih Kürkçü'yü öldürmek amacı ile evine gidip getirdiği tabancasından 3 kurşun ateşliyor.(170)

18 Şubat 1960

Mustafa Ünal Mahkeme tarafından yargılanmak üzere tutuklanıyor ve Yeşilhisar cezaevine giriyor.

18 Şubat-24 Mart arasında Yeşilhisar'da kayda değer bir Olay olmamış.

21 Mart 1960 Pazartesi

Yeşilhisar Tarım Kredi Kooperatifi Yönetim Kurulu'nun 2 üyeliği için seçim yapılıyor. O tarihte 5 üyenin tamamı Demokrat Partili. Ortamın gergin olduğunu dikkate alan DP, seçime katılmıyor. İki üyelik seçimini CHP'li adaylar kazanıyor. Yönetim kurulunda durum DP lehine 3-2 oluyor.

Bu seçim ile ilgili olarak Kayseri yerel gazetesi Hakimiyet'de herhangi bir haber yazısı yok.

Seçim nedeniyle de herhangi bir olay olmamış.

23 Mart 1960 Çarşamba

Yeşilhisar Mahkemesi, Mustafa Ünal'ın Kayseri'de

yargılanmak üzere Kayseri cezaevine sevk edilmesine karar veriyor. Ünal Kayseri'ye gönderiliyor.

(170) Ayrıntıları için bkz. Söyleşiler

24 Mart 1960 Perşembe-**İKİNCİ OLAY**(171)

Mustafa Ünal'ın Kayseri'ye götürülmesi nedeniyle ilçede CHP ve DP'liler arasında büyük Yeşilhisar Olayları başlıyor.

24 Mart 1960 Perşembe

Kayseri Valiliği'nin yazılı açıklaması.

25 Mart 1960

ULUS Gazetesi'nde manşet:

'Dün Kayseri'de Müessif Hadiseler oldu Yeşilhisar İlçesinde Polis Halka Ateş Açtı'

27Mart 1960 Pazar

ULUS Gazetesi'nde manşet: **"DP Hezimeti Hazmedemiyor"**

2 Nisan 1960-**HİMMETDEDE TREN İSTASYONU'NDA ÖFKE (ÜÇÜNCÜ OLAY)**

Kayseri Valisi, İsmet İnönü'ye yıldırım telgrafı çekerek Kayseri'ye gelmemesini, siyasi faaliyetlerin askıya alındığını, CHP İl Kongresi'nin yapılmayacağını bildiriyor. İnönü, cevap vererek, geleceğini bildiriyor ve saat 7:30'da trene biniyor. Tren saat 14:00'de Himmetdede istasyonunda durduruluyor. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 77 yaşında, Vali Yardımcısına öfkeli. 170 dakika sonra devam etmesine izin veriliyor.

---

(171) Metin Toker, ***DEMOKRASİDEN DARBEYE*** başlıklı kitabında şöyle yazmış:

*"**Her şeyin başlangıcını*** (27 Mayıs'ın) ***teşkil eden Yeşilhisar Olayları** İsmet Paşa'nın Ankara'ya döndüğü 21 Mart ile 3 Nisan arasında **bir hiç yüzünden** çıktı. Yeşilhisar, Kayseri'nin bir ilçesidir. Orada Tarım Kredi Kooperatifinin kongresi yapıldı Demokratlar bunu tantanayla* (DP seçime girmemişti...) *kaybettiler. Ama buna tahammül, seçimleri kaybetmekten daha ağır gelmiş olacak ki, **mağlup taraftan ekipler** galip taraf mensuplarından bazılarının evlerine **saldırdılar**. İtişip kakışmalar oldu...*

"DP bir seçim mağlubiyetini hazmedememiş ve baskı teşebbüsüne geçmiş, bunun üzerine halktan hak ettiği dersi alınıştı... Bütün bu olup bitenler Türkiye'nin gözünün İsmet Paşa'nın evvelden kararlaştırılmış Kayseri gezisine çevrilmesi sonucunu verdi."

134 İHTİLÂLİN İÇYÜZÜ

İnönü, Kayseri'ye girişini önlemek üzere trenini Hünnetdede istasyonunda durduran vali muavini ile trende münakaşa ediyor

İsmet Paşa'yı Kayseri'de 15-20 bin kişi karşılıyor. CHP'ye göre 50 bin kişi.

3 Nisan 1960 Pazar

İsmet İnönü ısrarla Yeşilhisar'a gitmek istiyor. Buna kesinlikle izin verilmiyor. İsmet Paşa, İncesu'da Yeşilhisar'a gitmekten vazgeçerek Ankara'ya dönüyor.

7 Nisan 1960

DP Grup toplantısında Menderes, DP Grubunun bir Tahkikat Encümeni kurmalarını ve CHP ile bazı gazetelerin faaliyetlerini incelemelerini öneriyor.

8 Nisan 1960

DP Grup Kararı ilan ediliyor. Tahkikat Encümeni konusunu incelemek üzere bir Komisyon kuruluyor.

12 Nisan 1960

Komisyon Raporu açıklanıyor. Tahkikat Encümeni kurulacak.

15 Nisan 1960

İki DP milletvekili Tahkikat Encümeni kurulması için önerge veriyor.

18 Nisan 1960

TBMM'de çok sert tartışmalar. Tahkikat Encümeni (15 üyeli, hepsi DP milletvekili) kuruluyor. Komisyonun ilk tebliği: Siyasi faaliyetler durduruluyor.

20 Nisan 1960

CHP, Tahkikat Encümeni'nin gayrimeşru olduğunu iddia ediyor.

21 Nisan 1960

Tahkikat Encümeni Başkanı Sancar ek yetki istiyor.

26 Nisan 1960

Bayar'ın da katıldığı DP GİK toplantısı yapılıyor.

27Nisan 1960

TBMM, Tahkikat Encümenine ek yetki veren kanunu kabul ediyor. CHP'li milletvekilleri bu toplantıya katılmıyorlar.

28 Nisan 1960-**ÖĞRENCİ OLAYLARI BAŞLIYOR**

İstanbul'da (sabah) ve Ankara'da (öğleden sonra) öğrenci olayları başlıyor.

17 Şubat-28 Nisan tarihleri arası: 70 gün.

8 Şubat 2009 tarihinde VATAN Gazetesi'nde yayımlanan bir söyleşide, CHP'li eski milletvekili ve bakan Orhan Birgit itiraf ediyor:

"28 Nisan 1960 olaylarını ise itiraf ediyorum ki organize ettim. Perde arkasındayım o işin. Öğrencilerin gösteri yapmasını istiyorduk biz. Ne yapacaklardı 'Katiller, diktatörler' diye bağıracaklardı, nümayiş yapacaklardı."

28 Nisan-27 Mayıs arası: 30 gün.

ÖZET: Mustafa Ünal'ın Yeşilhisar Şehir Kulübü'nde DP'li Belediye Başkan Vekili ve İlçe Başkanı Salih Kürkçü'ye saldırmasından tam 100 gün sonra 27 Mayıs Darbesi oluyor.

* * *

YEŞİLHİSAR'DAN 24 MART 1960'DA MENDERES'E GÖNDERİLEN TELGRAFLAR

Dava Vekili İrfan Erdem[172] (Demokrat Partili):

"Burada Halk Partililer isyan etti. Canımız ve malımız tehlikede. **İktidarsanız iktidarınızı gösteriniz. Yoksa istifa ediniz.**"

Yeşilhisar DP İlçe Başkanı Salih Kürkçü ve Belediye Başkanı Rıza Emre[173]:

"İki aydır kasabamızda malum şahıslar, şirretliklerini artırarak türlü hadiselere sebebiyet vermekte ve gündüzleri çarşıda kafaları yarmakta, gözleri çıkarmakta ve geceleri de evleri basmakta ve camları kırmaktadırlar. Burada aylardır bazı şahıslar evlerinden çıkamamaktadırlar. Kasabada mal ve can emniyeti diye bir şey kalmamıştır. Asayiş tamamen felce uğramıştır. Mütecavizler camilere de hücum ederek adam dövmektedirler. **Durumu son defa sizlere arz ederiz.**"

KAYSERİ VALİSİ AHMET KINIK'IN CHP GENEL BAŞKANINA ÇEKTİĞİ TELGRAF

CHP Genel Başkanı

ANKARA

1. CHP mensubu muayyen bir zümrenin halk arasında çeşitli vasıtalarla ve devamlı surette yapmakta oldukları tahrikler ve tertipler sonunda vatandaşlar arasında gergin ve asabi bir hava meydana gelmiş bulunmaktadır.

Nitekim, bunun neticesi olarak 24 Mart 1960 tarihinde Yeşilhisar'da bir Halk Partisi topluluğu tarafından dövülmekte olan bir vatandaşın[174] hayatını kurtarmak maksadıyla hadiseye müdahale

(172) Oğlu Yeşilhisarlı Prof. Dr Orhan Erdem, Süleyman Kocabaş'ın kitabının hazırlanmasına yardımcı olmuştur. Olayların görgü tanığıdır.

(173) Telgraf aynı zamanda İçişleri Bakanı Namık Gedik'e de gönderilmiştir.

(174) DP'li Ahmet Arslan

eden zabıta kuvvetlerine vaki olan fiili tecavüzler ve bunu takiben devleti temsil eden Hükümet Konağı'na binden fazla CHP mensuplarının yaptıkları taarruzla kanunun çiğnenmesinden çekinilmemiş ve asayişin ileri derecede ihlal edilmesine sebebiyet vermiştir.

Vilayetin dahilinde henüz bu hadiselerin tesirleri zail olmuş değildir. Bilakis vatandaşlar arasında gerginliği büsbütün artırmış bulunmaktadır. Bu gergin hava dahilinde herhangi bir toplantı yapılması vatandaşların emniyet ve amme nizamının muhafazası bakımından mahzurlu ve tahrikçi görüldüğü cihetle İl İdare Kurulu'nun 9 uncu ve 11 inci maddeleri hükümlerine dayanarak Kayseri vilayeti dahilinde siyasi partilerin yapacakları kongreler ve her türlü toplantılar men edilmiştir.

2. Bu karar hilafına yapılacak her hareket ve topluluk Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu hükümleri dahilinde men edilecektir.

3. Bu kararın aynen tatbiki ve kararın vilayetimiz dahilinde yürürlükte bulunduğu müddetçe her türlü topluluğa mani olmak üzere lüzumlu tedbirlerin alınması için Garnizon Kumandanı olan 5 inci Yurtiçi Bölge Kumandanına, Cumhuriyet Müddeiumumiliğine, Emniyet Müdürlüğüne, Jandarma Vilayet Kumandanlığına, Kaza Kaymakamlarına, Merkez Nahiye Müdürlerine ve Siyasi Partiler İl Başkanlarına yazılmış ve gereği için de Ankara CHP Genel Başkanlığı'na bildirilmiştir.

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün cevabı:

Ahmet Kınık

Kayseri Valisi

Kongreyi men ettiğinizi bildiriyorsunuz. Kongre yapılmayacağını parti merkezine tebliğ ettim. Örfi İdare ilan olunmadığına göre tabii ve umumi ahkama riayet olunması makamınız ve bütün salahiyetli sahipler için mecburidir. CHP mensuplarına telgrafınızda tevcih ettiğiniz ithamlar haksız ve ancak resmi vazifelerini partizanlık tesirinde bulunduran makam sahiplerinin esef verici hükümleridir.

Milletvekili, parti başkanı ve kanuna hürmetkar bir vatandaş olarak Kayseri'ye hareket ediyorum. Orada hadiseleri yerinde müşahede ve tetkik etmeye mecburum.

* * *

7 NİSAN 1960-DP MECLİS GRUBU'NDA ADNAN MENDERES'İN KONUŞMASI

Yeşilhisar Olayları'nın uyandırdığı gerginlik 7 Nisan günü toplanan DP Meclis grubuna da yansımıştı. Reşat Akşemsettinoğlu bir önerge vermişti:

1. CHP iktidara karşı halkı, askeri ve memurları ayaklandırmıştır. Hükümet ne düşünüyor?

2. Hususi mahkemelerin kurulması konusunda Hükümet ne düşünüyor?

3. Seçimlerden önce Anayasa'da bir değişiklik düşünülmekte midir?

CHP'nin ihtilal ortamı oluşturmak yönündeki faaliyetlerinin var olan yargı sistemi ile tahkik edilemeyeceği anlaşılmıştı.

İçişleri Bakanı Gedik:

"24 Mart'ta Hükümet basmaya fiili teşebbüs yapılmıştır" (Yeşilhisar'da)

CHP'lilerin Amerikan aleyhtarlığı yaptıklarını, çok çirkin ve haince propagandalara[175] girişmiş olduklarını anlatan Kayseri Milletvekili ve Genel İdare Kurulu Üyesi Kamil Gündeş:

"Kayseri (Yeşilhisar) *hadiseleri Halk Partisi'nin kanun dışı hareketlerine eklenen bir halka ve en vahim bir halkadır."*

Kamil Gündeş, Mustafa Ünal'ın[176] silahını ateşlerken,

"İşte İsmet Paşa'nın dediği an geldi" diye bağırdığını açıkladı.

DP Tekirdağ Milletvekili Zeki Erataman sordu:

Hükümet, İsmet Paşa'yı Kayseri önünde[177] *niçin durdurmuş, sonra neden Kayseri'ye bırakmıştır? Bunların hesabını isteriz. Gündelik*

(175) Hükümetin Türk kızlarını Amerikalılara peşkeş çektiği gibi iddialar!

(176) Bkz. Yeşilhisar Olayları-1 ve Yeşilhisar Olayları-2

(177) Himmetdede istasyonunda

kararlarla politika idare edilemez. Tedbir alınacağını söyledik. Ne oldu?"

Adnan Menderes, Zeki Erataman kürsüde konuşmasını tamamlarken *"yerinden öfkeyle kalkarak Gruba doğru döndü ve* ***'Ben istifa ediyorum'*** *diyerek salondan ayrıldı."*(178)

Kısa bir süre sonra salona dönen Menderes bu gergin ortamda kürsüye çıktı ve şunları söyledi:

"Grup neden ortaya çıkmıyor? Muhalefetin Tahkikat önergelerinden biri Et Balık Kurumu'nu 100 bin liralık bir istikrazı hakkında idi. Bunun hakkında tahkikat isteniyor da, memleketi altüst eden bir mesele hakkında Meclis tahkikatı istemek aklınıza gelmiyor mu? Biz, Amerikalılara kızlarımızı teslim etmiş miyiz? Bu mesele hakkında bir tahkikat açalım ve bu adamları Meclis kararı ile kapatalım."

"Partimizin durumu 1958'den bile çok ileridir. Partiye bir milyondan fazla insan iltihak etmiştir... Tedbir sırasında alınmalıdır. Sırası da şimdi gelmiştir. Hükümetin elindeki tedbirlerin iflas ettiği noktalar çoktur. Bunda on senedir hadiseleri tahrif eden basının rolü baştadır. İşler kolay değildir. Bu hava içinde memuru da subayı da, jandarması da gevşer... Grup toplanıp, ***'Bu iş nereye gidiyor?'*** *demelidir."*

"İnönü seçimleri geriye atmak için dolaşıyor. Zira seçimden vebadan korkar gibi korkuyor. Bu, onun sonuncu teşebbüsüdür..."

"Yeşilhisar hadiselerini mahkemeye verdik. Ne çıkacak? Hiç! Gaziantep'te ne çıktı? Gaziantep'te isyan olmadı mı? Devlet bayrağı indirilip yerine Halk Partisi bayrağı çekilmedi mi? Hükümet konağı kurşunlarla delik deşik edildi.(179) *Biz buna katlandık. Beraat ettiler mahkemede. Hükümetin ne kabahati vardır?* ***'Biz bu hadiseyi Meclis olarak ele alalım'*** *dediniz mi? Halk Partisi'nin bir sürü yakıcı propagandaları ortada iken Meclis Tahkikatı açılmaz mı?... Bir komisyon kurarsınız, bu partinin bütün memlekette yaptığı propagandaları tetkik ve tahkik edersiniz. Basının yazdıkları ele alınır ve kanunlarla karşılaştırılır. Kanunlara girmeyen vaziyetler mevcut mudur? Değil*

(178) On Yılın Anıları, R.S. Burçak, sayfa 651

(179) Yeşilhisar'da da benzer olaylar olmuştu.

midir? Bir defa böylesine bir tespit olursa o zaman çaresini ararsınız. Siz parti grubu halinden çıkıp biraz Meclis olunuz. Sizin yapacağınızı Adliye'ye yaptıramam. Komisyon kurup İnönü'yü de, Günaltay'ı da, Cemal Yıldırım'ı da söyledikleri sözlerden ötürü sual ve sorguya çekmelidir.

"Birkaç istikamette Meclis tahkikatı lazımdır:

A. Merkezde Halk Partisi nasıl çalışıyor?

B. Ne tür propagandalar yapıyor?

C. Adli mekanizma nasıl çalışıyor ve kanunlarımızı nasıl uyguluyor?

"Bunlar araştırılmalıdır. ***Zira kanunların tatbik edilmemekte olduğunu ben size söylüyorum.***(180) *Bu memleket bugün bir kardeş kavgasının eşiğine gelmiş ise bunda birinci derecede sorumluluk adliyededir. Bu cemiyetin nizamını tutacak hükümlerde eksiklik veya zaaf-ı telif*(181) *vardır. Bunları tespit edip ona göre çare ararız."*

"Seçimlere gelince; vatanın şurasından burasından kan ve ateş fışkıracak vaziyet varken seçim yapılır mı? Memleket tam emniyet içerisine alınmadan seçim olur mu? Silahları toplamadan seçim olur mu?"

"Bir de, seçim propagandası bizde artık lüzumsuz bir hale gelmiştir. Çünkü vatandaş on senedir kimin ne olduğunu iyice öğrenmiş bulunuyor. 'Seçim olacak' havası uyandıktan sonra Halkçıların her türlü herzeleri ortaya döküldü. Hadiseler aşikarlığa kavuştu. Şimdi buna göre tedbir alabiliriz."

Menderes'in bu konuşmasından sonra görüşmelerin yeterliliği önergesi verildi ve DP Meclis Grubu CHP'nin ve basının durumu, tutumu ile memleket sathındaki propagandaları hakkında bir komisyon oluşturulması ve bu amaçla hazırlıklara başlanılması kararlaştırıldı. Grup önergeyi oy birliği ile kabul etti.

Tahkikat Komisyonu 18 Nisan 1960 günü TBMM'de kabul edildi. 27 Nisan 1960 günü komisyona ek yetkiler veren kanun

(180) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı 1960 yılında Yargı'nın çalışmadığını söylüyor.

(181) Kanunların yetersizliği.

da kabul edildi. Bir gün sonra, önce İstanbul'da hemen ardından Ankara'da öğrenci olayları başladı. Sıkıyönetim ilan edildi ve Türkiye koşar adım 27 Mayıs Darbesi'ne sürüklendi.

Yeşilhisar Olayları 28 milyonluk bir ülkeyi seçim ortamından çıkarmış askeri darbe ortamına sokmuştu. Atalay Akan'ın 26 Mart 1960 günü Yeşilhisar'da söyledikleri

"Ben iki ay sonra İçişleri Bakanı olacağım."

(kendisinin İçişleri Bakanı olması dışında) 60 gün sonra, günü gününe gerçekleşmişti![182]

* * *

SÖYLEŞİLER

Ahmet ÜNAL-Mustafa Ünal'ın oğlu, 21 yaşında (CHP)

"Silah sesleri üzerine kulüpten herkes kaçtı. Babam, ***'İsmet Paşa'nın dediği günler geldi. Sizin hesabınızı göreceğiz.'*** *diye bağırdı. Kulübe jandarmalar gelip babamı tevkif ettiler..."*

"17 Şubat Olayı'nı CHP'den de bir heyet gelip inceledi. Heyette Kemal Satır, Turhan Feyzioğlu, Ali İhsan Göğüş vardı. Olayı müteakip ilçemiz partili akınına uğradı. CHP'li Kayserili emekli albay Bahri Yazır geldi. Bize hitaben yaptığı konuşmada ***'Biraz sabretmesini bilin. İyi günler gelecek'*** *dedi...*

"Mehmet Bozkurt isimli CHP'li çocuk[183] *akşama doğru serbest bırakıldı. Şehir meydanına gelerek yaralarını göstermek suretiyle ortalığı velveleye verdi. Silahlar patladı. Yaralananlar oldu. Halil Mehmetoğlu*[184] *benim bildiğim kadarıyla silah sıkmadı. "Üzerinde silah var" diye tepkileri çekti. Kalabalık hükümet binasına yürüdü. Kaymakam ve savcı aleyhine sloganlar atıldı... Kalabalık daha sonra dağıldı."*

"İhtilal olunca babam da serbest bırakıldı. Biz Yeşilhisar'a geldiğimizde büyük karşılama yapılmıştı. Babamın karşılanması daha büyük oldu. Bizden birkaç gün sonra trenle gelmiş, istasyonla şehir arasını halk doldurmuş, 40 kurban kesilmişti."[185]

---

(182) Bkz. YEŞİLHİSAR OLAYLARI-2

(183) 19 yaşında

(184) DP'li

(185) Kaynak: S. Kocabaş, ***Yeşilhisar-Kayseri Olayları,*** 2010

Ahmet ÜNAL ile 14.2.2011 tarihli AKSİYON Dergisi'nde yayımlananan Söyleşiden alıntı:

Soru: *"Babanızı kim savundu?*

ÜNAL: *Orhan Birgit, babamın avukatıydı. Babam bir ay Adapazarı'nda yattı. Halk Partisi'nin ileri gelenlerindendi Birgit. 24 Mayıs'ta Adapazarı'nda mahkeme vardı. 27 Mayıs'tan iki gün sonra çıkardılar babamı. Hakim, 'Siyasi' diyor, O, 'Benim şahsi meselem' diyor. İhtilal olunca 'Siyasi suçlular dışarı' diyorlar. Orhan Birgit geldi. O da 'Siyasi' deyince, babam da 'Siyasi' dedi artık.*(186)*"*

Soru: *Halk Partililer İhtilal'i biliyorlar mıydı?"*

ÜNAL: *"Bahri Yazır, kurmay albay, kahveye gelmiş, İhtilal'den çok önce.* ***'Evet, siz çok sıkıntı çektiniz, ezildiniz, ama biraz sabretmesini öğrenin, aydınlığa kavuşacağız'*** *diyor. Bir yerde İhtilal'i doğruluyor. Adı yok, açıklamıyor ama söylemleri o doğrultuda."*

Soru: *"Gazeteler nasıl haber yaptı bu olayı? Muhabirler var mıydı?"*

ÜNAL: *"Yeşilhisar'da gazeteci falan yoktu. Birden bire olan bir hadise. Buradaki haberleri Kayseri'den yapmışlardır. Gazeteci ile falan görüşmedik. Ya ilçe başkanından telefon edip öğrendi ya il başkanından aldı. Kaynak onlar. Onda da bir sürü yanlış var. Hala yanlış yazıyorlar...* (27 Mayıs olunca) *Sokaklara döküldüler. Marş da söylendi. Halaylar çekildi. Hem de günlerce. İdamlara ise sevinen sevindi, ama genelde üzüldüler..."*

* * *

Hayri BÜYÜKÇEREN-Yeşilhisar Cezaevi'nde memur, 29 yaşında (CHP)

"Savcı Saim Dinçaslan pencereden halka 'Dağılın' diye bağırdı. Halk jandarmaya karşı çıktı. Savcıya, 'İn aşağı, sana göstereceğiz' diye bağırdılar. Savcı DP'li olarak biliniyordu. Olay sırasında Rıza Emre adamları ile savcının yanında idi. Halk savcıya hakaret edip onu lince kalkışınca, Rıza ile birlikte Menderes'e telefon açtılar..."

"İnönü ilçeye gelse idi belki olay olurdu. Ortalık çok gergindi."

(186) Bkz. Devlet Arşivleri'nde, Yağcıoğlu imzalı Rapor.

* * *

Hamdi ÇALIŞKAN-Çiftçi, 27 yaşında (DP)

"İlçede Demokrat Partililer zayıftı. Güçleri yetmezdi. CHP'liler çok şirretti. Pek çok DP'liyi dövdüler."

* * *

Hüseyin KONAK-Dava *Vekili* ve CHP Yeşilhisar Gençlik Teşkilatı Başkanı, 25 yaşında

"İhtilale kadar 36 gün yattık. Darbeyle serbest bırakıldık. Milli Birlik Komitesi'nin 11 numaralı bildirisi biz siyasi mahkumların bırakılması ile ilgilidir.(187) *Olay... Tarım Kredi Kooperatifi seçimleri yüzünden çıkmadı.*(188)*"*

* * *

Bekir KÜPELİ-Ayakkabı tamircisi, 27 yaşında (CHP)

"Olayın evveliyatı Mustafa Ünal ile başladı. Şehir Kulübünü ben işletiyordum....Ünal bana 'Pardösümü tut' dedi. Giyip evine gitti. Sarhoş kafa ile Salih'in üzerine silah sıktı. Ünal'ı tutuklayıp dövdüler. Kafası, gözü yarıldı. Buradan Kayseri cezaevine, oradan da Adapazarı'na gönderdiler. Buraya(189) *'vurdurulmaya' veya 'Çingenelere idam ettirmeye' söylentileri yayıldı. Cam kırma olayı ve çocukların tutuklanması bu olaydan sonra oldu.*(190)*"*

"Polisler bize fedai(191) *olarak giriştiler.* ***Polisleri yıktık. Zümrüt Dünde ve Ali Uğral polis kurşunu ile yaralandılar. Halk ardından hükümet konağına yürüdü.*** *Savcı ve kaymakam pencereden "Dağılın" diye bağırdılar. Akşam olmuş halk dağılmıştı. Gece beni ve 14*

---

(187) Mustafa Ünal da 'Siyasi Mahkum'!

(188) **D.P. HEZİMETİ HAZMEDEMİYOR**
(27 Mart 1960 ULUS Gazetesi'nin manşeti)

(189) Adapazarı'na

(190) Doğru değil. Mustafa Ünal 23 Mart günü Kayseri'ye sevk edildi. Cam kırma olayı hemen o gece oldu. Mehmet Bozkurt'un jandarma karakoluna alınmasının tarihi 24 Mart. O saatte Mustafa Ünal'ın Kayseri'den daha başka bir yere gönderileceği söylentisi yok. Bilinmiyor.

(191) Bekir Küpeli'nin Yeşilhisar'daki lakabı 'Fedai' imiş.

kişiyi topladılar. Cezaevine koydular. Saat birde otobüsler geldi... Bizi Karasu'ya(192) *dökecekler diye korktuk..."*

"Ankara'ya geldiğimizde... Bizi cezaevinin önünde karşılamak için Orhan Öztrak, Kemal Satır, Mehmet Yüceler (193)*, Turhan Feyzioğlu, Mehmet Sağlam geldiler.* ***'Hiç merak etmeyin. Çıkmanız çok yakın'*** *dediler...*(194)"

"Ankara Merkez Cezaevine ULUS Gazetesi muhabiri Beyhan Cenkçi geldi. Cenkçi bize, ***Hoş geldiniz Yeşilhisarlılar. Akgünler çok yakın, merak etmeyin'*** *dedi...*(195)"

Feyzioğlu... ***'Zaten dört gün sonra çıkarılacaksınız...'*** *dedi...*(196)"

"Mayıs'ın 26'sı gece saat 1.5 idi. Beyhan Cenkçi cezaevine geldi. ***'Yarın saat 1'de çıkacaksınız'*** *dedi. Hayret ettik. Bundan bir şey anlamadık. Öğle oldu.* ***'Kayserililer dışarı'*** *dediler. 30-40 araba, 30-40 atlı asker ile yola çıktık. İnönü, onları alın gelin yanıma, demiş. Biz evinin önüne geldiğimizde balkonda halka konuşuyordu. Balkondan inip bizi karşıladı.* ***'Siz namuslu olarak girdiniz. Namuslu olarak çıkıyorsunuz. Sizin yerinizi namussuzlar dolduracaktır.'***(197)"

"İdam edildiği(198) *gün ben üzüldüm. Bir hiç uğruna gitti.* ***Öyle bir başbakan gelmezdi. İdam karşısında Halk Partililerden sevinenler oldu...***

"...Biz de DP'liler kadar hatalı idik..."

* * *

Hüseyin KILIÇ-Kitap ve kırtasiyeci, 23 yaşında (DP)

---

(192) Adapazarı. Mustafa Ünal'ın da Adapazarı'nda götürülüp Çingeneler tarafından öldürüleceği söylentileri yaygındı.

(193) 1978 yılında Ecevit'in Tarım Bakam

(194) Tarih Nisan ayının ilk haftası. CHP milletvekilleri tutukluların ***çok yakın*** bir gelecekte serbest kalacaklarını biliyorlar.

(195) Beyhan Cenkçi de aynı bilgiye sahip.

(196) Feyzioğlu kesin tarih veriyor!

(197) Herşey önceden planlanmış. Namussuzların (DP'liler) cezaevlerini dolduracakları da...

(198) Menderes'in

"Belediye Başkanı Rıza Emre eniştem olur. Mart 1960. Ortalıkta büyük bir gerginlik var. İlçede 8 mahalle var. İkisi DP'li, 6'sı CHP'li...[199]*"*

"Gelse idi olay olur, ölü çıkardı.[200]*"*

* * *

Şükrü BOZKURT-İşçi, 33 yaşında[201] (CHP)

"Kardeşim Mehmet Bozkurt'la üç çocuk tutuklanmıştı.[202] *Hemen karakola gittik. Başgedikliye, 'Bu neyin nesi?' dedik. 'Cam kırmadan tutukladık. İfadelerini aldıktan sonra serbest bırakacağız' dedi.* ***Bu gençleri Kamil Adıgüzel isimli bir CHP'li şikayet etmişti.*** *O günün gecesi Kadir Gecesi idi. Halk hem Pazar alışverişi için hem de gecenin hürmeti köylerden gelip ilçede toplanmıştı.*

"Kardeşim Mehmet'i akşama doğru bıraktılar. Ayaklarındaki şişlikleri görünce dayanamadım. *'Bizim ne belediyeye ne partiye zararımız var. Biz 6 kardeşiz. Biri ölmüş ne çıkar. 5 kişi daha var' diye bağırmaya başladım. Hababam mı, yetişin mi, diye bağırmaya devam ettiğimde, zaten fırsat arayan halkın harekete geçtiğini gördüm. Silahlar sıkılmaya başlandı. Hakim ve savcı pencereden bakıyorlardı...*

"Demiryolunda çalışan Hasan Akçeşme, Kaymakam'a, 'Beni vur' diye bağırdı. Savcı'ya karşı da, 'Bura sana kalmaz. Bu işi sen yaptın' diye bağırdılar."

"İftardan sonra teraviye gitmeye hazırlanıyordum. Kapı vuruldu. Beni yakalamaya gelmişlerdi...[203]*"*

---

(199) Yeşilhisar'ın stratejik önemi bu dağılımda belirginleşiyor. 1957 seçimlerinde DP, Kayseri ilini kazanmış ama Yeşilhisar ilçesinde durum çok farklı ve CHP'liler en az üçte iki çoğunlukta. Ayrıca CHP ilçe başkanı Mustafa Ünal'ın kişiliği önemli. Olayları tetikleyen de Mustafa Ünal.

(200) "İnönü, Yeşilhisar'a gelse idi. Olay olur muydu?" sorusuna verdiği cevap.

(201) Söyleşi yapılan kişilerin en yaşlısı

(202) Bu sözcüğü, 'Tutuklanmıştı' yanlış kullanıyorlar. Tutuklanmamıştı. Şikayet nedeniyle jandarma karakolunda ifadesi alınıyordu.

(203) Silahların patlamasından sonra gelişen olayları anlatmıyor.

* * *

Prof. Dr. Orhan Erdem

"Şehir meydanında halkın toplanması, kadir gecesini[204] *takip eden günde*[205] *oldu. 'Sarıfedai'*[206] *isimli bir CHP'li meydanın köşesinde bağırarak Menderes ve Demokrat Parti'ye küfürler savurmaya başladı. Halk, özellikle Halk Partililer etrafında toplandı. Kalabalık giderek arttı. Kalabalıktan Menderes ve DP aleyhine sloganlar yükseliyordu. Şehirde polis sayısı yetersiz olduğu için o günlerde İstanbul'dan takviye üç polis gelmişti. İkisi kalabalığın içine girip "Ne oluyor?" diye sordu. Polisler, kalabalığı dağıtmak için cop kullandılar. Halk Cami-i Kebire doğru kaçmaya başladı. CHP'li Mustafa Tuğral kalabalığa,*

'Ulan, polisten niye korkuyorsunuz?' diye bağırdı. ***Bunun üzerine kalabalık geri dönerek polislere saldırdı. Polislerden biri yere yatırıldı. Bıçkı ile gözünü oymaya çalıştılar. Bunun üzerine polis can havli ile silahına sarıldı. Kalabalıktan birini ayağından vurdu. Polisler, bu olayın ardından kaçtılar..."***

"Üsteğmen polise konağın önünden çekilmesini istedi. Yalnız askerler kaldı. Askerler halkı binaya sokmadılar. Kalabalığın dağılmasını sözlü olarak söylediler. Müdahale olmadı..."

"Akşam oldu. Şehir meydanı ve sokaklarına CHP'liler hakimdi. Önlerine gelen DP'liyi dövüyorlardı..."

* * *

Mustafa İlhan-Tarih öğretmeni, 15 yaşında (CHP)

"Hacı Mehmet Bozkurt, serbest bırakılınca ağlayarak şehir meydanına geldi. Vücudunu soyarak işkence sırasında aldığı yaraları gösterdi. Ben ayaklarının şişmiş olduğunu gördüm. Tarih 24 Mart 1960'dı. ***Kadir gecesini takip eden gündü.*** *Gencin acıklı vaziyetini gören Halk Partililer, 'Böyle rezalet olur mu? Çocuk dövülür mü?'*

(204) 24/25 Mart Cuma Kadir Gecesi (26/27 Ramazan)

(205) Olayların 24 Mart günü olduğunu biliyoruz. Kadir gecesi 23/24 Mart olmalı?

(206) Bekir Küpeli

diye bağırmaya, ortalığı velveleye vermeye başladılar. Özellikle halkı tahrik etmede, Halk Partililerden Hacı Bekir Küpeli, Mustafa Tatlı, Ali Uğur, Sarı Nurullah lakaplı kimseler çok hızlı idiler. Bunun üzerine halk birden bire arttı. Halk Partililer ve Demokrat Partililer meydanda toplanmaya devam ettiler..."

"Kalabalık artınca partizanlar arasında dövüş başladı. Halil Mehmetoğlu isimli bir Demokrat Partili silahını ateşleyip Şükrü Dümbek isimli bir Halk Partiliyi ayağından yaraladı."

"Yaralama olayından sonra galeyana gelen CHP'liler, Hükümet Konağı'na doğru yürüyüşe geçtiler. Demiryollarında işçi Hasan Akçeşme isimli bir CHP'li halkı Konak önüne gitmeye teşvikte çok hızlı idi... Kalabalık öncelikle Savcı'yı hedef aldı. Ardından Kaymakam hedef alındı. Bunlara, 'İnin aşağı, sizlerle görülecek hesabımız var' denildi. Menderes aleyhine, İnönü lehine sloganlar söylendi. ***Akşam radyo, olaylarda Halk Partilileri suçlu gösteren yayın yaptı.***[207]*"*

"... Olay çıkaran Halk Partililerin bütün ileri gelenleri tutuklandı. Tutuklananları, Ramazan Bayramı sabahı halktan habersiz ilçe dışına götürdüler..."

"Olurdu. Ortam çok gergindi.[208]*"* (Sayfa 178-201)

* * *

DEVLET ARŞİVLERİNDEN İKİ BELGE

No 010 09 204 630 5

TUTANAK

Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü ve refakatindeki zevatın[209] 1/4/960 günü yapılacak CHP İl Kongresi'nde bulunmak üzere Kayseri'ye gelişleri evvelce cereyan etmiş ve etmesi muhtemel bulunan bir çok müessif hadiselerin vukuuna sebebiyet vereceği

(207) Bu, kesinlikle doğru değil. Zafer'de ilk haber 26 Mart günü. Radyo haberi ise en erken 25 Mart akşamı.

(208) "İnönü, Yeşilhisar'a gelse idi, kötü olaylar olur mu idi?" sorusuna cevabı.

(209) Kişilerin

ihtimalle Kayseri Valiliği'nin kanuni yetkisine müsteniden,(210) tedbir olarak bu durumu Himmetdede istasyonunda Halk Partisi Genel Başkanına duyurulmasına vazifelendirilmiş bulunan Vali Muavini Şükrü Kenanoğlu ve Vilayet Jandarma Komutanı Yarbay Reşat Özbarlas'ın motorlu trende bu hususu kendilerine münasip şekilde söylendiği sırada ulu orta bağırarak böyle kanunsuz emir olamayacağını ve bu emri verenin muazzam hataya düştüğünü beyan etmekle beraber Vilayet makamının kendi yıldırım teline cevap olarak verilen resmi mazrufu(211) da (Vilayet emri butlandır.) diyerek beraberindeki milletvekilleri ve muhtelif gazete muhabir ve fotoğrafçıları huzurunda yırttığı görüldüğünden işbu zabıt varakası 2/4/960 günü tanzim ve imza altına alındı. 2/4/960

Vali Muavini	Vilayet Jandarma Komutanı
Şükrü Kenanoğlu	Reşat Özbarlas

* * *

No 010 08 206 635 7

RAPOR

Yeşilhisar hadiselerine ait Vilayet makamında mevcut bilcümle evrakla Komisyonumuzca alınan ifade ve yazıların tetkili neticesini mübeyyin(212) rapordur:

Yeşilhisar hadiseleri **kazadaki Halk Partisi İlçe Başkanı Mustafa Ünal'ın, DP'lilerin hazırlamış oldukları bir tertip neticesi (Yeşilhisar Dosyası No 74) tevkif edilmesi** üzerine **bu tertip ve hareketin haksızlığına** kani olan(213) halk ve bilhassa CHP'li mensupların, tertibi hazırlamış olan DP'lilerin evlerinin pencere camlarını zaman zaman taşlamaları ve bu fiillerin bilahare karşılıklı

(210) Dayalı olarak
(211) Zarf içindeki yazıyı
(212) Açıklayan, ortaya koyan
(213) İnanan

olarak devamı görülmüş olmakla Kaymakamlık faillerinin tespitine tevessül eylemiş ise de bulduramamıştır...11.8.1960

Tahkik Komisyonu Bşk	Bölge Muhakemat Müdürü	Emniyet 1. Şb. Kom.
As. Adli Hakim	Avukat	Mustafa Dündar
Kemal Yağcıoğlu (214)	Osman Anıl	

SONSÖZ

17 Şubat gecesi Yeşilhisar Şehir Kulübü'nde başlayan, 24 Mart akşamı birkaç saat içinde küçük bir ilçede büyük patlamalara yol açan Yeşilhisar Yeşilışık Olayı, 2 Nisan günü Himmetdede İstasyonu'nda ve bir gün sonra İncesu'da doruğa ulaşmış ve Türkiye'nin gündeminden Seçim'i çıkartmıştır.

17 Şubat-3 Nisan arası 45 gündür.(215)

24 Mart-3 Nisan arası ise sadece 9 gündür.

Bu kadar kısa bir süre içinde 28 milyon nüfusu olan ve yıl başında erken bir genel seçimi konuşan Türkiye, Menderes'in 7 Nisan günü DP Meclis Grup konuşması ile dört nala 27 Mayıs'a sürüklenmiştir.

Anahtar sözcükler/olaylar şunlardır:

17 Şubat Mustafa Ünal'ın girişimi-24 Mart Olayları-25 Mart tarihli ULUS Gazetesi

11 Ağustos 1960 tarihli Vilayet Tahkik Komisyonu'na göre Mustafa Ünal'ın DP İlçe Başkanı'nı Kürkçü'yü öldürme girişimi (geceyarısı şubat soğuğunda evine gidip, tabancasına kurşun yerleştirip Şehir Kulübüne dönerek üç el ateş etmesi) DP'lilerin bir tertibidir.

Metin Toker'e ve ULUS'a göre DP'liler girmedikleri seçimin hezimetini hazmedemedikleri için 24 Mart olaylarını tertiplemişlerdir.

---

(214) Mustafa Ünal'ı mağdur konumuna getiren raporu kaleme alan ve imzalayan bu hukukçu kendine son derece uygun bir soyadı bulmuş. 27 Mayıs hukukçularının tümüne yakışan bir soyadı...

(215) 1960 yılında Şubat ayı 29 gün idi.

Prof. Dr Orhan Erdem'in anlattıklarına göre CHP'liler polislere saldırmışlardır.

Bir gün sonra, ULUS Gazetesi olayları 180 derece çarpıtarak vermeye başlamış ve İstanbul gazeteleri de bir gün sonra(216) Yeşilhisar Olayları'nda DP İktidarını suçlu, CHP'lileri de mağdur göstermeye başlamışlardır.

Olaylarda Yeşilhisar Cumhuriyet Savcısı Saim Dinçaslan, Menderes'in 7 Nisan 1960 DP Meclis Grup Konuşması hakkında 2010 yılında bana şunları söylemiştir:

"Menderes doğru söylemiş. Dokunmazlıkları olan CHP milletvekillerinin ihtilali açıkça anons etmeleri, yukarıda Sırrı Atalay'ın konuşmasındaki tehditler ve benzer olaylar karşısında yargı, mahkemeler, hiçbir şey yapamazlardı. Tek çare Meclis Tahkikat Komisyonu'nun kurulması idi.

"Tahkikat Komisyonu Başkanı Sancar beni de çağırdı. Gittim. Yeşilhisar Olayları hakkında bilgi verdim. Olaylar tümüyle bir ihtilal provası niteliğinde idi. Tahkikat Komisyonu'ndan başka çare de yoktu."Tahkikat Komisyonu Anayasa'ya aykırı değildi. Ek Yetki Kanunu(217) hem gerekli idi hem de Anayasa ihlali olmamıştır çünkü bu kanuna dayalı olarak Anayasa'ya aykırı bir işlem yapılmamıştır."

Son olarak 1960 yılında koyu CHP'li Ahmet Ünal ve Bekir Küpeli'nin Söyleşileri üzerinde durmak istiyorum:

2009 ve 2010 yıllarında yapılan bu söyleşiler, CHP milletvekilleri ile CHP'ye yakınlığı hiç şüphe götürmeyen Beyhan Cenkçi gibi gazetecilerin 27 Mayıs Darbesi ile ne denli içiçe olduklarını kanıtlamaktadır. CHP milletvekilleri ve Beyhan Cenkçi, Darbe'nin hangi tarihte ve saatte yapılacağını biliyorlar ve Yeşilhisarlı Kahramanlara bildiriyorlardı.

SONSÖZ'ü ise İsmet İnönü söylemiştir:

(216) 26 Mart'tan başlayarak

(217) 27 Nisan 1960 günü Meclis'te kabul edilen ve Tahkikat Komisyonu'na ek yetkiler veren kanun

"Siz namuslu olarak girdiniz. Namuslu olarak çıkıyorsunuz. Sizin yerinizi namussuzlar dolduracaktır."

Bu durumda İnönü, aylarca Yassıada'da, yıllarca Kayseri cezaevinde kalan Demokrat Parti Milletvekillerini, 'Namussuz' olarak tanımlamıştır. İnönü'nün damadı Metin Toker'in de benzer bir hükmü vardır:

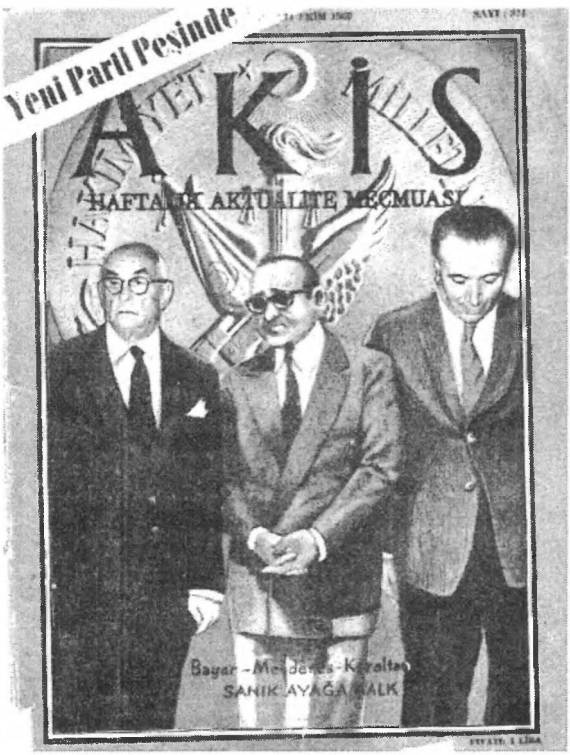

24 Ekim 1960 tarihli AKİS'in iç kapağında şu bilgi var:

"Kapak Resmimiz: Bayar-Menderes-Koraltan: Cinayet Şebekesi" Yassıada yargılaması başlayalı on gün olmuş. AKİS hükmü ilan ediyor: Cinayet!

27 MAYIS ÖNCESİ NEREDEYDİLER?

Adnan Menderes	İsmet İnönü
3-7 Ocak Adana-Tarsus-Mersin-Silifke • Mersin'de yılda 3 milyon 200 bin ton kapasiteli tamamı yabancı sermayeli ATAŞ Petrol Rafinerisinin temel atma töreni	6 Ocak İstanbul • DP, yakında yapılacak seçimlerde Saidi Nursi'yi ***vazifelendirdi.***
8 Ocak Hirfanlı-Kesikköprü • Hirfanlı Barajı'nın açılışı • Kesikköprü Barajı-Temel atma	11 Ocak Bilecik Konuşması: Seçimler - Dinin kötü amaçlar için kullanılacağı hakkında.
1 Şubat Kırşehir	12 Ocak-6 Şubat Ankara
13 Şubat Antakya	7 Şubat Konya
14 Şubat İskenderun	8 Şubat-20 Mart Ankara
15 Şubat-22 Nisan Ankara Tahkikat Komisyonu kuruluyor-17.4	19 Mart İstanbul Profesörler ve askerlerle toplantı
23 Nisan-İzmit • İPRAŞ (TÜPRAŞ) ve • Boru Fabrikası Tevsi Temel Atma	3 Nisan Kayseri Yeşilhisar ve Kayseri Olayları
24 Nisan-13 Mayıs Ankara Tahkikat Komisyonuna verilen Yetkiler hakkında Kanun-27.4 **İstanbul'da Öğrenci Olayları başlıyor-28.4** (Orhan Birgit'in 8.2.2009 Açıklaması)	7 Nisan İstanbul
14-18 Mayıs-Ege • Bergama Dokuma Fabrikası-17.5 • Manisa Dokuma Fabrikası-18.5 • Demirköprü Barajı-18.5	8 Nisan Samsun
19-25 Mayıs Ankara Nehru Ankara'da	???
25-27 Mayıs Eskişehir	16 Nisan İstanbul Generaller ve subaylar İnönü'yü ziyaret ediyorlar. İstanbul İl Merkezi'nde son toplantı
	17 Nisan-27 Mayıs Ankara

KAYNAKÇA

YAPANLARIN KİTAPLARI, MAKALE-SÖYLEŞİLERİ

Baykam, Bedri, ***27 Mayıs ilk Aşkımızdı,*** Ümit Yayıncılık, 1994

Birand, Mehmet Ali, ***Demirkırat,*** Milliyet Yayınları, 1991

Er, Ahmet: ***Hatıralar ve Hayat,*** Pamuk Yayıncılık, 2008

Erkanlı, Orhan, ***Anılar, Sorunlar, Sorumlular,*** 1972, ***Askeri Demokrasi,*** Güneş Yay. 1987

Esin, Numan, ***Devrim ve Demokrasi***, 2005

Göksu, Sadık, ***Darbeler, 'Demirkırat'lar ve 27 Mayıs,*** Anahtar Kitaplar, 1992

Karaman, Suphi, ***Ulusal Devlet-Ulusal Ordu,*** İşçi Partisi Yayınları, 2000

Karavelioğlu, Kamil, ***Bir Devrim (27 Mayıs)-2 Darbe (12 Mart-12 Eylül),*** Gürer, 2007

Köksal Osman, ***İnkılap Mektupları*** (Uğur Mumcu'nun yayımladığı anılar) U.M. Vakfı, 1987

Küçük, Sami, ***Rumeli'den 27 Mayıs'a,*** Mikado Yayınları, 2008

Madanoğlu Cemal, Çağdaş, ***Anılar,*** 1982

Özkaya, Şükran, ***Adım Adım 27 Mayıs***, 2005

Taşer, Dündar: ***Mesele***, Töre-Devlet, 1973

Tunçkanat, Haydar: ***İkili Antlaşmaların İçyüzü***, Ekim,1970, ***27 Mayıs Devrimi***, Çağdaş,1996

Türkeş, Alparslan: ***Bazı Gerçekler (Savunmalar),*** Anıl, 1963, ***27 Mayıs, 13 Kasım, 21 Mayıs ve Gerçekler,*** Dokuz Işık Yayınevi, 1977, ***Anılar,*** ABC, 1994

Ulay, Sıtkı: ***Harbiye Silah Başına,*** Kitapçılık Tic. Ltd. Şti., 1968, ***Giderayak,*** Milliyet, 1996

Yıldız, Ahmet: ***İhtilalin içinden Anılar, Değerlendirmeler***, Alan Yayıncılık, 2002

YARDIM EDENLERİN KİTAPLARI

Dündar Seyhan: ***Gölgedeki Adam***, 1966

Emin Aytekin: ***İhtilal Çıkmazı,*** 1967

Talat Aydemir: ***Talat Aydemir'in Hatıraları***, 1968

Tarık Güryay: ***Bir İktidar Yargılanıyor,*** Cem Yayınevi, 1971

Ümit Özdağ: ***Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri,*** Boyut, 1997

Talat Turhan: ***Devrimci bir Subayın Etkinlikleri***, Sorun Yayınları, 2001

Nesrin Turhan: ***İhtilalin Süvarisi,*** Doğan Kitap, 2004

Öner Gürcan: ***Ben İhtilalciyim Fethi Gürcan***, Süvari Yayıncılık, 2005

Adnan Çelikoğlu: ***Bir Darbeci Subayın Anıları,*** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010

Sadi Koçaş: ***ATATÜRK'ten 12 MART'a,*** Ajans Türk, 1997

* * *

ALKIŞLAYANLARIN KİTAPLARI

Metin Toker,

DP'nin Altın Yılları 1950-1954, Bilgi Yayınevi, 1990

Demokrasiden Darbeye, AKİS Yayınları, 1966;

Yarı Silahlı, Yarı Kulahlı Bir Ara Rejim, AKİS Yayınları, 1967;

İnönü'nün Son Başbakanlığı, AKİS Yayınları, 1969

Kurtul Altuğ, ***27 Mayıstan 12 Mart'a,*** Yılmaz Yayınları, 1976; ***Bir Numaralı Tanık,*** Doğan Kitap, 2006

Müşerref Hekimoğlu, ***27 Mayıs'ın Romanı,*** Çağdaş, 1975

Nihat Erim, ***Günlükler,*** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2005

Orhan Birgit, ***Evvel Zaman İçinde,*** Doğan Kitap, 2006

Bedii Faik, ***İhtilalciler Arasında bir Gazeteci,*** 1967

Muammer Aksoy, ***Partizan Radyo-DP,*** FORUM Dergisi Yayınları No 8, 1960

Enver Ziya Karal, ***27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşu,*** Milli Eğitim Bakanlığı,(218) 1960

Seçil Karal Akgün, ***27 Mayıs, Bir İhtilal, Bir Devrim, Bir Anayasa,*** ODTÜ Yayıncılık, 2009

Ömer Sami Coşar-Abdi İpekçi, ***İhtilalin İçyüzü,*** 1965

Cüneyt Akalın,

Askerler ve Dış Güçler, Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı, Cumhuriyet Kitap, 2000;

27 Mayıs Bir Devrimdir, Kaynak Yayınları, 2010

Onuş, Sinan: ***Parola: İhtilal,*** Kaynak Yayınları, 2004

GENEL LİSTE

Ağaoğlu, Samet, ***Arkadaşım Menderes,*** Renk-Tur Kitap Servisi, 1967

Akgün, Seçil Karal, ***Selanik'teki Ev,*** Kültür Yayınları, 2006

Averoff-Tossizza, Evangelo, ***Cyprus-Lost Opportunities,*** 1989

Bayar, Celal:

ATATÜRK'ten Hatıralar, SEL Yayınları, 1955

Başvekilim Adnan Menderes, 1969

Kayseri Cezaevi Günlüğü, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1999

Burçak, Rıfkı Salim,

27 Mayıs Üzerine Görüşler, Demokratlar Kulübü, 1991

On Yılın Anıları (1950-1960), 1998

(218) Bu kitapçık 1960 yılı ekim ayına kadar 60 bin adet bastırılmış ve okullara dağıtılmış

Çizmeli, Şevket ***Menderes Demokrasi Yıldızı?,*** Arkadaş Yayınları, 2007

Demirer, Mehmet Arif:

A Türkeş'in Anıları ve 27 Mayıs 1960-DEMOKRAT PARTİ, DP 1 Nolu Yayın, 1994.

Türk'ün Onur Sorunu: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Turhan Kitabevi, 1993

6 Eylül 1955-Yassıada 6/7 Eylül Davası, Bağlam, 1995

ATATÜRK-Bayar ve DP ekseninde Masallar-Gerçekler, Lazer Yayınları, 2005

6 Eylül 1955 Olaylarına 50. Yılda yeni Bakış, Demokratlar Kulübü, 2006(219)

Demokrat Parti'nin Yatırımları, Demokratlar Kulübü, 2006(220)

Nihat Erim'in Gözlüğü ve Kalemi ile Demokrat Parti, Kemalist-Demokrat TÜRKİYE Yayınları, 2006(221)

Kemalizm Tartışmaları, Kemalist-Demokrat TÜRKİYE Yayınları, 2006(222)

Demokrat Parti ve Tarım, Kemalist-Demokrat TÜRKİYE Yayınları, 2006(223)

Menderes ve Dövizler-Dünya Bankası Olayı 1954, Kemalist-Demokrat TÜRKİYE Yayınları, 2006(224)

Bir Dedikodu Kitabının Eleştirisi, Demokratlar Kulübü, 2008(225)

Fatin Rüştü Zorlu Gerçeği, Profil, 2009

Cumhuriyet Türkiyesi'nde Anayasa Oyunları ve 27 Mayıs İhtilali, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2010

Hasan Polatkan Konuşuyor, Demokrat Parti 2010

Dikerdem, Mahmut:

Ortadoğu'da Devrim Yılları,(226) Cem Yayınevi, 1977

Üçüncü Dünyadan,(227) Cem Yayınevi, 1977

Fersoy, Orhan Cemal, ***Fatin Rüştü Zorlu,*** 1979

Günver, Semih, ***Fatin Rüştü Zorlu'nun Öyküsü,*** Bilgi Yayınevi, 1985

Kansu, Günal, ***Planlı Yıllar-DPT'nin Öyküsü,*** Kültür Yayınları, 2004

Karal, Enver Ziya, ***ATATÜRK ve DEVRİM-ATATÜRK'ün Selanikte'ki Evi,*** ODTÜ, 1998

Kuneralp Zeki: ***Sadece Diplomat,*** 1980

(219) 60. Yıl Kitapları No 1

(220) 60. Yıl Kitapları No 2

(221) 60. Yıl Kitapları No 3

(222) 60. Yıl Kitapları No 4

(223) 60. Yıl Kitapları No 5

(224) 60. Yıl Kitapları No 6

(225) Dr. Mehmet Özdemir ve Emre Oktay ile

(226) 1955 Londra Konferansı

(227) Menderes'in Moskova Seyahati

Kurdaş, Kemal
Bitmeyen Gaflet ve Türkiye Ekonomisinin Çöküşü, ODTÜ 2003
Hayatım Mücadeleyle Geçti-Kemal Kurdaş'ın Kitabı (Söyleşi) Kültür Yayınları, 2010
Makal, Mahmut, ***Bizimköy,*** 1950
Öymen, Altan ***Öfkeli Yıllar,*** Doğan Kitap, 2008
Özbey, Cemal ***DEMOKRAT PARTİ'Yİ NASIL KAPATTIRDIM,*** 1961
Selekler, Adnan, ***27 Mayıs Zor Günler***, 1980
Toker, Özden-Altuğ, Kurtul, ***Metin Toker'den 'AKİS'ler,*** Bilgi Yayınevi, 2007
Tütengil, Cavit Orhan, ***İçtimai ve İktisadi Bakımdan TÜRKİYE'NİN KARAYOLLARI,***[228] 1961
Yenal, Oktay, ***Cumhuriyet'in İktisat Tarihi,*** İmaj, 2003

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ YAYINLARI
AKDEVRİM, 1961
1 No. Broşür, 27 Mayıs 1960'dan itibaren YAPILAN, PLANLANAN VE YAPILACAK İŞLER, M.B.K. Basımevi[229]

DEMOKRAT PARTİ YAYINLARI
DEMOKRAT PARTİ'nin Birinci büyük Kongresi, Hazırlayan Orhan Meto, 1947
Yeni İktidarın Çalışmaları, 22.5.1950-22.5.1952
Yeni İktidarın Çalışmaları, 22.5.1950-22.5.1953
DP 1954-Kalkınan Türkiye[230]
Türkiye Nasıl İlerliyor, 1950-1957
Nafıa Vekaleti Çalışmaları, 1950-1958
İzahlı Demokrat Parti Kronolojisi, 1950-1958
Üç Devir;

(228) 1950-1960 Dönemi Karayolları çalışmaları hakkında doçentlik tezi. Bu kitabın çok önemli bir özelliği vardır. Yazarın Önsözü'nün tarihi 'Mart 1960' tarihinde imzalanmıştır. Kitap, DP'nin Karayolu yapım politikasını destekleyen bir içerikle yazılmıştır. Baskı tarihi 1961 olarak verilmiştir. Yazar, 27 Mayıs'tan n sonra basılan kitabın içeriğine dokunmamıştır. Bunu önemsiyorum. 27 Mayıs sonrası DP dönemini yermek adet olmuştu.Tütengil, bilimselliğini sürdürmüş, çalışmasının içeriğini değiştirmemiştir.

(229) MBK, 1960 yılında basımevi kurmuş ?!...

(230) Şubat 1954 tarihine kadar gerçekleşen göstergeleri içeriyor

23 Temmuz 1919(231)***-10 Kasım 1938; 11 Kasım 1938-14 Mayıs 1950-31 Aralık 1957***

ADNAN MENDERES DİYOR Kİ-CHP Başkanı'na Cevaplar, DP Ankara Gençlik Teşkilatı, 1960

14 Mayıs 1950 Seçimlerinin 40. Yıl SEMPOZYUMU-Demokratlar Kulübü Yayınları, 1990

CELAL BAYAR'IN 1954 ABD ZİYARETİ

Bilginer, Recep-Yalçın, Mehmet Ali, ***Türkiye Reisicumhuru Celal Bayar'ın Amerika Seyahatleri, 27 Ocak-27 Şubat 1954,*** Demokrat Parti

Resmi Ziyaret, Türkiye Reisicumhuru Celal Bayar'ın Birleşik Amerika'yı Ziyaretinin Hikayesi, Ocak-Mart 1954, USIS (Birleşik Amerika Haberler Teşkilatı Ankara Merkezi

RESMİ YAYINLAR

DİE Yayını No 2252, ***Ekonomik Göstergeler,*** 2001

DPT, ***Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı,*** 1963

DPT Yayını No 772, ***Kalkınan Türkiye, 1923-1968***

RAPORLAR

HİLTS Raporu, ***Türkiye'nin Yol Durumu,*** Ankara, 1948

Thornburg Raporu, ***TURKEY-An Economic Appraisal,*** New York 1949

Barker Raporu, ***The Economy of TURKEY,*** Washington, 1951

DERGİLER

AYIN TARİHİ

FORUM

AKİS

Kemalist-demokrat TÜRKİYE

GAZETELER

ULUS,

VATAN,

Cumhuriyet,

ZAFER (232)

(231) Erzurum Kongresi

(232) Bkz. YOLCULUK Bölümü

Tarih dilek ve temenni değil, kural ve disiplin manzumesidir. Yaşanan hiç bir şey bir daha yaşanmaz ama yaşanacak her şey yaşanmışların izlerini taşıyacaktır. O nedenle bu izleri yaşanan olayların içinden ayıklamak ve bu izleri takip ederek, geleceğimize yönelik ipuçlarına ulaşmak, insanoğlunun en önemli görevi olmalıdır. Zira izleri ve ipuçları olmayan bir geleceğin tarihini yazmak ve bu yazılan tarihi yaşamak, ölümden sonraki hayat kadar belirsiz ve ütopiktir. Eyleme dönüşmeyen düşüncelerin bile insanlığın tarihinin oluşmasında bir işlevi vardır. Düşüncelerinizin bu tarihsel işlevini yerine getirebilmesi için, nitelikli düşünce formatını kullanmamız gerekir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Maziyi bilmeyenler hali tahlil edeme, istikbale hükmedemez" direktifinden hareketle tarihe ilgi duyan okuyucularımızın nitelikli bir düşünce formatı ile tarihsel her eylemin anlamı ve şifresini çözmesine Tarih Terimleri Sözlüğü" önemli katkılılarda bulunacaktır.

Çünkü terim; bilimsel ve sanatsal kavramları dile getiren, anlam yüklü sözcüklerdir. Terimler, konuşma dilindeki sözcüklerden farklı olarak, herhangi bir bilim ve sanata özgü tek ve kesin bir anlamı dile getirirler.

Terimlerin anlamını bilmek, aldatılmanın, kullanılmanın önündeki en büyük engeldir. Her dönemde egemenlerin kullandığı bilgi kirliliğinin önüne geçmek, sözcüklerin ve özellikle de terimlerin doğru olarak kavranmasıyla olasıdır.

Her şeyin gün ışığındaki kadar net ve görünür olduğu bir dünyanın umudu ve inancıyla....

Mehmet Arif DEMİRER

27 MAYIS
MASALLAR ve GERÇEKLER

Yassıada Mahkemesi'nin ilk gününü acı ile hatırlıyorum:
Bir cezaevinde bir mahkeme; asabi ama kararlı savcılar, yargıçlar. Disiplin kurmak, baskıyı belli etmek için bol jandarmalı, tek taraflı bir özel yetkili mahkeme. Ve bir spor salonu.

Bir mahkemenin ilk günü, son karar gününün aynasıdır. Özel yetkili mahkemelerin tümü, bir suçun varlığını peşin kabul ederler. Onlar için adil yargılama önlerine getirilen sanıklar arasında ceza tertibi açısından ayıklama yapmaktır. Yoksa masumiyet karinesi ya da davanın hukuksal dayanaksızlığı söz konusu değildir. Eğilimleri, eğitimleri adaletin önüne koşulmuştur.

Yarım asır sonra daha objektif, o dosyaları okuyor ve görüyorum ki, Yassıada'da mahkum olan Türk Adaleti'dir. Çünkü mahkeme doğal değildi. Ama savcılar ve yargıçlar doğal mahkemelerden seçilmişlerdi. Türk Adalet Kurumu, Yassıada kararının sorumluluğunu bugün de taşıyor. Metodolojisi, içeriği zaman zaman canlanıyor.

Benzer mahkemeler, davalar kuruluyor. Bu mahkemelerde görev alacak yargıç bulamadığımız gün, işte adil yargılama o vakit demokrasimizin organı, erki, güvencesi olacaktır. Bence, Demokrat Parti'ye de, adalete de yazık oldu. Ders almadığımız görülüyor. Üzüntümüz bu.

Sayın Mehmet Arif Demirer'i kutluyor, başarılar diliyorum.

Hüsamettin Cindoruk

ISBN 605-62517-7-1

GÜNYÜZÜ YAYINCILIK
DAĞITIM PAZARLAMA
www.gunyuzuyayincilik.com

TOPLUMSAL YAYINCILIK